שו״ת · אחרונים

בן פורת חלק א

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בן פורת חלק א

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בן-פורת-חלק-א/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 5
א 5
ב 8
ג 9
ד 9
ה 13
סימן ב 17
א 17
ב 23
ג 25
ד 25
ה 30
ו 50
ז 51
ח 51
ט 51
סימן ג 53
א 53
ב 55
ג 55
ד 56
ה 57
ו 61
ז 63
סימן ד 67
א 67
ב 92
ג 93
ד 94
ה 94
ו 95
ז 95
ח 96
ט 97
סימן ה 104
סימן ו 127
א 131
ב 131
ג 132
ד 132
א 134
ב 134
ג 135
ד 159
ה 160
ו 161
סימן ז 183
א 183
ב 185
ג 186
ד 189
ה 191
סימן ח 195
סימן ט 202
א 202
ב 204
ג 204
ד 216
ה 217
ו 228
סימן י 248
א 248

ב 250
ג 250
ד 253
ה 255
ו 256
ז 257
ח 268
ט 269
י 269
יא 271
סימן יא 274

סימן א

ב"ה מוצ"ש שובה תרנ"ג לפ"ק בענדין. אל כבוד הרב הגדול החריף ובקי צח הרעיון ישר הסברא כש"ת מו"ה מאיר דן נ"י אב"ד דק"ק דוואהרט.

אחד"ש כת"ה. עתה אחרי ההבדלה שמתי מכתבו לפני אשר הגיעני יום א' דר"ה ולא אדע מדוע נתעכב כל כך ועיינתי בדבריו הנחמדים ויען כת"ה מבקש במכתבו להחיש תשובתי הנני למלאות מבוקשו ולקחתי עטי בידי להשיב מיד:

א

מ"ש מגמ' מנחות (דף כ"א ע"ב) דלא יהבינן לכהנים מלח דקדשים לאכילת חולין ופריך חולין פשיטא מאי בעי התם ומשני אע"ג דאמר מר יאכלו (דכתי' גבי שירי מנחות) שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע אפ"ה מלח דקדשים לא יהבינן להו (לאכילת החולין) והקשה כבודו דמאי פריך חולין פשיטא מאי בעי התם הא אפשר לאכול חולין בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש וכן בלילה לדברינו באתוון דאוריתא כלל א' [ועי' לקמן סי' ו' בתחלתו דשם מובאים הדברים שבאתוון דאוריתא הנצרכים לתשובה דכאן]. הנה התוס' במנחות (דף פ' ע"ב) ד"ה וכי פירשו כוונת הגמ' מנחות (דף כ"א ע"ב) הנ"ל דאיזה צורך יש באכילת חב"ע ולמאי נצרכים שם דאיצטריך לאשמעי' דלא יהבי' להו מלח דפשיטא דאם אין האכילה לצורך קדשים אין לתת לה מלח דקדשים ואטו אם הכהנים יביאו פתם לעזרה לאכול יתנו להם מלח דקדשים וע"ז משני דמשכחת דנאכלים לצורך הקדשים כדי שיתאכלו הקדשים על השובע וע"כ ה"א דניתוב להו מלח הואיל דהאכילה לצורך קדשים. ובאמת ק"ל לפירש"י במנחות שם דהקושי' מפאת איסור חב"ע דמה זה דאמר חולי פשיטא כו' הא ר' חסדא אליבא דרבנן דרבי ס"ל במנחות (דף ק"ו ע"א) דמותר לגמרי להכניס חב"ע ואיך שייך פשיטא על דבר שהוא במחלוקת ויש מ"ד דמותר לגמרי ויעוין תוס' ר"ה (דף ז' ע"א) ד"ה שמא דכתבו דלא שייך פשיטא אמילתא דפלוגתא דתנאי ורש"י עצמו כ' בפסחים (דף כ"א ע"ב) אהך דאמר עבר זמנו אסור בהנאתו פשיטא לא צריכא לשעות דרבנן וברש"י עבר זמנו אסור בהנאה לשעות דרבנן ה"ג ולא גרסי' פשיטא דהא אפי' בפסח איצטריך לאשמעי' דהא איכא ר' יוסי הגלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן עכ"ל הרי דאף דאין הלכה כריה"ג מ"מ כיון שיש שם מחלוקת לא שייך ל' פשיטא ואולי יש חילוק בזה בין פלוגתא דתנאי לאמוראי וכאן הוא פלוגתא דאמוראי דרבינא במנחות (דף ק"ו) שם ס"ל דלכ"ע אסור להכניס חב"ע וליכא לדידי' פלוגתא דתנאי וא"כ מאי דר' חסדא פליג עלי' זהו שוב רק פלוגתא דאמוראי וכיון דקיי"ל כרבינא שייך שפיר פשיטא. ויש לה"ר לזה לכאורה

מברכות (דף י"ב ע"א) פשיטא היכא דנקט כסא דחמרא בידי' וקסבר דשיכרא הוא ופתח ובירך אדעתא דשיכרא וסיים בדחמרא יצא דאי נמי סיים בדשיכרא יצא דתנן על כולם אם אמר שהנ"ב יצא כו' ושם (דף מ' ע"ב) הוא פלוגתא דר' הונא ור' יוחנן אי מהני שהנ"ב איין וע"כ דבפלוגתא דאמוראי שייך שפיר פשיטא אחרי שההלכה שם כר' יוחנן דאפי' איין מהני שהנ"ב [ויל"ע עוד בזה אי שייך פשיטא במידי דפלוגתא בברכות (דף כ' ע"ב) ומן התפילין פשיטא כו' וע' תוס' עירובין (דף צ"ו ע"ב) ד"ה לא ס"ד וברשימותי הבאתי עוד איזהו מקומן בזה ואכ"מ]:

ואולם י"ל עוד כוונת תו' מנחות (ד"פ) הנ"ל דאע"ג דההכנסה מותרת עכ"ז האכילה אסורה וכן הבין המל"מ בכוונתם בפ"ב משחיטה. ואמנם הדבר צריך טעם ומה גם שיוחשב פשיטות ואי משום דאכילת קדשים עבודה כמבואר בפסחים (דף ע"ב ע"ב) דאפי' אכילת תרומה קרוי' עבודה וכן כתבו תוס' יבמות (דף ל"ב ע"ב) ד"ה איסור ועל כרחך חשיב אכילת חולין שעושה בחולין מעשה עבודה זה אינו דרק תנופה דאיירי בי' התוס' שם וכדומה דעושה באמת מעשה עבודה ומתכוון לשם עבודה הוא דהוי עבודה בחולין מה שאין כן אכילה רק בקדשים לפי עניינם ומעלתם היא עבודה אבל אם אוכל שם חולין ואין כוונתו לעבודה היא מעשה גרידא בעלמא ואין לו להחשב שעושה מעשה עבודה בחולין בפנים ואולם שחיטת חולין נמי אינה עבודה וע"כ דמשום דבקדשים היא עבודה ע"כ אסור שחיטת חב"ע ואולם למאי דקיי"ל דשחיטה לאו עבודה היא א"כ גם בקדשים אינה עבודה וע"כ גם השחיטה בחולין חשיב שעושה מעשה קדשים בחולין ואין ראי' מאכילה דבקדשים היא עבודה לאסור אכילת חולין שאינה עבודה ואמנם אע"ג דשחיטה לאו עבודה עכ"ז לענין פסולי מחשבות נחשבת מד' עבודות ואולם יש חילוק עוד דשחיטת חולין עכ"פ מצוה היא לדיעות הסוברים כן וע"כ חשיב עבודה בחולין דעבודתו של חולין בכך היינו בקיום מצוות בם וכדרש ולעבדה זו מ"ע ואין ראי' מזה אאכילת חולין דהיא מעשה רשות לגמרי וה"ז דוגמת ש"ס זבחים (דף ג' ע"א) דמינא מחריב כו' וע"כ רק מעשה מצוה בחולין במקום המיוחד לעבודת קדשים מחריב והוי בזיון לקדשים ואסור אבל מעשה רשות לגמרי לא מחריב ואין חשוב כלל להחשב בזיון לקדשים ודוגמת אין מעבירין על המצוות דדנו ז"ל דממצוה לרשות לא חשיב מעביר מטעם הנ"ל רק ממצוה למצוה אחרת יעיין שו"ת שאגת ארי'. ועוד יש חילוק דבשחיטה העושה אחד בחולין וקדשים ומשא"כ באכילה דבקדשים משלחן גבוה קזכי וחשיבא האכילה אכילת גבוה כביכול לא אכילת הדיוט דמה"ט לא חשיב נבילה הותרה מכללה להדיוט במליקה ע' אתוון דאוריתא כלל ב' ומשא"כ אכילת החולין היא אכילה הדיוטית

וע"כ זה וודאי חשיב לאו מינא כו' ולא מחריב כלל וי"ל דזה טעם רש"י כריתות (דף ז' ע"ב) וירושלמי נזיר פ"ד ה"ו דמליקת תב"ע מותרת ולהנ"ל י"ל דרק שחיטה דכשירה בזר ומוטלת על הבעלים יעוין רש"י פסחים (דף ז' ע"ב) ד"ה פסח ובכ"ד וגם הכהן השוחט רק שליח הבעלים וכנודע וע"כ השחיטה היא מעשה הדיוט גם בקדשים ולכן שפיר השחיטת חולין בזיון ומשא"כ מליקה דפסולה בזר וא"כ כהן המולק שלוחא דרחמנא והוא מעשה גבוה כביכול כיון דהכהן שליח הגבוה ית' לכן שוב מליקת חולין דהוא מעשה הדיוט לא מחריב כלל במליקת קדשים וליכא איסור ודו"ק ואולם בזבחים (דף ס"ג ע"א) איתא דאכילה אין אדם אוכל במקום רבו ע"ש וא"כ לכאורה לא שייך באכילה סברא דאכילת הדיוט אינה חוצצת באכילת גבוה ואדרבה כיון דאכילת הכהנים בקדשים לאכילת גבוה כביכול נחשבת א"כ אין בעזרה אכילת הדיוט כלל לכן ראוי לאסור שם אכילת הדיוט מטעמא דאין אדם אוכל במקום רבו:

וי"ל עוד דאפי' מותר גם אכילת חב"ע עכ"ז אינו מדרך המוסר לאכול חב"ע אפי' בלשכות כו' ובלילה וזהו דפריך חולין פשיטא מאי בעי התם והוא כעין הך דקידושין (דף נ"ב ע"ב) וכי אשה בעזרה מניין יעיש"ה פי' התוס' ויעוין תוס' זבחים (דף ס"ג ע"א) שם ד"ה שכן דהביאו גמ' ורש"י זבחים (דף י"ד ע"א) כעין זה דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל וחשיב משום זה הולכת חטאות הפנימיות עבודה שא"א לבטלה ואע"ג דלשיטתם בזבחים (דף ס"א ע"א) ד"ה קודם דכל קדשים ילפי' משלמים דתלויין בפתח אוהל מועד א"כ שחיטת כל קדשים מותרת בהיכל מדינא מטעמא דשלא יהי' טפל חמור מן העיקר וכמובן ועכ"ז חשיב עבודה שא"א לבטלה מפאת דלאו אורח ארעא ויעוין נזיר (דף מ"ה ע"א) דרך בזיון הוא וכו' וביומא (דף מ"ז ע"א) השתא לפני מבו"ד אין עושין כן כו' ובמסורת הש"ס שם ציין שבת ופסחים והוא עוד במנחות (דף ס"ב ע"א):

וי"ל עוד דמברייתא דיאכלו עמה חולין ותרומה כו' הוא דידעי' דשרי אכילת חולין בלשכות כו' כיון דמתיר בברייתא הנ"ל לאכול חולין עם קדשים והיינו יחד בעזרה לפי' התוס' והכי מוכח לכאורה לישנא דעמו יעוין סוטה (דף כ' ע"ב) מאי עמו עמו במחיצתו וא"כ ע"כ דאכלו בלשכות דבעזרה פשיטא דאסור אכילת חולין וכקו' הגמ' וע"כ דהכוונה אלשכות מטעם שלנו באתוון דאוריתא ומיני' ילפי' נמי דלילה שרי דזמן הבלתי ראוי לשחיטת קדשים דומה למקום הבלתי ראוי ועכ"פ המקשן דלא ידע מברייתא הנ"ל שפיר לא הי' סבור לחלק חילוק דלשכות ולילה והי' סבור דבכל גוונא אסור ושפיר פריך:

ב

מ"ש כ"ת לומר דכל חד כדיני' דשחיטת חולין מותר בלשכות וכן בלילה דכיון דאסור אז ובלשכות שחיטת קדשים לא הוי בזיון וכמו שהוכחתי באתוון דאוריתא כלל א' שם מדברי רש"י זבחים (דפ"ה) אמנם אכילת קדשים כיון דמותר בלשכות ובלילה שוב אכילת חולין אסורה. האמת שכן צידדתי בחידושי ובאתוון דאוריתא שם לא באתי כלל לברר דין האכילה רק דין השחיטה וכתבתי רק לפי הצד שנא' דדין אכילה תלוי בשחיטה דיתיישב קושית רש"י ותוס' תמורה אב עיקר מגמתי שם רק דין השחיטה. ואולם מ"ש כ"ת דזה פשוט. בחידושי איננו כתוב דרך פשיטות דמה שדנתי בא"ד שם לומר דהאיסור הוא משום בזיון למ"ד דלא דרשי' טעמא דקרא א"א לומר כן וכמש"ש ועכ"ז בלשכות שרי לשחוט דגופי' דקרא דוכי ירחק ממך המקום וזבחת מוכח דאיירי במקום הראוי לזביחת קדשים וכמש"ש ולילה נמי דהוא זמן הבלתי ראוי דומה מסברא למקום הבלתי ראוי וכדכתיבנא ונזכרתי תוס' מנחות (דף מ' ע"ב) ד"ה תכלת דכתבו וז"ל ועוד אור"ת דבגדי כהונה נמי שלא בעידן עבודה שרי כו' וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתני' בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כ"ג שיצא במדינה חייב. במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור וצ"ע אי לילה דומה למדינה דחייב עכ"ל ע"ש וא"כ אי נימא דדומה הוא כדברינו ויעוין עוד זבחים (דף ק"כ ע"א) אמרה תורה לן ישרף ויוצא ישרף מה יוצא כשר בבמה וכו' הרי דמדמי יוצא מזמנו ליוצא ממקומו [וכזה הוא ג"כ בפסחים (דצ"ה ע"א) דלא תוציא דמי ללא ישאירו דהאי נפסל בנותר והאי ביוצא] והא דאסרי' הכנסה ואכילה ע"כ ילפי' לי' משחיטה וק' להבין אופן הלימוד איך הוא ועכ"פ אינו איסור רק במקום שהשחיטה אסורה כיון דלא דרשי' טעמא דקרא דהאיסור משום בזיון לשנאמר דהכנסה ואכילה דהוי בזיון גם בלשכות כיון דיש שם קדשים נאכלים ליתסרי דאפי' למ"ד דדרשי' טעמא כו' עכ"ז כשלמידין הכנסה כו' משחיטה א"א ללמוד אמקום דהשחיטה מותרת אע"ג דהטעם שייך גם שם שלא יהי' כניסה הטפילה חמורה משחיטה העיקרית יעיין זבחים (דף מ"ח ע"ב) סוף העמוד וזה תלוי לכאורה בפלוגתא דדון מינה כו' דלמ"ד דון מינה ומינה ה"נ דון הכנסה משחיטה ומינה מה שחיטה מותרת בלשכות ובלילה אף הכנסה כו' ולמ"ד דאוקי באתרה ה"נ אוקי באתרה ותיתסר הכנסה ואכילה בכל מקומות שקדשים נאכלין ויש לפלפל בזה הרבה ואין להאריך ובעניין טפל חמור מן העיקר דזבחים הנ"ל הארכתי בלקח טוב בכלל מיוחד:

ג

מ"ש כ"ת וז"ל ובחידושי כתבתי על לשון הרמ"ע מפאנו בתשובה סי' א' בריש דבריו שם שכ' לדקדק על לשון תרומתן במשנה דריש ברכות אמאי לא קתני בתרומה וכ' דאתא למעט קדשים דלא אישתרי בהערב שמש ונדחק בזה וכתבתי דלא אדע אמאי לא כ' ברווחא ע"פ גמ' יבמות (דף פ"ז ע"א) מלחם אבי' תאכל לחם הקנוי לאבי' פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה הוא דקזכי ולכן שפיר נתמעט קדשים מתרומתן ומתן דרק תרומה היא שלהם וקרוי תרומתן ומשא"כ קדשים אינם שלהם דמשלחן גבוה קזכי עכ"ד כ"ת. כמדומה שכדברי כ"ת כן הוא בשנות אלי' להגר"א ז"ל ריש ברכות שם ואינו כעת לפני ואולם המיעוט הזה הוא רק אתרומת לחמי תודה דלשאר קדשים אכתי ליתני תרומה דהא קדשים אין קרוין תרומה רק דהי' תרומת לחמי תודה בכלל והשתא דתני תרומתן איתמעט תרומת לחמי תודה וכן הוא בשנות אלי' שם לפי זכרוני ומצינו דקרוי' תרומת לחמי תודה תרומה סתם והי' נכלל בכלל תרומה והוא בנדה (דף ו' ע"ב) מאי תרומה תרומת לחמי תודה ואולם בנדרים (דף י"ב ע"ב) תרומת לחמי תודה נמי תרומתו היא ע"ש בר"ן דהיא בכלל תרומתו א"כ ה"ה בהך דברכות אין תרומתן ממעט תרומת לחמי תודה:

ד

מה שהביא כ"ת דברינו באתוון דאוריתא כלל ג' דדנתי לומר דהקדש מה"ת אין לו ביטול מפאת דבביטול בעי' ידיעת בעלים מן התערובת כירושלמי ערלה שהבאתי שם ובהקדש הרי הגבוה ית' בעלים והוא ית' יודע איזהו ההקדש ואין כאן ידיעת בעלים מן התערובת והעיר כ"ת ע"ז מסוגי' דיבמות (דף פ"ב ע"ב) חתיכה של חטאת טמאה כו' ומקשינן בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולפי דברינו הי' אפשר לומר לפי דעת הפוסקים דאיסורי הנאה אין להם בעלים א"כ בחטאת טמאה דאסור בהנאה ואין לו בעלים ושוב מהני ידיעת כל אדם ושפיר בטל ומשא"כ חטאת טהורה דמשלחן גבוה קזכי ולגבוה לא נודע תערובת שפיר לא נתבטל ואם כי יש לומר דכיון דיש לכהנים זכות אכילה הוי כשלהם ומהני ידיעתם אבל מנא לן זאת להקשות ודילמא תלוי עיקר בהבעלים שהוא הגבוה אלו דברי כ"ת. והנה לפי דבריו ה"ל להקשות ג"כ אכל הקדש דהא כל הקדש נמי אסור בהנאה ואין לו בעלים וראוי שיובטל כמו חטאת טמאה דרצה לומר דבטל מטעם זה ואמנם סברתי הי' דאיסורי הנאה רק בעלים הדיוטים הוא דאין להם דבאדם שייך רק עניין בעלים בדבר שיכול ליהנות ממנו משא"כ בשם בעלים דגבוה אין נפקותא בזה ואם ר"ל דבסתם הקדש הגבוה הוא בעלים מפחת הקדושה שבו א"כ גם בחטאת טמאה הוא כן דיש בה קדושה לענין מצות שריפה יעיין מעילה (דף י"א ע"א) דבשר קדשי קדשים

שנטמא אית בי' מצות שריפה לכהנים וה"א דימעלו בו מטעם זה ויעיי"ש (דף י"א ע"ב) רש"י ד"ה לימא מתני'. ומשנה חלה פ"ב דתרומה טמאה קרוי' חלק השם מפאת מצות שריפה שבה כבר הבאתי באתוון דאוריתא כלל ט"ו ודיברתי מזה גם בקונטרס ע' פנים לתורה. ואולי כוונת כ"ת דסתם הקדש דאסור בהנאה רק מפאת היותו של גבוה לכן ליתי' בכלל איסורי הנאה דאין להם בעלים כיון דהשם בעלים הוא עצמו סבת האיסור ואולם הרי בא"ד שם כלל ג' נסתפקתי בזה אם שם בעלים דגבוה סבת איסור ההקדש:

ומ"ש די"ל דכיון דיש לכהנים זכות אכילה בחטאת טהורה הוי כשלהם ומהני ידיעתם. זה ק' לומר דהא גם האכילה אינה שלהם דמשלחן גבוה קזכי ואין שלהם כלום ואולם י"ל דרק לשאר מילי אינו שלהם היינו לקדש אשה כו' אבל לאכילה עצמה הוא שפיר שלהם ובשעה שאוכלים נחשב שאוכלים שלהם וטעם הדבר עפ"י תוס' ישינים קידושין (דף נ"ב ע"ב) אהא דאמר שם א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו וזה יהי' לך מקודש הקדשים מן האש ר' יהודה (דס"ל דהמקדש בחלקו מקודשת) סבר לך ולכל צרכיך ור' יוסי (דס"ל דהמקדש בחלקו אינה מקודשת) סבר כאש מה אש לאכילה אף הוא נמי לאכילה (כאש מה אש כו' פי' דחלקו של אהרן הושווה לחלקו של מזבח מה מזבח לאכילה אף כהן לאכילה ולא לדבר אחר) ובתוס' ישינים ד"ה וזה יהי' לך מקודש הקדשים מן האש וז"ל ק' דלישתוק מלך דמשמע כל צרכיך ולא איצטריך לכתוב אש עכ"ל התוס' וי"ל לענ"ד דהא אשמעי' קרא באמת דהאכילה המכוונת בהאש כדאמר מה אש לאכילה כו' היא עכ"פ לך היינו שלך ואילו לא הי' כתוב לא לך ולא אש אזי גם האכילה לא היתי' שלו והי' נחשב שאוכל את של גבוה ומשא"כ השתא דכתי' וזה יהי' לך ומשמע דהקדשים שלו לכן אף דאתא אש דבתרי' ואפקי' לומר דמה אש לאכילה אף הוא לאכילה מ"מ לעניין האכילה עכ"פ הרי נשאר כוונת לך שלך והוי האכילה עכ"פ שלו ודו"ק היטיב ויתיישב בזה קושית התוס' פסחים (דף ל"ח ע"א) ד"ה חלות אהך דחלות תודה כו' אין יוצאין בהן ידי מצה דאמר שם טעמא משום דכתי' ושמרתם את המצות יצאו אלו שאין משתמרות לשם מצה אלא לשם זבח כו' ובתוס' שם הקשו דתיפוק לי' דבעי' מצתכם לעניין מצה דגמרי' לחם לחם מחלה דכתי' עריסותיכם ע"ש וכוונתם דחלות תודה לא הוי מצתכם דמשלחן גבוה הוא דקזכי ואינו של בעלים וכדקי"ל דהמקדש בחלקו אינה מקודשת ואולם להנ"ל ניחא בס"ד דרק לקדש אשה וכדומה הוא דאינו שלו ומשא"כ מצה דנצרכת רק לאכילה א"כ האכילה הרי שפיר היא שלו וכנ"ל ורק גבי מע"ש הוא דאמרי' דאינו יוצא במצה של מעשר שני לר' מאיר דהוא ממון גבוה דהא מעשר שני לא כתיב לך ומה שאין כן בקדשים דכתיב לך אלא דאתא אש ואפקי' מה אש לאכילה כו' א"כ עכ"פ

האכילה שלו ושפיר יוצא ידי מצה דנצרך רק לאכילה ודו"ק וגמ' נדרים (דף י"ב ע"ב) הנ"ל הא קמ"ל דתרומת לחמי תודה נמי תרומתו היא יש לפרש ג"כ עד"ז דאשמעינן דהאכילה שלו ומפאת זה נקראת תרומתו ודו"ק ואולם מגמ' הנ"ל אין ראי' לתוס' נדרים (דף י"ד ע"א) ד"ה איידי דהאי כחלת אהרן וכתרומתו כו' דנדרים שם אתי לר' יהודה וא"כ ר' יהודה הא ס"ל דמקדש בחלקו מקודשת ונקרא שפיר תרומתו בפשיטות:

ואולם בקידושין (דף נ"ג ע"א) שם ס"ל לר' יוחנן דחזר בו ר' יהודה וס"ל גם הוא דהמקדש בחלקו אינה מקודשת ודייק שם אביי כן מן הסיפרא דאמר דלית בי' דין חלוקה כלל וסתם סיפרא ר' יהודה ע"ש:

והנה בחידושי במ"א דנתי בהא דס"ל לר' אחא בר יעקב אליבא דר' יהודה בפסחים (דף כ"ט ע"א) דילפי' שאור דאכילה משאור דראי' והערותי שם מהך דפסחים (דף י"א ע"ב) במשנה ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גבי האיצטבא כו' ובגמ' שם (דף י"ג ע"ב) אמאי פסולות א"ר חנינא מתוך שהי' מרובות נפסלות בלינה דתני' אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא וא"ר אדא בר אהבה הכא בי"ד עסקינן וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול וכולי עלמא בשלשה עשר מייתי להו ומתוך שהן מרובות נפסלות בלינה וק' דאמאי אין מביאין בחג המצות מפני חמץ שבה ומה בכך שיש בו חמץ הא גם החמץ מותר באכילה כיון דאינו שלו דמשלחן גבוה קזכי וה"ל של גבוה והא ילפי' שאור דאכילה משאור דראי' וגם אכילה שריא בשל גבוה ואולם לכאורה לק"מ דהא ר' יהודה ס"ל דהמקדש בחלקו מקודשת והוי שפיר שלו ואך דנצטרך לומר לפי"ז דלית לי' לר' אחא בר יעקב דחזר בו ר' יהודה ותיקשי עלי' מסיפרא הנ"ל וי"ל דאה"נ דכי גמיר ר' אחא בר יעקב לסיפרא הנ"ל חזר בו גם הוא וכדאמר בפסחים (דף כ"ט) שם דהדר בי' ר' אחא בר יעקב מההיא והיינו דלכי גמר הך דחזר בו ר' יהודה לכן חזר בו גם הוא ואולם עדיין תיקשי בהא דפריך בש"ס פסחים (דף י"ג ע"ב) הנ"ל אהך דאין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה פשיטא דעכ"פ הא אינו פשיטות דהא לסברת ר' אחא בר יעקב קודם חזרה דילפי' שאור דאכילה משאור דראי' וא"כ למאי דקיי"ל נמי דמקדש בחלקו אינה מקודשת וחשיב של גבוה א"כ בצירוף ב' סברות הנ"ל הא גם החמץ מותר באכילה וא"כ אינו פשיטות עכ"פ. ושוב ראיתי שכבר עמד ע"ז הפנ"י בפסחים שם (דף י"ג ע"ב) ד"ה דתניא אין מביאין תודה בחג המצות כו' פשיטא כו' ע"ש שכ' וק"ל מאי פשיטותי' הא לקמן בפ' כל שעה איכא מ"ד דיליף שאור דאכילה משאור דראי' ופירש"י שם דשל אחרים ושל גבוה מותר אף באכילה ואף התוס' לא הקשו על פירושו אלא משל אחרים דכיון שאכלו קנאו ושלך קרינא בי' משא"כ לעניין

לחמי תודה כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו כו' עכ"ל ז"ל ואולם לדרכנו כאן ניחא שפיר בעזה"י דהאכילה הא לכ"ע היא שלו גם למ"ד דמקדש בחלקו אינה מקודשת וא"כ שפיר אכילת החמץ אסורה לכ"ע ושפיר פריך פשיטא ודו"ק וע"ע מעילה (דף ז' ע"ב) דפריך אדתנן שם במשנה דאין מועלין בבשר ק"ק וקק"ל לאחר זריקה מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא אמאי הא ממונא דכהן הוא כו' הא ממונא דבעלים הוא כו' ע"ש וכזה שם (דף ח' ע"ב) הא ממונא דכהנים הוא ע"ש לעניין בשר חטאת העוף לאחר הזאה וקשה טובא ל' ממונא דכהן ממונא דבעלים הא כהנים ובעלים משלחן גבוה הוא דקזכי ואינו ממונם ואולם אי נימא דהאכילה מיהת שלהם שפיר יתכן הל' ממונא מפאת האכילה עכ"פ אשר להם בה ודו"ק וע"ע מעילה שם (דף ט"ו ע"א) א"ר ינאי אין חייבין משום מעילה אלא על קדשי בד"ה ועולה בלבד דא"ק נפש כי תמעול מעל מקדשי ד' קדשים המיוחדין לד' יש בהם מעילה אבל קדשי מזבח אית בהו לכהנים ואית בהו לבעלים כו' הרי דשאר קדשי מזבח לא חשיבי מיוחדין לד' הואיל ויש בם לכהנים ולבעלים והוא כהך דב"ק (דף צ' ע"א) דעבד של שותפים לא מיקרי מיוחד לו וק' גם בזה לכאורה דהא שפיר הם מיוחדין דהא כהנים ובעלים משלחן גבוה הוא דקזכי ואך אי האכילה מיהת שלהם ניחא שפיר ג"כ וכמובן ובאתי רק להעיר:

ודיוק כ"ת בתיבת תרומתן ריש ברכות נתיישבתי די"ל עוד בפשיטות דקדשים הנאכלים לאחר צאת הכוכבים על כרחך הא נזרק דמם ביום וא"כ הרי הי' הכהן טמא בשעת זריקה ולא הי' חולק כלל כמבואר בזבחים (דף צ"ח ע"ב) במשנה ולא משכחת כלל איפוא שיאכל קדשים שלו אחרי צ"ה רק שיאכל קדשים שנחלקו לכהן אחר או נשי ובני ועבדי כהן טהור דנחלקו לו הקדשים והם טמאים ואוכלים אחר צ"ה וא"כ עכ"פ לא משכחת בקדשים שלו וע"כ שפיר נתמעט מתרומתן כיון דבקדשים לא משכחת כלל שיהי' של האוכל וז"פ:

ומה שהקשה כ"ת עוד מערלה דאיך מהני ידיעת בעלים לעניין הביטול הא איה"נ אין להם בעלים. ד"ז כתוב ג"כ בחידושי ודנתי שם דע"כ מהני ידיעת בעלים בערלה כיון דאי יובטל יעשה היתר ויהי' אז בעלים דוגמת חתיכה הראוי' להתכבד בתוס' יבמות (דף פ"א ע"ב) דכיון דיובטל יהי' ראוי להתכבד אינו בטל וה"ה כאן להיפוך ומשא"כ בהקדש לא שייך זה דאפי' יובטל לא יהי' ההדיוט בעלים דדין ממון שבו לא בטל וכמ"ש בא"ד שם ואכתי הוא של גבוה אלא שאין בו איסור הקדש. ומ"ש כ"ת דתלוי בבעלים של היתיר צד סברא זאת ג"כ כתובה בחידושי ומ"ש כ"ת דצ"ע לומר דבחטאת טמאה פקע רשות גבוה בטח ידע דכן דעת המהרש"א קידושין (דף נ"ו ע"ב) ד"ה המקדש וכבר הבאתי

גמ' מעילה (דף י' ע"א) הכל מודים שאם נהנה מבשר ק"ק שנטמא דפטור ע"ש ברש"י דמתבאר מדבריו דאין בו מעילה כלל מה"ת. ומ"ש כ"ת אהך דדם הפר כו' דדוחק לומר דבלח דמתערב לא שייך סברתי. לא ידעתי מהו הדוחק וכך הי' סברתי בפשיטות דרק בספק דאינו יודע איזהו האיסור ואיזהו ההיתר שייך לומר דאצל הגבוה הרי ליכא ספק זה ואין כאן ידיעת גבוה מתערובות אבל לח דמתערב באמת ובפועל א"כ הרי הגבוה ג"כ יודע שנתערב זולת אם ירצה לדון בזה למ"ד אין בילה בדבר לח וקושיתו מיבמות (דף פ"ב) ג"כ לא קשה לפי הנ"ל למאי דמוקי לה שם בנימוחה ובזה יש לפרש כוונת הגמ' שם ולר"ל מ"ש וכו' היינו דלר"י דלא מוקי בנימוחה ניחא וכחילוקו של כ"ת:

ה

מה שנסתפק כ"ת אי נימא דידיעת אחר לא מהני בביטול רק בעי' ידיעת בעלים [וכירושלמי ערלה הנ"ל פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חבירו מהו שתתירו] ואי נימא דמה"ת אינו בטל בלא ידיעת בעלים אם יהי' מותר להודיע לבעלים אם יתערב לו איסור ברוב ולא ידע מן התערובות מי נימא דכיון דע"י ההודעה לו יתבטל הוי לי' המודיע מבטל איסור לכתחלה וכהך דגיטין (דף נ"ד ע"ב) גבי נפלו ונתפצעו דכיון דלא בטלו מפני חשיבותן לכן על ידי שמבטל את חשיבותן הוי לי' מבטל איסור ואם כן הכא נמי דכוותי' יהי' אסור להודיע לבעלים מפאת מבטל איסור אך י"ל דהוי אינו מתכוון לבטל רק להציל את חבירו מאיסור כיון דאם לא יאמר לו לא יתבטל ויכשל באכילת איסור עכ"ד כ"ת. אין לי ראי' כעת לפשוט ספק זה אך מסברא נ' טעם הירושלמי דבעי' ידיעת בעלים בביטול דכיון דביטול ילפי' מאחרי רבים ושם דנין על הרוב דאחרי דרוב מזכין ומיעוט מחייבין דנין אח"כ כולם יתד לפסוק זכאי מפאת אתרי רבים וע"כ כל ביטול שייך רק אחרי ידיעה דאז דנין אי מותר לו הכל כרוב או אסור כמיעוט ומתבטל המיעוט וע"כ ידיעת אחר לא מהני דלאחר אין נפקותא דבלא"ה אסור לו משום גזל וצריך שיהי' מכירה או נתינה תחלה וכדומה שיהי' לאחר נפקותא אבל לע"ע אין לו נפקותא ואין לו על מה לדון ולכן אין ידיעתו מועלת כלום ולפי"ז אם נימא דאסור לאחר להודיעו א"כ הרי יש ע"ז עצמו לאחר לדון אם מותר לו להודיעו ושוב מהני ידיעתו שיובטל לעניין זה שיהי' מותר לו להודיעו ודו"ק:

ועפי"ז י"ל ג"כ ביישוב הירושלמי הנ"ל בערלה דהעיר כ"ת דלמ"ד דאיה"נ אין להם בעלים מהו החילוק שבין ידיעתו לידיעת חבירו ולהנ"ל י"ל דערלה דהוא איסור הנאה והנאת זה נהנה וזה לא חסר הרי אין בה משום גזל וא"כ יש לאחר לדון אי מותר לו הנאת זה נהנה וזה לא חסר ומהני ידיעת האחר לשיובטל איסור ההנאה ונשאר איסור

האכילה דשוב הבעלים בעלים כיון שמותר בהנאה ושוב איסור האכילה אין לו ביטול מפאת דליכא ידיעת בעלים [ובעי' דירושלמי ידיעת חבירו מהו שתתירו היינו לעניין אכילה ויל"ע בכה"ג דההנאה בטילה ונשאר איסור האכילה אם צריך עוד אחד ומאתים לבטל דטעם דא' ומאתים משום דכפל איסורו דאסור בהנאה כפל עלייתו וזה הרי מותר בהנאה וי"ל דהואיל ועיקר ערלה איסור הנאה צריך גם זה א' ומאתים ודברינו אלה הם למ"ד דיש ביטול לחצאין יעוין בר"ן ע"ז פרק בתרא] ומשא"כ בהקדש לא שייך זה כיון דבהקדש גם הנאת זה נהנה וזה לא חסר אסור. ואולם בא"ד שם צדדתי דאם יובטל איסור הקדש אזי יהי' להקדש דין ממון כבהדיוט לבד ויהי' מותר זה נהנה וזה לא חסר ואמנם לשטחיות לשון תוס' ב"ק (דף כ"א) דדעת גבוה איכא כו' י"ל דאפי' יובטל איסור הקדש עכ"ז מפאת היותו ממון גבוה לבד יותסר זה נהנה כו' מטעם גזל:

והנה גוף הך מילתא דאין מבטלין איסור לכתחילה לדיעות דהוא מה"ת דלא נודע מקורו י"ל דהאיסור עצמו מורה ע"ז דאל"כ מה הועילה תורה באיסורין דהכל יבטלו האיסורים ולא תתקיים כוונת התורה שרצתה שלא נאכל אלו הדברים וכמ"ש תוס' כעין זה לעניין דרבנן בפסחים (דף ל' ע"א) ד"ה לשהינהו וה"ה לעניין הדאוריתא י"ל כן והך דגיטין נמי דנפלו ונתפצעו י"ל דזהו הטעם דאל"כ מה הועילו חכמים באמרם דדבר חשוב לא בטל הלא הכל יבטלו החשיבות לשיובטל אח"כ ותתבטל כוונת חכמים וע"כ בנידון דידן דהוא מקריי ואפי' נתיר להודיע לא תתבטל עי"ז כוונת התורה אין כאן איסור תורה. ולעניין דרבנן אם נאמר דדרבנן עכ"פ איכא גם בכה"ג עכ"ז לעניין הדרבנן כיון דאינו מתכוין ואין האיסור רק משום פסיק רישי' א"כ לדיעות הסוברים דפ"ר בדרבנן שרי לגמרי א"כ הא אין כאן איסור [ובלא"ה י"ל דאין כאן רק דרבנן כיון דהוא רק גרם ביטול וע"כ גם למ"ד דאין מבטלין כו' הוא דאוריתא מ"מ איסור גרס ביטול י"ל דלכ"ע הוא רק דרבנן ויעוין תוס' ב"ק (דף ע"א ע"ב) ד"ה וסבר]:

ובשו"ת הרי"ם בחידושיו לחולין כ' דאיסור אין מבטלין הוא מפאת עושה סחורה בדברים האסורין יעיי"ש סוגי' דזרוע בשלה בד"ה מכלל איסור ואולם לא הובא שם ראי' דהתרת איסור מיקרי סחורה וק' לכאורה מחליצה דלא חשיבא הנאה גבי מלל"נ ואע"ג דמתרת איסור ואולם בבכורות (דף י"ב ע"ב) מבואר דהתרת איסור מיקרי סחורה ואמנם כ"ז בהתרת איסור שלולי ההתרה לא הי' אוכל ומרויח אכילה ומשא"כ כאן בלא נודע לבעלים א"כ הבעלים יאכלו בהעדר הידיעה אלא דיעברו עבירת שוגג ומועלת ההודעה רק להרויח העביר' אבל עצם ההנאה הרי אין נרווחת דבלא"ה תהי' בהעדר הידיעה והרווחת העבירה לבד וודאי לא חשיב סחורה ודו"ק ואולם י"ל דהרוחת העבירה

כאן חשיבא הרוחת גוף ההנאה כיון דהנאת עביר' בשוגג לא חשיבא הנאה דנפשו קצה כו' כבכורות (דף ל"ז ע"א) ובאיסור מעורב הוא פלוגתא שם וא"כ למ"ד דנפשו קצה גם באיסור מעורב א"כ כיון דלולי ההודעה הי' אוכל באיסור ולא הי' נחשב הנאה נמצא דההודעה שפיר הרוחת הנאה:

עי"ל כמ"ש כ"ת דאינו מתכוין לבטל ובהסברה יותר דעיקר איסור הביטול משום שעושה נגד כוונת התורה שרצתה שלא יתאכל הדבר וכנ"ל וכאן אין כוונתו לבטל רצון התורה ואפי' יאסר שאר אינו מתכוין מפאת הפ"ר כיון דסוף סוף תתבטל כוונת התורה עכ"ז כאן דמתכוון להיפוך שיתקיים רצון התורה ולא יעברו הבעלים בהעדר הידיעה על רצון התורה א"כ הוי כהך דקידושין (דף כ"ד ע"ב) לעניין שן ועין ע"ש בתוד"ה מיבעי' דכתבו דאפי' אי אין מתכוון לשחתה כמתכוון מ"מ במתכוון לטובת העבד דכיון להיפוך גרע עש"ה וא"כ ה"נ דכוותה והוא דומה בדומה ממש לנידון דשם:

ודעת הב"ח באו"ת וודאי הביא גם כבודו דמבטל למצוה ליכא איסור דמלל"נ וה"נ דמודיע רק להציל מאיסור הוי כמבטל למצוה. וגם לפמ"ש האחרונים בשם שו"ת הרמ"ע מפאנו דכשא"א בלא"ה מבטלין וכאן מפאת האיסור חשיב כלא אפשר בלא"ה יעוין תוס' פסחים (דף כ"ב ע"ב) דמשום צער בע"ח חשיב כלא אפשר ופשוט דה"ה להציל אדם מאיסור ומעונש ואין שו"ת הרמ"ע מפאנו לפני:

ובהיותי בזה עלה בדעתי בדברי רש"י יומא (דף ס"ד ע"א) ד"ה אברים שהביא כ"ת דפי' הך דע"י תערובת מרצה בבע"מ דהכוונה אתערובת חד בתרי וק' דל"ל קרא לזה תיפוק לי' מטעם ביטול וכמ"ש תוס' זבחים (דף ע"ד ע"א) ד"ה רב וי"ל דנ"מ אי מותר לבטל לכתחילה דביטול אסור לכתחילה מה"ת לדיעות הסוברים כן משא"כ השתא דכתי' קרא דע"י תערובות מרצה הוא היתר והכשר עצמיי דלא פסלה תורה מום ע"י תערובות וא"כ שפיר שרי לערב דרק לבטל איסור הוא דאסור אבל לא להתיר איסור ודו"ק ולשטחיות לשון הגמ' זבחים (דף ע"ו ע"ב) דר' אליעזר הוא דדריש ע"י תערובות מרצה א"כ י"ל עוד נפקותא לר"א לטעמי' אם נתערב חד בתרי ואח"כ הוכר הבע"מ דאי מטעם ביטול לא הוכשר מעולם בעצמותו רק מטעם כל דפריש ולא אמרינן נהפך וככל איסור המעורב דאם ניכר חוזר לאיסורו ומשא"כ השתא דרחמנא אכשרי' בעצמותו בתערובות דע"י תערובות מרצה א"כ כבר הוכשר בעצמותו ור"א הא ס"ל בזבחים (דף כ"ט ע"א) דאחר שהוכשר א"א שיחזור ויופסל ואולם אם הוכר לפני הזריקה וההקטרה א"כ בשעת ההרצאה הא אינו בתערובות ורחמנא גילה רק דע"י תערובות מרצה ואמנם י"ל דנפקותא אם נודע אח"כ איזה הי' הבעל מום וכמובן:

ידידו הדוש"ת הרמה ומברכו בגמר חתימה טובה יוסף ענגיל:

נא ימחול כ"ת לצוות לאחד מעושי רצונו להעתיק לי מכתבי זה וימחול מ"פ לשלוח לי ההעתק כי אין לי העתק ממנו. ולעניין ידיעת בעלים יל"ע עוד אטו איסורו של קטן שאין לו דעת או אפי' יש לו דעת י"ל דאין דעתו מועלת כיון דאין לו נפקותא בהביטול דלאו בר מצוות הוא ואטו נאמר דאם נתערב אינו בטל ויהי' אסור לגדול להאכילו וע"כ דכיון דנפקותא לגדול לעניין אי מותר להאכילו מהני לעניין ההאכלה ידיעת הגדול [וגוף הספק הנ"ל אי מותר להודיע כו' נזכרתי דהביאו האחרונים כזה משו"ת רדב"ז דאסור לקנות מעכו"ם איסור המעורב ברוב דכיון דאצל עכו"ם לא בטל ה"ל קנייתו ביטול איסור לכתחלה והא דאצל עכו"ם לא בטל נ' דהוא משום דכה"ת לישראל נאמרה ולא לעכו"ם יעוי' נוב"י תניינא חאה"ע סי' מ"ב וגם כנ"ל כיון דאין להעכו"ם לדון על הביטול ואולם לפי"ז שוב יש לו להתבטל לעניין היתיר הקניי' מאתו כיון דלזה יש אל הישראל לדון אי מותר לקנותו ויש לו להתבטל שפיר לעניין זה וכנ"ל וגם לפי"ז יהי' מותר לקנות עכ"פ איסור מעורב שהוא אסור גם לב"נ כגון אמ"ה דהי' גם להעכו"ם לדון ונתבטל אצל העכו"ם וע' תוס' חולין (דף ס"ד ע"א) ד"ה סימנין מש"ש ומה שאנו לוקחין מן העכו"ם אובליאש כו' שנילושו בבצים כו' ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטיד"א שאפאו עכו"ם שהשמנונית בעין על העיסה וגם מתחלה הוא נאסר משום בישולי עכו"ם ולא דמי לעיסה שנילושה בבצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם עכ"ל ומשמע דשייך ביטול גם אצל עכו"ם ויש לדחות וע' ט"ז יו"ד סי' פ"ד סעי' כ"ד וז"ל רש"ל העתיק בשם תשובת ר"י על נכפה שהוא כמכה של חלל ומותר להאכילו מאכל שיש בו שרץ העוף אם הרפואה בידו ואם לאו אסור ואם ביטל העכו"ם הרפואה בס' מותר עכ"ל ותשובה זו היא גם בשו"ת מהר"ם ב"ב סי' ק"ס וז"ל שאלו על נכפה אחד והי' העכו"ם רוצה להאכילו דבר טמא לרפואה ונראה שהי' בו שרץ העוף והשיב רבי כי נכפה חולי וכמכה של חלל וכמה פעמים שמסתכן כו' ומותר אם הרפואה ידועה ואם אינה ידועה אין להתיר כו' ואם ביטל הרופא את השרץ בס' מותר אעפ"י שביטלו עכו"ם לכתחלה כיון שלא ביטלו ישראל כו' עכ"ל ומשמע דהרפואה והשרץ הכל של הרופא העכו"ם והוא מערב בשלו ועושה הרפואה ומאכילה לישראל [ועכ"פ הכוונה גם אכה"ג ולא בעושה הרפואה בשל ישראל דייקא דא"כ לא הו"ל לסתום] וא"כ מבואר דגם אצל העכו"ם בטל ודלא כרדב"ז הנ"ל דאין בטל אצל העכו"ם והישראל בלקיחתו הוא המבטל ובאתי רק להעיר:

סימן ב

ב"ה יום ג' וירא תרנ"ג לפ"ק בענדין. שלום תניינא אל כבוד הרב הגדול החריף ובקי ידיו דב לו ללחום מלחמתה של תורה ותיק ושנון זית רענן צח הרעיון ישר הסברא כש"ת מו"ה מאיר דן נ"י אב"ד דק"ק דוואהרט.

אחד"ש כת"ה. מכתבי כ"ת הגיעוני כולם במועדם ונא יסלח לי על איחור תשובתי כי הי' לי עד עתה איזה דברים מטרידים מאוד ומצורף לזה תשות כחי ר"ל ונחיצתי ללמוד השיעורין כסדרן אשר לי ולכתוב את המתחדש לי מדי למדי ושמתי עתה מכתביו כולם לפני להשיב והנני אומר לכ"ת כי מאוד נחתי מכל דבריו כי כולם אהובים נחמדים וישרים למוצאי דעת והנני להשיב כסדר בעזה"י:

א

מ"ש על תוס' כריתות (דף ד' ע"ב) דמצריך שם בגמ' לאו בפ"ע לדם כיסוי וכתבו התוס' דה"א דישתרי הואיל ואינו נשפך כמים ודנתי בזה באתוון דאוריתא כלל ד' וכ' כ"ת דנ' כוונת התוס' דהכוונה אאחרי שכיסה הדם בעפר דמעתה מעורב בעפר ובעצם אינו נשפך כמים מפני תערובת העפר וע"כ ה"א דלישתרי וכמו שהאריך בזה במכתבו. הנה דבריו בפי' התוס' קרובים לשמוע ואולם קצת צ"ע דאם נגלה הדם ונתנקה מתערובות עפר וודאי הוא גם נפשך ואם אינו מנוקה מתערובות עפר עד שאינו נשפך עבור התערובות עפר יל"ע אי לא יוחשב שלכ"א אם אוכלו בתערובת עפר ודוחק לומר דס"ל לתוס' כריתות הנ"ל דחייבין אדם אפי' שלכ"א הואיל ובלא"ה הנפש קצה הימנו כמבואר במכות (דף כ"ג ע"ב) דא"כ ה"ל בפסחים (דף כ"ד ע"ב) לומר הכל מודין בדם כו' ותו דהא פטר התם בפסחים אחלב שלכ"א אע"ג דחלב איתקש לדם בסוגי' דכריתות שם. ואולם לפי מאי דמוכח בשבת (דף קי"א ע"ב) וזבחים (דף קי"ג ע"ב) דהי' מקום בבבל דהי' העפר דשם ראוי לאכילה יעוש"ה וא"כ י"ל דאיצטריך קרא אהיכא דכיסה בעפר ההוא דראוי לאכילה ועכ"ז נשפך כמים ליתי' מפני תערובת העפר:

והנה ברשב"ם עה"ת ויקרא פרשה י"ז פסוק י"ג עה"כ וכסהו בעפר כ' כי אז לא יהי' ראוי לאכילה עכ"ל והבאתי דבריו בלקח טוב בהוספות שבסוף הספר בהוספה לכלל ח' ומוכח לכאורה כוונת הרשב"ם דאחרי הכיסוי אין הדם ראוי לאכילה עוד ואפי' אם מגלהו כי א"א שיתנקה מתערובת עפר ובתערובת עפר אין ראוי לאכילה ואולם הרי דעת רש"י כריתות שם דפי' כוונת הגמ' אדם כיסוי אחרי שנתגלה בהכרח חולקת ארשב"ם הנ"ל וסוברת דראוי לאכילה אחרי שנתגלה וא"כ יש לפרש גם כוונת התוס' כן. אלא דבפי' כוונת התוס' הוא קצת רחוק יותר דרש"י י"ל דאיירי כשנקהו מתערובת

עפר וס"ל דאפשר לנקותו אבל התוס' דאיירי ע"כ לפי פי' כ"ת היכא **דלא** ניקהו מעפר ומעורב בעפר הרבה כל כך עד שאינו נשפך עבור תערובת העפר א"כ נ' דבכה"ג וודאי אינו ראוי לאכילה וכדברי הרשב"ם [וי"ל עוד כוונת הרשב"ם דכ"ז שמכוסה בעפר אין ראוי לאכילה אבל אם מתגלה שפיר ראוי לאכילה ועכ"ז הועילה התורה במה שציותה לכסותו משום דאין לחוש שיגלהו ויאכלנו דכולי האי לא ישכח יעוין דוגמת זה שבת (דף קמ"ט ע"א) דאדהכי והכי מידכר ודוגמתו בעירובין (דף צ"ח ע"א) באיסקופה ארוכה דאדהכי והכי מידכר ובעל מסורת הש"ס לא ציין. וגם י"ל דמאיס עלי' לגלותו מעפר ולאוכלו וליכא למיחש להכי ורק אם נתגלה שפיר ראוי לאכילה. ובאמת תיקשי על הרשב"ם מגמ' שבת (דף קי"ג ע"ב) וזבחים (דף קי"ג ע"ב) הנ"ל דהא אם מכסין בעפרה של בבל הנ"ל מקיימין וודאי מצות כיסוי אע"ג דאכתי ראוי לאכילה וא"כ הרי אין הטעם שלו מספיק]:

ומ"ש כ"ת דלפי הבנתי באתוון דאוריתא כלל ד' בתוס' כריתות הנ"ל דהכוונה דאינו נשפך כמים מפני חיוב' הכיסוי וכ' כ"ת דיוקשה ע"ז דהא עיקר קרא בקדשים כתי' ודם קדשים נמי הא אינו נשפך כמים וחייבין עליו. לא הבנת דוודאי קרא דרק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים בדם חולין איירי דדם קדשים הא אינו נשפך כמים וחולין לאו דווקא דמצי איירי נמי בדם קדשים בעלי מומין או זבח שנפסל יעוין תוס' פסחים (דף י"ז ע"ב) ד"ה אבל ורק עכ"פ לא איירי בדם קדשים כשירים שצריך לקבלו בכלי וע"כ שפיר ה"א דבא קרא למעט דחייבין אדם שאינו של קדשים כשירים רק כשהוא נשפך כמים דהיינו דם בהמה דחולין או דבע"מ וזבח שנפסל אבל דם חי' ועוף דחולין לא ואם כוונת כ"ת דיש ללמוד מדם קדשים כשירים בתורת לימוד לחייב גם באינו נשפך ז"א חדא דה"א דקרא דעל הארץ תשפכנו הוא מיעוט בפירוש שלא ללמוד ועוד דלא ילפי' חולין מקדשים לעניין זה וכמו דבעינן תרי קראי לגוף איסור דם חד לדם חולין וחד לדם קדשים ודעת הרשב"א חולין דדם שבישלו א"ע עליו רק בקדשים אבל חולין מקדשים לא ילפי' אפי' לקולא כבר תמהתי עליו באתוון דאוריתא כלל י"ב ועכ"פ כאן דהוא חומרא לחייב גם באינו נשפך שפיר לא ילפי' חולין מקדשים. ואולם יש קצת ראי' להבנת כ"ת בתוס' כריתות דלפי הבנתי לא ה"ל לגמ' לומר לדם כיסוי רק לדם הטעון כיסוי כיון דגם קודם הכיסוי ה"א למיפטר הואיל וצריך כיסוי ולישנא דדם כיסוי מוכח לכאורה דהכוונה אדם שנכסה ואולם גם לפי' השטמ"ק בכריתות שם שהביא כ"ת הרי כוונת הגמ' אדם הטעון כיסוי. והנה גוף פירושו של כ"ת בתוס' כריתות הנ"ל אם

היותו קרוב וכאמור עכ"ז הבנתי בספרי קרובה לדעתי יותר דכוונת תוס' כריתות היא כסברתם בקושייתם בחולין (דף ל"ג ע"א) ד"ה השוחט ובפסחים (דף ט"ז ע"ב) ד"ה דם: **ומצאתי** במדרש שוחר טוב לתהלים מזמור ע"ט עה"כ שפכו דמם כמים וז"ל כדם בהמה שנא' על הארץ תשפכנו כמים עכ"ל. וע"ש בפי' מהר"י הכהן דהכוונה שלא כיסו דמם ושפכום כמים כמו דם בהמה דכתיב בי' תשפכנו כמים עבור דאין טעון כיסוי עש"ה ומפורש דשפיכה כמים ממעט דם הצריך כיסוי וא"כ וודאי דקרוב לפרש כן גמ' כריתות הנ"ל ושזו כוונת התוס' בפירושם הנ"ל [וע"ע כהך דמדרש שוח"ט באיכה רבתי עה"כ טומאתה בשולי' ע"ש דדריש קרא כרו לי זדים שיחות אשר לא כתורתך כו' כתי' אשר יצוד ציד חי' או עוף ושפך את דמו וכסהו בעפר וכאן שפכו דמם כמים סביבות ירושלם ואין קובר הוי אשר לא כתורתך]:

ומ"ש כ"ת דלפי הבנתו בתוס' כריתות ל"ק תו דנילף מקדשים דיש לחלק בין אינו נשפך דקדשים דרק מפני שצריך לדם אינו נשפך אבל בעצם הוא נשפך ומשא"כ דם כיסוי המעורב בעפר ובעצם אינו נשפך גרע. יש לפקפק קצת דא"כ מנ"ל למעט דם קדשים מהכשר דילמא אתי קרא למעט רק דם כיסוי מהכשר דבעצם אינו נשפך והנה עלה בדעתי די"ל דדם קדשים חשוב גם בעצם אינו נשפך הואיל והקדושה שבו מחייבת קבלתו בכלי דבין אי דם בצואר בהמה קדוש ובין אי סכין מקדשא לי' יעוין מנחות (דף ט"ז ע"ב) עכ"פ הקדושה אשר בדם היא המחייבת קבלתו בכלי ולכן חשיב זה בעצם אינו נשפך כיון דלפי עצמות ענייננו ואיכותו של הדם אין לשפכו רק לקבלו בכלי ודו"ק היטיב ויתיישב בזה קושית התוס' חולין (דף ל"ג) ופסחים (דט"ז) הנ"ל דמדוע דם חי' ועוף מכשיר הא טעון כיסוי ואינו נשפך כמים וה"ל כדם קדשים דנתמעט מהכשר מה"ט משום דאינו נשפך כמים ולהנ"ל ניחא דכיסוי דחולין אינו מפני איכות הדם רק גזה"כ בעלמא אקרקפתא דגברא [וזה אם לא נאמר כרשב"ם הנ"ל דכיסוי דם מפני איסורו ואפי' רשב"ם יש מקום לדברינו לדעת הריטב"א נדרים בביאוריו על הרי"ף ריש פרק ב' ועוד בכמה דוכתי שכ' דכל איסורי מאכלות רק איסורי גברא המה עש"ה דא"כ אין האיכות שבדם מחייבת כיסויו רק האיסור שעל האדם ואולם ז"א דוודאי יש איזה איכות בדברים האסורים שעבורו אסרתם התורה אלא דאיכות ההוא גורם רק לשיחול איסור על האדם לא שיחול איסור על גופם ודו"ק ואמנם כיון דהכיסוי איננו מפני האיכות שבדם רק להרחקת האיסור שבו וכדי שלא יבוא לאכלו ולעבור על האיסור א"כ כיון דהאיסור רק על האדם שפיר אין איכות הדם עצמו מחייב העדר שפיכתו ודו"ק היטיב ויעוין עוד ת"י יומא (דף ס"ז ע"ב) ד"ה אכילת שכתבו דכיסוי דם מן החקים] ושפיר חשיב

בעצם נשפך ולא דמי לדם קדשים דקדושה שבדם היא המחייבת קבלתו בכלי והעדר שפיכתו ודו"ק היטיב ואפי' לפי המבואר בב"ר דבשביל שכיסו חיות ועופות לדמו של הבל זכו למצות כיסוי [ויש להבין בזה הא דבכיסוי בעי' שלא יהי' רישומו ניכר כמבואר בחולין (דף פ"ז ע"א) וזה בשביל דדמו של הבל נמי לא הי' רישומו ניכר כמבואר בתוס' סנהדרין (דף ל"ז ע"ב) ד"ה מיום ואולם טעם דבעי' בכיסוי שלא יהי' רישומו ניכר מובן גם בפשיטות והיינו משום דבלא"ה לא מיקרי כיסוי וכמו בצואה דכתיב וכסית את צאתך ומכאן ילפי' איסור הזכרת דברים שבקדושה במקום צואה ובעי' בי' נמי שלא יהא רישומו ניכר כמבואר בברכות (דף כ"ה ע"א) והיינו משום דבלא"ה לא מיקרי כיסוי] וכן לפי המבואר בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ל"ו בשם הקנה דבשביל שרוחות קדושות נושבות בעוף הטהור לכן דמו טעון כיסוי [וס' שו"ת הרמ"ע לא הי' בידי במכתבי הא' אל כ"ת ובבוא מכתבו הב' אשר בו הביא דברי השו"ת הרמ"ע סי' ק"ב וביקש ממני לבארם שאלתיו לי] עכ"ז עכ"פ רק מעלת העוף היא המחייבת כיסוי דמו לא מעלת הדם ודו"ק ואולם באור החיים עה"ת ויקרא פרשה י"ז פסוק י"ד ד"ה דמו בנפשו כ' בטעם כיסוי דהדם הוא הנפש וטעון קבורה יעויש"ה [וכן משמע מאיכה רבתי הנ"ל דכיסוי הוא עניין קבורה ויש להבין קצת עפי"ז דברי רש"י כריתות (דף ד' ע"ב) הנ"ל שם דכ' דה"א דדם כיסוי לישתרי הואיל ובטלה אגב ארעא ואינו מובן והאי לישנא דבטלה אגב ארעא מצינו בגמ' ב"מ (דף נ"ו ע"ב) ומנחות (דף ס"ט ע"ב) ושם איירי בזריעה בקרקע ואין לו עניין לכיסוי ואולם להנ"ל דכיסוי הוא קבורה מצינו לו דוגמא קצת בגור ארי' עה"ת פ' ויחי ד"ה סופה להיות עפרה כנים ע"ש עה"כ אל נא תקברני במצרים וברש"י בשם הב"ר סופה להיות עפרה כנים כו' ושלא יעשוני מצרים ע"ז ובגור ארי' כ' ע"ז וז"ל יש מפרשים דכל הני טעמים צריכים יחד דבעפרה כנים לא סגי כו' ובטעמא דיעשוני ע"ז לא סגי דזה הטעם לא שייך אלא כשהוא בעין ולא הי' נקבר שהיו סבורים שלכך לא נקבר כדי שיעבדו אותו אבל אם הי' נקבר בארץ לא היו עושים אותו ע"ז ועוד דלא שייך ע"ז אם נקבר בקרקע עולם שקרקע עולם אינה נאסרת ול נעשה המת ע"ז כיון שאינו נאסר וכשנקבר בקרקע עולם שב להיות המת כקרקע עולם ואין עליו שם ע"ז כו' עכ"ל ואולם גם שם הוא רק בקרקע עולם לא בעפר תלוש דכיסוי אעפ"י שהוא עניין קבורה וגם הוא שם רק כ"ז היותו קבור ואילו רש"י כריתות הנ"ל איירי גם אחרי שנתגלה הדם ובדברי הגור ארי' אלה יש לדון הרבה ואכ"מ] והנה לדברי האוה"ח לכאורה עצמיות הדם מחייב הכיסוי ויש לדחות:

וי"ל עוד ביישוב קושית תוס' הנ"ל דכי היכא דאימעיט דם קדשים מהכשר מקרא דעל הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר כו' ה"נ לימעוט דם חי' ועוף דג"כ אין נשפך כמים כיון דטעון כיסוי. וי"ל דמיסתבר לחכמים לדרוש המיעוט רק אדם קדשים דשם יש טעם לחלק בינו לבין דם חולין לעניין הכשר מפאת דקדשים יש בם עניין טהרה ג"כ מפאת הקדושה דהיא התנגדות הטומאה וכהא דמשקי בית מטבחיא או מדבחיא דכן וע"כ יוכל להיות דעניין הקדושה שבדם מונעת עניין ההכשר דמפאת הקדושה אין מכשיר לקבל טומאה ויעוין חולין (דף קי"ח ע"ב) דהכשר תחלת טומאה היא וע"כ הקדושה מנגדת עניין הטומאה הזאת ומשא"כ דם חי' כו' אין טעם לחלק בינו לדם בהמה דדם בהמה יכשיר ודם חי' לא יכשיר ולכן לא דרשי' לי' אדם חי' ויש להביא ראי' דהא דדם קדשים אינו מכשיר ממיעוטא דתשפכנו כמים כו' אין העדר שפיכתו כמים הוא הגורם רק הקדושה היא הגורמת מירושלמי סוטה פ"ט ה"ה דמה (של עגלה ערופה ע"ש) מהו שיכשיר (מי נימא דכיון דכפרה כתיב בה כקדשים להא מילתא נמי היא כקדשים דכי היכא דדם קדשים אינו מכשיר כו') מן מה דתני ר' חייא דמה טמא דמה מכשיר (מהא דתני ר' חייא דדמה טמא פי' מקבל טומאה ש"מ דלא איתקש לקדשים לגמרי דהא קיי"ל דם קדשים דכן וא"כ כמו כן דמה מכשיר. פני משה) ומבואר בזה להדיא דהא דדם קדשים אינו מכשיר ממיעוטא דתשפכנו כמים יצא דם קדשים שאינו נשפך כמים אין העניין דהעדר השפיכה כמים הוא הגורם בעצם רק הקדושה היא הגורמת והך דאינו נשפך הוא רק סימן דאותו דם שאינו נשפך כמים היינו דם קדשים הוא יש בו בעצמותו דין זה דאינו מכשיר ומה שהוא קדשים הוא הגורם לא מה שאינו נשפך כו' דאילו הי' מה שאינו נשפך הוא הגורם בעצם א"כ מאי איבעי לי' לירושלמי כלל דדם עגלה לא יכשיר מפאת דאיתקש לקדשים הא בקדשים גופי' אין לו עניין לקדושה כלל ורק מפאת שאינו נשפך כו' הוא דאינו מכשיר וא"כ דם עגלה דנשפך הא שפיר יש לו להכשיר (דדם עגלה פשוט דנשפך כו' דלא הוזכר שום עשי' בדמו דאף דהעגלה טעונה קבורה מ"מ הדם ממילא נקבר כיון דעורפין אותה על הארץ והדם נופל ונבלע בקרקע מאיליו ותו דאי דם עגלה אינו נשפך א"כ תו מאי איבעי לי' הא מפאת עצמו אין לו להכשיר הואיל ואין נשפך כמים ומאי ראי' מהך דתני ר' חייא דדמה טמא מ"מ להכשיר הא שפיר אין לו הואיל ואין נשפך כו' וע"כ דדם עגלה נשפך כו' ומפאת ההיקש לקדשים הוא דמספקא דלא יכשיר וז"פ) וע"כ דבקדשים אין מה שאין נשפך הוא הגורם בעצם והוא רק סימן כו' והקדשים מפאת עצמותם יש להם דין זה דאין דמן מכשיר וע"כ עגלה נמי דאיתקשא לקדשים שפיר ג"כ אין לדמה להכשיר ואף דהוא נשפך כיון דאיתקש

לקדשים ודם קדשים הא אינו מכשיר וע"ז פשיט מדר' חייא דדמה טמא הרי דלא איתקשא לקדשים לעניין טומאה וה"נ לא איתקשא לעניין הכשר ולדברינו לעיל הדברים מוטעמים ביותר כיון דכל עיקר הא דדם קדשים אינו מכשיר היינו מפאת דהקדושה מונעת עניין הטומאה ואין נותנת הקדושה שבה שתכשיר לקבל טומאה כי היכי דמשקי בי מטבחיא דכן דהקדושה מונעת הטומאה וע"כ כיון דדם עגלה טמא ואין קדושתה מונעת הטומאה כמו בקדשים דאמרי' דדכן לכן ג"כ מכשיר ממילא ואין מונעת גם עניין הכשר הטומאה ויתיישב בזה מאי דיש להעיר לכאורה דמאי פשיט מדר' חייא דכי היכי דדמה טמא ולא מקשינן לי' לדם קדשים דדכן ה"ה דלא מקשינן לי' לעניין הכשר ומאי ראי' הא למ"ד בפסחים (דף ט"ז ע"ב) דמשקי בית מטבחיא דדכן הילכתא גמירי לה ע"ש א"כ הא י"ל דלהלכותיו לא איתקש ע' מכות (דף י"א ע"א) ומשא"כ הכשר דנלמד מקרא בקדשים דאינו מכשיר ממיעוטא דתשפכנו כמים לזה איתקש שפיר ומאי ראי' ממאי דלא איתקש למידי דהלמ"מ ואולם לדברינו הנ"ל ניחא שפיר דאף דטומאה היא מידי דהלמ"מ מ"מ הא חזינן מיהת מהא דדמה טמא דקדושת עגלה אין מנגדת הטומאה כי היכא דקדושת קדשים מנגד וע"כ כיון דאין מנגדת הטומאה לכן ג"כ אין לה לנגד ההכשר דבקדשים גופי' מה דמנגדת ההכשר הוא רק מפאת דמנגדת הטומאה וכנ"ל ודו"ק ואיך שיהי' זה עכ"פ מוכרח מירושלמי הנ"ל דמה דדם קדשים אין מכשיר אין ה עדר השפיכה הוא הגורם בעצם רק הקדושה היא הגורמת והך דאינו נשפך הוא רק סימן כו' דאל"כ אין התחלה לאיבעי' דירושלמי כיון דדם עגלה נשפך וכנ"ל וא"כ כיון דהוא רק סימן א"כ הא אין הדרש כלל על שאינו נשפך שלא יכשיר רק על קדשים שדמן לא יכשיר והתורה סימנה רק דם הקדשים במה שאינו נשפך וא"כ הא אין קושי' דנימעוט גם דם חי' כו' דאינו נשפך ולומר דהסימן הוא גם על חי' כו' דאתי המיעוט למעט גם חי' ועוף ונסמנו ג"כ במה שאין דמן נשפך כו' זה אין קושי' די"ל דרק אקדשים מיסתבר לחכמים לאוקמי מיעוטא משום דיש גם טעם וסברא מה בזה מפאת עניין הקדושה דמנגדת הטומאה וכנ"ל משא"כ אחי' ועוף דאין טעם לחלק בין דמן לדם בהמה דדם בהמה יכשיר ודם חי' ועוף לא לכן לא דרשי' לי' אדם חי' ועוף וכה"ג מצינו בכ"ד ורק אילו הי' כוונת הדרש אקדשים ג"כ לומר דמפאת דאינו נשפך אינו מכשיר ומה שאינו נשפך הוא הגורם בעצם אז הי' הקושיא קושיא שפיר דהא גם דם חי' כו' אינו נשפך ויש להעדר השפיכה גם בו למנוע ההכשר כי היכי דמונע בקדשים ומשא"כ אחרי דאין העדר השפיכה הוא הגורם רק הקדשים הם שגורמים א"כ וודאי אין קושי' דכי היכא

דממעטינן קדשים ה"נ נימעוט חי' כו' דשאני קדשים דיש סברא בזה משא"כ בחי' כו' ודו"ק ק היטיב כי הדברים עמוקים בס"ד:

ב

מ"ש כ"ת דחלב חי אע"ג דהוא שלכ"א מ"מ וודאי דהוי חלות האיסור גם בעודו חי משום דברור דלמ"ד דביוה"כ חייבין גם שלכ"א ל"ש לומר דיוה"כ קדום לחלב וכוונת וודאי לגמ' כריתות (דף י"ד ע"א) דל"ל לומר דיוה"כ הוי כולל הא משכחת בפשיטות טפי אם בישל החלב ביוה"כ דלפני הבישול לא הי' עליו שום איסור כיון דהי' גם שלכ"א רק איסור יוה"כ שפיר הי' עליו כיון דיוה"כ אסור גם שלכ"א ואחרי הבישול הוא דבאו שארי האיסורים. הנה אם נאמר דבקדשים חייבים גם שלכ"א י"ל דאיצטריך לי' סברא דכולל משום חלות יוה"כ אמוקדשין דע"כ איירי באקדשי' לפני יוה"כ דאל"כ א"א לשוחטו ולהקריבו בלילה וא"א שיעשה נותר ביוה"כ. ועוד נ' דזה לא מיקרי חלות איסור יוה"כ מקודם דנהי דביוה"כ אסור גם שלכ"א עכ"ז הרי אין שלכ"א אכילה לעניין יוה"כ רק דגם שלכ"א אסור משום דמייתב דעתא וא"כ עכ"פ כיון דאינו מעשה אכילה רק מעשה גרידא יהי' שמה בליעה או הורדת המאכל למעיים או איזה שם אחר ועכ"פ שם אכילה אין לה הואיל והיא שלכ"א ושלכ"א אין קרוי אכילה הנה אין לומר איפוא דהאכילה נאסרה משום יוה"כ קודם שנאסרה משום חלב דמשום יוה"כ לא היתה האכילה אסורה רק מעשה אחרת אשר אין שמה אכילה. ובאמת ק"ל דפלוגתא דרבנן אר' מאיר הרי הוא משום דאינו מן השם והיינו משום דבהוצאה אין האכילה אסורה מפאת השם אכילה רק מפאת השם הוצאה וכפירש"י ויעוין בירושלמי שבת פ"א ה"א וכבר האריך בזה בברוך טעם וא"כ ק' דא"כ יוה"כ נמי אינו מן השה דהא לא אסרה תורה אכילה ביוה"כ רק יתובי דעתא והוי כהוצאה דהוא שם אחר וצ"ע:

ומ"ש כ"ת עוד ראי' מחלב מוקדשין וכוונתו אי נימא דמשום מוקדשין אסור גם שלכ"א וא"כ מוקדשין קדים וא"כ איך דנו בכריתות שם ועוד (בדף כ"ג) לעניין חלות מוקדשין אחלב הא תמיד מוקדשין קדים ול"ל קרא דכל חלב לד' לרבות אימורין למעילה. הנה גם זה אינו ראי' וכנ"ל דהא בלא"ה חל מוקדשין אחלב עוד לפני הבישול לאסור הנאת מכירה ומתנה ומשום חלב אין ההנאה אסורה כלל אפי' אחר הבישול ועכ"ז לא מהני ההנאה מידי לעניין האכילה דהיא מעשה אחרת זולת מטעם מוסיף או חמור וא"כ גם מה שמפאת מוקדשין אסורה מעשה הורדת החלב חי למעיים דאינו אכילה כיון דשלכ"א אינו אכילה והוא רק מעשה גרידא אחרת כהנאה אין מועיל לשיותסר אכילת החלב דאית בי' איסור חלב ואולם יש להביא ראי' זאת באופן אחר דאי נימא דכשהוא חי ליכא

חלות איסור אכילה א"כ כשבישלו ביוה"כ הרי חלו כל האיסורין כאחת וה"ל איסור ב"א וכן בחלב מוקדשין ויש לדחות לתוס' רי"ד ואין להאריך בזה.

והנה בהך דכריתות (דף י"ד ע"א) י"ל עוד דליכא לאוקמי בבישל החלב ביוה"כ די"ל דנאסר בהנאה מפאת לא תאכל כל תועבה דהא איוה"כ ליכא מיעוט דהיא קודש ואין מעשי' קודש יעויין חולין (דף קט"ו ע"א) וא"כ תו לית בי' משום מוקדשין כיון דאסור בהנאה ולא שוי מידי דאע"ג דבלא"ה אסור בהנאה משום נותר עכ"ז נותר הרי איסורו ג"כ משום עניין קדשים ולכן אין מונע המעילה כמו שאין איסור הנאה שמפאת הקדש מונע המעילה וזה נ' קצת כוונת רש"י כריתות (דף כ"ג ע"א) ד"ה בגסה ומשא"כ איסור הנאה דשם אחר לגמרי כמו לתכ"ת שפיר יש לו למנוע המעילה ויתיישב בזה קושית הת"י כריתות (די"ג ע"ב) ד"ה ואשם דאיסור הנאה דחמץ שפיר מונע המעילה ואולם לא לישתמיט אדם לומר דמעשי יוה"כ אסורים מלתכ"ת והטעם נ' עפ"י גמ' שבת (דף קי"א ע"א) וביצה (דף י"ח ע"ב) מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור וע"כ ה"נ ילפי' שריותא דיוה"כ בק"ו משבת וגם נ' יותר מלשון רש"י כריתות (דף כ"ג ע"א) הנ"ל דכל שאם עלה לא ירד מועלין מפאת הקדושה ואין שום איסור הנאה מונע המעילה ואיסור דמפאת ל"ת כ"ת וודאי ג"כ אם עלה לא ירד ואע"ג דהוא פיסול מפאת ממשקה ישראל עכ"ז הרי יש לו הכשר במקום אחר בחלב ודם וגם הרי נולד אחר השחיטה וכל כה"ג אפי' אין לו הכשר במקום אחר אמרי' בי' אם עלה לא ירד יעוין זבחים (דף ס"ח ע"ב) ותוס' שם ד"ה אמר. ועוד משכחת נמי כשבישלו לצורך חולה דלא נעבדה בו עבירי' ואולם הא דאסרי' בחולין שם בב"ח משום לתכ"ת מוכח הסתימות דאפי' בישל בב"ח לצורך חולה נמי אסור ואכ"מ לדבר בזה:

ובהיותי בזה נתעוררתי דיש כאן עוד פיסול משום אברים שצלאן כיון דאיירי בהכרח בחלב מבושל דחי הוי שלכ"א וחלב מבושל פסול לגבוה משום אברים שצלאן דה"ה בבישול יעוין מנחות (דף כ"א ע"א) ואולם גם פיסול זה וודאי אם עלה לא ירד כיון דפסולו בקודש וגם הרי דמי ליוצא דאם עלה לא ירד מפאת דכשר בבמה כמבואר בזבחים (דף ס"ח ע"ב) שם וזה איננו ביוצא לבד רק הוא דבר כלליי על כל דבר הכשר בבמה וכמבואר ברש"י זבחים (דף קי"ד ע"א) ד"ה בקרבו ופסול דאברים שצלאן נמי הא כשר בבמה כמבואר בזבחים (דף קי"ג ע"א) במשנה יעוי"ש ברש"י ד"ה לריח ניחוח ויש לי לפלפל עדיין בזה ואכ"מ:

ג

מ"ש כ"ת בעניין דעת או"ה המובא בחות דעת סי' ע' דדם שנתערב במים מותר הואיל וא"ר לכפרה כמו דם שבישלו וכ' דלפי"ז דמים המתערבים באמה ג"כ מותרים. הנה יוקשה דביומא (דף נ"ט ע"ב) מוכיח מהא דנמכרין לגננין כו' דאין בם מעילה מדאוריתא ואחד מן הלימודים ע"ז שם הוא מלכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה וא"כ לפי המבואר בירושלמי יומא שם דללימוד הנ"ל דם שקרש מועלין בו הואיל ואינו ראוי לכפרה יעוי"ש במפרשים ונהי דש"ס דידן במנחות (דף כ"א ע"א) ס"ל דדם שקרש חשוב ראוי לחטאות החיצוניות עכ"ז בגוף סברת הירושלמי דדם שא"ר לכפרה מועלין בו למאן דממעט מלכפר הרי לא מצינו פלוגתא ע"ז בש"ס דידן וא"כ גם דם המתערב באמה ראוי שיהי' בו מעילה ויעוי"ש בירושלמי דמוכח דהאי אין מועלין בדמים קאי אמשנה דאלו ואלו מתערבים מדמייתי לי' אמשנה שם וא"כ מוכח להדיא מן הירושלמי דדמים המתערבים הנ"ל מיקרי ראוים לכפרה ואולם יוקשה מכאן באמת על גוף או"ה הנ"ל ודוחק לומר דאף שנתערבו הי' שם מראית דם עדיין:

ד

מה שהביא משו"ת ר"ח א"ז סי' ח' דמצות מילה לא המעשה המצוה רק שיהי' נמול ומש"ה לא הוי זמן גרמא ושמביא שם ראי' לזה מהך דדוד דכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו כו' מנחות (דף מ"ג ע"ב). אין השו"ת מהר"ח א"ז בידי וממה שהשביע אברהם את אליעזר בברית מילה דהוא כמו אינקוטי חפצא שהנשבע צריך ליטול בידו חפץ של מצוה וכלשון רש"י בחומש ורש"י ותוס' שבועות (דף ל"ח ע"ב) מוכח ג"כ דהמילה תמיד חפץ של מצוה. ויעויין עוד במדרש אגדת בראשית פרק י"ז וז"ל ושמרתם את בריתי זו ברית מילה וכן שנה ר' אליעזר ושמרתם את בריתי זו ברית מילה ור' עקיבא אומר זו שבת לכך נאמר אם לא בריתי יומם ולילה עכ"ל והכוונה דר"א ס"ל דברית סתם קאי אמילה וראייתו י"ל ג"כ דהיא מקרא דאם לא בריתי יומם ולילה וכדאיתא בילקוט ירמי' עה"כ הנ"ל אם לא בריתי יומם ולילה צא וראה איזו ברית שנוהג ביום ובלילה הוי אומר זו מילה וכן בנדרים (דף ל"א ע"ב ול"ב ע"א) מפרש להאי קרא אמילה ור"ע ס"ל דברית סתם הוא שבת ומייתי ראי' מקרא דאם לא בריתי יומם ולילה דס"ל דקאי אשבת וכלשון המדרש לכך נאמר אם לא בריתי יומם ולילה וסברת פלוגתתם נ' ג"כ דר"ע ס"ל דרק מעשה המילה היא המצוה ומעשה המילה בזמנה כמצותה הרי הוא רק ביום ולרבנן דראב"ש גם של"ב היא רק ביום ולכן א"א לפרש קרא דבריתי יומם ולילה אמילה ור"א ס"ל דמציאות המילה היא המצוה והמציאות הרי הוא ביום ובלילה שהרי

הוא נמול תמיד ולכן שפיר מתפרש לי' אמילה ולכן לית לי' לר"א הא דר"ע כיון דליכא לדידי' ראי' מקרא דאם לא בריתי יומם ולילה דלדידי' האי קרא גופי' מתפרש שפיר אמילה ויש לי להאריך בזה דרך פלפול ואכ"מ:

וע"ע תוס' מ"ק (דף ח' ע"ב) ד"ה מפני דכ' וסעודת ברית מילה מותר לעשות בחוה"מ דליכא שמחה כו' א"נ כיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה אבל סעודת פדיון הבן צ"ע אם מותר לעשות במועד ואין לומר הא זמנו קבוע תינח בזמנה שלא בזמנה היאך יהא מותר עכ"ל ואינו מובן דהא מילה נמי משכחת שלא בזמנה וצ"ל דמילה שלא בזמנה נמי חשיב כזמנה קבוע לעניין זה דהמצוה שיהי' נמול ואם יאחר עד אחר יו"ט עכ"פ תוך הזמן הא יהי' ערל וא"כ גם בנתיים הרי הוא ביטול מצוה ומשא"כ בפדיון רק מעשה הפדיון הוא המצוה ואם נעשה לאחר זמן אין שם רק איחור במעשה המצוה אבל אין שם ביטול וע' מגן אברהם סי' תקס"ח ס"ק יו"ד שהביא תוס' מ"ק הנ"ל והבין ג"כ בכוונתם כן ע"ש ואולם מסברא נ' לכאורה דגם בפדיון הבן המצוה ג"כ שיהי' פדוי ואין הכוונה ג"כ למעשה הפדיון לבד רק שיהי' פדוי כי הוא השלמה בו אם הוא פדוי ודומה למילה דהוא השלמה באדם מה שהוא מהול ובאתי רק להעיר:

וע"ע תוס' ע"ז (דף כ"ז ע"א) ד"ה איכא בינייהו אשה דכ' דמומר לערלות בר שמירת ברית הוא אלא שאינו חפץ אבל מיהא בר שמירת ברית הוא אם יחפוץ ובגיטין (דף מ"ה) גבי קשיר' ה"ק כל שאינו בקשירה כלומר שאינו מקיים מצות וקשרתם כו' וזה מבטל מצות קשירה מעליו עכ"ל ונ' כוונתם דמומר חשוב איתי' בברית אע"ג דאמרי' בגיטין דליתי' בקשירה דקשיר' שאני דאפי' יחפוץ לאחר זמן להניח תפילין מ"מ עתה הרי הוא מבטל מצות קשיר' מעליו דהא צריך להיות לבוש תפילין עתה וגם לאחר זמן ומשא"כ מילה דרק מעשה אחת היא אם יעשנה היום או לאחר זמן לכן חשוב שפיר איתי' מפאת שיכול עדיין לעשותה לאחר זמן אם יחפוץ ודו"ק ומשמע מזה להיפוך דאין המצוה שיהי' נמול דאל"כ גם במילה הרי הוא מבטל בנתיים מה שאינו נמול וכדבריהם במועד קטן הנ"ל:

ובשיטה מקובצת כתובות (דף י"א ע"א) אהך דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד הביא קושית המפרשים דאמאי אמר מטבילין ולא אמר מלין והביא שם תי' בשם הרשב"א וז"ל עוד תי' הרשב"א דלרבותא נקט טבילה משום דמילה דין הוא שתעלה לו כשיגדיל ויתרצה דישנה בעולם בשעת רצונו אבל טבילה דבשעתה לא הי' בו דעת ובשעה שנתרצה אינה בעולם אימא לא כיון שגרותו מסופק שהרי יכול הוא למחות כשיגדיל קמ"ל עכ"ל ומבואר בזה דלא המעשה לבד היא כל המצוה במילה רה גם מה שהוא מהול דאילו הי' המעשה לבד כל המצוה הרי אין בינו לטבילה כלום דהמעשה הרי כבר

אזלא לה כמו מעשה הטבילה וע"כ דבמילה מה שהוא מהול הוא ג"כ מצוה ולכן שפיר מה שהוא מרוצה בגדלות במה שהוא מהול אז חשוב כאילו נתקיימה אז מצות המילה ברצונו ודו"ק:

ואולם אם גם המצוה שיהי' מהול מ"מ וודאי דאין זה כל המצוה רק גם גוף המעשה מצוה דאילו הי' כל המצוה רק שיהי' מהול א"כ אחרי דרק מילה בזמנה דוחה שבת א"כ הי' ראוי ג"כ שיהי' מהול בשבת וא"כ הי' ראוי שיהי' אסור למול ברגע אחרונה דשבת כיון דיהי' מהול רק בחול ואין לומר דמותר לעשות המעשה בשבת לשתהי' המצוה מקוימת בחול דא"כ מדוע אומן שלא הילקט בשבת בביה"ש באמרו לו שלא יספיק ענוש כרת משום חילול שבת כמבואר בשבת (דף קל"ג ע"ב) ואמאי הרי אפשר לגמור המילה בחול ודוחק לחלק דבעושה כל המעשה לשתהי' המצוה מיד מקוימת בחול שרי ואם יצטרך לה עוד עשי' אסור דזה דוחק דסוף סוף הרי אין המצוה מקוימת בשבת וההכשר הרי גם עשוי' קצתית היא הכשר עכ"פ ואולם י"ל דגם אם המצוה שיהי' מהול מ"מ מותר שפיר למול גם ברגע אחרונה דדבר זה שהוא מהול בא עם מעשה המילה יחד לא רק אחרי' דו"ק היטיב ואולם לפמ"ש בחידושי לדון דבעי' בכל המצוות היכיר המצוה שתהי' המצוה ניכרת כדמשמע הך דסוכה (דף ל"ה ע"א) ננקוט חדא לא מינכרא לקיחתה ושם (דף י"א ע"ב) הב"ע דשלפינהו שלופי דלא מינכרא עשי' דידהו ע"ש דחג הסוכות תעשה בעי' מינכרא העשי' ובמנחות (דף ל"ח ע"ב) כ"ש דמינכר מצותייהו והבאתי בחידושי עוד מקומות רבות בזה א"כ גם כאן דהמצוה שיהי' מהול צריך ג"כ שיהי' ניכר וכאן נ' יותר דבעי' היכיר כיון דקרוי אות ואות מורה דבר הניכר וא"כ ההיכיר הרי בא רק לאחר המעשה לא עם המעשה יחד כמבואר בתוס' זבחים (דף ק"ג ע"ב) ד"ה ומודה דאם הביא האשם קודם הכסף בגזל הגר חשיב לא הוכר פסולו עד אחר זריקה [ומרצה על העור] דכיון דיכיל להביא הכסף גם אחר השחיטה עד הזריקה וקרינן בי' אשר יכפר כיון דעדיין לא נתכפר דהזריקה היא דמכפרא ולכן העדר הבאתו הכסף דהוא פסול רק בזריקה חשוב ניכר פסו זה רק אחרי הזריקה לא עמה יעיש"ה ויובן [וע' זבחים (דף ו' ע"א) שאני התם דכל כמה דלא שחיט בעמוד וסמוך קאי אימת קא הוי עשה לאחר שחיטה כו' והיינו דכיון דעד השחיטה יכול לסמוך ועם השחיטה היא שמתבטלת הסמיכה חשיב הביטול רק ביטול דלאחר שחיטה לא עם השחיטה ואין לזה עניין לכאן וכמובן] וכן יש לדון מכל מילה בח' אפי' בחול דהי' ראוי' שלא תהי' המילה ברגע האחרונה דיום כיון דיהי' נמול רק בט' וכן לאידך גיסא הי' ראוי שתוכל המילה להעשות סוף ליל ח' כיון דיהי' מיד אחריו נמול ביום ואף דכתי' ביום השמיני ימול מ"מ מגופי' דקרא יש ראי'

דאין כוונת מצות מילה בח' לשיהי' נמול אז רק המעשה היא המצוה מדלא הותר לעשות המעשה סוף הלילה וכן מדהותר לעשות המעשה סוף היום וכנ"ל ודו"ק ובלאה"נ נ' דמצות מילה בח' דהיא מצוה בפ"ע ודוחה שבת עניינה המעשה דאי שיהי' נמול זה הרי הוא דבר תמידיי ולא שייך בייחוד אל הח' ומה עדיפותי' במה שמתחיל מח' ואי לשיהי' נמול במוקדם א"כ כמו שהח' עדיף מן הט' כך הי' ראוי שיהי' הט' עדיף מן הי' ומדוע רק יום הח' דוחה שבת ולא אח"ז וע"כ דהכוונה רק על המעשה ורצתה תורה שתעשה המעשה ביום הח' דייקא דו"ק מאוד ואולם כזה מצינו ג"כ בטבילה דטבילה בזמנה מצוה ואחר הזמן אין לה עוד מעלת טבילה בזמנה ויש בה רק תורת קדימה ככל זריזין מקדימין ע' תוס' מגילה (דף כ' ע"א) ד"ה ולא טובלין ועכ"ז מבואר ברש"י תענית (דף י"ג ע"א) ד"ה אלא לאו בצונן דטעם טבילה בזמנה מצוה מפני שממהר לטהר עצמו ע"ש וכן מוכרח וודאי דאין לומר דהוא עדיפות בעצם הטהרה אם נעשית הטבילה בזמנה דבעצם הטהרה לא שייך עניין עדיפות כיון דבין כך ובין כך הוא טהור ולא שייך בזה עניין עדיפות דזה שייך רק בעניין מצוה לומר דמשובח הקיום באופן זה יותר ומשא"כ בעניין פעולה כטהרה אם הוא טהור לא שייך עדיפות לומר שטהור יותר וע' תוס' נדה (דף ס"ו ע"ב) ד"ה כל דלא שייך עניין לכתחלה ודיעבד גבי טבילה לומר דלכתחלה עכ"פ ניבעי ביאת מים בבית הסתרים דכיון דאינו מעכב בדיעבד וטהור בלא זה א"כ אחרי שכל המבוקש רק הטהרה לא שייך תו חיוב דלכתחלה ע"ש ואי איתא נימא נמי דאם באים המים גם בבית הסתרים הטהרה עצומה טפי וע"כ דלא שייך זה גבי טהרה וא"כ עניין מצות הטבילה בזמנה הרי אין לה שייכות בגוף הטהרה ועל כרחך עניינה רק מפני הקדימה ואולם יש לומר דהיא מצוה בפני עצמה שרצתה תורה שיוטהר בזמנו אף שאינו עדיפות בטהרה ועל כל פנים רש"י תענית הנ"ל הא כתב רק שממהר כו' ואף דזה שייך גם לאחר זמן כל שמקדים ועכ"ז אין עוד אחר הזמן מצוה עצמותית בזה רק מצות קדימה ככל זריזין מקדימין ואך בזמנה הוא מצוה מכח זה וא"כ יכול להיות שפיר דגם במילה רק המצוה שיהי' נמול וגם מצות זמן הח' רק מפאת שיהי' נמול במוקדם ועכ"ז הוא שפיר מצוה בזמנו ואילו אחר זמנו אין שם עוד רק תורת קדימה ודו"ק מאוד בכ"ז:

ומהך דשבת דף קל"ג ע"ב) שם דציצין שאין מעכבין עניינם רק להידור מצוה ע"ש ברש"י ד"ה דלא בעינן זה אלי ואנוהו ע"ש דציצין וכו' הם יפוי מילה ומצוותן משום זה אלי ואנוהו וא"כ משמע ג"כ דהמילה תמיד חפץ מצוה דאל"כ לא הי' שייך יפוי המילה רק לייפות המעשה והא איירי שם כשכבר פירש מן המעשה וא"כ הא אין נטילת הציצין ייפוי אל המעשה רק אל המילה ודו"ק:

ומחלוקת הרמב"ם בפ"א ממילה עם הראב"ד ותוס' מכות (דף י"ד ע"א) אם חיוב הכרת רק אחרי עבור כל ימיו ולא מל או בכל יום עומד באיסור כרת נ' לכאורה ג"כ דהוא ספק הנ"ל דאי המצוה שיהי' נמול עומד תמיד באיסור כרת דאפי' ימול עצמו אח"כ מ"מ בכל רגע ורגע הרי הוא מבוטל [ורק שבמה שמל אח"כ הוא מתקן זה וכך גזרה תורה דכרת זה ניתן להתתקן דאם מל עצמו אח"כ ואינו נפטר מן העולם אינו מהול נפטר מן הכרת] ומשא"כ אם רק המעשה המצוה א"כ עשות המעשה בקדימה הוא רק זריזות ורק כשעברו כל ימיו ולא עשה אז הוא ביטול המעשה לא איחורה בלבד ועל הביטול יש כרת משא"כ כ"ז שלא מת דהוי רק איחור המעשה אין שם כרת עדיין דו"ק:

וע"ע ירושלמי ר"ה פ"א ה"א ר' חגיי בעי קומי ר' יוסה כתיב וביום השמיני ימול עבר ולא מל (מהו שיעבור בבל תאחר ע"ש) א"ל כי תדור נדר לד' אלקיך לא תאחר לשלמו דבר שהוא ניתן לתשלומין יצא זה שאינו ניתן לתשלומין ונ' הכוונה ג"כ דאין בל תאחר רק בדבר שאם עושהו באיחור הוא משלים בזה מה שהי' לו לעשות בהתחלה דסוף סוף הא עושהו עתה ונשלמת המעשה שהי' לו לעשות אלא שעשאה באיחור ובזה הזהירה תורה שלא לאחר ומשא"כ מילה המצוה שיהי' נמול ולזה אין תשלומין דמה שהוא מל עצמו אח"כ מאז ולהלאה הוא שיהי' נמול אבל הזמן העבר שלא הי' נמול אין לו תשלומין עוד בזה ולכן בכה"ג לא מישתעי קרא ולא קאי לאו דבל תאחר על כמו זה דל' איחור שייך רק בדבר שיש לו תשלומין אחר זמן אלא שאם משלים רק אחר זמן הרי נתאחר הדבר וע"ז הזהירה תורה שלא לאחר אבל דבר שאין לו תשלומין הרי הוא ביטול לא איחור ולא קאי עלי' ל' בל תאחר וע' כזה ממש בתוס' ברכות (דף כ"ח ע"א) אהא דאמר שם כל המתפלל תפלת המוספין לאחר ז' שעות לר' יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי וגו' מאי משמע כו' כדמתרגם ר' יוסף תברא אתי על שנאיהון דבית ישראל על דאיחרו זמני מועדיא כו' ובתוס' כדמתרגם ר' יוסף על דאיחרו זמני מועדיא ואי מישתעי ברגלים אין שייך לומר ל' איחור שהרי אין להן תשלומין אע"כ בתפלה מישתעי קרא עכ"ל התוס' וה"ז כנ"ל דלא שייך ל' איחור רק בדבר שיש לו תשלומין [כנעלנ"ד פי' הירושלמי הנ"ל ודלא כפי' הק"ע שם דלפירושו ק' מבכור וכמש"ש כשירי קרבן וגם הרי מתוס' ברכות הנ"ל ראי' ברורה לפירושינו ופי' הפני משה אינו לפני] ואולם ברוקח ה' לולב סי' ר"כ כ' באמת דמילה שלא בזמנה הוא בתורת תשלומין למילה בזמנה כתשלומי חגיגה כל ז' דהם תשלומין דראשון עש"ה וא"כ מרוקח הנ"ל נ' באמת איפכא דרק המעשה הוא המצוה דאילו הי' עניין המצוה שיהי' נמול בזה לא שייך תשלומין כלל דהזמן שעבר שלא הי' בו נמול אין ואינו נשלם עוד ועל זמן העתיד הרי המצוה בעצם עדיין שיהי' נמול כמו

שהיא המצוה בזמנה ואיננו בתורת תשלומין רק מצוה עצמותית וע"כ דהמעשה היא המצוה ועיקר מצותה לעשותה בח' ואם לא עשאה בח' היא נשלמת ע"י העשותה בכל זמן כחגיגה הנשלמת ע"י הבאתה כל ז' ודו"ק מאוד וברשימותי הארכתי עוד מדוכתי טובי בזה ואכ"מ להאריך כ"כ:

ה

מה שהביא כ"ת שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ק"ב וז"ל בסוף הוריות ת"ר משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים כו' וקשה אי בבית ראשון נמשחי' ואי בבית שני מי איכא משוח כו'. תשובה לעולם בבית ראשון ובנתרבה ביוה"כ שאין משיחתו דוחה לא שבת ולא יו"ט כו' עכ"ל ז"ל והנה קושית השואל בשו"ת הרמ"ע הנ"ל דהיא קושית הרמב"ן עה"ת פ' אחרי כמו שהביא כ"ת היא ג"כ קושית התוס' נזיר (דף מ"ז ע"א) ד"ה וכן. ומה שנתקשה כ"ת דמה איסור שבת יש במשיחה כוונת הרמ"ע בפשיטות וודאי הוא לאיסור מתקן גברא דע"י המשיחה נעשה מקודש טפי להביא פר הבא על כל המצות ומה שהקשה כ"ת דאין שבות במקדש בטח ידע גם כ"ת תוס' שבת (דף צ"ה ע"א וקכ"ג ע"ב) ועירובין (דק"ב ע"ב) ומנחות (דף צ"ז ע"א) דלא בכל השבותין אמרו דאין שבות במקדש דאיכא שבותין טובי דאסרום גם במקדש ובירושלמי עירובין פ"י הי"א לא כל שבות התירו במקדש ועוד דהרמ"ע ע"כ קאי בסברא דהמשיחה אינה מעכבת כלל דאל"כ איך יעבוד הכ"ג הב' המתמנה ביוה"כ בלא משיחה דלשיטת הפנ"י יומא רפ"ק דמעכב ורק כשא"א אינו מעכב א"כ וודאי דמה שא"א מפאת השבות דרבנן אינו מועיל לעניין הדאוריתא לומר שאינו מעכב ואם דמצינו כזה בתוס' פסחים (דף פ"ה ע"א) לענין אפשר לקיים שניהם דעדל"ת דאיסור דרבנן חשוב לא אפשר ומהני לגבי דאוריתא מכ"ז אין נ' כוונת הרמ"ע כן רק קאי וודאי בסברא דאין המשיחה מעכבת כלל ולעניין הלכתחלה הרי בעי' משיחה ז' ואם כן לעיכובא הרי אין צריך דחיית השבות ולעניין הלכתחלה הרי אין התועלת בדחיי' ביוה"כ עצמו רק מאחרי יוה"כ כשתוגמר משיחת כל הז' וא"כ ה"ל שבות רחוקה דאיכא מ"ד בשבת (דף קי"ד ע"ב) ובפסחים (דף מ"ז ע"א) דלא התירו וגם כיון דלעניין הלכתחלה בעי' משיחה ז' ולא תועיל המשיחה לגבי אותו יום עצמו רק אחרי הז' א"כ הרי אפשר להתחיל למושחו למחר ואין צורך כלל בדחיית השבות ויעוין פסחים (דף ס"ה ע"א) דשבות שאינה צריכה לא התירו לר' נתן ואולם בביצה (דף י"א ע"ב) משמע להיפוך וכבר האריכו ז"ל בזה וגם אני הארכתי בחידושי מאוד ואכ"מ ועוד נ' כאן יותר דהמשיחה בעצמותה אינה נצרכת כלל דאיוה"כ הא אינה מועלת כיון דבעי' ז' ואחרי יוה"כ הרי יחזור הראשון לעבודתו והב' לא יעבוד עוד כלל לא ככ"ג ולא ככהן

הדיוט דקיי"ל כר' יוסי ולמה להם איפוא למשוח את המתמנה תחת הא' ביוה"כ וזה י"ל כוונת הרמב"ן דאין מושחין אותו ביוה"כ ומ"ש הרמ"ע דהמשיחה אינה דוחה כו' צ"ל דהי' ה"א שידחה אע"ג דבעי' ז' משום דכל יום ויום בפ"ע ה"ל ח"ש ממ"ע לסברתו כדעת ספיקן של אחרונים ז"ל דח"ש דמ"ע הוא ג"כ מקצת מצוה כמ"ש דאיסור דהוא מקצת איסור וזה המקצת מצוה הי' ה"א שידחה ואשמעי' דאינו דוחה וכנ"ל:

ואולם גוף הדבר דמה שנעשה מקודש טפי ע"י המשיחה יוחשב תיקון גברא נע"ק דא"כ יהי' אסור לקבל נזירות ע"ע בשבת ויו"ט כיון דנתקדש ע"י הנזירות וכדברי הסיפרי נשא שהבאתי באתוון דאורייתא כלל ז' קדוש הוא לד' זו קדושת הגוף ובספרא אמור פרשה ב' בריתא ז' מוכח דקדושת נזירות עניינה עניין קדושת כהונה גדולה מדאצטריך קרא שם להתירו בבעולה והכי מוכח נמי ממה שאסור להיטמא לקרובים. ויעוין בעירובין (דף מ"ג ע"ב) דקאי בשבתא וקנדר כו' ואין ראי' משם דכיון דמספק אין הנזירות חל שם בשבת דמוקמינן לי' אחזקתי' וכמבואר שם יעוי"ש א"כ שפיר אין שם עבירת תיקון גברא וגם י"ל דאיירי באמת בעובר איסור תיקון גברא בשבת ועכ"ז הנזירות חלה דשבת רק איסור זמניי ולא אמרי' כ"מ דא"ר כו' וכמו שכתבו ז"ל וגם הוא רק איסור דרבנן וא"א למנוע המהני מה"ת וגם לעניין הדרבנן יש דיעות דאיסור דרבנן מהני לגמרי ובריי"ף משילין בשם הירושלמי אהך דאין מקדישין ואין מעריכין כו' ביו"ט ואצ"ל בשבת וכולן שעשו בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין מה שעשו עשוי בשבת ואצ"ל ביו"ט כו' ובב"מ (דף ט' ע"א) אלא מעתה הגביה ארנקי בשבת שאין דרכן של בני אדם להגביה ארנקי בשבת ה"נ דלא קני אלא מאי דעבד עבד וקני כו' ויעוין חו"מ ס"ס קצ"ה וס"ס רל"ה וסי' ר"ח והדברים עתיקים:

ואולם בתוס' נזיר (דף י"ד ע"א) ד"ה אמר מבואר דביום פטירת מרע"ה נדרו הרבה מישראל בנזיר יעוי"ש מה שכתבו שם בפי' הגמ' כמשה בז' באדר דהכוונה שיהי' כאילו שהיו בז' באדר שמת משה שנדרו בנזירות ע"ש וא"כ לדיעות דמרע"ה נפטר בשבת יעוין תוס' מנחות (דף ל' ע"א) א"כ מוכח דמותר לקבל ע"ע נזירות בשבת ואולם י"ל דנזירות כיון דיש לו זמן ל' יום וגם אפשר בשאלה לא חשיב כ"כ קדושה דבוקה בגוף האדם ולא חשיבא תיקון גברא כ"כ כתוספת קדושת כהונה גדולה דע"י המשיחה ונהי דגם כ"ג מסתלק בפה היינו משום דנתמנה בפה ומשא"כ בנמשח בשמן דנתקדש במעשה י"ל דאין מסתלק בפה וכן נ' וודאי דמשוח בשמן המשחה קדושתו קדושה קיימת וכן מוכח בירושלמי הוריות פ"ג א"ר אלעזר כ"ג שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו א"ר מנא כתיב כי נזר שמן משחת אלקי"ו עליו אני ד' מה אני בגדולתי

אף אהרן בגדולתו וזה יש לומר גם כן טעם הרמ"ע ז"ל דאין השבות מפאת התוספת קדושה לבד במה שמקודש טפי להביא פר על כל המצוות רק דגוף קדושת כהונה גדולה הניתנה לו הוא תיקון גברא אלא דלא חשיבא תיקון גברא הואיל ויש לה סילוק בפה וכנ"ל ומשא"כ אם מושחין אותו דאין לו סילוק שוב הוי גוף הקדושה תיקון גברא (וגם התוספת קדושה י"ל דהיא ג"כ בעניין זה עצמו במה שאין לו סילוק וא"כ הרי הקדושה עצומה טפי) ואולם מהא דלא חשיב בגמ' בחילוק שבין משוח למרובה בגדים במה שזה יש לו סילוק וזה לא מוכח קצת דגם משוח מסתלק בפה וצ"ע ואם גם נאמר דמסתלק עכ"ז יש חילוק בינו לנזיר מפאת דנזיר הקדושה רק קדושה זמניית דל' יום ומשא"כ הך דכהונה גדולה דעצם הקדושה תמידית אלא דאפשר לסלקה ונהי דהתוס' בנזיר שם כתבו דהיו נזירים כל ימיהם זה איננו מפאת דעצם הקדושה כן רק מפאת דלא הי' אפשר להם להקריב קרבנותיהם ע"ש ואולם יומצא לפי"ז דנזירות עולם יהי' אסור לקבל ע"ע בשבת וגם זה אינו שוה ולמ"ד ריש כריתות דכ"ג משנמשח אין מתחייב על שמן המשחה משום דלאו זר מעיקרא הוא י"ל דחשוב תיקון גברא במה שנפטר ע"י המשיחה לעולם מחיוב סיכת שמן המשחה וצ"ע:

והנה אם נאמר דהמשיחה מעכבת א"כ ע"י המשיחה הוא דנעשה כ"ג ומתחדשת ונולדה ע"י המשיחה קדושת כהונה גדולה וא"כ י"ל דאית בי' איסור משום מוליד וכש"ס ביצה (דף כ"ג ע"א ול"ג ע"ב) דאולודי ריחא ואור אסור בשבת ויו"ט ואפי' אי אין המשיחה מעכבת עכ"ז י"ל דתוספת הקדושה שהוא מקבל ע"י המשיחה שהוא מקודש טפי לעניין פר וכנ"ל הנה הולדת תוספת קדושה זאת ג"כ י"ל דחשיב מוליד ובביצה (דף כ"ג ע"א) שם דהולדת תוספת ריח שרי ויש לחלק ואולם גם ע"ז יוקשה מקבלת נזירות בשבת וכמובן וגם יוקשה מקבלת גר בשבת דמבואר ביבמות (דף מ"ו ע"ב) דאסור משום תיקון גברא ואמאי לא אמר נמי משום מוליד קדושה ישראלית שהרי מתחדשת קדושה ישראלית בגר ע"י הגירות ודמי להך דכ"ג וכמובן וגם בביצה (דל"ז ע"א) אמר רק דאין מקדישין ואין מעריכין כו' גזיר' משום מקח וממכר ולא משום דמוליד קדושה וגם הגבהת תרומה ומעשרות אסור רק משום מתקן או טלטול ולא משום הולדת קדושה:

ובס' קהלת יעקב חיבור על חכמת האמת להגאון המלוא הרועים ז"ל במערכת אות ש' ערך שמן המשחה הביא ילקוט ישעי' וז"ל על ידי שמן המשחה נעשה הכהן ברי' חדשה עכ"ל ואיני זוכר כעת אנה נמצא כן בילקוט ישעי' ובילקוט שמואל רמז קכ"ז איתא דנמשח בשמן המשחה אפי' הוא קצר נעשה ארוך וכן הוא בתנחומא אמור בשינוי קצת והובא ג"כ בקהלת יעקב שם ואולם נאמנת לנו עדותו של הגאון הנ"ל ז"ל וא"כ לילקוט

ישעי' הנ"ל ה"ל המשיחה הולדה ממש שמוליד ברי' חדשה ויעויין רש"י שבת (דף נ"א ע"ב) ואין מרזקין את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו וברש"י בשביל שיזובו מימיו משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים האלו עכ"ל וה"נ כיון דנעשה הכהן ברי' חדשה דמי למלאכה שבורא ברי' חדשה ואולם גם ע"ז יוקשה מקבלת גר בשבת דכקטן שנולד דמי וה"ל מוליד ואילו בגמ' יבמות הנ"ל אמר האיסור משום תקוני גברא וי"ל דחדא מתרתי קאמר וגם מוכח קצת ביבמות (דף מ"ח ע"ב) דהא דגר שנתגייר כקטן שנולד ממש אינו מוסכם וע"כ ניחא לגמ' טפי לומר איסור דהוא אליבא דכ"ע. ובהיותי בזה עלה בדעתי להקשות מהא דהתורה ניתנה בשבת והרי ישראל נעשו גרים ע"י מ"ת למ"ד דממ"ת ואילך הוא דיצאו מכלל ב"נ ומבואר במדרשים דהקב"ה כביכול שומר שבת ומקיים כה"ת תחלה והורדת גשמים בשבת משום דכל העולם שלו והוי כמטלטל בחצרו וא"כ איך ניתנה תורה בשבת הא הוי קבלת גרים בשבת וי"ל דכיון דעניין התורה מחייב וודאי שתהי' נתינתה בשבת כיון שהי' כן וא"כ וודאי דנצרך להיות כן בפנימיות הדבר א"כ י"ל דנדחה איסור קבלת גרים מפאת הכרח נתינת התורה והוא כעין עדל"ת וכעין פ"נ דדוחה שבת מפאת חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה וכ"ש דהותר קבלת גירות בשבת כדי שיתקדשו כלל ישראל ויקבלו כל התורה ואולם מ"ש דיש בקבלת גירות איסור מוליד למ"ד דגר שנתגייר כקטן שנולד איסור זה לא הי' בגירות דמ"ת וזה עפ"י המבואר בגור ארי' פ' ויגש פרשה מ"ו פסוק יו"ד דע"י גירות דמ"ת לא נעשו כקטן שנולד הואיל והיו מוכרחים דכפה הר כגיגית יעוש"ה ואע"ג דגם מאיליהם אמרו נעשה ונשמע צ"ל דסוף סוף כיון דגם אם לא היו רוצים היו מוכרחים לקבל לא חשיבי קטן שנולד יעוי"ש שכן מוכח שם מלשונו ז"ל וי"ל דזהו באמת הטעם מה שכפה הר כגיגית אע"ג דמאיליהם אמרו נעשה ונשמע וכמו שנתקשו בזה התוס' בשבת ולפי הנ"ל ניחא דכיון דקבלת גירות דע"י מ"ת הותר רק מפאת ההכרח ומטעם דחיי' וכנ"ל וע"כ כל מאי דאפשר למיעבד בהיתירא צריך לעשות בהיתיר ולכן כפה הר כגיגית כו' כדי שלא יוחשבו קטן שנולד ולא יהי' גם איסור שבות דמוליד בשבת וכנ"ל. ואולם גוף הדבר קשה לומר דהי' במ"ת דחיית איסור שבת וחולה שנדחה איסור שבת עבורו משום פ"נ ג"כ חשוב פגם יעוין שבת (דף קנ"ו ע"א) האי מאן דבשבתא נולד בשבתא ימות על דאחילו עלי' יומא רבה דשבתא (ומכאן קצת ראי' דפ"נ רק דחוי' לא הותרה) וכבר כתבתי למעלה דסתימות סוגי' דכל הבשר מוכח דבב"ח שנתבשל לצורך חולה ג"כ אסור משום ל"ת כ"ת וחשוב נעבדה בו עביר' ונתיישבתי דקושי' מעיקרא ליתא דנתינת י' הדברות שניתנו בשבת לא הי' הגירות כלל יעוין כריתות (דף ט' ע"א)

דהגירות הי' ע"י מילה וטבילה והרצאת דמים וזה לא הי' בשבת [ויעוין עוד תוס' יבמות (דף צ"ג ע"ב) דגר חשוב בא לעולם אלא שמחוסר גירות]:

והנה י"ל עוד בעניין איסור המשיחה דהשמן הניתן עליו יוצא מידי מעילה כיון דנעשית מצוותו וא"כ יש במשיחה היתיר איסור מעילה והוי כהגבהת תרומה דאסור משום דמתיר איסור טבל וחשיב היתיר האיסור מתקן והא דמבואר ריש כריתות דכ"ג שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על בני מיעיו חייב י"ל דהוא משום זרות וכמ"ש ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו ואינו איסור מעילה דאיסור זרות לחוד ואיסור מעילה לחוד וכדמוכח בכריתות (דף ד' ע"ב) ויעוין תוס' מנחות (דף ע"ד ע"א) ד"ה לאו שדנו בזה ואולם במעילה (דף י"ט ע"א) מוכח קצת דכיון דהכ"ג חשיב זר גם לגבי ההוא שמן דאימשח בגווי' יש בו מעילה ג"כ והא בהא תלי' יעויש"ה וכן בת"י יומא (דף ס' ע"א) ד"ה ועגלה הבינו בפשיטות דכ"ג שנטל משמן כו' ונתן על בני מיעיו דחייב הוא איסור מעילה אע"ג דנעשית מצוותו.

עי"ל דהשמן הוא מוקצה מחמת איסור הקדש ואסור בטלטול דמאתמול הרי לא הוזמן למשיחה כיון דאירע פסול בכ"ג א' ביוה"כ ולא ידעו מאתמול שיוצרך משיחת הב' ואפי' למאן דלית לי' מוקצה מ"מ בהקדש י"ל דמודה דההקדש חשיב אדחיי' בידים וכך משמע בריש מפנין וע' ביצה (דף כ"ז ע"ב) וגם י"ל דלא חשיב כאן עומד ומצפה [ואולם כיון דמתקינין כהן אחר תחתיו מחשש שמא יארע בו פסול י"ל דחשיב הזמנה גם לעניין השמן ויעוין חולין (דף י"ד ע"א) נשחטה הוברה כו' וה"נ י"ל כן דכיון דהיו מסופקין לפני יוה"כ שמא יארע פסול שהרי עבור זה התקינו כהן אחר לכן אם אירע פסול הוברר למפרע דהי' השמן עומד למשיחת הב']:

עי"ל דכיון דהיו מושחין את הכ"ג כמין כ"ף יוני וכמבואר בהוריות (די"ב ע"א) ובכריתות (ד"ה ע"ב) ה"ל כתיבה אלא דהיא כתיבה שאינה מתקיימת וא"כ פטור אבל אסור מדרבנן יעוין רמב"ם ה' שבת פי"א הי"ג והט"ו ושם פ"א ה"ג ובש"ע או"ח סי' ש"מ ואולם לדעת האומר דח"ש דמלאכת שבת אסור רק מדרבנן א"כ כיון דהי' רק אות אחד אסור רק מדרבנן והוי שבות דשבות דמותר לצורך מצוה יעוין או"ח סי' ש"ז [וגם לדעת האומר דכתב עכו"ם הוא רק דרבנן הוא מפאת זה ג"כ רק שבות וגם הי' אפשר למושחו בשמאל דלא מצינו במשיחה שתוצרך ימין וכתיבה בשמאל ג"כ רק שבות] ואולם כאן הוא שבות במעשה וגם אין מדמין השבותים זו לזו וכמ"ש ז"ל:

והנה לפי המבואר ברש"י מנחות (דף נ"א ע"ב) ד"ה כהנים הדיוטות דרק במילואים קרב מנחת חינוך ולא נתבאר הטעם וי"ל דמשום דכתיב זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו

לד' ביום המשח אותו לכן הקרבן תלוי במשיחה ואע"ג דכתיב רק ביום המשח אותו עכ"ז י"ל דכיון דכלל קרא קרבן בניו ודידי' כחדא לכן גם קרבן הבנים תלוי במשיחה ובמילואים נמשחו גם בני אהרן לכן הביאו מנחת חינוך ולפי"ז מנחת חינוך דכ"ג תלוי במשיחה [ואם דמקרא זה דזה קרבן וגו' קאי אמנחת חביתין וכנדרש בת"כ ובגמ' עכ"ז גם מנחת חינוך דכ"ג נכלל בו ועבור החינוך י"ל הוא דהוזכרה המשיחה דהא חביתין מביא כל כ"ג ולאו דווקא משוח] ואם נאמר כן א"כ א"א למושחו ביוה"כ כיון דיוכרח להביא המנחה והוא קרבן שאין קבוע לו זמן ואינו דוחה יוה"כ ואולם מדלא חשיב לי' בגמ' ביתרון שמשוח יתר על מרובה בגדים מוכח דאינו תלוי במשיחה ויש לומר דכיון דהי' נוהג גם בכהנים הדיוטים בשעה שנמשחו דהיינו במילואים לכן לא חשיב לי' בדברי משוח ואולם במנחות (דע"ח ע"א) כ"ג המתקרב לעבודה כו' מבואר להדיא דאינו תלוי במשיחה רק כל כ"ג מביא מנחת חינוך ומשם בלא"ה קשה ארש"י מנחות (דף נ"א ע"ב) הנ"ל יעוי"ש דאמר הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט כו' ומבואר להדיא דגם כהן הדיוט מביא תמיד מנחת חינוך ביום חינוכו ולאו דווקא במילואים הי' כן [ומש"ש בתוס' דקרבן יחיד אין קרב ביוה"כ לאו דווקא דלפי ההלכה לאו ביחיד תליא מילתא רק בקביעות זמן ויעוין עוד בגמ' מ"ק (דף ט"ו ע"ב) וביום בואו וגו' זו עשירית האיפה כו' והיא מנחת חינוך יעוי"ש ברש"י ולא הוזכר שם משיחה רק ביום בואו סתם לכן אין התחלה לומר דיהי' תלוי במשיחה ורש"י מנחות (דף נ"א ע"ב) הנ"ל צ"ע וגם אין נ' כוונתו דתלוי במשיחה רק דהיא ממצות מילואים לא ממצות דורות וככמה דברים שנהגו במילואים ואינם לדורות]:

והנה בסיפרא פ' צו מכילתא דמילואים בריתא יו"ד וז"ל וימשח את המשכן את כל אשר בו לא כמשחת אהרן ובניו שלאחר שמלבישׁ הי' מושחם וכן הוא אומר כשמן הטוב על הראש יכול שמשחם עד שלא הלבישם ת"ל שיורד על פי מדותיו אבל משחת כל הכלים כל כלי וכלי בפ"ע טעון משיחה כו' ובפי' הראב"ד וז"ל לא כמשיחת אהרן ובניו משיחת כל הכלים משיחת אהרן ובניו מאחר שמלבישם חוזר ומושחן כלומר ולא משיחה מיוחדת לבגדים אלא שהמשיחה שלהן שיורדת מאילי' על הבגדים כדמפרש ואזיל יכול שמשחן עד שלא ילבשם כלומר שתי משיחות עשה להן לבגדים בפני עצמן ולאהרן ובניו בפני עצמן כו' ת"ל כשמן הטיב כו' שיורד על פי מדותיו. מדותיו מל' מדו בד כו' כלומר בשעת משיחתו הי' השמן יורד מראשו לזקנו ומזקנו לפתח בית הצמר (נ' דצ"ל הצואר) על בגדיו נמצא שלא היתה משיחה לאהרן ולבניו אלא לאחר הלבשת הבגדים ולא לבגדים משיחה בפני עצמן שאילו היתי' לבגדים משיחה בפני עצמן למה הזכיר

הכתוב כשמן הטוב כו' שיורד על פי מדותיו כמו כן היתה משיחתו בשאר מקומות שאי אפשר שלא יקבלו הבגדים דרך לבישתן מן השמן שעל ראשם אלא ש"מ שלא הי' שם משיחה קודם הלבשה לא על הבגדים ולא עליהם כו' עכ"ל ומבואר דמצות משיחת הכהנים במילואים הי' כשהם לבושים בגדי כהונה וא"כ אי נימא דגם לדורות הוא כן דבשעת משיחה צריך הכ"ג להיות לבוש בגדי כהונה וא"כ לדברי הראב"ד הנ"ל דאי אפשר שלא ינטף מן השמן על הבגדים בשעת המשיחה [ובזה הוא שנתקדשו הבגדים מן המשיחה שהיתה נוטפת עליהם וזהו שנא' שיורד על פי מדותיו היינו הבגדים דנקראים מדותיו מל' מדו בד דע"י השמן היורד עליהם הוא שנתקדשו גם הם] וא"כ לפי המבואר בזבחים (דף י"ח ע"א ודף ל"ה ע"א) דבגדי כהונה מטושטשים פסולים לכן לא הי' אפשר למושחו רק בחול דאחרי דמיתווסו הבגדים היו מכבסין אותן והיינו למ"ד בזבחים (דף פ"ח ע"א) דבגדי כהונה שנתגעלו אם הוגעו למים מכבסין אותן וצ"ל דגיעול דשמן הנ"ל הי' מתכבס במים [וצע"ק באמת למ"ד הב' בזבחים שם דאין מכבסין אותן כל עיקר דא"כ מה עשו במשיחת בגדי כהונה הנ"ל ואיך נתקדשו הבגדים ע"י המשיחה הנוטפת עליהם לפי' הראב"ד הנ"ל הא נטשטשו ונפסלו לעבודה וצ"ל דכיון דהמצוה כך ואדרבה השמן מקדשם לא חשיב טשטוש וכשירים] ומשא"כ ביוה"כ דהכיבוס אסור לא הי' אפשר למושחו ואם ימשחוהו וילבוש בגדים אחרים אחר המשיחה י"ל דלא הי' שם בגדים אחרים [ומשנה חגיגה (דף כ"ו ע"ב) כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישיים שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן אולי אין בגדי כהונה בכלל זה ואע"ג דגם הם קרוים כלי שרת בזבחים (דף י"ג ע"א) מניין לקבלה שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת היינו שלא יהא מחוסר בגדים ושם (דף כ"ד ע"א) הואיל וריצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין ע"ש בתוס' דקאי אבגדי כהונה ובחגיגה (דף י"ו ע"א) אין כ"ג מתלבש בכליו ע"ש בתוס' ג"כ דקאי אבגדי כהונה וכן בתמיד פרק ה' משנה ג' וחלונות היו שם וכתוב עליהם תשמיש הכלים והכוונה אבגדי כהונה ע"ש ובבמדבר רבה פרשה כ"ב וכלי הקודש כו' ר' יוחנן אמר אלו בגדי כהונה כו' ובגדים דעלמא נמי קרוים כלים כהך דשבת (דף ק"כ ע"א) ולובש כל מה שיכול ללבוש כו' ר' יוסי אומר י"ח כלים ושם (דף קי"ד ע"א) אלו כלים האוליירין כו' ושם (דף קנ"ב ע"ב) ינתנו כלי לאוצר כו' וכזה עוד במקומות רבות מאוד מ"מ אין לדון בזה מן הסתימות ויוכל להיות שפיר דבהך דכל הכלים שבמקדש כו' דחגיגה כו' אין בגדי כהונה בכלל זה ונזכרתי דבירושלמי יומא פ"ג ה"ו יש פליגתא דר' יוסי ורבנן בקר דולבני אהרן תעשה כתנות דלרבנן שם הכוונה שתי כתנות לכל אחד ואחד ולר' יוסי הכוונה לכל בני אהרן תעשה כתנות לכל אחד

כתונת אחת ומשמע שם דלרבנן כל הבגדים היו כפולים ולאו דוקא כתונת והירושלמי הנ"ל הוא ג"כ ריש חגיגה והובא בתוס' שם ובפי' הראב"ד על הסיפרא צו פרק ב' בריתא א' דאמר שם בד שיהיו כפולים כ' וז"ל הא מייתי לה בזבחים פרק ב' (דף י"ח ע"ב) ובההיא גירסא גרסי' שיהא חוטן כפול ששה אבל בירושלמי יומא פ"ג גרס לה כלישנא דסיפרא ומפרש לה שיהא בגדים כפולים לכל אחד ואחד ומפיק טעמא מדכתי' ולבני אהרן תעשה כתנות לכל אחד תעשה כתנות עכ"ל וכזה עוד בסיפרא אחרי פרק א' בריתא ה' ובפי' הראב"ד שם ואך בשינוי קצת דשם נראה דהיתה גירסת הראב"ד בגמרא זבחים הנ"ל גם כן בגוף הבריתא בד שיהו כפולים אלא דהגמרא מחולקת בפירושה עם הירושלמי דהגמ' מפרשת להך דשיהו כפולים שיהא חוטן כפול ששה והירושלמי מפרש שיעשו בגדים כפולים לכל אחד ב' חלוקים ב' מכנסים כו' עש"ה ועכ"פ כיון דקיי"ל כבבלי נגד הירושלמי א"כ לא היו הבגדי כהונה כפולים לכל אחד ואולם י"ל דרק מחיובא דקרא לא היו כפולים דלא מפרשי' כתנות ב' כתנות לכל אחד אבל בלא"ה עשו כן מעצמם מטעמא דאם יוטמאו יביאו אחרים תחתיהן וככל כלי המקדש דהי' שניים ושלישיים מטעם זה וכנ"ל ובאתי רק להעיר] וגם י"ל דהי' הזמן רב להמתין שהרי כ"ז שהשמן לח מטפטף על הבגדים ולקנחו אחרי המשיחה א"א דמצותו שיהי' על ראש כ"ג עד שיתייבש וכמבואר בת"י יומא (דף ס' ע"א) שם וא"כ לא הי' יכול לעבוד איפוא עד שיתייבש השמן דכ"ז שהוא לח מטפטף על הבגדים ופסולים משום טשטוש וע"כ י"ל דהי' זה זמן רב להמתין דעבודה דיוה"כ היתי' רבה והכ"ג חלש ותכבד העבודה עליו בזמן קצר דמש"ה הי' תרומת הדשן דיוה"כ מחצות ויעוין יומא (דף ע' ע"ב) דילמא חולשא חליש כ"ג כו' ויל"ע עוד אם לא הי' גוף המשיחה שבות מפאת האסור ללכלך בגדיו בשבת בדבר לח המלכלך משום גזירת סחיטה יעוין שבת (דף קי"ג ע"ב) וביצה (דף י"ח ע"א) ואע"ג דבשמן המשחה ודאי לא הי' סוחט משום איבוד קדשים עכ"ז לא אלים זה מאיסור שבת דחיישי' דילמא ישכח וגם י"ל דהוא גזיר' כללית ואסור גם בשמן המשחה משום לא פלוג והוא ג"כ בכלל האיסור הסתמיי [וע' ירושלמי פסחים פ"א ה"א שלא תחלוק בין נדה לנדה אוף הכא שלא לחלוק בין ביעור לביעור עש"ה וכזה עוד שם פ"ב ה"ז עש"ה והובא קצתו בתוס' נדה (דף ס"ו ע"ב) ד"ה אם] ואולם לת"י יומא (דף ע"ז ע"ב) ד"ה עובר דלצורך מצוה מותר להלך במים בבגדיו בשבת ולא חיישי' לסחיטה דלצורך מצוה לא גזור א"כ ה"נ הרי הוא לצורך מצוה:

עוד יש לעיין לירושלמי שבת פ"ז ה"ב אין כיני אפי' בני נש מן גו בני נש יעוי"ש בק"ע דבורר אדם מאדם חשיב בורר א"כ איך אפשר למנות כ"ג ביוה"כ שהרי בוררין אותו

משאר כהנים לעשותו כ"ג וצ"ל דזה לא חשיב ברירה כיון דעדיין הוא בכלל הציבור אלא דיש לו קדושה נוספת וגדולה מהם ואולם אם מושחין אותו דנעשה עי"ז עניינו עניין ציבור לעצמו וכל' הגמ' יבמות (ד"ט ע"א) הרי משוח כציבור וכדומה גם מגוף הדין דמביא פר בעצמו ככלל הציבור לכן חשיב זה ברירה והבדלה שנבדל להיות ציבור לעצמו ויעוין תנחומא פ' תצוה וז"ל ומדבר בהקב"ה שאמר לישראל מכולכם אין לי אלא כ"ג שנמשח בשמן המשחה שנא' ויבדל אהרן להקדישו קודש הקדשים כו' עכ"ל ומוכח מלשון התנחומא דעיקר הבדלת כ"ג הוא במה שנמשח והטעם כנ"ל דבלי משיחה עדיין הוא בכלל הציבור אלא דיש בו תוספת קדושה וע"י המשיחה נעשה עניינו עניין ציבור לעצמו ולכן מביא פר בעצמו כמו הציבור בכלל ולכן חשיב הבדלה ולכן י"ל ג"כ דהמשיחה חשובה ברירה כיון דקרוי' הבדלה וכמובן [ואם נאמר דגוף מינוי הכ"ג חשיב ברירה הואיל וקראו הכתוב הבדלה וכתנחומא הנ"ל ונאמר דאינו תלוי במשיחה ומשיחה דנקט התנחומא לאו דווקא י"ל דזהו הטעם דמתקינין כהן אחר לפני יוה"כ דהואיל והותקן עוד מלפני יוה"כ לא חשיבא ברירה ביוה"כ]:

ובגוף קושית התוס' נזיר והרמב"ן והשואל בשו"ת הרמ"ע הנ"ל י"ל בפשיטות לפי המבואר בת"כ צו עה"כ כיום המשח אותו דאין כ"ג נמשח אלא ביום וא"כ י"ל דמשכחת גם בזמן שהי' שמן המשחה מרובה בגדים לבד לדעת הר"ש והרז"ה דגם תרומת הדשן דיוה"כ דהיא עבודת לילה וביוה"כ הוא מחצות הוצרכה להיות בכ"ג וא"כ משכחת שנחלש הכ"ג בחצות הלילה בהגעת זמן תרומת הדשן והוצרך מי שנתמנה תחתיו לתרום הדשן ולא הי' אפשר למשחו אז כיון דאין מושחין אלא ביום וא"כ הוכרח לעשות תרומת הדשן בריבוי בגדים לבד ולפני עמוד השחר הבריא הכ"ג הראשון וחזר לעבודתו דנמצא אז הכ"ג הב' מרובה בגדים לבד ולא משוח וז"פ:

ומ"ש כ"ת בכוונת הרמב"ן דלא משחו הב' משום איבה נכון הוא ויעיין בסיפרא אחרי פ' ח' בריתא ד' והבריתא הובאה גם בירושלמי יומא פ"א שם וכיפר אשר ימשח אותו כו' אין לי אלא משוח כו' מרובה בגדים מניין ת"ל ואשר ימלא את ידו מניין לרבות כהן אחר המתמנה ת"ל וכפר הכהן ובפי' הראב"ד והר"ש משאנ"ץ וז"ל מניין שצריכים אנו להתקין לו כהן אחר שמא יארע בו פסול וזו ההתקנה תהא במקום משיחה או ריבוי בגדים שצריך להיות בכ"ג קידם יוה"כ ולפי שא"א לו למשחו קודם לכן או להלבישו שמונה בגדים לפי שאין ממנין שני כהנים גדולים כאחד משום איבה ההתקנה הזו במקום משיחה וריבוי בגדים עכ"ל ומוכח דלא נמשח הכ"ג הב' גם ביוה"כ משום איבת הא' ולא הי' הב' לא משוח ולא מרובה משום זה ורק שאם אירע פסול בכ"ג ע"כ הוכרח

הב' לעבוד לבוש בגדי כהונה אבל משיחה לא היו מושחין אותו משום איבת הא' ומלשון הראב"ד והר"ש משאנ"ץ הנ"ל מוכח קצת דהתקנת הב' הי' ז' ימים קודם יוה"כ והי' מתוקן ז' ימים קידם יוה"כ ועמדה ההתקנה שבעה במקום משיחה וריבוי שבעה וגזה"כ הוא ומדויק ל' המשנה ריש יומא ז' ימים קודם יוה"כ כו' ומתקינין כו' ומוכח דההתקנה ג"כ היתי' ז' ימים ואם כנים הדברים ע"כ דלא משחוהו ביוה"כ דאל"כ ל"ל התקנה ז' בשש סגי דיום אחד הרי יהי' משוח בפועל היינו ביוה"כ אם יצטרך לעבוד ואולי אין מצטרפת ההתקנה והמשיחה להשלים מניין ז' ודוגמאות לזה בגיטין (דף ט"ו ע"ב וט"ז ע"א):

ומ"ש כ"ת דהאיסור ביוה"כ מטעם סיכה ק' להאמר דהא היא סיכה שאינה של תענוג ועלו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ובתוס' יומא (דף ע"ז ע"א) כתבו כללא דמילתא דכל סיכה שאינה בשביל תענוג שרי ומ"ש כ"ת מגמ' יומא (דף פ"א ע"א) דעינוי לא הותר מכללו במקדש לא הוצרך לזה דאפי' הי' מותר במקדש כמלאכה עכ"ז הרי גם מלאכה הותר רק בקבוע לו זמן ומשיחה הרי אין זמנה קבוע [וגוף הך דעינוי לא הותר מכללו יש בו מקום עיון בת"י יומא (דף ס"ז ע"א) אהך דעל כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון כו' תנא מעולם לא נצרך אדם לכך ובת"י לא נצרך אדם לכך אבל אם הי' צריך היו מאכילין אותו ואפי' לא הי' רעב יותר דוחה שעיר ואינו כמו שבת וטומאה עכ"ל ותיבת ואינו ט"ס נגלה וצ"ל דוחה שעיר כמו שבת כו' והיינו דאפי' לא הי' רעב ביותר שיהי' מסוכן רק שלא יוכל לשלוח השעיר לצוק מפני הרעבון דוחה השעיר לאיסור האכילה כי היכא דדוחה שבת וטומאה [ומש"ש בת"י אחר זה אינו דברי הקדום דהך ואפי' לא הי' רעב כו' עד וטומאה" דכתוב שם בב' חצאי מרובע הם דברי אחר שהכניס דבריו תוך דברי הת"י לחלוק עליהם ועכ"פ גם הם דברי קדמון וקצת משמע כן גם דעת הרמב"ם פ"ג מעבודת יוה"כ ה"ז ובחידושי דיברתי בזה וא"מ]:

ומה שהביא כ"ת ל' הרמב"ם בכלי המקדש דמושחין ז' ימים יום אחר יום וא"כ על כרחך דהית' המשיחה גם בשבת הנה גם ברש"י יומא (דף ה' ע"א) ד"ה משיחת שבעה כ' שיתנו שמן המשחה על ראשו ובין ריסי עיניו ז' ימים רצופין עכ"ל. ואולם אילו הי' במשיחה בשבת איסור תורה חשוב רצופין גם בהפסק יום השבת בנתיים כיון דימים הראוים הם רצופין ע' כזה מועד קטן (ד"ט ע"א) ומשכן דדחי שבת מנ"ל כו' אמר קרא ביום עשתי עשר יום מה יום כולו רצוף אף עשתי עשר כולם רצופין (בלי הפסק בנתיים וע"כ דדחי שבת) ודילמא ימים הראויין כו' והיינו כנ"ל דגם בכך חשוב רצופין במה שימים הראויין הם רצופין דהא בעי' רצופין מגזה"כ דומי' דיום דכולו רצוף:

והנה עיינתי עוד בס' באר שבע הוריות (דף י"ג ע"א) ד"ה משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים וראיתי שהאריך הרחיב הדיבור בזה איך משכחת משוח ומרובה בזמן אחד והוא ז"ל כ' שם להדיא דהמשיחה מעכבת בזמן שהי' שמן שהוצרך להיות משוח שעה אחת על כל פנים ואף על פי כן כתב שם גם כן כדברי הרמ"ע וזה לשונו בקצרה. ואי אפשר לומר דאיירי שאירע קרי במשוח ביוה"כ והכהן שמתקינין תחתיו נתרבה בבגדים בלבד ושימש תחתיו כי אין משיחתו דוחה יוה"כ כדמשמע בפ"ק דיומא ומתקינין לו כהן אחר כו' במה מחנכין אותו כו' ולא אמר דמחנכין אותו במשיחה כו' עכ"ל [ויעוי"ש שסתר זה דא"כ ה"ל משמש ושעבר ומשא"כ ל' הבריתא משוח ומרובה משמע דשניהם משמשים] ודבריו כדברי הרמ"ע אלא דלא הזכיר שבת ויו"ט ובדבריו וודאי ק' דכיון דהמשיחה מעכבת א"כ ע"כ דיש בה איסור דאוריתא ביוה"כ דאל"כ ה"ל לעכב גם ביוה"כ דמפאת איסור דרבנן ק' לומר דחשוב א"א וכאין שמן וכנ"ל וזה וודאי ק' דאיזה איסור תורה יש במשיחת שמן ומשניות שלימות בשבת (דף קי"א ע"א ודף קמ"ז ע"א) דמותר לסוך עצמו בשמן בשבת וביוה"כ נמי נאסרה רק משום עינוי וסיכה של תענוג דווקא וביומא (דף ל"ה ע"ב) פרקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת כו' על כרחך האי לחלל לא קאי אסכוהו דסיכה לית בה איסור שבת ואי קאי אסיכה צ"ל דמה שניסך וישב אח"כ נגד המדורה אית בי' איסור בישול השמן יעוין שבת (ד"מ ע"ב). וק' עלי לומר דכיון דהמצוה שיתייבש השמן המשחה על ראש הכ"ג וכת"י יומא שהבאתי דכ"ז שלא נתייבש לא נעשה מצוותו ע"כ ה"ל מצוה שיתבער השמן ויכלה על ראש כ"ג וכיון דהוא מצוה המצוה אחשבתי' למלאכה וכדעת רש"י ביצה לעניין האכלת תרומה טמאה לבהמה [דכוונת רש"י וודאי דביעור דמצוה חשוב מלאכת הבערה דאל"כ כל קיום מצוה בשבת יוחשב מלאכה] דה"נ הוי מצוה של ביעור ואפי' יתכן זה מ"מ כל כי האי ה"ל לבעל הבאר שבע לפרושי וצע"ג:

והנה עלה בדעתי עוד דכיון דחילוק שבין מרובה למשוח הוא רק בפר הבא על כל המצוות א"כ נ' דתועלת המשיחה הוא רק לשיתקדש גם לעניין הבאת הפר ולדעת הריב"א בתוס' יומא (דף נ"ז ע"א) ד"ה אני גם לעניין עבודה ע"ש דלריב"א פר הבא על כל המצוות עבודתו רק במשוח ולא במרובה וא"כ כיון דהפר אין קבוע לו זמן ואין הקרבתו דוחה שבת וכמבואר ביומא (דף נ' ע"א) א"כ אין תועלת במשיחה רק לאחר יוה"כ בהכרח דביוה"כ גופי' אין מציאות שיוקרב פר וע"כ ה"ל המשיחה ביוה"כ טירחא לצורך חול דיש בזה עשה דשבתון דאוריתא לרש"י שבת (דף קי"ד ע"ב) ואפי' לבאר שבע דהמשיחה מעכבת כ"ז שיש שמן ואפשר למושחו ודייק לה מלשון הגמ' יעוי"ש וא"כ

נ' לכאורה דעצם הקדושת כהונה גדולה באה לו רק ע"י המשיחה כשאפשר למושחו ועצם הקדושה הרי צריכה לו גם ביוה"כ לשיוכל לעבוד עבודות יוה"כ ואין הטירחא איפוא לצורך חול עכ"ז י"ל דעניין עיכוב המשיחה איננו מפאת דעצם הקדושה באה ע"י המשיחה רק דבאמת אין המשיחה מועלת רק לעניין ראויות להביא פר או לעבוד עבודת הפר וכנ"ל ועכ"ז שפיר מעכבת דעניין העיכוב הוא כהך דירושלמי יומא פרק ב' ה"א ר' חמא כו' אין קמיצה פחות מב' זיתים כו' ר' יצחק כו' שאל מעתה כהן שאין ידו מחזקת כב' זיתים פסול מן העבודה ובמל"מ ה' מעשה הקרבנות הובא בשירי קרבן שם דכוונת הירושלמי דכיון דאין ראוי לכל עבודות כהונה שהקמיצה מכללם **לכן** אף לאחת **מהן** אינו ראוי ונפסל לגמרי ובש"ק שם נסתפק בפי' זה ואולם לענ"ד ג"כ פשוט דהפי' כן ויש דוגמתו בירושלמי חגיגה פ"א ה"ח לעניין מינוי זקנים הראוי לכל הדברים ראוי לדבר א' ושאינו ראוי לכל הדברים אינו ראוי אפי' לדבר אחד וע"כ נ' דגם בקדושת כהונה גדולה הוא כן דבעי' ראויות לכל מילי דכהונה גדולה שהפר מכללם ואם לאו גם לאחד מהם אינו ראוי והא דבאין שמן אין מעכב צ"ל דגזה"כ הוא והוא דוגמת אימורים דבליתנהו לא מעכבי ועכ"פ כשיש שמן ואפשר למושחו ויקבל ע"י המשיחה קדושה לפר אזי עניין העיכוב אז מפאת דבעי' גם לעניין שאר עבודות שיהי' ראוי גם לפר וכנ"ל וא"כ עכ"פ עצם מעשה המשיחה הנה עניינה רק לקדשו לעניין הפר וזהו בעצמותו רק טירחא לצורך חול אלא דיש בו ממילא נפקותא גם ליוה"כ דאם לא יהי' ראוי לעבודת פר דאפשר שתסתבב אחרי יוה"כ בזמן החול אזי גם עבודות דיוה"כ לא יוכל לעבוד כיון שאין ראוי לכל הדברים וא"כ עכ"פ כיון דאין המשיחה נותנת לו עצם הקדושה המצטרכת לעבודות יוה"כ כי היכי דתוחשב המעשה טירחא לצורך יוה"כ עצמו דעצם הקדושה הרי מקבל גם בלי המשיחה ועניין המשיחה הוא רק בתת לו קדושה לפר וכנ"ל אלא דהראויות לפר הוא רק דבר המעכב בעצם הקדושה וכנ"ל א"כ עכ"פ כיון דהמשיחה עצמה עניינה רק לתת לו קדושה לדבר הנצרך רק בחול ה"ל המשיחה בעצמותה כפי עניינה טירחא לצורך חול דאסורה ביוה"כ מה"ת מפאת עשה דשבתון וכיון דאסורה מה"ת שוב הא הוי כאילו אין שמן וא"א למושחו דאין המשיחה מעכבת ושוב הא אינה נצרכת כלל לעצם הקדושה המצטרכת ביוה"כ ושוב שפיר אסור למושחו דבשלמא אם היתה עניין המשיחה נותנת לו גוף הקדושת כהונה גדולה בעצם דהיא מצטרכת ליוה"כ עצמו שפיר הוי המשיחה בעצמותה טירחא עבור יוה"כ ואין בה איסור כלל ומשא"כ עתה דעצם המשיחה נותנת לו רק קדושה לפר אלא דהקדושה והראויות לפר מעכבת בקדושת כהונה גדולה א"כ כיון דהמשיחה עצמה כפי עניינה דהיא רק תת לו קדושה

לפר אסורה בעצמותה דה"ל מעשה עבור החול א"כ שוב הא הוי כאין שמן ואין מעכבת כלל ודו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים ואם כי גם זה אין נ' בכוונת הבאר שבע דכל כי האי נמי ה"ל לפרושי עכ"ז הדברים בעצמותם נראים ונתנים להאמר בס"ד:

ואולם נתיישבתי דעשה דשבתון הנ"ל הא ליתא ביוה"כ וכמבואר ברש"י שבת שם דעשה דשבתון ביוה"כ איצטריך לשאר עינוים ואולם בזה י"ל דרך ממ"נ אם נאמר דהי' במשיחה איסור תורה מפאת סיכה ביוה"כ [ומהך דעלו חטטין כו' י"ל דסיכה על החטטין אין מענגת ומייתבת דעתא כלל רק מסרת צער החטטין לבד] אלא דזה נסתר לדיעות הסוברים דשאר עינוים דרבנן וא"כ שוב דרך ממ"נ אי שאר עינוים דאוריתא הרי יש כאן איסור סיכה מה"ת ואי שאר עינוים דרבנן שוב לא איצטריך שבתון לשאר עינוים ושוב ע"כ אתי לאסור טירחא לצורך חול כמו בשבת ושוב המשיחה אסורה מפאת טירחא לצורך חול וכאמור:

ואולם נתיישבתי דזה וודאי א"א לומר דטירחא ביוה"כ לצורך חול אסורה מה"ת כיון דמותר קניבת ירק ביוה"כ ואין חולק בזה בגמ' ואיסור דאוריתא וודאי לא הוי שרינן משום עגמת נפש וכדברי רש"י שבת (דף קי"ד) שם ואמנם י"ל דהצורך משום עגמת נפש כדי שיצטער ויהי' לו עינוי הרי הוא טירחא לצורך יוה"כ עצמו וע"כ שרי והא דאסור ביוה"כ שחל בשבת אע"ג דגם אז הטירחא לצורך בו ביום עצמו י"ל דכיון דצורך העינוי הוא רק משום קדושת יוה"כ דאותו יום דיש בקדושה זאת מצות עינוי דאילו קדושת השבת הרי אין בה מצות עינוי א"כ כיון דיש אל היום ב' קדושות דשבת ודיוה"כ ונמצא שהוא עושה המעשה גם ביום דקדושת השבת ואילו הטירחא נצרכת רק עבור קדושת היוה"כ לחוד ע"כ ה"ל לגבי קדושת השבת כטורח בשבת לצורך יום אחר ויש לדון בזה הרבה ומתקיעת שופר דמותר בשבת מה"ת יש סתיר' לזה לכאורה ויש ליישב וכבר נלאיתי מפני האריכות וגם לדיעה הב' בראשונים בשבת שם דהאי מפני עגמת נפש היינו כדי שלא תהי' נפשו עגומה עליו במוצאי יוה"כ כשיצטרך לקנוב הירק במוצאי יוה"כ ולא יוכל לאכול מיד אחרי התענית או דביוה"כ עצמו מסתלק העג"נ כשרואה האוכל מוכן לפניו א"כ בטלו דברינו וכמובן ואולם בגוף מחלוקת הראשונים ז"ל הנ"ל בפירושא דהאי מפני עגמת נפש יש כדמות ראי' לפירש"י דהאי מפני עגמת נפש היינו כדי שיהי' עג"נ לא להסיר העג"נ מגמ' מ"ק (דף י"ד ע"ב) מקרעין לקטן מפני עג"נ ומגילה (דף כ"ט ע"א) עלו בו עשבים בביהכ"נ שחרב לא יתלוש מפני עג"נ דבשני מקומות אלו הפי' כדי שיהי' עג"נ לא כדי שיוסר העג"נ:

והנה עיינתי עוד בשו"ת באר שבע וראיתי שבסי' מ"ב בו הביא השואל שו"ת הרמ"ע הנ"ל שהביא כ"ת וכ' רק לתרץ קושית הרמ"ע והבאר שבע בתשובתו הורה לעיין בתוספותיו להוריות ובעניין זה מה יש למשיחה לדחות שכ' הרמ"ע דאין המשיחה דוחה כו' לא דיברו כלל:

ובגוף הדבר שנתחבט הבאר שבע בהוריות שם אהך דמשוח קודם למרובה דאיך משכחת משוח ומרובה שיהיו שניהם משמשים. ימחול כ"ת לעיין בגוף דבריו שהאריך הרחיב הדיבור והניחו בקושי' גדולה. לענ"ד משכחת שגלה הכהן משוח ובנתיים נגנז השמן כתוס' נזיר (דמ"ז) ובאו ב' עדים והעידו שמת ומנאו אחר תחתיו מרובה בגדים ואח"כ חזר הא' וב' עדים מעידים שהוא הוא וכהך דריש האשה רבה ויכר יוסף כו' ואנן לא מכירינן לי' דעתה איכא תרי לגבי תרי והכהן המתמנה תחתיו אומר ברי לי על הא' שאינו הכ"ג דלדידן יש להחזיק הא' בכ"ג מפאת החזקת חיות ועכ"ז לגבי המתמנה תחתיו לא מהני החזקה לאוסרו בעבודה משום איבת הא' דנגד ברי לא מהני חזקה וכתוס' בהאשה רבה (דף צ"ג ע"ב) ד"ה מאי ומהרש"א ריש האשה רבה (דף פ"ח ע"א) וגם משכחת שהמתמנה תחתיו הוא עצמו מן העדים המעידים שמת הא' וא"כ בכה"ג שפיר שניהם משמשים שימוש כהונה גדולה ועכ"ז לפדות ולהחיות הא' קודם להב' כיון דאנן מחזיקין הא' שהוא הוא וא"כ הוא משוח וקודם למרובה מיהו יש לדון אי יש בכה"ג קדימה אל הא' כיון דהב' וודאי כ"ג והא' רק מחזקה וי"ל דוודאי מרובה עדיף מחזקה דמשוח ואולם משכחת נמי אפי' הכל מכירין את הא' שהוא הוא דעכ"ז אין לאסור שימוש הב' מפני איבת הא' כיון דתרי כמאה דרק באיסור א"א כתבו תוס' ריש האשה רבה דבדבר הנראה וידוע לכל לא הי' אומר רב דלא תצא והיינו דראוי לאסור מדרבנן עכ"פ ומשא"כ כאן דהוא רק איסור דרבנן מפני איבת הא' והב' אומר ברי לי שאני כ"ג והוא אינו י"ל דאין כח לאסרו ולבטלו ממצות עבודה עבור איבת הא' כיון דמדינא הוא ספק שקול והוא אומר ברי ועכ"ז לפדות ולהחיות לדידן שפיר הא' קודם כיון שאנחנו מכירין את הא' שהוא הוא וא"כ הרי משוח קודם למרובה ובאופן הראשון שכתבתי דאין מכירין אותו משכחת ג"כ אם אירע שצריך העד המכיר את הא' שהוא הוא לפדות ולהחיות אחד משניהם דאז יש לו להקדים את הא' שיודע שהוא המשוח ועכ"ז הרי גם הב' משמש שהב"ד א"א להם לאסור שימוש הב' כיון דהוא תרי ותרי והב' אומר ברי וכנ"ל:

והנה מה שדנתי למעלה בעניין איסור מוליד נתיישבתי די"ל עוד דהי' איסור מוליד במשיחה עפ"י המבואר בכריתות (דף ה' ע"ב) דנס גדול נעשה בשמן המשחה דכולו

קיים לעת"ל וא"כ כשלקחו ממנו שמן למשוח נתחדש השמן הזה בצלוחית ובוודאי דהי' מתחדש מיד וא"כ התחדשות השמן החדש הרי הוא הולדה ממש ונהי דאין זה מעשה המושח דהוא רק מחסר השמן והשמן המתחדש תחתיו הוא מתחדש ע"י נס ונמצא דה"ל המושח רק גרם מוליד עכ"ז י"ל דכיון דהי' בשמן כח אלק"י דהתפשטות והתחדשות עד שיעור י"ב לוג אלא דכאשר השיעור שלם באמת אז ממילא אין הכח הזה פועל וכשמחסרין ממנו אז שוב הכח ההוא פועל פעולתו א"כ החסרון שמחסרין ממנו אינו גרם ההולדה לבד רק מתייחס שפיר גוף ההתחדשות וההולד' אל המחסר דוגמת זומר ומנכש דחשיב זורע ונוטע בשבת (דע"ג ע"ב) ובמ"ק (דף ג' ע"ב) ואע"ג דאין ניכוש מעשה זריעה רק עקירת העשבים הרעים ועכ"ז כיון דיש שם בעשבים הטובים כח הגידול אלא דעשבים הרעים מעכבים כח הגידול מלעשות פעולתו וע"כ עקירת העשבים הרעים מתייחס לעוקר היותו פועל הגידול בעצם כמו בזורע וא"כ ה"נ דכוותה מתייחס שפיר למושח עניין ההולדה בעצם כיון דיש בשמן כח ההולדה והיות השיעור שלם מעכב פעולת זה הכח וע"כ החסרון שמחסרין מן השיעור הו"ל שפיר מוליד בעצם ודו"ק ואולם אין העניין דומה כ"כ למנכש דשם כיון דעשבים הרעים מכחישים כח הגידול הרי יש העדר חלק כח הגידול היינו דבעניין הכיחוש שחסר כח הגידול ואינו בשלימות הנה זה החסרון שהוא בכח הגידול הרי הוא העדר שחסר הכח וכשמנכש ועוקר העשבים הרעים ומשתבח ומשתלם עי"ז כח הגידול הרי מתחדש לגמרי עניין וכח הגידול באותו החלק והעודף שהי' חסר תחלה ונעדר ולכן שפיר חשיב זורע ומשא"כ בענייננו הוא נושא אחר דבענייננו יש כבר כח ההתחדשות וההולדה לגמרי ורק שאין פועל מפאת שכבר פעל וכשמעדירין הנפעל שוב פועל שנית וד"ז הוא נושא אחר וכמובן וי"ל שפיר בכמו זה דאין מתחדשת ההולדה להמעדיר את הנפעל הישן כיון דכח ההולדה ישנו לגמרי ומאילי' נעשית והוא רק מעדיר את הישנו בפועל ועושה מקום לה ודו"ק היטיב מאוד וגם מזומר אין ראי' להנ"ל וכמובן ואולם מהך דאמר עוד בשבת (דף ע"ג ע"ב) שם במאן דקטל אספסתא דחייב משום נוטע ופירש"י דקטל אספסתא. שחת וקוצרין אותו ג' פעמים בחודש וחוזר וצומח וכן בקניב סילקא אמר שם דחייב משום זורע ופירש"י קניב סילקא חותך תרדין מן המחובר וחוזרין וגדילין וא"כ זה דומה לכאורה שפיר לנידון דידן דגם שם העניין כך דיש כח הגידול בשלימות והשחת ממהר ליגדל ג' פעמים בחודש ורק דכ"ז שיש א"א שיוגדל שנית וע"י תלישתו וקחתו הישן הנה הוא ממילא פועל וגדל שנית וכן בסילקא וזה דומה שפיר לענייננו וכמובן וא"כ כי היכי דחשיב גם שם נוטע כו' ה"ה בענייננו שפיר חשוב מוליד:

ואולם יש לי לדון עדיין בזה מש"ס ב"ק (דף קט"ו ע"א) בעניין תקנת השוק דעשו בלוקח מגנב דצריכין הבעלים להחזיר ללוקח מעותיו שנתן בעד הגניבה ואמר התם דבגנב ופרע בחובו כו' לא עשו תקנת השוק שיוצרכו הבעלים לשלם לו חובו רק נוטלים חפצם בלי החזרת מעות החוב דהא לא הלוה לו על החפץ הזה רק מאיליו בא ופרע לו בחפץ זה יעוי"ש ואי' שם בזה אבימי בר נאזי חמוה דרבינא הוי מסיק בההוא גברא ד' זוזי גנב גלימא אתיי' ניהלי' אוזפי ד' זוזי אחריני לסוף הוכר הגנב אתא לקמי' דרבינא אמר קמאי גנב ופרע בחובו ולא בעי למיתב לי' ולא מידי הנך ד' זוזי אחריני שקול זוזך והדר גלימא מתקיף לה ר' כהן ודילמא גלימא בהנך זוזי קמאי יהבה ניהלי' גנב ופרע בחובו כו' וד' זוזי בתראי הימוני הימני' כי היכי דהימני' מעיקרא איגלגל מילתא ומטא לקמי' דר' אבוה אמר הילכתא כר' כהן עכ"ל הגמ' והנה הנידון דשם דומה לכאורה ממש לענייננו דעניין הספק שם דאיש הזה הי' לו אמון (קרעדיט בל"א) אצל אבימי על הלואת ד' זוז ולא על יותר וע"י שגנב גלימא ונתנה לו הנה נשתלמה ונסתלקה הלואה הישינה וניתן מקום עי"ז להתחדש אותה הלואה שנית בסכום זה והלוה לו שנית ד' זוז ונחלקו בזה רבינא ור' כהן אם נחשב שהגלימא היא שפעלה הלואה השני' כאילו הלוה ממש עלי' וצריך לשלם לו דמי הלואה השני' עכ"פ או נחשב שהגלימא סילקה רק הלואה הישינה [ועלי' הא ליכא חיוב תשלומין דהיא הרי הוא גנב ופרע בחובו] והלואה השני' מאילי' נעשית ולא הגלימא היא שפעלתה וס"ל לרבינא דנחשב שהגלימא היא שפעלה הלואה השני' והו"ל הלוה על הגלימא וצריך להחזיר לו דמי הלואה זאת מיהת ור' כהן ס"ל דלא הגלימא שפעלה כו' דאף דהגלימא סילקה הלואה הישינה וניתן מקום עי"ז להתחדש הלואה שנית מ"מ סוף סוף השני' מאילי' נעשית כמו שהי' מלוה לו מתחלה בלא דבר ומה שניתן מקום לה ע"י הגלימא שסילקה הישינה אין א נחשב שפעלה כו' וכאילו הלוה בעצם על הגלימא שיצטרך לשלם לו מעותיו דו"ק היטיב כי העניין דק מאוד [ובחידושי לשם הארכתי בזה ביותר דוודאי לא הי' שם הכחשה במציאות דאבימי טען דלולא הגלימא שבידו לא הי' מלוה לו שנית ועל הגלימא הוא שהלוה ושכנגדו טען דמפאת ההאמנה לבד ג"כ הי' מלוה רק זה וודאי דמפאת ההאמנה לבד ג"כ הי' מלוה כמו שהלוה לו כן מתחלה ושניהם היו מודים בזה ואך דההאמנה הא היתה לו רק על ד' זוז דהא כשרצה ללוות עוד הוצרך לגנוב גלימא ולהביא לו וע"כ הי' שם רק ספיקא דדינא הנ"ל אי מה שהגלימא עשתה מקום להלואה שני' ע"י סילקה הישינה נחשב שפעלה בעצם כו' וכאילו הלוה עלי' או לא וכנ"ל ודו"ק היטב מאוד] וא"כ נידון זה דומה לכאורה ממש לענינינו דיש שם כח ההתחדשות עד י"ב לוג ואם יש בפועל

הא אין מתחדש עוד וע"י שמסלקין את אשר בפועל מתחדש שנית וסברתינו דהסילוק הזה מתייחס לו עצמו החידוש כאילו הוא עצמו פעל החידוש וה"ל המסלק מוליד הנה הוא כסברת רבינא דב"ק הנ"ל דהעניין ג"כ כזה ממש דהי' לו אמון על ד' זוז וכאשר חייב לו ד' זוז הרי יש הדבר בפועל ואין האמון פועל עוד ובהסתלק החוב הישן ממילא נותן מקום לשיתחדש שנית וס"ל לרבינא דנתינת הגלימא הפועלת הסילוק מתייחס לה עצמה חידוש הלואה השנית וכאילו הלוה עלי' עתה וכנ"ל ודו"ק היטב כי העניין עמוק ודומה בדומה ממש לכאורה לזך הרעיון וא"כ לפי מאי דאמרי' שם דהילכתא כר' כהן א"כ זה סתירה לכאורה לדברינו וכמובן ואולם יש חילוק בזה דשם בב"ק הא אינו דבר של הכרח רק אפשריות דתשלום החוב הראשון נותן אפשריות להתחדשות הב' אבל הא לא הי' מוכרח ע"ז והי' בידו אחרי קחתו הגלימא ג"כ שלא להלוות לו שנית עוד וע"כ מה שהלוה לו שנית שפיר הוא דבר בפ"ע ואין נחשב שהגלימה פעלתו ומשא"כ כאן דההתחדשות מוכרח דכך טבע השמן בכח אלקי' שבו דהוא מתחדש תמיד עד י"ב לוג ובנטלו משם הנה יתחדש החדש וודאי ע"י הנטילה לכן שפיר י"ל דמתייחס חידוש החדש אל הנוטל ומחסר וה"ל מוליד ואדרבה מהך דב"ק ראי' לדברינו דהא סברת רבינא גם שם כזה אף דהוא רק אפשריות ולא הוכרחה הלואה החדשה ע"י נתינת הגלימא וא"כ אף דפליג עלי' ר' כהן בהא והילכתא כוותי' מ"מ כל למעוטי בפלוגתא הא טפי עדיף וע"כ שפיר יש לנו לומר דהיכא דההתחדשות מוכרחת כו' גם ר' כהן מודה דמחייחס ההתחדשות אל המסלק את אשר ישנו וכנ"ל ומה גם דמהך דקטל אספסתא כו' ג"כ ראי' לוה וכנ"ל:

ואולם בגוף הנס הנ"ל דהי' בשמן המשחה יש לספק אם הי' עניין הנס שנתחדש השמן אחרי שניטל ממנו או הי' עניין הנס שלא הותחל להיות נחסר כלל דאף שאין זה מובן מ"מ אחרי היות הדבר עניין נסיי יוכל להיות שפיר דהי' גם כן ואם נאמר כפן הב' הנ"ל הא בטלו דברינו וכמובן וכה"ג נסתפקתי בחידושי בנס דחנוכה מה הי' ענייננו והארכתי בחידושי בסוגי' דחנוכה בזה מאוד ואכ"מ וע' בעה"ט ויקרא פרשה כ"א פסוק יו"ד כ' יוצק ב' במסורה א' דין ואידך ונהר יוצק יסודם מלמד ששמן המשחה הי' מושך כנהר כו' ומשמע דהי' כנהר ומעיין המתגבר דכשלוקחין מים באין אחרים במקומן וכך בשמן הי' הנס שאם לקחו ממנו הי' מתחדש שנית וא"כ שפיר קמו דברינו דיש כאן משום הולדה ובאתי רק להעיר:

עוד ירחש לבי טעם שא"א למשוח את הכ"ג המתמנה ביוה"כ עפ"י המבואר בסיפרא, ויקרא פרשתא ח' בסופה וז"ל ר' יוסי אומר קורא אני קרבן יכול יהא היחיד מתנדב

קטורת כו' מה אני מקיים לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה יכול יתנדב ויביא על מזבח החיצון ת"ל את שמן המשחה וקטורת סמים לקודש אין שמן המשחה וקטורת סמים קריבין אלא בפנים עכ"ל הסיפרא. וע"ש בפי' הראב"ד דתמה על דברי הסיפרא דאמר אין שמן המשחה וקטורת סמים קריבין כו' דהא שמן המשחה לא הי' קרב כלל בשום מקום יעוי"ש שכ' דשמן המשחה אגב שיטפא נקטי' ע"ש ועכ"פ לפי שטחיות דברי הסיפרא אם לא נאמר דהם אגב שיטפא הנה צ"ל דכך היתי' הבנת החכמים דגם שמן המשחה הוא קרבן ומשיחתו היא הקרבתו שמקריבין את השמן לגבוה דרך זה ומ"ש בסיפרא דהקרבתו בפנים י"ל דהכ"ג נקרא פנים על דרך המבואר בס' ערבי נחל בעניין כניסת הכ"ג ביוה"כ לקדשי קדשים דהקדשי קדשים הוא המקום הנבחר בעולם ויוה"כ הוא היום הנבחר בשנה ועניינו עניין קדשי קדשים בשנה וזמן והכ"ג הוא הנפש הנבחרה בנפשות ועניינו ג"כ קדשי קדשים בנפש וכניסת הכ"ג ביוה"ג לקדשי קדשים הי' עניין התאחדות והתאמות הקדשי קדשים בעולם שנה נפש יחד יעוי"ש וע"ע מנחות (דף צ"ה ע"ב) במשנה אחת שחי הלחם ואחת לחה"פ לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואין דוחות אח השבח ובגמ' שם הא גופא קשיא ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבח איפסלא בלינה כו' א"ר אשי מאי קושי' דילמא מאי מבפנים במקום זריזין (ולא בעזרה ממש אלא בחוץ יאפוהו כהנים זריזין שלא יחמיץ. רש"י) כו' הרי דאע"ג דנאפה בחוץ עכ"ז קורהו התנא ואפייתן בפנים מפאת שנאפה במקום הכהנים שהם אנשי פנים ולכן נקראים בשם פנים בעצם ונקראת המנחה הנאפית במקומן נאפה בפנים, וה"נ הכ"ג הואיל והוא איש פנים לעניין פנים דקדשי קדשים שאין נכנס בו אלא הוא לכן שמן המשחה דהקרבתו דרך המשיחה על ראש הכ"ג נקרא שקרב בפנים ואף דבמילואים גם כהנים הדיוטים נמשחו בו מ"מ זה הי' רק לשעה ומשא"כ לדורות רק הכהן גדול נמשח בו ולכן חשוב שפיר הקרבתו התמידיית רק בפנים ואף דגם מלכים נמשחים בו מכל מקום כיון שאינם כהנים ואין במשיחתם התייחסות למקדש אין במשיחתם עניין הקרבה והמשיחה אשר בה עניין הקרבה היינו משיחת הכ"ג הנה היא הקרבה בפנים] וגם י"ל עפ"י ירושלמי יומא פ"א ה"א מה משה לא נכנס לפני ולפנים עד שנתקדש בענן כל שבעה אף אהרן לא נכנס לפני ולפנים עד שנתרבה בשמן המשחה כל שבעה ומשמע דהמשיחה עניינה מפאת כניסתו לפני ולפנים דהכניסה לפני ולפנים נצרכת למשיחה וא"כ לפי המבואר בש"ס דידן יומא (דף ס' ע"ב) דצורך פנים כפנים דמי ע"ש דמבואר דדבר הנעשה לצורך פנים חשוב כאילו נעשה בפנים עצמו עש"ה וע"כ גם כאן דהמשיחה צורך הכניסה לפני ולפנים חשיבא כאילו נעשית היא עצמה

לפני ולפנים וכיון דעניינה הקרבה לכן שפיר קרינן לה קריבה בפנים ודו"ק היטיב] ואיך שיהי' עכ"פ מבואר בסיפרא דהמשיחה הוא עניין הקרבה (ואין בזה תימא דאין קרב למזבח נקרא הקרבה דכ"ע זה מצינו גם בשמן דמנורה דאין קרב למזבח ונקרא הקרבה יעוין תוס' חמורה (דף י"ד ע"א) ד"ה וכל דאהא דתני שם כל הקרב ביום קדוש ביום וכל הקרב בלילה קדוש בלילה הביאו התוס' בשם פירש"י דכוונת וכל הקרב בלילה הוא אשמן שבמנורה ע"ש והיינו דכך היא הקרבתו במנורה וכך כאן כך היא הקרבת השמן על ראש הכ"ג] וא"כ כיון דהשמן המשחה הוא קרבן והמשיחה היא הקרבתו י"ל דבעי' בי' ממשקה ישראל כמו בכל הקרבנות וא"כ ביוה"כ דהשמן אסור באכילה מפני העינוי הא אינו ממשקה ישראל וכל שאר קרבנות היום דג"כ אסורין באכילה הא גזה"כ הוא ומשא"כ המשיחה דאין זמנה קבוע ביוה"כ שוב שפיר א"א למושחו ביוה"כ מפאת שאין השמן אז ממשקה ישראל. כך י"ל ובאתי רק להעיר ועוד יש להטעים במה שאין המשיחה נוהגת בשבתות וימים טובים [כדברי הרמ"ע ולא מטעמי'] עפ"י ש"ס שבת (דף קנ"ג ע"א) ושמן על ראשך לא יחסר אלו תפילין וי"ל דכוונת הגמ' אשמן המשחה הניתן על ראש כ"ג וכך נ' מדברי ס' הנתיבות למהר"ל ז"ל נתיב העבודה פרק ט"ו ע"ש שכ' ז"ל ואמר ושמן על ראשך לא יחסר זהו מצות תפילין כו' כי השמן הוא קודש וכל קודש מושחין אותו בשמן וזהו שאמר אלו תפילין של ראש כי התפילין הם קדושים והם מונחים על הראש ולכך קראם שמן כי כל דבר מקדשין אותו בשמן שהוא קדוש כו' עכ"ל הרי דכוונת ושמן על ראשך כו' לשמן המשחה שמושחין ומקדשין בו דברי קודש משכן וכליו וכ"ג ומדנמשל לשמן שעל הראש לכן נ' דמתייחס בפרט לשמן שמושחין בו הכ"ג דניתן על ראשו והוא דוגמת הכתוב כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן וגו' וע' ס' כד הקמח לרבינו בחיי ערך תפילין דכ' ג"כ בש"ס שבת הנ"ל דהכוונה אשמן המשחה אלא דהוא ז"ל כ' שם דהכוונה אשמן המשחה דמלכים ע"ש ולולי דבריו ז"ל נ' יותר הכוונה אשמן המשחה דכ"ג וכנ' גם מדברי המהר"ל הנ"ל וא"כ מבואר דמשיחת שמן המשחה על ראש הכ"ג ענייננו עניין תפילין של ראש וע' רמב"ן עה"ת שמות כ"ט פסוק ז' מש"ש וז"ל ואם היתי' המשיחה בכל הראש כו' תהי' היציקה במקום הנחת תפילין כו' עכ"ל. וזה מתאים ג"כ עם הנ"ל דמשיחת השמן על הראש היא עניין תש"ר ולכן הוא במקום הנחת תפילין דייקא וע"כ י"ל ג"כ דכיון דהמשיחה ענייננה עניין תש"ר לכן כמו שאין זמן תפילין בשבתות וימים טובים כך אין משיחה אז ואף דלר"ע טעמא דאין תפילין בשבתות כו' מפאת דקרוין אות ושבתות כו' גופן אות וזה לא שייך במשיחה דלא כתי' בה אות מ"מ לריה"ג הא אין הטעם בתפילין כנ"ל רק גזה"כ בעלמא הוא דאין

זמנן בשבתות כו' ממיעוטא דמימים ולא כל ימים כמבואר בעירובין (דף צ"ו ע"א) וא"כ נכונים הדברים עכ"פ לסברת ריה"ג והנה לעניין יוה"כ י"ל עוד טעם אגדיי קצת לשלא תנהוג בו משיחה עפ"י המבואר בזוהר שמיני עה"כ כי שמן משחת ד' עליכם ת"ח כל חדוותא דלעיל' תלי' בהאי שמנא קדישא כו' ובגין כך כהנא דרבו משחא אתנגיד עלי' כגוונא דלעילא בעי לאחזאה חידו כו' ועוד שם עה"כ יין ושכר אל תשת כו' מים ושמן ימינא נטלי כהני וירתין' לון ושמן יתיר מכלא דאיהו חדוותא שירותא וסיומא דכתי כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן כו' הרי דשמן המשחה שעל ראש הכ"ג עניינו עניין שמחה וע"כ י"ל דאין עניינו ביוה"כ דכיון דנאסרה בו אכילה ושתי' הוא התנגדות עניין השמחה עי' מס' סופרים פ"ט ה"ו ואין מזכירין בו (ביוה"כ) לא מועד ולא שמחה שאין שמחה בלא אכילה עכ"ל וכן הוא במועד קטן (ד"ט ע"א) אין שמחה בלא אכילה ושתי' ע"ש וע' ס' יראים סי' קכ"ז עש"ה ובחידושי הארכתי בזה ועכ"פ ניתן להאמר כנ"ל דכיון דהמשיחה עניינא שמחה וכדמפרש הזוהר בפירושא דקרא כי שמן משחת ד' עליכם יעוי"ש וע"כ ביוה"כ דיש בו חיוב עינוי המנגד לעניין השמחה לכן ג"כ לא שייכא בי' משיחה:

וי"ל עוד בטעם איסור המשיחה בשבתות וימים טובים עפ"י ירושלמי יומא פ"א ה"א על זה ועל זה (על כהן השורף את הפרה ועל כהן שהי' מפרישין ליוה"כ) הי' מזין עליו מכל החטאות שהיו שם כדי שיכנסו המים תחת הדם וכדי שיכנסו המי חטאת תחת הדם שהיו מזין על אהרן ובניו בז' ימי המילואים וכזה בבבלי יומא דף ד' ע"א) דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר תחת הדם ותחת שמן המשחה עכ"ל הירושלמי ומשמע מזה דיש במשיחת כ"ג בשמן המשחה עניין טהרה שהמשיחה פועלת בו עניין טהרה מה מדבאה תחתי' הזאת מי חטאת דהיא לטהרה ואילו לא הי' במשיחה פעולת ועניין טהרה כלל לא הי' שייך כלל שתבוא הזאה תחת המשיחה כיון דההזאה כל עניינה לטהרה ואילו במשיחה אין עניין זה כלל ומה שייך לומר דההזאה היא תחת המשיחה והרי אינו מאותו הסוג כלל אחרי שההזאה פועלת עניין אחר לגמרי שאינו במשיחה כלל וכלל ועל כרחך דיש גם במשיחה פעולת ועניין טהרה מה ואם כי לא נודע לנו פרטיות עניין הטהרה שהמשיחה פועלת מ"מ סוף סוף יש בה בהכרח עניין זה ופועלת היא בכהן הנמשח עניין טהרה שאין ידוע לנו] מדבאה תחתי' הזאה דכל עניינה רק לטהרה וז"פ ומוכרח ולפי"ז י"ל דהמשיחה אסורה בשבתות וימים טובים מפאת היות בה עניין טהרה ולכן היא ממילא בכלל שבות דטהרת הזאה ושאר טהרות שאסרו חכמים בשבתות וימים טובים כטהרת טבילת כלים וטהרת טבילת אדם נמי הית' אסורה לולא טעמא דנראה

כמיקר וכך גם המשיחה כיון דיש גם בה עניין טהרה לכן הוא ממילא ג"כ בכלל שבות זה ואף דטעם טהרת טבילה והזאה משום מתקן ואילו המשיחה כיון שאין בה טהרת טומאה פרטית וידועה י"ל דלא חשוב מתקן מ"מ סוף סוף כיון דיש בה עניין טהרה לכן היא שפיר ממילא בכלל השבות ואף דאין תיקון בטהרה זו וכי היכא דביצה שנולדה היא בכלל שבות דפירות הנושרין או משקין שזבו הואיל ודמיא להו ואף דבביצה לא שייך שמא יעלה ויתלוש כו' מ"מ הואיל ודמיא במהותה לפירות הנושרין כו' לכן היא ממילא בכלל הגזיר' ע' ביצה (דף ג' ע"א) דכולה חדא גזירה היא וכזה יש הרבה בענייני שבותין וכך גם כאן כיון דהמשיחה דמיא להו עכ"פ במה שיש גם בה עניין טהרה לכן היא ממילא ג"כ בכלל השבות וע' ירושלמי שבת פרק ב' ה"ג אהך דפתילת הבגד שקיפלה ולא היבהבה ר' אליעזר אומר טמאה היא ואין מדליקין בה כו' ע"ש בירושלמי דאמר טעם איסור ההדלקה משום שבות דטהרת כלים ומוקי לה ביו"ט שחל להיות ערב שבת ובג' על ג' מצומצמות דכי מדליק בה כל דהו בטלה לה מתורת בגד ונטהרת ולכן ההדלקה אסורה משום דנעשה כמטהר כלים ביו"ט עש"ה ואף דשם גם כן ליכא תיקון כלי דאדרבה הטהרה משום דבטלה לה מתורת כלי ועכ"ז אמרי' דהואיל והיא טהרה לכן היא בכלל שבות דטהרת כלים ממילא ואסורה וכך כאן דכוותי' וכמובן וע"ע דמיון קרוב בביצה (דף ט' ע"א) דאסור להפריש חלת ח"ל ביו"ט דאף דאיסור הגבהת תרומה ומעשרות משום מתקן ואילו בחלת ח"ל ליכא משום מתקן דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש וא"כ הא הי' יכול לאכול בלי הפרשה ולהפריש אח"כ ואינו מתקן כלל ועכ"ז כיון דאם קרא עלי' שם לחלת ח"ל חל עלי' שם חלה ואסורה לזרים אלמא שם תרומה עלי' וע"כ היא ממילא בכלל שבות דהגבהת תרומה ומעשרות הואיל וגם זו תרומה ואף דבתרומה זו אינו מתקן כלל עש"ה וכך כאן הואיל ויש גם במשיחה עניין טהרה דזה דבר מוכרח דיש בה עניין טהרה מדבאה הזאה תחתי' וכנ"ל לכן אף דאין שם תיקון בטהרה זו מ"מ היא אסורה ממילא בכלל שבות דטהרה דהזאה וטבילה וכנ"ל ודו"ק כי זה דמיון קרוב מאוד בס"ד ובפשיטות גמור י"ל כן דהמשיחה בכלל שבות דהזאה הואיל ובאה ההזאה תחתי' ומוכח מזה דיש בה עניין ההזאה וע"כ היא ממילא בכלל שבות דהזאה ודו"ק כי כ"ז קרוב וניתן להאמר בס"ד ואין להאריך יותר בפרט זה]:

1

מה שהעיר על המתבאר מדברינו באתוון דאורייתא כלל טו"ב דלב"ש הפקר מטעם נדר ומהני שאלה והעיר כ"ת מסוכה (דף ל"ה ע"ב) וב"ש עני לא אכיל דמאי דל"ל לומר כן הרי אפי' אי עני אכיל דמאי לא מהני לב"ש מה שיפקיר נכסיו כיון דגם אח"כ יהיו שלו

מטעם הואיל אי בעי מיתשיל על ההפקר. הנה מלבד דהגמ' קושטא קאמר רק ג"כ אילו אכיל עני דמאי שפיר מיקרי יש לו היתיר אכילה הואיל אי בעי מפקיר ואי דיהי' אז הואיל אי בעי מיתשיל עכ"ז מאן לימא לן דמכח הואיל אי בעי מיתשיל מיקרי עשיר ואסור בדמאי ויעוין ערכין (די"ז ע"ב) במשנה לעניין הישג יד דערכין דאפי' ספינתו בים ובאה לו ברבאות אין להקדש בה כלום ובגמ' שם (דף י"ח ע"א) ספינתו בים ובאה לו ברבאות עשיר הוא א"ר חסדא כשהית' מוחכרת ומושכרת ביד אחרים והאיכא שכירות שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ומבואר דאפי' אי וודאי שיהי' עשיר אחר זמן עכ"ז בתר השתא אזלי' והשתא עני הוא יעוש"ה וי"ל בזה עוד בב"ק (דף ז' ע"א וע"ב) ובירושלמי גיטין פ"ח ה"ג הנה בעניי הכינותי כו' יעוי"ש שהקדיש מה שהי' בתוך ד' אמות והי' בידו לזכות בו ולא זכה בו רק זיכה אותו מיד להקדש יעוין ר"ן נדרים (דף ל"ד ע"ב) ד"ה אמר רבא וע"כ אמר בעניי לפי שלא זכה בו מעולם וא"כ מבואר דמה שהי' בידו לזכות לא מיקרי מכח זה עשיר מדאמר בעניי:

ז

מה שהעיר דלחומרא מקשי' הוא מטעם וודאי מקידושין (דף ס"ב ע"ב) תוד"ה גר דהא דצריך ג' בקבלת גירות [בזה"ב] הוא משום לחומרא מקשי' יעוי"ש וא"כ אי נימא דלחומרא מקשינן הוא רק מטעם ספק א"כ אם יתגייר ע"י אחד יהי' ישראל ספק וא"כ לדברי הכסף משנה דבידו של קידושי ספק תו לא הוי דשלב"ל א"כ מקדש לאחר שאתגייר אמאי חשיב דשלב"ל מטעמא דמי יימר דמיזדקקי לי' תלתא עכ"ד כ"ת. נ' פשוט דכיון דלכתחלה בעי' ג' לקבלת גירות [בזה"ב] מטעם ספק עכ"פ תו גם האחד לא יזדקק לו דמחזקינן אינשי בגמירי דינא ולא יעשה שלא כדין לקבל גר ביחיד כיון דבעי ג' ודוגמת זה ברש"י גיטין (דף י"ז ע"ב) ד"ה אהני דלכתחלה לא תנשא יעוי"ש:

ח

מה שהביא עוד מנדה (דף ה' ע"א) כיון דאיכא לאוקמי לקולא ולחומרא לחומרא מוקמינן. גמ' זאת רשומה אצלי לעניין לקולא ולחומרא בדרבנן ולא הבאתי' באתוון דאוריתא כי אין לפשוט משם כלל לעניין הספק שבספרי הנ"ל אי לקולא ולחומרא לחומרא מקשי' הוא מטעם וודאי או מטעם ספק יעויין כ"ת ויבן בעצמו:

ט

מה שהעיר כ"ת בעניין זר מעיקרא מחלל שנודע. הנה למאן דמפיק בקידושין (דף ס"ו ע"ב) מברך ד' חילו אפי' חולין שבו תרצה שפיר הוא זר מעיקרא דגם מתחלה הי' חלל וזר אלא דעבודת זר כזה הכשירה תורה ומיהו לשאר הלימודים דשם ק' ואולם בפסחים

(דף ע"ב ע"ב) הביא הש"ס רק לימוד דברך ד' חילו כו' לחוד יעוש"ה ויעיין כ"ת בס' ערוך לנר יבמות פ' נושאין אהך דחמש נשים שנתערבו ולדותיהן דכמדומה שעמד שם בעניין חלל שנודה דאינו זר מעיקרא ואינו בידי לעיין בו ונזכרתי דנדבר מזה בארוכה ג"כ בס' נועם ירושלמי תרומות פ"ז ה"ב ד"ה שם בירושלמי והא תנינן ר"א מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר הויין בעי מימר מה פליגין בחומש כו' יעוש"ה:

ומה שהקשה כ"ת מנבעלה לפסול לה. לא הבנתי דבנבעלה מפסולי קהל הלימוד ביבמות (דף ס"ח ע"א) מובת כהן כי תהי' לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל לא מוכל זר לא יאכל קודש וגם בנבעלה מפסולי כהונה כאלמנה לכ"ג ג"כ הלימוד מובת איש כהן וגו' וכמבואר בירושלמי יבמות פ"ו ה"ג ויעין יבמות (דף ס"ט ע"א) ובדרך מצותיך להמל"מ ז"ל שהרחיב הדיבור בעניין זה:

ויש לי להשיב עוד על איזה פרטיים במכתביו וכבר נלאיתי מכתוב וגם אני ממהר תשובתי לכ"ת יען נתפלא על איחור תשובתי ומחכה לה ועוד חזון למועד אי"ה וכתבתי כל דברי פה ג"כ בחפזי ובמהירות רב וגם בטורד רב מכמה דברים מטרידים. ידידו הדושת"ה באה"ר ובלונ"ח. יוסף ענגיל:

מ"ש כ"ת על דברינו באתוון דאוריתא בקונטרס אחרון בהוספה לכלל ב' מהך דפסחים פ' כל שעה דפריך טבל פשיטא ולא אמר דאשמעי' דלא כר' יהודה. לא ידעתי מה עדיפות בזה דעכ"פ הי' הש"ס נצרך לומר לא צריכא אלא לטבל דתרם עלי' ואיתשל על תרומתו ומה עדיפות בזה מהא דאמר לא צריכא אלא לטבל דרבנן וגם כמשנה דפסחים הנ"ל הוא ג"כ משנה בברכות (דף מ"ה ע"א) ושם אייריר' יהודה בסיפא ומוכח דמודה ברישא וא"א לאוקמי רישא דלא כר' יהודה וכיון דהמשנה כאן שוה לשם לכן נוח לפרשם על כוונה אחת וגם נ' דא"א לומר כלל דאתי' אטבל שתרם ואיתשל ואשמעי' דלא כר"י דאין זה נשמע מן המשנה דכיון דלר"י אין התרומה שבתערובת הטבל אח"כ אסורה לכהן ואינה אוסרת איפוא את הטבל א"כ לגבי כהן אין שמה טבל כלל כיון דאינה טובלת ויש בו רק חיוב הפרשה בעלמא שצריך להפריש ממנה התרומה גם זה אינו ברור אבל שם טבל וודאי אין לו כיון דאינו אוסר ויעוין נדרים (דף פ"ד ע"ב) אינו טובל כו' דרק על שם האיסור נקרא טבל ובבכורות (דף נ"ח ע"א) דטבלה כגורן וא"כ כיון דבמתני' תני טבל א"כ אין לשון זה ממעט ג"כ טבל שתרם עליו ואיתשל על תרומתו לר"י כיון דלר"י אין זה טבל לגבי כהן ולגבי זר דהוי טבל שוב הוא פשיטות ואכתי קשיא פשיטא:

מ"ש למעלה דהקדושה שמתקדש הכ"ג ע"י המשיחה דנעשה מקודש טפי להביא פר כו' אסורה משום תיקון גברא או דחשוב מוליד במה שמוליד קדושה ע"ע ירושלמי

סנהדרין פ"א ה"ג ביקשו להוסיף על היכל במה מוסיפין (פי במה מקדשין) בשתי הלחם ומקדישין ביו"ט אלא בלחה"פ ומקדישין בשבת כו' וע' בבלי שבועות (דף ט"ו ע"ב) דאמר כזה אשתי הלחם ניבנייי ביו"ט וניקדשי' ביו"ט אין בניין ביהמ"ק דוחה יו"ט ואולם בירושלמי לא הקשה מפאת הבניין דאסור לבנות בשבת ויו"ט רק מפאת הקדושה וכדאמר ומקדישין ביו"ט כו' ומשמע דגוף שימת הקדושה אסורה ואין מבואר ג"כ מה עניין האיסור וע"ע ירושלמי סנהדרין שם פ"י ה"ב באו ישראל ושאלו את דוד לחה"פ מהו שידחה את השבת אמר להם סידורו דוחה את השבת לא לישתו ולא עריכתו דוחין את השבת כו' ואינו מבואר ג"כ מה יש לגוף סידור לחה"פ לדחות אם לא שנאמר ג"כ דהואיל ובסידורו מקבל קדושת כלי דהשלחן מקדשו קדושת כלי כמבואר במנחות (דפ"ז ע"ב) עש"ה ושם (ד"ק ע"א) עיי"ש ברש"י [וקצ"ע במנחות (דף ז' ע"ב) מקדשין מנחה בכלי שע"ג קרקע שכן מצינו בסידור בזיכין ומדוע לא אמר בסידור הלחם] וע"כ ג"כ יש איסור בזה במה שמקדשין הלחם קדושת כלי דשימת הקדושה הוא איסור ולא נתבאר ג"כ עניין האיסור ובאתי רק להעיר:

ומ"ש למעלה דלהרמ"ע ע"כ המשיחה אין מעכבת כלל ולכתחלה בעי' ז' צע"ק מל' הגמ' יומא פ"ק שם דאמר נמשח יום אחד מניין דממ"נ לעיכובא הא אינו מעכב כלל ולכתחלה הא בעי' ז' ויש ליישב ואין להאריך יותר:

הנ"ל.

סימן ג

ב"ה יום ד' בשלח תרנ"ג לפ"ק בענדין. אל כבוד האברך ה"ה הרב החריף ובקי חסיד וירא ד' בנן של קדושים גפן אדרת המפורסם לשם ולתפארת כש"מ מו"ה יעקב יוסף הכהן שליט"א בק"ק רדאמסק.

אחד"ש כ"ת. מכתבו היקר הגיעני בערב ואני טרוד מאוד טורד רב ובדוחק גדול יכולתי להפנות על שעה חדא לקחת עטי בידי להשיב את אשר תעלה מצודתי וזה החלי בעזה"י:

א

מה שנסתפק כ"ת דאי נימא דאין כוונת ר' אבוה בפסחים כ"א בתורת לימוד מנבילה מדאיצטריך בנבילה קרא להתיר רק כוונתו דלא תאכל משמעותו בעצם גם הנאה ומש"ה איצטריך בנבילה קרא להתיר. וא"כ ממילא גם בב"נ הוא כן וא"כ ראוי שאמ"ה יאסר בב"נ בהנאה כיון דליכא גבי' גזה"כ דהיתר הנאה בהא דאיתקש לדם דהיקש זה בישראל כתי' דכה"ת לישראל נאמרה ולא לעכו"ם. כמדומה שכבר נדבר מזה באחרונים ואין

הזמן מסכים עמדי כעת לעיין כלל והנה לרש"י בפסחים שם (דף כ"ב ע"א) דכל שאין איסור האכילה מפורש רק נלמד מכלל בריחוק מקום אתה זובח ואוכל ואי אתה זובח ואוכל בקירוב מקום אזי אין הנאה בכלל גם לר' אבוה ומש"ה איצטריך מקרא בפ"ע לחשנב"ע א"כ גם בב"נ דאיסור אמ"ה נלמד גבי' מכלל אכול תאכל ולא אמ"ה כמבואר בסנהדרין (דף נ"ו ע"ב) א"כ ג"כ אינו כולל הנאה ועוד נ' דהאי תאכל אין משמעותו הנאה משום דסמיך לתיבת אכול והאי אכול פירושו בהכרח אכילה ממש וכמבואר במתנות כהונה בב"ר פרשה ט"ז על הלימוד הנ"ל אכול תאכל ולא אמ"ה יעוי"ש שפי' משהוא אוכל אז תאכלנו כו' וכוונתו דבע"ח בעצם לא חשיב אוכל גם זולת האיסור דאילו מפאת האיסור הרי במקרא זה הוא שנתחדש האיסור וא"כ מנ"ל למידרש כן וז"פ ויעוין חולין (דף ע"ה ע"א) דמוכח דבן פקועה לרבנן לא חשיב אוכל מפאת שהוא חי ואע"ג דמותר וכן מוכח בתוס' ב"ק (דף ע"ז ע"א) ד"ה פרה דבע"ח בעצם לא חשיב אוכל ואולם ברא"ש בכורות פ"ג סי' ה' ובהה"מ פ"ג מה' יו"ט ה"ג מוכח דבע"ח חשיב אוכל ורק מפאת האיסור הוא דלא חשיב אוכל ובחידושי הארכתי ואכ"מ ועכ"פ כוונת הב"ר הא וודאי אינו מפאת האיסור רק דבעצם לא חשיב אוכל וכנ"ל והטעם צ"ל דכ"ז שהוא חי וראוי למלאכה וחרישה אינו עומד עדיין לאכילה רק למלאכה וע' ר"ן ריש ביצה דכיון דתרנגולת עומדת לגדל ביצים יצתה מתורת אוכל לגמרי כו' ויעוין חולין (דף ח' ע"א) סכין של ע"ז מותר לשחוט בה כו' יעוי"ש ברש"י ועוד שם (דף י"ד ע"א) עומדת לאכילה ועומדת לגדל נשחטה הוברכה כו' וצ"ל דהב"ר ס"ל דאין עומדת לאכילה בחיי' ומש"ה לא מיקרי אוכל כנ"ל וא"כ עכ"פ האי אוכל אין פירושו הנאה שהרי להנאה עומד גם מחיים במלאכה וחרישה וע"כ פירושו אכילה ממש דלאכילה ממש אינו עומד מחיים רק לאחר מיתה וא"כ מיסתבר דגם תיבת תאכל דבתרי' פירושו אכילה ממש:

ויעוין עוד ספרא פ' צו פרשה י' ברייתא א' בנ"י מוזהרין על החלב ואין העכו"ם מוזהרין על החלב שיכול והלא דין הוא ומה אמ"ה שאין חייבים עליו כרת איסורו נוהג בב"נ כישראל חלב שחייבין עליו כרת אינו דין כו' ת"ל בני ישראל כו' וק' הא איכא למיפרך מה לאמ"ה שכן אסור בהנאה תאמר בחלב דאפי' ינהוג בב"נ עכ"ז הא א"א שיאסר בהנאה שהרי אנו באין ללמוד רק דאיסור חלב שנאמר לישראל ינהוג גם בב"נ ואיסור חלב דישראל הרי הוא רק איסור אכילה [דדוחק לפרש כוונת הספרא דק"ו זה הוא גילוי דחלב הוא ממצות ב"נ ושנאמר איסור חלב כבר לב"נ בכלל מצות ב"נ] וע"כ צ"ל דאמ"ה אינו איה"נ גם בב"נ ואולם אק"ו דספרא הנ"ל יש פירכא בלא"ה דבאמ"ה גם גידים ועצמות מצטרפין וגם הוא איסור שמקודם מ"ת ודוגמת זה הוא במכילתא משפטים עה"כ לא

תבשל גדי בחלב אמו והובא בילקוט שם רמז שנ"ט פירכא מה לגיה"נ שאיסורו מקודם מ"ת וכ"ה בחולין (דף ק' ע"ב) אלא שלא נאמר שם לשון קודם מ"ת רק שנוהג בב"נ כישראל ויעוין יבמות (דף ה' ע"ב) פירכא דשכן ישנו לפני הדיבור וכן בחגיגה (דף ו' ע"א) חשיב לפני הדיבור למעלה ותוס' קידושין (דף ל"ח ע"א) בשם הירושלמי להיפוך נודע ויעוין קידושין (דף מ' ע"ב) גדול לימוד שקדם לחלה מ' שנה כו' ואכ"מ להאריך בזה וגם יל"ע בספרא הנ"ל דק"ו הוא מי"ג מדות שהתורה נדרשת דניתנו לישראל ומנ"ל לדון בב"נ מק"ו ויעוין ב"ר פרשה מ"ו וכי ניתנו גזירות שוות לאברהם כו' ויש לדבר הרבה בזה ואכ"מ:

ב

מ"ש כ"ת דאי אמ"ה איה"נ בב"נ יש להסתפק דינהוג בב"נ בכ"ש גם לר"ל דח"ש מותר מה"ת משום דמודה ר"ל באיה"נ. הנה ז"פ וודאי דאם הוא איה"נ נוהג גם בכ"ש דהן הן דברי הירושלמי תרומות. ומ"ש דלרמב"ם דלא נאמרו שיעורין לב"נ אין כאן ספק. הנה עיקר הספק הרי הוא רק לר"ל וכמ"ש בעצמו דלר"י ע"כ דאמ"ה אינו איה"נ בב"נ כיון דמותר בהנאה לישראל ומי איכא מידי כו' ורק לר"ל דלית לי' מא"מ וס"ל דח"ש מותר מה"ת בישראל הוא הספק וע"כ נלע"ד דבאמת פלוגתא דר"י ור"ל בדין ח"ש עצמו ניתן להאמר דבזה עצמו פליגי אי נאמרו שיעורין לב"נ או לא דבאמת ראוי לומר דח"ש אסור משום דאחשבי' לאכילה וכמ"ש האחרונים אלא דבטלה דעתו וע"כ אי לא נאמרו שיעורין לב"נ א"כ הרי בב"נ גם כ"ש הוי אכילה וע"כ תו לא אמרי' גם בישראל בטלה דעתו כיון דמצינו היות כ"ש חשוב אכילה באיזה מקום בדין הב"נ והוא דוגמת הך דב"ב (דף קנ"ו ע"ב) ושבת (דף קמ"ד ע"ב) דמקיים קוצים בכרם קידש לר"א ולא אמרי' בטלה דעתו מפאת שכן בערביא מקיימין קוצים כו' וע"כ תו גם במקום אחר ל"א בטלה דעתו וסברא זאת יש לה עוד דוכתין סגיאין ואכ"מ וע"כ טעמא דר"י משום דלא נאמרו שיעורין לב"נ וכנ"ל ור"ל ס"ל דנאמרו שיעורין גם לב"נ ולכן שפיר בטלה דעתו:

ג

יש להעיר דאכילה גם בב"נ רק בכזית דהא גם אכילת בע"ח צריך כזית דאל"כ משכחת פיגול במחשבת פחות מכזית בחישב שיאכלוהו כלבים וכמבואר בזבחים (דף ל"א ע"א) דחישב שיאכלוהו כלבים למחר הוי פיגול וזו לא שמענו מעולם וכן מוכח להדיא מל' הרמב"ם ה' פסולי המוקדשין פי"ד ה"י דגם מחשבת אכילת כלבים בעי כזית ויעוין עוד מדרש שמואל פרשה י"ח וישסף שמואל את אגג א"ר אבא בר כהנא התחיל מחתך מבשרו זיתים זיתים ומאכילן לנעמיות הה"ד יאכל בדי עורו יאכל בדין בכור מות כו'

עכ"ל ונ' ג"כ דנפיק לי' שהאכיל זיתים זיתים מדכתי' יאכל בדי עורו ואין אכילה פחותה מכזית אפי' בבע"ח וכנ"ל וחלקים גדולים מזיתים לא אמרי' דוודאי חתך בשרו לחלקים היותר קטנים כדי לבזותו ורק דפחות מזיתים ג"כ א"א לומר כיון דכתי' יאכל ואין אכילה פחותה מכזית וכנ"ל וע"כ הוכרחו לומר דחתך מבשרו זיתים זיתים דווקא ודו"ק וא"ל דאכתי הא אפשר שחתכו לחלקים קטנים מזיתים אלא שנתן לכל אחת מן הנעמיות חלקים יחד שיהי' כזית בין כולם ושפיר כתי' יאכל בדי וגו' די"ל דאין הדרך שיאכלו החלקים הניתנין לפניהם כולם יחד רק בזאח"ז וצירוף כא"פ הוא הלמ"מ ואינו סברא וליתי' באכילת בע"ח ולא חשיב אכילה וע"כ ההכרח שחתך לזיתים דווקא ונתן לכל אחת כזית לאכול ודו"ק. וזה לח כביר ראיתי במדרש עשרת הדברות במעשה דר"מ המובא שם שבלילה שלישית בא ארי ושאג אצלו והכהו בשיניו ועקר צלע מחוליתה ואכל ממנו כזית למחר הגידו הדברים לראש ישיבה אמר להם הביאוהו אלי הואיל שאכל ממנו כזית כו' עכ"ל ומוכח ג"כ דגם בבע"ח לא חשיב אכילה בפחות מכזית ויש לדחות יעוש"ה:

ד

עוד אני חוזר על הראשונות לעניין אי אמ"ה איה"נ בב"נ. הנה גם אי נימא דסברת ר' אבוה דמשמעות לא יאכל הוא הנאה עכ"ז הלא אין זה סברא חיצונית מדאמר עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט בנבילה וע"כ דהוא ג"כ רק לימוד מנבילה רק דהלימוד מנבילה מגלה דכך הוא המשמעות מדחזינן דהוצרך הכתוב להתיר וא"כ לפי מאי דמוכח מירושלמי סוטה פ"ז ה"ב דאין למידין קודם מ"ת מלאחר מ"ת אפי' לא ביאור הלשון בעלמא יעוי"ש בירושלמי דאמר כ"מ שנאמר ענייי' כו' הרי הוא בלה"ק כו' התיב ר' חגי והכתי' ויען לבן ובתואל כו' אין תאמר בלה"ק והכתי' ויקרא לו לבן יגר שהדותא ואין תימר קודם למ"ת כו' ובק"ע אין תאמר קודם למ"ת כתיב האי קרא ואין למידין מועמו הלוים ואמרו דאין למידין דבר דקודם מ"ת מלאחר מ"ת עכ"ל. הרי דלא ילפי' ביאור ל' ענייי' דקודם מ"ת מענייי' דלאחר מ"ת וא"כ ה"נ ביאור לשון אכילה דכולל גם הנאה דנלמד רק מנבילה מדהוצרך הכתוב כו' כנ"ל א"כ אין ללמוד ממנו אאכול תאכל דכתי' בב"נ דאין למידין קודם מ"ת מלאחר מ"ת ואולם ר' יהודה דלא יליף מנבילה רק מאותו א"כ כיון דקרא דלכלב תשליכון אותו בפ' משפטים כתי' וא"כ לפי מאי דס"ל נמי לר' יהודה במכילתא ריש משפטים והובא בילקוט שם רמז ש"ט וז"ל ר' יהודה אומר ואלה המשפטים במרה נאמרו שנא' שם שם לו חוק ומשפט עכ"ל. וא"כ לפי המבואר בגור ארי' עה"ת במדבר פרשה ט"ז פסוק ל"ב דמצוות שנאמרו במרה נאמרו עדיין בתורת ב"נ

יעוי"ש דדייק כן מדאמרי' י' מצוות נצטוו במרה ז' שנצטוו עליהן ב"נ הוסיפו עליהן שבת ודינין כו' ומדאמר הוסיפו מוכח דהם ג"כ בתורת ב"נ כז' מצוות דב"נ ואני הבאתי ראי' לראייתו מהך דכתובות (דף נ"ד ע"ב) במשנה אעפ"י שאמרו בתולה גובה מאתים כו' אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף ובגמ' רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע לר' אייבו א"ר ינאי דא"ר אייבו אר"י תנאי כתובה ככתובה דמי נ"מ למוכרת ולמוחלת כו' ע"ש ומבואר דל' הוספה משמעותו דהוא באותו עניין ודומה לדבר שניתוסף עליו וע"ע ירושלמי פאה פ"ז ה"ה כתי' ובשנה החמישית תאכלו את פריו (להוסיף לכם תבואתו) ריה"ג אומר הרי את כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית מה פירות חמישית לבעלים אף פירות רביעית לבעלים (לומר דנטע רבעי הוא ממון בעלים כר' יהודה ע"ש) וכ"ה בסיפרא קדושים פרשה ג' בריתא ט' [ומצאתי בשו"ת ח"צ סי' ק"י שכ' וז"ל ומה ששאלת עוד במי שכתב על כתובת אשתו מעבר לדף הנני מוסיף לאשתי עוד ת"ק זהובים על דמעבר לדף כו' תשובה נ"ל דקנתה אף שלא כתב בלשון חיוב דלשון תוספת פירושו שיהא חוב זה כמו חוב הכתובה וכי היכא דחוב הכתובה הוא בלשון חיוב ובשיעבוד כל נכסיו ה"נ האי תוספת כו' והיינו דאמרי' בריש אעפ"י רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף כו' ובעלמא נמי אמרי' ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו שמע מיני' דכל עיקר לשון תוספת כך הוא להשוות החדש לישן עכ"ל] וא"כ לפי"ז הרי נאמר גם כתוב דלכלב תשליכון אותו במרה בתורת ב"נ עדיין ובסיני נתחדשו המצוות שנאמרו תחלה בתורת ב"נ ונאמר שנית לקיים המצוות הקדומות ההם יעוין פיה"מ להרמב"ם סוף פרק גיה"נ וע"כ י"ל דשפיר ילפי' מיני' גם אקודם מ"ת ואדין ב"נ דאכילה כולל גם הנאה ורק מדבר הנאמר לישראל אחרי מ"ת הוא דלא ילפי' מיני' אקודם מ"ת וכמובן ואולם הך דמכילתא ואלה המשפטים במרה נאמרו נ' דקאי רק אדינים דפ' משפטים לא אשאר מצוות דהוזכרו שם ורק משפטים ודינים שהוזכרו שם הוא דנאמרו במרה בכלל הדינים שנאמרו במרה:

ה

והנה מ"ש כ"ת להסתפק לר"ל דח"ש מותר מה"ת אי אמ"ה אסור בב"נ בכ"ש. הנה גם לר"י יש לספק כן דטעמא דר"י דח"ש אסור מה"ת משום דחזי' לאיצטרופי וזה ליתא בב"נ דצירוף כא"פ הלל"מ ולא נאמר לב"נ ויעוין רש"י חולין (דף ק"ג ע"ב) וש"ס זבחים (דף ע' ע"א) וכריתות (דף י"ב ע"ב) והדברים עתיקין ומ"ש כ"ת דבב"נ ח"ש אסור משום אחשבי' (דליכא חזקת כשרות לומר שאינו מחשיבו כדי שלא יעבוד] י"ל"ע בזה מירושלמי תרומות פ"א ה"ג ויבמות פי"ג ה"ב דעכו"ם אין להם מחשבה יעוי"ש בק"ע

דאין מחשבתם מועלת וא"כ י"ל דלא מהני אחשבי' דידהו ואולם כאן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שאוכל הח"ש וזה עדיף כמבואר פ"ק דחולין:

והנה כדברי כ"ת דח"ש אסור בב"נ משום אחשבי' כיון דליכא חזקת כשרות י"ל בהסברה אחרת לשיטת המאירי יומא ריש יוה"כ והובא באחרונים דח"ש אסור לר"י רק בדעתו להשלים והוא היפוך ירושלמי תרומות דמודה ר"ל בדעתו להשלים וכבר העירו בזה ועדיפות דדעתו להשלים בח"ש על אין דעתו להשלים נמצא גם בש"ס דידן בזבחים (דף פ"ח ע"א) ומנחות (דף ח' ע"א) דאע"ג דחצי עשרון אינו מקדש עכ"ז בדעתו להשלים ראשון ראשון קודש ויעוין עוד גיטין (דף ס' ע"א) אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר] והנה למאירי הנ"ל דר"י אוסר רק בדעתו להשלים א"כ הא דר"ל מתיר גם בזה י"ל דהוא משום חזקת כשרות דמשום חזקת כשרות אמרי' דיחזור בו ולא ישלים ונמצא שאינו עומד להיות מושלם ולכן אין הח"ש חשוב ודוגמת זה ש"ס ע"ז (דף ט"ו ע"ב) ישראל עביד תשובה יעוי"ש וע"כ בעכו"ם דליכא חזקת כשרות שפיר אסור ויל"ע לפי"ז דיהי' שוגג חמור ממזיד דאם יאכל ח"ש בשוגג בדיעה להשלים שוב ל"ש לומר שלא ישלים מפאת החזקת כשרות כיון שאין יודע מן האיסור ושוב הוא איסור שפיר ויוצרך כפרה וסליחה ואולם הא אינו שב מידיעתו דאילו הי' יודע שוב לא הי' איסור [וגם באיסורי לאוין גרידא שאין לדון לעניין חטאת וכדומה מ"מ ג"כ י"ל דכל שאין המזיד איסור גם השוגג אינו איסור ממילא וע' ל' התוס' רי"ד קידושין (דף מ"ב ע"ב) אהך דמעילה שם דפריך דנימא אשלד"ע ובתוס' רי"ד נימא אשלד"ע ולימעול שליח פי' אע"ג דבשגגה היא ואין לומר שם דברי מי שומעין כיון דאילו הוי מזיד לא הי' חייב השולח כ"א השליח השתא נמי דהוי בשגגה לא לימעול אלא שליח שהשגגה הולכת אחר המזיד כו' עכ"ל ע"ש] וזה יש לדון גם בדברי כ"ת דמשום חזקת כשרות אמרי' דלא אחשבי' דבשוגג דל"ש זה שוב יותסר אך לדעת הריטב"א מכות לא אמרי' אחשבי' בשוגג וכנודע:

והנה ביותר י"ל כדברינו הנ"ל דבישראל לא אמרי' דישלים ע"י שדעתו להשלים דאין נעשה חשוד ע"י מחשבה ויעוין תוס' כתובות (דף מ"ב ע"א) ד"ה אי וכתבתי במ"א לדון דאפי' אם אין אומרת משחקת הייתי ג"כ י"ל דאין נעשית חשודה ע"י שנתנה לאכול דאילו הי' בא לאכול היתה חוזרת בה והי' מתעורר אז הרצון הישראלי העצמותי הטוב ולא היתה מנחתו לאכול ויעוין ב"ק (דף ק"ח ע"ב) עמד לישבע בשקר ולא הניחוהו מאי יעוי"ש והוא ג"כ ספק הנ"ל די"ל דאע"ג דעמד עכ"ז הי' חוזר בו ולא הי' נשבע כו' וזה ימים רבים הסברתי בזה הא דאשלד"ע מטעמא דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין דהוא ע"ד ש"ס גיטין (דף כ"ד ע"א) לא חזרה שליחות אצל הבעל והכוונה

דשליחות ילפי' מתרומה וקדשים ובעי' דומיא דהתם דגם רגע אחרי עשיית מעשה השליחות עדיין הוא שליח המשלח משא"כ באשה הנעשית שליח להולכה דשם דאחרי עשיית השליחות נעשית שליח לקבלה ואיננה עוד שליח הבעל ל"א שליחות יעוש"ה ברש"י ותוס' ומפרשים וע"כ י"ל ג"כ דכמו דבעי' דרגע אחרי עשיית מעשה השליחות יהי' עדיין שליח המשלח כן בעי' ג"כ דיהי' שלוחו רגע וזמן לפני עשיית השליחות דומי' דתרומה וקדשים משא"כ בשליח לד"ע דכיון דדברי הרב וכו' דברי מי שומעין א"כ אסור לו לעשות המעשה ע"כ אעפ"י שקיבל עליו לעשות המעשה עכ"ז אמרי' דאין קבלה זאת ברצון עצמותי שלו ובבואו לעשות המעשה יחזור בו ולא יעשה ונמצא דאין כאן עדיין קבלת השליחות כלל ולא נעשה עדיין שליח כלל ורק עם העשותו המעשה יחד אז הוא דנעשה שליח וע"כ לא מהני ודו"ק היטב כי הדברים עמוקים בעזה"י והנה הא דישראל אין נעשה חשיד ע"י מחשבה י"ל דהוא משום דבישראל אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה ומשא"כ בעכו"ם דהקב"ה מצרף מחשבה למעשה ונענשין על המחשבה כמעשה כמבואר בתוס' קידושין (דף ל"ט ע"ב) וע"כ כיון שגם המחשבה עביר' אצלם כמעשה לכן שפיר נעשים חשודים ע"י המחשבה ושפיר אם דעתו להשלים אמרי' דוודאי ישלים:

עוד יש לחקור בהא דלא נאמרו שיעורין לב"נ עפ"י ש"ס שבת (דף ס"ב ע"ב) דריח נקרא כולו פחות מכזית לפי שאין בו ממש יעוי"ש וי"ל דזהו הטעם דחייבין אהנאה מתקרובת ע"ז בכל שהוא ואין לו שיעור יעוין רמב"ם ה' מ"א פי"א הי"א ויעוין ש"ס שבת (דף צ' ע"א) המוציא ממשמשי עכו"ם כ"ש יעוי"ש ברש"י ויעוין עוד בש"ס שבת (דף פ"ג ע"ב) עכו"ם פחותה מכזית כו' לא יהא אלא זבוב בעל עקרון כו' והטעם דכיון דחזינן בע"ז דהמחשבה מצטרפת בה למעשה וכש"ס קידושין (דף ל"ט ע"ב) שם והמחשבה דאין בה ממש נחשבת כולה פחות מכשיעור ומשהו ולכן ע"ז אסורה גם במשהו ודו"ק וע"כ גם עכו"ם דהקב"ה מצרף בהם מחשבה כמעשה לכן ג"כ לא נאמרו שיעורין לב"נ וחייבין גם אמשהו:

עוד יש לחקור להיפוך דגם לר"י בעי' בעכו"ם שיעור אע"ג דבישראל ח"ש אסור מה"ת וזה דביומא (דף פ' ע"א) שיעורין של עונשין הלל"מ ומוכח דרק בעונשין נאמר שיעורין ומשא"כ באיסור לא נאמר שיעור כלל ודעת הרא"ם נודעת ואולם י"ל עוד עפ"י ש"ס ר"ה (דף ד' ע"א) דמנו לכורש טרם שהחמיץ כישראל ואח"כ כעכו"ם ומנ"ל דאחמיץ מהכא עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה (אמר ליתן לבוני הבית) וגו' מעיקרא בלא קיצותא (מתחלה נתן בלא קיצותא) והשתא בקיצותא וביארתי במ"א דעניין העכו"ם

הוא בקיצותא ושיעור וגבול ועניין הישראלי הוא למעלה מקיצותא ושיעור וגבול וע"כ ממה שנתן אח"כ בקיצותא התבוננו כי שב להיות עניינו עניין עכו"ם ולכן מנו לו מאז כמו לעכו"ם ויש לסברא זאת עוד דוכתין סגיאין ואכ"מ להאריך וע"כ באמת אין שיעור לאיסורין כי עניין הישראלי אינו בקיצותא ושיעור ואולם מה שעניין הישראלי אינו בקיצותא ושיעור הרי הוא עניין מעלה וע"כ ניתן להאמר דע"י החטא מסתלקת המעלה הזאת ולכן העונש על האיסור דהעונש הרי הוא על מה שחטא ועבר על האיסור ע"כ י"ל דע"י החטא מסתלקת ממנו המעלה הנ"ל ושב להיות תחת עניין קיצותא ושיעור ולכן העונשין שפיר יש להם שיעור כיון דהעונש הוא תמיד אחרי שכבר הי' חטא וכבר ירד להיות תחת עניין הגבול והשיעור ולכן יש שיעור בעונש ומשא"כ עצם האיסור דענייננו עוד לפני החטא והוא רק אוסר שלא לעשות לכן עצם האיסור אינו בשיעור עדיין ודו"ק היטיב כי הדברים עמוקים ומושרשים בחכמה בס"ד ולפי"ז בעכו"ם דכל עניינם בקיצותא ושיעור וכש"ס ר"ה הנ"ל לכן שפיר גם עצם האיסור יש לו שיעור:

עוד יש לדון בגוף הספק אי אמ"ה אסור לב"נ גם בח"ש מקושית הראשונים ז"ל דהיאך האכיל אברהם למלאכי חלב הא חלב אמ"ה אלא דהותר לישראל ומשא"כ לב"נ קודם מ"ת שפיר אסור ואיכא לפ"ע וא"ל דהוי חלב שחוטה דהא נאמר למלאכים שא"א להם לקבל התורה לפי שאכלו אצל אברהם בב"ח וע"כ דהי' חלב חי' יעוין מהרי"ט אלגאזי פ"ק דבכורות אהך דחלב מנ"ל דשרי כו' והנה י"ל דהחלב הי' פחות מכשיעור ורק עם הבשר יחד הי' שיעור בב"ח וע"כ מפאת אמ"ה אין איסור ואולם י"ל עוד דהאבות יצאו מכלל ב"נ להקל דד"ז פלוגתא עתיקה וע"כ אברהם עצמו הי' מותר בחלב וע"כ ליכא משום לפ"ע לשו"ת אמונת שמואל דהיכא דאין הנותן מצווה אין בו משום לפני עור והנה כתבתי בחידושי במקום אחר דדין זה אי יצאו האבות מכלל ב"נ יש לדון בו גם כן לעניין מצוות דקודם מ"ת דאי נימא דהאבות יצאו מכלל ב"נ י"ל דהית' התחלת נתינת התורה הישראלית מאברהם אלא דניתן לו ממנה מילה לבד וניתוסף ליעקב גיה"נ ובמצרים נאמרו עוד מצוות דפסח כו' ובמרה עוד מצוות ובסיני הי' הגמר ויעוין ע"ז (דף ט' ע"א) דמ"ת נחשב מימי אברהם מואת הנפש אשר עשו בחרן ומשא"כ אי נימא דלא יצאו מכלל ב"נ עד מ"ת לא שייך זה וכתבתי דזה תלוי בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל בגיטין (ד"ס ע"א) אי תורה חתומה ניתנה או מגילה מגילה דלר"י דמגילה מגילה ניתנה י"ל כנ"ל דהיתה התחלת נתינת התורה מאברהם ומשא"כ לר"ל דחתומה ניתנה והיינו משום דס"ל דעניין התורה לפי מדריגת אחדותה מחייב שתהא נתינתה כאחת לא בזאח"ז וחלקים וחלקים יעוין שב דנחמתא אות ה' וע"כ ההכרח דס"ל דמ"ת הי' כולו בסיני ומצוות דמקודם

נאמרו עדיין בתורת ב"נ ולא יצאו מכלל ב"נ עד מ"ת ולפי"ז ר"ל לטעמי' דהאבות לא יצאו מכלל ב"נ א"כ ההכרח לתרץ כתי' הא' דהאכיל חלב פחות מכשיעור וצ"ל דנאמרו שיעורין לב"נ וע"כ ס"ל לר"ל דח"ש מותר מה"ת ומשא"כ ר"י יתרץ כתי' הב' דהאבות יצאו כו' וליכא לפ"ע וא"כ סבר שפיר דלא נאמרו שיעורין לב"נ וכרמב"ם ושוב ההכרח דח"ש אסור מה"ת דאל"כ מי איכא מידי כו' וכסברת הפליתי שהביא כ"ת. ויעוין סיפרי ראה עה"כ ולא תאכל הנפש עם הבשר וז"ל זה אמה"ח והלא דין הוא מה בב"ח שמותר לב"נ אסור לישראל אמ"ה שאסור לב"נ א"ד שיהי' אסור לישראל כו' עכ"ל ואי נימא דאמ"ה אסור לב"נ בכ"ש א"כ איך בב"ח מותר לב"נ הא אסור לו מפאת החלב שבו וכנ"ל דרק אי יש שיעור כזית לאמ"ה בב"נ משכחת בב"ח שמותר לב"נ בחצי זית בשר וחצי זית חלב וכמובן ויש לדחות דבב"ח דמותר לב"נ הכוונה דמפאת בב"ח אין איסור רק מפאת אמ"ה וגם י"ל דטכ"ע ליתא בעכו"ם ואולם החלב בבשר חשיב ממש לרשב"א והדברים עתיקין ובאתי רק להעיר:

1

מ"ש כ"ת דתוס' חולין (דף ל"ג ע"א) הוא דלא כפליתי פשוט לזה כביר אמרתי שמה שהעלו התוס' חולין הנ"ל בפלפולא דר' יוחנן אית לי' סברא דמי איכא מידי כו' ור"ל לית לי' זה מתאים בביאור עם דברי הב"ר פרשה ס"ג וז"ל ויתרוצצו הבנים בקרבה ר' יוחנן ור"ל ר"י אמר זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה ור"ל אמר זה מתיר ציוויו של זה וזה מתיר ציוויו של זה עכ"ל הנה נחלקו בדרשא דתיבת ויתרוצצו דר"י דריש לי' לשון ריצה שזה רץ כו' וזה רץ כו' ור"ל דריש ויתרוצצו דהוא נוטריקון היתיר ציווי והיינו דהם שני בנים שכ"א מתיר ציווי הב' והיינו דיש דברים שזה מצווה עליהם והשני מתיר הציווי הזה ואינו מצווה עליהם ויש להיפוך שזה מצווה והב' אינו מצווהו והנה לכאורה איך משכחת דבר שעשו מצווה עליו ולא יעקב וע"כ הוא בדברים האסורים לב"נ ומותרים לישראל אלא דק' מי איכא מידי כו' אלא דר"ל לטעמי' ולית לי' סברא דמא"מ לכן שפיר דרש דרשא זאת ומשא"כ ר"י לטעמי' דאית לי' מא"מ לכן שפיר לא יוכל לדרוש כר"ל וע"כ הוכרח לדרוש דרשא אחרת דהוא מל' ריצה זה רץ כו' וזה רץ כו' ודו"ק ונכון מאוד בס"ד:

וי"ל עוד דמה דר"י אית לי' מא"מ ור"ל לית לי' סברא דמא"מ לטעמייהו אזלי עפ"י קושית התוס' דאיך ב"נ נהרג על העוברין וישראל פטור נימא מא"מ כו' וי"ל לענ"ד עפ"י דברי הרא"ם עה"ת פ' משפטים עה"כ ולא יהי' אסון יעוי"ש שכ' דהא דישראל פטור על העוברין הוא משום דהוי ה"ס וה"ס לא שמה התראה יעוי"ש ולפי"ז לפי המבואר

בסנהדרין (דף נ"ז ע"ב) דב"נ נהרג בלא התראה א"כ בפשיטות ניחא ולפי"ז לפי פלוגתא דר"י ור"ל בירושלמי שבועות פ"ג דר"י ס"ל דהתראת ספק לש"ה ור"ל ס"ל דש"ה א"כ שפיר ר"י אית לי' מא"מ ור"ל לית לי' מא"מ וכמובן ואולם בבבלי הפלוגתא מהופכת דר"י ס"ל דש"ה ור"ל ס"ל דלש"ה וכ"ה גם בירושלמי פסחים פ"ה וכן בירושלמי יבמות ונזיר ואולם נלע"ד גם לפי פלוגתתם דר"י ס"ל דש"ה ור"ל ס"ל דלש"ה ג"כ ניחא וזה דהנה דברי הרא"ם הנ"ל תמוהין דכ' דהוא ה"ס דשמא לא יהי' הולד בן קיימא יעוי"ש וק' דאין זה ספק בהתראה רק ספק בעצם החיוב דאם לא יהי' בר קיימא ואינו נפש הרי באמת פטור יעוי"ש וע"כ י"ל לענ"ד לפמ"ש הרא"ם שם עוד דאע"ג דרוב נשים מתעברות ויולדות וולד בר קיימא עכ"ז אין לחייב משום זה ההורג את העובר ולומר דהרג נפש שהי' ראוי להולד ולהיות בר קיימא דיש לחלק בין רוב דעכשיו לרובא דאחר זמן עכ"ל ז"ל יעוי"ש וכוונתו דעל זמן העתיד לומר שהי' ראוי להיות נולד בעתיד כו' לא אמרינן רוב וזה דבר של חידוש גדול דלא אמרי' רוב לעתיד ובחידושי הארכתי בו ואכ"מ והנה לדברי הרא"ם הנ"ל דהפטור רק מפאת דלא מהני רוב לעתיד ג"כ מיושבת הקושי' מהא דב"נ נהרג על העוברין כו' נימא מא"מ וזה דמא"מ שייך הוא רק בדבר האסור לב"נ ומותר לישראל משא"כ היכי שישראל מוזהר על החטא ונענש עליו כמו הב"נ רק שההוכחה שעשה את החטא הוא שונה בב"נ מבישראל והיינו שסומכין בב"נ על הוכחה קלה שאין סומכין עלי' בישראל דזה וודאי לא שייך מא"מ שהרי ב"נ נהרג בעד אחד כמבואר בסנהדרין שם ובישראל בעי' ב' עדים וא"כ גם כאן דאילו ידענו שתפיל ולא יולד בר קיימא ואין כאן חטא הריגת נפש הרי הי' גם ב"נ פטור וכן להיפוך אילו ידענו שיולד בר קיימא הרי הי' גם ישראל חייב ורק לפי שמסופקין בזה ויש כאן הוכחת הרוב לומר דכיון דרוב נשים מתעברות ויולדות כו' וודאי הי' ראוי להיות בר קיימא אלא דלא אמרי' רוב לעתיד בישראל והיא הוכחה קלושה ואינה מספקת בישראל רק בב"נ א"כ בזה לא שייך מא"מ כיון דאין החילוק בעצם החטא והעונש רק בהוכחת החטא ומובן בפשיטות והנה התוס' בגיטין הקשו דכל אשה שזינתה הוי ה"ס שמא ישלח גט ויבטל שלא בפני השליח כו' ותירצו דרוב אין מגרשין נשותיהן ותלינן מכח הרוב שלא יגרש וזהו ג"כ רוב לעתיד וע"כ ר"ל דס"ל דה"ס לש"ה א"כ קשה קושית תוס' גיטין הנ"ל וצ"ל דאמרי' רוב לעתיד וא"כ שוב נסתלקה סברת הרא"ם הנ"ל ושוב שפיר מהא דב"נ נהרג על העוברין וישראל לא יש ראי' דלא אמרי' מא"מ וע"כ ר"ל לטעמי' שפיר לית לי' סברא דמא"מ ור"י לטעמי' דה"ס ש"ה שפיר אית לי' מא"מ:

והנה י"ל כן עוד בדיוק יותר וזה דסברת הרא"ם הנ"ל דרוב נשים מתעברות ויולדות לא אמרי' אעתיד י"ל דהוא פלוגתא דר"י ור"ל יבמות (דף ל"ה ע"ב) בהחולץ למעוברת והפילה דר"י ס"ל דאמרי' אגמ"ל ור"ל פליג יעוי"ש וי"ל ג"כ דבהאי סברא קמיפלגי דאי נימא דאמרי' סברא דרוב נשים מתעברות ויולדות גם אעתיד א"כ הרי זה בשעה שחלץ הי' ראוי לנו לומר דתלד בר קיימא מכח הרוב ורוב חשיב וודאי לכמה דיעות וא"כ הרי הית' החליצה בשעתה וודאי אינה חליצה וע"כ אף שעתה הפילה עכ"ז שפיר ל"א אגמ"ל דאין בכח וודאי דעכשיו להכריע וודאי דלמפרע ומשא"כ אי לא אמרי' רוב לעתיד א"כ הרי היתה החליצה גם בשעתה ספק וע"כ שפיר נכרע הספק ע"י ההפלה וודאית דעכשיו ויעוין דוגמת סברא זאת ממש בס' שב שמעתתא שמעתתא ד' פ"ד אהך דטהרות המסוכן ברה"י כו' יעוי"ש שהדברים כמעט דומים בדומים ממש וכדברי הש"ש הנ"ל כ' גם הגאון ר' אייזיק מסלאנימא ז"ל בס' נועם ירושלמי בכתובות פ"א ה"י ע"ש] ובחידושי הבאתי לסברא זאת עוד איזה דוגמות ואכ"מ וע"כ ר"י לטעמי' דס"ל אגמ"ל והיינו משום דלא אמרי' רוב נשים כו' אעתיד וכסברת הרא"ם וע"כ שפיר אית לי' מא"מ משא"כ ר"ל לטעמי' דלית לי' אגמ"ל והיינו משום דאמרי' רוב נשים כו' גם אעתיד ואין וודאי מכריע וודאי וכנ"ל וא"כ תו אין לתרץ כתירוצינו הנ"ל אקושיא דב"נ נהרג על העוברין כו' וע"כ שפיר לית לי' מא"מ:

ועפיד"ז יש להבין ג"כ הא דר' אחא בר יעקב לית לי' סברא דמא"מ בחולין (דף ל"ג) וי"ל ג"כ דבאמת הא ק' אסברא דמא"מ מהא דב"נ נהרג על העוברין כו' אלא די"ל כתירוצינו הנ"ל עפ"י סברת הרא"ם הנ"ל אלא דסברת הרא"ם הנ"ל הא טעמא בעי דמדוע לא נימא רוב לעתיד וי"ל לפמ"ש התוס' חולין (דף י"א) אהא דמנא הא מילתא דא"ר זיל בתר רובא דבאמת יש ללמוד רוב מק"ו מחזקה אלא דלר' אחא בר יעקב פריך דלית לי' חזקה מקרא יעוי"ש וא"כ י"ל דלדידן באמת הלימוד דרוב מק"ו מחזקה וע"כ כיון דחזקה לעתיד לא אמרי' וכמ"ד שמא ימות חיישי' לכן גם רוב לא מהני לעתיד ויש לדון בזה ובאתי רק להעיר והתינח לדידן ומשא"כ לר' אחא בר יעקב ע"כ לומר דרוב איננו מק"ו מחזקה רק או מלימודים דש"ס חולין שם או מאחרי רבים כו' כמבואר ברש"י סוף הסוגיא שם וא"כ עכ"פ אין חילוק בין רוב דעכשיו לריב דעתיד ונסתלקה סברת הרא"ם הנ"ל ושוב תיקשי מעוברין כו' וע"כ ר' אחא בר יעקב לטעמי' שפיר לית לי' סברא דמא"מ:

ז

מ"ש כ"ת דיש לעיין בטמאה דיהא ח"ש אסור גם לר"ל משום דיהי' דכתיב בשרצים קאי גם אטמאה והוי איה"נ לכתחלה ומודה ר"ל באיה"נ אך שעומד לנגדו גמ' שבועות (דף

כ"ג) שבועה שלא אוכל נבילות וטמאות ומוקי ר"ל בח"ש. אין הבנה לדבריו וכמדומה שהזכרון הטעהו כי בשבועות שם לא נזכר כלל טמאות רק נבילות וטריפות שקצים ורמשים והוזכרו שקצים ורמשים להדיא וא"צ להקדמה דקרא דשרצים קאי אטמאה וגוף סברא דמודה ר"ל בשרצים כו' מפאת איה"נ הנה שם לא הוזכר איסור הנאה בפוסקים רק איסור סחורה וכל' המשנה שביעית פ"ז מ"ג ור"ל מודה רק באיה"נ משום דח"ש נהי דלא הוי אכילה מ"מ הנאה היא אבל אין אכילת ח"ש סחורה והנה כפי קושית כ"ת ע"ז משבועות וכנ"ל דהוזכר שם שקצים ורמשים עדיפא יש להקשות דהוזכר שם איסורי הנאה ממש בתוספתא שבועות פ"ב יעוי"ש דהוזכר פיגול ונותר וערלה וכה"כ וגם בתוספתא צריך לומר לר"ל דאירי בח"ש כמו במשנה יעוי"ש וכמדומה שכבר העירו בזה:

ומ"ש כ"ת דק' מש"ס שבועות הנ"ל אסברת הפמ"ג דבעשה דאינה זבוחה גם ר"ל מודה ושיש לומר דאירי בעוף. כמדומה שכבר קדמוהו האחרונים בזה ואולם תי' הנ"ל דחוק לענ"ד דהא תני נבילות סתם וכל נבילות במשמע ודברי הפמ"ג הנ"ל מוקשים עוד מכמה דוכתי דעיקר סברתו דבאכילת רשות דלא נאמרה הלכה עלי' לא בעי' שיעור וחשיב אכילה בכ"ש וע"כ וזבחת ואכלת דהיא רשות הוי האכילה בכ"ש וממילא האיסור הנלמד מכללו שאינו זבוח לא תאכל הוי ג"כ בכ"ש וק' דמצינו כמה דוכתי גם אכילת רשות דבעי' כזית כמו ואכלת ושבעת וברכת ואך אשר יאכל לכל נפש דבעי' בי' שהות ביום כדי לאכול כזית ואפי' למ"ד דשמחת יו"ט מצוה עכ"ז אין המצוה מבוארת בהאי קרא דהאי אשר יאכל הוא לישנא דרשות וכ"ה בכמה דוכתי וכבר הבאתי לעיל דאפי' אכילת בע"ח בעי כזית וכמדומה שכבר הרבו האחרונים לתמוה על הפמ"ג הנ"ל ואולם בחידושי הבאתי קצת ראי' לסברת הפמ"ג דכל שאין האכילה בעצמותה איסור לא בעי שיעור והוא מסיפרא פ' שמיני עה"כ יין ושכר אל תשת והובא בכריתות (דף י"ג ע"ב) וז"ל יכול כ"ש יכול מגתו ת"ל שכר לא אמרתי אלא כדי לשכר רביעית בן ארבעים עכ"ל ויעוי"ש בפי' הראב"ד על הסיפרא וז"ל מיהו קשיא לי הא דקאמר יכול כל שהוא והא קיי"ל דכל אכילה האמורה בתורה אינה אלא כזית וכל שתי' אינה פחותה מרביעית דשיעורין הלל"מ עכ"ל ולסברת הפמ"ג י"ל דכיון דהשתי' שם איננה האיסור רק השימוש שתוי ובשכרות הוא האיסור אבל עצם השתי' הרי איננה איסור וע' ב"מ (דף צ' ע"ב) וע"כ שפיר חשיב שתי' גם בכ"ש ושפיר ה"א דגם בכ"ש חשיב שתוי ואסור בעבודה ודו"ק לנכון בס"ד:

ומ"ש די"ל עוד בש"ס שבועות הנ"ל דאיירי בעוף ור"ל לטעמי' דאין שחיטה לעוף מה"ת גם זה נגד הסתימות דל' נבילות סתם מוכת דאיירי בכל מיני נבילות וגם מתה מאילי' בכלל דהוי אינו זבוח גם בעוף דאע"ג דאין שחיטה לעוף מה"ת מ"מ נחירה בעי כתוס' חולין (דף כ' ע"א) ונחירתו הוא שחיטתו כש"ס שם (דף כ"ז ע"ב) ואם לא ננחר הוי אינו זבוח:

ומ"ש כ"ת דאי נימא לאיברים עומדת ל"ק קושית תוס' שבועות דאיך חל אמ"ה אאינו זבוח דהוי איסור ב"א הנה התוס' שבועות (דף כ"ד ע"א) הקשו גם למ"ד לאיברים עומדת דאיך חל אאינו זבוח דבמעי אמו ויעוין ספרי אתוון דאורייתא כלל י"ד דתירצתי וחידשתי דליכא ע' דאינו זבוח במעי אמו יעוי"ש ועפי"ז יתכנו דברי כ"ת:

ומ"ש כ"ת דבב"נ לכ"ע לאיברים עומדת מפאת עמידתו לאיברים בשעת הפירכוס י"ל כן עוד מטעם אחר לפי מאי דק' בטעמא דמ"ד לאיברים עומדת דאיך עומדת לאיברים דלמה ינתחנה לאיברים הלא האיברים יהיו אסורים משום אמ"ה וצ"ל דכיון דקודם שנאמר איסור אמ"ה הית' בהמה עומדת לאיברים וקרוי' אבר לכן בהאמר איסור אבר שפיר קאי האיסור גם אבהמה בחיי' וכמבואר בפליתי ולפי"ז י"ל דטעמא דמ"ד דלאו לאיברים עומדת היינו משום דבהאמר איסור אמ"ה בסיני הרי כבר הי' אמ"ה איסור גם לפני זה עוד בהיותם ב"נ וא"כ הרי כבר לפני אמירת האיסור לא הית' בהמה קרוי' אבר ושוב לא קאי איסור דסיני אבהמה בחיי' אלא דאיסור אמ"ה שנאמר לב"נ הא עכ"פ קאי גם אבהמה בחיי' וא"כ למ"ד מי איכא מידי כו' והיינו משום דכשיצאו ישראל מכלל ב"נ להתקדש יצאו ולא להקל וכמבואר ברש"י סנהדרין (דף נ"ט ע"א) א"כ גם כאן נהי דאיסור דסיני ליתא בבהמה בחיי' עכ"ז הרי יש עדיין איסור ב"נ הקדום בבהמה בחיי' דנהי דיצאו ישראל בסיני מכלל ב"נ עכ"ז הרי רק להתקדש יצאו ולא להקל וע"כ ר"י לטעמי' דאית לי' סברא דמא"מ לכן שפיר ס"ל בחולין (דק"ג) דבהמה בחיי' לאיברים עומדת ור"ל לטעמי' דלית לי' סברא דמא"מ לכן שפיר ס"ל דלאו לאיברים עומדת וא"כ בב"נ גופייהו דנוהג בם איסור ראשון עדיין שפיר לכ"ע לאיברים עומדת:

ועפי"ז י"ל עוד בפלוגתא דר"י ור"ל הנ"ל אי בהמה בחיי' לאיברים עומדת באופן אחר דלטעמייהו אזלי וזה דהא ק' אסברא דלאיברים עומדת דהא אינה עומדת לאיברים מפאת איסור אמ"ה וכנ"ל וצ"ל דכיון דלפני האמר האיסור היתה בהמה בחיי' נחשבת אבר לכן שפיר קאי עלי' האיסור וכנ"ל דכוונת הכתוב לאסור אבר היינו אבר שהי' כבר היינו מה שהי' נחשב אבר כבר לפני אמירת האיסור והנה ד"ז אי מפרשי' שהי' כבר הוא פלוגתא בגיטין (דף מ"ב ע"א) עש"ה פלוגתא אי מפרשי' עבדי שהי' כבר והנה

כתבתי בחידושי במ"א דפלוגתא דר"י ור"ל חולין (דק"ח) אי אפשר לסוחטו אסור תלוי ג"כ בהנ"ל דר"י דס"ל דאפשר לסוחטו אסור ס"ל לפרש שהי' כבר וע"כ ה"נ מפרש לא תבשל גדי וגו' דמפאת האא"ע ודיבר הכתוב בהווה הוא כאילו הי' כתוב לא תאכל בשר בחלב וע"כ מפרשי' ג"כ בשר בחלב שהי' כבר היינו אם הי' מעורב כבר בחלב אעפ"י שעתה נסחט החלב מן הבשר ג"כ אסור ומ"ד אפשר לסוחטו מותר לית לי' לפרש שהי' כבר וע"כ גם כאן ר"י לטעמי' דמפרש שהי' כבר לכן ס"ל ג"כ דבהמה בחיי' לאיברים עומדת ור"ל לטעמי' ס"ל דלאו לאיברים עומדת ואולם בזבחים (דף קי"ג ע"ב) מוכח דר"ל ס"ל לפרש שהי' כבר ע"ש דמפרש חרבה שהית' מעיקרא ויעוי"ש דמוכח דר"י לית לי' לפרש שהי' כבר ויתכן לפי"ז אוקימתא אחרינא דחולין (דף ק"ג ע"א) שם דר"י ס"ל לאו לאיברים עומדת ור"ל ס"ל לאיברים עומדת יעוי"ש ובחידושי הארכתי בזה אריכות רב ואכ"מ:

ובהיותי בזה עלה בדעתי ליישב קושית הגרע"א ז"ל אהא דפריך בסוגי' דחזקי' ור"א והרי אמ"ה והקשה ז"ל דדילמא ס"ל לר' אבוה דלאיברים עומדת וא"כ יש לימוד דאמ"ה מותר בהנאה מדהותרה מלאכ' וחרישה בבהמה בחיי' כדכתי' לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו ונלענ"ד דהי' להגמ' הכרח דלית לי' לר"א בהמה בחיי' לאיברים עומדת וזה דסברא דר"א דלא יאכל גם הנאה במשמע יש לחדש דהוא עפ"י סברת תוס' חולין (דקל"ו ע"א) דראשית הגז הואיל ולא שייכא בי' אכילה הנאתו היא אכילתו יעוש"ה וכעין זה הם דבריהם בפסחים שם (דף כ"ב ע"א) ד"ה ור"ש ולפי"ז נ' ג"כ דבכל איסורי אכילה שנא' לא יאכל אזי אחרי אשר נאסרה האכילה הנה מעתה אין הדרך לאכול הדבר ההוא מפאת האיסור ונחשב מפאת האיסור כאילו לא הי' הדבר מידי דאכילה וכדמצינו בכמה דוכתי דאיסור מפקיע שם אוכל ולא חשיב אכילת איסור אכילה יעוין כ"מ ה' תרומות פ"י הי"א ותוס' חולין (דף פ"א ע"א) ד"ה עולה ותוס' כתובות (דף ז' ע"א) ד"ה מתוך דמלאכה לצורך אכילת איסור לא מיקרי מלאכת אוכל נפש ובחידושי הארכתי בקיבוץ זה עוד מדוכתי סגיאין טובי ואכ"מ וע"כ זה שפיר ניתן להאמר בסברת ר' אבוה דכיון דאסור ה"ל כמידי דלית בי' אכילה דהנאתו היא אכילתו ושוב שפיר גם ההנאה בכלל הלאו דלא תאכל וא"ל דאי תיאסר ההנאה א"כ הרי שוב אין ההנאה אכילה שהרי בעצם אין ההנאה אכילה ורק מפאת שהאכילה אסורה הנאתו היא אכילתו וא"כ אחרי שגם ההנאה אסורה הרי שוב אין ההנאה אכילה ושוב תישתרי דז"א דא"א להתיר ההנאה שאם תתירנה הרי הוא שוב אכילה ושוב הרי היא בכלל הלאו דלא תאכל ואסורה וה"ז דוגמת תוס' ב"מ בהך דעלה עלי' זכר וכנודע ואולם אם נאמר דכוונת איסור תורה לפי

מצב הדבר שהי' לו לפני האיסור א"כ הרי טרם נאסרה האכילה לא הית' ההנאה אכילה וא"כ לאו דלא תאכל לא קאי אהנאה שהרי אין ההנאה אכילה לפני האיסור וא"כ ע"כ צ"ל דס"ל לר"א דכוונת הלאו הוא לפי אחרי האמר הלאו דכיון דאחרי האמר הלאו גם ההנאה אכילה לכן שפיר גם ההנאה בכלל הלאו דלא תאכל והנה כבר כתבתי דהא דבהמה בחיי' לאיברים עומדת ק' דהא אינה עומדת לאיברים מפני איסור אמ"ה וע"כ צ"ל דכיון דלפני האמר האיסור הית' עומדת לאיברים והי' גם בהמה בחיי' בכלל אבר לכן שפיר קאי עלי' האיסור וא"כ ר' אבוה דס"ל דהנאה בכלל אכילה בלאו דאכילה והיינו משום דכוונת האיסור על מה שהוא אכילה אחרי האמר האיסור לא על מה שהי' אכילה קודם לכן א"כ הא שוב ממילא אין בהמה בחיי' בכלל איסור אמ"ה דאחרי האמר האיסור הא אין בהמה בחיי' אבר וא"כ שפיר הי' להש"ס הכרח דלר"א בהמה בחיי' לאו לאיברים עומדת ושפיר פריך:

דברי הדוש"ת יוסף ענגיל:

סימן ד

שנית להנ"ל.

א

מ"ש כ"ת קושי' בשם האחרונים לסברת הרשב"א דהא דחל גיד אאמ"ה היינו משום דבמעי אמו לא חשיב חלות איסור אמ"ה הואיל דיש לו היתר בשחיטת אמו וא"כ לב"נ דליכא היתר בשחיטת אמו וכמו שנסתפק הפמ"ג ביו"ד סי' י"ג א"כ תו איך חל גיד בב"נ אאמה"ח [והיינו לבני יעקב דנאסר להם גיד או לכל ב"נ דקודם מ"ת אי נימא דאיסור גיד נאמר לכל בני נח דקודם מ"ת וכתוס' חולין (דף צ' ע"א) ד"ה קדשים שנסתפקו בזה] באמת גוף ספיקו של הפמ"ג הנ"ל אינו מובן לי דכ' דלא דמי בן פקועה למפרכסת דב"פ הא שה מעליא הוא ורהיט ואזיל וכו' [ובפתיחה כוללת חלק חמישי אות ד' תופס ג"כ סברא זאת דב"פ אסור לב"נ יעו"ש] דמה בכך דשה מעליא הוא ורהיט ואזיל וכו' סוף סוף ה מיתר לישראל ושייך מי איכא מידי דלישראל שרי כו' ונ' כוונתו דרק במפרכסת י"ל טעם ההיתר לישראל משום דאחר שחיטה לא נחשב תו כחי רק כמת וע"כ גם לב"נ לא חשיב תו אמ"ה כיון דגם בישראל היתר השחיטה הוא מפאת סילוק החיות דאין נחשב חי עוד ולא הוי אמ"ה ונהי דזה עצמו גזה"כ הוא מה דנחשב מת ע"י השחיטה עכ"ז מעתה דנחשב מת לגבי ישראל לכן גם לב"נ חשיב מת ולא הוי אבמ"ה ומשא"כ בן פקועה דלישראל גופי' וודאי דנחשב חי גמיר דהא רהיט וכו' ופודין בו אלא דגזה"כ

שמותר אעפ"י שנחשב חי ע"כ לב"נ דליכא הגזה"כ שפיר אסור משום אמ"ה ואולם דבר זה דמפרכסת נחשב לישראל כמת אינו ברור יעוין תוס' חולין (ד"ב ע"ב) ד"ה ובמוקדשין (ודפ"ד ע"א) ד"ה בעינן וב"ק (דף ע"ו ע"א) ד"ה שחיטה ובכורות (דף ל"ב ע"א) ד"ה הא: **ובגוף** עניין השחיטה באמת יש להסתפק אם היתר שחיטת הסימנים הוא מפאת סילוק החיות שבזה מסתלק חיות הבע"ח או גזה"כ בעלמא הוא ומהא דבעי' שחיטת רוב הוושט אף שסילוק החיות הוא גם בנקב משהו לדיעות הסוברים דנקובת הוושט הוא נבילה מחיים מוכח לכאורה דאין שחיטה מפאת סילוק החיות ויעוין חולין (דף כ' ע"ב) וכי מתה עומד ומולק כו' ומה קושי' דילמא גזה"כ הוא וע"כ הכוונה דמסתברא דמליקה כשחיטה שעניינה סילוק החיות וע"כ ההכרח שתחי' והמליקה תסלק החיות ולא כן במתה אין שייכות מליקה וי"ל דזה ענין הפלוגתא אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינו אלא בסוף דמ"ד דישנה מוע"ס היינו משום דאי רק בסוף א"כ הא מכי ניקב הוושט פורתא ה"ל נבילה וא"כ שוב בגמר השחיטה וכי מתה עומד ושוחט וע"כ דגם ההתחלה שחיטה [ומן הגמר י"ל דאין קושי' כיון דעם השחיטה ובאמצעותה הוא דאסתליק לי' חיות הבע"ח ויש להביא דוגמות לזה ואין להאריך] ומ"ד דאינה לשחיטה אלא בסוף ס"ל באמת דשחיטה אינה מפאת סילוק החיות כלל רק גזה"כ הוא וע"כ שפיר שייך שחיטה בסוף אע"ג דאינה מסלקת החיות דכבר החיות מסולק מתחלת השחיטה: **ויעוין** עוד חולין (דף כ"ט ע"א) בפלוגתא דמחצה כרוב דאמר ת"ש הרי שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתה כשרה ואי אמרת מחצה כרוב טריפה הויא אמר רבא שאני לעניין טריפה דבעי' רוב הנראה לעינים א"ל אביי ולאו כל דכן הוא ומה טריפה דבמשהו מיטרפא (יש מקומות דנטרף במשהו) היכא דבעי' רובא בעי' רוב הנראה לעינים שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא לכ"ש כו' ומאי קושי' הרי טריפות בטבע תלי' מילתא וא"כ נהי דלעניין מידי דדינא אמרינן דמעשה מחצה חשיב כמעשה רוב ויש לו דין של מעשה הרוב עכ"ז לעניין טריפות דהוא דבר של טבע הא יכול להיות שהטבע כן הוא שאין מסתלק ונקלש חיות הבהמה ע"י מחצה רק ע"י רוב [וכזה יש לדון ג"כ לעניין מ"ש הפוסקים סברא דרובו ככולו לעניין טריפות בכ"ד ויש לדבר הרבה בזה ואכ"מ] וע"כ דגם שחיטה הוא מפאת סילוק החיות ושפיר פריך דמה טריפות דיש טריפיות שבמשהו מקלישים החיות ונטרפת ועכ"ז היכא דבעי' רובא אז מקליש החיות רק רוב הנראה לעינים א"כ שחיטה דבעי תמיד רוב לסלק החיות א"כ כ"ש דאין מסלק החיות רק רוב הנראה לעינים ודו"ק ואולם רבא דמשני שאני לעניין טריפה כו'

י"ל דזה טעמו באמת דס"ל בשחיטה הוא מידי דדינא וגזה"כ ולאו מפאת סילוק החיות וע"כ נהי דלמידי דדינא מחצה כרוב עכ"ז לגבי טריפות לא אמרינן כן ודו"ק:

ולפי"ז יובן פלוגתא דאביי ורבא זבחים (דל"א) יעויש"ה דרבא **ס"ל** אינה לשחיטה אלא בסוף ואביי ס"ל דישנה לשחיטה מוע"ס ולפי הנ"ל לטעמייהו אזלי לפי מחלקותם בחולין הנ"ל ודו"ק כי נכון הוא בס"ד:

והנה תי' הרשב"א הנ"ל י"ל ג"כ דתלוי בהנ"ל דסברת הרשב"א דכיון דיש לו היתר בשחיטת אם לא חשיב חלות איסור אמה"ח קשה דהא בהמה נמי יש לה היתר בשחיטה ומאי שנא עובר מאם והחילוק פשוט דבבהמה לא שייך לומר דלא הוי חלות איסור אמה"ח הואיל ויש לה היתר בשחיטה דהא אחר השחיטה תו לא יהי' אמ"ה כיון דהשחיטה מסלקת החיות וע"כ כ"ז שהוא חי שפיר חשיב אמה"ח ושפיר חייל איסור אמ"ה ומשא"כ בבן פקועה דגם אחר שחיטת אמו עדיין יהי' חי ואעפ"כ יותר לכן שפיר אין בו חלות איסור אמ"ה כיון דיש לו היתר גם בהיותו חי וכמובן ואולם התינח אי מפרכסת לאו כחי' ומשא"כ אי גם מפרכסת חשיב חי ממש והיתר שחיטה לאו מפאת סילוק החיות רק גזה"כ בעלמא א"כ שוב גם בבהמה כן ואין לחלק בין בהמה לעובר וי"ל עפי"ז בטעם פלוגתא דר"י ור"ל חולין (דף כ"ט ע"ב) דר"י ס"ל דישנה לשחיטה מוע"ס ור"ל ס"ל דאינה אלא בסוף וי"ל דלטעמייהו אזלי דר"י לטעמי' דס"ל בחולין (דף ק"ג ע"א) דבהמה בחיי' לאברים עומדת וא"כ ק' איך חל גיד אאמ"ה וצ"ל כתי' הרשב"א וא"כ שחיטה מטעם סילוק החיות וא"כ ע"כ דישנה לשחיטה מוע"ס וכנ"ל ור"ל לטעמי' דס"ל שם דבהמה בחיי' לאו לאברים עומדת לכן שפיר ס"ל ג"כ דאינה לשחיטה אלא בסוף:

ועפי"ז יש להבין ג"כ פלוגתא דר"מ ור"ש בחולין (דף קכ"ח ע"א) דס"ל לר"ש דאינה לשחיטה אלא בסוף ור"מ ס"ל דישנה מוע"ס ולהנ"ל ניחא דבאמת הא ק' איך חל גיד אאמ"ה אי בהמה בחיי' לאברים עומדת [ויעוין חולין (דף ק"ב ע"ב) דראב"ש ס"ל דלאברים עומדת ומצינו בכ"ד דברא בשיטתי' דאבוהי' קאי ובסנהדרין (דף ע"ב ע"א) דראב"ש ס"ל כאבוה וכ"ה בכמה דוכתי] וצ"ל כאחד מב' תרוצים א' דשאני גיד דא"א להיות בעניין אחר וכתוס' חולין (דף צ"א). ב' תי' הרשב"א הנ"ל והנה תי' התוס' הנ"ל י"ל דתלוי בפלוגתא דתנאי בעלמא אי דנין אפשר משא"א דלמ"ד דדנין מה בכך דגיד א"א שיחול בעניין אחר סוף סוף הרי אנו רואין בזה חלות איסור על איסור וא"כ שפיר יש ללמוד מכאן גם אלעלמא דאחע"א כיון דדנין אפשר משא"א וכמובן וע"כ ר"ש לטעמי' דס"ל דאין דנין אפשר משא"א וכמבואר בתמורה (דף ט"ז ע"ב) יעוי"ש דפריך בפשיטות אליבא דר"ש וכי דנין אפשר משא"א ומוכח דקים לי' לגמ' אליבא דר"ש דאין

דנין אפשר משא"א וא"כ א"צ לתי' הרשב"א ושפיר מצי סבר דאין טעם היתר שחיטה מפאת סילוק החיות וע"כ שפיר ס"ל דאינה לשחיטה אלא בסוף משא"כ ר"מ י"ל דס"ל דדנין אפשר משא"א וא"כ ההכרח לתרץ כתי' הרשב"א ושוב ההכרח דהיתיר שחיטה מפאת סילוק החיות וכנ"ל וע"כ ההכרח לסבור דישנה לשחיטה מוע"ס וכנ"ל [ועפיד"ז יובן ג"כ פלוגתא דב"ש וב"ה יבמות פ"ק דב"ש ס"ל דאאחע"א וב"ה ס"ל דאחע"א ולהנ"ל לטעמייהו אזלי דב"ש ס"ל ביבמות בהבא על יבמתו דאין דנין אפשר משא"א משא"כ ב"ה דס"ל שם בהבע"י דדנין אפשר משא"א א"כ הרי יש לימוד מחלות גיד אאמ"ה דאיסור חל על איסור]:

והנה אי יהיבנא דבן פקועה אסור לב"נ ובפשיטות הוא כן למ"ד דלא אמרינן מי איכא מידי עכ"ז נלענ"ד בגוף קושית האחרונים הנ"ל דאיך הי' חל איסור גיד על ישראל דקודם מתן תורה הא אאחע"א וזה די"ל דלא שייך כאן אאחע"א דדין אאחע"א הא שייך רק היכא שאותו שעליו האיסור המאוחר הוא יש עליו כבר האיסור הקדום ומשא"כ בישראל דקודם מ"ת שנאמר להם איסור גיד והוא ממצות הישראליות לא ממצוות ב"נ [אם נאמר דלא נאמר איסור גיד רק לבני יעקב ולא לכל בני נח דקודם מ"ת] א"כ נראה דרק עניין ומהות הישראליות אשר הי' בישראל דקודם מ"ת הוא שנצטוה באיסור גיד משא"כ עניין ומהות ב"נ שלהם הרי אין עליו איסור גיד כלל שהרי לא נאסר גיד לבני נח ואילו איסור אמ"ה הרי הוא להיפוך דרק עניין הבן נח שלהם הוא דאסור באיסור אבר מן החי לא עניין הישראלי שבהם דרק מסיני ואילך הוא דיש גם על ישראל איסור אמ"ה מפאת שחזר ונשנה לישראל ומשא"כ קודם מ"ת דלא נאמר איסור אבר מן החי לישראל עדיין רק לנח א"כ הא רק עניין הבן נח שלהם היינו המהות שלהם שנתייחסו בו עדיין אחרי נח הוא דהי' מצווה באיסור אבר מן החי ומשא"כ עניין ומהות הישראלי שבהם הרי לא הי' עליו איסור זה וכמו שלא הי' נוהג איסור אבר מן החי בישראל אחרי מתן תורה אילו לא חזר ונשנה זולת מטעמא דמי איכא מידי והרי קיימינן השתא בסברא דלא אמרינן מי איכא מידי ומה גם באיסור אמה"ח דנידון דידן דהוא בן פקועה דלפי העניין הישראלי הרי יש לבן פקועה היתר בשחיטת אמו ולא חשוב חלות איסור אבר מן החי כלל וכסברת הרשב"א הנ"ל ורק לפי עניין הבן נח הוא דיש חלות איסור אבר מן החי וא"כ לגבי העניין הישראלי הא אין בבן פקועה חלות איסור אבר מן החי כלל ולעניין גיד הוא להיפוך דרק עניין ומהות הישראלי הוא דיש עליו איסור גיד ומשא"כ עניין הבן נח וכנ"ל וא"כ ה"ז ב' מצווין דלגבי עניין הבן נח שלהם חייל איסור אבר מן החי ולא איסור גיד ולגבי עניין הישראלי חייל איסור גיד ולא איסור אבר מן החי וע"כ לא שייך

כאן דין אין איסור חל על איסור כלל ויעוין שבת (דף ה' ע"א) איבעי' אי ב' כוחות באדם אחד כב' גופין דמי וכהנה עוד בכ"ד אין מקום האסף פה ושפיר ניתן להאמר דב' איכיות שונות בגוף אחד כב' גופין דמי ול"ש בזה דין אאחע"א כלל ודו"ק היטיב מאוד:

ועפיד"ז יש להבין גוף פלוגתא דר' יהודה ורבנן בחולין (ד' ק') דר"י ס"ל דגיד הנשה ליעקב נאמר ורבנן ס"ל דבסיני נאמר אלא שנכתב במקומו ונודע דרבנן דר"י היינו ר"מ ויש לומר בטעם פלוגתתם דבאמת גוף עניין ז' מצות דבני נח י"ל דלמ"ד ביבמות (דף ס"א ע"א) דעכו"ם אין קרואים אדם אזי באמת אין ראוי כלל עניין מצוות לעכו"ם וגם ז' מצוות לא שייך בהו דכיון דאין קרואים אדם הנה הם כבע"ח דלא שייך בהו עניין מצוה ויעוין ס' נתיבות עולם למהר"ל מפראג ז"ל נתיב השתיקה פרק א' דפטור חרש ממצוות הוא מפאת שאין חשוב אדם יעוש"ה וחרש הרי גם מז' מצוות דבן נח פטור ואולם באמת הא מבואר בע"ז (דף ב' ע"ב) ראה ויתר גוים ראה שאין מקיימין ז' מצוות בני נח עמד והתירן להם ויעוין שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג דאבר מן החי לא מיחשיב משום הכי איסור מוסיף לב"נ משום דעמד והתירן יעוש"ה ומוכח דב"נ דאחר מ"ת נחשבים באמת אין מצווים במצוות ב"נ וליכא בהו כלל חיוב מצוות באמת והאי עמד והתירן פשוט דהי' בסיני וכן מוכח בסיפרי פ' וזאת הברכה עה"כ ד' מסיני בא וזרח משעיר וגו' וז"ל אף אותן ז' מצוות שקיבלו עליהם בני נח לא היו יכולין לעמוד בהם עד שפירקום ונתנום לישראל לכך נאמר ויאמר ד' מסיני בא יעוש"ה כל המאמר ויעוין מדרש תנחומא שם עה"כ הנ"ל וז"ל מלמד שהחזיר הקב"ה את התורה על כל העכו"ם ולא קיבלוה כו' וכתיב עמד וימודד ארץ וגו' (סיפא דקרא ראה ויתר גוים) כיון שראה הקב"ה שלא רצו לקבל התורה התירן והקפיצם לגיהנם עכ"ל וע"ע כזה בתנחומא שמיני עה"כ זאת החי' אשר תאכלו ע"ש] וא"כ גם דרש הגמ' שהתיר להם ז' מצות ב"נ קאי ג"כ על שעת מ"ת וזה פשוט וא"כ תו לא קשה מידי שהרי מבואר בתוס' נדה (דף ע' ע"ב) ד"ה ואין דאפי' למאן דאמר דעכו"ם אין קרוים אדם עכ"ז עכו"ם דקודם מתן תורה היו קרואים אדם יעוש"ה וא"כ בני נח דקודם מתן תורה שפיר הי' שייך בהם חיוב מצוות ובני נח דאחר מתן תורה דנסתלק מהם שם אדם הא נפטרו ממצוות באמת וכנ"ל:

ואולם גוף דברי התוס' נדה הנ"ל הרי צריך להבין באמת מדוע יש חילוק בין בני נח דקודם מתן תורה לאח"כ ונראה פשוט דקודם שניתנה תורה ונבררה האומה הישראלית הי' עניין הישראליות מתפשט גם בבני נח והי' גם בהם עניין הישראליות ומפאת זה היו קרוים אדם ורק משניתנה תורה ונבררה אומה הישראלית אז הוא שנתברר ענין הישראליות מב"נ ונסתלק מב"נ שם אדם וז"פ למבין ולפי"ז נמצא דגם קודם מתן תורה

רק עניין הישראליות אשר הי' בב"נ הוא הוא שהי' מצווה בז' מצות דב"נ ומשא"כ עניין הב"נ שלהם לא הי' עליו באמת גם אז עניין מצוות כלל שהרי ב"נ אין קרוים אדם [ומפאת זה אין בם חיוב מצוות וכנ"ל] וא"כ כיון דב"נ אין קרוים אדם א"כ מה שב"נ דקודם מ"ת היו קרוים אדם היינו על כרחך מפאת דקודם מ"ת הי' בם ישראליות והוא שהי' קרוי אדם ומחויב במצוות וכנ"ל אלא דמפאת דעניין הישראליות שהי' בב"נ הי' מעט שהרי לא היו ישראלים רק בני נח אלא שהי' בם עניין ישראליות מה טרם הוברר ישראל מהם וע"כ כיון שעניין הישראליות הי' מועט לכן לא היו מצווין רק בז' מצוות ולא יותר כי למיעוט עניין הישראליות שבם לא הי' שייך בו רק ז' מצוות ולא יותר ולא כן בהברר אומה הישראלית בסיני והיו ישראלים גמורים הוא דניתן להם כל התרי"ג מצוות כי אל הישראלי בשלימות שייכים כל המצוות וכמובן ועפיד"ז תתיישב קושי' חמורה אשר שמעתי להקשות על המבואר במדרש ובסיפרי וזאת הברכה שם שכשהחזיר הקב"ה את התורה על העכו"ם השיבו בני עשו תורה זו מה כתיב בה לא תרצח ואביהם של אלו רוצח הי' וכן בני ישמעאל השיבו על לא תגנוב אביהם של אלו גנב הי' יעוי"ש וק' דמה זה השיבו שאינם רוצים לקבל לא תרצח כו' הא רציחה היא מז' מצוות ב"נ ובלא"ה מצווין בזה והיא קושי' חמורה ואולם לפי הנ"ל לק"מ דבאמת הרי הי' במ"ת בירור ישראל מעכו"ם ונברר עניין הישראליות מהם אלא דהחזיר הקב"ה את התורה עליהם ליתן גם להם תורה כפי היותם בני נח באמת כדי שלא יהי' להם פתחון פה לעתיד לומר כלום נתתה לנו ולא קיבלנוה וכמבואר במדרש שם יעוי"ש וע' ריש ע"ז וא"כ כיון שנתינה זאת שוב היתי' אליהם כפי בחינת היותם בני נח באמת ואין בם ישראליות שוב במהות זה הרי הם פטורין גם מן הז' מצוות באמת ולא שייך להם עניין מצוות כלל וה"ז נחשב נתינה חדשה של כל המצוות גם לב"נ וע"כ שפיר השיבו תורה זו מה כתי' בה לא תרצח דעניין הב"נ הא לא הי' מצווה גם על רציחה מעולם דרק עניין הישראלי שבהם הוא שהי' מצווה בז' מצוות דב"נ וכנ"ל ודו"ק היטיב כי הוא כפתור ופרח בס"ד. (והא דדרשי' ראה ויתר גוים ראה שאין מקיימין ז' מצוות ב"נ עמד והתירן להם אין לדקדק דאין זה מתאים עם דברינו דההיתר הי' מפאת דנסתלק מהם שם ועניין אדם ע"י הברר הישראליות מהם וגם הא לא הוצרך להיתר כלל לפי דברינו כיון דגם מתחלה רק עניין הישראליות שבם הוא שהי' המצווה ובהסתלק עניין הישראליות ונשאר עניין הב"נ לבד הוא הרי לא הי' מצווה מעולם דאין זה דקדוק דכ"ז הרי הוא רק טעם ופנימיות הדברים אבל לאדם ונח הרי נאמרו ז' המצוות סתם שאסור להם אלו ואלו הדברים ולא נאמר להם מפאת מה נצטוו בכך אם מפאת ישראליות שבם או מטעם אחר וא"כ לפי גוף הדיבור

דנאמרו להם הציוויין שפיר הוצרך להיתר וגם הם הרי אין להם לידע עניין זה שנסתלק הישראליות מהם והי' ההיתר באמת רק הודעת המציאות שנסתלק מהם הישראליות ושניתרו ממילא מפאת זה ומה שאמרו דההיתר הי' מפאת שראה שאין מקיימין ז' מצוות היינו דאילו היו מקיימין המצוות שניתנו להם באמת אזי אף שזכו ישראל במ"ת להתברר עניין הישראליות מב"נ להיות אומה הישראלית שלימה לעצמה מ"מ אחרי שהב"נ קיימו מה שנצטוו בשעה שהיו מצווין לא הי' ראוי שיפסידו קיום המצוות ושכרן בהברר הישראליות מהם והי' ניתן גם להם אז איזה עניין מעלה שיוקראו ויהי' בם עניין אדם עדיין לשיהיו עדיין מצווין במצוות שלהם ויהי' להם עדיין קיום המצוות ושכרו ואך מפאת שלא קיימום לא זכו לזה ונשארו פטורין ממילא בהברר הישראליות מהם ויש להתאים דברי הגמ' עם כוונתנו הנ"ל עוד בכמה גווני ואין להאריך בזה:

ולפי"ז הנה שוב סר תירוצינו הנ"ל אהא דאאחע"א משום דהוי ב' מצווין דז"א שהרי גם איסור אמ"ה רק עניין הישראלי הוא המצווה באמת ולא עניין הב"נ אלא דישראליות שבב"נ דהוא מיעוט מצווה באמה"ח לבד וישראליות שבבני יעקב דהוא מרובה מצווה גם באיסור גיד דו"ק היטיב מאוד ועכ"פ רק מהות אחד גם בבני יעקב היינו מהות הישראליות הוא המצווה בב' האיסורים וא"כ שוב שפיר שייך הא דאאחע"א וכמובן ואולם באמת דברינו אלה הרי יתכנו רק למ"ד ביבמות דעכו"ם אין קרוים אדם ואין מטמאים באהל משום שנאמר אדם כי ימות באהל וקאי רק אישראל דקרוים אדם ומשא"כ למ"ד דגם עכו"ם מטמאין באהל וקרוים אדם יעוי"ש ביבמות בתוס' וא"כ הא שוב י"ל דעניין הב"נ בעצם הי' מצווה במצוות הב"נ דשפיר שייך בהו עניין מצוות כיון שקרוים אדם וא"כ שוב הו"ל ב' מצווים ושפיר שייך תירוצינו הנ"ל וכמובן ולפי"ז נ' לפי המבואר בסיפרא שמיני פרשה ג' בריתא ז' וז"ל חי' זו חית הים הנפש להביא את הסירונית יכול תהי' מטמאה באהל כדברי ר' חנינא ת"ל זאת ובפי' הראב"ד נפש להביא את הסירוני פי' בלע"ז קורין אותה שירינ"א והיא מחצי' ולמעלה כצורת אשה מנגנת כאדם יכול תהי' מטמאה באהל כדברי בן חכינאי ושמא מפני שהוא נקרא כמו בן אדם שבים הילכך קרינא בי' לכל נפש אדם ת"ל זאת פי' בפרשת חקת כתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל בא למעט את הסירוני ואעפ"י שנקרא אדם עכ"ל. ומבואר בזה להדיא דסתם סיפרא מצריך מיעוט דתיבת זאת למעט חי' שבים הדומה לאדם וחשובה מש"ה אדם שלא תטמא באהל ואע"ג דחי' זאת אפי' תחשב אדם עכ"ז הרי אינה ישראל רק מין אדם סתם וע"כ דס"ל לסתם סיפרא דכל מין אדם קרוי אדם וישנו בכלל טומאת אהל דקרא דאדם כי ימות באהל ולאו דווקא ישראל [וכעין זה הוא ג"כ בכלאים פרק ה' משנה

ה' ואדני השדה חי' ר' יוסי אומר מטמאות באהל כאדם ובר"ש שהיא חי' הגדילה משדה וצורתה כצורת אדם יעוי"ש] וא"כ כיון דסתם סיפרא ר' יהודה א"כ ר' יהודה לטעמי' שפיר ס"ל דגיה"נ נאמר עוד ליעקב ומשא"כ ר"מ לטעמי' דס"ל דעכו"ם אין קרוים אדם יעוין תוס' יבמות שם (דף ס"א ע"א) ד"ה ואין א"כ שוב גם איסור אמ"ה דב"נ דקודם מ"ת רק עניין הישראליות שבהם הוא שהי' מצווה בו וכנ"ל ושוב ה"ל מצווה אחד ואאחע"א וע"כ ר"מ לטעמי' שפיר הוכרח לסבור דבסיני נאמר אלא שנכתב במקומו ולא ניתן איסור גיד כלל קודם מ"ת ודו"ק היטיב:

עי"ל בפלוגתא דר' יהודה ורבנן הנ"ל דהם ר"מ אי נאמר גיד ליעקב או בסיני ג"כ עפ"י קושית האחרונים הנ"ל דאיך נאמר איסור גיד ליעקב הא הדק"ל דאאחע"א והנה לדיעות הסוברים דהאבות יצאו מכלל ב"נ גם להקל לק"מ דהי' בן פקועה מותר גם לאבות בשחיטת אם וכמובן והנה בס' המהרי"ט אלגאזי פ"ק דבכורות הבאתיו במכתבי הקדום לכ"ת הביא קושית תוס' כתב יד דאיך האכיל אברהם למלאכים חלב הא חלב אמ"ה והותר רק לישראל ומשא"כ לבני נח דקודם מ"ת הי' אסור ויש כאן משום לפ"ע והרי קיים אברהם תורה עד שלא ניתנה וא"כ ע"כ צ"ל מהכרח קושי' הנ"ל דיצאו האבות מכלל ב"נ גם להקל והי' חלב מותר לאבות וממילא גם לב"נ דזמן ההוא הי' מותר מטעמא דמי איכא מידי דלאבות שרי ולעכו"ם אסור וכמו דאמרי' השתא מא"מ דלישראל שרי ולעכו"ם אסור ודו"ק ואולם התינח רק לר' יהודה דס"ל בנדה (דף ט' ע"א) דאיברי' מתפרקין כו' והוי חלב אמ"ה ומשא"כ לר"מ דס"ל שם דדם נעכר ונעשה חלב כו' א"כ אין חלב אמ"ה רק דם מן החי וכמבואר כ"ז בבכורות (דף ו' ע"ב) ועל דם מן החי קיי"ל דאין ב"נ מוזהר וכמבואר בסנהדרין (דף נ"ט ע"א) וברמב"ם ה' מלכים פ"ט ה"י וא"כ שפיר מצי סבר דלא יצאו האבות מכלל ב"נ וע"כ שפיר הוכרח לסבור דלא נאמר גיד ליעקב רק בסיני דלא הי' אפשר להאמר ליעקב מטעמא דאאחע"א וכמובן:

ועפי"ז יומתק ג"כ מ"ש במ"א בעניין הפלוגתא דירושלמי מ"ק פ"ג ה"ה והובא בתוס' מ"ק (דף כ' ע"א) ד"ה מה דס"ל דאין למידין מקודם מ"ת ומש"ה אין למידין ז' ימי אבילות מויעש לאביו אבל שבעת ימים ואילו בפדר"א פרק י"ז יליף ר' יוסי ז' ימי אבילות ממקרא הנ"ל יעוי"ש ומבואר דפליגי אי למידין מקודם מ"ת וכתבתי במ"א דגם ר' אליעזר ס"ל דלמידין מקודם מ"ת מדיליף במנחות (דף פ"ב) וביבמות (דף מ"ו) פסח דורות דאין בא אלא מן החולין מפסח מצרים ובבבא בתרא (דף ק' ע"א) יליף ר"א דהלך בה לאורכה ולרוחבה קנה מאברהם דכתי' בי' קום התהלך בארץ לאורכה ולרחבה כי לך אתננה ובנדרים (דף ס"ד ע"ב) יליף ר"א דפותחין בנולד מקרא דכי מתו כל האנשים דכתיב

ג"כ קודם מ"ת ודנתי בחידושי שם להסביר דהאי פלוגתא אי למידין מקודם מ"ת תליא בפלוגתא העתיקה אי יצאו האבות מכלל ב"נ דאי יצאו שפיר יש ללמוד מאבות ואילך ואי לא יצאו מכלל ב"נ עד סיני שפיר אין ללמוד דבר מלפני סיני דאין ללמוד דין ישראל מדין ב"נ וז"פ ולפי"ז י"ל לפי דרכנו פה דר"א לטעמי' דאמר בב"ב (דף י' ע"ב) כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא להתגדל כו' ופריך והתנן האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחי' בני כו' ה"ז צדיק גמור ומשני כאן בישראל וכאן בעכו"ם ומוכח דר"א לית לי' סברא דמא"מ כו' מדאסר נתינת צדקה בעכו"ם כדי לחיות אע"ג דשרי בישראל וכבר העיר בזה בח"א למהרש"א שם וא"כ כיון דלא אמרינן מא"מ א"כ בן פקועה אסור לב"נ וא"כ תיקשי דאיך נאמר איסור גיד ליעקב נימא אאחע"א וע"כ צ"ל דהאבות יצאו מכלל ב"נ ושפיר הי' ב"פ מותר גם ליעקב ושפיר חל איסור גיד וכמובן:

עי"ל בסגנון הנ"ל בשינוי קצת בפלוגתא דר' יהודה ור"מ הנ"ל וזה דהא קשה איך חל גיד אאמ"ה וי"ל דאיסור אמ"ה דבהמה בחיי' קיל דאפשר לבטל האיסור ע"י מחשבה ע' חולין (דף ק"ב ע"ב) דס"ל לרבא דאם חישב לאכלה מתה ואכלה חי' פטור והוי דוגמת הך דזבחים (דף ק"ו) וחולין (דף ק"א) דטומאת גברא קיל לענין אאחע"א משום דיש לו טהרה במקוה ואולם יוקשה ע"ז מאיסור גיד דיעקב אם נאמר דהאבות לא יצאו מכלל ב"נ דהא ב"נ אין להם מחשבה כמבואר בירושלמי יבמות פי"ג ה"ב והבאתיו במכתבי הקדום לכ"ת וא"כ אין מחשבתם מועלת לסלק מבהמה בחיי' שם אבר כיון דבעצם הוא אבר כיון דעומדת לאברים [וי"ל דלא שייך כאן הך דב"נ אין להם מחשבה כיון דבהמה חשובה אבר רק מפאת שעומדת לאברים וא"כ זה שחישב לאכלה מתה הרי סוף סוף מעתה אינה עומדת לאברים שהרי הוא הבעלים שלה והרי אין דעתו לאוכלה אבר אבר רק מתה וא"כ סוף סוף הא אינה עומדת לאברים ואולם עכ"ז הדברים ניתנו להאמר דכיון דלפי דרך שאר בנ"א עומדת לאברים וחשובה אבר לכן לא מהני מחשבה לאפוקה מתורת אבר רק בישראל דיש להם מחשבה] וצ"ל דהאבות יצאו מכלל ב"נ ומהני מחשבתם וע"כ ר"י לטעמי' דהאבות יצאו מכלל ב"נ וכנ"ל ומהני מחשבתם לכן ס"ל דגיד נאמר ליעקב ור"מ לטעמי' שפיר ס"ל דנאמר רק בסיני ועפיד"ז תובן ג"כ פלוגתא דאביי ורבא זבחים (דף ל' ע"א) הנ"ל דרבא ס"ל דאינה לשחיטה אלא בסוף ואביי ס"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולהנ"ל לטעמייהו אזלי דבחולין שם (דף ק"ב ע"ב) פליג אביי ארבא וס"ל דאין מחשבה הנ"ל שחישב לאכלה מתה מועלת לפטור עש"ה וא"כ אביי לטעמי' מוכרח לתרץ כתי' הרשב"א ושוב ההכרח דשחיטה מפאת סילוק החיות וכנ"ל ושוב ההכרח דישנה לשחיטה מוע"ס וכנ"ל ורבא לטעמי' דמהני מחשבה

הנ"ל וא"צ לתי' הרשב"א רק יתרץ דאמ"ה קיל הואיל ובידו לבטל האיסור ע"י מחשבה ומש"ה חל גיד אאמ"ה וא"כ שפיר מצי סבר דאין היתיר שחיטה מפאת סילוק החיות וע"כ שפיר אינה לשחיטה מוע"ס אלא לבסוף:

עי"ל בהבנת פלוגתא דר' יהודה ור"מ הנ"ל עפ"י קושית האחרונים הנ"ל וזה דהא ק' היאך חל גיד אאמ"ה וצ"ל או כתי' הרשב"א דכיון דיש לו היתר בשחיטת אם לא חשיב חלות איסור אמ"ה או כתי' התוס' דא"א בענין אחר ושאר התירוצים אשר נאמרו בזה והנה לתי' הרשב"א ע"כ לא נאמר גיד ליעקב דליעקב הא הדק"ל דאאחע"א וכקושית האחרונים הנ"ל ומשא"כ לתי' התוס' שפיר הי' יכול לרית נאמר גיד ליעקב והנה תי' הרשב"א כבר כתבתי דצריך להבין דמה בכך דיש לעובר היתר בשחיטת אמו הא גם בהמה יש לה היתר בשחיטה ויש לחלק דבבהמה הרי השחיטה חסרון מעשה בגוף הבהמה משא"כ שחיטת בהמה שמתרת העובר שאין השחיטה מעשה בגוף העובר לא חשיב חסרון ודוגמת זה בש"ס זבחים (דף פ"ג ע"ב) הנך לא מחוסרי מעשה בגופייהו הני מחוסרי מעשה בגופייהו יעוי"ש וכזה ברש"י יומא (דף ס"ב ע"ב) ד"ה אין מחוסר כו' ע"ש שכ' לעניין שעיר החיצון אין כאן חסרון מעשה בגופו כו' ובתוס' שם (דף ס"ד ע"א) ד"ה התם וז"ל וי"ל כיון שאינו מחוסר מעשה בגופו לא חשיב נדחה כו' ובתוס' פסחים (דף ס"ט ע"ב) ד"ה האי מיחזא חזי ע"ש שכתבו וי"ל דשאני התה דמחוסר מעשה בגופו וחשבינן לי' שלא לאוכליו וכהנה רבות מאוד דמחלקינן בכגון זה בין מחוסר מעשה בגופו לשלא בגופו ואולם באמת מצינו בכמה דוכתי דגם עובר נחשב גוף אחד עם האם יעוין יבמות (דף פ"ז ע"א) אבל מעוברת דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא ומבואר דעובר נחשב גוף אחד עם האשה וכ"ה בערכין (דף ז' ע"א) פשיטא גופה היא כו' ע"ש וכ"ה עוד בכמה דוכתי אמנם ד"ז דעובר נחשב גוף אחד עם הבהמה נ' דהיא פלוגתת ר"מ ורבנן (דהם ר' יהודה דרבנן דר"מ היינו ר' יהודה וכנודע) בחולין (דף ע"ב) במשנה בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור שחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבלה דברי ר' מאיר וחכ"א מגע טרפה שחוטה מה מצינו בטריפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר אמר להם ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה כו' ומוכח דלר"מ אין העובר גוף אחד עם הבהמה (דא"ל דשאני אבר העובר שיצא לחוץ וכהך דערכין שם דכיון דעקר גופא אחרינא הוא דז"א דאם העובר לא עקר פשוט דגם האבר נגרר אחרי העובר) ורבנן דר"מ דפליגי עלי' ס"ל דנחשב גוף אחד עם הבהמה וכ"ה סברת המלוא הרועים ז"ל בערך עובר ירך אמו דר"מ ורבנן דחולין הנ"ל

זהו פלוגתתם אם עובר ירך אמו או לא עש"ה ואם כי לא נזכר בדברי ר"מ וחכמים עניין עובר ירך אמו עכ"ז הא דעובר נחשב גוף אחד עם הבהמה פשוט דתלוי בפלוגתא אי עובר ירך אמו וכמובן וכ"ה להדי' בש"ס נזיר (דף נ"א ע"א) דאי עובר ירך אמו גופה היא וכ"ה בתוס' ב"מ (דף ע"ט ע"ב) ד"ה השתא וברש"י גיטין (דף כ"ג ע"ב) ד"ה מ"ט וד"ה קסבר וכ"ה עוד בדוכתי טובי ובחידושי הארכתי הרבה בזה בסוגיא דחולין שם ואכ"מ ולפי"ז ר"י לטעמי' דעובר נחשב גוף אחד עם הבהמה וא"א לתרץ כתי' הרשב"א וע"כ יתרץ כתי' התוס' הנ"ל וע"כ שפיר מצי סבר דגיד נאמר לייעקב משא"כ רבנן דר"י דהם ר"מ לטעמי' דאין עובר נחשב גוף אחד עם הבהמה שפיר ס"ל כתי' הרשב"א הנ"ל וע"כ ממילא ההכרח דלא נאמר גיד לייעקב רק בסיני וכנ"ל [ועפיד"ז יובן בפשיטות פלוגתת רבי וראב"ש בחולין (דף ק"ב ע"ב) דרבי ס"ל בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת וראב"ש ס"ל דלאברים עומדת ולהנ"ל רבי לטעמי' דהא יש הוכחה דלאו לאברים וכו' דאל"כ איך חל גיד אאמ"ה אלא די"ל כתי' הרשב"א ואלא דתירוצו יתכן רק אי עובר לאו ירך אמו וכנ"ל וע"כ רבי לטעמי' דס"ל בגיטין (דף כ"ג ע"ב) דעובר ירך אמו וכחצי גופה יעוש"ה לכן שפיר הוכרח לסבור דלאו לאברים כו' וראב"ש י"ל דס"ל דעובר לאו ירך אמו לכן שפיר ס"ל דלאברים עומדת]:

ועפיד"ז יובן בפשיטות ג"כ פלוגתת ר' יוחנן ור"ל חולין (דף ק"ג ע"א) דס"ל לר"י דבהמה בחיי' לאיברים עומדת ור"ל פליג ולפי"ז י"ל דהא אי לאיברים עומדת ק' האיך חל גיד אאמ"ה וצ"ל כתי' הרשב"א אלא דתירוצו יתכן רק אי עובר ואם ב' גופים וכנ"ל והנה בחולין (דף ע"ד ע"ב) איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני (נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני) ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני ר"ל אמר אין מונין כו' איתיבי' ר"ל לר"י הבשר מגע נבילה דברי ר"מ וחכ"א מגע טריפה שחוטה (היא משנה שם ע"ב המובאה לעיל) בשלמא לדידי דאמינא חד גופא היא היינו דאיתכשר בדמא דאמי' אלא לדידך במאי איתכשר כו' איתיבי' ר"י לר"ל עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו מש"ה הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא היא הא איתכשר בדמא דאמי' כו' ומבואר להדיא דלר"י העובר והבהמה ב' גופים ולר"ל אחד וע"כ מובן ממילא ר"י לטעמי' ור"ל לטעמי' ודו"ק ונכון בס"ד ואולם י"ל דגם לר"י נחשבים גוף אחד ורק שם (דף ע"ד ע"ב) שאני דאיירי אחר שחיטת הבהמה דאז העובר תו לאו ירך דידה דכבר פסקו גידוליו ויניקתו ממנה וכמבואר ברא"ש יומא פרק יוה"כ סי' י"ג ובתוס' נדה (דף מ"ד ע"א) ד"ה איהו מיית ברישא יעוש"ה מיהו הא בלא"ה ס"ל לר"י דעובר לאו ירך אמו בתמורה

(דף כ"ה ע"א) ויבמות (דף ע"ח ע"א) ואולם מרש"י חולין שם מוכח דגם לר"ל חשיבי בעלמא ב' גופים ורק לעניין טומאה שאני דמקבל טומאה והכשר ע"י האם מטעם שומר וע' חולין (דף קי"ח ע"ב) ויש לדבר עוד הרבה בזה ואין להאריך

עוד נ' ביישוב קושיא הנ"ל דאיך חל גיד אאמ"ה לב"נ ונראה דכיון דבישראל אין בעובר במעי אמו חלות איסור אמ"ה רק בב"נ א"כ ע"כ דאין כאן פגם ותיעוב אמ"ה בעצם דא"כ הי' להיות החלות גם לישראל וע"כ דרק מהות הב"נ הוא שמחייב זה אבל אינו בעצם החפץ ומשא"כ גיד דהוא אסור גם לישראל שפיר התיעוב בעצם החפץ וע"כ שפיר חל גיד אאמ"ה וכנודע דאיסור חפצא חל אגברא:

וזה ימים אמרתי בכוונת תוס' סנהדרין (דף נ"ט ע"א) ד"ה ליכא מידעם דלישראל שרי (ולעכו"ם אסור) וז"ל בדבר שהוא מצוה לישראל לא אמרי' הכי דעכו"ם ששבת חייב ולישראל מצוה אע"ג דבשני בשבת אין מצוה לישראל מ"מ יש עליו מצות שביתת שבת עכ"ל ואינו מובן כלל לכאורה דנהי דסברת התוס' דבדבר שהוא להיפוך מצוה לישראל לא שייכא סברא דמי איכא מידי כו' מ"מ מה מועיל מצות השביתה דשבת לעניין שני בשבת ואכתי בשני בשבת השביתה לעכו"ם אסורה ולישראל רשות ושייך שפיר מי איכא מידי ומה מועיל מה שהוא מחויב לשבות בשבת לסלק סברא דמא"מ לעניין שני בשבת והוא משולל ההבנה לגמרי לכאורה ואמרתי זה ימים הסברת הדבר דהנה מצוות דב"נ יתכן שיהיו בשתי פנים א' שעצם הדבר הנאסר מתועב ובלתי נרצה ב' דאין עצם הדבר מתועב ובלתי נרצה רק שמהות הב"נ הוא שמחייב האיסור ודו"ק והנה אילו היינו יודעים שהמצוה הוא בפן הב' הנ"ל לא הי' שייך כלל סברא דמא"מ כו' דמהות הישראלי הוא מהות אחר לגמרי ממהות הב"נ ואין לנו לדון מהות הישראלי ממהות הב"נ אפי' להחמיר דשפיר יתכן במהות הב"נ שיחייב לו המנע עשיית דבר והישראלי שאין לו מהות זה רק מהות אחר לגמרי לא יחויב לו זה וכמובן וא"כ מדאמרי' סברא דמא"מ על כרחך דמבינים בפשיטות דכל שאסר אותו המקום ית' אפי' לב"נ הוא בסתמא מפאת היות עשיית הדבר ההוא מתועבת ובלתי נרצית בעצמותה לפניו ית' לא שמהות האדם הוא שמחייב האיסור רק דסתמיות עניין איסור הוא פאת התיעוב בעצם וא"כ כיון דהדבר בעצם מתועב ובלתי נרצה ממילא גם ישראל כ"ש דאין להם לעשות מה שמתועב ובלתי נרצה בעצמותו יזה טעם סברא דמי א"מ כו' ודו"ק היטיב מאוד ולפי"ז עכ"פ באיסור שביתה דב"נ הרי אין לך לומר דשביתה דיום שבת חלילה מתועבת בעצמותה שהרי אדרבה בישראל השבית' מצוה ולישראל וודאי הרי נאמרו הדברים כפי מה שהם ראוים ומחויבים בעצמותם ובוודאי לא באה מצוה לישראל על דבר שהוא בעצמותו להיפוך

מתועב חלילה וא"כ מדנאמר לישראל מצוה לשבות בשבת על כרחך דבעצם השביתה בשבת נרצה ורק מהות הב"נ הוא שמחייב לו בשבת עשיית המלאכה וא"כ כיון שלגבי הב"נ הא אין חילוק בין יום שבת לו' ימי החול שהרי מצוה אחת נאמרה לו יום ולילה לא ישבותו ומפאת זה מחויב לעשות מלאכה בכל יום כדי שלא לשבות יום ולילה שלם ואין חילוק בחיוב הזה אצלו בין יום שבת לימי חול וא"כ פשוט דאותו העניין אשר למצותו בשבת הוא ג"כ עניין מצותו בחול וז"פ וא"כ כיון דבשבת רק מהות הב"נ בהכרח היא שמחייבת המלאכה דבעצם הרי הוא להיפוך מדבישראל מצוה לשבות וכנ"ל וא"כ גם בחול חיוב מלאכה דב"נ הוא רק שמהותו מחייב לו כן וא"כ ממילא תו ל"ש כלל בחיוב מלאכה דב"נ עניין מא"מ דממהות הב"נ הא אין לנו לדון כלל על מהות הישראלי אפי' להחמיר וכנ"ל ודו"ק היטב כי הדברים עמוקים ונכונים מאוד כפתור ופרח בס"ד:

ועד"ז ג"כ איסור אמ"ה דעובר דב"נ אחרי שאין חלות האיסור בישראל ע"כ דאין שם תיעוב בעצם רק דמהות הב"נ הוא שמחייב אותו ומשא"כ גיד דאסור גם לישראל וסתמיות איסור הרי הוא מפאת תיעוב בעצם כנ"ל וא"כ הרי איסור הגיד הוא איסור חפצא ומשא"כ איסור האמ"ה דב"נ רק איסור גברא וא"כ הא חפצא חל אגברא ושפיר חל איסור הגיד אאיסור אמ"ה וכנ"ל:

ודברי התוס' סנהדרין הנ"ל י"ל עוד סברא בהבנתם וזה דמה שכתבו התוס' דכיון דבישראל מצוה לשבות לא שייך מי איכא מידי הרי ג"כ צריך טעם ונ' הטעם פשוט דעניין מי איכא מידי הרי כ' רש"י סנהדרין שם דהוא משום דכשיצאו ישראל מכלל ב"נ להתקדש יצאו ולא להקל וע"כ רק בדבר שהוא אסור לעכו"ם ואילו הישראל הוא חפשי בדבר זה רצה עושה רצה אינו עושה הוא דחשיב קולא ומשא"כ בדבר שהוא להיפוך מצוה לישראל וכעניין שביתה בשבת שלעכו"ם היא אסורה ולהבדיל לישראל היא להיפוך מחויבת א"כ הרי כמו שיש חומר בעכו"ם בעניין האיסור במה שיש בו איסור לעכו"ם ולא לישראל ככה הרי יש בו חומר בישראל בעניין החיוב במה שיש בו חיוב לישראל ולא לעכו"ם וע"כ שוב נשאר בערך השיקול והשיווי ואין כאן קולא כלל בישראל מבעכו"ם וליתא לסברא דמא"מ [וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קכ"ב דהקשה אמתני' דנדרים (דף ט"ז ע"א) זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות כו' והקשה דמדוע לא תני נמי חומר בשבועות כו' דאסור לישאל על השבועה וכדכתי' נשבע להרע ולא ימיר ובכתובות (דף ע"ז ע"ב) מי איתשל אשבועתי' כו' ואילו אנדר שרי לאיתשולי ותי' דכיון דבנדר אדרבה מצוה לאיתשולי א"כ ה"ל נמי חומר בנדרים אשבועות ומש"ה לא תני לי' כי היכי דלא חשיב בהדי שדה עניין ומחצה (ב"ב דף קי"ד

ע"ב) דהלכתא כר' יוסף בזוזי (שם דף ל"ב ע"ב) משום דבהא מילתא גופי' הילכתא כרבה בארעא עכ"ל ולולא דבריו ז"ל י"ל כנ"ל דבעצם לא חשיב כלל קולא וחומרא מה שבזה הדבר מצוה ובזה הוא איסור דכיון דמחולקים מקצה אל הקצה לכן נשארו שניהם ממילא בערך השיקול והשיווי וכזה גם בהך דמא"מ דהטעם דכשיצאו ישראל כו' להתקדש יצאו ולא להקל ולכן הוי קולא רק אם הוא איסור לב"נ ורשות לישראל ומשא"כ אם הוא מצוה לישראל לא חשיב תו קולא מה שאסור לעכו"ם ולא להם דישראל הא חמירי מינייהו נמי בקצה הב' במה שהוא מצוה להם ולא לעכו"ם ולכן אין כאן קולא עוד ואף דג"כ אין חומרא אין בזה קושי' דהא לא בכל הדברים הוצרך להיות חומרא בישראל מבעכו"ם והרי הוא ככל שאר דברים שהם מותרים לעכו"ם וגם לישראל ואין בם חומרא ורק קולא א"א שיהי' בשום דבר דא"כ יומצא דכשיצאו ישראל מכלל ב"נ יצאו להקל בדבר זה וזה א"א שיצאו להקל בשום דבר אבל לעניין חומרא רק איסורין ומצוות שניתנו לישראל ואינם בעכו"ם ידעה תורה שראוי להיות חומרא באלו הדברים אבל כל מה שלא נאמר בו איסור והוא מותר לעכו"ם וגם לישראל הרי אין בי חומרא וא"כ אין תימה אם גם כאן אין חומרא וז"פ]:

ולפי"ז בשבת וחול כיון דיום השבת נבחר ונתעלה מימי החול בעניין המלאכה דכל עניין השבת עיקרו במצות השביתה ממלאכה כי ע"ש זה נקרא שבת ע"ש השביתה ממלאכה הרי דזה עיקר ענייננו וע"כ אילו הי' בחול ההיפוך חיוב לעשות מלאכה שוב הרי אין יום השבת חמור ונעלה מימי החול כלל בעניין המלאכה דכמו שהשבת נעלה מהם בעניין איסור המלאכה כך הרי ימי החול נעלים ממנו בעניין חיוב המלאכה ונשארים שניהם בערך השיקול ואילו השבת הרי צריך להיות חמור ונעלה מימי החול בעניין המלאכה כיון דנבחר מימי החול לעילוי וכל עילייו הוא בעניין השביתה ממלאכה דהוא עיקר עניין השבת וא"כ הרי צריך להיות חמור ונעלה בעניין זה על החול וא"כ הרי עילוי השבת על החול מחייב שתהי' המלאכה בחול רשות לא חיוב דאל"כ לא יהי' עילוי לשבת וא"כ הרי גם הרשות דחול תו גם הוא עצמו ממצות שביתת שבת דמצות שביתת יום השבת לעילייו ולייקרו בזה על החול הרי הוא עצמו מחייב ג"כ שתהי' המלאכה בחול רשות דאל"כ לא יהי' עילוי בשביתת השבת וא"כ אכתי הרי אין קולא כלל בישראל מעכו"ם דביום השבת גופי' אין קולא דיש בו אדרבה מצוה לשבות והרשות דחול ג"כ אינו קולא דהוא מוכרח ומחויב ג"כ ממצות שביתת השבת המחייבת כך שתהי' המלאכה בחול רשות ודו"ק היטיב מאוד:

עוי"ל בהבנת תוס' סנהדרין הנ"ל ואעתיק מה שכתוב אצלי בגליון הש"ס שלי ביבמות (דף מ"ו ע"א) אהא דאמר שם וחכ"א לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכתבתי ע"ז בגליון שם וז"ל ע' ע"ז (דף נ"ז ע"א) וחכם א' שאלני מדוע כל חד מינייהו אין פועל כלל ומ"ש מדאמרי' בעלמא דב' דברים המתירין מעלין זה בלא זה ע' לקמן (דף ק"ד ע"ב) והשבתי דב' דברים המתירין דמעלין כו' היינו רק כששניהם עושין פעולה אחת ואז כל אחד פועל מקצת פעולה משא"כ מילה וטבילה דגר לכל אחד פעולה אחרת כי הגירות יש בו ב' דברים הסרת עניין הכותיות וקבלת עניין הישראליות ע' סנהדרין (דף נ"ח ע"ב) יצא מכלל עכו"ם ולכלל ישראל לא בא הרי דיש מיצוע לב' הדברים האלו ופשוט מסברא ג"כ דלא כל מי שאינו עכו"ם הוא ישראל ממילא ובהכרח ואדם הנברא עפ"י ספר יציר' אינו לא עכו"ם ולא ישראל וא"כ הרי צריך בגירות ב' פעולות הסרת הכותיות והעשותו ישראל וזהו שפועלים המילה והטבילה כי הסרת הערלה מסרת תיעוב הכותיות והטבילה נותנת קדושה כנודע בספרי החכמה ולכן מקדשתו להיות ישראל ולכן המילה קודמת לטבילה דבתחלה צריך שיסתלק פחיתות הכותיות ואח"כ יוכל לקבל מעלה הישראלית ובזה מיושבת קושית התוס' לקמן (דף מ"ז ע"ב) דהקשו אהך דנכרית מעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה דעולה לו טבילת אמו ואמאי הרי תמצא טבילתו קודמת למילתו ולפי הנ"ל י"ל דעובר כיון דחשיב דשלב"ל הוי לי' כל התהוותו רק בהולדו והכי אמרי' בעלמא ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים הרי דהלידה הוא התהוות וע"כ כיון שקדמה לה הטבילה ובתחלת התהוותו מיד הוא מתהווה ישראל די בטבילה לבד לכ"ע דאין שם צורך הסרת הכותיות ורק בעכו"ם שהי' הווה כבר בכותיות יצריך לסלק הכותיות הוא דצריך מילה וטבילה וכנ"ל ודו"ק היטיב מאוד כי עמוק הוא ושוב מצאתי בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"ז שכ' דמילה וטבילה דגר המילה מוציאתו מטומאת עכו"ם והטבילה מכניסתו לכלל ישראל וכל זמן שמל ולא טבל יצא מכלל עכו"ם ומצוה להחיותו ואין מגעו ביין טמא ולכלל ישראל לא בא עד שיטבול עכ"ל ז"ל ואמרתי שישו בני מעי שישו. ע"כ לשוני בגליון הש"ס שלי שם והארכתי עוד בזה בחידושי:

והתבאר דבין ישראל לעכו"ם יש מיצוע אינו עכו"ם ואינו ישראל ואינו עכו"ם עדיין אינו ישראל וכנ"ל ולפי"ז נ' דאחרי דיום השבת הוא אות על הישראליות וכמ"ש אות היא ביני וביניכם והוא אות במקום תפילין דהם ג"כ אות על הישראליות וא"כ לכאורה הרי אין כאן אות על הישראליות דהשביתה הרי יש בה הוראה רק בשלילה על שאינם עכו"ם דאילו העכו"ם הרי יש לו חיוב מלאכה אבל אין כאן הוראה בחיוב עדיין על עניין הישראליות שהרי יוכל להיות דמהות האדם לא יתכן לו רק אחד מב' אלו הדברים

מלאכה או שביתה ואין לו שייכות רק לאחד מב' אלו וכל שאין לו מלאכה שוב מוכרח לו השביתה ואין שם מיצוע כלל בין המלאכה והשביתה דאין לנו מבוא בדברים כאלה ויוכל להיות שכך הוא עניין המלאכה והשביתה שאין שם מיצוע וידע ית' עניין האדם דמחייב ומתייחס רק לאחד מב' אלו בהכרח או למלאכה או לשביתה וע"כ אם אין שם מהות העכו"ם המחייב המלאכה שוב יש לו להתחייב ממילא בשביתה וא"כ הרי השביתה רק הוראה בשלילה שאין לו מהות עכו"ם אבל אין שם הוראה בחיוב על מהות ישראל עדיין ואילו האות הרי צריך על מהות הישראליות בחיוב כי אינו עכו"ם הרי אינו ישראל עדיין דבין הכותיות והישראליות הרי יש מיצוע וכנ"ל וא"כ הרי צריך האות על היותו ישראל לא על היותו אינו עכו"ם לבד וע"כ הוכרחה תורה איפוא להתיר לישראל השביתה בחול שיהי' בחול מותר לו מה שירצה שלא לעשות מלאכה וגם שלא לשבות לשנדע מזה דגם המלאכה והשביתה יש להם מיצוע ולא כל הנפטר ממלאכה יש לו להתחייב בשביתה שהרי ישראל בחול פטורין ממלאכה ועכ"ז אין מחויבין בשביתה וא"כ תו מה שהם בשבת מחויבין בשביתה היא הוראה שפיר על עניין הישראליות בחיוב דמה שאינם מחויבין במלאכה זהו הוראה על שלילות מהות העכו"ם דמהות העכו"ם הרי מחויב במלאכה ועדיין הי' ראוי רק שיהיו פטורין ממלאכה אבל אין כאן דבר המחייב השביתה עדיין וע"כ תו מה שהם מחויבים בשביתה הוא מורה שפיר על היות להם מהות בחיוב המחייב שביתה והוא המהות הישראליות המחייבת שביתת השבת דו"ק מאוד כי הדברים עמוקים עד לחדא בס"ד וא"כ מצות השבת עצמו להיותו אות על הישראליות הוא עצמו הרי מחייב ג"כ שתהי' המלאכה בחול רשות ולכן תו גם מפאת הרשות דחול אין כאן קושי' דמא"מ עוד וכמ"ש באופן הקדום:

ועד"ז י"ל עוד דשביתת השבת אינו הוראה על הישראליות בחיוב רק על העדר הכותיות בשלילה ואי דא"כ הי' די שיופטרו ממלאכה ולא הוצרך שיתחייבו בשביתה ז"א דאילו היו פטורים לבד ממלאכה ולא מחויבין בשביתה והי' הדבר להם רשות תו הרי הי' זה קולא נגד העכו"ם ובערך קל מן העכו"ם הרי אינם וא"כ הרי הוכרח להתחייב השביתה ועדיין אין כאן הוראה איפוא רק שאינם עכו"ם אבל אין כאן הוראה עדיין על ישראליות וע"כ הרי הוכרחה המלאכה בחול להיות באמת רשות בישראל להראות בזה כי אפשר באמת להיות קולא בזה בישראל מן העכו"ם בעניין המלאכה ואז תו הרי השביתה בשבת מורה שפיר על מהות הישראליות בחיוב דאל"כ הי' ראוי שיהי' גם בשבת רשות היינו פטור ממלאכה ולא חיוב שביתה עדיין ותו הרי גם הרשות דחול אינו קולא כלל באמת

כיון דהוא מוכרח להיות עבור הוראת הישראליות דשבת וכנ"ל ודו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים בס"ד:

והנה בעניין השבת עצמו במ"ש התוס' דהואיל ולישראל מצוה לשבות לא שייך מי איכא מידי נ' עוד והוא הנראה עיקר אצלי וזה דהא אילו הי' העכו"ם מחויב במלאכה באיזה יום והישראל הי' מותר במלאכה ביום אחר לא באותו שהעכו"ם אסור בו במלאכה הא לא היתה שייכא שאלת מי איכא מידי כו' כיון דהוא יום אחר ויוכל להיות דיום זה מחייב המלאכה ויום האחר אינו מחייבו וע"כ גם בשבת עצמו אף דהוא אותו היום מ"מ ממה שאנו רואין דבאה לישראל מצוה לשבות ביום ההוא מה שאין המצוה אצלו בחול א"כ הרי אנו רואין דיש אל יום זה התעלות בישראל והוא נעלה וגבוה מימי החול ולכן כפי עניין היום ההוא בהתעלותו הוא מחייב השביתה משא"כ בימי החול שהם נמוכים ממנו וא"כ אחרי דהתעלות של יום השבת הרי הוא רק אצל ישראל וודאי ומשא"כ לב"נ הרי אין אל יום ההוא התעלות כלל ומהות יום השביעי שלו הוא שוה אצלו למהותי שאר הימים ואין אל יום השביעי שלו שום מעלה עליהם ואינו נעלה וגבוה מהם כלל (וזהו מה שאמרו במדרש דעכו"ם ששמר את השבת חייב מפאת דנחשב כנכנס בין המלך והמטרונא והיינו דאם הוא שומר שבת מפאת ההתעלות אשר ליום ההוא א"כ הרי הוא אומר כי התעלות היום ישנו גם אצלו ולכן הוא פוחת בזה מעלת והתעלות היום באומרו כי יש ההתעלות גם אצל העכו"ם ולכן הוא מתחייב מפאת בזיון השבת דו"ק היטיב כי הדברים עמוקים) וא"כ כיון שאין התעלות היום אצל העכו"ם שוב נמצא שאין כאן מלאכת העכו"ם ושביתת הישראל ביום אחד בעינו כלל כי הרי העכו"ם מחויב במלאכה ביום סתמיי ואילו הישראל מחויב בשביתה ביום אחר לגמרי נעלה וגבוה ממנו ודו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים עד לחדא בס"ד:

ועד"ז י"ל ג"כ בטעם מ"ש התוס' דגם מפאת שני בשבת אין קושי' הואיל ויש מצות שביתת שבת וי"ל ג"כ דגם ימי החול הרי הם נעלים בישראל מבעכו"ם ממילא מפאת היות להם חיבור אל השבת אשר הוא נעלה וגבוה בישראל [וע' בעה"מ ספ"ק דשבת בהך דאין מפליגין בספינה ואין צרין על עיירות של עכו"ם פחות מג' ימים קודם לשבת דהוא משום דהם מקום סכנה וכל ג' ימים קודם לשבת קמי שבתא מיקריין ונראה כמתנה לדחות את השבת כו' ע"ש והיינו דג' ימים דקמי שבתא יש בהם כבר עניין השבת הבא במה מפאת החיבור וע"כ כבר יש בם עניין חיובו לעניין שצריך לימנע בם מדבר הגורם חילולו משום פ"נ וא"כ כי היכי דג' דקמי שבתא יש בם עניין השבת הבא במה ומקבלים עניין השבת הבא במה מהמאוחר אל הקודם כך ג' דבתר שבתא הרי יש בם ג"כ עניין

השבת העבר במה ומקבלים עניינו מהקודם אל המאוחר ומה"ט מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך עד רביעי בשבת מפאת דחדא ותרי ותלתא בתר שבתא ע' פסחים (דף ק"ו ע"א) ומצינו כזה במעשר בהמה דמקדש לפניו ולאחריו וכך ג"כ השבת יש מעלה גם אל ימי החול דקמי' ודבתרי' וע' חגיגה (דף י"ח ע"א) את חג המצות תשמור לימד על חוש"מ שאסור בעשיית מלאכה דברי ר' יאשי' ר' יונתן אומר א"צ ומה ראשון ושביעי שאין קדושה לפניהן ולאחריהן אסור בעשיית מלאכה חוש"מ שיש קדושה לפניהן ולאחריהן אינו דין כו' ששת ימי בראשית יוכיחו שיש קדושה לפניהן ולאחריהן ומותרין בעשיית מלאכה מה לששת ימי בראשית שאין בהן קרבן מוסף תאמר בחוש"מ שיש בו קרבן מוסף כו' והיינו דמעלת יש קדושה לפניו ולאחריו לבד אין מספקת לאסור במלאכה רק בצירוף מעלת הקרבן מוסף אבל עכ"פ עניין הקדושה לפניהן ולאחריהן דששת ימי בראשית הרי היא ג"כ מעלה תמיד אלא שאין ערך מעלה זאת מחייב עדיין באיסור מלאכה] וא"כ איפוא הרי גם ימי החול נעלים בעצמותם בישראל מבעכו"ם וא"כ תו הא לא שייך גם בם מי איכא מידי כלל כיון שאין ישראל מותרים בשביתה באותו הזמן אשר העכו"ם מחויב במלאכה כי הזמן תמיד זמן אחר הוא בישראל מפאת היותו נעלה מפאת החיבור אל השבת דו"ק מאוד ועוד דכיון דיום השבת הוא נעלה וגבוה בישראל שכפי עיליו מחייב השביתה א"כ ימי החול נמי דישראל שיש להם מעלה מפאת היותם מחוברים לו לכן נהי דאין מעלת החיבור ההיא עוד גדולה כ"כ לאסור המלאכה מדלא אסרה תורה מלאכה בחול מ"מ הא יוכל להיות דמעלת החיבור מועלת עכ"פ לעניין שלא תהא המלאכה מחויבת עכ"פ דוגמת מה שכ' הר"ן חולין פ' גיה"נ דזרוע בשלה חשיב חידוש במה שציותה תורה לבטל דאף דמותר מה"ת לבטל איסור ואין הביטול מרוחק לעניין שיהי' אסור מ"מ הוא מרוחק לעניין זה לשלא יהי' מחויב עכ"פ וא"כ כזה גם כאן הא לא שייך תו סברא דמי איכא מידי כלל דנהי דלא אהני מעלת החיבור לאסור המלאכה ואין מעלת החיבור מרחקת המלאכה לאוסרו מ"מ הא יוכל להיות דלעניין זה היא מרחיקתו עכ"פ לשלא יהי' מחויב ולא שייכא תו סברא דמי איכא מידי כלל דו"ק מאוד כי גם זה נכון מאוד בס"ד:

והנני שב לענייננו ואומר דנ' עוד להסביר פלוגתא דר"י ור"מ אי גיה"נ נאמר ליעקב או בסיני עפ"י קושית האחרונים הנ"ל דאיך חל גיד אאמה"ח לב"נ הא הדק"ל דאאחע"א וי"ל בפשיטות לפי המבואר ביבמות (דף ל"ב ול"ג) דלקוברו כו' מיהת חייל, א"כ חזינן דאיסורא בעלמא מיהת חייל ורק לעניין חטאת, ומלקות הוא דלא חייל יעוי"ש (דף ל"ג ע"ב) ואיסורא בעלמא מיהת דחייל פשוט דיש עליו איזה עונש בידי שמים אשר לא ידענו

עניינו אלא דהוא עונש קיל מעונש העצמיי אשר לאיסור זה בחלותו אדבר שאין בו איסור קדום וע"כ נ' דרק בישראל דמצינו חילוקי עונשין ד' מיתות ב"ד וכרת ומיתה בידש"מ כו' ע"כ יתכן ג"כ דאיסור החל על איסור קדום שאין בו כח לחול בתוקפו רק ערך קל ממנו מפאת שכבר קדמו איסור אחר לכן עונשו קיל ביותר והוא בערך בלתי ידוע לנו ומשא"כ לב"נ דליכא לגבייהו חילוקי עונשין כלל ורק כל עבירות שלהם הן הקלות והן החמורות עונשן אחד שוה סייף ומתחייב סייף אאמ"ה הקל דבישראל במלקות כמו אע"ז החמור דבישראל בסקילה וא"כ גם איסור החל כאן שפיר ג"כ עונשו בב"נ סייף וא"כ תו לא שייך בב"נ כלל הא דאאחע"א וכמובן ואולם זה יתכן רק אי נימא דאיסור גיה"נ הנאמר ליעקב הי' עדיין בתורת ב"נ והי' לו דין ב"נ דכל עונשן סייף ויעוין ח"א מהרש"א נדרים דאהא דאמר שם (דף ל"א ע"ב) גדולה מילה שכל זכיות שעשה מרע"ה לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר ויפגשהו ד' ויבקש המיתו ובמהרש"א שם בשם הפענח רזי וא"ת וכי חייב מיתה משום שנתרשל והרי אין בה רק עשה לאב וי"ל דעם סביביו נשערה מאוד א"נ דעדיין ב"נ ואזהרתו זו מיתתו עכ"ל וא"כ פשוט דה"ה גיד אם נאמר בתורת ב"נ עדיין הי' עונשו עונש איסור ב"נ סייף ואולם אם נאמר דלהחמיר עכ"פ יצאו האבות מכלל ב"נ ונאמר איסור גיד בתורת ישראליות [כי במ"א בחידושי הארכתי לבאר דיש בזה ג' סברות א' דלא יצאו האבות כלל מכלל ב"נ וקיום תורה עד שלא ניתנה הוא רק ממדת חסידות ומצות שנאמרו להם בייחוד מילה וגיה"נ ופסח דמצרים כו' כולם נאמרו בתורת ב"נ עדיין ובסיני הוא דנתחדשו שנית אלו המצוות בתורת ישראליות ב' דלהחמיר יצאו מכלל ב"נ היינו דכבר הי' להם עניין ישראליות אשר מחמתו קיימו תורה עד שלא ניתנה ומצות מילה וגיה"נ כבר נאמרו גם להם בתורת ישראליות והיו מצוות ישראליות אלא דעכ"ז להקל עדיין לא יצאו מכלל ב"נ והיו חייבים גם מצוות דב"נ בתורת ב"נ עדיין ג' דיצאו לגמרי מכלל ב"נ אפי' להקל והיו ישראלים גמורים אלא דהיו ישראלים שלא ניתנו להם כל מצוותי' של תורה עדיין וקיימים מעצמם והי' להם עונש ביד"ש על הביטול כמבואר בפר"ד ומצוות ב"נ קיימו ג"כ בתורת קיום תורה עד שלא ניתנה או מטעם מא"מ כו' יעוין בפר"ד והארכתי בזה מאוד במ"א ואכ"מ] וא"כ אם איסור גיד כבר נאמר ליעקב בתורת ישראליות לא הי' לו דין ב"נ דכל עונשן מיתה ושוב הדק"ל דאאחע"א ולפי"ז י"ל עפ"י המבואר בספרא תזריע פ' נגעים בתחלתו נגעים שהיו בעכו"ם ונתגייר בקטן ונולד כו' טהורים ובפי' הראב"ד וז"ל וקשיא לי דמ"ט לא חשיב נגע שנולד בו קודם הדיבור (מ"ת) ועמד בו לאחר הדיבור דהוא טהור כדאיתא בסמוך (בספרא שם) ואיכא למימר דהוי בכלל עכו"ם עד שלא נתגייר ואח"כ נתגייר שהרי ישראל קודם מ"ת בני נח היו

ובשעת מ"ת נתגיירו ונכנסו תחת כנפי השכינה בטבילה ובהזאה כו' עכ"ל ומוכח דלא יצאו מכלל ב"נ כלל וכלל קודם מ"ת אפי' להחמיר דאל"כ איך נפיק מעכו"ם ונתגייר הרי ישראל גם קודם מ"ת כבר היו ישראלים במקצת ולא דמי לעכו"ם ונתגייר וכמובן ואולם בנגעים פ"ז משנה א' חשיב באמת לתרוייהו בהרת שהי' בו קודם מ"ת ועמד בו לאחר מ"ת ושהי' בעכו"ם ונתגייר יעוי"ש וא"כ לפי דרכו של הראב"ד ז"ל הנ"ל ע"כ דהמשנה סוברת להיפוך דכבר גם קודם מ"ת הי' בהם ישראליות עכ"פ להחמיר וכסברא הב' הנ"ל ולא נפיק מעכו"ם ונתגייר וכמובן ונודע דסתם סיפרא ר' יהודא וסתם מתני' ר' מאיר וע"כ ר"י לטעמי' דלא יצאו כלל מכלל ב"נ ושפיר גם גיד עונשו מיתה כדין ב"נ ולא שייך כלל אין איסור חל על איסור ולכן שפיר ס"ל דגיד נאמר ליעקב ור"מ לטעמי' שפיר ס"ל דגיד נאמר בסיני ודו"ק כי נכון הוא מאוד בס"ד. [וגוף הדבר הנ"ל מדוע ב"נ כל עונשן סייף על כל מצוותיהם בשוה נ' הטעם עפ"י הירושלמי סנהדרין פ' ד' מיתות ה"א ולרשות לא ניתן אלא דין הרג בלבד היינו דהרוגי מלכות כל עונשן סייף וכ"ה ברמב"ם כמובא במראה הפנים שם והנה כל חטא הן קל הן חמור הנה הוא מרידה חלילה במלכות, שמים כמובן וראוי שיהי' עונשו סייף מצד מורד במלכות ואך דנודע דהוא ית' מתואר במלך ומתואר באב היינו דישראל הם בנים למקום ית' ונקרא נגדם אב ומשא"כ עכו"ם קרואים עבדים ונקרא נגדם מלך [ומבואר בספרי הדרוש דזה טעם דלא מהני תשובה בעכו"ם דתשובה הוא פיוס לו ית' והוא ית' מוחל על החטא וע"כ נגד ישראל דנקרא כביכול אב ואב שמחל על כבודו כבודו מחול לכן מהני תשובה ומשא"כ נגד העכו"ם דנקרא מלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול לכן לא מהני תשובה וכן מבואר ד"ז במקומות רבות מאוד בספרי הדרוש דנגד ישראל נקרא כביכול אב ונגד העכו"ם מלך]. וע"כ לעומת ישראל אינו דן אותם דין מרידה במלכות כי חטא הבן נגד האב אין עניינו מרידה במלכות רק שחוטא נגד אביו וגם יש חסיון על הבן ואין המלך דן את בנו למורד במלכות כי חס על בנו וע"כ אין בישראל דין מפאת מרידה במלכות ואך הרי עכ"פ החטא הוא פגם ותיעוב וצריך שיתנקה הפגם לשיהי' האדם ראוי לקבל שפעו ית' בזה ובבא וע"כ לעניין נקיון הפגם בזה שוב יש חילוקים בין חטא לחטא דחטא חמור דהפגם גדול יותר צריך עונש חמור יותר לנקיון וכפרה וחטא קל מסתלק ומתכפר ע"י מירוק עונש קל ובזה הוא ששיערה תורה בחטאים דאלו צריכים סקילה לכפרתן ואלו שריפה כו' וכדומה כל העונשין וכ"ז הוא ג"כ רק מפאת חסיון על ישראל דהם בניו וחס עליהם שיתנקה הפגם שבם וישארו נקיים ולכן שיערה תורה כל חטא וחטא מה העונש הראוי לו לנקיון ולכפרה וניתנו כפי זה חילוקי העונשין ומשא"כ העכו"ם דאינם בנים

רק עבדים אין עליהם חסיון זה ואין חוששין בפגם שלהם כלל אם יהיו פגומים ולכן אין העונש בם מפאת ניקוי החטא כלל ואך לעומת זה שוב הרי יש העונש מן הטעם הא' מפאת מרידה במלכות ובזה הרי שוב אין רק עונש א' סייף לבד ואין חילוק בין חטא קל לחטא חמור דכל חטא הוא מרידה במלכותו ית' וכנ"ל ולכן העכו"ם שפיר כל עונשן סייף]:

ובחידושי במ"א כתבתי דספק זה אי ניתנה מצות מילה וגיד הנשה כו' כבר לאבות בתורת ישראליות היינו שהי' התחלת התורה כבר מאברהם אלא דלא ניתנו אז כל מצוות התורה רק מצות מילה ממנה לבד וליעקב ניתן עוד גיה"נ ובמצרים פסח או כל מצוות אלו ניתנו רק בתורת בני נח והתחלת התורה הישראלית הי' רק בסיני וכתבתי דזה תלוי בפלוגתא דב"ר פרשה כ"ח אלף דור עלו במחשבה להבראות וכמה נימוחו מהם ר' הונא בשם ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי ט' מאות וע"ד דורות מה טעם דבר צוה לאלף דור זו התורה ר"ל בשם רשבנ"א ט' מאות ושמונים מה טעם דבר צוה לאלף דור זו המילה יעוי"ש וכתבתי דתרווייהו ס"ל דתיבת דבר מתפרש אתורה יעוי"ש ברש"י הטעם אלא דלמר התחלת התורה מסיני ולמר התחלתו מאברהם וכנ"ל וע"כ ס"ל דאותן אלף כלו לפני אברהם דאותן הדורות לא היו ראוין אל התורה יעוין חגיגה (דף י"ד ע"א ריש העמוד) ולפי דרכנו פה י"ל פרפרת בזה דהנה עלה ברעיוני בעיוני בזה כעת דפלוגתא דבהמה בחיי' אי לאיברים עומדת תלוי אי צער בע"ח דאורייתא וזה דבאמת הא אינה עומדת לאיברים מפאת האיסור אמ"ה וצ"ל דכיון דהאיסור רק מפאת אמ"ה לכן אין איסור אמ"ה עצמו מונע חלות איסור אמ"ה אבהמה בחיי' ודכוותה מצינו בכמה מקומות ויעוין שו"ת מהר"ם מינץ סי' ה' בשם הפאר הלכה דקדשים טמאים מטמאים טומאת אוכלין אע"ג דבעי כביצה והני מיכתת שיעורייהו כיון דאסורין בהנאה וטעונים שריפה דעכ"ז כיון דהאיסור וחיוב השריפה רק מפאת הטומאה לכן אינו מגרע את הטומאה עצמה לעניין שלא תטמא מפאת שתוחשב פחות מכביצה יעוי"ש וסברא זאת מוכרחת ממנחות (דף ק"ב ע"א) דפריך פיגול ונותר לר"ש דעומד לשרוף כשרוף אמאי מטמאין טומאת אוכלין ומדוע לא פריך מקדשים טמאין וע"כ דטמאים שאני דכיון דחיוב השריפה רק מפאת הטומאה ע"כ לא אמרינן בי' עומד לשרוף כשרוף לגרע את הטומאה עצמה שלא תטמא אחרים וא"כ ה"ה לעניין כתותי כו' ולפי"ז נ' דלמ"ד דצער בע"ח דאורייתא א"כ מלבד איסור אמ"ה ג"כ אסור לחתוך אבר מבהמה בחיי' ולאוכלו וכמבואר בב"ב (דף כ' ע"א) דאפי' בהמה טמאה דאסורה באכילה לאדם ועומדת לאכילת כלבים עכ"ז אסור לחתוך ממנה אבר להשליך לכלבים משום צער בע"ח

יעוש"ה דאמר פסיק שדי לה איכא צער בע"ח וא"כ ה"ה בבהמה מותרת לאדם אפי' הי' אמ"ה מותר עכ"ז הי' צריך להמיתה תחילה ולאוכלה אח"כ או רק אילו נפל אבר מאיליו ממנה הי' מותר לאכול האבר אבל לחתוך ולאכול ממנה אבר אבר הי' אסור משום צער בע"ח וא"כ כיון דמפאת איסור אחר שאינו איסור אמ"ה אין בהמה עומדת לאיברים שוב שפיר בהמה בחיי' לאו לאברים עומדת יעוין דוגמת זה בשו"ת מהר"מ מינץ שם לעניין כתותי כו' ג"כ יעוש"ה ולפי"ז י"ל דבנו של ריה"ג דמדרש הנ"ל בשיטתי' דאבוה קאי דריה"ג ס"ל בב"מ (דף ל"ב ול"ג) דצער בע"ח לאו דאורייתא וא"כ בהמה בחיי' לאיברים עומדת ותיקשי איך חל גיד אאמ"ה וצ"ל כתי' הרשב"א ותיקשי מגיד דיעקב [היינו אם ס"ל כר' יהודה דגיד נאמר ליעקב או לפמ"ש בפיה"מ להרמב"ם בחולין (ד"ק) שם במשנה דלכ"ע נאמר גיה"נ ליעקב ופלוגתתם רק אם אנו מקיימין המצוה מפאת מה שנאמר ליעקב או מפאת שנשנה בסיני יעוש"ה] וצ"ל דגיד שנאמר ליעקב לא נאמר עדיין בתורת ישראליות רק בתורת ב"נ ועונשו סייף אפי' אם הוא איסור קל ולא שייך בי' אאחע"א וכנ"ל וע"כ שפיר הוכרח לסבור דהתורה הישראלית התחלתה רק מסיני וכמובן [ואין להקשות עלי' דל"ל להקדמה דצער בע"ח לאו דאורייתא הא אפי' למ"ד דאורייתא לכאורה הלימוד רק מפריקה וטעינה יעוש"ה בב"מ וא"כ כה"ת לישראל נאמרה ולא לעכו"ם וא"כ ב"נ לכ"ע אין מוזהר אצער בע"ח וא"כ לכ"ע תיקשי מגיד דיעקב דז"א דמבואר בס' חסידים סי' תרס"ו דלמ"ד דצער בע"ח דאורייתא גם ב"נ מוזהר אצער בע"ח יעוש"ה לימודים ע"ז ולמ"ד דצער בע"ח דרבנן פשוט דב"נ אינו מוזהר דמא"מ כו' והדרבנן לא שייך בב"נ וז"פ]:

ועפי"ז י"ל ג"כ דריה"ג לטעמי' דס"ל בחולין (דף ע"ד ע"א) דבע"ח רק מפאת האיסור לא חשיב אוכל וע"כ בן פקועה שמותר חשיב אוכל יעוש"ה א"כ לפי"ז אין לדרוש מקרא דאכול תאכל דנאמר לאדם איסור אמה"ח דעניין הדרש כשהוא אוכל אז תאכלנו ולא בע"ח דאין חשיב אוכל דהא חשיב אוכל שפיר והאיסור הוא שמפקיע ממנו שם אוכל וא"כ מנ"ל ללמוד את האיסור עצמו וכמ"ש במכתבי הקדום לכ"ת וא"כ לריה"ג ע"כ לימוד איסור אמה"ח ח מקרא דאך בשר בנפשו דמו לא תאכלו הנאמר לנח וא"כ שוב אמה"ח דב"נ איסור הנאה וכסברת ר' אבוה כיון דנלמד מל' לאו דלא תאכלו ולא נלמד מכלל עשה וכמ"ש במכתבי הקדום וא"כ תיקשי דמנ"ל לאסור אמ"ה עתה לב"נ דילמא הא דחזר ונשנה הוא משום היתר הנאה וכמ"ש כ"ת במכתבו בשם האור חדש וע"כ הוכרח לסבור דצער בע"ח לאו דאורייתא וא"כ ממילא בהמה בחיי' לאיברים עומדת

ואז יש לימוד בלא"ה דאמ"ה מותר בהנאה מהא דהתירה תורה בהמה בחיי' במלאכה וכקושית הגרע"א ז"ל שהבאתי במכתבי הקדום ויש להאריך עוד הרבה בזה ואכ"מ:

עוי"ל פרפרת בזה דהנה איסור אמ"ה דב"נ יש לו ב' לימודים א' מאכול תאכל הנאמר לאדם כמבואר בסנהדרין (דף נ"ו ע"ב) ב' מקרא דאך בשר בנפשו דמו לא תאכלו הנאמר לנח כמבואר שם (דף נ"ט ע"א) ושאלני ע"ז כ"ת במכתבו ופשוט דהוא פלוגתא אם אמ"ה נאמר לאדם או רק לנח דמ"ד הא' הנ"ל ס"ל דז' מצות נאמרו לאדם ואחד מהם אמ"ה וכמבואר בסנהדרין שם וע"כ הוכרח לדרוש אמ"ה מאכול תאכל ומ"ד הב' ס"ל דלא נאסר אמ"ה לאדם רק לנח וע"כ מייתי קרא דנח ומ"ד הנ"ל ס"ל באמת דנאמרו רק ו' מצות לאדם וכן הוא בפירוש דעת הרמב"ם פ"ט ממלכים ה"א דשש מצות נאמרו לאדם ונח הוסיף אמ"ה יעוש"ה בכ"מ ודבריו צ"ע דפשוט דהוא פלוגתא ובמדרש משלי פרשה ל"א עה"כ רבות בנות עשו חיל וז"ל אדה"ר נצטוה על שש מצות נח על אמ"ה ואברהם על המילה כו' עכ"ל ומפורש כלשון הרמב"ם וכן הוא ג"כ סברת ר' לוי בב"ר פרשה ט"ז דאדה"ר נצטוה רק על ו' מצות וס"ל כמדרש משלי ומ"ד הב' דסנהדרין הנ"ל דעל אמ"ה נח הוא שנצטוה וכן מפורש ג"כ במדרש שוחר טוב תהלים מזמור א' עה"כ כי אם בתורת ד' חפצו יעוש"ה כל המזמור דמפורש שם דאדה"ר נצטוה על ו' מצות ובני נח נצטוו על ז' מצות עש"ה וכ"ה עוד בכמה דוכתי בדברי חכמים ופליגא אהך דסנהדרין (דנ"ו) דאדה"ר נצטוה על ז' מצות וז"פ ולפי"ז י"ל דפלוגתא דבהמה בחיי' אי לאיברים עומדת ג"כ תלוי בהנ"ל דכבר כתבתי דק' דמ"ט דמ"ד דלאיברים עומדת הא אינה עומדת לאיברים מפאת האיסור אמ"ה וצ"ל דכיון דקודם האמר האיסור הי' אמ"ה מותר והיתה גם בהמה בחיי' נחשבת אבר ומכלל אבר לכן בהאמר האיסור על אבר הוי גם בהמה בחיי' בכלל דכוונת האיסור אבר שהי' כבר כמ"ש במכתבי הקדום אלא דק' ע"ז דהא קודם האמר האיסור אמ"ה לישראל כבר הי' אמ"ה אסור גם בתחלה בהיותם ב"נ בתורת ב"נ וצ"ל דכיון דקודם האמר האיסור עכ"פ לב"נ הי' אמ"ה מותר א"כ הא קאי האיסור אמ"ה דב"נ גם אבהמה בחיי' ומצות אמ"ה שנאמרה לב"נ נוהגת עדיין עתה דכשיצאו מכלל ב"נ לא יצאו להקל ואולם התינח אי נאסר אמ"ה רק לנח ומשא"כ אי נאסר מיד לאדם ואליו הרי באה המצוה מיד ביום יצירתו א"כ לא שייך לומר דכיון דקודם האמר האיסור הי' אמ"ה מותר לכן הית' גם הבהמה נחשבת אבר מן החי דז"א יעוין במנחות (דף ה' ע"א) דאיסור הניתר בו ביום אזי כיון דאין מחוסר זמן לבו ביום לאו איסורא הוא ונחשב מתחלת היום מיד כאילו הי' היתיר יעוש"ה וא"כ ה"נ להיפוך כיון דאין מחוסר זמן לבו ביום לאו היתירא הוא וכיון דביום יצירתו נאסר ה"ל כאילו

הי' אסור מעולם באמ"ה ולא היתה בהמה עומדת לאיברים מעולם ולכן שפיר בהמה בחיי' לאו לאיברים עומדת [וי"ל עפיד"ז דפלוגתא דבהמה בחיי' אי לאיברים עומדת הוא בסברא הנ"ל אי אין מחוסר זמן לבו ביום ור"ל דס"ל בחולין (דף ק"ג) דלאו לאיברים עומדת לטעמי' אזיל דהוא הוא בעל הסברא הנ"ל דאין מחוסר זמן לבו ביום במנחות שם יעוי"ש ויש לי להאריך בזה מאוד ופה באתי רק להעיר] ולפי"ז ריה"ג דס"ל דבע"ח בעצם חשיב אוכל ורק מפאת האיסור הוא דלא חשיב אוכל וא"א לו לדרוש קרא דאכול תאכל אאיסור אמ"ה וכנ"ל וע"כ ס"ל כמ"ד דרק נח הוא שנצטוה אאבר מן החי ושוב בהמה בחיי' לאיברים עומדת ותיקשי איך חל גיד אאבר מן החי וצ"ל כתי' הרשב"א ותיקשי מגיד דיעקב וצריך לומר דלא יצאו מכלל בני נח וע"כ כיון דאיסורא מיהו איכא ג"כ עונשו סייף וכנ"ל וע"כ ריה"ג לטעמי' שפיר הוכרח לסבור דמצוות דקודם מ"ת לא נאמרו בתורת ישראליות והי' התחלת התורה הישראלית רק מסיני וברי' בשיטתי' הוא דקאי וכנ"ל:

והנה מ"ש דשפיר חל גיד בב"נ כיון דאיסור מיהת חייל והרי כל איסורים שלהם בסייף ואולם לכאורה הא בורכא דאכתי לעניין מה הוא חלות האיסור הא בלא"ה אסור משום אמ"ה ואטו בתרי קטלי קטלת לי' וכש"ס סנהדרין (דף נ"ד ע"א) ולעניין התראה בהתרו בו אגיד לא אאבר נמי ליכא נפקותא דב"נ א"צ התראה כמבואר בסנהדרין (דף נ"ז ע"ב) וי"ל דנ"מ כשנודע דשגג באבר והזיד בגיד וזה לדעת הרמב"ם פ"י ממלכים ה"א דב"נ פטור על השוגג ומשא"כ לרש"י מכות (דף ט' ע"א) דב"נ נהרג על השוגג סרה הנפקותא הנ"ל ובחידושי הבאתי ראי' להרמב"ם הנ"ל מסיפרא ויקרא דיבורא דחובה פרשתא א' דממעט עכו"ם מחיוב חטאת יעוי"ש וחטאת הרי בא על השוגג ואי איתא דעכו"ם בשוגג נמי מחויב מיתה מאי ה"א שיתחייב חטאת הרי המיתה כפרתו ואטו שוגג יוחמר ממזיד דבשוגג יתחייב מיתה וגם חטאת ויעוין עוד ספרא אחרי מות פרשתא ח' בריתא ה' ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר לכם ולא לאחרים ופי' הראב"ד דאתא למעוטי עכו"ם מחיוב חטאות ואשמות יעוי"ש וגם מזה ראי' לרמב"ם הנ"ל כנ"ל ואכ"מ ונ' עוד דאע"ג דליכא נפקותא דאטו בתרי קטלי קטלית לי' עכ"ז הרי הוא חלות גמור כיון שמתחייב עונש הגמור וע"כ ניהו דא"א להמיתו בפועל על הגיד בפ"ע עכ"ז כיון דגיד עכ"פ חייל שוב יש נפקותא שיהי' איסור גיד לאחר שחיטת ומיתת הבהמה דאזל לי' איסור אמ"ה דרק כשאינו חל מחיים הוא דכתבו התוס' חולין (דף צ' ע"א) דאינו חל גם אח"כ משום דדומי' דיעקב בעי' משא"כ כאן דחל שפיר מחיים אלא דאטו בתרי קטלי כו' א"כ שפיר אסור לאחר מיתה וז"פ:

ובעיוני בזה עלה בדעתי ביישוב גוף הקושי' דאיך חל גיד אאמ"ה וזה דכבר כתבתי דמ"ד דבהמה בחיי' לאיברים עומדת הא קשה דאינה עומדת לאיברים מפאת איסור אמ"ה אלא דכיון דקודם שנאמר איסור אמ"ה הית' עומדת לאיברים והי' אז גם בהמה בחיי' נחשבת אבר לכן בהאמר האיסור קאי גם אבהמה בחיי' ולפי"ז אחרי שנאמר האיסור הא שוב עכ"פ בהמה בחיי' לאו לאיברים עומדת ועכ"ז אסורה ולפי"ז י"ל דשפיר חייל גיד אאמ"ה עפ"י ש"ס בכורות (דף נ"ג ע"ב) אמתני' דמעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במוקדשין ויליף לי' שם מדכתיב יהי' קודש ולא שכבר קדוש ופריך טעמא דכתב רחמנא יהי' קודש הא לא"ה ה"א חיילא קדושת מעשר עילוי' השתא קדושה חמורה אקדושה קלה לא חיילא כו' מאי היא דתנן כו' מהו דתימא התם דכל בהמה לאו לעולה קיימא אבל הכא דכל בהמה למעשר קיימא אע"ג דאקדשה לא פקע איסורא דמעשר מינה כו' ומבואר דכיון דעומדת למעשר ולא להקדש האחר לכן ה"א דחל קדושת מעשר אהקדש האחר לולי קרא וא"כ ה"נ לעניין אחע"א י"ל כן דאיסור העומד לכך חל על שאין עומד לכך וכמו דאמרי' הכי בחלות קדושה אקדושה וא"כ אמ"ה דבהמה בחיי' דעתה באמת אינה עומדת לאיברים ואילו לגיד הרי עומדת ע"כ שפיר חייל גיד אאמה"ח. ואולם זה טעות דמש"ס בכורות הנ"ל יש ללמוד רק דאיסור שהדבר עומד לכך שיחול עליו איסור זה חל על איסור שקדמו שלא הי' הדבר עומד שיחול עליו אותו האיסור ומשא"כ כאן נהי דבהמה אינה עומדת לאיברים עכ"ז האיסור דאמ"ה אשר ישנו על הבהמה הרי לזה שפיר עומדת כיון דסוף סוף הרי אסורה מיצירתה באיסור אבר מן החי ואין לך עומד לכך יותר מזה ומה בכך דאינה עומדת לאכילת איברים סוף סוף הרי אסורה באיסור אמ"ה מעולם וכמובן:

ובעניין הקושיא דאיך חל גיד אב"נ הא אאחע"א י"ל עוד דלב"נ אחע"א דאאחע"א נלמד מקראי בחולין (דף קי"ג ע"ב) ואינו נוהג בעכו"ם אולם קצת אחרונים כתבו דאאחע"א הוא סברא חיצונה והוא כעניין שבע לי' טומאה דש"ס מנחות (דף כ"ד ע"א) וא"כ נוהג גם בב"נ ובחידושי במ"א כתבתי דבאיסורי מאכלות יש סברא מיוחדת לומר אאחע"א לפי המבואר בכמה דוכתי דאכילת איסור לאו שמה אכילה יעוין רמב"ם ה' תרומות פ"י הי"א ובכ"מ שם דכיון דנזיר אסור ביין לאו שתי' היא וע' ביצה (דף י"ב ע"ב) ותוס' כתובות (דף ז' ע"א) ד"ה מתוך דמלאכה לצורך אכילת איסור לא מיקרי מלאכת אוכל נפש ומוכח דאיסור לא מיקרי אוכל נפש ויעוין פיה"מ להרמב"ם ז"ל סוכה פ"ג אמתני' דאתרוג של ערלה ושל תרומה טמאה פסול דכ' דאיסור לא מיקרי פרי יעויש"ה וע' תוס' כתובות (דף ל' ע"ב) ד"ה ואי בסה"ד ובחידושי הבאתי עוד מקומות רבות בזה וא"כ

כיון דאכילת איסור לאו אכילה הוא א"כ כל אכילת איסור דעוברין על הלאו דלא תאבל הוא רק מפאת דאי ישתרי שוב יהי' אכילה ולכן אסור ועכ"פ עתה שאסור שוב אינו אכילה וא"כ לעניין איסור הב' דכבר אינו אוכל מכח האיסור הקדום לכן איסור הב' שפיר אינו חל כלל והוספתי בחידושי לחדש דסברא זו שייכא בכל דין דאחע"א ואפי' בשאר עשיות שאינם אכילה ואכ"מ ולפי"ז שוב שפיר שייך דין דאחע"א אפי' בב"נ אולם בגיד י"ל דלא שייך זה למ"ד אין בגידין בנ"ט ובלא"ה עץ הוא ואינו אוכל אלא דהתורה אסרתו א"כ שוב מה שהאיסור הקדום מפקיע ממנו שם אוכל ג"כ לא מעלה ולא מוריד וי"ל דזה טעמא דאביי דס"ל בחולין (דף צ"ב ע"ב) דאין בגידין בנותן טעם וזה עפ"י גמ' גיטין (דף פ"ד ע"א) ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע כו' כזה גט כו' איבעי' להו ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא ורבא אמר אפשר דאכלה ולקיא ונראה דפליגי בהנ"ל אי מניעת איסור חשיב כמניעה עצמיית וכאילו גם בטבע עשיית הדבר בלתי אפשרי כמו ע"מ שתעלי לרקיע כו' א"ד מניעת איסור הוא דבר מבחוץ ואין נחשב כאילו העשי' בעצם בלתי אפשרות ולפי"ז אביי לטעמי' דמניעת איסור חשיב כמניעה עצמיית אוכל אסור לפי"ז כאילו בעצם אינו אוכל וכמו דאירי בגיטין שם באכילת בשר חזיר וא"כ שוב מסברא אאחע"א וכדברינו הנ"ל וא"כ ראוי לומר אאחע"א גם בבן נח וכנ"ל וא"כ תיקשי איך חל גיד אאמ"ה דא"ל כתי' הרשב"א דהא קשה מגיד דב"נ וע"כ הוכרח אביי לסבור דאין בגידין בנותן טעם וא"כ גיד בלא"ה אינו אוכל ואעפ"כ אסור ושוב לא שייכא סברא דאאחע"א הנ"ל בגיד וכנ"ל ושייך בי' רק דין אאחע"א דגזירת הכתוב וזה אינו נוהג בב"נ ומתיישב קושית האחרונים על הרשב"א [ואולם י"ל דסברתנו הנ"ל דכיון דאיסור מפקיע שם אוכל לכן אאחע"א לא שייכא בלא"ה בב"נ דמה שאיסור נחשב מניעה עצמיית ומפקיע שם אוכל כאילו בטבע לא הי' הדבר אוכל שייך רק בישראל דטבעם טוב ורוצה לקיים רצון ד' ע' רש"י סנהדרין (דף ע"ו ע"ב) ד"ה רוה ולכן דין התורה נחשב אצלם טבע ומה שהתורה אוסרת נחשב כאילו הי' הדבר ההוא מנוע בטבע ובעצם וע' ראב"ע יתרו על דיבור לא תחמוד שכ' ואחר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בלב הכפרי כו' יעוי"ש לשונו הטהור ומשא"כ בעכו"ם שאין טבעם טבע של קדושה לכן האיסור הוא אצלו שפיר דבר מבחוץ ואין מפקיע שם אוכל ודו"ק ויש להאריך הרבה בזה ובאתי רק להעיר]:

ב

מה שהקשה כ"ת על דברינו במכתב הקדום דעכ"פ הא יש לאו דלא תאכלו באמ"ה דב"נ וא"כ שפיר ראוי שיאסר אמ"ה לב"נ בהנאה דלאו דלא תאכלו הא כולל גם הנאה.

יעיין כ"ת בספרא שמיני פרק ה' בתחלתו לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל או לא יאכלו לאוסרם בהנאה ת"ל לא תאכלו הא כיצד בהנאה מותרים באכילה אסורים הא מה אני מקיים לא יאכלו לחייב את המאכיל כאוכל עכ"ל ומבואר דהיכא דיש ב' כתובים באיסור האכילה האחד משמעות גם הנאה והב' משמעותו אכילה לבד אזי קרא דמשמעותו אכילה לבד מפיק מאידך קרא והוי גילוי גם באידך קרא דאין הכוונה אהנאה רק באכילה לבד ויעוי"ש בפי' הראב"ד שנתקשה בזה ויעוין רש"י עה"ת שם ובמפרשי רש"י ועכ"פ לפי סברת הספרא א"כ גם דברינו במכתב הקדום נכונים דכיון דקרא דאכול תאכל משמעותו אכילה לבד לכן הוא גילוי גם אקרא דלא תאכלו דקאי רק באכילה ואולם יש לחלק בין ב' כתובים הנאמרים למצווה אחד לכאן דאכול תאכל נאמר לאדם ולא תאכלו לנח וי"ל דלאדם נאסר רק אכילה ולנח נאסר גם הנאה ולא הוי חד גילוי אאידך ואולם כיון דאכילה כבר נאסרה לאדם א"כ אילו היתה הכוונה להוסיף לנח הנאה הל"ל לא יהנה דוגמת ש"ס ב"ק (דף מ"א ע"א) דכיון דשור הנסקל בלא"ה אסור באכילה מפאת נבלה א"כ להנחה הל"ל לא יהנה עש"ה וה"נ דכוותה]:

ג

מ"ש כ"ת דה"ל לגמ' לומר נפקותא בין חזקי' לר"א לעניין אי גיד אסור לב"נ בהנאה לשיטת דגיד אסור לב"נ. לא ידעתי מי הוא הסובר כן דמשניתנה התורה ודאי דאין גיד אסור לב"נ ורק לב"נ דמקודם מ"ת נסתפקו התוס' חולין (דף צ' ע"א) דהי' גיד אסור ולאו דוקא לבני יעקב יעוי"ש אבל עתה ודאי גיד מאיסורי ב"נ ולא לישתמיט מי לחשוב ח' מצות ב"נ ואקודם מ"ת לא הי' אפשר לגמ' לומר נפקותא דפלוגתתם הוא לעניין אי ב"נ דקודם מ"ת היו אסורים בהנאת גיד דמאי דהוי הוי ולא שייך לומר דפליגי בזה יעוין כזה ביומא (דף ה' ע"ב) כיצד הלבישן מאי דהוי הוי ובכתובות (דף ג' ע"א) קודם תקנת עזרא מאי דהוי הוי וכהנה רבות וירושלמי יומא ריש פ' יוה"כ דהמשנה דשם נשנית קודם תקנת עזרא דהתקין טבילה לבעלי קריין דאחר תקנת עזרא לא הוצרך לשנות איסור תשמיש ביוה"כ דבלאה"נ כיון דנשנה איסור רחיצה א"כ הא ממילא גם התשמיש אסור כיון דלא יוכלו לטבול אחר התשמיש ויהיו מנועים מתפלה עש"ה לא פליג אהך דכתובות דפריך קודם תקנת עזרא מאי דהוי הוי דשאני הך דירושלמי דקאי אמשנה ובמשניות יש שהם קדומות מאוד וכמו שהארכתי בזה בחידושי ממקומות רבות מאוד ואכ"מ]:

ד

דברי הר"ש משאנץ בסיפרא צו פרשה יו"ד שהביא כ"ת תמוהין בלא"ה ואין להם הבנה כלל דמה זה שכ' דגיד נמי הותר מכללו הא גיד אינו מאיסור ב"נ כלל ואי ס"ל דלב"נ דקודם מ"ת הי' אסור וכמו שנסתפקו התוס' עכ"ז הרי אין ללמוד מזה רק דגם חלב הי' אסור לב"נ רק קודם מ"ת לע"ז הרי לא קאי מיעוט דבני ישראל הכתוב בתורה אצל חלב שהמיעוט הרי בא לומר רק דעתה אין חלב נוהג בב"נ וגם ק' דמבואר להדיא בפסחים (דף כ"ג ע"ב) דחלב הותר מכללו אצל חי' משא"כ גיד ושמש"ה אין ללמוד גיד מחלב יעוי"ש וא"כ ה"נ אין לומר גיד יוכיח דהותר מכללו ונוהג בב"נ דמה לגיד שלא הותר מכללו אצל חי' תאמר בחלב כו' ופשוט דגיד לא נחשב הותר מכללו לגבי חלב אפי' למ"ד דגיה"נ אינו נוהג בטמאה דהא חלב נמי אינו נוהג בטמאים וכמבואר במשנה חולין (דף קי"ז ע"א) וא"כ חלב עכ"פ הרי הותר יותר במה שהותר גם אצל חי' ודברי הר"ש צלע"ג כעת:

ה

מ"ש כ"ת בשם אחרונים דאחשבי' שייך רק בדבר שכבר אסור. אמת שכ"כ הברוך טעם דסברא דאחשבי' דר"ש דס"ל כ"ש למלקות וכ' הריטב"א מכות משום דאחשבי' לחומר איסורו ובזה פי' הב"ט דכיון דאסור משום ח"ש עכ"פ ועכ"ז אוכלו על כרחך דחשיב בעיניו טובא ואחשבי' כזה מהני ללקות ויעוי"ש ואולם סברת האחרונים הח"צ והחוות דעת לר' יוחנן דח"ש אסור מה"ת מטעם אחשבי' היא סברא אחרת והיא אחשבי' סתמיי לא אחשבי' לחומר איסורו רק האחשבי' עושה האיסור הראשון דהא לולי סברא דאחשבי' הי' ח"ש מותר גם לר' יוחנן [ובחידושי בסוגיא דח"ש כתבתי דהא דר"ל פליג אר' יוחנן היינו רק דאחשבי' הסתמיי הוא דלית לי' לר"ל ומשא"כ אחשבי' לחומר איסורו דעדיף אית לי' גם לר"ל וע"כ גם לר"ל דח"ש עכ"פ מדרבנן אסור א"כ יש עתה בח"ש סברא דאחשבי' לחומר איסורו דכיון דאסור מדרבנן ועכ"ז אוכלו כו' וע"כ אחרי איסור הדרבנן שפיר גם לר"ל ח"ש אסור מה"ת מפאת אחשבי' לחומר איסורו ודנתי בזה בפלפול ואכ"מ]:

ומ"ש עוד דאין לדון מב"נ אישראל דמי לא נאמרו שיעורין לב"נ לא בעי' בב"נ אכילה כלל רק שיבוא האיסור לתוך פיו או לתוך מעיו. אינו מובן הא גם בב"נ כתיב אכול תאכל וכתיב אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו והוזכר ל' אכילה וע"כ דגם הכ"ש נחשב אכילה לא דלא בעי אכילה:

ומ"ש עוד דיש לתלות להיפוך דין ב"נ בישראל לסברת הרא"ם דלר' יוחנן סתם אכילה בכ"ש וההלכה מגלה רק דאיירי קרא בכזית כו'. כן כתבתי כבר בקונטרס ע' פנים לתורה אות כ"ה והדברים עתיקין:

ו

מ"ש דהפי' בהך דגיטין לא חזרה שליחות אצל הבעל הוא משום דהוי טלי גיטך מע"ג קרקע. אין הפי' כך לדיעות הסוברים דגם בשליחות דעלמא בעינן חזרה שליחות כו' יעוין טוח"מ סי' קפ"ה ומחנה אפרים סי' ד' משלוחין ויעוין היטב רש"י ותוס' גיטין סוף פרק ב' ופרק האומר ויראה שפירשו כדברי במכתבי הקדום:

ז

ומה שהקשה מהראשונים גיטין פ' האומר דכתבו דמה שקיבל השליח הכח לקבל הגט הוא דבר שלם בפ"ע ולא הוי חצי דבר. התוס' שם חולקים ע"ז וחשבו לי' חצי דבר וגם לראשונים הנ"ל אין לו עניין לדברינו במכתב הקדום כלל דהתם הרי קיבל השליח את השליחות דכמו שהאשה נתנה לו כח השליחות לקבל הגט כן הוא קיבל ברצונו כח זה ורצה להעשות שליח ולקבל הגט וע"כ שפיר נגמר עניין השליחות והוא דבר בפ"ע ומשא"כ בדבר עביר' לפי דברינו במכתב הקדום הא לא קיבל השליח כלל לעשות המעשה דרצונו האמתי שלא לעשות המעשה אף שאומר לעשות יעיין היטב במכתבי הקדום ויבן:

ובגוף מחלוקת התוס' וראשונים ז"ל הנ"ל אי מה שהשליח מקבל הכח ונעשה מוכשר לקבל הגט הוא דבר בפ"ע או הוא חלק מן קבלת הגט בעצמו. כתבתי בחידושי דהוא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל קידושין ריש האומר דס"ל לר' יוחנן בעשאה שליח לקבל קידושין דחוזרת ור"ל ס"ל דאינה חוזרת והיינו דר' יוחנן ס"ל כתוס' הנ"ל דכח שלו לקבל הקידושין הוא חלק מקבלת הקידושין וכיון שהקבלה עדיין לא היתה לכן לא נגמר עדיין דבר שלם ו כולה לחזור יעיין תוס' גיטין (דף ל"ב ע"ב) ד"ה ר' ששת וד"ה התם ור"ל ס"ל כראשונים הנ"ל דמה שקיבל הכח לקבל הקידושין הוא דבר שלם בפ"ע ואם כן הרי כבר נגמר דבר שלם ולכן אלים טפי וחשוב כמעשה ואינה יכולה לחזור והוספתי תבלין בזה דמצינו מחלוקת דומה לזה בחולין (דף קי"ח ע"ב) דפליגי רב ור' יוחנן דר"י ס"ל דיש ידי להכשר מטעמא דהכשר תחלת טומאה היא ורב פליג דאין יד דהכשר לאו תחלת טומאה היא ע"ש והסברא גם שם דומה ממש למחלוקת התוס' וראשונים ז"ל הנ"ל דגם שם דנין אם מה שהדבר נעשה מוכשר לקבל טומאה הוא חלק מקבלת הטומאה עצמה ויש לו משום זה דין הטומאה ואמרי' בי' יד כמו בטומאה א"ד מה שהדבר נעשה מוכשר

לקבל טומאה הוא עניין ודבר בפ"ע מגוף קבלת הטומאה ואינו תחלת טומאה ולכן אין לו דין הטומאה ולכן ר"י לטעמי' דס"ל דהכשר תחלת טומאה לכן ס"ל גם כאן כן דמה שהשליח נעשה מוכשר לקבל הקידושין הוא חלק מגוף הקידושין ולא דבר בפ"ע ודו"ק ויש לפלפל בזה עוד הרבה מאוד ויעוין לקח טוב כלל א' לעניין אי עשיית שליחות לד"ע הוא חלק מגוף העבירה ואכ"מ להאריך:

ח

מ"ש כ"ת ארש"י סנהדרין (דף ס"א ע"א) ד"ה ועובדיהם בסייף דכיון דשחיטה צורך זריקה היא דא"א לזריקה בלא שחיטה לכן מה שחישב בשחיטה ע"מ לזרוק לעכו"ם ה"ל הא גופי' עבודת עכו"ם. הוא דבר של טעם. ובחידושי הבאתי לרש"י זאת דוגמאות מסוגיא דכתובות (דף ל"א ע"א) דכיון דעקירה צורך הנחה היא מפאת דא"א להנחה בלא עקיר' לכן הוא מכלל העביר' וכן כאן השחיטה עצמה חשובה עבודה משום הכי [ואפי' למ"ד בכתובות שם דתלוי במצי לאהדורי י"ל דרק שם דתלינן דיהדר כדי שלא יעבור וכדברינו במכתבי הקדום דמן מחשבה ורצון אין נחשב לעבור בפועל ולכן אף שמגביה החלב לאכול תלינן שיחזור וכן בעקיר' תולין שלא יעשה הנחה ומשא"כ בע"ז י"ל דנעשה חשוד גם על המחשבה כיון דגם מחשבה מצטרפת בה למעשה [וע' מכתבי הקדום] וע"כ שפיר גם ללישנא דמצי לאהדורי חשיבא השחיטה עבודה דאף דמצי לאהדורי מ"מ כיון דאין כאן חזקה שיחזור לא מהני מצי לאהדורי ויש לדון בזה מש"ס ב"ק פרק בתרא דאמר לעניין ניסוך לעכו"ם נמי מעיקרא סברי לה כר' אבין ולבסוף סברי כר' ירמי' ובדברי התוס' שם בזה ואין להאריך] והבאתי עוד הך דנדה (דף מ"ג ע"א) בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגלי' וירדה וטבלה מהו את"ל בתר עקיר' אזלי' (בשכבת זרע עש"ה) ה"מ שכבת זרע דלא מצי נקיט לה אבל מימי רגלי' דמצי נקיט לה לא וברש"י ה"מ שכבת זרע דלא מצי נקיט לה מלצאת הילכך מכי עקר חשיב לי' צורך יציאה עכ"ל והוא כש"ס כתובות הנ"ל דעקירה צורך הנחה מפאת דלא מצי לאהדורי ודו"ק וי"ל עוד לעניין מאי דהקשיתי זה כבר בסוגיא דיבמות (דף נ"ד ונ"ה) דאמר התם לימודים לחייב אהעראה בחייבי כריתות ובחייבי לאוין יעוי"ש וק' דל"ל קרא תיפוק לי' מדהאשה חייבת דאי אגמר ביאה הא אנוסה היא דיצר אלבשה וכש"ס כתובות (דנ"א ע"ב) ולהנ"ל י"ל דבאמת לא הי' צריך קרא אהעראה דמסברא ההעראה חשובה ביאה והיא מכלל האיסור כיון דהעראה צורך הגמר וא"א לגמר בלא העראה וכרש"י סנהדרין הנ"ל דשחיטה עצמה הוי עבודה ואיסור מפאת דשחיטה צורך זריקה וא"א לזריקה בלא שחיטה אלא דהיכא דמצי לאהדורי הא לא שייך זה וכנ"ל אלא דזהו רק היכא דתולין דיחזור מכח החזקת כשרות

וכנ"ל וא"כ לדעת הסוברים דהך דיצר אלבשה אמרינן רק באשה דאין עושה מעשה משא"כ באיש דעושה מעשה יכול לשלוט בעצמו שלא לעשות מעשה א"כ שוב שפיר תלינן דיפרוש אחר ההראה ולא יגמור וע"כ אין ההראה ביאה ואיסור אצלו מסברא ושפיר צריך קרא ולפי"ז באשה שוב שפיר גם מסברא ההראה ביאה וכל הלימוד רק באיש ולק"מ ובחידושי כתבתי אופנים שונים ליישב קושיא הנ"ל מהך דההראה ואכ"מ ועפ"י דרכינו זה י"ל ג"כ דזהו הפלוגתא אי ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס דכיון דא"א לסוף בלא ההתחלה וההתחלה צורך סופה ממילא גם ההתחלה שחיטה אלא דבשחיטה בהתחלה הא מצי לאהדורי שלא יגמור וע"כ פלוגתתם אי אזלי' בתר מצי לאהדורי או בתר א"א להנחה בלא עקיר' ופליגי בתרי לישני דכתובות (דף ל"א ע"א) הנ"ל ויש לפלפל בזה הרבה ואין להאריך:

ט

מ"ש כ"ת בשם השעה"מ ממעשה הקרבנות דמשכחת בן פקועה כשר לגבוה אם אביו ואמו היו בני פקועה ונולד דרך לידה. אין השעה"מ במעשה הקרבנות רק באיסורי המזבח ואין מבואר שם כן רק דהביא רש"י חונין (דף ע"ד ע"ב) ומדברי רש"י בפשיטות נשמע כן דכ' דהפסול ב"פ לגבוה מפאת יוצא דופן דפסולו מפאת שאינו דרך לידה כמבואר בגמ' בכמה דוכתי דיוצא דופן אימעוט מכי יולד דבעי' דרך לידה וא"כ ולד הנולד מב"פ דרך לידה ממילא דכשר ולדעת התוס' חולין שם דפסול ב"פ מפאת דהוא נשחט א"כ גם ולד הנולד מב"פ פסול כיון דנחשב כבר נשחט ויוחסר איפוא עבודת השחיטה דהיא אחת מד' עבודות ומחלוקת רש"י ותוס' נ' דהוא בספק שנסתפקתי באתוון דאורייתא כלל י"ד אם היתיר ב"פ מפאת שנחשב העובר נשחט או היתיר גרידא הוא יעוי"ש דסברת התוס' הוא דנחשב נשחט ולרש"י היתיר גרידא הוא וכמובן:

ובדבר הקושי' שהקשה כ"ת ממנחות (דף ה' ע"ב) דפריך דל"ל מן הבקר להוציא טריפה ת"ל דאינו ממשקה ישראל וק' דאיצטריך קרא אטריפה כה"ג ולד בני פקועה דאין בו איסור טריפות לישראל. י"ל בפשיטות דסוגיא דמנחות אתיא אליבא דר"מ דאוסר בן ט' חי בבן פקועה ואם דברייתא דמנחות שם הוא בספרא ויקרא דיבורא דנדבה פרק ב' ברייתא י' עכ"ז כבר כתבו ז"ל דמנינו סתמי סיפרא שבידינו שאינם אליבא דר' יהודא ואכ"מ וגם י"ל דמיעוט דמן הבקר להוציא את הטריפה לא קאי כלל אטריפה דכה"ג דכיון דאין הטריפות חסרון בכה"ג לאוסרו להדיוט ה"נ אין למעטו מקרא דמן הבקר דעניין המיעוט מן הבקר מקצת בקר ולא כולו ומוקמי' מיעוטא אטריפה וע"כ ליכא לאוקמי' רק אטריפה סתם דאסור באכילה להדיוט משא"כ לאוקמי' נמי אטריפות דכה"ג

דאינו חסרון כלל הן אי חשוב כבר כנשחט והן אי היתיר גרידא שהתירתו תורה עכ"ז כיון דשרי ואינו חסרון בהדיוט מנ"ל לאוקמי' לקרא גם אטריפה דכה"ג ואולם י"ל דעניין המיעוט הוא מה"א דהבקר יעוין נדרים (דף י"ג ע"א) דאומר ה"א קרבן שאוכל לך מותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן יעוי"ש דה"א מורה על חיות וע"כ י"ל דמש"ה ה' דהבקר ממעט טריפה מפאת דטריפה אינה חי' ולפ"ז גם טריפה דכה"ג אימעוט דסוף סוף הא אינה חי' ע"י הטריפות ואולם יותר נראה דהמיעוט מתיבת מן וכנ"ל וגם י"ל דכיון דדם בן פקועה אסור כמבואר בחולין (דף ע"ד ע"ב) ומבואר בר"ן שם הטעם דשריותא דכל בבהמה תאכלו לא קאי אדם הואיל והוא שתי' ואינו אכילה וא"כ כיון דהדם אינו בכלל היתיר בן פקועה ממילא יש בו גם איסור טריפות אם הוא טריפה וא"כ גם ולד ב"פ דכה"ג פסול מק"ו מפאת הזריקה דמה בע"מ שאין בדמו איסור להדיוט מלבד איסור דם פסול לגבוה לזריקה כמבואר בתמורה (דף ו' ע"ב) דחייבין אזריקת דם בע"מ בלאו בפ"ע טריפה שדמו אסור גם משום טריפות לכ"ש דפסול לזריקה ואולם בש"ס מנחות שם אמר לא אם אמרת בחלב ודם שהן באין מכלל היתיר תאמר בטריפה שכולה איסור וא"כ ולד דב"פ דכה"ג דאין כולה איסור רק הדם לבד שוב שפיר אין בו ק"ו ויש לי ליישב גם זה ואין להאריך. ואולם ביותר יוקשה מש"ס תמורה (דף י"ז ע"א) דאמר דטריפה אין קדוה"ג חל עלי' מפאת דמדמינן לה לבהמה טמאה דמה בהמה טמאה אסורה באכילה ואין קדוה"ג חל עלי' כו' והשתא אמאי מיסתם לה סתים דכל טריפה אין קדוה"ג חל עלי' הא משכחת טריפה מותרת כגון ולד ב"פ דאין לדמותה עוד לטמאה מפאת איסור האכילה: **והי'** נראה לחדש דגם ולד ב"פ דכה"ג אפי' נימא דהיתיר ב"פ היתיר גרידא הוא שהתירתו תורה ואין נחשב כנשחט עכ"ז הוא פסול לגבוה מפאת דמצינו בכמה דוכתי דהשחיטה בקדשים נקראת מתיר וכמבואר ביבמות (דף ק"ד ע"ב) דקרי לשחיטה וזריקה ב' דברים המתירים כו' ויעוין במנחות (דף י"ד ע"ב) שחיטה וזריקה דתרוייהו מתירין כו' וכן הוא בכמה דוכתי והיתיר דשחיטה הוא מה שמתיר איסור אמ"ה ונבילות וא"כ בן פקועה דמותר בלא"ה ואין השחיטה עושה פעולת ההיתיר י"ל דהוא פסול כיון דפעולת השחיטה הוא ההיתיר וכאן הרי אין השחיטה עושה פעולה זאת וביותר י"ל כן לפי המבואר בזבחים (דף צ"ז ע"ב) דשחיטת כל קדשים בעי כלי מפאת הלימוד מויקח אברהם את המאכלת לשחוט את בנו א"כ י"ל דכי היכי דילפי' מהאי קרא אכל שחיטת קדשים דבעי כלי ה"נ יש ללמוד דצריך שתעשה השחיטה פעולת היתיר וזה עפ"י המבואר במדרש תנחומא שם עה"כ הנ"ל ויקח אברהם את המאכלת וז"ל למה מאכלת שהיא מתירה את האוכלין לתוך פיו של אדם עכ"ל (וכוונת הדרש מדלא כתיב ויקח

את המחתך או לשון אחר רק קרי לי' מאכלת] וא"כ יש ללמוד נמי דבעי' שיעשה פעולת היתיר האוכל לאדם וע"כ ב"פ דמותר בלא"ה ואין השחיטה עושה פעולת ההיתיר שפיר הוא פסול ואולם ברש"י מנחות (דף י"ד ע"ב) שם כ' דהשחיטה נקראת מתיר מפאת שבא לקדש וכמבואר שם (דף ט"ז ע"ב) ויש ליישב גם זה ואין להאריך כי באתי רק להעיר [ויעוין אתוון דאורייתא כלל כ"ה מה שדנתי בעניין שירים ניכרים דבעי' שתרומה תעשה פעולת היתיר בשירים אי היכא דאין השירים נצרכים להיתיר כגון כשהטבל ח"ש אי חשיב בכה"ג אין שירים ניכרים א"ד הואיל ואין השירים נצרכין להיתיר אין מפסיד מה שהתרומה אינה מתירתם דרק כשהשירים נצרכים להיתיר ואין בכח התרומה להתירם הוא דלא מהני משום דהוי זה חסרון בהתרומה יעוי"ש מה שהערותי בזה שם מש"ס גיטין (דף ע"ד ע"ב) הא לא דלה כו' הא לא איצטריכא כו' וא"כ ה"נ י"ל דרק כשהבהמה אסורה הוא דבעי' שהשחיטה תתיר אותה משא"כ ולד ב"פ דמותר בלא"ה אין זה חסרון בשחיטה מה שאינה עושה פעולת ההיתיר מפאת שאין הבהמה צריכה להיתיר ויש לדון בזה הרבה ואין להאריך)]:

ועוד יש להעיר דכיון דכל חלב אסור באכילה ויש בו איסור ממשקה ישראל לגבוה אלא דהותר מגזה"כ א"כ י"ל דהיכא דאין החלב אסור להדיוט שוב אין בו מצות הקטרה יעוין יבמות (דף י"ג ע"ב) דכיון דלב"ש אין איסור אשת אח חל על איסור אחות אשה ה"ל צרת ערוה שלא במקום מצוה כו' יעוש"ה ואמאי נהי דאיסור אשת אח ליכא מ"מ שפיר יתכן שיהי' מצות יבום וע"כ דכל שהמצוה תמיד ביחד עם איסור כמו יבום דתמיד יש איסור אשת אח לכן היכא דמיתרמי דליכא איסור אז גם מצוה אינו [ועוד דוגמא לזה ברמב"ם ה' אבל פ"ב ה"ו דמצות טומאת קרובים הוא רק בזכרי כהונה שהטומאה איסור משא"כ בנקיבות הואיל ואין מוזהרות על הטומאה כן אין מצוות להתטמא לקרובים יעוש"ה ובחידושי הבאתי עוד דוגמות לזה וגם מקומות סותרות והארכתי בזה ואכ"מ] וא"כ גם כאן י"ל דכיון דכל חלב אסור לכן ליכא ג"כ מצות הקטרה רק כשהחלב איסור משא"כ בב"פ דחלבו מותר לרבנן דר"מ לכן גם מצות הקטרה אין בחלבו ופסול לגבוה מפאת חסרון מצות ההקטרה ונהי דהקטרה לא מעכבא עכ"ז כל שאין ראוי להקטרה מעולם שפיר מעכב ע' תוס' יומא (דף כ"ט ע"א) ד"ה אלא [וכזה ג"כ בר"ש משאנץ על הסיפרא ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ג' בריתא י"ד דאע"ג דיש דם אעפ"י שאין בשר מ"מ אם בשעת שחיטה אין ראוי לבשר מעכב יעוש"ה ויעוין תוס' פסחים (דף נ"ט ע"ב) ד"ה יכול ויל"ע עוד הרבה בזה ואין להאריך]:

ומ"ש כ"ת דיש להעיר מש"ס יבמות (דף ל"ב) זר ששימש במאי אי בשחיטה שחיטה לאו עבודה היא וכתבו התוס' דאינו עבודה משום דגם חולין צריכים שחיטה. הטעהו הזכרון בזה דבש"ס שם איתא אי בשחיטה שחיטה בזר כשירה והך דשחיטה לאו עבודה ותוס' הנ"ל הוא בזבחים (דף י"ד ע"ב) ואהכשר זר אמר לה התם דמש"ה שחיטה כשירה בזר משום דלאו עבודה היא וי"ל באמת דשחיטת ולד ב"פ יופסל בזר כיון דבחולין א"צ שחיטה וחשיב עבודה ויעוין בס' מלא הרועים ערך עוף אי טעון שחיטה מה"ת דכ' כן לעניין שחיטת צפורי מצורע דפסול זר מפאת דאין שחיטה לעוף מה"ת ואין צריך שחיטה בחולין יעוי"ש ואולם בזבחים (דף ל"ב ע"א) יליף מוהקריבו וגו' דמקבלה ואיליך מצות כהונה וכ"ה בכמה דוכתי ומוכח דשום שחיטה ואפי' בולד ב"פ א"צ כהן כיון דליכא קרא לכהונה בשחיטה רק מקבלה ואיליך ויעוין קונטרס ע' פנים לתורה אות ס"ט דדנתי דשחיטה לאו עבודה מפאת דאין ניכר מתוך המעשה דהוא מעשה עבודה בתורת קדשים כיון דגם חולין צריכים שחיטה יעוי"ש וא"כ ולד ב"פ נמי נהי דאילו הי' חולין לא הי' צריך שחיטה עכ"ז הא לית בי' היכיר שהרי אין ניכר שהוא ולד ב"פ וע"כ שפיר ג"כ לאו עבודה היא ואין להאריך:

ידידו הדוש"ת באהבה יוסף ענגיל.

עוד לי דבר ביישוב קושיתו הנ"ל דלרש"י דפסול ב"פ בקדשים משום יוצא דופן א"כ משכחת טריפה מותרת להדיוט וכשירה לגבוה בולד שאביו ואמו היו בני פקועה ונולד דרך לידה והנה כבר כתבתי לעיל דלתוס' דהפסול משום דחשיב כבר נשחט ואין לו שחיטה עוד לא קשיא רק דלרש"י הוא דקשיא וכמובן והנה מה דנטה רש"י מפי' התוס' נראה דהוא משום דרצה לפרש גם אליבא דמ"ד דד' סימנים אכשר בי' רחמנא יעוי"ש בחולין (דף ע"ה ע"ב) רש"י ד"ה אין לו תקנה דכ' דלמ"ד דד' סימנים כו' בידו לשוחטו בעצמו ואז לא חשיב נשחט כבר מצד אמו כיון דשוחטו בעצמו יעוי"ש והתוס' לטעמייהו דפליגי שם ארש"י יעוי"ש בתוס' ד"ה בן פקועה דכתבו דאפי' למ"ד ד' סימנים כו' מ"מ בן פקועה שנשחטה אמו בהכשר ולא היתי' טריפה חשיב גם הב"פ נשחט ואין בידו לשחטו עוד בעצמו שיוחשב שנשחט בעצמו וכאילו אינו שחוט מכבר יעוי"ש וע"כ גם כאן שפיר פירשו התוס' דב"פ פסול לקדשים מפאת דחשיב כבר נשחט דאפי' למ"ד ד' סימנים אכשר כו' ג"כ הא חשיב כבר נשחט היכא דנשחטה אמו בהכשר וכנ"ל ולפי"ז דהא דנטה רש"י מפי' התוס' היינו רק כדי לתת טעם גם למ"ד דד' סימנים כו' וא"כ עכ"פ אי לא אמרי' ד' סימנים כו' א"כ טעם התוס' נכון גם לרש"י דאי לא אמרי' ד' סימנין כו' א"כ הא אין לו סימנים דעצמו עוד וחשיב וודאי נשחט כבר וא"א לשוחטו עוד

ולפי"ז י"ל דהנה איבעי' דר' אושעיא חולין (דף ע"ד ע"א) אי ד' סימנים אכשר בי' רחמנא ועניין הספק הוא אי נתנה תורה ב' שחיטות לעובר שחיטת אמו ושחיטת עצמו א"ד כיון דיש לו שחיטת אמו לא נתנה לו תורה גם שחיטת עצמו דלא מיסתבר שיהי' לדבר ד' סימנים המתירין אותו היינו ב' שחיטות והנה דוגמת זה ממש בגיטין (דף ס"ד ע"ב) במשנה נערה המאורסה היא ואבי' מקבלין את גיטה א"ר יהודא אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אבי' מקבל את גיטה בלבד ובגמ' במאי קמיפלגי רבנן סברי ידא יתירתא זכי לה רחמנא ור"י סבר במקום אבי' יד דילה לאו כלום הוא עש"ה דפליגי בזה דר"י סבר דא"א שיהי' לאדם ב' ידים ואין ב' ידים זוכות כאחת רק אם בהיותה בוגרת והיא ברשות עצמה אז יש לה יד של עצמה לבד ואם בהיותה נערה והיא ברשות אבי' ונטפלת אל אבי' ויש לה בשביל זה יד של אבי' אזי אין לה שוב יד של עצמה דלא זכי לה רחמנא ב' ידים ורבנן ס"ל דנהי דנטפלת אל אבי' ואהני לה טפילותה לאבי' להיות לה יד אבי' עכ"ז אין נפסדת בזה היד של עצמה ויש לה ב' ידים באמת יד דאבי' ויד דעצמה וה"נ מסתפקא לי' לר' אושעיא כי האי מילתא ממש מי אמרי' דא"א שיהי' לבע"ח ד' סימנים היינו ב' שחיטות וכנ"ל רק אם בהיותו בפני עצמו ואינו טפל לאמו יש לו סימנים ושחיטה דעצמו ואם בהיותו במעי אמו וטפל לאמו דיש לו אז מפאת טפילותו לאמי' סימנים ושחיטה דאמו אז אין לו שוב סימנים ושחיטה דעצמו דלא זכי לי' רחמנא ב' שחיטות א"ד נהי דיש לו סימנים ושחיטה דאמו מפאת טפילותי' לאמו עכ"ז לא אבד בזה סימנים ושחיטה דעצמו ויש לו באמת ד' סימנים סימנים ושחיטה דאמו וסימנים ושחיטה דעצמו ודו"ק כי סברת ספיקו של ר' אושעי' דומה בדומה ממש להך דגיטין וא"כ לר' יהודא דס"ל בגיטין שם דאין ב' ידים זוכות כאחת וא"כ ה"נ לא אמרי' ד' סימנין אכשר בי' רחמנא כו' וא"כ כיון דהאי ברייתא דמנחות מן הבקר להוציא את הטרפה כו' הוא מספרא פ' ויקרא וכמ"ש לעיל וסתם ספרא ר' יהודא א"כ ר' יהודא לטעמי' הא גם טריפה הנולד מבני פקועה פסול לקדשים מטעם התוס' כיון דחשיב כבר נשחט כיון דלא אמרי' דד' סימנים אכשר בי' רחמנא וא"א שתהא בו שחיטה עוד וכנ"ל ודו"ק כי זה נכון מאוד בס"ד

(הוספה לאות א') **עוד** לי פרפרת במה שכתבתי דספרא תזריע פ' נגעים בתחלתו פליג אמתני' דנגעים פ"ז מ"א דסתם ספרא דלא חשיב נגע דקודם הדיבור ס"ל דלא יצאו מכלל ב"נ מקודם מ"ת ונפיק מעכו"ם ונתגייר ומתני' דחשיב לי' ס"ל דיצאו מכלל ב"נ גם מקודם וכמ"ש לעיל בארוכה ונראה עוד דסתם ספרא וסתם מתני' דהם ר' יהודא ור' מאיר לטעמייהו אזלי וזה דהנה עניין הפלוגתא אי בהמה בחיי' לאיברים עומדת דנתי בה בחידושי במ"א בארוכה דעניין הפלוגתא הוא אי דבר כללי המקובץ מחלקים ודברים

פרטיים אם נחשבים הפרטיים גם בהיותם בתוך הכלל א"ד הכלל המקובץ מחלקים הוא דבר אחר לגמרי לעומת החלקים ואין הפרט נחשב בתוך הכלל וזהו עניין הפלוגתא אם בבהמה כולה ג"כ נחשבים האיברים היינו שאין האיברים אובדים שם אברים ויש כאן שפיר שם אמ"ה א"ד כלל הבהמה אין האיברים נחשבים בה ונחשבת רק בהמה כללית לא אבר ויעוין חולין (דף ק"ב ע"ב) על אבר ממנה חייב על הבהמה כולה לכ"ש והיינו כנ"ל דגם הבהמה חשובה אברים אלא דהם אברים רבים כל איברי הבהמה וע"כ אטו עבור שיש שם כל האיברים יחד מיגרע גרע וזהו עניין הקל וחומר ורבי סבירא לי' דבאמת הוא כן דבבהמה כולה אין האיברים נחשבים ואין שם שם אברים רק כלליות הבהמה ואין כאן אבר שיוחשב איסור אמ"ה דו"ק היטב מאוד ויעוין תמורה (ד' כ' ע"א) יחיד שהפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהאיכא שעיר נשיא כו' הני תרי גופי נינהו כו' וא"כ מדלא משני שם נמי הכי אקושי' דכהן גדול שהפריש פרה לפרו תיקדוש דהאיכא פרת חטאת יעוי"ש ואע"ג דפרת חטאת הא הוא קרבן ציבור והו"ל לשנויי ג"כ דהנך תרי גופי נינהו וא"כ ע"כ דציבור לגבי יחיד אין נחשבים גוף אחר והטעם שגם היחיד מכלל הציבור ואין מתבטל שמו בתוך הציבור דו"ק וע' תוס' זבחים (דף ד' ע"א) ד"ה וישנו דלא משכחת שינוי בעלים בקרבן ציבור, דאם שחטו לשם יחיד הרי גם הוא בעליו יעוי"ש ובמ"א הארכתי בזה ממקומות רבות מאוד ואכ"מ והנה בירושלמי שקלים פ"א ה"ד על המשנה א"ר יהודה העיד בן בוכרי ביבנה שכל כהן שהוא שוקל אינו חוטא אמר לו ר' יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו הן האיך נאכלין ובירושלמי שם א"ר טבי כו' כן משיבין חכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין חטאת הציבור מתה מנחת יחיד קריבה כליל ואין מנחת ציבור קריבה כליל (כמו דמצינו דיחיד חלוק מציבור דחטאת יחיד מתה ואין כו' ה"נ מנחת כהן יחיד הוא דקריבה כליל ומשא"כ מנחת ציבור אף שיש בו חלק הכהן אין קרב כליל) כו' והוא מותיב לון זו לא נדבת יחיד היא (הרי גם זו נדבת יחיד שהרי שקל הכהן שקלו בפ"ע) ואינון מתיבין לי' מכיון שנמסרה לציבור כמי שהיא נדבת ציבור ונ' דפליגי בזה ר' יהודה ורבנן דר"י ס"ל דגם היחיד בתוך הציבור עדיין נחשב ולכן חשיב העומר כו' עדיין מנחת כהן דהיא כליל וחכמים ס"ל דאין היחיד נחשב בתוך הכלל ובטל ממנו שם מנחת כהן וחשיב רק נדבת ציבור ושפיר נאכל ודו"ק ולפי"ז ר"י לטעמי' דהיחיד נחשב בתוך הכלל א"כ בהמה בחיי' חשובה אמ"ה וק' איך חל גיד אאמ"ה וצ"ל כתי' הרשב"א וקשה מגיד דיעקב וצ"ל דלא יצאו אז מכלל ב"נ ונאמר עדיין האיסור בתורת

ב"נ ולא שייך אאחע"א דכיון דאיסורא בעלמא מיהת חייל א"כ הא בב"נ כל עונשן סייף גם אאיסור קל וכמו שהארכתי לעיל באות א' וע"כ ר"י לטעמי' שפיר ס"ל דלא יצאו מכלל ב"נ עד סיני ורבנן דר' יהודה דהם ר"מ גם כן לטעמייהו שפיר סברו דכבר גם האבות יצאו מכלל ב"נ וכמובן ודו"ק ונכון בס"ד:

[**ונזכרתי** עוד דד"ז דר' יהודה ס"ל בהמה בחיי' לאיברים עומדת א"צ לדונו מהך דירושלמי שקלים דס"ל דהחלק נחשב בתוך הכלל רק יש לדונו בפשיטות יותר עפ"י ש"ס חולין (דק"ב) הנ"ל אמר ראב"ש ק"ו על אבר ממנה חייב על כולה לכ"ש וא"כ ר' יהודה נמי הא מצינו לו דס"ל ק"ו כזה בנזיר (דף מ"ט ע"ב) ת"ר אחר פטירתו של ר"מ אמר להם ר' יהודה אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן כו' דחק סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי ר"מ על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת כעס ר' יהודה ואמר כו' על כזית מן המת מגלח על המת לכ"ש א"ר יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עלי' לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לכ"ש כו' ופשוט דר' יהודה גופי' כשהקשה על כזית מן המת מגלח כו' ידע די"ל נפקותא למת שאין עליו כזית בשר ומאי דכעס הוא ג"כ רק משום דגם אהא קשיא קושית הגמ' הנ"ל על אבר ממנו מגלח כו' ורק לפי שאמר סומכוס על המת ועל כזית מן המת אמר הוא ג"כ בקושיתו ל' זה על כזית מן המת מגלח כו' ואם יאמרו לו דלא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר עדיין יקשה על אבר כו' וע"כ כעס לפי שיש עכ"פ קושי' אדברי ר"מ הנ"ל וכך משמע ל' הגמ' ועדיין יאמר כו' ולא אמר ועדיין קשיא כו' רק ועדיין יאמר היינו דר' יהודה עצמו יאמר עדיין כך ולזה הוא שנתכוון וע"כ כעס ואך לפי שהזכיר סומכוס על המת ועל כזית כו' הזכיר הוא ג"כ בק"ו שלו על כזית כו' אבל כוונתו גם לקושיא זאת על אבר כו' וז"פ וא"כ ק"ו זה על אבר ממנו מגלח על כולו לכ"ש הנה הוא ממש כק"ו דראב"ש הנ"ל על אבר ממנה חייב על כולה לכ"ש וא"כ הא ס"ל לר' יהודה בהדיא כראב"ש דיש גם בבהמה בחיי' איסור אבר וז"פ]:

והנה לפי הפיה"מ להרמב"ם במשנה חולין (דף ק' ע"ב) דבין לר' יהודה ובין לרבנן נאמר גיד לבני יעקב רק דבהא פליגי דלר' יהודה אנו נמנעין גם עתה מגיד מפאת האיסור שנאמר לבני יעקב ולרבנן אנו נמנעין רק מפאת שנאמר בסיני לקיים האיסור ההוא ולא מפאת האיסור הקדום שנאמר לבני יעקב ע"ש וי"ל ג"כ להנ"ל דר"י לטעמי' אזיל דבהמה בחיי' לאיברים עומדת ותיקשי דאיך חל גיד אאמ"ה דצ"ל דגיד נאמר מיד לבני יעקב בתורת ישראליות והוי ב' מצווין דעל אמ"ה מהות האנשיות הוא שמצווה כיון דגם ב"נ מצווה ומשא"כ על גיד רק מהות הישראליות הוא שמצווה ולא שייך אאחע"א כמ"ש

באות א' וע"כ כיון דנאמר מיד לבני יעקב בתורת ישראליות לכן שפיר ילפי' מיני' ונוהג שפיר האיסור ההוא עצמו גם אצלינו ומשא"כ רבנן דר' יהודה ס"ל דלאו לאיברים עומדת ולא קשיא דאיך חל איסור גיד אאמ"ה וא"כ שפיר מצי סברי דנאמר לבני יעקב רק בתורת ב"נ וע"כ שפיר לא ילפי' מיני' ואין האיסור ההוא נוהג עתה כיון דנאמר עדיין בתורת ב"נ ומה שנוהג אצלינו הוא רק מפאת שנאמר בסיני שנית לקיים האיסור ההוא וכמובן:

מה שדנתי בכל דברי בתי' הרשב"א דחלות גיד אאמ"ה הוא מפאת דבמעי אמו לא חשיב חלות איסור אמ"ה הואיל ויש לו היתר בשחיטת אם. נמשכתי בזה אחר לשון כ"ת ואולם באמת אין מבואר ברשב"א כן רק שמדבריו ריש גיה"נ ממילא יש ללמוד תי' הנ"ל לקושי' הנ"ל דאיך חל גיד אאמ"ה יעויש"ה וגם מה שדנתי דאי נקובת הוושט נבילה מחיים איך מהני שחיטה למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף נימא וכי מתה עומד ושוחט נזכרתי שהעיר בזה הרשב"א חולין (דף כ' ע"א) ד"ה אמר זעירי ועוד שם (דף מ"ב ע"א) ד"ה אלו טריפות:

הנ"ל.

סימן ה

ב"ה יום ד' מטות תרנ"ג לפ"ק בענדין. אל כבוד איש לא ידעתי אכנהו אך מכותלי מכתבו ניכר כי מופלג בתורה הוא ה"ה כבוד התורני המופלג החריף ושנון מו"ה אפרים בלויגרונד נ"י בק"ק באבוב במדינת גאליציען:

מכתב כ"ת הגיעני במועדו ואני בעו"ה כעת חלוש מאוד וזמני לעיון וכתיבה מעט וכמעט לא יספיק לשיעורין כסדרן אשר לי ולא נפניתי לעיין במכתב כ"ת בלתי היום והנה. ע"ד הלכה למעשה אשר שאל אין רצוני להשיב זולת אם אהי' נשאל בזה מפי ב"ד:

ומה שבא במכתבו לפלפולא ספק אי גם קודם חזרה אי מעות קניין או רק מחזרה ואיליך נעקר הקניין ואת"ל דקודם חזרה אינו נעקר עדיין מסופק אם עכ"פ נעקר אחרי חזרה א"ד אינו נעקר רק אחרי קבלת מי שפרע. הנה מסברא העקירה רק אחרי החזרה דכל כמה שאין החכמים נצרכים לעקור ד"ת פשיטא דאין עוקרים וא"כ כיון שדי במה שתיקנו שיכולים לחזור נ' דלא עקרו את הדאוריתא קודם החזרה וכן משמע בירושלמי שביעית פ"ח ה"א על המשנה כלל גדול אמרו בשביעית כו' וכל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה חישב עליו לעצים הרי הן כעצים כגון הסיאה והאזוב והקורנס ובירושלמי שם שאם לקחן מחבירו ונתן מעות ואח"כ משך וחישב עליו הלוקח בשעת נתינת המעות

לאוכלין ובשעת משיכה נמלך לחשב עליו לעצים תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל ע"ש דאמר תפלוגתא דר"י ור"ל על דעתי' דר"י דו אמר המעו' קונות ד"ת (כצ"ל) דמי אוכלין נתן לו על דעתי' דר"ל דו אמר אין המעות קונות ד"ת דמי עצים נתן לו ומשמע דלר"י הוי המעות קניין גמור אם אין חוזרין ויש לדחות דכוונת הירושלמי דכיון דמה"ת חל הקניין לא מהני הפקעת החכמים להתיר האיסור מה"ת [ויל"ע עוד בזה שם ובאתי רק להעיר] ואולם בחידושי מהרי"ט קידושין על הרי"ף פ"ק בהך דבתך ופרתך בפרוטה מדמי לי' לקני את וחמור יעוי"ש ומשמע דס"ל דאין המעות מתחילין להיות קניין כלל וכמובן וע' בית שמואל אה"ע סי' ל"א ס"ק י"ז:

ומה שתמה דאיך שייך קניין אם יכולים לחזור. אינו קושי' דדמי למעכשיו ולאחר ל' למ"ד בריש האומר דהוא תנאה דיכולים לחזור ואעפ"כ אם אינם חוזרים אגמ"ל דחל הקניין מיד וה"נ דכוותה וז"פ:

ויש להביא דמיון בזה ממה שמבואר בטוא"ח סי' תרל"ח נויי סוכה אסורין באכילה ואם התנה עליהן שאמר איני בודל מהן כל בין השמשות מותרין שאז לא חל עליהם שום איסור כו' ודווקא שמתנה בזה הלשון אבל אומר אני מתנה עליהן לאוכלן כשיפלו אינו כלום אבל אם אמר אני מתנה עליהן לאוכלן אימתי שארצה מהני שגם ביה"ש בכלל. ובב"י ומ"ש אבל אם אמר אני מתנה עליהן לאוכלן אימתי שארצה מהני שגם ביה"ש בכלל טעמו מבואר משום דבשעת ביאת היום שהיתה קדושה צריכה לחול עלייהו לא הוציא כחו וזכותו מהם שגם הוא בכלל כ"ז שארצה אטול מהם הוא הילכך לא חלה קדושה עלייהו ולא הוקצו ורשאי להסתפק מהם וכן משמע נמי מדברי בה"ג שכ' רבינו בסמוך כו' אבל הר"ן כ' בפ' המביא כדי יין דהא דמהני תנאה בנוייהן דווקא באומר איני בודל שלא בטלו לגבי סוכה מעולם אבל באומר לכשארצה אטול לא מהני דכיון דפעם אחת בטלי לגבי סוכה הויין להו כסוכה ולא מהני בהו תנאה עכ"ל הב"י הרי דנחלקו ז"ל בזה אי חשיב הקצאה באומר לכשארצה אטול דהטור כו' ס"ל דלא הוי הקצאה משום דלא הוציא כחו וזכותו מהם שהרי בידו לרצות והר"ן ס"ל דכיון דתלי לי' ברצון הוי שפיר הקצאה דנהי דהרצון בידו מ"מ חשיב שפיר חלות הקצאה אאם לא ירצה [וכיון דחלה הקצאה תו הו"ל כסוכה ולא מהני בי' תנאה ואסור אף כשרוצה] וע"כ גם כאן כזה י"ל דתלוי בהנ"ל דלמ"ד התם דלא הוי חלות הקצאה כלל כיון שבידו לרצות ה"נ לא הוי חלות קניין כיון שבידו לחזור ומשא"כ לסברת הר"ן הוי גם כאן חלות קניין שפיר אף דיכול לחזור מ"מ חשיב חלות שפיר באופן שלא יחזור ואף דהחזרה בידו ודו"ק היטיב ואין הנושאים דומים בדומים ממש אבל הוא דוגמא קרובה ואולם מהך דמעכשיו

ולאחר ל' הא מתבאר להדיא דשייך חלות גם בכה"ג אף דבידו לחזור ומצינו עוד כזה גם בפועל דקנוי לפעולה ואף דיכול לחזור בו בחצי היום ויש מחלוקת ראשונים בזה אי גופו קנוי וכמו שהארכתי בזה בחידושי אבל לכ"ע חשיב מיהת קנוי עכ"פ וע' ש"ך חו"מ סי' של"ג ס"ק י"ד דגם בקניין יכול לחזור עש"ה וע' כתובות (דס"ד ע"א) דמורד על אשתו מוסיפין על כתובתה ט' מעין בשבוע מעה וחצי לכל יום ואין מוסיפין בשבת משום דמיחזי כשכר שבת ובתוס' שם (דף ב') ד"ה מיחזי כשכר שבת כ' וז"ל וא"ת והא שכר שבת ע"י הבלעה מותר כדאמרי' בפ' הזהב אם הי' שכיר שבת שכיר חודש כו' נותנין לו שכר שבת וי"ל דהכא אסור משום דלא הוי כמו הבלעה דאין מוסיפין לכל שבת יחד אלא מה שעולה בכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה עכ"ל ואינו מובן דהא גם פועל יכול לחזור בו ועל כרחך החילוק דבהך דכתובות אין שם דבר שיעשה החיבור דמוסיפין רק כ"ז שמורד ואם מתפייס ופוסק מלמרוד אין מוסיפין ומשא"כ בשכירות פועל מה שהשכיר עצמו לחודש זה עושה החיבור דקנוי לכל החודש יחד אלא שיכול לחזור וכ"ז שאינו חוזר יש קניין לכל החודש יחד וזה מחבר כל החודש יחד שהשבת מובלע בו וע' מזה בארוכה בשו"ת שבות יעקב ח"א חאו"ח סי' ו' ועכ"פ מבואר דשייך קניין גם ביכול לחזור והוא פשוט:

ומ"ש דהניחו חכמים את הקניין דאוריתא לעניין מ"ש. כ"ה בב"י סי' ר"ד לשיטת הרמב"ם וכן מוכח לכאורה מל' הגמ' דאין עניין מ"ש היות חיוב גרידא לקבל מ"ש רק שיש קניין לעניין מ"ש וכמבואר בב"מ (דף ע"ה ע"א) האי סיטומתא קניא כו' לקבולי מ"ש ומוכח דלעניין מ"ש בעי' ג"כ קניין היינו דיש קניין בחפץ לעניין מ"ש וכן בב"מ (דף מ"ט ע"ב) ל' הגמ' הוא מטלטלי דקני למ"ש ויעיין ש"ע חו"מ סי' ר"ט סעיף ו' יעוי"ש בסמ"ע וש"ך וקצוה"ח ואחרונים מחלוקת הפוסקים אי שייך מ"ש בדבר שאין בו קניין דאוריתא כלל יעוי"ש ולדיעה הסוברת דשייך מוכח דאין חיוב מ"ש מפאת השארת הקניין דאוריתא לעניין מ"ש דפשוט דכל תקנות חכמים בעניין מ"ש בעניין אחד הם וכיון דשם הוא חיוב גרידא לא מפאת השארת קניין כן גם היכא דאיכא קניין דאוריתא הוא רק חיוב גרידא לא מפאת השארת הקניין וז"פ:

ומה שחקר דאי נימא דאינו קניין גם קודם קבלת מ"ש א"כ מדוע באומר תא שקול זוזך ונאנסו עדיין הם ברשות המוכר ודן לחלק בין זה לנידון שאלתו דשם שייך מי יימר דמקבל מ"ש. הנה אני אומר יותר מזה דתא שקול זוזך אינו חזרה עדיין כלל דכל שלא קיבל הלוקח המעות עדיין בפועל תלינן דאילו הי' הלוקח רוצה לקבל המעות לא הי' המוכר מניחו ואף שאומר בפיו שרוצה לחזור ואמר תא שקול זוזך עכ"ז מפאת הדיבור

אינו נעשה חשוד לעבור בפועל ותלינן שאילו הי' בא הדבר לידי פועל המעשה לא הי' חוזר כיון שאסור לחזור [ויעוין תוס' כתובות (דע"ב ע"א) ד"ה אי דידע ניפרוש וכתבתי במ"א ג"כ לדון דאפי' אם אין אומרת משחקת הייתי ג"כ י"ל דאין נעשה חשודה ע"י שנתנה לאכול שאילו הי' בא לאכול בפועל המעשה היתה חוזרת בה והי' מתעורר אז הרצון הישראלי העצמותי הטוב ולא היתה מנחתו לאכול ויעוין ב"ק (דף ק"ח ע"ב) עמד לישבע בשקר ולא הניחוהו מאי יעוש"ה והוא ג"כ ספק הנ"ל די"ל דאע"ג דעמד עכ"ז הי' חוזר בו ולא הי' נשבע ובחידושי בסוגי' דאשלד"ע יש לי בזה חידושי דברים ואכ"מ ויעוין עוד סנהדרין (דס"א ע"א) ר' מאיר סבר דיבורא מילתא הוא ור' יהודה סבר דיבורא לאו מילחא הוא ויעוין שם ע"ב בגמ' וע' תוס' חולין (דל"ט ע"א) ד"ה ר"ל ואין להאריך]:

ומ"ש דמה שהניחו חכמים הקניין למ"ש הוי כאילו הי' תנאי מפורש כן במקח אחרי שחז"ל תיקנו כן. כן הוא בכמה דוכתי דמה שהאדם עושה ע"ד חכמים הוא עושה כמו כל דמקדש כו' ובשלטי הגבורים גיטין סביבות המרדכי (פ' המגרש) דה"נ כל המגרש אדעתא דרבנן מגרש ובתוס' גיטין (דף ט' ע"א) ד"ה ואינו דהכל תקנת חכמים מה שחוזר בנכסים וגם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים וכהנה מקומות רבות עוד והם מקובצים אצלי במ"א ואכ"מ ואולם כאן א"צ לזה דדין החכמים לבד הוא כך דכ"ז שאין מקבל המ"ש המקח קיים ואם מקבל מתבטל למפרע:

ומה שנסתפק אי מ"ש צריך רצון החוזר. משטחיות ל' הגמ' לא משמע כלל דליבעי רצונו רק דמילט לייטי' לי' ומה לנו לרצונו ורק לדיעה המובאה בחו"מ (סי' ר"ד סעי' ד') דאומרים לו המקום יפרע ממך א"כ צריך שיהי' שם ואם אין רוצה לבוא לב"ד א"א לקללו אולם גם לדיעה זאת נ' דמדברת רק בהווה דכשנתבע לדין לקיים מקחו ואומר שאינו רוצה אז הב"ד מקללין אותו ואומרים לו המקום יפרע ממך אבל גם בהלך מב"ד שפיר יכולין לקללו ולומר המקום יפרע מפלוני דעיקר מחלוקת הדיעות בש"ע שם הוא רק אם הקללה היא כללית לכל מי שאינו עומד בדיבורו וממילא גם הוא בכלל א"ד הקללה פרטית לו וא"כ גם לדיעה דהקללה היא פרטית עכ"פ די כשאומרים מפלוני וא"צ להיות בפניו ולדיעה הסוברת שם דמקללין אותו ברבים ונ' הטעם כדי שיתבייש מלחזור י"ל לכאורה דבעי' בפניו דאז מתבייש יותר ומהך דמודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו מפני הבושה וכמבואר בתוס' גיטין (דף ל"ה ע"ב) ד"ה ליחוש אין ראי' לכאן דליבעי בפניו דשם הבושה מפני אותו שנדר לו ולכן בעי' בפניו דבפניו יותר קשה לו להעיז משלא בפניו וכהך דאין אדם מעיז פניו בפני בע"ח אין אשה מעיזה פני' בפני בעלה וע' כתובות (דף כ"ג ע"א) דשלא בפניו מעיזה לחד מ"ד ועכ"פ יותר קשה ההעזה

בפניו משלא בפניו ומשא"כ כאן י"ל דמה שיודע שיקללוהו ברבים ויתפרסם בזיונו די וע' כתובות (דף מ"ט ע"ב) כי הוי אתו לקמי' דר' חסדא (מי שאינו רוצה לזון בניו קטנים) אמר להו כפו לי' אסיתא בציבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני' וההוא גברא לא בעי בני' וברש"י שם דהש"ך מכריז כן ואין מבואר שם אם הכוונה שיכריז בפניו ויעוין עוד בכתובות (דף ס"ג ע"ב) דמכריזין אמורדת בבתי כנסיות כו' ושולחים לה פעמים קודם הכרזה ואחר הכרזה ומשמע דאין ההכרזה בפני' רק שמודיעין לה את ההכרזה:

ומה שהביא קושי' בשם הח"ס דאם המוכר קידש בחפץ אין לך חזרה גדולה מזו. אין זה ברור אם זה מיקרי חזרה דנהי דההחזרה מוכרחת מהקידושין עכ"ז עצם הקידושין אינה חזרה וכ"ה סברת השלטי גבורים המובא בש"ך סי' ר"ד דכשטוען מכרת לי חפץ פלוני בכסף והנתבע כופר צריך לישבע היסת יעוי"ש ואע"ג דיכול לחזור ועכצ"ל דהכפיר' אינה חזרה ולא אמרי' אין לך חזרה גדולה מזו אע"ג דאנו רואין מן הכפירה דסוף סוף אינו רוצה שיתקיים המקח דמ"מ עצם הכפירה אינה חזרה ויעוין יבמות (דף ק"ח ע"א) פלוגתה בקטנה שלא מיאנה ועמדה ונישאת אי אמרי' נישואי' הן הן מיאוני' ויעוין רשב"א קידושין ריש האומר ד"ה ובא אחר וקידשה בתוך ל' וברי"ן שם ויעוין פסחים (דף פ"ח ע"א) לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו הגדולים ולא ע"י עבדי ושפחתו העברים ולא ע"י אשתו אלא מדעתן אבל שוחט הוא ע"י בנו ובתו הקטנים וע"י עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין שלא מדעתן וכולן ששחטו ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן ואין יוצאין בשל עצמן חוץ מן האשה מפני שיכולה למחות מאי שנא אשה אמר רבא אשה וכל דדמי לה ומסיק התם דהך אלא מדעתן דרישא היינו לאפוקי אי מחו ואמרי לא אבל בסתמא נפקו בדידי' והך דכיון ששחטו כו' שאני דכיון ששחטו אין לך מיחוי גדול מזה וא"כ ה"ה גם כאן ראוי לומר לכאורה דכיון דקידש כו' אין לך חזרה גדולה מזו וע"ע גמ' ב"ב פ' חזקת (דף ל"א ע"א) דמכירת השדה לאחר נחשבת מחאה ע"ש דאמר אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו וע"ע ב"מ (דף ט"ז ע"א) זבנה אורתה ויהבה במתנה לאחר לאו לאוקמי' קמי לוקח קא בעי וע"ע גיטין (דף ל"ד ע"א) פלוגתא באומר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא לסוף תלתין יומין אתא ופסקי' מברא ואמר להו חזו דאתאי כו' אי הוי זה גילוי דעת בביטול הגט דאף דחזינן ממילא מזה שאינו רוצה שתהי' מגורשת מ"מ ס"ל לרבא שם דאין זה ביטול הגט דרק לקיומי תנאי' קבעי והתנאי הא לא איקיים עש"ה ויש לחלק בין הנושאים ובאתי רק להעיר:

ומה שהביא ספק בשם שו"ת הרדב"ז אם מת המוכר אם אסור ליורשים לחזור וחייבים לקבל מי שפרע. לענ"ד יש לדון ג"כ צד סברא להיפוך דהיורשים אין יכולים לחזור כלל

וזה אי נימא דהוי מקח קודם קבלת מי שפרע דיש לי לדון טעם בדבר לא מפאת דהשאירו חכמים את הקניין דאוריתא למי שפרע רק יש לדון בזה סברא אחרת לגמרי וזה דבאמת כיון דניחא לי' לאיניש למיקם בהימנותי' ואסור לחזור לכן י"ל דהוי מפאת זה בכל קניין מעות כאילו פירשו שהמעות יקנו דקני וכמבואר בש"ע סי' קצ"ח סעי' ה' בהג"ה יעוי"ש בש"ך והאחרונים הסכימו שם לד' הרמ"א והב"י יעוש"ה ודוגמת זה במל"מ פ"א מה' מכיר' בשם המהריב"ל דהיכא דאיכא שבועה הוי כפריש מפאת החזקת כשרות וקנה בכסף לבד יעוש"ה ובמרדכי רפ"ק דפסחים דמהני ביטול בלב משום דאנן סהדי דמפקיר בלב שלם כי היכי דלא ליעבד איסורא והוי כמפרש ולא חשיב דברים שבלב וע"ע סברא כזו בתוס' ב"מ (דף ל' ע"ב) ד"ה אפקרה ותוס' שבת (דף י"ח ע"ב) ד"ה דמפקרא ויעוין תוס' בכורות (דף י"ח ע"ב) דמה שעושה בלב שלם ומפאת מצוה הוי כקניין וקונה בלא מעשה קניין יעוי"ש וכ"ה בכמה דוכתי אין מקום האסף פה וא"כ ה"נ כיון דניחא לי' למיקם בהימנותי' ואסור לחזור לכן זה עצמו חשיב קניין ורק דאם חוזר בו אח"כ ומקבל מ"ש אזי לסברת תוס' שבועות (די"ז ע"ב) ד"ה אי בת"ח דאדם נעשה חשוד למפרע וכן מבואר עוד בכ"ד והארכתי בזה בחידושי וא"כ תו הא בטלה למפרע האומדנא דניחא לי' כו' ושהקנה מפאת איסור החזרה וא"כ תו אגמ"ל דאינו קניין כלל ולכן יכול לחזור וע"כ שפיר הוא קניין קודם חזרה ועכ"ז אם חוזר נעקר שפיר הקניין למפרע ודו"ק היטיב ולפי"ז היכא דמת ולא חזר דמבואר בב"מ (דף ט"ז ע"א) דאע"ג דמית ניחא לי' דליקום בהימנותא וכיון שלא חזר א"כ הרי חזקת כשרותו קיים וה"ל קניין משעה ראשונה ולכן שפיר מחויבים היורשים לקיים המקח ואין יכולים לחזור כלל ודו"ק היטיב מאוד ובאתי רק להעיר:

ומה שנסתפק היכא דאיתרמי דליכא תקנת הלוקח אם יכול המוכר לחזור א"ד לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין. יעוין בש"ע סי' קצ"ח סעי' ה' בהג"ה לעניין אם היו המטלטלין במקום דליכא חשש דליקה ויעוי"ש בסמ"ע ואחרונים לעניין נתן רק מקצת מעות דטרח ומציל עבור שאר המעות אי אמרי' לא פלוג יעוי"ש:

ומה שהעיר מהך דע"ז (דס"ג ע"א) והא מחסרא משיכה דהא שם לא הי' חזרה. הנה לתוס' שם ד"ה כגון דבעי' מבורר הפסול בשעת הביאה י"ל דכיון דבידו לחזור לא מיקרי מבורר פסולו משעת ביאה ועוד דכיון דמה"ת מעות קונות ותמיד נקנה בביאה לבד א"כ אין לנו ראי' מקרא אכהאי גוונא דלא נודע פסולו בשעת ביאה דליהוי פסול דבפסולי קדשים יש חומר מחמת הידיעה והפסול מתעצם יותר בהיותו נודע וכמבואר בזבחים (דף ק"ד ע"א) דנמצא טריפה בבני מעים מרצה מפאת שלא נודע הפסול ויעוין פמ"ג

ליו"ד במשבצות סי' ק"י סק"ח דמדבריו שם בשם המנחת יעקב והפנים מאירות מוכח דפסולי קדשים עושים דיחוי רק בנודע הפסול יעוי"ש ה וא"כ כאן דלא נודע פסולו בשעת ביאה כיון דהי' ספק לנו שמא יחזור כיון דבידו לחזור וע' ש"ס שבועות (דף י"ט ע"ב) וכריתות (דף י"ח ע"ב) וירושלמי ערלה (פ"ב ה"א) אי ידיעת ספק שמה ידיעה ושם הוא עניין אחר של ספק יעוי"ש] א"כ מנ"ל דהוי פסול כלל בכה"ג ומה גם כאן דהזנות חטא ויש לתלות דיחזור ויתחרט ויעשה תשובה וע' ע"ז (דף ט"ו ע"ב) דבעי למימר דתלינן גם לקולא שיעשה תשובה ולא ימכור לעכו"ם יעוי"ש דאמר וכ"ת כותי לא עביד תשובה ישראל עביד תשובה כו' יעוי"ש וכשיתחרט על המעשה הרי יחזור ממילא גם מנתינת האתנן וא"כ הוי לגמרי נודע הפסול רק בשעת נתינה דמתחלה הי' לנו לתלות שיחזור ולא יחול הפסול מעולם כלל וא"כ כיון דיש לידיעה מבוא גדול בעצם הפסול בפסולי קדשים וכנ"ל א"כ כיון דבאתנן דקרא הא נודע הפסול בשעת ביאה והחטא א"כ מנ"ל דגם בכה"ג היכא דלא נודע בשעת ביאה דהוא פסול כלל וכלל ודו"ק היטיב ולפמ"ש לעיל דמה דחל קניין קודם חזרה הוא רק מפאת דניחא לי' כו' ואסור לחזור והוי קניין מפאת החזקת כשרות דוודאי לא יעשה איסור וכנ"ל א"כ בפשיטות לק"מ מאתנן כיון דהוא מקח הנעשה באיסור ומותר לחזור וא"כ ממילא גם קודם חזרה אינו קניין כלל וז"פ:

ויעוין עוד במחנה אפרים ה' מכיר' וקניין מעות סי' י"ב דבנתן לה ואח"כ בא עלי' ואמר מעכשיו ואיתי' בשעת ביאה אז אע"ג דקנאתו מיד עכ"ז כיון דהי' בידם לחזור ואילו לא נעשית הביאה הי' הקניין מתבטל למפרע לכן חשובה הנתינה רק בשעת הביאה וחשיב אתנן וא"כ ה"נ להיפוך היכא דבידו לחזור אחר ביאה חשובה הנתינה רק בשעת המשיכה לא בשעת ביאה ולא חשיב אתנן זונה כיון דאין הנתינה עם ביאת הזנות יחד:

ועוד נ' דבידו לחזור הרי הוא כבידו לנתקה דהוא מחלוקת הבבלי והירושלמי דבבבלי ב"מ (דף ז' ע"א) ס"ל דהוי נתינה ורק משום כריתות מיפסיל בגט ואילו בירושלמי גיטין (פ"א ה"א) סבירא לי' דלא הוי נתינה ומיפסיל משום דלא הוי ונתן בידה יעוי"ש וא"כ י"ל דגם ש"ס דע"ז הנ"ל סובר כסברת הירושלמי הנ"ל דכזה מצינו בכמה דוכתי וא"כ שפיר לא חשיב אתנן דאתנן הרי הוא ל' נתינה ובידו לנתקה הא לא הוי נתינה ואמנם מוכח קצת מל' הירושלמי שם דגם הירושלמי לא ממעט לי' מתיבת ונתן רק מתיבת בידה דבעי' כולו בידה יעוי"ש וא"כ באתנן דכתיב רק נתינה גרידא שפיר הוי נתינה גם בכה"ג:

ויעוין עוד פסחים (דף ל"א ע"א) דכיון דמצי לסלוקי' בזוזי כו' אישתכח דהשתא הוא דקא קני וא"כ ה"נ כיון דבידו לחזור אישתכח דהשתא הוא דקא קנתה ולא הוי אתנן

ובפי' הרא"ש נדרים (דף ל"ד ע"ב) ד"ה להורישה בשם הר"י דמפאת בידו לזכות חשיב שלו וברשותו ויכול להקדיש אף בדבר שלא הי' שלו עד עתה וא"כ כ"ש כאן דהי' שלו עד עתה דמהני מה שבידו לחזור לשלא יצא מרשותו ועוד דעכ"פ היא וודאי דאינה יכולה להקדישו דהא הקדש בעי שלו וברשותו וכאן אפי' אי חשיב קניין כ"ז שאין חזרה עכ"ז ברשותה וודאי הא לא חשיב כיון דבידו לחזור [דרק באין בידו לחזור חשיב ברשותה גם קודם משיכה משום דה"ל נפקד עלי' ואין דעתו לגוזלה כמבואר בב"ב (דף פ"ח ע"א) ובכ"ד] וא"כ הא אינה יכולה להקדישו וע"כ י"ל דכל היכא דאין בידה להקדישו ה"נ לא חל פסול אתנן דהוא מתנגד אל ההקדש כי ידיעת ההפיכיים אחת הוא וכל שאינו שלה לעניין חלות ההקדש ה"נ אינו שלה לעניין חלות התנגדות ההקדש ודו"ק [ור' יוחנן דס"ל בבכורות (דף נ"ו ע"א) דחל פסול אתנן אעובר לטעמי' אזיל דס"ל בתמורה (דף י' ע"א) דקדושה חלה אעוברין משא"כ לבר פדא דתמורה שם דאין קדושה חלה אעוברין י"ל דס"ל באמת דה"נ אין פסול אתנן חל אעובר]:

עוד יש לדון דכיון דמצינו בכמה דוכתי דמה שבידו לסלק הפסול והאיסור נחשב קולא ע' זבחים (דף ל"ד ע"ב) כל שבידו לא הוי דיחוי דכיון דבידו לסלק הפסול הוא פסול קל ואין בכחו להדחות [ועוד שם (דף ק"ח ע"א) דטומאה שיש לה טהרה במקוה קילה משאין לה כו'] ובתוס' סוכה (דף ל"א ע"ב) דכל שיש לו היתיר ע"י ביטול לא אמרי' כתותי כו' וכן הוא בס' נתיבות עולם למהר"ל מפראג ז"ל נתיב התשובה פרק ה' דחטא שיש לו תקנה אזי גוף החטא הוא קל יותר יעוי"ש [וכתבתי במ"א דהיינו טעמא דאין מלקות בלהנל"ע אפי' לא קיים העשה והיינו משום דכיון דקיום העשה מתקן הלאו א"כ גוף החטא הרי הוא קיל טפי מפאת זה כיון דיש לו תקנה ולכן אין בו מלקות דלא דמי לחסימה דהוא חטא חמור טפי דאין לו תקנה ובביטל העשה דאיכא מלקות היינו משום דהביטול הוא עביר' מחדש בשעת הביטול דאין לה תקנה עוד ועלי' היא שלוקה והיינו נמי טעמא דבני נח כל אזהרתן זו מיתתן והיינו משום דלא מהני תשובה בב"נ כמבואר בראשונים ולכן כל חטא שלהם חמור טפי דאין לו תקנה ולכן הוא במיתה והארכתי בזה טובא במ"א ואכ"מ] ועכ"פ כיון דבידו לבטל הדבר הוא קולא א"כ כיון דאתנן דתורה נגמר מיד בשעת ביאה וא"א לבטלו עוד א"כ מנ"ל דגם היכא דאפשר לבטלו ע"י חזרה הוא פסול דהא אז בהכרח ערכו קל מערך אתנן שא"א לבטלו דבידו לבטל הרי הוא קולא וא"כ דילמא בערך הקל ההוא לא עשאתו תורה פסול כלל ואין לו כח לפסול כלל ודו"ק היטיב מאוד:

ועוד נ' דעניין אתנן דנין על איכות הדבר דכיון דנתנו בעד הביאה הוא מגונה ומתועב וחל עליו פסול לגבוה מכח זה וע"כ כל שבידו לחזור נמצא שאין הנתינה עבור הביאה כיון דהי' בידו לחזור והניח לעצמו כח החזרה ומה שנתן לה אח"כ ולא חזר הרי זה מתנה גרידא כיון דלא הי' מוכרח לזה מכח הביאה שהרי הי' בידו לחזור גם אחר הביאה ורק רצון גרידא הוא אח"כ מה שלא חזר נמצא דאינו שלה מכח הביאה לבד רק גם מכח דבר אחר היינו מכח מה שלא חזר גם אחר הביאה וע"כ אינו מתועב ואין בו פסול אתנן וע' כתובות (דף ל"א ע"א) דזורק דלא מצי לאהדורי פוטר גם התחלת הזריקה מממון משום דהאי שעתא אתחלא לה מלאכה ע"ש ברש"י ומשא"כ מעביר דמצי לאהדורי לא אמרי' מהאי שעתא אתחלא כו' ואין פוטר הרי דמפאת מצי לאהדורי נחשב שנעשה הכל רק בסוף [ויל"ע בזה בשבת (דף ק"ב ע"א) דגם במעביר מהני זדון דמתחלה לפוטרו מחטאת אע"ג דשגג בסוף ואמאי הרי כל החיוב על הגמר כיון דמצי לאהדורי ובגמר הרי הי' שוגג וכמו דבמזיד כל חיוב הכרת הוא רק בגמר כיון דמקמי הכי אין פוטר מממון ויש ליישב וע"ש בשבת בירושלמי] וע"כ ה"נ י"ל דכיון דבידו לחזור לכן כל חלות הפסול רק בשעת הנתינה ואז א"א לחול כיון דאתנן דקרא הוא בשעת ביאה ואין לנו ראי' לשיחול הפסול גם בשלא בשעת ביאה:

ומ"ש כ"ת דכיון דתיקנו חכמים דיכולים לחזור תו לא סמכא דעתיהו ותו גם מה"ת לא הוי קניין מפאת העדר סמיכות דעת. נכון הוא וכן מבואר ברש"י עירובין (דף פ"א ע"א) אהך דנותן מעה לחנווני כדי שיזכה לו עירוב דלא זכו לו מעותיו יעוי"ש ברש"י דכ' לא זכו לו מעותיו שאין מעות קונות עד שימשוך ואפי' עירב החנווני הזה לכל האחרים וזיכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנוי' לו דכיון דמעות אינן קונות לא סמכא דעתי' דהאי ולא הוי דעתי' לאקנויי ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו וע"ע כזה בב"מ (דף ט"ז ע"א) דבלא סמכא דעתי' לא הוי קניין ואפי' לקניין מי שפרע בעי' סמיכות דעת וכמבואר בב"מ (דף ס"ג ע"ב) וכן בקידושין (דף מ"ח ע"א) אמרי' דמפאת דלא סמכא דעתה דשמא ימחול לא הוו קידושין:

והנה בעייני בעניין זה עלה ברעיוני לספק בעניין קניין משיכה דתיקנו חכמים אם הוא מפאת הפקר ב"ד א"ד עניינו רק שהחכמים התקינו שינהיגו ישראל ביניהם זה לקניין ויקבלוהו ביניהם דאחרי היותו נהוג ביניהם הנה הוא קניין ממילא מפאת המנהג כמו סטומתא דלא גרע מה שהנהיגו לקניין מפאת שהחכמים ציוו להנהיג כן ממה שהנהיגו לקניין מדעתא דנפשיהו וכעין דברי הר"ן ריש נדרים אהך דכינוין לשון שבדו להם

חכמים וכעין זה בב"ב (ד"ס ע"ב) דין הוא שנגזור על עצמינו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין וק' הא מפורש בתורה להיתיר ואין חכמים יכולין לאסור ותוס' שם ד"ה דין הקשו רק אפרו ורבו דהוי מצוה וכבר העירו בזה ואמרתי כבר דכוונת הגמ' שם לציווי שיקבלו זה על עצמם בעצמם שלא לאכול כו' דהוא מתורת נדר וקבלת פרישות דהאדם בעצמו יכול לפרוש גם מדבר המותר בתורה בפירוש וזהו שאמר דין הוא שנגזור על עצמינו וע"כ הקשו התוס' רק מפרי' ורבי' דאין ראוי לבטל מצוה וכזה י"ל גם תקנת קניין משיכה [ולפי"ז לדעת האומר דקניין מצד מנהג הוא מה"ת א"כ מעתה יהי' כל קניין משיכה מה"ת] ויש להביא ראי' דקניין משיכה אינו מטעם הפקר ב"ד מקידושין (דף כ"ב ע"ב) דעבד כנעני נקנה במשיכה וכתבו האחרונים דהוא קניין דרבנן וככל קניין משיכה במטלטלין וזה נ' מוכרח לכאורה דהא לא מייתי הש"ס מקור ע"ז מן התורה וא"כ אי משיכה מטעם הפקר ב"ד איך מועיל שם הא הפקר ב"ד כל דין הפקר לו כהפקר מדעת וכירושלמי פאה פ"ה דהפקר ב"ד פוטר ממעשר וא"כ לשמואל דס"ל דמפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ שיחרור א"כ אחרי שהפקירוהו חכמים מרשות בעלים איך יכולים לזכותו לזה להשתעבד בו בתורת עבד כנעני הרי כבר הוא בן חורין ואין עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד כמבואר בירושלמי הובא בתוס' גיטין (דף מ' ע"ב) ד"ה הקדש וכן יש להעיר בב"מ (דף צ"ט ע"א) המשאיל קרדום של הקדש מעל כו' מפאת דנקנה במשיכה דהוא רק קניין דרבנן ע' שו"ת מחנה אפרים ה' מכירה סי' ב' וא"כ כיון דהפקר ב"ד נלמד רק ממה אבות מנחילין את בניהם כו' כמבואר בגיטין (דף ל"ו ע"ב) א"כ הקדש דליתי' בירושה דהא לאו דידי' הוא שיורישו לבניו מנא לן לומר בי' הפקר ב"ד (ודוגמא לזה בב"ב (דף קמ"ט ע"א) מתנת שכ"מ כירושה שויוהו רבנן מידי דאיתי' בירושה איתי' במתנת שכ"מ מידי דליתי' כו' וע' זבחים (דף ו' ע"א) דאמר דמקופיא מכפרא גם על היורשין ואין לו עניין לכאן ובעלמא מצינו ג"כ זכות ירושה בקדושה היינו בנזירות דהבן מגלח על נזירות אביו ע' נזיר (דף ל' ע"ב) איבעי' אי מטעם ירושה היא וע"ע גיטין (דף מ' ע"א) איסורא לברי' לא מורית ואין להאריך כי אין לו עניין לכאן וע' יבמות (דף ע"ט ע"ב) חלק מזבח מי יתיר ע"ש דמשמע ג"כ דאין כח לחכמים להפקיר נכסי הקדש ובאתי רק להעיר]:

והנה בעניין כפיית קיום המקח ע"י ערכאות. לא הבנתי מקום הספק דאי נימא דאם אין בא לב"ד לא לייטי' לי' שלא בפניו דמ"ש צריך להיות בפניו א"כ אם אין רוצה לבוא לב"ד פשיטא דכופין ע"י קיום המקח בערכאות בתורת כפי' עכ"פ לקיים חיוב מ"ש וציווי הב"ד לבוא לקבל הלטותא דוודאי בכל מאי דאפשר כייפינן ונודע דכל שאין רוצה

לקיים ציווי ב"ד מחויב נידוי כמבואר בב"ק (דף קי"ב ע"ב) ובמועד קטן (דף ט"ז ע"א) וכמפורסם בכל הפוסקים וא"כ עתה דא"א לכוף ע"י שמתא מפאת נימוסי המדינה מ"מ לכופו ע"י דיניהם בעניין הממון וודאי דכופין דהא שמתא חמור מנגדא כמבואר בפסחים (דף נ"ב ע"א) ובכתובות (דף כ"ח ע"א) ע"ש בתוס' ונגדא נ' דחמור מעונש ממון דעונש גוף חמור מעונש ממון ע' סנהדרין (דף ל"ד ע"ב) ממונו בג' גופו לכ"ש (ויש לדחות דאולי נגעים דסנהדרין שם הוא דבר גדול יותר מנגדא וגם עונשו ממון לאו כולם שוין דהוא לפי ערך וסכום הממון וערך עשרו של אדם וכמובן וכוונת הגמ' שם דהא אפי' דין ממון קל דש"פ בעי ג' וא"כ כ"ש נגעים דגופו וע' ב"ק (דף קי"ב ע"ב) שם דשליח ב"ד מהימן יותר לשמתא מלפתיחא דהוא ממון זוזא דספרא עש"ה וע' כתובות (דף ל"ב ע"א) ב' לישני אי מלקות חמור או ממון חמור ועמ"ש בזה בלקח טוב כלל ב' (דף ז' ע"ב) וי"ל דזהו פלוגתת ר"י ור"ל בדין מעות קונות דהרי"ף בהזהב כ' דטעמא דר"י דמעות קונות משום דק"ו אם גופו קונה בכסף ממונו לכ"ש וא"כ י"ל דר"ל סבר דממון חמור וליתא לק"ו הנ"ל וי"ל ג"כ דזהו פלוגתא דר"י ור"ל בדין חייבי מלקיות שוגגין אי פוטר מתשלומין דעניין פטור מלקות מממון י"ל בו ב' הבנות א' דגזה"כ הוא דחיוב מלקות אשר במעשה פוטר מחיוב ממון שבה וזה שייך גם בשוגג דנהי דאין נלקה אז בפועל עכ"ז עצם הלאו הוא חיוב מלקות ועשה מעשה דחיובה מלקות אלא דהוא שגג ולא פשע לכן אין לוקה אבל עצם המעשה חיוב מלקות כרוך בעקבה וכמובן ב' מפאת דמלקות הוא עונש חמור מממון וע"כ עונש החמור הוא כולל בקרבו עונש הקל ממנו כעין הך דסנהדרין (דף ע"א ע"ב) קלה בחמורה מישך שייכא וע"כ בהענשו עונש החמור נחשב כאילו נענש גם עונש הקל ואין להענישו עוד עונש הקל (וע' ריטב"א ריש מכות ד"ה מעידנו כו' דכ' דמעידין בא"א שזינתה והוזמו דנהרגין ואין משלמין כתובה לא חשיב קיום הזמה לחצאין דכיון דהוא מטעם קלב"מ ע"כ קלב"מ נחשב כאילו נעשה בו גם דין הקל דדין החמור עומד במקום שניהם וכולה הזמה היא מש"ה עש"ה] וזה לא שייך רק בהיותו ענוש מלקות בפועל ולא בשוגג וכמובן וע"כ ר"י לטעמי' דמלקות חמור מממון ושייך טעם ב' הנ"ל לכן פוטר חייבי מלקיות שוגגין מתשלומין ומשא"כ ר"ל לטעמי' דממון חמור ממלקות וא"כ לא שייך טעם ב' הנ"ל וע"כ דגזה"כ בעלמא הוא דחיוב מלקות פוטר מממון וע"כ גם בשוגג פוטר ודו"ק היטיב וי"ל כסגנון הנ"ל עוד באופן אחר בפשיטות טפי דאי חמור עונש המלקות הוא דפוטר מקל ממנו דאמרי' קם לי' בדרבה מיני' ודיו בעונש החמור ע"כ בשוגג דאין נענש עונש חמור שפיר מחייבי לי' ממון ומשא"כ אי חיוב המלקות פוטר מגזה"כ לא מפאת דמיסתיי' במה שנענש בחמורה א"כ חיוב המלקות הא יש גם

בשוגג בעצם המעשה וכנ"ל וע"כ ר"י לטעמי' ור"ל לטעמי' וכמובן אולם בכתובות סוגי' דקלב"מ מוכח דבקראי פליגי ויש ליישב גם זה ואין להאריך] וע' כתובות (דף פ"ו ע"א) מחלוקת רש"י ותוס' אי כופין לקיים מצוה דרבנן ולתוס' שם דכופין נ' דה"ה לקיים מי שפרע וע' כתובות (דף ע"ז ע"א) דבעי למימר כפי' במילי ומסיק דבדברים לא הוי כפי' רק בשוטי [וע' ערכין (דף כ"ז ע"א)] וא"כ אי עונש גוף חמור מממון כ"ש שיש לכוף ע"י הפסד ממון. אמנם לאו כל עונשי גוף ועונשי ממון שוין וכנ"ל וכל הדברים הנ"ל רק לפלפולא דלהלכה פשוט דכופין אותו בכל מה שנוכל אם אין רוצה לקיים מצות ב"ד וע' בחו"מ סי' ב':

ומ"ש כ"ת דבפ"ר דלא ניחא לי' דשרי לדעת הערוך יש ב' סברות א' דחשיב משאצ". מפאת דלא ניחא לי' דמפאת העדר הניחותא חשיב אינו מתכוון. הנה אין לי פנאי עתה לעיין ומסברא לכאורה לא שייכא ניחותא בעניין צריכה לגופה דיוכל להיות דיש בו צורך בעצם אע"ג דאיהו לא ניחא לי' בי' אמנם בתוס' שבת (דף ק"ו ע"א) ד"ה בחובל כתבו דאפי' באיסורי הנאה חשיב צריכה לגופה אם אין יודע מן האיסור וסבור שיכול ליתן לכלבו ע"ש וא"כ באיסור הנאה הרי אין שם צורך בעצם רק לפי מחשבתו ומוכח דאין תלוי בעצמיות הצורך רק בדעתו ויש לדחות וק"ל אמנם יש להביא ראי' ברורה בעזה"י לסברא הב' הנ"ל דהעדר ניחותא חשיב אינו מתכוון והוא מרש"י ע"ז (דף ס' ע"א) דאהא דאמר שם דעכו"ם דדרי כובא מליא אסור דילמא נגע חסירא שרי דלא נגע פירש"י וז"ל כובא חסירא שרי דאין קירקוש בכלי פתוח ואע"ג דכי דרי לי' א"א בלא קירקוש מעט כיון דלא ניחא לי' בקרקושי' דילמא מישתפיך ה"ל כחו שלא בכוונה ומותר עכ"ל הרי לפנינו דלא ניחא לי' חשיב אינו מתכוון ונידון דשם ממש כהך דערוך דשם נמי הוי פ"ר דא"א בלא קרקוש מעט ועכ"ז כיון דלא ניחא לי' חשיב אינו מתכוון וא"כ ה"ה לעניין מלאכת שבת דכוותה ובהך דע"ז הא לא שייך כלל טעמא דמשאצל"ג וזו ראי' ברורה בס"ד.

ומ"ש במכתבו אולם אם נאמר דמותר מטעם משאצל"ג א"כ נשאר קושי' הנ"ל כו'. דבריו אין מובנים דאי כוונת הגמ' בהך דאי איכא אחר ליעביד אחר מטעם דלגבי אחר הוי פ"ר דלא ניחא לי' א"כ בלא"ה על כרחך היתיר פ"ר דלא ניחא לי' מטעם אינו מתכוון לא מטעם משאצל"ג דמשאצל"ג פטרי' רק בשבת משא"כ בקציצת בהרת מה שייך שם עניין צריכה לגופה ומכאן באמת ראי' ברורה ג"כ דטעם הערוך מפאת דשא"מ מדהביא ראי' מהך דאי איכא אחר ליעביד אחר ופי' מפאת דאצל האחר הוא פ"ר דלא ניחא לי' וא"כ שם בקציצת בהרת הא לא שייך פטור משאצל"ג רק אינו מתכוון:

ומה שהקשה עוד במכתבו על סברתנו באתוון דאורייתא כלל כ"ד בעניין דשא"מ דפטור דשא"מ מפאת דמעשה שלא בכוונה אין מתייחס לאדם כלל והוי כנעשה מאיליו. והקשה מבכורות (דכ"ה ול"ד) דאם אין מתכוין לגיזה רק לתיקון וכן באינו מתכוון להטלת מום רק לרפואה שרי. אינו קושי' דכל כה"ג דנין על איכות יצירת המעשה דהוא הגזיזה ואם אינו מתכוון לגיזה רק לתיקון הוי כנגזז מאיליו ומתייחס לו אך התיקון במופשט מן הגיזה ונחשב שהאדם תיקן את הבהמה אבל לא שגזזה וכן בהטלת מום מתייחס שריפא האדם את הבהמה אבל לא שהטיל בה מום וז"פ:

ובעניין אי כל זמן שלא קיבל מי שפרע המקח קיים א"ד המקח בטל מקמי הכי ומ"ש חיוב גרידא הוא הנה יש להביא עוד ראי' מבוארת מתוס' בכורות (דף י"ג ע"ב) ד"ה הכי קאמר דאהא דאמר התם דלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בהן ע"א ונתן מעות ולא משך יחזיר אם קיבל עליו העכו"ם לדון בדיני ישראל כתבו וז"ל וא"ת הא איכא מי שפרע י"ל כשקיבל עליו לדון בדיני ישראל ומי שפרע אין זה דין עכ"ל ומבואר להדיא דהמקח בטל מקמי הכי ומי שפרע הוא חיוב דרבנן גרידא ולא שייך בעניין המקח ולכן אין זה דין וכמובן ומתבאר משם ג"כ דגם קודם חזרה אין מעות קניין דאל"כ הרי כבר קנה הע"ז ואסור לו לחזור דהחזרה עצמה היא הנאה מעכו"ם ואפי' אי נימא דע"י החזרה מתבטל הקניין למפרע מ"מ כל כמה דלא הדר בי' הרי הע"ז שלו וא"כ שפיר החזרה הנאה מע"ז וכהך דב"י ביו"ד סי' רכ"ח דהנודר הנאה מבני העיר אסור לישאל לחכם שבאותה העיר מפאת דהשאלה גופא הנאה ואע"ג דאחר השאלה אגמ"ל דהי' מותר לו ליהנות ויש לחלק דשם אחרי השאלה ג"כ ההנאה הנאה ורק דאגמ"ל דהית' היתיר וע"כ כ"ז שאין שואל שפיר אסורה ומשא"כ כאן דאחרי החזרה אגמ"ל דלא הית' שם הנאה מעכו"ם כלל כיון דמתבטל המקח למפרע ודמי עצמו הוא דשקל וע' אתוון דאוריתא כלל ע"ו:

וע"ע ש"ס ב"מ (דף ע"ד ע"ב) האי גברא דיהב זוזי לנדוניא דבי חמוה לסוף זל נדוניא אתו לקמי' דר"פ א"ל אי פסקת עמו כשער הגבוה שקול כדהשתא ואי לא שקיל כי מעיקרא אמרו לי' רבנן לר"פ ואי לא פסק שקיל כמעיקרא מעות נינהו ומעות לא קני אמר להו אנא נמי לקבולי' עלי' מי שפרע קאמינא כו' ותיפוק לי' דשליח שווי' וברש"י ותיפוק לי' דאין כאן מי שפרע אצל לוקח נדוניא זו דהא שליח שווי' של בית חמיו עשאוהו שליח לפסוק וחמיו חוזר בו ומה בידו של זה לעשות שב"ד מקללין אותו וחמוה נמי לאו בר קבולי מי שפרע הוא דמצי אמר הי' לך לפסוק כשער הגבוה ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי ובדבר עיוות במה שהי' עליו לתקן לא נעשה שלוחו עכ"ל ובשיטה מקובצת

שם ותיפוק לי' דשליח שווי'. מבין ריסי עיני רש"י משמע דהכי נמי הוי פריך אפי' אי מעות קונות דלא קני דא"ל לתקוני שדרתיך כו' ויש לפרש דלעולם אי קנו קני ולא יכול למיהדר בי' שום אחד מהם כיון שלח פירש בפירוש ושאני הכא דלאיפטורי ממי שפרע די בכל דהו כו' עכ"ל ומשמע ג"כ דהמקח נעקר גם קודם קבלת מי שפרע דאי תימא דכ"ז שאין מקבל מ"ש קניין המעות קיים א"כ אמאי די בכל דהו הרי גם כאן יש קניין מעות כמו אילו הי' מעות קונות דכ"ז שאין מקבל המ"ש הרי קניין המעות קיים וע"י קבלת המ"ש הוא שנעקר הקניין וא"כ עכ"פ הרי צריך לקבל מ"ש ואם אין מקבל הרי יש קניין המעות דאלים ולא מהני טעם כל דהו הנ"ל למיהדר וע"כ דגם מקמי קבלת מ"ש ליכא קניין המעות עוד וחיוב קבלת מ"ש הוא חיוב בפ"ע דרבנן והוא חיוב קלוש ושפיר מהני טעם כל דהו לאיפטורי וז"פ:

וע"ע ירושלמי קידושין פ"ב ה"ה בקידושי מלוה לחומרין ובקרקעות לא קנה ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע ע"ש במראה הפנים בשם הרשב"א דהכוונה אהיכא דחזר בו לוקח דא"צ לקבל מי שפרע ע"ש ומבואר דס"ל להירושלמי דמלוה הוא ספק אי חשיב כמעות וע"כ בקידושין אזלי' לחומרא מספק ובקרקעות לא קנה דקרקע בחזקת בעלי' עומדת ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע והיינו ג"כ דמספק א"א לחייב מי שפרע [ויעוין ב"ח חו"מ סי' ר"ד אות ט'] וע"כ מזה ראי' ג"כ דהמקח נעקר גם קודם קבלת מ"ש דאל"כ מדוע אין חייב לקבל מספק הרי הלוקח החוזר בא להוציא המעות ואיך יוכל להוציא מספק הא כ"ז שאין מקבל מי שפרע הוי ספק בגוף המקח ודילמא מלוה קונה והמקח קיים כ"ז שאין מקבל מ"ש ואיך יוכל להוציא המעות מספק וע"כ דהמקח נעקר גם קודם קבלת מ"ש וקבלת מ"ש חיוב גרידא הוא בפ"ע וע"כ מספק שפיר א"א לחייב וכמובן:

דברי הדוש"ת מוקירו בלי מכירו יוסף ענגיל:

ע' עוד ס' קהלת יעקב לאה"ע להג' מליסא ז"ל סי' כ"ח סעי' י"ג מש"ש דקניין דרבנן מהני למילי דאוריתא מטעם יאוש דכיון דרבנן זיכו חפץ של ראובן לשמעון ממילא יש יאוש לראובן כו' וממילא בנתן מעות ולא משך וקידש המוכר בהמעות שכ' רש"י בב"מ (דף מ"ח) דלר' יוחנן הוי קידושי תורה אף דהלוקח יכול לחזור בו מ"מ כיון דמדאוריתא הם שלו וחכז"ל עדיין לא הפקיעו אותה שהלוקח עדיין לא חזר בו מקודשת מדאוריתא כו' והא דמבואר ברמב"ם פ"ט מתרומות כהן שמכר פרה לישראל ולקח הדמים והלוקח לא משך דאסור להאכילה תרומה דמדאוריתא מעות קונות ואם מכר ישראל לכהן אעפ"י שנתן הדמים לא תאכל בתרומה עד שימשוך נ' דהטעם בכהן שמכר פרה לישראל כיון

דמדאוריתא הפרה של הישראל הלוקח והלוקח עדיין לא נתייאש מהפרה שהמוכר עדיין לא חזר מהמקח וא"כ עדיין לא הפקיעו חכמים את המקח ובוודאי אסור להאכילה תרומה כיון שאין דעתו לחזור והלוקח בוודאי לא יעבור במי שפרע וישראל שמכר פרה לכהן אסור מחשש שמא יחזרו בהן וחכז"ל ביטלו הקניין למפרע כשחזרו בהן ונמצא שאכלה פרתו של ישראל תרומה עכ"ל ז"ל והנה ממ"ש בישראל שמכר כו' דהאיסור מחשש שמא יחזרו כו' משמע סברתו בזה לכאורה דקודם חזרה הוי המעות קניין גמור גם מדבריהם דאל"כ הא בפשיטות אסור להאכילה תרומה כיון דהיא של זר עדיין מדרבנן וא"כ ה"ל מדרבנן האכלת תרומה לבהמת זר ואית בי' איסור דרבנן מיהת דדוחק לומר דכיון דהיא קניין כספו של כהן מה"ת גם מדרבנן אין איסור בהאכלתה תרומה ומבואר בירושלמי תרומות דבהמת כהן ויש לישראל בה שותפות אפי' אחד ממאה אסור להאכילה תרומה וכ"ש זו דהיא כולה של זר מדרבנן עכ"פ לא גרע מלזר בה אחד ממאה ואם דיש לחלק מ"מ בפשיטות נ' דאית בי' איסור ורבנן כה"ג אם מאכילין תרומה לבהמה שהיא של זר מדרבנן ואולם אם סברתו דקודם חזרה הוי המעות קניין גס מדבריהם א"כ מה זה שכ' בכהן שמכר כו' דכיון דמדאוריתא הפרה של הישראל הלוקח והלוקח עדיין לא נתייאש כו' ומה זה שכ' דמדאוריתא כו' הרי גם מדרבנן היא של הישראל כיון דעדיין לא חזרו וגם ל"ל להך דהלוקח עדיין לא נתייאש כו' דסברא דייאוש הא אצטריכא רק בעניין שיבטל הדרבנן את הקניין דאוריתא גם מה"ת מטעם ייאוש אבל כאן הא אין כאן הדרבנן עדיין כלל כיון דעדיין לא חזרו ואולם אם שאין לשונו ז"ל מדוקדק כ"כ מ"מ מרהיטת לשונו ז"ל משמע כנ"ל דקודם חזרה לא הפקיעו החכמים את הקניין כלל והוא קניין גם מדרבנן ולכן בכהן שמכר מדינא אינה אוכלת כיון דעדיין לא חזרו והיא של ישראל ובישראל שמכר דהי' לה לאכול כיון דעדיין לא חזרו והיא של כהן מ"מ אינה אוכלת מחשש שמא יחזרו בהן:

ואולם גוף מ"ש ז"ל בישראל שמכר כו' דטעם האיסור מחשש חזרה ג"כ צ"ע לענ"ד דמדוע נחוש לחזרה והישראל שהפרה עדיין אצלו ומאכילה בתרומה על עצמו וודאי דאין לו לחוש שמא יחזור ואדרבה מותר להאכילה תרומה על סמך שלא יחזור ואף דבקונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אסור לישן היום מחשש שמא ישן למחר שם אין השינה למחר מצד עצמו איסור כלל רק מצד התנאי ובתנאי לא מיזדהר איניש ומשא"כ כאן דאסור לחזור מדוע יש לו לחוש על עצמו לימנע מלהאכיל מחשש שמא יהי' עבריין ויחזור וגם במגרש אשה בתנאי דשוא"ת מבואר בראשונים דמותרת לינשא ואין חוששין שמא תעבור אח"כ [וע"ש בראשונים בזה וע' ר"ן כתובות פ' המדיר ד"ק

ע"ב מדפי הרי"ף דלא קיי"ל כבריתא דירושלמי בהמדיר שם במקדש ע"מ שאין עלי' נדרים ונמצאו עלי' נדרים דאוסרה להנשא בלא גט מחשש שמא תשאל אח"כ על נדרה כו' דוודאי לא תקלקל עצמה ע"ש ואפי' לבריתא דירושלמי הנ"ל מ"מ ה"מ התם דאין גוף השאלה בעצמותה איסור ורק מסתבב על ידה איסור דחלו קידושי ראשון למפרע ממילא כו' וה"ל ג"כ כתנאי דלא מיזדהר איניש ומשא"כ כאן החזרה גופה איסור] ופשוט דאין לו לחוש על עצמו שמא יחזור ויש מקום לחוש רק שמא יחזור בו הכהן הלוקח דחזרת שכנגדו אין בידו ולכן אסור הוא להאכיל מחשש שמא יחזור שכנגדו ואולם גם זה ק' מדוע יש לו לחוש גם לזה ולא יעמיד את שכנגדו בחזקת כשרות שלא יחזור ולהה"מ פ"א מאישות דבדרבנן ליכא חזקת כשרות ניחא ואולם י"ל דאסור כאן לשכנגדו לחזור מה"ת אחרי שהאכיל זה תרומה מפאת לפני עור שלא יכשיל את זה באיסור הנאה של כילוי מתרומה ואולם אי בדרבנן אין לסמוך אחזקת כשרות ומיד כשהאכיל זה האכיל באיסור י"ל דליכא לפ"ע על הב' דהוא רק חוזר מהמקח ומה שהאכיל זה לא איכפת לי' כיון דבאיסור האכיל ואולם לפי מה שצידדתי במ"א דבאכילת זר תרומה וכן בהאכלת תרומה לבהמת זר אית בי' משום עשה דשימור דהאכילה הא הוא איבוד לתרומה ורק באכילת כהן וכן בהמת כהן הרי לכך ניתנה התרומה שיתאכל הראוי לאדם מכהן והראוי לבהמה כגון כרשינין מבהמת כהן ומשא"כ בזר ובהמת זר דלא ניתנה התרומה לאכילתם שפיר ה"ל איבוד וא"כ בזה י"ל דשפיר יהי' אסור מה"ת לשכנגדו לחזור לא מפאת הכשלתו את זה שהאכיל כו' רק מפאת עצמו דהוא גופי' חשוב מאבד תרומה בחזרתו כיון דע"י החזרה מתבטל המקח למפרע ונמצאת התרומה למפרע אבודה ע"י שנאכלה מבהמת זר ונמצא איפוא שבחזרתו הוא מאבד תרומה בידים ודו"ק היטיב מאוד וא"כ כיון דהשכנגדו יעבור מפאת עצמו שוב לא שייך לומר דלא איכפת לי' מפאת שהאכיל זה באיסור דזה שייך רק לעניין איסור הכשלתו את זה דלא נחשב מכשול כיון שהאכיל באיסור והוא את עצמו הוא שהכשיל בהאכלתו דלא הי' לו להאכיל ולא שכנגדו הוא מכשילו ומשא"כ אם יש איסור על שכנגדו מפאת עצמו דחשוב מאבד תרומה בחזרתו ואין איסורו מפני הכשלתו את זה א"כ הא שפיר אסור לו לחזור וכיון דאיסור החזרה הוא דאוריתא מפאת מאבד כו' ומשום עשה דשימור א"כ על דאוריתא הרי יש חזקת כשרות לכ"ע ולא הי' לנו לחוש שמא יחזור ויל"ע בזה בקידושין (דף מ"ה ע"ב) אינה אוכלת שמא יבא אבי' וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע וע"ע בקידושין שם דאמר ההוא דאמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה כפתי' עד דאמר לה תיהוי לקריבה אדאכלי ושתו אתא קריבי' באיגרא וקידשה אמר אביי כתיב שארית ישראל לא יעשו

עולה כו' (ולא חיישי' שמא נתרצה האב דלא הדר בי' מדיבורי') וא"כ ה"נ לכאורה אין לחוש גם על שכנגדו שיחזור מהאי טעמא דשארית ישראל כו' ע' רש"י ב"מ (דמ"ח ע"ב) ד"ה בעושה מעשה עמך ואולם לרבא בקידוש שם משמע דחיישי' לחזרה אף דאיכא משום שארית ישראל זולת בדטרח לא חיישי' לחזרה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ע"ש [ומצאתי בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתרט"ו דכ' וז"ל ועוד שהרי יש עדים וידוע לרבים שנתרצית להתקדש לראובן א"כ תו ליכא למיחש שמא נתרצית להתקדש לשליח דאפי' למ"ד חוששין שמא נתרצה האב כל כה"ג לא חייש כדאמר בהאיש מקדש הוא אמר לקריבאי כו' אמר אביי שארית ישראל לא יעשו עולה כו' ה"נ כיון דנתרצית תחלה לראובן תו לא חיישי' דילמא הדרא בה ונתרצית להתקדש לשליח כו' ואפי' לרבא דפליג אדאביי התם ואמר טעמא אחרינא דלהכי לא חיישי' שמא נתרצה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אבל היכא דלא טרח חיישי' שמא נתרצה ה"מ התם משום דמוכחא מילתא שנתרצה לקרובו דהא מעיקרא הוי מתקוטט עם אשתו ואמר לקרובי ואעפ"י שלבסוף נתרצה ואמר תיהוי לקריבך משום דוחק אמר כן כדאמר תלמודא כפתוהו ואי לאו משום דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה לא הי' נראה לרבא שהי' עושה איסורא דהוי מערים ומקדשה בהיתיר לקרובו דכאשר עשתה לו אשתו כן יעשה לה אבל הכא בדין זה אפי' רבא מודה דלא חיישי' שמא נתרצית לשליח דשארית ישראל לא יעשו עולה כו' עכ"ל ז"ל ומבואר דבהך דקידושין הוי טעמא דרבא רק משום דס"ל דאין בזה משום שארית ישראל כו' אבל היכא דאית בי' משום שארית ישראל גם רבא מודה דמחזקי' שלא חזר מטעמא דשארית ישראל וגו' וע"ע תוס' קידושין (דנ"ב ע"א) ד"ה והילכתא. מעשה בא לפני ר"ת באחד שקידש בת עשיר אחד ואמר בתך מקודשת לי סתמא ולא פירש פלונית בתך ואמר ר"ת דמקודשת ולא מיבעיא אם שידך באחת מהם בשם ואח"כ קידשה סתם אלא אפי' לא שידך בשם אלא שנתרצו בפה ואמר פלונית אתן לך יש לנו לומר דאדעתא דהכי קדיש דשארית ישראל לא יעשו עולה וגו' עכ"ל התוס' ואולם י"ל דשאני הך דקידושין (דף מ"ה) ודתוס' ושו"ת מהר"ם ב"ב הנ"ל דהוי מידי דעבר ומשא"כ כאן דהחשש על העתיד שמא יחזור ע"כ י"ל דאפי' אם תהי' חזרת שכנגדו כאן איסור תורה מ"מ יש לחוש לחזרה דעל העתיד י"ל דליכא חזקת כשרות אף דמחזקי' הכי על העבר וכהך דשמא מת לא חיישי' ושמא ימות חיישי' וכזה בתוס' קידושין (דף מ"ה ע"ב) ד"ה בפירוש ובתוס' גיטין (דף י"ז ע"ב) ד"ה זנות דיותר יש לחוש לשמא תזנה מלשמא זינתה ובע"ז ריש אין מעמידין ע"ש (דף כ"ג ע"א) רבינא אמר הא לכתחלה הא דיעבד וברש"י מתני' לכתחלה קתני דאין מעמידין משום דילמא רבע לה ובריתא דקתני אין

חוששין משום רובע ומשום נרבע דיעבד דמשום לשעבר קבעית למיסרה דילמא כבר ארבעה ולכבר ארבעה לא חיישינן עכ"ל וע' ב"מ (דף ע"ה ע"ב) כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול והיינו מחשש שמא יכפור הלוה ולא סמכינן אחזקת כשרות שלא יכפור ואולם רש"י ז"ל כ' שם שעולה על רוחו של לוה לכפור ומשמע דלא חיישי' באמת שיכפור בפועל רק שמא יעלה על מחשבתו לכפור ורק על זה הוא דליכא חזקת כשרות כי אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח ואף דיהי' שליט בעצמו לבלי לעשות כמחשבתו זאת מ"מ שלא יעלה על מחשבתו כלל ע"ז ליכא חזקת כשרות באדם בינוני וע"כ יש כאן משום לפני עור על המחשבה שמכשילו במחשבה רעה [וע"ע ירושלמי פסחים פ"ח ה"א דדייק דעבד הנמנה על פסחו של רבו אפי' שיחררו רבו אח"כ מ"מ עדיין חשוב מנוייו ואוכל מן הפסח דאל"כ לא הי' לעבד לימנות על פסחו של רבו כלל מחשש שמא ימלך רבו וישחררו ונמצא הקדש פסול מעורב בעבודה עש"ה ומבואר ג"כ דחיישי' שמא ימלך וישחררו ואף דהי' לנו לומר דוודאי לא יעשה כן משום זה עצמו שלא יפסול את הפסח וגם הא משחרר עבדו עובר בעשה ועכ"ז חיישי' שמא ימלך כו'] ויש לדון עוד ממקומות רבות ואכ"מ כ"כ כי לענ"ד פשוט ברמב"ם פ"ט מתרומות הנ"ל ה"י דכ' יראה לי שאם מכר הכהן פרתו לישראל ולקח הדמים אעפ"י שעדיין לא משך הלוקח ה"ז אסור להאכילו תרומה שדין תורה מעות קונות כמו שיתבאר בה' מקח וממכר ואם מכר ישראל לכהן אעפ"י שנתן הדמים לא תאכל בתרומה עד שימשוך עכ"ל ונ' שטחיות הכוונה בפשיטות דהמעות הוא רק קניין תורה אבל מדרבנן הוא עדיין של מוכר וע"כ בין ברישא ובין בסיפא אסור ברישא מפני היותה קניין זר מה"ת ובסיפא מפני היותה קניין זר מדרבנן ואע"ג דהרמב"ם ז"ל פסק הלכה כר"ל דתרומה בזה"ז דרבנן כמבואר ספ"א מה' תרומות וא"כ לישתרי ברישא ממ"נ דמה"ת הא אינו תרומה ומדרבנן הרי היא קניין כהן דז"א חדא דלא אמרי' ממ"נ כזה וכמו שהארכתי בלקח טוב כלל י"ג ממקומות רבות ועוד דכיון דאפי' לזר רק חלק אחד ממאה אינה אוכלת וכנ"ל ע"כ ה"נ כיון דהיא מה"ת קניין זר חשוב זה כשותפות זר עכ"פ גם מדרבנן ואין לה לאכול גם מדרבנן ודו"ק היטיב וע' פנ"י בקידושין ריש האומר דמשמע שם מדבריו דעבד של שותפין אפי' שניהם כהנים אין לו לאכול תרומה משום דלא הוי כספו המיוחד לו ע"ש וזה תמוה מדוכתי טובי מאוד והארכתי במ"א ואולם עם כל זה ה"מ בשניהם כהנים אז חשוב ג"כ מיוחד כיון דלא פתיך בי' זרות [וע' חולין (דף קל"ה ע"א) דתני' בהמת שותפין חייבת בראשית הגז ור' אלעאי פוטר מ"ט דר' אלעאי א"ק צאנך ולא של שותפות (דרוש הכי צאנך המיוחד לך. רש"י) ורבנן למעוטי שותפות

עכו"ם וברש"י אבל דישראל מיוחד לך קרינא בי' הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים בל' יחיד עכ"ל וא"כ גם כאן מיקרי מיוחד מפאת זה הואיל דשניהם מאכילין ואף דרש"י הוסיף דכל ישראל קרוין בל' יחיד מ"מ גם כאן י"ל דכל הכהונה נקראת כן ואתי וכהן כי יקנה נפש קניין כספו לומר רק דבעי' שיהי' מיוחד לכהן ולמעוטי אם יש לזר חלק בו כמו שם דצאנך הנאמר לכלל ישראל ממעט שיהי' מיוחד לישראל ולא יהי' לעכו"ם חלק בו] ומשא"כ אם הוא של זר הן מה"ת והן מדרבנן שפיר י"ל דלא חשיב תו מיוחד עכ"פ ואין לה לאכול כלל ויש להאריך בזה מאוד ועכ"פ זה נ' שטחיות כוונת הרמב"ם ז"ל דברישא אינה אוכלת מפאת קניין הזר מה"ת ובסיפא מפאת קניינו מדרבנן וא"כ הא יש ראי' מכאן להיפוך דאין מעות קניין מדבריהם גם קודם חזרה דאל"כ הא הי' לה לאכול בסיפא כיון דהכהן נתן הדמים ועדיין לא חזרו ובאתי רק להעיר:

וכבוד ידידי הרב מה"ו צבי לופטיג נ"י מפה העירני על דברי הרשב"א קידושין (דכ"ט ע"א) בהא דאמר שם משכו (הדיוט חפץ של הקדש מיד הגיזבר) במנה ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים נותן מאתים מ"ט ונתן הכסף וקם לו משכו במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה נותן מאתים מ"ט לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש כו' פדאו במנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאתים מה שפדה פדוי ואינו נותן אלא מנה אמאי ה"נ נימא לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש (ויהא הגיזבר יכול לחזור) אטו הדיוט לאו במי שפרע קאי וברשב"א שם כ' וז"ל ומהא דאמרי' אטו הדיוט לאו מי שפרע בעי לקבולי משמע דהוא הדין והוא הטעם לגיזבר שנתן מעות של הקדש ולא הספיק למשוך את הפירות עד שהוזלו שאינו חוזר בו דכיון שהמעות קונות דבר תורה והדיוט שבא לחזור בו מקבל עליו מי שפרע הקדש אינו חוזר בו והרמב"ם שכ' בה' מכירה פ"ט דחוזר אם הוזלו הפירות שהרי לא משך ולא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש כו' וגם הראב"ד הודה לו כו' ולא ידעתי מה הפרש יש בין הקדש שקיבל מעות על פירות הקדש דאינו חוזר כיון דאית בי' מי שפרע לגבי הדיוט כה"ג ובין הקדש שנתן מעות הקדש שאף בזה מי שפרע יש אצל ההדיוטות עכ"ל ואמר ידידי הנ"ל דאי נימא דאין מעות מתחילים להיות קניין כלל בהדיוט לא דהם קניין וע"י החזרה נעקר הקניין רק דאינם מתחילין להיות קניין כלל וא"כ גם בגיזבר שנתן מעות הוא כן מטעם לא יהא כח הדיוט כו' ואי דעכ"פ הא יש מי שפרע בהדיוט ז"א דאם אין המעות קניין א"כ עניין המי שפרע בהדיוט מפאת דהא עכ"פ הי' נתינת מעות מלוקח למוכר ויצאו מרשות הלוקח לרשות המוכר וע"כ דברים ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל וצריך לקבל מי שפרע ומשא"כ בדברים גרידא הא גם בהדיוט ליכא מי שפרע וע"כ בגיזבר שנתן מעות הקדש דאם אין המעות

קניין א"כ הא גם יציאה מרשות לרשות אין כאן כלל דהקדש כל היכא דאיתי' בי גזא דרחמנא איתי' והוא ברשות הקדש עדיין וא"כ הא אין כאן נתינה כלל וה"ל דברים גרידא ובדברים גרידא הא ליכא מי שפרע בהדיוט וע"כ שפיר ג"כ הגיזבר חוזר בו והתינח בגיזבר שנתן מעות הקדש כו' ומשא"כ הדיוט הקונה מן ההקדש במעות ופדאו במנה דמעות הדיוט הא יוצאות מרשותו לרשות ההקדש ויש כאן נתינה שפיר כבכל נתינת מעות ואיכא מי שפרע ולכן שפיר אין הגיזבר יכול לחזור ואין לומר דגם בגיזבר הנותן מעות סוף סוף הא מצד גוף דין ההקדש הרי כסף קונה בהקדש ורק דאתה אומר דלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש וכיון דאילו אירע בהדיוט נידון כזה הי' יכול לחזור גם הגיזבר יוכל לחזור וא"כ כאן אילי אירע בהדיוט נידון כזה שהי' נותן מעות ולא משך החפץ והוזל החפץ והי' הלוקח רוצה לחזור הרי הי' צריך לקבל מי שפרע וא"כ הא כל שיש מי שפרע בהדיוט תו הא לא שייך לא יהא כח כו' ז"א דמה שהי' צריך לקבל בהדיוט מי שפרע היינו משום דשם הוא נתינה כיון דיוצא מרשות לרשות ומשא"כ אילו הי' בהדיוט באופן כזה שלא היתה הנתינה מוציאה מרשות הנותן ולא היתה נחשבת נתינה כלל הרי הי' יכול לחזור ולא הי' צריך לקבל מי שפרע וע"כ אם נאמר בהקדש דאין יכול לחזור שפיר הי' זה כח הדיוט חמור מהקדש ואף דאותה מעשה בעצמה הי' בה בהדיוט מי שפרע מ"מ על איכותה דנין וכיון דבאיכות שהיא בהקדש דאין יוצא מרשות ההקדש ואין שם נתינה כלל הרי לא הי' בהדיוט מי שפרע לכן שפיר גם הגיזבר יכול לחזור והביא ידידי הנ"ל דוגמא לסברא זאת מתוס' קידושין (דף ל"ו ע"ב) ד"ה כל דכ' וז"ל ויש ליתן טעם דלפיכך בטלו תרומה ומעשר (בחוץ לארץ) לפי שעכשיו בח"ל אין הקרקעות שלנו שהרי משועבדות הן למלך ואנו נותנים מהם מס למלך א"כ אין להם דין קרקע להפריש תרומה ומעשר וא"ת בא"י נמי משועבדות הן למלך ואפ"ה מפרישין תרומה ומעשר וי"ל דאין קניין לנכרי בא"י להפקיע מיד מעשר עכ"ל ואינו מובן ג"כ לכאורה דהא כל עיקר תרומה ומעשר דח"ל דרבנן הוא רק גזירה אטו א"י וא"כ אכתי הא שייכא הגזיר' כיון דבא"י כה"ג חייב בתרומה כו' אף דהקרקעות משועבדות למלך וע"כ צ"ל סברת התוס' ג"כ דאזלי' רק בתר איכות הדבר דמה דא"י חייב כו' היינו משום דשם אין קניין כו' ומשא"כ בח"ל דיש קניין כו' אילו הי' בא"י באיכות כזה דהי' קנוי להעכו"ם הא הי' פטור גם בא"י וע"כ שפיר אין לחייב בזה אטו א"י וזה דוגמא לסברא הנ"ל וכמובן וכ"ז יונח רק אי אין המעות מתחילים להיות קניין כלל ומשא"כ אם המעות קניין באמת ורק דע"י החזרה נעקר א"כ הא צדקה טענת הרשב"א דקניין הא שייך גם בהקדש דכיון דהוא קניין א"כ גם גיזבר הנותן מעות להדיוט בחפץ נקנה המעות להההדיוט והחפץ

להקדש אלא דבהדיוט הי' יכול לחזור ולעקור הקניין והי' צריך לקבל מי שפרע וא"כ תו כל כה"ג הא לא שייך לא יהא כח כו' וליכא בהקדש כח חזרה כלל דרק אם אינו קניין בהדיוט והמי שפרע רק עבור שהי' דברים עם נתינת מעות לכן תו בהקדש הא אינו נתינה כלל כיון דאינו יוצא מרשות כו' וע"כ גם מי שפרע ליכא ומשא"כ אם הוא קניין בהדיוט א"כ הקניין הא איתי' גם בהקדש וא"כ כיון דבחזרה ועקירת הקניין יש מי שפרע בהדיוט תו הא לא שייך לא יהא כח כו', ואין בהקדש כח חזרה כלל וע"כ מחלוקת הרשב"א והרמב"ם הנ"ל תלוי' בספק הנ"ל אם המעות קניין קודם חזרה וע"י החזרה נעקר או אין מתחיל להיות קניין כלל. ע"כ דברי ידידי הנ"ל. ומה שהביא דוגמא לסברתו הנ"ל בהקדש כו' מתוס' קידושין (דף ל"ו ע"ב) דאף דגזרי' ח"ל אטו א"י ובא"י הא יש חיוב אף דמשועבדות כו' מ"מ כיון דהוא שם רק מפאת דאין קניין ואילו הי' שם כמו שהוא בח"ל דיש קניין גם שם לא הי' חיוב לכן אין לחייב בח"ל. הנה יש עוד דוגמת זה בש"ס חגיגה (דף ו' ע"א) לעניין קטן חיגר שיכול להתפשט דליכא חיוב חינוך בראי' דאף דכל עיקר החינוך כדי שיעשה כן בגדלותו שיהי' מחויב אז וזה ג"כ בגדלותו כבר יהי' נפשט ויהי' מחויב מ"מ אמרי' דסוף סוף א"א לחייב בדרבנן יותר מבדאורייתא וכיון דבגדול כה"ג כמו שזה עתה היינו חיגר הרי פטור לכן גם זה פטור עש"ה וע' ס' שו"ת הרי"ם חאו"ח סי' ג' מה שדן דאפי' אי קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו מ"מ במלאכת שבת ראוי שלא יהי' חיוב הפרשה כיון דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ומתעסק אינו איסור כלל וקטן אין לו מחשבה כמבואר פ"ק דחולין והוי כמתעסק ורק באוכל נבילות שאני דגם מתעסק הוא איסור שכן נהנה ע"ש שכ' שם בזה וז"ל וגם אין לדחות דכיון דהא דאין לו מחשבה הוא רק משום שהוא קטן וא"כ נכלל בכלל קטן אוכל נבילות כיון שאם הי' גדול הי' מעשה במחשבה ז"א דאין שום טעם לזה כיון דהוי בלא מחשבה יהי' מאיזה צד שיהי' אין כאן מעשה איסור כלל דלא אסרה תורה מעשה כזה גם בגדול עכ"ל. ואולם לפי המבואר בקצת ראשונים דהך דב"ד מצווין כו' וכן איסור ההאכלה בידים הכל רק עבור שלא יתרגל הקטן בכך ולא יעשה כן גם כשיגדיל א"כ הי' אפשר לדון ג"כ דכיון דבגדלות הא יהא לו מחשבה ויהי' איסור אם יעשה כן לכן יש להפרישו שפיר עתה כדי שלא יעשה כן כשיגדיל דאז יהי' איסור ואולם מש"ס חגיגה הנ"ל יש ראי' דל"א כן רק אמרי' דכיון דבאופן שהוא עתה גם גדול פטור כו' וא"כ ה"נ כיון דבאופן כזה בלי מחשבה גם בגדול אין איסור שפיר אין לנו להפרישו עבור הגדלות ומצאתי בשו"ת חכם צבי סי' קט"ז דדן ג"כ כזה מהך דחגיגה ע"ש לעניין קטן שנפלה לו יבמה אם מותר להשיאו אשה אחרת אם יש לחוש למ"ש רמ"א דגם בנפלה לו יבמה

אסור לישא אחרת עד שיחלוץ ליבמתו משום חדר"ג ע"ש בח"צ שכ' בזה וז"ל עוד יש בנ"ד מקום להקל ואפי' לדעת רמ"א ז"ל שהרי הוא ז"ל מתיר בנשתטית או שאר אונסין ונידון דידן אין לך אונס גדול מזה שהרי א"א לו לחלוץ (מפני קטנותו) ואע"ג דאיכא למימר דעד כאן לא קאמר רמ"א ז"ל אלא בגדול שמחויב לישא אשה כו' אבל בקטן דלאו בר חיובא הוא כו' וא"כ תאמר שאפי' במקום אונס אסור כו' הא לאו מילתא היא דכיון דגדול כה"ג לאו איסורא אית בי' קטן נמי שרי וכההיא דאמרי' בחגיגה (דף ו' ע"א) קטן חיגר לדברי ב"ש כו' לא צריכא בחיגר שיכול להתפשט כו' ופשיט אביי כל היכא דגדול מחויב מדאוריתא קטן נמי, מחנכינן לי' מדרבנן כל היכא דגדול לא מיחייב מדאוריתא קטן נמי לא מחנכינן לי' מדרבנן ש"מ דאף דהויא סברא לחיובי קטן כו' אעפ"כ כיון דגדול כה"ג פטור כו' ואע"ג דהתם בחגיגה הנושאים שוים בגדול ובקטן ובנ"ד אונם כה"ג (מחמת קטנות) לא שייך בגדול מ"מ שם אונס חד הוא וכיון דאונס בגדול פטור ה"ה בקטן עכ"ל ז"ל:

ואולם יש לי להעיר בזה מתוס' חולין (דף ע"א ע"ב) ד"ה למאי דיש שם ג"כ נידון דומה לזה ממש בסברא ואין הדבר פשוט שם רק יש שם פלוגתא בזה ע"ש לעניין נכנס לבית המנוגע דהדין הוא דאם כליו על כתפו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאים מיד ואם לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורים עד שישהא בכדי אכילת פרס וכתבו שם התוס' ד"ה למאי דעניין הדבר דבגדים שאדם לבוש בטילים אגבי' וא"א שתבוא להם הטומאה רק על ידו ובאמצעיתו וע"כ כיון שהטומאה באה רק באמצעות האדם לכן באה רק באיחור אחר השהי' כא"פ ומשא"כ אם אין לבוש בהם באה להם הטומאה מפאת עצמם הואיל ובאו לבית המנוגע דמטמא בביאה ולכן טמאים מיד וכתבו שם התוס' אחר זה בזה וז"ל ולפירוש זה דטומאת בגדים שהאדם לבוש מחמת האדם הם באים אם כולו בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע טמאה הטבעת ואם הוא מבחוץ וידו בפנים וטבעת באצבע הטבעת טהורה דבטלה אגבי' והוא טהור דרובו לחוץ וקשה דבתורת כהנים ובמס' נגעים פי"ג דתנא כו' הי' עומד בחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו ר' יהודה מטמא מיד וחכ"א בכא"פ ושמא התם מדרבנן הוא ולא מדאוריתא ומחמיר ר' יהודה לטמא מיד משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם עכ"ל התוס' והנה עניין הטומאה דרבנן הזאת מובן דהוא משום גזיר' אטו נכנס כולו לפנים וטבעת באצבעו דהטבעת טמא דמשום זה טימאו גם באדם עומד בחוץ וידו וטבעתו בפנים (דאם נטהר הטבעת כאן יבואו לטהר הטבעת גם באדם בפנים כו' דהעולם לא יבינו לחלק בין אם האדם בפנים כו' ולא ידעו זה דהטומאה באה רק מכח

האדם ויש חילוק בין אם האדם בפנים כו' רק ידמו וישוו דין הטבעת בזה ובזה כיון דבשניהם הטבעת בפנים ואם נטהר באדם בחוץ וטבעת בפנים יבואו לטהר גם באדם בפנים וטבעת בפנים כיון דהטבעת בשניהם בפנים בשוה] וז"פ והנה לפי"ז הא לא הי' ראוי לטמא הטבעת באדם בחוץ וטבעת בפנים רק בכא"פ כיון דהוא רק גזיר' אטו אדם בפנים כו' והרי גם באדם בפנים כו' אין הטבעת טמא רק בכא"פ ועכ"ז ס"ל לר' יהודה דבאדם בחוץ כו' הטבעת טמא מיד והטעם כיון דהאדם טהור א"כ סוף סוף עתה הרי אין טומאת הטבעת באה מכח האדם דהא האדם טהור וא"כ ר. בדאוריתא היכא דאין הטומאה באה מכח האדם הרי הטבעת טמא מיד ולכן גם בדרבנן יש להיות הדין כן ואף דהוא רק גזיר' אטו אדם בפנים כו' ושם גופי' הא הטבעת טמא רק בכא"פ מ"מ לא אזלי' בתר גוף מה שאנו גוזרין עבורו רק בתר האיכות וכיון דמה שהטבעת טמא שם רק בכא"פ הוא רק משום דהטומאה שם בא לו רק מכח האדם ואילו הי' בא לו מכח עצמו הא הי' ג"כ טמא מיד וע"כ באדם בחוץ כו' דבא לו מכח עצמו שפיר יש לו ליטמא מיד ג"כ וחכמים ס"ל דאזלי' רק בתר גוף הדבר שאנו גוזרין עבורו דהיינו אדם בפנים כו' דהטבעת טמא שם רק בכא"פ וע"כ גם בהדרבנן טמא רק בכא"פ ואף דבהדרבנן הוא באיכות כזה דדכוותי' בדאוריתא הי' טמא מיד דו"ק היטיב כי סברת פלוגתת ר' יהודה ורבנן הזאת הוא דוגמא ממש לכל הנ"ל וע"ע ש"ס זבחים (דף י"ט ע"א) בעי ר' זירא תפילין מהו שיחוצו (בבגדי כהונה) אליבא דמ"ד לילה לאו זמן תפילין לא תיבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי כי תיבעי לך למ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופי' חייץ או לא חייץ כו' וברש"י אליבא דמ"ד לילה לאו זמן תפילין לא תיבעי לך דוודאי חייצי דכיון דבעבודות לילה חייבין דהא לאו מצוה נינהו דניהוי כגופי' משום חביבותא דמצוה דיום נמי חייצין דאל"כ מצינו עבודות לילה חמור מעבודות יום והן קלים מהן עכ"ל ומבואר דהי' זה נחשב חומר בעבודות לילה על עבודות יום במה שהתפילין חוצצות בעבודות לילה ואין חוצצות בעבודות יום ואף דהוא רק מפאת דלילה לאו זמן תפילין ואינם גוף ומשא"כ ביום הוא זמן תפילין והם גוף ואילו הי' ביום כבאותו האיכות אשר הוא בלילה שלא הי' גוף הרי היו חוצצות גם ביום מ"מ נחשב זה חומר דאזלי' בתר גופי הדברים דהתפילין פוסלות בלילה ואין פוסלות ביום וחשוב זה חומר ואין ראוי שיהי' חומר בעבודת לילה כו' כיון דעבודת לילה קילא מעבודת יום וא"כ כי היכא דבהך דזבחים חשוב זה חומר כו' א"כ לכאורה גם בהך דקידושין דכוותי' הי' ליחשב זה שאין שם חומר בהדיוט אהקדש כיון דהדיוט החוזר ג"כ צריך לקבל מי שפרע ואף דהוא מפאת איכות שאינו בהקדש ואילו הי' איכותו כמו בהקדש דאין הנתינה מוציאה מרשות הנותן לא

הי' צריך לקבל מי שפרע מ"מ לא בתר האיכות אזלי' רק בתר גופי הדברים וגופי הדברים הרי דומים ואין כאן חומר ודו"ק היטיב ויש לדון בזה עוד ממקומות רבות דומות וסותרות ואין להאריך כאן בזה [וגוף דברי ידידי הנ"ל איכא לעיוני בם מגוף הך דקידושין משכו במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה נותן מאתים משום לא יהא כח הדיוט חמור כו' ואמאי נחשב זה חומר הא בהקדש ליכא משיכה כלל מסברא הנ"ל עצמה כיון דכל היכא דאיתי' בבי גזא דרחמנא איתי' ולא יצא מרשות ההקדש כלל וע' תוס' בכורות (דף י"ג ע"ב) ד"ה דבר דכתבו כן דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתי' בבי גזא דרחמנא איתי' כו' וע' ירושלמי קידושין שם דלא אמר באמת בהך דמשכו במאתים כו' טעמא דלא יהא כח הדיוט חמור כו' רק טעמא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וע' ס' נועם ירושלמי כתובות פי"א ה"ו דכ' דזה באמת טעם הירושלמי דלא אמר טעמא דלא יהא כח הדיוט חמור כו' דס"ל דאינו חומר כלל כיון דבהקדש ליכא משיכה דכל היכא דאיתי' כו' ע"ש ועכ"פ הבבלי דאמר טעמא דלא יהא כח הדיוט חמור כו' ע"כ צ"ל סברת הבבלי דכיון דעכ"פ גוף המעשה דומה דהא עשה מעשה המשיכה ואף דאין לה בהקדש אותו האיכות דהא לא יצא מרשות גבוה מ"מ כיון דגוף המעשה דומה אזלי' בתר גוף המעשה ולא בתר האיכות ואילו הי' קונה בהדיוט ולא בהקדש הי' זה נחשב חומר כו' וא"כ ה"ז דלא כסברת ידידי הנ"ל דאזלי' בתר האיכות וכמובן ויש עוד לדון בזה ואין להאריך יותר]:

הנ"ל.

סימן ו

העתק מכתב אחי יצחק ז"ר אשר כ' אלי בעת עסק בהעתקת כתבים שלי לס' אתוון דאורייתא והעתקתי גוף מכתבי לזכות נשמתו כי אחי הנ"ל ז"ל גדל ערכו בתורה כי היה בקי ברוב הש"ס והיה לו שכל חריף ונפטר ר"ר בקצרות שנים בבחרותו תהי נשמתו צרורה בגנזי המרומים אמן:

[**ויען** דבריו במכתבו באותיות א' ב' כתובים בקצרה ומוסבים על דברינו באתוון דאוריתא כלל א' וגם דברינו שם נצרכים לתוספת הבנה גם בתשובתי סי' א' לכן הנני להעתיק פה דברינו דשם למען יובנו הדברים דכאן גם לאשר אין בידו ספרי אתוון דאוריתא וזה קיצור הדברים שם. בש"ס תמורה (דף כ"ג ע"א) יאכלו (דכתי' גבי שירי מנחות) מת"ל מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע וברש"י ותוס' הקשו הא אסור להכניס חב"ע ונ' דאיסור הכנסת חב"ע הרי אין

לנו שום מקור ומקורו בהכרח רק ממה שאסרה תורה לשחוט חב"ע כדדרשי' מקראי בקידושין (דף נ"ז ע"ב) ופשוט דעניין איסור שחיטת חב"ע דהוא בזיון לקדשים אם חולין נשחטים במקום המיוחד לשחיטת קדשים ולפי"ז אם יהי' מקום בעזרה אשר איננו כשר לשחיטת קדשים שפיר יהי' מותר לשחוט שם חולין וה"ה להכניס ואף אם יהי' למקום ההוא דין עזרה לעניין אכילת קדשי קדשים וכמובן ולפי"ז נ' לפי המבואר בזבחים (דף נ"ו ע"א) דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דין עזרה להם לאכילת ק"ק אבל לא לשחיטת קדשים ע"ש וא"כ הא שפיר היו יכולים לאכול שירי מנחות עם חולין בלשכות הנ"ל וכמובן ועפיד"ז יש להבין מחלוקת ר' יוחנן ור"ל בנזיר (דכ"ט ע"א) אמתני' דתנן האב מדיר את בנו בנזיר ס"ל לר"י דהלמ"מ הוא בנזיר ור"ל ס"ל דהוא מדרבנן כדי לחנכו במצות ופריך בשלמא לר"י היינו דמייתי קרבנות לסוף מניינו אלא לר"ל ה"ל חב"ע ומשני דסבר ר"ל חב"ע לאו דאוריתא ופריך בשלמא לר"י היינו דכי מיטמא מייתי ציפרין וקאכיל כהן מליקה אלא לר"ל הא ה"ל נבילה ומשני דס"ל לר"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת ופריך מהא דתני' דחטאת העוף הבא על הספק קרב ואינו נאכל דאין ללמדו מאשם תלוי דקרב ונאכל דמה לא"ת דהוי רק איסור אחד חב"ע תאמר בחטאת העוף דהוי ב' איסורים נבילה וחב"ע ואם כן תיקשי לר"ל דס"ל דחב"ע לאו דאוריתא ודאין שחיטה לעוף מה"ת ומשני דלר"ל אה"נ דשני איסורים מדרבנן קאמר ע"כ סה"ג דשם הצריכה לענייניו ובס' חידושי ארי' דבי עילאי הקשה דאמאי לא קאמרה הבריתא דבחטאת העוף איכא ג' איסורים דהא אם אינו מחויב חטאת העוף הו"ל המליקה נבילה וא"כ כשיאכלוהו הכהנים הא יוטמאו בטומאת נבלת עוף טהור דמטמא בבית הבליעה וכשישהו במקדש הוי חיוב כרת ע"ש דנחית לומר דאם יצאו מיד ולא ישהו שיעור שהי' יופטרו. ולענ"ד אפילו כשיצאו מיד עכ"ז בגוף האכילה הרי טימאו עצמם במקדש והמטמא עצמי במקדש שלא באונס איבעי' דלא איפשטא היא בשבועות (דף י"ז ע"א) אי בעי שיעור שהי' ע"ש וי"ל דכיון דיש חיוב אכילה מכח ספק מ"ע דאכילת קדשים ע"כ חשיבא האכילה אונס ויש לדבר בזה ואולם לדברינו הנ"ל הנה גוף קושיתו לק"מ וזה לפי המבואר בסוגי' דזבחים שם דלשכות הנ"ל הבנויות בחול ופתוחות לקודש חשיבי עזרה לענין אכילת ק"ק ואעפ"כ אין חייבין בם משום טומאה מה"ח כ"א מדרבנן עש"ה וא"כ הרי היו הכהנים יכולין לאכול חטאת העוף הבא עה"ס בלשכות הנ"ל דחשיבא שפיר אכילה בעזרה ואעפ"כ לית בי' משום טומאה וא"ל דא"כ איך יצאו משם דכיון דפתוחות רק לקודש א"כ בהכרח יבואו בקודש בטומאה דז"א דכיון דגוף הטומאה ע"י האכילה לא היתה בעזרה א"כ לענין היציאה שוב אין כאן איסור אם יצאו בדרך קצרה

וכמובן ואולם התינח רק לר"י דס"ל דב' איסורים דברייתא הנ"ל הכוונה על איסורים דאוריתא א"כ שפיר לא שנאה הברייתא ג' איסורים מפאת טומאת נע"ט שהרי יש עצה שיאכלו בלשכות הנ"ל דליכא איסור דאורייתא מפאת הטומאה וכנ"ל ואילו הברייתא הרי רצתה לשנות רק איסורים דאורייתא ומשא"כ לר"ל דס"ל דב' איסורים דברייתא הנ"ל הכוונה לאיסורים דרבנן וכנ"ל א"כ הקושי' במק"ע דה"ל לשנות ג' איסורים דנתוסף איסור משום טומאה כיון דגם בלשכות הנ"ל יש איסור דרבנן משום טומאה וכנ"ל ונ' לפי המבואר בחולין (דף ק"ג ע"ב) ע"ש דפליגי ר' יוחנן ור"ל דלר"י חשיבא הנאת גרון אכילה ולר"ל הנאת מעיים ומבואר באחרונים דבכרך איסור בסיב ובלעו תלוי בפלוגתא דר"י ור"ל הנ"ל דלר"י לא חשיב אכילה כיון שלא נגע בגרון שהרי הפסיק הסיב ולא נהנה גרונו ולר"ל חשיב אכילה כיון דאיכא הנאת מעיים שהרי נתעכל במיעיו והנה מבואר ברמב"ם ה' אבות הטומאות פ"ג ה"ה דנע"ט אינו מטמא ע"י כריכה בסיב ע"ש והוא מן התוספתא כמ"ש הכ"מ ע"ש ופשוט דגם ר"ל מודה בדין זה דוודאי לא פליג ר"ל אתוספתא ותו דטומאת נע"ט וודאי דגם לר"ל תלוי רק בגרון וכמבואר במשניות לרוב דנע"ט מטמא בבית הבליעה דהיינו בגרון כמבואר ברמב"ם בהלכותיו שם ומקרא ילפי' לי' דכתיב וכל נפש אשר תאכל אינו מטמא אלא כשהוא בבית הנפש וכמבואר ברמב"ם שם ה"א ע"ש וא"כ כיון דגם לר"ל הטומאה רק בגרון מגזה"כ ממילא דאינו מטמא ע"י כריכה בסיב וכנ"ל וא"כ יש עצה לר"ל שיאכלו הכהנים חטאת העוף הבא עה"ס ע"י כריכה בסיב דלא יגע בגרון ולית בי' משום טומאת נע"ט ואילו ידי מצות אכילת קדשים הא שפיר יצאו בזה אם היא חטאת כיון דלשאר מילי הרי כריכה בסיב שפיר חשיב אכילה לר"ל כיון דאית בי' הנאת מעיים וכנ"ל ואולם התינח ר"ל לטעמי' ומשא"כ ר' יוחנן לטעמי' דס"ל דבכה"ת נמי הנאת גרון הוא דחשיבא אכילה וא"כ ע"י כריכה בסיב גם מצות אכילת קדשים לא יצאו וא"כ נסתלקה העצה הנ"ל ועל כרחך לומר דאכלו בלשכות הנ"ל ואי דאיכא איסור דרבנן משום טומאה צ"ל דברייתא לא מיירי מאיסורים דרבנן רק מאיסורים דאורייתא וא"כ ע"כ דיש שחיטה לעוף מה"ת וחב"ע דאורייתא וא"כ ר"י לטעמי' שפיר הוכרח לומר דהלכה היא בנזיר הא דאב מדיר וכו' דאל"כ רק הוא כדי לחנכו במצות ומדרבנן א"כ תיקשי קושית הגמ' דאיך מייתי קרבנות לסוף מניינו וציפרין כשנטמא הא ה"ל חב"ע ונבילה ומשא"כ ר"ל לטעמי' דס"ל דהנאת מעיים בעי' שפיר ס"ל דהוא כדי לחנכו במצות וכמובן כן י"ל ע"ד החידוד. ועוי"ל עד"ז דלכאורה י"ל ביישוב קושית האד"ע הנ"ל דהיו יכולים לאכול חטאת העוף הבא עה"ס ע"י תערובת מין בשא"מ בפחות מס' שיהי' בו כדי נתינת טעם דאז שפיר יצאו ידי מצות אכילת קדשים

וכמבואר בזבחים (דף ע"ח ע"א) דיוצאין ידי מצה אף שרובה אורז אם הטעם דגן נרגש עש"ה אבל לענין טומאת נע"ט הרי אינו מטמא ע"י הטעם וכמבואר בתוס' בכורות (דף כ"ב ע"א) דלענין טומאה לא אמרי' טעם כעיקר ע"ש. אולם ז"א דרק בטומאת מגע דאיירי בי' התוס' שם ע"כ שפיר לא שייך בי' טעם כעיקר דמה ענין טעם למגע ורק אכילה יוכל להחשב ע"י שמרגיש טעמו אבל אין לו עניין למגע ומשא"כ נע"ט דאין לו שום טומאה רק בבית הבליעה מטעם אכילה א"כ שפיר ראוי שיטמא ע"י הטעם כיון דטעם חשוב אכילה וכמובן. אמנם באמת יש להסתפק בגוף טומאת נע"ט דמטמא בבית הבליעה אם עניין הטומאה בתורת אכילה דגזה"כ הוא דאכילת נע"ט מטמא א"ד גם היא טומאת מגע היא אלא דשאר המטמאים במגע מטמא בכל מקום שיגע מן הגוף ונע"ט גילתה תורה דאין מטמאה במגעה רק במקום מיוחד בבית הבליעה וגזה"כ הוא שמטמאה ע"י מגע בית הסתרים ועכ"פ רק מטעם מגע היא לא מטעם אכילה ודו"ק ונ' דספק זה תלוי במחלוקת ר"י ור"ל דחולין הנ"ל אי הנאת גרון חשובה אכילה או הנאת מעיים דלר"ל ע"כ דטומאת נע"ט אינו מטעם אכילה כיון דמטמא בבית הבליעה דהיינו בגרון וכנ"ל והנאת גרון הא לא חשיבא אכילה לדידי' כלל וע"כ דהטומאה רק מטעם מגע ומשא"כ לר"י דהנאת גרון חשיבא אכילה שפיר י"ל דהטומאה מטעם אכילה ויותר מיסתבר לומר כן משנאמר שהוא מטעם מגע כיון דמגע בית הסתרים הוא וגם אין לו מגע בשום מקום משארי מקומות הגוף ולפי"ז ר"י לטעמי' דטומאת נע"ט מטעם אכילה א"כ א"א לו לתרץ קושית האד"ע הנ"ל ולומר דאכלו ע"י תערובת מבשא"מ דהא אכתי ראוי שיטמא ע"י הטעם כיון דטעם חשוב אכילה וכנ"ל וההכרח לתרץ דאכלו בלשכות כו' ושוב יש הכרח לומר דהלכה היא בנזיר דזה תלוי בזה וכנ"ל ומשא"כ ר"ל לטעמי' דהטומאה מטעם מגע ואין מטמא ע"י טעם ושפיר י"ל דאכלו ע"י תערובת מבשא"מ וא"צ לתרץ דאכלו בלשכות כו' וע"כ שפיר ס"ל כדי לחנכו במצוות וככל הנ"ל. ע"כ דברינו בזה באתוון דאוריתא שם [וע"ש להלן דדיקדקנו מרש"י זבחים (דפ"ה ע"א) דמותר לשחוט חב"ע בלילה והבאנו ראי' מזה דמותר לשחוט גם בלשכות הנ"ל דהא בלילה נמי קדושת המקדש על המקדש לאכילת ק"ק ואיסור כניסת טמאים וכמה עבודות שעושין בלילה וע"כ דאיסור שחיטת חב"ע אינו תלוי בקדושת המקדש לשאר דברים ורק בקדושת המקדש לעניין שחיטת קדשים הוא תלוי וע"כ בלילה דאינו ראוי לשחיטת קדשים שרי לשחוט חולין וא"כ ה"ה בלשכות הנ"ל דפסולי לשחיטת קדשים שפיר שרי לשחוט בם חולין אע"ג דהוי כעזרה לעניין אכילת ק"ק ע"ש בארוכה]. וז"ל מכתב אחי ז"ל:

לכבוד מר אחי הרב הגאון וכו' מו"ה יוסף ענגיל שליט"א וכו':

הנני להודיע לכבוד מר אחי שליט"א איזה דברים אשר הערותי בספרך (ס' אתוון דאורייתא הנ"ל) והם:

א

בכלל א' כתבת ליישב קושית רש"י ותוס' בתמורה (דף כ"ג ע"א) דאיך אכלו חולין עם שירי מנחות כדי לאכול השירי מנחות על השובע הא אסור להכניס חב"ע ותירצת שהיו אוכלים אותם בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש. ולא הבנתי שהרי אתה בעצמך כתבת שם לתרץ קושית הארי' דבי עילאי דהקשה דהא יש עוד איסור מפאת טומאת נע"ט דמטמא בבית הבליעה ועוברים אביאת מקדש בטומאה ותירצת דאכלו ג"כ בלשכות הנ"ל דאין בם משום טומאה והקשית בעצמך ע"ז דכיון שאינם פתוחות רק לקודש וא"כ ביציאתם משם הא יוכרחו לבוא בקודש בטומאה ותירצת דאין איסור בזה אם יצאו בדרך קצרה כיון דגוף הטומאה היתה בלשכות הנ"ל בהיתיר והוי כנטמא במקדש באונס דשרי לצאת בדרך קצרה ע"כ תוכן דבריך וא"כ לעניין הכנסת חב"ע הא הדרא הקושי' לדוכתה דאפי' יאכלו בלשכות הנ"ל מ"מ הרי הם פתוחות רק לקודש וא"כ ההכרח להכניס החולין תחלה לקודש ומשם ללשכות הנ"ל וא"כ מיד כשמכניסין החולין לקודש הא עוברים אהכנסת חב"ע:

ב

שם כתבת ב' אופנים ביישוב קושית הארי' דבי עילאי הנ"ל והם א' שהיתה האכילה ע"י כריכה בסיב לר"ל דבתר הנאת מעיים אזלי' והב' שהית' ע"י תערובות מבשא"מ לדידי' והנה עפ"י דרכך באופן הב' נלענ"ד די"ל עוד דאכלו מהחטאת העוף הבא עה"ס רק ח"ש לדעת הת"י יומא (דף ל"ט ע"א) דמקיימין מצות אכילת קדשים גם בח"ש ושפיר הוי תרי איסורי דאורייתא לר"י לטעמי' דח"ש אסור מה"ת וכן לר"ל לטעמי' דח"ש דרבנן הוי שפיר תרי איסורי דרבנן ואולם לעניין הטומאה אם חצי זית יש בו טומאת ח"ש עכ"פ זה ראוי שיהי' תלוי בטעם הטומאה אם הוא בתורת אכילה או בתורת מגע דלר' יוחנן דס"ל דהטומאה בתורת אכילה וכמו שכתבת שם א"כ הרי יש לה צירוף בכא"פ ככל אכילה דמצטרפת בכא"פ וא"כ גם הח"ש יש לה קצת טומאה מטעמא דחזיא לאצטרופי וכמובן וא"כ הרי יש ג' איסורים דניתוספה הטומאה ותיקשי אר' יוחנן מברייתא דחשבה רק ב' איסורים וע"כ הוצרך ר' יוחנן לומר דאיירי באיסורים דאוריתא כדי שנוכל לומר דאכלו בלשכות הנ"ל וכדבריך שם בזה ומשא"כ ר"ל דס"ל דהטומאה בתורת מגע א"כ מגע וודאי דאין לו צירוף בכא"פ ושוב הח"ש אינו מטמא כלום כיון דלא שייכא בי' סברא דחזיא לאצטרופי בכא"פ וכדברי השו"ת שאגת ארי' לעניין ח"ש דב"י וב"י [ודבריו

מוכרחים מש"ס פסחים (דף מ"ה ע"ב) דחצי זית פטור מן הביעור זולת היכא שיש שני חצאי זיתים וחיישי' דילמא כניש להו ונפלו אהדדי ע"ש וא"כ לדעת רש"י דהביעור הוא כדי שלא יעבור אב"י וב"י על כרחך דבפחות מכזית ליכא ב"י וב"י) וע"כ שפיר ס"ל דתרי איסורי דרבנן קאמר ולא אכלו בלשכות הנ"ל רק אכלו חצאי שיעורין וכנ"ל:

ג

בכלל ג' הבאת דברי הר"ש פ"ב דמע"ש שהביא בשם הירושלמי דטעם מע"ש אין לו פדיון דפדיון חל רק על דבר שהוא בעין וק"ל ע"ז ממשנה פסחים (דף ע"ה ע"ב) סכו בשמן של מע"ש לא יעשנו דמים על בני חבורה לפי שאין פודין מע"ש בירושלים ושם איירי בפסח צלי שהשמן שסכין נבלע בו ואפ"ה מוכח דמחוץ לירושלים מהני לי' פדיון:

ד

בכלל ד' הבאת טעם הרמ"י בהא דכבד מותר משום דאינו נשפך כמים והקשית דא"כ דם שנקרש ג"כ ראוי שיהי' מותר ולענ"ד י"ל דלעניין קרוש גזה"כ הוא דאסור דאי נימא דמותר א"כ כל דם הרי סופו לקרוש מעצמו אם לא ימרסו בו וכמבואר במשנה יומא נתנו לממרס כדי שלא יקרש וכמו שהבאת שם וכן מבואר ג"כ במשנה פסחים (דף ס"ב ע"א ודף ס"ד ע"א) וא"כ ראוי שכל דם יהי' מותר כיון שסופו לקרוש מעצמו אם לא יעשו פעולה היפוך זה ודמי קצת להא דאמרי' בפסחים (דף פ"ד ע"א) דגידין שסופן להקשות אין נמנין עליהן בפסח משום דחשיבי כהוקשו כבר מפאת שסופן להקשות:

עוד אציע לפני כבוד מר אחי שליט"א אשר רחש לבי בימים האלה בהא דאיתא במנחות (דף ה' ע"א) והא"ר פפא שחיטה לאו עבודה היא ופירש"י משום דכשירה בזר והתוס' פרשו משום דנוהג גם בחולין ואמרתי להסביר מדוע לא ס"ל לרש"י כטעם התוס' הנ"ל ואמרתי דרש"י לטעמי' אזיל בזה עפ"י מאי דס"ל לרש"י ז"ל בכריתות (דכ"ו ע"ב) דבמליקה ליכא איסור חב"ע ותמהו עליו מנזיר (דף כ"ט ע"א) דמפורש שם להיפוך ובשעה"מ ה' שחיטה כ' דזה תלוי בשני הלימודים בהא דחב"ע ס"פ שני דקידושין דלפי הלימוד דמה שלי בשלך אסור כו' גם במליקה איכא איסור חב"ע דנהי דמולק עוף בחוץ פטור מכרת עכ"ז אסור ואולם לפי הלימוד מוכי ירחק ממך המקום וזבחת ס"ל לרש"י דמליקה שרי' כיון דמליקה אינה זביחה עכת"ד והנה זה איזה שנים שמעתי ממך בהא דאיתא בביצה (דף י"ב ע"א) השוחט עולת נדבה ביו"ט לוקה וכו' דאמר לך מני ב"ש הוא דלית להו מתוך וכו' והקשו התוס' שם דדילמא ר"ע הוא דג"כ לית לי' מתוך וכמבואר ריש פסחים ואמרת דלכאורה מדוע לוקה נימא עדל"ת כמו בשריפת קדשים דפריך בש"ס שבת ופסחים שנאמר כן וקמשני ר' אשי דיו"ט עשה ול"ת וא"כ לדעת

הריב"א סוף חולין דבדיעבד הלאו נדחה ונשאר רק עשה א"כ מדוע לוקה וצ"ל דלא הוי בעידנא דהלאו דיו"ט עובר מיד בשעת שחיטה והמצוה נגמרת רק אחרי הזריקה אולם באמת מוכרח מכמה דוכתי דהיכא דמעשה הלאו הוא חלק של המצוה שפיר חשוב בעידנא אפי' אם המצוה נגמרת אח"כ דאל"כ איך דחי עשה דמצורע לתגלחת נזיר וזקן הא נזיר שגילח אפי' שערה אחת לוקה וכן בתגלחת זקנו יש לאו עכ"פ בב' שערות ואילו מ"ע דמצורע נגמרת רק בגילוח כל גופו וכן איך הקשה הירושלמי הובא בתוס' פ"ק דר"ה דעשה דמצה ידחה ל"ת דחדש הא ח"ש אסור מה"ת ואילו לעניין העלה יש דיעות הסוברות דח"ש אינו קיום של כלום לגבי עשה ועל כרחך דכון דהשערות והח"ש דחדש הרי הוא עצמו חלק המצוה ע"כ שפיר דוחה וא"כ גם כאן שהשחיטה עצמה היא חלק המצוה שפיר חשוב בעידנא ואולם התינח אי שחיטה עבודה היא משא"כ אי שחיטה לאו עבודה היא והעבודה רק מקבלה ואילך י"ל דשחיטה אפי' חלק לא חשוב דעיקר המצוה בקדשים הוא רק העבודה וחשובה השחיטה רק הכשר ולא הוי בעידנא והנה הא דשחיטה לאו עבודה היא לדעת התוס' דהטעם הואיל ונוהג בחולין נראה דד"ז תלוי בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא בחולין (דף י"ז ע"א) אי אישתרי בשר נחירה במדבר דלר"ע דס"ל התם דבשר נחיר' הי' מותר במדבר א"כ במדבר לא היתי' שחיטה נוהגת בחולין רק בקדשים לבד ושפיר הי' שחיטה עבודה אז וא"כ שוב גם כשניתוספה שחיטה בחולין בבואם לארץ מ"מ וודאי דלא נשתנו עי"ז ענייני הקדשים דכיון דכשניתנה מצות שחיטת הקדשים במדבר בתורת עבודה נתנה וודאי דהיא תמיד בתורת עבודה וא"כ לר"ע שחיטה עבודה היא ולר' ישמעאל דס"ל דגם במדבר הי' אסור בשר נחיר' שחיטה לאו עבודה היא וא"כ עכ"פ בהך דביצה שפיר לא הי' יכול הש"ס לומר דהמני ר"ע הוא דכיון דלר"ע שחיטה עבודה היא א"כ שוב הוי בעידנא והדרא קושי' לדוכתה דמדוע לוקה נימא עדל"ת וכנ"ל ע"כ תוכן דבריך אשר שמעתי ממך זה כמה שנים והנה לקחתי מזה רק ההצעה לבד דהא דשחיטה לאו עבודה היא לטעם התוס' משום דנוהג בחולין זה תלוי בהך פלוגתא אי אישתרי בשר נחיר' במדבר או לא ואולם לדעת רש"י דהטעם משום דכשיר' בזר א"כ אין לו עניין להך פלוגתא כלל והנה רש"י בחולין שם (דף י"ז ע"א) פי' דלמ"ד דבמדבר הי' אסור בשר נחיר' מצריך קרא דוכי ירחק ממך המקום וזבחת לאיסור חב"ע יעוי"ש וא"כ ממילא דלמ"ד דהי' מותר בשר נחיר' במדבר דצריך קרא דוכי ירחק ממך המקום וזבחת לגוף הזביחה עצמה שיהי' בשר נצרך זביחה בבואם לארץ א"כ לא נשאר לו לימוד ממקרא זה על חב"ע וכדמוכח להדיא מרש"י שם עש"ה וא"כ על כרחך דיליף איסור חב"ע מלימוד האחר דמה שלי בשלך אסור וכו' והנה בגמ'

גיטין (דף כ"ח ע"ב) פריך אהא דתנן השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ופריך דהא בעי סמיכה ומשני התם ר' פפא דאיירי בחטאת העוף ופריך תו התם דל"ל למיתני במתני' תלתא בבי דשולח גט ממדה"י ושולח חטאתו ואשה שהלך בעלה כו' ומשני דבחטאת סד"א מספיקא לא ליטול חולין לעזרה, קמ"ל וא"כ לר' פפא דמוקי מתני' בחטאת העוף א"כ מוכרח דשייך לדידי' גם במליקה איסור חב"ע וא"כ לרש"י כריתות הנ"ל דס"ל להיפוך על כרחך לומר כתי' השעה"מ הנ"ל דר' פפא יליף איסור חב"ע מלימוד דמה שלי בשלך כו' וע"כ שפיר אוסר גם במליקה משא"כ רש"י ז"ל קאי לפי הלימוד דמוזבחת ע"כ מתיר במליקה וכנ"ל וא"כ כיון דר' פפא יליף חב"ע מילפותא דמה שלי בשלך כו' א"כ הא מיותר לדידי' קרא דוזבחת וצ"ל דס"ל דנחיר' היתה מותרת במדבר ואיצטריך קרא להצריך גוף הזביחה כשיבואו לארץ וכנ"ל וא"כ כיון דנחירה הית' מותרת במדבר שוב הרי אין לומר הטעם בהא דשחיטה לאו עבודה היא דהוא משום דנוהג גם בחולין כיון שבמדבר הא לא הי' נוהג בחולין וכנ"ל וע"כ כיון דר' פפא הוא האומר במנחות שם דשחיטה לאו עבודה היא ע"כ רש"י לטעמי' הוכרח לפרש דסברתו משום דכשיר' בזר ולא משום דנוהג גם בחולין:

א"ד אחיך המחוי קידה יצחק ענגיל:

וזאת אשר השבתי לו.

מכתבך הגיעני כו' ואשר שאלת באות א' דאכתי הרי עברו הכהנים אהכנסת חב"ע שהרי הוכרחו להכניס החולין תחלה לקודש ומשם ללשכות הנ"ל. לכאורה יפה שאלת ואולם יש לי להעמיד דברינו על תלם בעזה"י בכמה אנפי ואלה הם:

א

י"ל בפשיטות דעשו פתיחה באחת הלשכות הנ"ל לצד חול ג"כ ולא הי' בפתיחה ההיא שיעור פתח דשיעור פתח הוא בד' טפחים כמבואר בעירובין (דף ה' ע"א) ושם (דף ע"ו ע"א) ובכ"ד וא"כ שפיר חשיבא הלשכה רק פתוחה לקודש ושפיר תוכה קודש לאכילת קדשי קדשים ואעפ"כ דרך אותה הפתיחה הרי היו יכולים להכניס החולין מבלתי להביאם אל הקודש כלל:

ב

י"ל עוד בפשיטות דאכלו בלשכות הבנויות בחול ובקודש ופתוחות לחול ולקודש דדין הלשכות הנ"ל הם דמה שמהם כנגד הקודש קודש ומה שכנגד החול חול וקדושת החצי דכנגד הקודש מוכח דשוה לקדושת לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש ע' מע"ש פ"ג מ"ח דמוכח שם להדיא כן וא"כ הרי היו יכולים להכניס החולין ללשכות הנ"ל דרך

פתחם לחול ולהוליכם הלאה לתוך חצי השני של הלשכה שהיא בקודש ולאכול שם השירי מנחות עם החולין יחד ואולם לפי"ז אין צורך ג"כ למה שכתבתי ביישוב קושית האד"ע דיצאו דרך קצרה בקודש דהא י"ל בפשיטות טפי דאכלו בלשכות הנ"ל הבנויות בחול ובקודש ופתוחות לחול ולקודש ואכלו בחצי הקודש שלהם ואחרי האכילה יצאו לחוץ דרך חצי החול וז"פ:

ג

נלענ"ד עוד לדון בזה בדבר החדש בעזה"י ולומר דהבאת חב"ע אסור רק כשמביאם בכוונה להשאירם בעזרה אבל אם רק מוליכם דרך העזרה ללשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אזי אין זה הבאה לעזרה כלל כ"א הבאה ללשכות ולית בי' כלל משום הבאת חב"ע וחילא דידי מהא דאיתא בזבחים (דף פ"ב ע"ב) ת"ר פנימה (קאי אקרא דהן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה דילפי' מיני' דדמים החיצונים שנכנסו לפנים פסולים) אין לי אלא פנימה (היינו לפני ולפנים שהוא הקדשי קדשים) היכל מניין ת"ל אל הקודש פנימה (דקודש היינו היכל) ופריך בגמ' דיאמר קודש ואל יאמר פנימה (דהא הדם הנכנס לקדשי קדשים בהכרח הי' תחלה בהיכל שהוא לפני הק"ק וא"כ הרי כבר נפסל משעת היותו בהיכל ול"ל קרא דפנימה) ומשני רבא דכל מידי דחשיב עלי' לפני ולפנים לא מיפסל בהיכל עכ"ל הגמ' והכוונה דכיון דרק מוליכו דר ההיכל וכוונתו להביאו הלאה לק"ק ע"כ אין נפסל בהיכל כל ואע"ג דכתיב הן לא הובא את דמה אל הקודש וזה הרי הובא אל הקודש על כרחך צ"ל דבכה"ג דרק מוליכו דרך ההיכל ומחשבתו להוליכו הלאה לק"ק אזי לא מיחשיב זה הבאה להיכל כלל ולא קרינן בי' הובא אל הקודש וא"כ ה"ה בהבאת חב"ע שפיר י"ל דכל שרק מוליכם דרך העזרה במחשבה להוליכם הלאה ללשכות הנ"ל אזי אין זה נחשב הבאה לעזרה כלל כ"א הבאה ללשכות הנ"ל וללשכות הנ"ל הרי שרי להביא חולין וא"כ שפיר אין כאן איסור כלל:

ואולם לעניין פסול יוצא מצינו לכאורה איפכא בשבת (דף צ"א ע"א) דפריך התם אהא דתני' אבא שאול אומר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן (לעניין הוצאת שבת) בכגרוגרת ופריך התם דנימא דמגו דלעניין פסול יוצא נפסלו בכזית ה"נ לעניין שבת יתחייב בכזית ומשני הכי השתא מדאפקי' חוץ לחומת העזרה איפסל לי' ביוצא אשבת לא מיחייב עד דמפיק לי' לרה"ר (ואין הפסול והחיוב באין כאחת וע"כ לא שייך סברא דמגו) עכ"ל הגמ' והתם על כרחך איירי כשהוציאו מעזרה מיד במחשבה להניחו ברה"ר דאילו הי' כוונתו להניחו מיד בצאתו חוץ לחומת העזרה ובדרך הילוכו הוא דנמלך להוציאו הלאה לרה"ר א"כ אמאי חייב לעניין שבת הא קי"ל דהמפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן

והוציאן פטור שלא היתי עקירה משעה ראשונה לכך ועל כרחך איירי כשהיי כוונתו מיד להוליכן לרה"ר ואפ"ה אמר דלעניין פסול יוצא נפסל מדאפקי' חוץ לחומת העזרה ואע"ג דמחשבתו להוליכו הלאה לרה"ר וא"כ מבואר איפוא לכאורה דיש חילוק בזה בין פסול יוצא חוץ למחיצתו לפסול נכנס לפנים ממחיצתו דביוצא לא מהני להכשירו מה שמחשב להוליכו הלאה ואילו בנכנס אמרי' דכל מידי דחשיב עלי' לפני ולפנים לא מיפסל בהיכל וסברת החילוק נ' שהוא מפאת הלימודים דילפי' מינייהו פסולי דיוצא ודנכנס ע' זבחים (דף ק"א ע"א) דקאמר א"ל משה לאהרן שמא נכנס דמה לפני ולפנים א"ל הן לא הובא את דמה א"ל שמא חוץ למחיצתה יצאת א"ל בקודש היתי' וכו' עכ"ל הגמ' ומבואר דפסול נכנס נאמר בלשון הבאה הן לא הובא וגו' וע"כ שפיר אית לן למיזל בתר מחשבה ומידי דחשיב עלי' לפני ולפנים לא מיקרי הבאה להיכל משא"כ פסול יוצא דלא נאמר בלשון יציאה כ"א נאמר תיבת בקודש [וע' תוס' פסחים (דף פ"ב ע"א) ד"ה בקודש דהלימוד הוא מקרא דכתי' אכול תאכלו אותה בקודש וזהו שאמרו בקודש היתי'] וא"כ הפסול כשיוצא הוא רק מפאת שצריך להיות בקודש וכשיצא הרי אינו בקודש וא"כ בזה שוב לא שייך כלל למיזל בתר מחשבה לומר שאינו נפסל מפאת שמחשב להוליכו הלאה דמה בכך דמחשב להוליכו הלאה הרי סוף סוף אינו בקודש ושפיר פסול מפאת שאינו בקודש ורק בנכנס שאין הפסול מפאת שאינו בעזרה כ"א מפאת שהובא להיכל ע"כ שפיר י"ל דכשחושב להביאו לק"ק אזי לא נקרא בא להיכל כלל ודו"ק היטיב ויהי' איך שיהי' בסברת החילוק שבין נכנס ליוצא עכ"פ הרי מבואר בש"ס שבת הנ"ל דלעניין יוצא לא מהני מחשבה הנ"ל להכשיר וא"כ נראה לכאורה דה"ה לעניין הכנסת חב"ע לא מהני מחשבה הנ"ל להתיר וזה דבאמת גוף עניין איסור הכנסת חב"ע צריך ביאור דאין לו שום מקור ומה שכתבתי באתוון דאוריתא שם כלל א' דמקורו בהכרח ממה שאסרה תורה שחיטת חב"ע אם שכן מוכח גם בדברי התוס' מנחות (ד"פ ע"ב) ד"ה וכי עש"ה עכ"ז הוא ג"כ דבר מתמיה דמנ"ל ללמוד הכנסה משחיטה ואין הנושאים דומים כלל ונלענ"ד כעת לולי דברי התוס' מנחות הנ"ל דכמו דיליף ר' יוחנן (בקידושין שם דף נ"ז ע"ב משום ר' מאיר) איסור שחיטת חב"ע במה מצינו דמה שלי בשלך אסור (היינו דאסור לשחוט קדשים בחוץ) אף שלך בשלי אסור ה"ה דכן יש ללמוד איסור הכנסת חב"ע ולומר דמה שלי בשלך אסור היינו שאסור להוציא קדשי קדשים חוץ לעזרה שהרי פוסלם בזה ועובר אעשה דשימור אף שלך בשלי אסור ואסור להכניס חולין לעזרה וא"ל דא"כ יהי' אסור להכניס חולין לכולי' ירושלים מפאת שאסור להוציא קדשים קלים מירושלים לחוץ ונימא ג"כ מה שלי בשלך וכו' דז"א דכיון דקדשי

קדשים נפסלים ביוצא אפי' כשהם בירושלים אם רק יצאו חוץ מחומת העזרה א"כ מאי חזית דאזלת בתר קק"ל וחשבת ירושלים לשלי לומר מה שלי בשלך וכו' זיל בתר ק"ק שנפסלים גם בירושלים וא"כ הרי גם ירושלים חשוב שלך ושוב אין לך לאסור הכנסת חולין לירושלים ומשא"כ בעזרה דהוא מקום דק"ק ודקק"ל ולגמרי חשוב שלי ואסור להוציא ק"ק משם ע"כ שפיר יש לדון דמה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי דהיינו להכניס חולין לשם ג"כ אסור [ונמצינו למידין בזה דבר מחודש דאיסור הכנסת חב"ע יהי' תלוי בב' הלימודים בקידושין שם בהא דאסור לשחוט חב"ע דלילפותא דמה שלי בשלך כו' אזי גם ההכנסה אסורה ומשא"כ לילפותא דוכי ירחק ממך המקום וזבחת אזי רק הזביחה אסורה ולא ההכנסה וכמובן ועוד יומצא דבר מחודש דחולין שנכנסו בעזרה נאסרו ונעשו גוף איסור ואפי' כשיוציאם ישארו באיסורם דהא ילפי' להו מיוצא דק"ק וא"כ כמו דק"ק שיצאו נפסלים ואסורים בלאו ה"נ חולין שנכנסו לעזרה אסורים ומלקות י"ל דליכא בחולין שנכנסו לעזרה משום דאעמה"ד ע' ירושלמי ע"ז פ' השוכר הי"ב ואפי' לש"ס דידן דפריך בקידושין שם אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי וכו' י"ל דרק בכרת דהוא עונש בידי שמים ס"ל דעמה"ד משא"כ במלקות דיוצא וע' בס' חידושי הלכות לאבי הגאון מליסא ז"ל על מס' כריתות דכ' שם (דף כ"ו ע"ב) בפשיטות דאפי' אי אסור להכניס חב"ע עכ"ז אין החולין נאסרים ע"י ההכנסה ע"ש ואולם לא הביא שם שום ראי' לזה ואני רק להעיר באתי] וא"כ איפוא דאיסור הכנסת חב"ע נלמד מיוצא א"כ שוב כי היכי דלעניין פסול יוצא לא מהני להכשיר מה שמחשב להוליכו הלאה וכנ"ל ה"ה לעניין הכנסת חב"ע ראוי שלא יועיל זה להתיר:

ואולם אחרי העיון נ' דכניסת חב"ע הרי אינו יוצא ואדרבה להיפוך הוא דגמרי' דמה שלי בשלך וכו' והיינו שכמו שק"ק אסורים ונפסלים ביציאה חוץ למחיצתן כן החולין אסורים ונאסרים בכניסה לפנים ממחיצתן שכמו שהעזרה היא מחיצת הקדשים ומקומם הראוי כן החוץ הוא מחיצת החולין ומקומם הראוי וע"כ כמו שקדשים אסורים ונפסלים ביציאה למטה ממקומם הראוי כן החולין אסורים ונאסרים בכניסה למעלה ממקומם הראוי וזהו עניין הלימוד דמה שלי בשלך וכו' וא"כ אחרי אשר אנו למידין דנכנס לפנים ממחיצה פוסל בחולין שוב שפיר יש לנו לדון רק נכנס מנכנס ושפיר יש לנו לדמות איסור כניסת לפנים ממחיצה דחולין רק לכניסה לפנים ממחיצה דקדשים וכיון דקדשים עצמם מצינו בהו איסור כניסה לפנים מחיצה בדמים החיצונים שאמרה תורה שאם נכנסו להיכל שהוא למעלה ממקומם הראוי פסולים ועכ"ז חזינן דאין הכניסה לפנים ממחיצה פוסלת שם היכא דחשיב להוליכו הלאה וכנ"ל וא"כ ההכרח דכשמחשב

מחשבה כזאת לא מיחשיב נכנס לפנים ממחיצה יהי' מאיזה טעם שיהי' וע"כ שפיר גם חולין האסורים בכניסה לפנים ממחיצה לא מיקרי נכנסו לפנים ממחיצה אם חושב מחשבה הנ"ל ושפיר עדיין נכונים דברינו דכשמוליכם ללשכות הנ"ל דרך העזרה לית בי' משום כניסת חב"ע ודו"ק היטיב:

והנה מה שכתבנו דפסול יוצא אינו מפאת היציאה כ"א מפאת ההעדר ומכח מה שאינו בקודש וכנ"ל נתיישבתי דיש סתיר' לזה לכאורה וזה אחרי אשר אציע דזה פשוט דפסול נותר אינו מפאת ההעדר לבד ומכח מה שאין הקודש בזמנו הראוי לו כ"א פסולו מפאת היציאה שיצא מזמנו חוץ לזמנו וראי' מוכרחת לזה שהרי הקרבן פסח כשר הוא גם בערב פסח וכמבואר בפסחים (דפ"ד ע"ב) שבירת העצם מבעוד יום איכא בינייהו למ"ד כשר הא כשר הוא וכו' ע"ש ואעפ"י שזמן אכילתו הרי אינו בערב פסח ואדרבה איכא איסור עשה לאכלו אז וכמבואר בפסחים (דף מ"א ע"ב) ע"ש ועל כרחך דמה שאין הקודש בזמנו זה אינו פוסלו ורק היציאה מזמנו הוא שפוסלתו וע"כ הפסח בערב הפסח אם שאינו בזמנו עכ"ז הרי לא יצא מזמנו שהרי עדיין לא התחיל להיות זמנו כלל וע"כ שפיר כשר ורק בנותר שכבר הי' בזמנו ויצא מזמנו לחוץ לזמנו דבר זה הוא הפוסל אותו והנה כי כן אם נאמר איפוא דפסול יוצא איננו מפאת היציאה כ"א מפאת שאינו בקודש הנה יומצא דפסול יוצא ופסול נותר לא דמי כלל להדדי ושני פסולים שונין הן לגמרי דפסולו של יוצא הרי הוא מפאת שאינו במקומו לא מפאת היציאה מן המקום ואילו פסולו של נותר הרי הוא מפאת היציאה מן הזמן לא מפאת שאינו בזמנו וכנ"ל וא"כ איפוא צא ופרנס לי דברי הש"ס פסחים (דף צ"ה ע"א) דקאמר בכללי' דלא ישאירו ממנו עד בוקר מאי קמרבי לי' לא תוציא ממנו דדמי לי' דהאי מיפסיל בנותר והאי מיפסיל ביוצא עכ"ל הגמ' ומבואר בזה דפסול יוצא דומה באיכותו לפסול נותר וא"כ כי היכי דפסול נותר הוא מפאת היציאה מזמנו כן פסול יוצא ע"כ ג"כ מפאת היציאה ממקומו וא"כ הרי מבואר דפסול יוצא הוא מפאת היציאה מן המקום ולא מפאת ההעדר ומכח מה שאינו במקומו:.

ואולם אחרי העיון בזה הנה עדיין דברינו נכונים וזה שהרי מה שכתבנו דפסול יוצא הוא מפאת שאינו בקודש חילא דידי הי' מכח הלימוד דילפי' מיני' פסול יוצא דהוא קרא דאכול תאכלו אותה בקודש וכנ"ל דמוכח דפסול יוצא מפאת שאינו בקודש וא"כ זה יתכן רק לעניין יוצא דקדשים ומשא"כ בפסחים שם דאיירי בפסח היוצא מחבורה לחבורה דנלמד רק מדכתי' לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה א"כ הרי' כתי' בי' להדיא לשון הוצאה וע"כ שפיר פסולו רק מפאת היציאה מן המקום לא מפאת שאינו במקומו

וכמובן ואדרבה ממקום שבאנו לסתור דהיינו מפסח היוצא חוץ לחבורה הנה משם אדרבה יש להביא ראי' לדברינו וזה שהרי כבר הבאתי דברי הש"ס שבת (דף צ"א ע"ב) דפסול יוצא הוא אפי' במחשב להוליכו הלאה ואפי' כשלא נח הקודש עדיין עכ"ז בצאתו מעזרה מיד נפסל ואע"ג דהנחתו היתי' רק להלאה ברה"ר והנה לעניין פסח היוצא חוץ לחבורה מצינו להדיא איפכא בפסחים (דף פ"ה ע"ב) דגרסי' התם א"ר אמי המוציא בשר פסח חוץ לחבורה אינו חייב עד שיניח מאי טעמא הוצאה כתי' בי' כשבת מה שבת עד דעביד עקירה והנחה אף פסח עד דעביד עקירה והנחה עכ"ל הגמ' וזה פשוט מסברא דכי היכי דאין חייב על ההוצאה חוץ לחבורה בפסח עד שינוח הוא הדין דהפסול של הפסח ג"כ בא רק בשעת ההנחה שהרי הפסול כמו החיוב שניהם נלמדים רק מקרא דלא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ואין לנו שום לימוד אחר לפסול פסח היוצא חוץ לחבורה וא"כ כיון דמפרשינן דהוצאה דקרא היינו רק בעקירה והנחה א"כ על כרחך גם הפסול בא רק בשעת הנחה ואילו גבי פסול יוצא דקדשים שיצאו מעזרה הרי מפורש להדיא בש"ס שבת הנ"ל איפכא דמדנפקי חוץ לחומת העזרה איפסלו ביוצא ולעניין שבת אינו חייב עד שינוח וכנ"ל וא"כ להבין החילוק הזה שבין יוצא דפסח ליוצא דקדשים ההכרח איפוא לומר כדברינו מעלה דיוצא דקדשים פסולם רק מפאת שאינם בקודש וא"כ מה בכך שעדיין לא נחו בחוץ הרי סוף סוף אינם בקודש וע"כ מיד דנפקי מעזרה איפסלו משא"כ ביוצא דפסח דנלמד מדכתי' ולא תוציא ואין פסולו איפוא מפאת שאינו בחבורתו רק מפאת ההוצאה מן החבורה והוצאה שפיר לא הוי רק ע"י עקירה והנחה וא"כ שפיר קאמר בש"ס פסחים (דף צ"ה ע"א) הנ"ל דיוצא דפסח דמי לנותר דהאי מיפסיל בנותר והאי מיפסיל ביוצא והכוונה כנ"ל דשניהם פסולם מפאת היציאה זה מפני שיצא מזמנו וזה מפני ההוצאה ממקומו:

ודע דמש"ס פסחים הנ"ל דקאמר דמשום דהוצאה כתי' בי' בפסח כשבת ע"כ בעי' עקירה והנחה כמו בשבת יש לי לתת טעם ג"כ לדברי הש"ס זבחים (דף פ"ב ע"ב) שהבאתי דאם חישב לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל וי"ל דהטעם ג"כ משום דאינו נפסל רק בשעת הנחה וע"כ כשמכניסו דרך ההיכל לק"ק אינו נפסל רק בשעת הנחה בק"ק דכיון דפסול דנכנס הוא מקרא דהן לא הובא את דמה אל הקודש וגו' ע"כ כיון דכתיב הבאה ראוי לומר ג"כ דבעי' הבאה כמו בשבת דילפי' מלאכת הוצאה דידי' מקרא דויכלא העם מהביא כמבואר בתוס' שבת (דף צ"ו ע"ב) ד"ה וממאי עש"ה ובעי' בי' עקירה והנחה וא"כ מבואר דהבאה חשיב רק ע"י עקירה והנחה וע"כ גם כאן דכתי' הן לא הובא את דמה וגו' בעי' בי' ג"כ עקירה והנחה וה"ז דומה ממש ליוצא דפסח דמשום דכתי' בי'

הוצאה בעי' בי' עקירה והנחה כמו בהוצאה דשבת והא דאמר בש"ס זבחים הנ"ל דכל מידי דחשיב עלי' לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל ולא קאמר בפשיטות טפי דכיון דלא נח אהיכל לא מיפסיל שם לאו קושי' היא דרבותא קמ"ל דאפי' אי הי' נח בהיכל נמי לא הי' נפסל שם כיון דמחשבת עקירתו הי' להביאו לפני ולפנים כיון דדומי' דשבת בעי' ובשבת הרי בעי' שתהי' ההנחה במקום שהית' עקירה משעה ראשונה לכך וע"כ שפיר תלי לי' במחשבה ואמר דכיון דחישב עלי' לפני ולפנים וכו':

והנני שב לעניין הקדום ואומר דלכאורה נראה דפסול יוצא גם ביוצא דקדשים אינו לבד מפאת שאינו בקודש כ"א היציאה בעצם פוסלתו וזה ממאי דקיי"ל גבי קדשים דכל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים צריך עיבור צורה וא"כ אי נימא דיוצא פסול רק מפאת ההעדר וכח מה שאינו בקודם ראוי שיוחשב פסולו מחמת דבר אחר ולא יחשב פסולו בגופו דו"ק היטיב מאוד וא"כ ראוי שיהי' טעון עיבור צורה ואילו בפסחים (דף פ"ב ע"א) מפורש במשנה להיפוך דפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד יעוי"ש ואולם אין זה מוכרח כ"כ די"ל דגם הפסול מפאת מה שאינו בקודש חשיב ג"כ פסולו בגופו:

ואולם בש"ס פסחים (דף ל"ד ע"ב) ע"ש דמייתי הא דתני' נטמא הבשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרוק ר' יהושע אומר לא יזרוק (דס"ל אם אין בשר אין דם) ומודה ר"י שאם זרק הורצה וקאמר התם בגמ' דהא דמכשיר ר"י בדיעבד בנטמא הוא משום דמרצי ציץ ע"ש וברש"י שם ד"ה אי אמרת כ' וז"ל ויוצא אע"ג דלא מהני לי' ציץ הורצה בדיעבד דאע"ג דר"י בעי תרתי דם ובשר מיהו הואיל והבשר בעין ופסול יוצא פסול מחמת דבר אחר הוא חשבינן לי' פסול חסרון מחיצות בפ"ק דמנחות בסופו איכא למימר בד בדיעבד הורצה עכ"ל וכוונתו דטומאה היא פסול שבגופו ולכן לולי ריצוי ציץ הי' ראוי שיוחשב כאילו אין בשר לגמרי ואפי' בדיעבד אם זרק הדם הי' ראוי לומר דלא הורצה משא"כ יוצא דפסולו מחמת ד"א ע"כ שפיר בדיעבד הורצה ואע"ג דלית בי' ריצוי ציץ וא"כ הא מתבאר איפוא מדברי רש"י אלה להדיא כדברינו דיוצא אין הפסול שלו מפאת עצמות היציאה דא"כ הי' ראוי שיוחשב פסולו בגופו כמו טומאה ממש דמה לי נפסל מחמת שנטמא או נפסל מחמת שיצא וע"כ טעם החילוק רק מפאת דבטומאה עצמיות הטומאה פוסלת וע"כ כיון שנגעה הטומאה בקודש ונטמא שפיר נפסל בגופו ומשא"כ יוצא דאין פסולו כלל מחמת שום דבר שנעשה בו ופסולו רק מפאת ההעדר ומכח מה שאינו בפנים ע"כ אין זה פסול גופו וזהו דדייק רש"י לכתוב דהפסול ביוצא הוא מחמת חסרון מחיצות דהיינו שפסולו רק מפאת ההעדר והחסרון שאינו במחיצות הראויות לו וא"כ הרי דברי רש"י אלה מוכחי להדיא כדברינו [ואולם י"ל עוד חילוק

אחר בין טומאה ליוצא וזה דבטומאה הרי קודש שנטמא איכות הטומאה בו תמיד שהרי הוא טמא ומטמא אחרים מפאת הטומאה שבו ואפי' ברביעי ג"כ בו איכות הטומאה אלא דהיא טומאה קלושה שאין בכחה לטמא אחרים אבל עכ"פ הטומאה היא איכות קבועה בו דיש עדיין בו הטומאה מדחזינן בראשון ושני ושלישי שמטמאים גם אחרים הרי דהטומאה היא איכות קבועה דהנטמא וכמובן וע"כ חשיב פסולו בגופו טפי שהרי יש בגופו הטומאה תמיד הפוסלתו בכל רגע ורגע מחדש ומשא"כ ביוצא הרי אין דבר זה ופסולו רק מפאת שיצא פעם וע"כ שפיר לא דמי לטמא דפסולו בגופו תמיד היינו הטומאה שבו ואולם באמת ז"א דבהדי כבשי דרחמנא למה לן ואולי גם ביוצא חל בו ע"י יציאתו לחוץ איכות מה הבלתי נודע לנו אשר נשאר האיכות ההוא בו תמיד ופוסלו כמו הטומאה בטמא ועוד דל' רש"י דכ' דפסול יוצא פסול מחמת דבר אחר הוא הואיל והוא רק מפאת חסרון מחיצות אין הולמים הכוונה השני' הנ"ל רק מוכחי להדיא כמ"ש תחלה דהפסול רק מפאת ההעדר ומפאת שאינו בפנים ולא ע"י עצמיות היציאה כלל וכנ"ל) ואולם גם לפי"ז צ"ל דיוצא לא חשיב ממש פסולו מחמת דבר אחר דא"כ הי' ראוי שיוצרך עיבור צורה ואילו במשנה פסחים (דף פ"ב ע"א) הרי מפורש להיפוך וכנ"ל וכוונת רש"י בהכרח רק לחלק דלא חשיב פסולו בגופו כל כך כמו גבי טומאה וכמובן: **וע"ע** ש"ס מנחות (דף ט' ע"א) דס"ל לר' יוחנן התם דאם בלל מנחה חוץ לחומת העזרה פסולה ובתוס' שם ד"ה ר"י כתבו וז"ל אע"ג דלא בלל כלל כשירה בלל חוץ לחומת העזרה גרע ולא דמי להההוא דזבחים (דף ס"ג) דתלינן טעמא דמיצה דמה (של חטאת העוף שהיא טעונה הזאה ומיצוי והמיצוי אינו מעכב) בכל מקים במזבח (שמדינא מקום חטאת העוף הוא מחוט הסיקרא ולמטה במזבח) כשיר' מטעמא דאם הזה ולא מיצה כלל ג"כ כשירה דהתם בפנים והכא בחוץ עכ"ל וכוונתם נ' דשארי מקומות המזבח הרי אין בם פגם לשיפגמו החטאת העוף שמיצה דמו בם וישימו בו מגרעת דכל מקומות המזבח כלם קדושים וטהורים הן אלא דשאר מקומות אין בם קדושה הראוי' והנצרכת לעניין חטאת העוף דכל מקים ומקום במזבח יש בו קדושה בפ"ע לדבר הראוי לו כפי מה שגזרה התורה וע"כ כשמיצה חטאת העוף במזבח שלא במקומו הרי אין הפסול מפאת שהמקום פגמו ושם בו מגרעת חלילה רק עניין הפסול דכיון דאין אותם המקומות ראויות לו כפי ענייננו ע"כ הוי כאילו לא נעשה המיצוי כלל כיון שלא נעשה במקומו הראוי במזבח שיש בו קדושה הנצרכת לחטאת העוף וע"כ כיון דהדין הוא דהמיצוי אינו מעכב ואם לא מיצה כלל כשיר' לכן ממילא גם במיצה דמו בכל מקום במזבח ג"כ כשירה וכמובן ומשא"כ בלילה חוץ לעזרה אין פסולו מפאת שאין הבלילה במקומה

הראוי וע"כ הוי כלא נעשית כלל רק פסולו הוא פסול עצמותי דחוץ הוא מקום פגום ופוגם את המנחה וע"כ שפיר אם בלל בחוץ פסולה אעפ"י שאם לא בלל כלל כשיר' כנלענ"ד פשוט כוונת התוס' (וכבר הבאתי דברי תוס' אלה עם הפירוש הזה בלקח טוב כלל ה' ואם שבסוף הכלל ההוא הקשיתי על סברת הפירוש הזה עש"ה עכ"ז סוף סוף לשון התוס' שכתבו דהתם בפנים והכא בחוץ מוכיחים להדיא על הכוונה הזאת דבפנים דאין שם פגם ע"כ הוי רק כאילו לא מיצה משא"כ חוץ דהוא מקום הפוגם ופוסל ע"כ שפיר גרע מלא בלל כלל] והנה כי כן מוכח לכאורה מדברי התוס' אלה דלא כמו שכתבנו דפסול יוצא הוא רק מפאת שאינו בפנים רק דפסולו הוא פסול עצמותי דמקום החוץ הפגום פוגמו ופוסלו וכמובן ואולם י"ל דהא בהך דבלילה בחוץ הרי היציאה בעצמותה אינה פוסלת דאם לא כן למה לו להא דבללה בחוץ תיפוק לי' דמיד כשיצא נפסל ביוצא ועיין בתוס' במנחות שם דיבור המתחיל ר"ל וא"כ עיקר הפסול שם הוא רק מפאת הבלילה הנעשית בחוץ ואם כן שוב אין הנושאים שוים כלל ואין לדון כלל מבלילה בחוץ איוצא דקדשים דשפיר יוכל להיות דכשנעשה בחוץ מעשה עבודה בקדשים כמו בלילה אז המעשה ההיא פוסלת ופוגמת ואעפ"כ ביוצא דקדשים במקום שהיציאה פוסלת אזי שפיר י"ל דהחוץ בעצמותו אינו פוסל וכל הפסול רק מפאת שאינו בפנים [ונהי דבלקח טוב כלל ה' שם כתבתי דסברת התוס' מנחות הנ"ל דחוץ הוא מקום הפגום ופוגם דייקי לה מהא דק"ק נפסלים ביוצא ק מ"מ אין זה מוכרח וכמובן]:

ואולם שבתי והתבוננתי דבש"ס זבחים (דף פ"ב ע"ב) מייתי פסולא דיוצא מקרא אחרינא מדכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר וע"ש ברש"י ד"ה בשדה שכ' דשדה משמעותו חוץ שהוא מקום גלוי כשדה שאין לו מחיצות עש"ה וא"כ אדרבא משמע דגם פסולא דיוצא הוא מפאת היציאה לשדה ולחוץ לא מפאת שאינו בפנים ודו"ק והנה ברש"י שם כ' דהנך תרי לימודים חד מבקודש ואידך מובשר בשדה תרווייהו אצטריכו דמבקודש ילפינן יוצא דדם ומובשר בשדה ילפי' יוצא דבשר עש"ה וא"כ לפי מה שכתבנו למעלה דהא דביוצא לא אזלינן בתר מחשבה להכשיר ע"י מה שמחשב להוליכו הלאה כמו בנכנס דאמרי' דאי חישב לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל היינו רק משום דביוצא אין היציאה פוסלת רק מה שאינו בפנים ומשא"כ בנכנס דהכניסה פוסלת וכנ"ל א"כ יומצא לפי"ז דיוצא דבשר דג"כ רק היציאה פוסלתו וכנ"ל שוב ג"כ ראוי שיועיל בו מחשבה הנ"ל להכשיר וזה וודאי אינו דהא בש"ס שבת הנ"ל דמינה הוא דדקדקנו דאין מחשבה הנ"ל מועלת להכשיר ביוצא הרי איירי שם בשתי הלחם ולחה"פ ואינהו הרי דמי לבשר ולא לדם וכנודע בסדר קדשים דכל הניתר במנחות

דינו כבשר בזבח וכל המתיר במנחות דינו כדם בזבח ושתי הלחם דינן כבשר ודם הכבשים הוא המתירן וכן לחה"פ דינו כבשר והבזיכין שהן המתירין שלו דינן כדם וע"כ נראה עוד לחלק חילוק אחר בין נכנס ליוצא ולומר דיוצא פסולא דידי' הוא מפאת ההוי' מה שהוא בחוץ שמקום החוץ פוגמו ופוסלו והכי דייק קרא דובשר בשדה דהוייתו מה שהוא בשדה פוסלו וע"כ שפיר אין מחשבה הנ"ל מועלת להכשירו דמה בכך שמחשב להוליכו הלאה הרי סוף סוף הוא בחוץ והחוץ פוסלו משא"כ נכנס דאין הפסול מפאת ההוי' מה שהוא בהיכל כ"א מפאת ההבאה מה שהובא להיכל וכדכתי' הן לא הובא וגו' וע"כ שפיר כשמחשב להוליכו לפני ולפנים לא מיקרי הבאה להיכל ודו"ק היטיב וזהו ג"כ החילוק שבין יוצא דקדשים דלא בעי' בי' הנחה לבין יוצא דפסח דבעי' בי' הנחה וכנ"ל וזה דיוצא דפסח כתיב בי' יציאה וכדכתי' לא תוציא וגו' וכנ"ל וע"כ שפיר אין פסולו מפאת ההוי' מה שהוא בחוץ ורק מעשה היציאה היא הפוסלת והיא שפיר נגמרת רק ע"י הנחה משא"כ יוצא דקדשים דלא כתי' בי' יציאה רק תיבת בשדה הוא דכתיב בי' וע"כ ההוי' מה שהוא בשדה ובחוץ הוא הפוסלו והרי שפיר הוא בחוץ אף שלא נח עדיין ודו"ק היטיב מאוד:

ועוד נלענ"ד והוא העיקר דהחילוק שבין יוצא דקדשים לנכנס דקדשים ויוצא דפסח הוא דביוצא דקדשים לא כתי' בי' מעשה כלל ורק היציאה בעצמותה פוסלת בו וע"כ שפיר חשוב יציאה אפי' כשלא נח דסוף סוף יצא מקודש וג"כ שפי אין מחשבה הנ"ל מועלת להכשירו דאין מחשבתו של אדם מועלת בו כלל כיון שהיציאה בעצמותה פוסלתו במה שיצא לחוץ ומשא"כ בנכנס דלא כתי' הן לא בא דמה וגו' כ"א הן לא הובא את דמה ובעי' בי' מעשה הבאה שיהי' מי שיביאו להיכל ואין הביאה בעצמותו מה שבא להיכל פוסלתו כ"א ההבאה מה שהובא להיכל פוסלו [וע' זבחים (דף צ"ב ע"ב) וברש"י שם ד"ה פירכסה ונכנסה לפנים דמפורש שם להדיא דאם נכנס הדם מאיליו לפנים שלא ע"י מעשה אדם אינו נפסל עש"ה] וע"כ שפיר מהני בי' מחשבת העושה ואם מחשבת המביא רק להביאו לק"ק לא מיקרי שהביאו להיכל וכן ביוצא דפסח דלא כתי' בי' לא יצא מן הבית מן הבשר חוצה כי אם ולא תוציא הוא דכתיב בי' ואם כן אין היציאה בעצמותה היא הפוסלתו כי אם מעשה ההוצאה הוא הפוסלתו ובעי' בי' מעשה מוציא שיוציאו ועל כרחך מעשה הוצאה שפיר חשובה רק ע"י עקירה והנחה כמו בשבת אבל ביוצא דקדשים דלא כתי' בי' מעשה כלל ע"כ שפיר היציאה לבדו פוסלת ויציאה שפיר חשוב אפי' בלי הנחה ורק הוצאה הוא דלא הוי בלי הנחה ותדע דהא לעניין שבת גופי' לעניין יוצא חוץ לתחום דכתי' בי' אל יצא איש ממקומו הא ג"כ לא בעי' הנחה דאל"כ

הי' ראוי דהיוצא חוץ לתחום יהי' מחויב ללכת הלאה עד שיצא השבת ולא יעמוד דאז לא יעבור כלל כיון שלא היתה הנחה בשבת וע' כזה בשבת (דף קנ"ג ע"ב) הית' חבילתו מונחת לו על כתיפו רץ תחתי' עד שמגיע לביתו כו' ע"ש ואם דלמאי דקיי"ל דתחומין דרבנן וקרא דלא יצא רק אסמכתא אין ראי' כ"כ מ"מ הא גם למ"ד דתחומין דאוריתא או דתחום י"ב מיל דאוריתא ג"כ לא מצינו דין זה שיהי' היוצא מתחום מחויב ללכת הלאה כנ"ל ואף דאסור לו לצאת מן הד' אמות מ"מ עכ"פ ביצא לחוץ סמוך לרגע אחרונה ואם ילך עוד הד' אמות כבר יהי' חול עכ"פ הי' ראוי שיהי' מחויב ללילך וגם זה לא מצינו ועוד דגם זה אין מבורר אם איסור היציאה מן הד' אמות הוא ג"כ דאוריתא ופשוט דלא בעי' הנחה ביוצא חוץ לתחום וע"כ הטעם דכיון דלא כתיב יוציא רק יצא ע"כ יציאה הוי גם בלי הנחה והוצאה הוא דאין נחשב בלי הנחה וז"פ] וכן ביציאה שפיר אין מחשבת המוציא מהני' בי' כלל להכשירו מה שמחשב להוליכו הלאה כיון שאין מעשהו הוא הפוסל לשתועיל בו מחשבת העושה כ"א היציאה בעצמותה היא הפוסלת מה שיצא לחוץ וכנ"ל וזה עיקר:

עוד יש חילוק בין, הך דזבחים דאם חישב לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל להך דשבת דנפסל מיד בצאתו לחוץ ואע"ג דמחשב להוליכו הלאה לרה"ר וזה דהלפני ולפנים הוא מקום קדוש וע"כ שפיר מחשבת ההכנסה לשם חשיבא ומבטלת עניין הכניסה להיכל משא"כ במוציא לחוץ ומחשב להוליכו הלאה לרה"ר א"כ מה לי חוץ זה ומה לי חוץ אחר ואין לנו לומר שלא יוחשב יצא לחוץ מפאת המחשבה שחישב להוליכו למקום חוץ אחר ודו"ק ולפי"ז יתכנו לכאורה גם דברינו לעניין הכנסת חב"ע דאם חישב להוליכם ללשכות הבנויות בחול וכו' לא מיקרי הכנסה לעזרה כיון דלשכות הנ"ל נמי מקום קדוש נינהו דחשיבי עזרה לאכילת ק"ק וע"כ שפיר חשיבא מחשבת ההכנסה לשם ומבטלת עניין הכניסה לעזרה ואולם י"ל דרק הלפני ולפנים דהוא קדוש טפי מהיכל ויש לו מדריגת קדושה שאינה בהיכל ע"כ שפיר מחשבת ההכנסה לשם מועלת לבטל עניין הכניסה להיכל ומשא"כ הנך לשכות דזוטר קדושתייהו מקדושת עזרה ולא נמצא בם קדושה אשר אינה בעזרה לכן שפיר לא חייץ מחשבת הכנסה דידהו בעזרה ואין מתבטל עניין הכניסה לעזרה וז"פ:

עוד נתיישבתי דהא דאמר רבא בזבחים שם דאם חישב לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל לאו מסברא קאמר הכי רק דהכתוב מכריח לומר כן דכיון דמיותר קרא דפנימה דהא כתי' אל הקודש וא"כ הרי כבר נפסל בהיכל וע"כ מכריחין מזה דכוונת הכתוב הוא לחדש דאם חישב לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל וכן פירש"י להדיא שם דגזה"כ הוא

לומר דאם חישב לפני ולפנים וכו' וא"כ בהך דיוצא דסוגי' דשבת הנ"ל דליכא קרא שפיר אין מחשבה כזאת מועלת להכשיר וז"פ:

והנה מה שכתבתי דיש חילוק בין ל' הוצאה לל' יציאה דבל' הוצאה בעי' הנחה כו' נזכרתי עוד דברי התוס' מנחות (דף כ"ז ע"ב) דכתבו בעניין הא דבש"ס זבחים (דף פ"ב ע"ב) הנ"ל משני אביי אקושי' הנ"ל דל"ל קרא דפנימה הא כבר איפסיל בהיכל ע"ש דאמר אלא אמר אביי לא נצרכא אלא לדרך משופש (שהכניסו לקדשי קדשים דרך משופש פי' משובש והיינו שלא הכניסו דרך ההיכל כדרכו אלא דרך גגין ועליות בלולין דהשתא לא הי' כלל בהיכל תחלה) א"ל רבא והא הבאה כתיב בי' (ומשמע דלא מיפסיל אלא דרך הבאה) כו' ובש"ס מנחות (דף כ"ז ע"ב) שם מייתי קרא ויאמר ד' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות וס"ל שם לרבנן דר' יהודה דאל הקודש (היכל) בלא יבא מבית לפרוכת (דהיינו לקדשי קדשים) אל פני הכפורת (דהוא נמי לקדשי קדשים אלא שהלך יותר עד לפני הארון) בלא ימות ואמר שם דהי' די דליכתוב קרא מבית לפרוכת ואנא ידענא דמבית לפרוכת במיתה אל פני הכפורת מיבעיא דהא כבר נתחייב מיתה בהיותו מבית לפרוכת והא דכ' קרא אל פני הכפורת לא נצרכה אלא למעוטי דרך משופש כו' ובתוס' שם ד"ה למעוטי וז"ל והר' יעקב מאורליינ"ש הקשה דסוף פ' התערובת (דף פ"ב ע"ב) גבי דם שנכנס לפנים דאמרי' יאמר אל הקודש ואל יאמר פנימה ומשני לא נצרכא אלא לדרך משופש ופריך והא הבאה כתי' בי' אלמא ממעטינן דרך משופש מדכתי' בי' הבאה (וא"כ ה"נ ל"ל אל פני תיפוק לי' מגוף קרא דכתי' ואל יבא וגו') ויש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם עכ"ל ונ' טעמם לכאורה דגם בדרך משופש הואיל וניחא לי' לכנוס דרך זה ודרכו של זה בכך אחשבי' שפיר להבאה אלא דמהני החשבתו וניחותא דידי' בכך רק לגבי עצמו וגופו דליקרי הוא גופי' הובא ומשא"כ לגבי הדם לא מהני החשבתו כו' ושפיר לא מיקרי הדם הובא הואיל והובא שלא כדרך הראוי היינו דרך ההיכל ואולם באמת לולא דברי התוס' איני רואה כאן התחלת קושי' כלל דמה עניין להקשות מל' הבאה לל' ביאה דהא בהך דמנחות לא כתי' ל' הבאה כלל רק ל' ביאה ואל יבוא וגו' ויוכל להיות שפיר דאף דהבאה כבהך דזבחים דכתי' הן לא הובא וגומר לא מיחשיב בדרך משופש מכל מקום ביאה שפיר מיחשיב גם בדרך משופש דאין לנו לדון ולדמות בזה לשון ללשון דדבר כזה מסור רק לחכמים והרי כזה מצינו חילוק ג"כ בין ל הוצאה לל' יציאה דבפסח דכתי' לא תוציא בעי' הנחה ואילו ביציאה מתחום דלא כתי' הוצאה רק יציאה אל יצא לא בעי' הנחה והוי יציאה גם בלי הנחה וכנ"ל וה"נ לעניין הבאה

וביאה שפיר יתכן דאף דהבאה לא הוי בדרך משופש מ"מ ביאה שפיר חשיבא גם בדרך משופש ול' התוס' דכתבו ויש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם צ"ע דהא כאן באדם לא כתי' הבאה כלל רק ביאה וגם נ' דלא שייך כלל הבאה באדם לומר שמביא את עצמו ונחשב רק שבא אבל לא שהביא את עצמו ותדע דבשבת הוי הוצאת הזולת מלאכה ואילו האדם עצמו מותר לצאת מרה"י לרה"ר והטעם פשוט משום דבעצמו לא מיחשיב מוציא שמוציא א"ע והוא רק יוצא אבל לא מוציא וכך כאן לא שייך הבאה בעצמו והוא רק בא לא מביא וז"פ ואולי כוונת התוס' עצמם כדברינו אלא שאין לשונם מדוקדק כ"כ ובאתי רק להעיר:

ולעניין פסול יוצא אם הפסול מפאת שאינו בפנים או הפסול מפאת שהוא בחוץ הנה נזכרתי עוד ירושלמי פסחים פ"ג ה"ח ההן יוצא מה את עבד לי' כי מטמא בחוץ או כי מטמא בפנים (פי' דבפ' בתרא דשקלים תנן רע"א מקום טומאתו שם שריפתו דקודש שנטמא בפנים שורפין אותו בפנים ושנטמא בחוץ שורפין אותו בחוץ ובעי הירושלמי ביוצא דגזרו עליו טומאה מדבריהם מה נחשב אם נחשב כנטמא בפנים כו') א"ר יוסה מכיון שנמצא פסול מחמת מקומו נעשה כמטמא בחוץ (מכיון שנמצא הפסול מחמת יוצא ממקומו הרי הוא כאילו נטמא בחוץ ושריפתו בחוץ. קרבן עדה) כו'. ונראה לכאורה דזהו עניין הספק של הירושלמי היינו דמספקא לי' אם פסול יוצא מפאת שאינו בפנים ואז נחשב פסול פנים כיון דהפסול מכח הפנים מפאת שאינו שם ודו"ק וכעניין הפסול כך הוא ממילא גם עניין הטומאה וה"ל כנטמא בפנים או הפסול מפאת מה שהוא בחוץ וה"ל פסול חוץ ולכן הוי כנטמא בחוץ ודו"ק היטיב והא דא"ר יוסה מכיון שנמצא פסול מחמת מקומו נעשה כמטמא בחוץ הי' נ' לכאורה לפרש דר' יוסה ס"ל דהפסול מחמת מקומו שהוא בו היינו החוץ דמקום החוץ פוסלו ואין הפסול מפאת שאינו בפנים ולכן דינו כמטמא בחוץ וזה דלא כפי' הק"ע הנ"ל ואולם באמת אין נ' לפרש כן בדברי ר' יוסה דהא הא גופי' איבעי' לי' לירושלמי אם הפסול מפאת היותו בחוץ או מפאת שאינו בפנים וא"כ מה זה דפשוט מכיון שנמצא פסול מחמת מקומו כו' הא זה גופי' הספק אי פסול מחמת מקומו היינו החוץ כו' וע"כ נ' יותר דכוונת מקומו דא"ר יוסה הוא על הפנים דהוא מקומו הראוי וכפי' הק"ע וכוונת ר' יוסה לומר דאפי' הפסול מחמת מקומו היינו מה שאינו במקומו הראוי דהוא בפנים מ"מ ג"כ נעשה כמטמא בחוץ ושפיר יש כאן פשיטות האיבעי' בדברי ר' יוסה דבעל האיבעי' נסתפק רק מפאת מה הוא הפסול אם מפאת שאינו בפנים או מפאת שהוא בחוץ ופשיט ר' יוסה דאפי' הפסול מחמת מקומו היינו מה שאינו במקומו פי' בפנים ג"כ אין לחשבו פסול פנים דאדרבה הא

פסולו מפאת שאינו שם וא"כ בכל אופן אינו פסול פנים ואין לדמותו רק לנטמא בחוץ ודו"ק ואולם י"ל עוד בירושלמי הנ"ל כוונה אחרת והוא נ' יותר והיינו דבאמת פשיטא להירושלמי דהפסול מפאת שאינו בפנים היינו במה שיצא מן הפנים ורק עניין הספק דכיון דעם היציאה מפנים נפסל י"ל דחשוב כאילו נפסל בפנים דבאין כאחת א"ד אין לחושבו רק לנפסל אחר שיצא בהיותו בחוץ ועניין הספק מה נחשבת פסול הפרישה נפסל בפנים או נפסל בחוץ ודו"ק היטיב כי הוא ספק דק מאוד. וע"ז פשיט ר' יוסה מכיון שנמצא פסול מחמת מקומו נעשה כמטמא בחוץ והיינו דאף דעם הפרישה נפסל מ"מ כיון דכל הפסול מפאת שיצא ממקומו היינו מן הפנים א"א לייחס הפסול איפוא אל הפנים ולחושבו נפסל בפנים דאדרבה כ"ז שהוא בפנים הרי אינו פסול כלל ואם אתה אומר שהוא פסול על כרחך לך לומר שכבר אינו בפנים וא"כ הרי לא נפסל בפנים רק בחוץ וא"א לחושבו איפוא נפסל בפנים אף דעם הפרישה הוא שנפסל מ"מ אין לומר כאן באין כאחת וה"ל נפסל בפנים עדיין דהא בבחינת היותו בפנים הא אין בו פסול כלל וא"כ ההכרח איפוא לייחס פסולו לשלא בפנים לומר שלא נפסל בפנים רק אחרי יצאו מפנים וא"כ הא ה"ל נפסל בחוץ ודינו כמטמא בחוץ ודו"ק היטיב כי העניין דק מאוד (ואין לדון בזה מהך דמקום חתך דמצינו בכמה דוכתי ומהך דבשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן חולין (דף ע"ב ע"ב) וע"ש בתוס' דו"ק ותשכח):

והנה בא היום לפה כבוד ידידי הרב מו"ה צבי לופטיג נ"י מקראקא והזכירני לעניין מה שדנתי למעלה אי חולין שנכנסו לעזרה נאסרים ע"י ההכנסה דהדבר מבואר ברמב"ם פ"ב מה' שחיטה ה"ג וז"ל ולא בהמה וחי' בלבד אלא כל החולין אסור להכניסן לעזרה אפי' בשר שחוטה או פירות ופת ואם עבר והכניסן מותרין באכילה כשהיו עכ"ל ונושאי כלי הרמב"ם שם לא כתבו מקור לזה וידידי הנ"ל העיר להביא ראי' לזה מש"ס ב"ק (דף ע"ב ע"ב) עש"ה דפריך אהא דגנב וטבח בעזרה חייב דו"ה דאמאי חייב הא מכי טבח פורתא איתסר לי' משום חולין שנשחטו בעזרה אידך כי קטבח לאו דמרי' קטבח ומשני כי קמיתחייב נמי אההוא פורתא עיין שם והשתא אי נימא דחולין נאסרים ע"י ההכנסה אם כן מאי משני הא אכתי תיקשי שהבהמה הרי נאסרה בהנאה מיד משעת ההכנסה וא"כ אכתי כי קטבח לאו דמרי' קטבח עכ"ד ידידי הנ"ל ולענ"ד אי מהא לא אירי' די"ל דאיירי כשכל הבהמה היא בחוץ והכניס רק הצואר לפנים דבכה"ג בשחוטי חוץ אם הקרבן הוא בפנים והצואר בחוץ ושוחט את הצואר בחוץ הרי חשיב שחיטה בחוץ וחייב וכמבואר בזבחים (דף ק"ז ע"ב) וא"כ לפי הילפותא דש"ס קידושין (דף נ"ז ע"ב) דמה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור [והתוס' במנחות (דף פ' ע"ב) ד"ה וכי

הביאו הילפותא הזאת אע"ג דאיתותבא בקידושין שם עש"ה ומה גם דבסוגי' דב"ק הנ"ל הרי אליבא דר' יוחנן קאי ע"ש ור' יוחנן הוא הוא האומר ילפותא זאת בקידושין שם משמי' דר' מאיר] א"כ איסור שחיטת חב"ע דומה לאיסור שחיטת קדשים בחוץ וא"כ ממילא לעניין שחיטת חב"ע היכא דכל הבהמה בחוץ והצואר בפנים ושחט את הצואר בפנים חשיב שפיר חשנב"ע ונאסרת כל הבהמה כמו דבקדשים בחוץ בכה"ג חשיב שחיטה בחוץ ונאסרת כל הבהמה משום שחוטי חוץ וכמובן וא"כ בכה"ג שפיר הרי לא נאסרה הבהמה לפני השחיטה דהרי הכניס רק הצואר לבד וא"כ הצואר לבד הוא שנאסר מכח הכניסה לא הבהמה וא"כ עדיין כל הבהמה היא של בעלי' ושפיר מיחייב אטביחה אכל הבהמה ואולם ז"א דבכה"ג גם אבהמה אין מתחייב כיון דאין מתחייב אצואר ולא קרינן בי' וטבחו כולו באיסורא וכמבואר בב"ק שם דבגנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר פטור מדו"ה משום דלא הוי וטבחו כולו באיסורא כיון דיש גם לו חלק בו וחלק שלו הוא שוחט בהיתיר וא"כ ה"נ לא קרינן בי' וטבחו כולו באיסורא דהצואר הרי הוא שוחט בהיתיר כיון דכבר נאסר בהנאה מכח הכניסה ונעשה הפקר ואין לו בעלים עוד ודוחק לומר דהך דגנב משל אביו וכו' איירי רק כשאין שם רק עוד בן אחד דהוא יורש החצי ושפיר לא קרינן בי' וטבחו כולו באיסורא משא"כ בנידון דידן דכל הבהמה הוא שוחט באיסור מלבד הצואר שהוא מיעוט וע"כ אמרי' רובו ככולו וחשיב וטבחו כולו באיסורא דסתימות הסוגי' דשם לא משמע כן רק דאפי' כשיש שם כמה בנים נמי פטור דבעי' כולו ממש עש"ה וכן משמע שם (דע"ח ע"ב) בהך דמכרו חוץ מאחד ממאה שבו כו' ע"ש כולה סוגי' ואולם י"ל דבכה"ג היכא דהבהמה ראשה ורובה בחוץ וצוארה הוא דנכנס לפנים אזי גם הצואר נגרר אחרי הראש והגוף וחשיב גם הצואר כאילו הי' בחוץ ואין נאסר משום חולין שנכנסו בעזרה ודכוותי' מצינו בעובר דבהמה דאם יצא רובו לחוץ נחשב גם המיעוט שבפנים כאילו יצא לחוץ ואין ניתר עוד בשחיטת הבהמה מפאת קרא דכל בבהמה תאכלו משום דנחשב שאינו בבהמה דנגרר אחרי הרוב שכבר יצא לחוץ ונחשב שגם הוא כבר יצא לחוץ ע' חולין (דף ס"ח ע"ב) ובתוס' שם ד"ה הוציא וע"ע דוגמא לזה בשבת (דף ג' ע"א) תוד"ה מ"ט ושם (דף צ"ב ע"א) רש"י ד"ה ביד פטור דכתבו דידו בתר גופו גרירא עש"ה וע' עוד גרירה דכה"ג דמיעוט אחרי הרוב בזבחים (דף ק"ד ע"ב) ובחולין (דף ע' ע"א) ועוד בזבחים (דף פ"ז ע"ב) רובו לכבש ככבש רובו למזבח כמזבח ובכריתות (דף י"ד ע"א) רובא דמזבח שדיי' למזבח ודבראי שדיי' לבראי ובעירובין (דף נ"ב ע"ב) א"ר חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום לא יכנס וכו' והתני' יכנס הא מני אחרים הוא דתני' אחרים אומרים למקום שרובו הוא נזקר

ואולם בסוכה (דף י' ע"ב) מחלקינן בזה דרק כשהגוף הוא באהל אז הראש שהוא חוץ לאוהל נזקר אחרי הגוף משא"כ אם אין הגוף באוהל אז אין הראש נזקר אחרי הגוף ועש"ה ברש"י ד"ה וקורא ק"ש [ומ"ש שם ברש"י למקום שרובו שם ראשו נזרק אולי צ"ל נזקר תחת נזרק כדי שידמה הלשון להך דעירובין וע"ע עירובין (דף ט"ז ע"א) כדי שלא יזדקר הגדי וכו' ואכ"מ] ואמנם זהו רק בראש דחשוב משא"כ בשאר מיעוט הגוף י"ל דנזקר אחרי רוב הגוף כל היכא דאיתי':

עוד אני אומר דדברי הגמ' ב"ק הנ"ל י"ל דאיירי היכא כשהבהמה היא לגמרי בחוץ והאדם השוחט הוא שעמד בפנים ושחט את הבהמה העומדת בחוץ בהושטת ידו או בסכין ארוכה דעתה אין בה בבהמה זאת איסור כניסת חב"ע ועכ"ז מפאת שחיטת חב"ע לולי דמסתפינא יש לי לחדש דשפיר היא נאסרת דהא איסור שחיטת חב"ע ילפי' בקידושין שם מקרא דוכי. ירחק ממך המקום וזבחת דדרשי' בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום וא"כ לפי המבואר בש"ס מכות (דף י"ט ע"ב) פשיטא הוא בחוץ ומשאו (של מע"ש) בפנים קלטוהו מחיצות הוא בפנים ומשאו בחוץ מהו תנא להו ההוא סבא בדבי ר' שמעון בן יוחי כי ירחק ממך המקום ממילואך ופירש"י דבעי' שיהי' המקום רחוק משניהם מן האדם ומן המשא אבל אם אחד מהם הוא בירושלים האדם או המשא תו לא קרינא בי' כי ירחק ואינו נפדה עוד ע"ש וא"כ ה"נ דכתי' כי ירחק ממך המקום ג"כ יש לנו לומר דבעי' שיהיו שניהם רחוקים האדם והבהמה משא"כ אם האדם הוא בפנים שפיר אסור לו לשחוט ושפיר הבהמה נאסרת מפאת היות האדם השוחט בעזרה אעפ"י שהבהמה היא בחוץ והכי דייק נמי פשטא דקרא דוכי ירחק ממך המקום דקאי על האדם השוחט שצריך שיהי' המקום רחוק ממנו ואולם גם בהיות האדם בחוץ והבהמה בפנים והושיט ידו או סכינו לפנים ושחט וודאי דהבהמה נאסרת וכהך דמכות דכתי' נמי כי ירחק ממך המקום ועכ"ז גם בהיות האדם בחוץ והמשא בפנים קלטוהו מחיצות וזה הי' פשוט להגמ' יותר משום דמסברא וודאי דאזלי' בתר המשא והוא העיקר כיון שהוא הוא הנקלט וכן בשחיטת חב"ע וודאי דאם הבהמה היא בפנים היא נאסרת אעפ"י שהשוחט הוא בחוץ אבל עכ"ז היכא דהשוחט בפנים והבהמה בחוץ ג"כ שפיר אסורה מפאת היות הזובח בקירוב מקום וכהוראת תיבת ממך וכנ"ל:

ואולם זהו רק לפי הילפותא מקרא דוכי ירחק וגו' ומשא"כ לפי הילפותא דמה שלי בשלך אסור וכו' פשוט דתלוי הדבר בבהמה לבד ולא בשוחט כלל כיון דמשחיטת קדשים בחוץ הוא דילפי' לי' ושם אין הדבר תלוי בשוחט כלל כ"א בבהמה וכמבואר בתוס' סנהדרין (דף מ"ב ע"ב) ד"ה בבהמה ע"ש ולפי"ז לכאורה דברינו דחוים דהא בב"ק שם

אר' יוחנן קאי ור"י הא הוא דאמר בקידושין שם ילפותא דמה שלי בשלך וכו' משמי' דר' מאיר ואולם י"ל דרק משמי' דר"מ אמרה ולי' לא ס"ל הכי רק כמסקנת הש"ס שם דילפי' לי' מוכי ירחק וגו':

עוד העיר ידידי הנ"ל להביא ראי' דאין החולין נאסרים ע"י ההכנסה מהא דאמרי' בקידושין (דף נ"ז ע"א) גופא כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת (דמצורע) וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואיפוך אנא א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי לא מצינו בעלי חיים שאסורים מתקיף לה ר' שמואל בר יצחק ולא והרי מוקצה ונעבד וכו' כי אסירי לגבוה להדיוט מישרי שרי מתקיף לה ר' ירמי' הרי רובע ונרבע בעדים וכו' ואי איתא אמאי לא פריך נמי והרי בעלי חיים שנכנסו לעזרה דנאסרין עכ"ד ידידי הנ"ל וגם זו אינה ראי' די"ל דחדא מתרתי נקט ומיהו לפי' התוס' שם לשי' הר"ת דרובע ונרבע אין נאסרין מחיים ופירשו מכח זה דהך והרי רובע ונרבע הכוונה דאסור לשוחטם לאכילה ודהא דאמר ר"ש לא מצינו בע"ח שאסורים הכוונה ג"כ כן דלא מצינו בע"ח שיהי' אסור לשוחטן לאכילה אזי קשה קצת דמנ"ל באמת לר' ירמי' דכוונת ר"ש כן דילמא כו כוונתו דלא מצינו בע"ח שיהיו אסורים בהנאה מחיים וא"כ אין קושי' כלל מרובע ונרבע וא"כ עדיפא מינה ה"ל להקשות מחולין שנכנסו בעזרה דנאסרים בהנאה מחיים דקושי' זאת הרי תיקשי על ר' שמעון אפי' אי כוונתו אאיסור הנאה מחיים וא"כ היא קושי' אלימא טפי מקושי' מרובע ונרבע:

ואולם לפמ"ש למעלה דלפי הילפותא מקרא דוכי ירחק ממך המקום וזבחת וגו' אזי רק זביחת חב"ע הוא דאסור אבל ההכנסה אינה איסור כלל ורק לפי הילפותא דמה שלי בשלך וכו' הוא דאסורה ההכנסה א"כ כיון דהך ילפותא דמוכי ירחק וגו' מיתניא בסיפרי פרשת ראה וסתם סיפרי ר"ש כמבואר בסנהדרין (דף פ"ו ע"א) א"כ שפיר לא פריך הש"ס עלי' דר' שמעון מבע"ח שנכנסו חב"ע דהא לר"ש כל עיקרה של הכנסת חב"ע מותרת ורק הזביחה היא דאסירה ולפי"ז יש לסתור הראי' גם מסוגי' דב"ק הנ"ל דיל דגם סוגי' הנ"ל אזלא אליבא דילפותא דמוכי ירחק הנ"ל ועי"ל דהך שינויא דש"ס ב"ק הנ"ל וכן ר' ירמי' דקידושין הנ"ל סוברים כר' חסדא דס"ל במנחות (דף ק"ו ע"א) דרבי ורבנן דהתם פליגי בזה אי מותר להכניס חב"ע או לא ע"ש ומשמע דלא תליא פלוגתא זו בפלוגתא דחשנב"ע ורק דתרוייהו ס"ל דלשחוט חב"ע אסור ובלהכניס הוא דפליגי וא"כ י"ל דשינויא דב"ק הנ"ל קאי אליבא דרבי דס"ל דמותר להכניס חב"ע משא"כ למ"ד דאסור להכניס שפיר י"ל דהחולין גם נאסרים ע"י ההכנסה וכן ר' ירמי' דקידושין הנ"ל שפיר לא פריך נמי מחולין שנכנסו לעזרה דאין זה פירכא דהא ר"ש מצי למיסבר כרבי דמותר להכניס חולין

בעזרה ואולם רבא משני גם כן בבבא קמא שם דאירי בשחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרן בפנים וא"כ לרבא אכתי תיקשי דהא הבהמה נאסרה משעת ההכנסה דהא רבא ס"ל במנחות שם דלכ"ע אסור להכניס חב"ע ע"ש ואמנם התוס' במנחות שם גורסים רבה במקום רבא:

עוד יש לדון דהא כל עיקר סברתנו דהחולין נאסרים ע"י ההכנסה הוא דילפי' לי' מיוצא דקדשים דכשם דיוצא כו' נפסל ונאסר ע"י היציאה חוץ למחיצתו כך חולין נאסרים ע"י הכניסה לפנים ממחיצתן היינו לעזרה וא"כ י"ל דבעלי חיים דלא משכחת בהו יוצא בקדשים [דבשחוטין הוא דשייך פסול יוצא וע' זבחים (דף כ"ו ע"א)] לכן ג"כ אין בע"ח נאסרים בכניסה לעזרה ואף דהא דליכא פסול יוצא בקדשים בבע"ח היינו משום דבקדשים בעי' שיקבלו קדושה ליפסל ביוצא ושחיטה הוא דמקדשא להו לעניין זה וא"כ בחולין דלא שייך האי טעמא וילפי' לכל חולין מיוצא דקדשים היינו מקדשים שנתקדשו ליפסל ביוצא דכשם כו' כך חולין נאסרים ע"י הכניסה לפנים ממחיצה היינו לעזרה דכל חולין החוץ מחיצתם והעזרה הוא לפנים ממחיצתן וא"כ עכ"פ בחולין הא אין טעם לחלק בין בעלי חיים לשחוטין מ"מ י"ל שפיר כנ"ל דכיון דסוף סוף מיוצא דקדשים הוא דילפי' לי' ובקדשים הרי אין הדבר בבעלי חיים ואף דהוא מפאת דלא שייך כיון דבחיים לא קיבלו עוד קדושה עדיין ליפסל ביוצא מ"מ סוף סוף הרי אין שם מציאות הדבר בבעלי חיים וע"כ כיון דילפי' רק שלך משלי לכן אין לדבר לנהוג בשלך רק באותו דבר שנוהג בשלי וכהך דקידושין (דף ל"ה ע"ב) דכיון דאיתקיש הקפה להשחתה לכן נשי דליתנהו בהשחתה ואף דהוא רק מפאת דלא שייך דלית להו זקן ליתנהו נמי בהקפה ואם דיש לחלק בין היקש למה מצינו דכאן הוא מ"מ מה שלי כו' מ"מ י"ל גם כאן שפיר כן ואף דכתבנו בצד סברא זאת דכל עיקר איסור ההכנסה הוא ג"כ רק מאיסור ההוצאה דקדשים וא"כ הרי אסור להכניס כל חולין ואפי' דברים שאינם קריבין ולא שייכי למזבח ולא משכחת בהו ג"כ איסור היציאה בקדשים מ"מ שאר כל הדברים שאני דכולם הם סוג אחד דילפי' מאיסור הוצאה דקדשים לאסור הכנסת חולין ובחולין אין טעם לחלק תו בין דבר לדבר ונוהג שפיר בכל הדברים ומשא"כ בעלי חיים הוא סוג בפ"ע וכיון דבסוג זה לא מצינו דין היציאה לכן שפיר ג"כ אין שם דין הכניסה בחולין בסוג זה וכזה מצינו בתוס' שבת (דף צ"ד ע"א) ד"ה שהחי דהא דפטורין אהוצאת בעלי חיים בשבת היינו משום דכלהו מלאכות ממשכן גמרינן ולא היו נושאין דבר חי במשכן שהתחשים ואילים היו הולכין ברגליהם כו' ע"ש ואף דחייבין בשבת גם על הוצאת כל שאר דברים שלא היו במשכן כלל וכן בכל המלאכות לא בעי' דווקא שתהי' המלאכה נעשית באותו דבר

עצמו שהי' במשכן ועל כרחך צ"ל דכל חפצים שבעולם כולם סוג אחד הם וכיון דהית' מלאכה במקצתם במשכן שפיר אותה המלאכה נוהגת גם בכל שאר הדברים ומשא"כ בעלי חיים מפני חשיבות חיותם הם סוג בפ"ע וע"כ שפיר כיון דהוא סוג בפ"ע ולא מצינו הוצאה בסוג זה במשכן לכן שפיר אין שם מלאכת הוצאה בסוג זה וכך כאן אף דנוהג איסור חב"ע בכל הדברים ואף הנך דליתנייהו בקדשים מ"מ בעלי חיים הם סוג בפ"ע וכיון דבזה הסוג ליתא לפסול יוצא בקדשים לכן שפיר ג"כ אין שם עניין הכניסה בחולין ודו"ק היטיב:

עוי"ל טעם אחר בזה דכיון דבעל חי הוא מידי דנייד לה אין לו חיבור וייחס אל המקום שהוא בו כיון דיכול לילך משם וע"כ אין נחשב כלל נכנס בעזרה כיון דיכול לילך ולהפרד משם וה"ז כהך דעירובין (דף מ"ו ע"א) ועוד בכ"ד דמידי דנייד אין קונה שביתה יעוי"ש והיינו משום דכיון דנייד אין לו חיבור ושייכות למקום שהוא בו לומר שבמקום שהוא ביה"ש שם הוא שביתתו ומקומו וכך גם בבעלי חיים כה"ג כיון דניידי אין להם שייכות אל המקום שהם שם בזמן כיון דיכולים להפרד ולילך משם ולא חשיבי הווים בעזרה כלל וכאילו היו חוץ לעזרה עדיין דאין להם חיבור ושייכות אל המקום שהם בו ואף כשהם בעזרה כאילו לא היו שם כיון דיכולים לילך משם ואף דלעניין אגב גם בבעלי חיים לא בעינן ציבורין ולא חשבינן להו מטלטלי דניידי כיון דאין להם דעת ע' תוס' ב"ק (דף י"ב ע"ב) ד"ה שאני מ"מ אין כל העניינים שוין ושפיר י"ל לעניין חב"ע כנ"ל דבעלי חיים דניידי ויכולים להפרד כו' לא חשיבי נכנסו לעזרה כלל כיון דיכולים לצאת וע' נזיר (דף י"ב ע"א) קאמינא לך אשה דלא ניידא ואמרת לי את איסורא דנייד כו' עש"ה וע' חולין (דף ס"ט ע"א) בעי ר' חנניא הוציא עובר את ידו בעזרה מהו מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוי נמי לגבי דהאי כו' ובתוס' ומיהו בנולד כולו בעזרה לא קמיבעי' לי' דפשיטא דטעין שחיטה עכ"ל ולהנ"ל י"ל דהיינו טעמא דבנולד כולו לא קמיבעי לי' דרק בעובר במעי אמו דאין לו תנועה עדיין שייך שתוחשב העזרה מחיצתו ומשא"כ בנולד דהוא כבר בע"ח לעצמו והוא מידי דנייד לכן אין העזרה מחיצה לו תו כיון דיכול לצאת משם ואפי' בנולד ראשו או רובו ועדיין מחובר באם במקצת ואין יכול להפרד וללכת מ"מ כיון דחשוב נולד וחשוב בע"ח לעצמו ובע"ח בעצם הא יש לו תנועה לכן חשוב שפיר נייד ואין העזרה מחיצתו ואף שבמקרה אין יכול ללכת מפאת דקשור באם או מפאת שחלוש עדיין וכדומה ורק בהיותו עובר דאינו בע"ח לעצמו רק אבר האם לא חשיב בעל תנועה לעצמו ומידי דנייד ואז הוא דתוכל העזרה להחשב לו למחיצה ואולם יוקשה ע"ז קצת מהך דגיטין (דף כ"א ע"א) כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והילכתא

בכפות הרי דבע"ח כפות לא מיחשיב מהלך ואף דבעצם הוא מהלך ודו"ק היטיב ובאתי רק להעיר]:

ותתיישב איפוא לפי דברינו קושית תוס' פסחים (דף ס"ו ע"ב) אהך דאמרו עליו על הלל מימיו לא מעל אדם בעולתו מביאה כשהוא חולין לעזרה כו' ע"ש דהקשו דהא אסור להכניס חב"ע וכן בביצה (דף כ' ע"ב) שלח והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה כו' הקשו שם ג"כ כן וע"ש שתירצו דבעזרה דקאמר לאו דווקא רק הכוונה בהר הבית וכעין זה כ' ג"כ הר"ן בנדרים (דף ט' ע"ב) אהך דהלל דמביאה כשהיא חולין בעזרה דבעזרה לאו דווקא רק ר"ל בפתח העזרה ע"ש ואולם אפי' נאמר בזה דלאו דווקא כו' מ"מ יוקשה עדיין מירושלמי פסחים פ"ח ה"ג תניי בית דין הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש את מעותיו ממנה אותו על שלו והמעות יוצאות לחולין מאיליהן (פי' דאף שהנמנה על הפסח של חבירו כבר הקדיש מעותיו וחבירו כבר הקדיש פסחו ואיך יצאו המעות לחולין הא אין דבר נתפש תחתיהם שיצאו לחולין אלא תנאי ב"ד הוא כו') מה יוצא לחולין וחוזר וקודש או לכך הקדישו משעה ראשונה (פי' דמקיבעי לי' מה הוא התנאי ב"ד אם התנאי ב"ד שיהא הפסח יוצא לחולין ומה שנותן המעות לפסח נכנס מהפסח בקדושה והפסח איפוא יוצא לחולין וחוזר וקודש או התנאי ב"ד הוא דנחשב שהקדיש הפסח לכך משעה ראשונה גם על אשר יומנה עליו אח"כ וכשיקבל מעות של הנמנה עליו יצאו לחולין בקדושה שהקדיש ראשונה וכאילו קיבל כבר המעות קודם הקדישו) כו' איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר מקדישין (בתחלה בשבת ויו"ט ע"ש) וחד אמר אין מקדישין כו' אית תניי תני הולך לו אצל מוכרי טלאים (ערב פסח שחל בשבת הולך לו אצל מוכרי טלאים ולוקח טלה ומקדישו לפסח) אית תניי תני הולך לו אצל מוכרי פסחים (שיש להם פסחים שהקדישום מכבר והוא נמנה עליו) מ"ד הולך אצל מוכרי טלאים כמ"ד מקדישין (מתחלה בשבת כו') מ"ד הולך לו אצל מוכרי פסחים כמ"ד אין מקדישין. הדא אמרה אינו יוצא לחולין וחוזר וקודש אין תימר יוצא לחולין וחוזר וקודש יהא אסור משום מקדיש כו' (פי' דתיפשוט מינה דאין יוצא לחולין כו' בהמנותו על הפסח דאם תאמר דיוצא לחולין וחוזר וקודש א"כ מאי אהני במה שהולך אצל מוכרי פסחים שהקדישו מכבר מ"מ עתה שנמנה עליו הרי יוצא לחולין וחוזר וקודש ואכתי ה"ל מקדיש בשבת) כו' במקדיש בעזרה משום שבות שהתירו במקדש (פי' דמתמנה עליו בעזרה דחל ההקדש בעזרה ושרי משום דאין שבות במקדש) כו' וק' דאי בעזרה א"כ הא יש בו משום חב"ע במה שיוצא לחולין בעזרה ובירושלמי הנ"ל ע"כ הכוונה בעזרה דווקא דאל"כ הא תו איכא משום שבית דמקדיש דשרי' רק במקדש ממש מטעמא דאין

שבות במקדש וי"ל דמה שיוצא לחולין אין בו משום חב"ע דחולין ממילא הויין ע' זבחים (דף ע"ז ע"א) ומנחות (דף מ"ח ע"א) ואולם י"ל כוונת הירושלמי שם ג"כ אמקדיש טלה של חולין ממש בעזרה דשרי ג"כ משום שבות שהתירו במקדש וכן פי' הק"ע שם עש"ה וא"כ בטלה חולין הא הוי ממש הכנסת חב"ע ועדיין הקושי' במק"ע] ואולם לפי דברינו כאן הנה אין בבעלי חיים איסור הכנסת חב"ע כלל ולק"מ ובאתי רק להעיר:.

והנה אפי' נאמר דיש גם בבע"ח איסור ההכנסה מ"מ לעניין שיהיו נאסרים לעולם ע"י ההכנסה אפי' אאחר שיצאו וודאי נ' דשפיר י"ל כנ"ל דכיון דמיוצא דקדשים הוא דילפי' לי' וא"כ הא י"ל דיוצא דקדשים גופייהו דנפסלים אלעולם ואפי' אאחר שיחזרו היינו משום דהיציאה שם הרי היא אלעולם דדבר שאינו בעל חי הרי כשיוצא הוא יוצא אלעולם דהא לא יחזור עוד לפנים זולת ע"י מעשה מחזיר שיחזירנו אבל מצד עצמו הרי יציאתו אלעולם ולכן שפיר ג"כ היציאה פוסלתו ואוסרתו אלעולם וע"כ כזה ג"כ דבר הנכנס לעזרה ואינו בעל חי דכניסתו מצד עצמו ג"כ אלעולם דהא לא יצא משם מעצמו אם לא על ידי מי שיוציאנו ולכן גם כן הכניסה אוסרתו אלעולם ומשא"כ בעל חי הנכנס דאין כניסתו אלעולם דהא אפשר לו לצאת לכן רק להכניסו הוא דאסור דהא עתה הוא בפנים ואסור להכניסו לפנים ממחיצתו כמו שאסור להוציא קדשים חוץ למחיצתן ומשא"כ אלעולם שפיר אינו נאסר כיון דאין הכניסה אלעולם והרי אין לנו ראי' ביוצא דקדשים עצמו דהית' תורה פוסלתו לעולם עבור היציאה אילו לא הית' היציאה אלעולם כיון דבקדשים אין עניין יוצא בבעלי חיים וא"כ הא שפיר יוכל להיות דיציאה שאינה אלעולם אינה פוסלת כלל אלעולם אלא דאין לזה מציאות ביוצא דקדשים דיציאה שאינה לעולם הא לא משכחת רק בבעל חי והרי אין פסול יוצא כלל בבעל חי אבל בעצם הא יכול להיות שפיר דיציאה שאינה אלעולם אינה פוסלת כלל אלעולם ואין לנו ראי' ע"ז מדין יוצא דקדשים דיציאה שאינה לעולם תפסול אלעולם וע"כ שפיר גם בחולין כניסה שאינה לעולם שפיר אין אוסרת אלעולם כיון דיש סברא לחלק בזה ואין לנו לימוד בזה מקדשים שתאסור כניסה שאינה לעולם אלעולם כיון דלא מצינו דוגמתו ביציאה שאינה לעולם שתפסול לעולם ודו"ק והנה בהך דב"ק י"ל עוד עפידז"ז עפ"י ש"ס ברכות (דף כ"ד ע"ב) א"ר הונא א"ר יוחנן הי' מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש כו' ומי א"ר הונא הכי והא"ר הונא ת"ח אסור לו לעמוד במקום הטנופת לפי שא"א לו בלא הרהור תורה לא קשיא כאן בעומד כאן במהלך כו' והנה כאן סברא דמהלך אין לו חיבור עם המקום שהוא שם ולכן גם במהלך במבואות המטונפות הוי כאילו לא הי' במקום מטונף רק חוץ למקום ההוא וע"כ י"ל ג"כ דבהמה הנכנסת לעזרה כל זמן שהיא

מהלכת אינה נחשבת הוה בעזרה כלל דאין לה חיבור עם המקום וכאילו הית' חוץ לעזרה ואין בה משום הכנסת חב"ע כלל וא"כ הא י"ל כוונת הגמ' ב"ק הנ"ל דהכניסה ושחטה כשהיא מהלכת דשפיר לא נאסרה ע"י ההכנסה כלל תחלה וע"י השחיטה היא שנאסרה ודו"ק ובחידושי לברכות כתבתי בטעם חילוק הש"ס הנ"ל כאן בעומד כאן במהלך לפי המבואר שם (דף כ"ה ע"ב) דרק כאשר הצואה היא תוך ד' אמות של אדם הוא דאסור בדבר שבקדושה אבל לא כשהיא חוץ לד' אמותיו והטעם מובן משום דד' אמות הם רשותו של אדם וע"כ כאשר הצואה היא תוך ד' אמות ה"ל צואה ברשותו ואיכא משום והי' מחניך קדוש דמחנה היינו הרשות וא"כ עניין הד' אמות הוא כעניין ד' אמות דקניין דהטעם ג"כ משום דהם רשות שלו וקונים לו מטעם חצר וא"כ לפי המבואר בטוש"ע חו"מ סי' רס"ח ובסמ"ע שם סק"ג בשם הראב"ד דד' אמות של אדם דקונין לו הוא רק בעומד אבל מהלך אין לו ד' אמות ע"ש וע"כ ה"נ במהלך לענין צואה כיון דמהלך אין לו ד' אמות ה"ל כאילו היתה הצואה חוץ לד' אמותיו דשרי שפיר בדבר שבקדושה ודו"ק היטיב כי זה נכון מאוד בס"ד וע' ש"ך יו"ד סי' של"ד ס"ק ט"ו דכ' לעניין מנודה ג"כ דצ"ע אי תופס ד' אמות במהלך ע"ש וגוף הדבר הנ"ל דמהלך אין לו ד' אמות הוא ג"כ מפאת העניין הנ"ל דמהלך אין לו חיבור עם המקום ולכן לא שייכי לי' הד' אמות דאין לו חיבור עמהם וע"כ גם לענייננו שפיר ניתן להאמר כנ"ל דבהמה הנכנסת לעזרה כ"ז שהיא מהלכת אין בה משום חב"ע כלל כיון דאין לה חיבור עם המקום והויא עדיין כאילו לא הית' בעזרה כלל ובאתי רק להעיר]:

והנה י"ל עוד טעם דאין בעל חי נאסר ע"י כניסתו לעזרה וזה דיש לימוד ע"ז מקרא ע' סיפרא ויקרא עה"כ אדם כי יקריב מכם קרבן לד' מן הבהמה וגו' ע"ש דדריש קרבן לד' שיקדים הקדישו להקרבתו וכתבתי כבר בחידושי דהכוונה לעניין איסור שחיטת חב"ע דהי' ה"א דרק לשחוט חולין הוא דאסור אבל בהקדש די אם ההקדש חל עם השחיטה יחד ולא הי' נחשב שוחט חב"ע אף דעם השחיטה הוא שחל ההקדש וע"כ אשמעי' קרא דצריך שיוקדם ההקדש לשחיטה היינו שיקדישו תחלה ואם אומר שיחול ההקדש עם השחיטה יחד יש בו איסור שחיטת חב"ע עדיין כיון דעם השחיטה הוא שחל כו' ולפני השחיטה הי' חולין ולכן חשוב שוחט חולין והא דאמר להקרבתו הכוונה השחיטה דהיא התחלת העבודות ראשונה שבד' עבודות והויא לה תחלת ההקרבה וע' תמורה (דף ו' ע"ב) דמפרש לקרא דלא תקריבו לא תשחטו ובחידושי הארכתי בזה ולפי"ז הנה יש לימוד מכאן דאין בהמה נאסרת ע"י כניסתה חולין לעזרה דהא השחיטה היא בעזרה בהכרח וא"כ אי נימא דנאסרת כו' א"כ ל"ל קרא הנ"ל שיקדים כו' הא בלא"ה ההכרח

להקדים ונהי דמפאת איסור ההכנסה אין קושי' דמשכחת בנכנסה מעצמה ואז הי' ה"א דמותר לו לשוחטה בפנים ולהקדישה עם השחיטה יחד ואשמעי' קרא בזה דצריך שיקדים כו' מ"מ אי נימא דהיא נאסרת ע"י ההכנסה א"כ כל שנכנסה חולין הא כבר איתסרא לה בהנאה ואין הקדישו תו חל כלל וגם היא פסולה בלא"ה משום ממשקה ישראל וא"כ על כרחך איפוא לחלות ההקדש להיות קודם כניסתה לעזרה וא"כ כיון דהשחיטה היא בעזרה בהכרח א"כ בהכרח איפוא הא צריך שיוקדם חלות ההקדש לשחיטה ול"ל קרא וע"כ דאין נאסרת כלל ע"י ההכנסה ושפיר בעי קרא דצריך שיוקדם ההקדש לשחיטה ואי נימא דאין טעם לחלק בין בע"ח למידי אחריני י"ל דמכאן באמת מקור לרמב"ם הנ"ל דאין חולין נאסרים ע"י הכניסה לעזרה וכמובן ובאתי רק להעיר (ויש עוד ראי' לכאורה לרמב"ם הנ"ל מד' מינין שבלולב שהיו נוטלים במקדש דהא היו חולין בהכרח ונהי דבשאר הימים לא בעי' לכם גם במקדש והי' אפשר להיותם הקדש ומשום הנאה מהקדש ליכא דמלל"נ ע' מעילה (דף י"ג ע"ב) במשנה מ"מ ביום הראשון מיהת הא הוכרחו להיות חולין דביום הראשון הא בעי' לכם ע' ריש לולב וערבה במשנה ומלמדין אותן לומר כל מי שיגיע לולבי לידו הרי הוא שלו כו' ע"ש וא"כ אי נימא דחולין נאסרים ע"י הכניסה לעזרה א"כ הא נאסרו בהנאה וליכא היתיר אכילה ודין ממון וגם כתותי מיכתת שיעורי' ואיך יצאו וע"כ דאין נאסרים כו' ואולם כזה יוקשה גם מגוף הכניסה דהא אסור עכ"פ להכניס חב"ע וכמדומה שהאחרונים כבר דיברו מזה ובאתי רק להעיר):

והנה מה שכתבנו למעלה דפסח היוצא חוץ לחבורה אינו נפסל רק משעת הנחה כמו דלעניין חיוב אין המוציא מתחייב אלאו דלא תוציא רק עד שינוח משום דהוצאה כתי' בי' כשבת מה שבת עד דעבד עקירה והנחה וכו' וכמבואר בפסחים (דף פ"ה ע"ב) הראה לי ידידי הנ"ל שהצל"ח בפסחים שם כ' היפוך זה דהפסול של הפסח הוא מיד בצאתו חוץ לחבורה מטעם יוצא אף שלא נח עדיין ע"ש ואולם לא הביא שם הצל"ח ראי' לדבריו וידידי הנ"ל העיר להביא ראי' להיפוך דהפסול הוא ג"כ רק בשעת הנחה דאל"כ איך משכחת מוציא בשר פסח מחבורה לחבורה שיתחייב הרי מבואר בירושלמי פסחים והובא ברמב"ם ה' קרבן פסח פ"ט ה"א דאין מוציא אחר מוציא בפסח דכיון שהוציאו ראשונה כבר נפסל וע"כ אין מחויב עוד על הוצאה השני' יעוי"ש וא"כ כל מוציא נמי הרי משהוציאו מחבורה כבר נפסל ואילו החיוב שלו הרי בא רק בשעת הנחה ונמצא שנפסל כבר מטעם יוצא לפני בוא החיוב שלו וא"כ ראוי דתמיד יופטר כמו שהמוציא אחר מוציא פטור מטעם זה. ועל כרחך דגם הפסול בא רק בשעת הנחה ושוב מצא

ידידי הנ"ל הערה הנ"ל בס' מנחת חינוך שהעיר כן על הצל"ח הנ"ל מירושלמי הנ"ל עכ"ד ידידי הנ"ל. והנה לכאורה יש לחלק בפשיטות בין מוציא אחר מוציא שכבר נפסל בהוצאה ראשונה לפני התחלת הוצאה השני' לבין מוציא סתם דנפסל רק בין עקירה והנחה דהיינו בשעת יציאתו מחבורה שכבר הית' העקירה אלא שלא הי' עדיין הנחה וא"כ כיון שחיוב של המוציא הוא על שניהם יחד על העקירה וההנחה שהם הם מעשה ההוצאה שאסרה תורה כיון דמדמינן לי' לשבת ובשבת נמי העקירה וההנחה יחד הם הם מעשה העביר' והעקירה הוא התחלת מעשה העביר' וההנחה הוא הגמר וא"כ ה"נ כיון דהפסח נפסל רק בין עקירה להנחה נמצא שהתחלת מעשה העביר' הי' בפסח כשר ובתוך המעשה הוא שנפסל וע"כ שפיר יתכן שיתחייב בכה"ג ואין לדמותו למוציא אחר מוציא דנפסל כבר לפני התחלת המעשה וכמובן:

ואמנם יש לי להביא ראי' דיש לנו לדון ולדמות שפיר פסול הנעשה באמצע מעשה הוצאה לפני הגמר לפסול שהי' כבר לגמרי לפני התחלת ההוצאה וזה מהא דאיתא בש"ס זבחים (דף צ"ג ע"א) ר' אליעזר אומר מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה (שנטמאה במת) מזין עלי' והיא טהורה (ע"י ההזאה מטומאת מת ואע"ג דהמי חטאת הנוגעין בה נטמאין בטומאת מגע נדה אלמא דמי חטאת שנטמאו מטהרין) ורבנן פליגי עלי' התם וס"ל דמי חטאת שנטמאו אין מטהרין ופריך התם במאי קמיפלגי ומשני אמר אביי בדנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה קמיפלגי דר"א ס"ל דנין ורבנן ס"ל דאין דנין (פי' דר"א ס"ל דדנין טומאה קדומה שנטמאו המים לפני ההזאה מטומאה שבאותה שעה דהיינו הזאת נדה שטומאת המים וההזאה באין כאחד ורבנן ס"ל דאין לדון זה מזה די"ל דרק היכא דבאין כאחד הוא דמטהרין משא"כ היכא שנטמאו כבר לפני ההזאה אין ההזאה מועלת עוד לטהר) ורבא אמר דכ"ע אין דנין (טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה) והכא בהא קמיפלגי דר"א סבר הזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות ורבנן סברי דהזאה אין צריכה שיעור עכ"ל הגמ' ופירש"י דלרבא לכ"ע אין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה ור"א טומאה קדומה מטומאה קדומה הוא דיליף דר"א ס"ל דהזאה צריכה שיעור ומצטרפין להזאות שאם הזה חצי שיעור הזאה ואח"כ הזה ח"ש השני אזי הב' חצאי שיעורין מצטרפין ומועלת ההזאה לטהר וא"כ כיון דגם נדה שמזין עלי' בכה"ג היא טהורה א"כ כי נפל ח"ש הראשון דהזאה עלה הא אכתי לאו הזאה היא לטהרה ואילו לעניין טומאה הרי הח"ש הראשון נטמא מיד בנגיעת הנדה ואעפ"כ כשחוזר ומזה עלי' הח"ש הב' אזי הח"ש הראשון והשני מצטרפים יחד לטהרה אלמא דמי חטאת שנטמאו לפני הזאה מטהרין דהא גם בנדה הוי הטומאה לפני גמר ההזאה

ורבנן ס"ל דהזאה אין צריכה שיעור וא"כ מיד בח"ש הראשון הוי הזאה שלימה לטהר וא"כ תו הוא רק טומאה שבאותה שעה ואין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה ע"ש ומבואר בזה דאפי' אי אין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה עכ"ז טומאה קדומה מטומאה שעם ההזאה לפני גמרה שפיר דנין משום דזה ג"כ כטומאה קדומה חשוב כיון דהח"ש הראשון מיד נטמא ואילו ההזאה נגמרת רק בח"ש הב' [ונהי דבס' לקח טוב כלל ט' כתבתי בטעם הגמ' זבחים הנ"ל דצירוף החצאין הוא רק באחרונה והוי טומאת הח"ש הא' כאילו הי' ממש לגמרי לפני ההזאה עש"ה עכ"ז אין זה מוכרח ושטחיות הדברים נראין יותר כדברינו כאן דהגמ' מדמה טומאה קדומה לטומאה שעם ההזאה לפני גמרה] וא"כ ה"נ בפסח שפיר יש לדון פסח שנפסל באמצע מעשה ההוצאה לפני גמרה דהיינו בין עקירה להנחה מנפסל לגמרי לפני ההוצאה דהיינו לפני העקיר' ומדחזינן דבנפסל לפני העקירה פטור שפיר ראוי שיופטר גם בנפסל בין עקירה להנחה וא"כ תו הא לא משכחת שום מוציא שיתחייב וכנ"ל וא"כ על כרחך דגם הפסול בא רק בשעת הנחה ושפיר הוא מתחייב וכנ"ל והנה אין לומר עוד דאין לנו לדון מזה משום דגזה"כ הוא דאל"כ הא לא משכחת חיוב מוציא לעולם דז"א דאדרבה נילף מכאן דיש מוציא אחר מוציא ושגם המוציא פסח שנפסל כבר מפאת הוצאה ג"כ מחויב ואולם זה תלוי בפלוגתא דתנאי אי דנין אפשר משא"א ועכ"פ למאן דס"ל דדנין אפשר משא"א שפיר נכונה ראי' הנ"ל ועוד נ' דאין ראי' כלל מגוף הגזה"כ דדילמא איירי קרא בגוררו ע"ג קרקע חוץ לחבורתו דאז שפיר מיד כשיצא חוץ לחבורתו הוא נח (ע"ש בפסחים (דף פ"ה ע"ב) בנגררין] ובאין הפסול והחיוב כאחת ואכתי מנ"ל לחייב היכא דההנחה באה אח"כ וזה דוחק לומר דהיכא דההנחה באה אח"כ אינו מתחייב באמת דזה לא שמענו מעולם ועוד דלישנא דגמ' דפסחים הנ"ל דאמר המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שינוח מוכח דאיירי בכה"ג שכבר הי' הוצאת הפסח חוץ לחבורה אלא דהנחה לא הי' עדיין ושאינו מחויב בכה"ג עד שינוח וכי נח לי' מיהת מיחייב [וכן משמע שם משינויא הנ"ל בנגררין דהך דהמוציא כו' לא איירי בגרירה והוא פשוט] וא"כ אי נימא דנפסל כבר משעת הוצאה אמאי מחויב הא הוי כמוציא אחר מוציא וכנ"ל ועל כרחך דגם הפסול אינו בא רק משעת הנחה:

ואולם נזכרתי עוד כי החילוק הנ"ל דאין לדון נפסל בין עקירה להנחה מנפסל כבר לפני העקירה הנה יותר מזה מצינו בתוס' יבמות (דף נ"ט ע"א) ד"ה אלא שכתבו שם וז"ל וא"ת אי אין קנס בהעראה א"כ איך איש מתחייב קנס לעולם למ"ד העראה זו הכנסת עטרה דבהכנסת עטרה הרי הוא משיר בתולי' ורחמנא אמר בתולה ולא בעולה וי"ל דבהכי

חייב רחמנא הואיל ובביאה זו היא שנעשית בעולה אע"ג דלא מתחיל חיוב קנס עד אח"כ וכו' עכ"ל הרי דאע"ג דבבעולה מקודם פטור עכ"ז כשבביאתו היא שנעשית בעולה שפיר מתחייב אעפ"י שמיד בהראה נעשית בעולה והחיוב הוא רק על הגמר וא"כ כ"ש כאן דשפיר מתחייב היכא שבהוצאתו הוא שנפסל אע"ג דבנפסל מקודם פטור דהא כאן עדיף טפי מהתם דשם החיוב כולו הרי הוא רק על הגמר אעפ"י שמשעת הראה נעשית בעולה ואילו כאן החיוב הוא על העקירה והנחה גם יחד וכנ"ל והעקירה הרי הית' בפסח כשר ואחרי העקירה הוא שנפסל ואמנם שם ביבמות גזה"כ הוא והכתוב המחייב קנס על גמר ביאה הוא שמכריח אותנו לחלק בכך ומשא"כ כאן בפסח דליכא גזה"כ וכנ"ל א"כ מסברא שפיר יש לדון נפסל באמצע מנפסל לפני המעשה וכמו דדנין בכה"ג בסוגי' דזבחים הנ"ל טומאה קדומה מטומאה שבח"ש הראשון וכנ"ל:

ואמנם יש לחלק עוד בין הך דתוס' יבמות להך דזבחים וזה דבהך דיבמות הוא עושה מעשה אחת וההערה היא התחלת המעשה והגמר ביאה הוא גמר המעשה ומשא"כ בהך דזבחים דאיירי בהזה ח"ש וחזר והזה ח"ש א"כ ה"ל ב' מעשים ולגבי המעשה הב' הוי הטומאה לגמרי לפני המעשה וע"כ שפיר מדמינן לי' לטומאה קדומה ולפי"ז בהך דפסח דהוי נמי מעשה אחת של הוצאה והעקירה היא התחלת המעשה וההנחה גמר המעשה א"כ י"ל שפיר דאין לדון נפסל באמצע המעשה מנפסל לפני המעשה וכמו דמחלקינן כן בהך דיבמות ואולם הא כל עיקר הטעם בפסח מפאת הדמיון להוצאת שבת וא"כ נ' לכאורה בפשיטות דכי היכא דלעניין שבת אם נפחת מכשיעור בין עקירה להנחה מיפטר כמבואר בשבת (דף צ"א ע"א) כך בפסח דאין חיוב על הוצאת פסול ראוי ג"כ להיות דגם בנפסל בין עקיר' להנחה יופטר ואולם גם בשבת מבואר זה רק לעניין שיעור אבל לא לעניין כשרות ואם דלא שייך כשרות בהוצאת שבת מ"מ יש גם שם דמיון לכשרות היינו דבר הכשר להצניע ואם נעשה בין עקיר' להנחה דבר שאין כשר להצניע אין מבואר דפטור ואולם מסברא נ' פשוט דגם בזה פטור ובחד כללא כייל תנא דבר הכשר להצניע עם מצניעין כמוהו בפ' כלל גדול ומשמע דדינן שוה לכל מילי דהוצאה עש"ה ובאתי רק להעיר:

ד

י"ל עוד לפמ"ש באות הקדום דאיסור הכנסת חב"ע מאיסור הוצאת ק"ק לחוץ הוא דילפינן לי' ואיסור הוצאת ק"ק הוא מפאת עשה דשימור כיון דנפסלין בכך וכבר כתבתי בקונטרס ע' פנים לתורה אות (כ"ד) דעשה דשימור הוי רק בכזית עש"ה וכן מוכיחים דברי הרשב"א שבת (דף צ"א ע"א) סוגי' דזרק כזית תרומה לבית המנוגע ויש לדבר בזה

ואכ"מ וא"כ לדיעות הסוברים דח"ש בשאר איסורין שאינם איסורי אכילה הוי רק דרבנן א"כ הוצאת ק"ק פחות מכזית מותרת מה"ת וא"כ ממילא הכנסת חולין לעזרה פחות מכזית ג"כ מותרת מה"ת וא"כ לפי"ז הרי יש ליישב לכאורה קושית התוס' תמורה הנ"ל בפשיטות ולומר דהיו מכניסין החולין פחות פחות מכזית דהוי רק איסור דרבנן והאיסור דרבנן הזה שפיר י"ל דהתירוהו כאן משום תקנת קדשים כדי שיהיו הקדשים נאכלים על השובע ע' היטיב בש"ס תמורה שם ותבן. ואולם נהי דבהוצאת פחות מכזית דק"ק ליכא מה"ת איסור עשה דשימור עכ"ז אם יוציא פחות מכזית ואח"כ יוציא עוד פחות מכזית נ' פשוט דאית בי' בהוצאת פחות מכזית הב' איסור עשה דשימור כיון דע"י הפחות מכזית הזה הרי יופסל קודש כזית וא"כ ה"נ בהכנסת חב"ע שפיר אסור להכניס גם פחות פחות מכזית דבהכנסתו המשהו האחרון המשלים לכזית אשר על ידו יהי' בפנים כזית חולין שפיר עובר איסור הכנסת חב"ע [וכסברא זו נמצא בכמה דוכתי והארכתי במ"א] ועוד יותר נראה דאפי' הכנסת המשהו הראשון נמי איסור הוא בכה"ג דכמו דח"ש דאיסורי אכילה דמותר מה"ת לר"ל ועכ"ז מודה ר"ל בדעתו להשלים וכמבואר בירושלמי תרומות א"כ ה"נ כיון שדעתו להשלים שיהי' בפנים חולין כזית שפיר גם הכנסת המשהו הראשון איסור הוא וע"כ שפיר לא תירצו רש"י ותוס' זמורה הנ"ל שהיתה ההכנסה פחות פחות מכזית ואולם לפי דברינו שהית' האכילה בלשכות הבנויות בחול וכו' אלא דהקשית ע"ז שהרי הי' מוכרחים להוליך החולין דרך העזרה כיון שהלשכות הי' פתוחות רק לקודש ע"ז שוב שפיר מצינן למימר דהית' ההכנסה פחות פחות מכזית באופן שלא הי' שם כזית בעזרה יחד מעולם דכשהכניסו הפחות מכזית הב' כבר הי' הפחות מכזית הא' בלשכה וא"כ בכה"ג הרי אין דעתו להשלים לכזית בעזרה כלל ושפיר שרי ודו"ק. ואולם כי כן י"ל ג"כ דשפיר הית' אכילתם בעזרה אלא דהכניסו פחות מכזית חולין ואכלוהו ואח"כ הכניסו פחות מכזית הב' ואכלוהו וכן כסדר באופן שלא הי' שם בעזרה כזית יחד בשום פעם ואמנם זה דוחק קצת לומר שהית' האכילה פחות פחות מכזית ושהית' הכנסה חדשה בין כל פחות מכזית בשעת האכילה ויותר מרווח לומר כדברינו הנ"ל שהכניסו כל שיעור חולין הצריך להם פחות פחות מכזית ללשכות הנ"ל עד שהי' להם שם השיעור הנצרך ואח"כ נכנסו לשם ואכלו שם החולין עם הקדשים בלי שום דחק:

ה

עוד דע לך כי באמת הרי הוכיחו התוס' בכמה דוכתי דהכנסת החולין אין בו איסור ורק לעשות בחולין בפנים מעשה עבודה הוא דאסור ואולם אני כתבתי במ"א דאפי' לדעת התוס' הנ"ל אכתי קשה בהא דאכלו חולין עם השירי מנחות כדי שיהיו נאכלים

על השובע וזה דהי דההכנסה מותרת עכ"ז האכילה שפיר ראוי שתהי' אסורה כיון דאכילת קדשים חשוב עבודה וכמבואר בפסחים (דף ע"ב ע"ב) א"כ באכילת חולין בפנים הרי עושה בם מעשה עבודה [ודנתי בזה שם די"ל דרק עשה המוכחת בעצמה על היותה עבודה הוא דאסור כתנופה וכדומה דאיירי בי' התוס' בכמה דוכתי משא"כ אכילה שהמעשה בעצמותה אינה מעשה עבודה כלל ונעשית גם בחולין בחוץ וע"כ נהי דבקדשים מפאת מעלת הקדשים [והאכילה שם היא מצוה] חשיבא גם האכילה עבודה עכ"ז בחולין האכילה אינה כלום ולא חשיב אכילה דידהו שעושה בם מעשה עבודה ודו"ק היטיב ובמ"א הארכתי] ואולם ע"ז הרי עכ"פ שוב שפיר יכון תירוצינו דאכלו בלשכות הנ"ל ולא הי' איפוא איסור באכילה וההכנסה הרי בלא"ה מותרת:

1

העירני תלמידי האברך החו"ב מו"ה יוסף חיים דוד רייך נ"י מפה דלפי הגירסא שהביאו תוס' שבועות (דף י"ז ע"א) ד"ה חלה דאויר עזרה לאו כעזרה דמי והתוס' שם הקשו ע"ז דא"כ אמאי אסור לטמא להכניס ידו פנים מטעמא דביאה במקצת שמה ביאה הרי האויר אינו קדוש ועוד שכשמוליך דם ואיברים למזבח יופסלו ביוצא עכת"ק ואמר האברך הנ"ל די"ל דהאויר נחשב כעזרה רק אם אין דבר מפסיק בינו לקרקע וע"כ טמא המכניס ידיו שאין הפסק בין ידיו לקרקע שפיר עובר וכן בהולכת דם ואיברים למזבח אע"ג דהדם הי' בכלי שרת עכ"ז י"ל דכיון דהדם צריך לכלי ע"כ לא חשוב הכלי הפסק ומשא"כ לעניין נידון דידן הרי שפיר היו יכולין להשים חולין בתיבה ולהוליכם דרך העזרה ללשכות הנ"ל דכיון דהתיבה מפסקת בינם לקרקע ע"כ לית בי' משום הבאת חב"ע ע"כ דברי התלמיד:

והנה מה שאמר מסברא דיש חילוק באויר בין היכא דכלי מפסיק בינו לקרקע או לא הראיתי לו שיש מקור לזה בש"ס בבא מציעא (דף ק"ב ע"א) דמבואר שם לעניין אויר חצר אי קונה כחצר דיש חילוק בין היכא דלא מיפסק ולא מידי לבין היכא דמפסיק כלי יעויש"ה:

ומה שאמר עוד דהכלי שרת לא חשיב הפסק בדם אמרתי לתת טעם בזה ביותר עפ"י המבואר בזבחים (דף ס' ע"ב) (ובתמורה דף כ"א ע"ב ובבכורות דף י"ט ע"א) דדם ובשר חדא מילתא היא (לעניין דלא חשיב בשר הנלמד מדם למד לעניין שלא נוכל ללמוד עוד מן הבשר דליהוי כלמד מן הלמד ורק כמלמד הראשון חשוב עש"ה) וכן מבוארת עוד סברא זו בפסחים (דף פ"ג ע"א) (לעניין דדם הנפסל יוחשב כאילו הי' הפסול בגוף הבשר ויוחשב הבשר פסולו בגופו ולא יוצרך עיבור צורה עש"ה) והנה ייחוס הדם לבשר

הוא רק במה שהדם הוא המתיר של הבשר וכנודע בסדר קדשים אם כן מבואר בזה שהמתיר והניתר לאחד יחשבו והנה במנחות (דף ט"ז ע"ב) איתא שהבא לקדש כהבא להתיר דמי ע"ש וע"כ הכלי שרת שהוא מקדש את הדם שבתוכו שפיר ג"כ הוא והדם חדא מילתא הם ושפיר לא חשיב הכלי שרת הפסק וי"ל דזה ג"כ הטעם במה שכלי מצרף מה שבתוכו לקודש וזה לפי שהכלי נחשב דבר אחד עם כל חצי עשרון שבתוכו וא"כ יש כאן דבר שהוא מחובר לכל אחד מהם וע"כ הוא עצמו מצרפן ומחברן יחד על דרך המבואר במכות (דף ו' ע"ב) דשנים רואין אותו מחלון זה ושנים מחלון זה ומקצתן רואין אלו את אלו אזי נחשבים עדות אחת ומצטרפים גם אלו שאין רואין זה את זה לפי שהאמצעיים הרואין אלו את אלו מחברין אותם יחד עש"ה וכן הוא בברכות (דף נ' ע"א) דב' חבורות האוכלין ומקצתם רואין אלו. את אלו מצטרפים כולם לזימון ובגמ' שם ע"ב אמרו דאם יש שמש ביניהם אזי השמש מצרפן ע"ש והיינו גם כן לפי שהשמש מחובר לחבורה זו ולחבורה זו על כן הוא מצרפן יחד וכזה גם בבכורות (דף נ"ד ע"ב) במשנה מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה הוא רגל בהמה רועה ט"ז מיל היו בין אלו לאלו ל"ב מיל אין מצטרפין היו לו באמצע מביא ומעשרן באמצע וברש"י הי' לו באמצע אותן האמצעיות מצרפות את הצדדין וכן כזה בעירובין (דף נ"ז ע"א) וכן ג' כפרים המשולשין כו' עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד ע"ש בגמ' וכזה עוד בכ"ד ויובן בזה מה שאמרו בחגיגה (דף כ"ד ע"א) ובמנחות (דף כ"ד ע"א) דכל שא"צ לכלי אין הכלי מצרפו ויובן לפי הנ"ל דכיון דאין צריכים לכלי הנה אין הכלי מחובר להם לפי שאינו פועל בהם דבר וא"כ אין כאן דבר שיחברן ולפיכך אין מצטרפין [ושם י"ל עוד דהוא על דרך המבואר בסנהדרין (דף פ"ח ע"ב) ובסוכה (דף ל"א ע"א) דאי לולב צריך אגד אזי אם נותן לתוך האגד מין חמישי ג"כ מחובר להם ופוסלם משום הוספה ואי א"צ אגד אז אפי' כשאוגדם ג"כ האי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי ואין האיגוד מחברם עש"ה וגם כאן כן הוא דאי א"צ לכלי אין הכלי מצרפו וכמובן]:

ואולם אם נאמר כן יומצא דאם נותן את הדם בעזרה לכלי חול שאין הדם צריך לו לפי דברי תלמידי הנ"ל דבצריך לו תליא מילתא או משום שאין מקדשו לפי דברינו דבקידוש תליא מילתא שוב ראוי שיהי' הכלי הפסק בינו לקרקע ושיופסל הדם ביוצא בכהאי גוונא ואילו משנה ערוכה היא בזבחים (דף ל"ב ע"א) קיבל הדם בכלי קודש ונתן לכלי חול יחזירו לכלי קודש ע"ש ומפורש בזה דאין הדם נפסל ביוצא גם בכה"ג ודוחק לומר דהך משנה איירי דוקא בנותן לכלי חול המונח על הקרקע ואם יתנהו לכלי חול שבידו יופסל באמת ביוצא דדבר זה לא שמענו מעולם ואמנם לפי המבואר בזבחים (דף כ"ה

ע"ב), ובכמה דוכתי דיש חילוק בין אויר שסופו לנוח לבין אויר שאין סופו לנוח ע"ש א"כ אכתי יש לחלק בין נידון דדם הנ"ל לנידון שלפנינו דשם בדם כיון שמצוה להחזירו לכלי קודש ובכלי קודש הרי חשוב כמונח בקרקע כיון שאין הכלי הפסק וכנ"ל ע"כ ה"ל סופו לנוח ולכן גם בהיותו בכלי חול חשוב כמונח בעזרה ולא חשיב יוצא ומשא"כ בנידון שלפנינו שמוליך החולין בתיבה דרך העזרה ללשכות הנ"ל א"כ אין סופם לנוח בעזרה כלל וע"כ שפיר התיבה מפסקת ולית בי' משום הבאת חב"ע:

עוי"ל בזה עפ"י ש"ס זבחים (דפ"ח ע"א) דאמרי' התם דאפי' אי אויר מזבח לאו כמזבח דמי עכ"ז אם האדם עומד על המזבח ואוחז קרבן בידו אזי הנחת גופו כהנחת חפץ דמי וחשיב הקרבן כמונח על המזבח עש"ה ברש"י ד"ה אמר ר' אשי וכעין סברא זו מבואר ג"כ בתוס' נזיר (דף נ"ה ע"א) ד"ה והתניא אהא דאמרי' התם דאהל זרוק שמי' אהל לחוץ בפני הטומאה בנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל וכתבו ע"ז וז"ל אהל זרוק שנכנס בשידה שבהמה או אדם מוליכים אותה שמי' אוהל לחוץ ולהפסיק וצ"ל דעדיף מטלית המנפנפת דתנן במס' אהלות פ"ח מ"ה דאין חוצצת בפני הטומאה וכו' והיינו טעמא דהכא עדיף משום דרגלי האדם או הבהמה הנושאים השידה והתיבה נוגעים בארץ אבל הטלית מנפנפת באויר עכ"ל וכוונתם ג"כ דכיון דהאדם והבהמה נושאים השידה והם נוגעים בארץ ע"כ הנחת גופם כהנחת חפץ דמי וחשיבא השידה כמונחת על הארץ וע"ע שבת (דף ג' ע"א) דבעי אי עקירת גופו כעקירת חפץ דמי ובתוס' שם ד"ה עקירת כתבו דה"נ הוי מצי למיבעי לעניין הנחה כו' אם הנחת גופו הוי כהנחת חפץ וכו' ובת"י שם כתבו ורשב"א פי' דהנחה פשיטא לי' דהוי עש"ה] ולפי"ז י"ל דדם ואיברים שמוליכן למזבח כיון שהאדם האוחזן עומד על קרקע העזרה ע"כ שפיר כמונחין על הקרקע דמי דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי ושפיר לא מיפסלי ביוצא ואולם כיון דהנחה זאת הוא רק מפאת האדם ע"כ שוב שפיר מהני בי' מחשבת האדם וע"כ רק בדם ואיברים שאין מחשבת האדם להוציאן לחוץ רק להוליכן למזבח ע"כ שפיר לא חשיבי יוצא וכן בהך דנתן לכלי חול אפי' אם הי' מחשבת הכהן שלא להחזירו לכלי קודש עכ"ז כיון שמצוה להחזירו לכלי קודש ולזרקו ע"ג המזבח ע"כ בטלה דעתו ושפיר הוי הנחת גופו כהנחת חפץ משא"כ במוליך חולין דרך העזרה ללשכות הנ"ל שאין מחשבת האדם להשאירן בעזרה כ"א להוליכן הלאה ללשכות ואין מחשבה זאת נגד הדין ואדרבה הוא כפי הדין דאוכלין חולין עם הקדשים כדי שיתאכלו הקדשים על השובע ע"כ שפיר מהני מחשבת האדם ולאו כמונחים בעזרה חשיבי כיון שמחשבת האדם אדרבה הוא להוציאן מעזרה וע"כ שפיר לית בי' משום הבאת חב"ע ודו"ק:

ואולם אחרי העיון יוקשה גם על זה מש"ס מנחות (דף ז' ע"א) דאיבעי לי' התם אי מקדשין קומץ בכלי שרת המונח ע"ג קרקע העזרה או צריך שיאחוז הכהן את הכלי בידו דווקא בשעה שנותן את הקומץ לתוכו וכלי המונח ע"ג קרקע אינו מקדש עש"ה וא"כ שם הרי הדרא קושי' לדוכתה דאי אמרת דאין מקדשין בכלי שע"ג קרקע א"כ הרי יופסל הקומץ ביוצא כשנותנין אותו לתוך הכלי האחוז ביד הכהן דבזה הרי אין לומר עוד דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי דז"א דהרי אי חשבת לי' להנחת חפץ א"כ הרי נחשב הכלי למונח ע"ג קרקע ושוב הרי אמרי' דאין מקדשין בכלי שע"ג קרקע וזה וודאי אין לומר שאנו דנין בזה תרתי דסתרי לומר דלעניין פסול יוצא הנחת גופו כהנחת חפץ דמי וחשיב הכלי כמונח ע"ג קרקע ולעניין הקידוש עצמו לא יוחשב הכלי כמונח ע"ג קרקע ויהי' בכוחו לקדש את הקומץ:

ואמנם לפי מה שכתבנו דכל שהכלי מקדשו או שהדבר צריך לכלי אין הכלי הפסק א"כ שפיר י"ל דלא אמרי' שם כלל סברא דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי ושפיר אין הכלי נחשב למונח ע"ג קרקע ועכ"ז אין הכלי מפסיק בין קומץ לקרקע כיון דהוא עצמו מקדש את הקומץ והקומץ צריך לו ומשא"כ בהך דנתן לכלי חול שם שפיר אזלינן בתר האדם ואמרי' דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי ותמיד נחשב הדבר כמונח בעזרה דהיינו או שהוא כן מפאת עצמותו אם אין הכלי מפסיק ואז לא אזלינן בתר האדם כלל כיון שהדבר נח מעצמו בעזרה או שהוא כן מפאת האדם אם אי אפשר להיותו מפאת עצמותו כגון בהיותו בכלי חול שהכלי מפסיק וכנ"ל ואולם בנידון שלפנינו שמוליך חולין בתיבה ללשכות הנ"ל שפיר לא חשיבי מונחין בעזרה כלל לא מפאת עצמותם כיון שהתיבה מפסקת ביניהם ולא מפאת האדם כיון שמחשבת האדם להוליכן הלאה וכנ"ל:

והנה דבר דבריך באות ב' אומר לך ראשונה דסברת השאגת ארי' דהא דחזיא לאצטרופי שייך רק היכא דיש לו צירוף בזאח"ז לא לבד שאינה מוכרחת כ"א מוכח לענ"ד מכמה דוכתי להיפוך דאמרי' סברא דחזיא לאצטרופי אפי' היכא שאין הצירוף בזאח"ז רק בבת אחת ע' גיטין (דף כ' ע"א) שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר א"ר אשי אף אנן נמי תנינא על העלה של זית דילמא שאני עלה של זית דחזיא לאצטרופי (דעלים הרבה יחד שוין פרוטה להסקה וכדומה) ומבואר דכל שהחצאי שיעורין יחד חשובי אמרי' סברא דחזיא לאצטרופי ואעפ"י שאין הצירוף בזאח"ז וע"ע בכריתות (דף כ"א ע"א) דאמר דחצי כזית מנבלת בהמה חשוב סופו לטמא טומאה חמורה (ומשום זה א"צ הכשר לעניין טומאת אוכלין ומצטרף גם בלי הכשר לפחות מכביצה אוכלין לטמא טומאת אוכלין וכדקיי"ל דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ הכשר) מפאת דחזיא

לאצטרופי לחצי זית אחר מנבלת בהמה עש"ה בכריתות ואעפ"י שכזית מנבלת בהמה מטמא רק בב"א ולא בזאח"ז וע"ע במס' חלה פ"ד מ"ד דס"ל לר"ע דהנוטל חלה מן הקב (אף דקב אינו שיעור חיוב חלה) ה"ז חלה עש"ה ובתוספתא חלה פ"ב הטעם בזה משום דחזיא לאצטרופי עש"ה וא"כ הרי שם ג"כ הצירוף רק בבת אחת אם לש עיסה אחת כשיעור ואפ"ה אמרי' סברא דחזיא לאצטרופי וע"ע שבת (דף ע"ז ע"א) דס"ל לרבא דמוציא יין רובע רביעית חייב משום דדרי על חד תלת מיא ועם מזיגת המים יהי' בו רביעית ומותיב שם אביי מים בכד ומצטרפין (בתמי' הרי עדיין לא מזג ועדיין המים בכד ואיך מצטרפין (והשיב רבא לעניין שבת מידי דחשוב בעי' והא נמי הא חשיב וברש"י הא חשיב דחזי לצרופי בי' מיא עכ"ל וזו ג"כ סברת חזי לצרופי ואף שאין הצירוף בזאח"ז וע"ע ברבינו יונה ברכות פ' כיצד מברכין על המשנה על החומץ כו' מברך שהנ"ב ע"ש שכ' דאע"ג דחומץ לאו אוכל הוא דאי שתי לי' ביוה"כ פטור והי' ראוי שלא לברך עליו כלל כמו דפלפלי יבישתא אין טעונין ברכה מפאת דלאו אוכלא נינהו מדכס פלפלי ביומא דכפורי פטור מ"מ שאני פלפלי דאין בם שיעור שיוחשבו בו אוכל ומשא"כ חומץ דאי שתי מיני' טובא ביוה"כ חייב כמבואר בפ' יוה"כ מש"ה נמי במעט חומץ לא נפק מתורת אוכל מיהת וטעון ברכה עש"ה ונ' טעמו ג"כ משום דחזיא לאצטרופי ושם הא אין הסברא ג"כ מפאת כא"פ רק הסברא פשוטה דכיון דשיעור המרובה חשוב ע"כ גם קצתו שם אוכל עליו וטעון ברכה וה"נ באיסורין זהו עניין חזי' כו' דכיון דכזית איסורו חשוב ובמלקות לכן גם קצתו איסור מיהא הוי ואסור מה"ת ובלישנא בעלמא ג"כ מצינו לישנא דחזי לאצטרופי בגמ' במקום שהצירוף כאחת והוא בבבא בתרא (דף ב' ע"א) במשנה השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע מקום שנהגו לבנות גויל גזית כו' בונין הכל כמנהג המדינה גויל זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים בגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה וכו' ובגמ' שם (דף ג' ע"ב) איבעי' להו הן וסידן (הנך שיעורי דמתני' היינו עם הטיח) או דילמא הן בלא סידן א"ר נחמן בר יצחק מסתברא הן וסידן דאי ס"ד הן בלא סידן ליתניי' לשיעורי (דסיד) כו' לא לעולם אימא לך הן בלא סידן וכיון דלא הוי (הסיד) טפח לא תני והא קתני בגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה התם חזי לאצטרופי (ב' החצאין הם יחד טפח) וא"כ יש גם מזה כדמות ראי' דגם לישנא דחזי לאצטרופי דריש פרק יוה"כ הכוונה בו על הצירוף כאחת]:

ואולם יש לי להביא כדמות ראי' להיפוך דחשיבות דחזיא לאצטרופי שייך רק היכא דהצירוף הוא בזאח"ז מש"ס סנהדרין (דף כ"ג ע"א) במשנה זה פוסל עדיו של זה וזה

פוסל עדיו של זה דברי ר' מאיר וחכ"א אימתי בזמן שמביא עליהם ראי' שהם קרובים או פסולים אבל אם היו כשירין אינו יכול לפוסלן ובגמ' אמר ר"ל פה קדוש (ר' מאיר) יאמר דבר זה (דיכול הבע"ד לפסול ב' עדים) תני עדו (עד אחד) למאי אי לממון רחמנא פסלי' אי לשבועה הימוני מהימן כו' לעולם לממון לא צריכא דקבלי' עלי' כבי תרי מאי קמ"ל דמצי הדר בי' תנינא אמר לו נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך ר' מאיר אומר יכול לחזור בו וחכ"א אינו יכול לחזור בו כו' צריכא דאי תנא אבא ואביך בהא קאמרי רבנן דלא מצי הדר בי' משום דאבא ואביך חזו לעלמא אבל חד כבי תרי דלעלמא נמי לא חזו אימא מודי לי' לר' מאיר ואי אשמעי' בהא בהא קאמר ר' מאיר אבל בההיא אימא מודי להו לרבנן צריכא עכ"ל הגמ' והנה נודע דרך הגמ' שלא לומר צריכות אחת לרישא ולסיפא אם הגמ' יכולה להפוך הצריכות ולומר בכל צד צריכות אחרת וא"כ תיקשי דכאן נמי הרי הית' הגמ' יכולה לומר בסיפא צריכות אחרת דאי תנא האי דע"א ה"א דבההוא הוא דקאמרי רבנן דא"י לחזור משום דע"א חזי לאצטרופי אבל אבא ואביך דלאצטרופי נמי לא חזי אימא מודי לי' לר"מ והרי סברא דחזיא לאצטרופי סברא אלימתא היא ור' יוחנן אוסר ח"ש מכחה וא"כ הרי זה לכאורה צריכות מיסתבר ומדוע לא קאמר לי' הש"ס ועל כרחך לומר דחשיבות דחזי לאצטרופי גם לר"י שייך רק כשיש אל הח"ש חשיבות הצירוף בזא"ז וכסברת השאגת ארי' הנ"ל וא"כ ע"א הרי אין לו זה החשיבות כ"א לר' נתן דס"ל בסנהדרין (דף ל' ע"א שם) דשומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חבירו למחר שומעין דבריו ומשא"כ אי בעינן שיעידו הב' עדים כאחד הרי אין לו לעד אחד חשיבות דחזיא לאצטרופי וא"כ כיון דסתם בר פלוגתא דר' מאיר הוא ר' יהודה וכנודע ור' יהודה הרי הוא מהחולקים אר' נתן כמבואר ברשב"ם בבא בתרא (דף ל"א ע"ב) ד"ה א"ר אלעזר אימתי דר"א לפרש דברי ר' יהודה בא ע"ש ובמסקנא דסוגי' דב"ב שם מפרש דכוונת ר"א הוא לומר דאין מצרפין עדות בזאח"ז ודלא כר' נתן עש"ה וא"כ שפיר לא קאמר הש"ס צריכות זה דאי תנא האי דע"א ה"א דשאני ע"א דחזי לאצטרופי שהרי א"א לטעות ולומר דרבנן דר"מ אתיין כר' נתן כיון דסתם רבנן דר"מ היינו ר' יהודה ור' יהודה הרי בהדיא לית לי' דר' נתן ועוד נ' דאי לא אמרי' סברא דחזיא לאצטרופי היכא דהצירוף הוא רק בב"א אזי אין לו לע"א חשיבות דחזיא לאצטרופי אפי' לר' נתן דנהי דלר' נתן שומעין דבריו של זה היום ודברי חבירו למחר עכ"ז הב"ד השומעין מחר דברי הב' הרי הם יודעין גם מחר את דברי העד שהעיד אתמול ומצרפים הב"ד אז את דברי הב' עדים הנודעים להם עתה יחד וא"כ זה הצירוף הרי הוא רק בבת אחת והוי כאילו העידו מחר ב' העדים יחד לפני הב"ד וה"ז דומה לבל יראה וב"י דכ' השאגת ארי' דלא שייך בי'

חזיא לאצטרופי כיון דכשיבוא ח"ש הב' יהי' עדיין הראשון בבית ויעבור אז על שניהם יחד וז"פ [וא"ל דהא דלא קאמר הש"ס סנהדרין הנ"ל צריכות דחזי' לאצטרופי הנ"ל היינו משום דאריש לקיש קאי דאמר תני עדו ור"ל הרי לית לי' סברא דחזי לאצטרופי דז"א דנהי דר"ל לית לי' לפי האמת סברא דחזי' וכו' לאסור ח"ש עכ"ז וודאי דמודה ר"ל דאפשר לטעות ולסבור סברא זאת דהא ר' יוחנן סובר אותה גם לפי האמת וא"כ עכ"פ אפשר לו לאדם לטעות ולסבור כן גם לר"ל וע' תוס' גיטין (דף מ"ה ע"א) ד"ה מידי דכתבו סברא זאת דהיכא דאיכא פלוגתא לא שייך אדם יודע והארכתי במ"א] וא"כ הרי שפיר הי' הש"ס יכול לעשות צריכות מזה ולומר דהוצרך לשנות בבא דאבא ואביך כדי שלא יבואו לטעות דע"א שאני דחזי לאצטרופי וז"פ] ובאתי רק להעיר:

והנה מאי דחידש השאגת ארי' עפ"י סברא זאת דח"ש דבל יראה אינו אסור מה"ת כיון דאין שם צירוף בזאח"ז וכתבת דכן מוכח בפסחים (דף מ"ה ע"ב) דמבואר שם דאין חיוב ביעור בחצי זית וא"כ לדעת רש"י דחיוב ביעור הוא כדי שלא יעבור אב"י א"כ מוכח דבח"ש אין איסור ב"י מה"ת וע"כ לא חייבו עליו ביעור דה"ל גזיר' לגזיר'. אין זו ראי' דהא לתוס' ודעמייהו דחיוב הביעור הוא מפאת שמא יבוא לאכלו א"כ ח"ש דאכילה הרי וודאי אסור מה"ת ואעפ"כ לא גזרו בי' ביעור והטעם על כרחך דמפאת דאין בו כרת כמו בכשיעור לא החמירו בו וכמבואר במפרשים וא"כ ה"נ לעניין ב"י שפיר י"ל ג"כ דלא רצו להחמיר ולעשות סייג רק לשיעור דהוא איסור לאו ולא לח"ש דקיל טפי מאיסור השיעור וכנודע:

ובחידושי בסוגי' דבדיקה וביטול כתבתי טעם בהא דלא חייבו ביעור לפחות מכזית והוא עפמ"ש האבן עוזר בחידושיו ריש פסחים דעיקר חיוב ביעור נתקן רק בשביל חמץ של קטנים דאין ביטולן מועיל כיון דביטול מטעם הפקר ואין הפקרו של קטן כלום ע"ש והנה הא דקטן אין הפקרו הפקר מקורו בש"ס בבא מציעא (דף כ"ב ע"ב) דאמר דיתמי לאו בני מחילה נינהו ופירש"י דקטנים אין הפקירן הפקר ע"ש וא"כ מדמדמינן הפקר למחילה א"כ היכא דמחילת הקטן מועלת ה"ה דהפקירו מועיל וא"כ נ' לפי המבואר בתוס' כתובות (דף ק"ז ע"א) אהא דאמרי' התם איתמר רב אמר פוסקין מזונות לאשת איש (ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו) ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לא"א כו' מ"ט דשמואל ר' זביד אמר אימא צררי אתפסה ר' פפא אמר חיישי' שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה (לצררי איכא למיחש לצאי מעשה כו' ליכא למיחש דכיון דלא ספקה לא קבלה עלי') א"נ קטנה וספקה (לצררי ליכא למיחש דאין אדם מתפיס צררי לקטנה לצאי

מעשה כו' איכא למיחש) ובתוס' שם ד"ה קטנה וספקה וז"ל וא"ת הואיל וספקא נימרו לה ב"ד צאי מעשה וכו' ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה למ"ד צאי כו' והלא אין מחילת קטן כלום וי"ל כגון דספקה לדברים גדולים ולא ספקה לדברים קטנים (כהאי לישנא איתא שם בגמ' דף ע' ע"ב) דלדברים קטנים מהני מחילתה עכ"ל וא"כ פחות מכזית דודאי הוא מכלל דברים קטנים ובלתי חשובים דהא לאו אכילה היא (וע' ברכות (דף נ"ב ע"ב) פרורין שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ובפסחים (דף מ"ה) שם אמר דפחות מכזית כיון דלא חשוב מבטל לי' לגבי עריבה] וא"כ שפיר מצי קטן להפקיר ג"כ פחות מכזית וע"כ שפיר אין בפחות מכזית חיוב ביעור כיון דגם ביטול דקטנים מועיל בפחות מכזית עכת"ד בחידושי:

והנה מה שהערות בדבריך דמדוע אין אומרים דין ח"ש בטומאה ושייכות עניין ח"ש בזה היינו דהנוגע בכחצי זית מת ונבילה וכדומה יוטמא טומאת ח"ש עכ"פ ואם יאכל אח"כ קודש או יכנס למקדש יעבור בזה באיסור ח"ש וכמובן ונלענ"ד פשוט דרק באיסורין דאמרה תורה עד"מ כל חלב לא תאכלו וא"כ גם פחות מכזית חלב הרי חלב מיקרי ויש לו שם חלב כמו כזית והפטור באוכל פחות מכזית הוא רק מפאת ההל"מ דאכילה היא רק בכזית וע"כ נהי דיש כאן חלב עכ"ז הרי הוא לא אכלו ולא עשה בו מעשה העביר' שאסרה תורה לעשות בחלב ובזה. סבירא לי' לר"י דכיון דכזית הוא אכילה ע"כ גם אכילת פחות מכזית חשוב קצת אכילה דכל השם אשר אל הפעולה בשיעור ס"ל לר"י דגם בפחות מכשיעור יש לו מקצת השם ההוא וא"כ נמצא שהאוכל פחות מכזית חלב עביד קצת אכילה בחלב גמור וע"כ שפיר אסור לעשות כן מסברא דכיון דהאכילה היא מעשה עבירה ע"כ קצת אכילה היא קצת מעשה עביר' וע"כ שפיר אסור לעשות מסברא אפי' קצת מעשה עבירה ואפילו למאן דאמר דמקצת הדבר אין לו שם הדבר בלשון התורה ע' חולין (דף ע"ט ע"ב) פלוגתא אי מקצת שה קרוי שה וכהנה רבות בש"ס עכ"ז זה שייך רק לעניין שם החפץ שדיברה עליו התורה וכן כאן בלאו דחלב אילו הי' לפנינו דבר שאינו חלב גמור רק מקצת חלב אז הי' ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דשה ולא מקצת שה משא"כ כאן דגם פחות מכזית חלב הרי שמו חלב לגמרי וכנ"ל והוא איפוא בכלל כל חלב ועניין הקצתיות אשר בכאן אינו בהחפץ שדיברה בו התורה כ"א בהמעשה אשר אסרה תורה לעשות בחפץ ההוא שהוא מאמר לא תאכלו דאכילת פחות מכזית אינו אכילה רק קצת אכילה א"כ אפי' תאמר דאין התורה מדברת מקציות וא"כ הך לא תאכלו הכוונה לא תאכלו אכילה גמורה עכ"ז כיון דאכילה גמורה אסרה תורה א"כ הרי אכילה גמורה היא מעשה עביר' א"כ ממילא קצת אכילה היא קצת המעשה

שהיא עביר' וע"כ הוא ממילא אסור מסברא אעפ"י שלא דיברה תורה מזה דמיסתבר דגם קצת מעשה עביר' אין לו לאדם לעשות וכל שהמעשה גמורה היא עביר' ואסרתה תורה אזי קצת העשי' היא ממילא קצת עביר' ואסור לו לאדם לעשותה ודו"ק היטיב מאוד:

ומעתה הנה בטומאה אם גם תאמר דפחות מכזית נבילה יש בו קצת עניין טומאה [או אולי יש בו גם עניין הטומאה לגמרי רק שעניין השיעור בטומאה הוא שהאדם אין מתפעל מן החפץ הטמא בנגיעתו בו לקבל ממנו עניין הטומאה ולהעשות טמא זולת אם הוא נוגע בכשיעור ועכ"פ כיון שבנגיעתו בכזית הוא מקבל טומאה בשלימות תרצה לומר שבנגיעתו בפחות מכזית יקבל קצת טומאה] ונמצא איפוא שהאדם הנוגע בפחות מכזית נבילה הוא קצת טמא עכ"ז מה אתה רוצה לדון מכח זה הלא אם תאמר מכח זה שהאדם ההוא אסור באכילה קדשים או בביאה למקדש זה אי אפשר לך לומר שהרי לעניין זה שוב האדם הוא החפץ שדיברה עליו תורה שהתורה אמרה שטמא אין לו לכנוס למקדש ולאכול קדשים וא"כ היכא שעניין הקצתיות הוא בהחפץ של איסור הרי לא מצינו כלל שיהי' איסור בח"ש דהחפץ בעי' שפיר שיהי' בשלימות אותו החפץ שאסרתו תורה וכשאסרה תורה לטמא לכנוס למקדש ולאכול קדשים בעי' טמא גמור לעניין זה וזה האדם שהוא רק קצת טמא לא טמא שלם שפיר מותר בכניסה ואכילה וא"ל דעכ"פ למ"ד דשה ואפי' מקצת שה א"כ ה"נ נימא טמא ואפי' מקצת טמא ויהי' אסור בכניסה וכו' דז"א דא"כ הרי ראוי שלא יהי' בו איסור ח"ש לבד כ"א גם כרת ראוי שיתחייב כמו אילו נגע בכזית וכמו בהך דשה ואפי' מקצת שה דיש להמקצת שה לגמרי דין השה והיינו מפאת שהמקצת הוא ג"כ בכלל הכתוב וקאי עלי' קרא דשה עש"ה בחולין וא"כ ה"נ דאמרה תורה דטמא הנכנס למקדש חייב כרת א"כ ראוי לומר ג"כ דטמא ואפי' מקצת טמא הנכנס ג"כ יתחייב כרת וא"כ זה הרי שוב א"א לומר דא"כ ביטלת את ההל"מ דגילתה שיעור כזית בטומאת נבילה דהא גם פחות מכזית יהי' דינו ככזית וא"כ הרי יש גילוי כאן מכח ההל"מ דאין מקצת הדבר כאן קרוי דבר וכמובן וכ"ז אילו הי' עניין הקצתיות אשר בח"ש דומה ממש לעניין הקצתיות אשר בהך דמקצת שה וכדומה אבל באמת אין לסברתנו בזה מבוא כלל ולאו כל אנפין שוין ויוכל להיות דאפי' למ"ד דמקצת שה קרוי שה עכ"ז קצתיות דח"ש אינו דומה להך דמקצת שה ואין קצתיות שמכח ח"ש בכלל הדבר שדיברה עליו תורה לומר בזה דבר ואפי' מקצת דבר וע"כ שפיר הנוגע בחצי זית נבילה אפי' אם תדון בזה דין ח"ש ותאמר דיש בו קצת טומאה עכ"ז אין לך לאסור כניסתו למקדש ואכילתו בקדשים כיון דכאן האדם הוא החפץ שדיברה עליו תורה ואמרה דטמא לא יכנוס למקדש וכו' וא"כ הרי בעי' טמא גמור ולא קצת טמא

ואין זה שייך לדין ח"ש דאיסורין כלל ורק טמא גמור האוכל חצי זית קודש שיש כאן בשלימות החפצים שדיברה עליהם התורה שהטמא הוא טמא גמור והקודש קודש גמור ולטמא גמור אסרה תורה לעשות מעשה האכילה בחפץ הקודש הגמור אז לעניין מעשה האכילה שאסרה תורה שפיר דנין דין ח"ש ואומרים דגם אכילת פחות מכזית קודש הרי היא קצת ממעשה אכילה ואם כן הרי הוא עושה קצת ממעשה העבירה וזה שפיר אסור וכן לעניין ביאת מקדש לו יצויר טמא גמור שיבוא קצת ביאה למקדש שפיר הי' זה תלוי בדין ח"ש כיון דשם הביאה היא המעשה שאסרתה תורה וא"כ קצת ביאה הרי הוא קצת מעשה עביר' וה"ז דומה לקצת אכילה בחלב גמור וכנ"ל [ואולם באמת קצת ביאה לא יצויר כלל ופלוגתא דזבחים (דף ל"ב ע"ב) אי ביאה במקצת שמה ביאה בטמא שהושיט ידו למקדש הוא עניין אחר לגמרי דשם הוא ביאה שלימה של מקצת הגוף וראה שחכז"ל דייקו שלא לומר מקצת ביאה שמא ביאה רק אמרו ביאה במקצת שמה ביאה וכו' והכוונה שהי' שם ביאה שלימה של מקצת גוף שהרי היד הבאה למקדש הרי היא באה ביאה שלימה אלא שהיד הוא רק מקצת גוף וזהו שדייקו לומר ביאה במקצת וכו' אבל שיהי' עניין הקצתיות בהביאה עצמה זה לא יצויר כלל וכמובן וכזה גם בזבחים (דף צ"א ע"ב) כיבוי במקצת לא שמי' כיבוי וגם שם הוא מעשה כיבוי גמור אלא שהיא במקצת גחלת ולכן ג"כ לא שייך לדין ת"ש וג"כ דיקדקו שלא לומר מקצת כיבוי רק כיבוי במקצת והיינו דהוא כיבוי שלם במקצת גחלת וכנ"ל] ועכ"פ הנוגע בפחות מכזית נבילה ונכנס למקדש דאם תדון מהפחות מכזית נבילה דין ח"ש אזי א"א לך לומר רק דהאדם הנוגע הוא קצת טמא ויש כאן איפוא ביאה שלימה של קצת טמא וא"כ זה הרי אין לו שייכות כלל לדין ח"ש דהחפץ שבו אסרה התורה לעשות מעשה העביר' בוודאי צריך להיות בשלימות ואין לדון בו דין ח"ש כלל דפלוגתא דח"ש הא הוא רק בפחות מכזית באכילה דעניין שיעור כזית מפאת דפחות מכזית לאו אכילה היא והאכילה היא שם המעשה וא"כ עניין הקצתיות רק בהמעשה אבל החלב היא חלב בשלימות וא"כ הא אין לדון מזה כלל אהיכא דעניין הקצתיות הוא בגוף החפץ דהוא נושא אחר לגמרי ושפיר יתכן דלעניין החפץ בעי' לכ"ע בין לר' יוחנן ובין לר"ל שיהי' החפץ בשלימות וז"פ מאוד:

ועפיד"ז יש לי להבין בעזה"י הא דס"ל לר' יוחנן בברכות (דף נ"ב ע"ב) דפרורין שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ונתקשיתי בזה במ"א דמדוע גרע לאו דלא תשחית משארי לאוין דדנין בהן דין ח"ש והרי ר' יוחנן עצמו הוא הסובר דח"ש אסור מה"ת ומה החילוק שבין פחות מכזית לעניין אכילה דאוסר ר' יוחנן מה"ת באיסורין לפחות מכזית לעניין

השחתה דמתיר לגמרי אפי' מדרבנן ואולם לפי דברינו הנ"ל הדברים מובנים לנכון בס"ד דרק באיסורין דגם משהו חלב הרי הוא חלב גמור ורק לעניין מעשה האכילה הוא דפחות מכזית לאו אכילה הוא וע"כ כיון דהוא קצת אכילה א"כ הרי הוא קצת ממעשה עביר' ושפיר אסור וכנ"ל ומשא"כ לעניין לאו דלא תשחית דכתי' רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וגו' וא"כ העץ מאכל הוא שם החפץ האסור וא"כ ממילא בעינן שיהי' החפץ חפץ של מאכל [דומי' דעץ מאכל] ולא חפץ של מקצת מאכל וכיון דפחות מכזית אין אכילתו רק קצת אכילה א"כ הרי החפץ הוא רק חפץ דקצת מאכל לא חפץ של מאכל וא"כ על חפץ כזה הרי לא נאמר האיסור כלל ושפיר אין כאן עבירת השחתה כלל וכלל כיון דאין כאן כלל החפץ שאסרה תורה להשחיתו ורק אילו יצויר שיהי' שם חפץ של מאכל וישחיתנו האדם קצת השחתה אז שפיר הי' זה תלוי בדין ח"ש כיון דההשחתה היא מעשה העביר' והוי קצת השחתה קצת מעשה עביר' כמו קצת אכילה דחלב גמור וכנ"ל וז"פ ונכון בס"ד:

והנה כבר הגדתי לך זה פא"פ דלולי דמסתפינא הי' נלענ"ד לחדש דהא דח"ש אסור מה"ת לר' יוחנן אין הכוונה שהאוכל ח"ש עובר עבירה גמורה אלא שהיא עבירה קנה מעבירת השיעור וכמו דבשיעורים עצמם יש חילוק בין איסור לאו לאיסור כרת עד"מ ששניהם הם איסורים בשלימות אלא שזה איסור חמור וזה איסור קל ומובן לכאורה לפי ההשקפה הראשונה דגם בח"ש כן הוא דהוא ג"כ עביר' בשלימות אלא דהיא עבירה קלה מעבירת השיעור ואמרתי לך כבר פא"פ דלולי דמסתפינא הייתי אומר שאין הבנת עניין ח"ש כן רק שהבנת עניין ח"ש הוא דכיון דאכילה שלימה היא עביר' בשלימות ע"כ קצת אכילה דח"ש הוא קצת עביר' לא שהיא עבירה שלימה קלה כ"א הוא רק קצת עביר' אלא דגם קצת עבירה אין לו לאדם לעשות וע"כ החצי שיעור אסור מן התורה ודברינו מעלה גם כן סובבים הולכים על הכוונה הזאת ויש להביא ראי' לסברא זאת מדברי התוס' שבת (דף ק"ה ע"א) ד"ה רבן דאהא דתנן שם במשנה הכותב ב' אותיות בב' העלמות כו' ר' גמליאל מחייב וחכמים פוטרין ובגמ' במאי קמיפלגי ר"ג סבר אין ידיעה לח"ש וכו' כתבו הם ז"ל וז"ל נראה דטעמא דר"ג דכתיב או הודע אליו חטאתו ידיעת חטאת הוא דשמה ידיעה ידיעה דלאו חטאת לאו שמה ידיעה עכ"ל וצ"ע הרי ח"ש אסור מה"ת ואפי' במלאכת שבת לכמה דיעות ובראשם רש"י שבת (דע"ד ע"א) וא"כ מדוע לא מיקרי חטא ועל כרחך לומר כדברינו דח"ש הוא רק קצת חטא לא חטא גמור וע"כ היכא דכתי' חטאת בעי' חטא גמור דקציות דח"ש איננו בכלל הדבר שהזכירתו תורה וכנ"ל [ואולם יש לדחות ולומר דכיון דכתי' או הודע אליו חטאתו בפרשת חטאת ע"כ

קאי קרא רק אחטא המחייב קרבן וע"כ בעינן ידיעת חטא כזה ואין די בידיעת ח"ש דאע"ג דהוא חטא גמור עכ"ז הרי אינו חטא המחייב קרבן וע' יומא (דף פ' ע"א) דח"ש לא מיקרי שב מידיעתו אפי' לר' יוחנן עש"ה וכבר נתקשו האחרונים בזה ואכ"מ] ובטח זכור אתה ראי' אחרת אשר אמרתי לך עוד לסברתי זאת והוא ממה שהכריחו התוס' שבועות (דף כ"ג ע"ב) מן הש"ס שם דאע"ג דח"ש אסור מה"ת לר"י עכ"ז חל עליו איסור אחר אע"ג דלאו אעשה אינו חל ע"ש וזה קשה להבין מסברא דמה טעם יש בדבר ואי בשביל קלות איסור הח"ש הרי גם לאו אעשה אינו חל אע"ג דעשה קלה מלאו ואולם לפי דברינו שהח"ש יש בו רק קצת עניין איסור לא עניין איסור בשלימות א"כ הדבר מובן בפשיטות גמור דכמו דאמרי' ביבמות (דק"י ע"ב) דחרשת שנתייבמה הואיל והיא קנוי' ומשוירת היינו דקנוי' רק מקצת קניין לא קניין שלם מועיל עוד ביאה אחרי' לאסור את החרשת עליו אע"ג דבעלמא אין ביאה אחר ביאה עש"ה הרי דאע"ג דאין קניין אחר קניין עכ"ז קניין שלם חל אחרי מקצת קניין א"כ ה"נ כיון דהאיסור האחר החל הוא איסור בשלימות ואילו הח"ש ה"ה רק מקצת איסור לא איסור שלם קל כ"א יש בו רק מקצת עניין איסור וכנ"ל א"כ שפיר איסור חל על ח"ש ולא עוד אלא שיש לנו לומר יותר מזה דגם איסור דח"ש יחול על ח"ש שהרי מבואר בקידושין (דף ס' ע"א) דמקדש מעכשיו ולאחר ל' ובא שני וקידש מעכשיו ולאחר ל' וכו' אזי אפי' הן מאה תופסין בה משום דמקדש מעכשיו ולאחר ל' שיורא הוי וע"כ יש מקום גם למאה לתפוס וע"ש בתוד"ה אפי' שכתבו דאין זה דומה למקדש חצי אשה דהתם הוי קידושין גמורים בחצי אשה אבל כאן הוי מקצת קידושין בכל האשה עש"ה ומבואר איפוא בזה דעל מקצת חלות חל עוד מקצת חלות שהרי אפי' הן מאה תופסין בה וכן הוא ג"כ ביבמות (דף נ"א ע"א) דיש מאמר אחר מאמר וגט אחר גט ביבמה משום דמאמר הוא רק מקצת קניין וגט הוא רק מקצת דחי' וע"כ שפיר חלים זה אחרי זה דכל חד רווחא לחברי' שבק וא"כ ה"נ לעניין ח"ש דיש בו רק מקצת עניין איסור א"כ ראוי שגם איסור ח"ש אחר יחול עליו ולא לבד איסור של שיעור ודו"ק היטיב מאוד:

ואם כנים כל דברינו אלה הנה יתיישב בהם בפשיטות קושית הכנה"ג המפורסמת [וקדמו בה הריב"א על התורה] דל"ל בבב"ח תרי לא תבשל לאכילה והנאה תיפוק לן דכיון דנעבדה בו עבירי' בבישול א"כ הרי הוא אסור מכח לא תאכל כל תועבה כמו דר' אשי סובר באמת בחולין (דף קי"ד ע"ב) דזה עיקר איסור אכילת והנאת בב"ח וא"כ לדידן דל"ל דר' אשי רק סבירא לן דרשא דג"פ לא תבשל אחד לאיסור בישול ותרי לאכילה והנאה א"כ הא תיקשי באמת דל"ל קרא לאכילה והנאה ת"ל מלא תאכל כ"ת עכת"ק

והנה לדיעות הסוברים דדין ח"ש איתאמר רק באיסורי אכילה אבל לא בשארי איסורים א"כ הקושי' הזאת מיושבת בפשיטות דהא יש נפקותא להיכא דבישל רבע זית בשר עם רבע זית חלב לדמיון דבבישול הרי ח"ש מותר מה"ת ולא נעבדה בו איפוא עביר' כלל וא"כ תו גם באכילה הי' ראוי שיהי' מותר מה"ת משא"כ השתא דכתיבי לא תבשל יתירי לאכילה והנאה א"כ הוא אסור באכילה והנאה מה"ת בתורת ח"ש וכמובן ואולם לדיעות הסוברים דח"ש בכל איסורין אסור מה"ת ולאו דווקא באיסורי אכילה א"כ גם ח"ש דבישול אסור מה"ת א"כ הרי הקושי' במקומה עומדת:

ואמנם לפי דברינו הקדומים הנה גם לדיעות הנ"ל לק"מ וזה דבבישל ח"ש של בב"ח אע"ג דבבישול ג"כ ח"ש אסור מה"ת עכ"ז הרי עבירת ח"ש אינה עביר' שלימה רק קצת עביר' וכנ"ל וא"כ נמצא שהבב"ח נעשה רק קצת תועבה מפאת הקצת עביר' הנעשית בו ואינו תועבה בשלימות וכמובן וא"כ שוב לעניין אכילה והנאה דהוי עניין התועבה החפץ של האיסור דכתי' לא תאכל כל תועבה וחפץ שהוא תועבה אסרתו התורה באכילה והנאה וא"כ שוב הרי לא שייך בזה דין ח"ש רק בעי' תועבה גמורה לא קצת תועבה וככל דברינו מעלה וא"כ שפיר יהי' הח"ש הזה מותר לגמרי באכילה והנאה מה"ת ומשא"כ השתא דהאכילה והנאה אסורים בעצמותם מפאת לא תבשל יתירי שפיר גם הח"ש אסור ככל ח"ש וכמובן ודו"ק היטיב כי הדברים עמוקים ונכונים מאוד בעזה"י:

עוד רחש לבי בהא דאין עניין ח"ש בטומאה וזה דח"ש הרי יש לו רק חשיבות כחניי מפאת שראוי להצטרף לכשיעור דהשיעור יש לו חשיבות בפועל וח"ש הרי אין לו חשיבות רק מפאת שבכחו להצטרף ולהעשות ש עור ויהי' אז חשוב וא"כ חשיבותו הרי הוא רק חשיבות כחניי ולא חשיבות בפועל וע"כ נ' דזהו הטעם דאין בו טומאה כלל וכלל והיינו משום דטומאה יש לה חלות רק על דברים שבפועל ובנגלה לא על דברים הכחניים והנסתרים שהרי בית הסתרים אינו מקבל טומאה ומצינו חילוק בטומאה בין טומאת התהום לטומאה גלוי' דטומאת התהום קילא טפי והותרה לנזיר ולעושה פסח וע' תוס' בכורות (דף כ"ג ע"א) ד"ה נבילה דאהא דאמרי' התם דנבילה בטילה בשחוטות כתבו הם ז"ל וז"ל ומסיק דבטילה לעניין מגע אבל לעניין משא מטמא וכו' ותימא אי דנגע בכל הזיתים אמאי טהור דאפי' נגע בכולם משמע דטהור דומיא דמשא ומיהו היכא דלא נגע בכולם בבת אחת אלא נגע בזה וחזר ונגע בזה אפשר דטהור כיון דבכל פעם שנוגע אין יודע שיהא נוגע בטומאה עכ"ל ודבריהם נפלאו מהבין לכאורה דמאי בכך שאין יודע בשעת מעשה הלא סוף סוף אחרי שנגע בכל השלש זיתים הנה עתה יודע שבהכרח נגע בכזית נבילה ונטמא ועל כרחך כוונתם כנ"ל דכיון דלא ידע בשעת מעשה ע"כ הרי

הוא דבר הנסתר ואין שם מציאות טומאה ונהי דאם נטמא בוודאי היכא דליכא רוב להיפוך אז לא בעי' ידיעה בשעת מעשה וכמבואר רפ"ק דשבועות דאפי' כשאין ידיעה בהטומאה לא בתחלה ולא בסוף הוא מטמא וצריך כפרה אם נכנס למקדש או אכל קודש ושהיו קרבנות מיוחדים המכפרים על טומאה כזאת שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף עש"ה עכ"ז הרי הי' אפשר שיהי' שם ידיעה בשעת מעשה ואילו הי' יודע ממעשהו בשעת עשייתו הרי הי' יודע שהוא נטמא וע"כ שפיר לא חשוב דבר הנסתר לגמרי ושפיר מטמא משא"כ כאן שבשעת הנגיעה בהזית נבילה אדרבא הרי הוא טהור מדינא משום דאזלי' בתר רוב ורק אחרי נגיעת כל הג' הוא שנודע למפרע שנטמא וע"כ שפיר בכה"ג חשוב נסתר לגמרי כיון שהידיעה דשעת מעשה אדרבה הרי ידע ממעשהו וההיפוך הוא שידע שהוא טהור מדינא ולא היתי' ידיעה זאת ידיעה של טעות רק ידיעה נכונה מדינא דכך הרי הי' הדין אז דהוא טהור וא"כ לא לבד שלא היתי' שם ידיעת טומאה כ"א אדרבה היתי' ידיעה הפכיית של טהרה נכונה ואמיתית ואילו הי' בא לב"ד ונשאל אז ומספר המעשה כמו שהיתי' באמת הרי כך היו מורין לו שהוא טהור ומותר בכניסה למקדש ואכילת קדשים וע"כ טומאה זאת היא נעלמת הידיעה לגמרי ונסתרת אחרי שבעניין הידיעה הוא להיפוך לגמרי ידיעה אמיתית של טהרה וע"כ אין מציאות לטומאה כזאת ואין שייכות טומאה בעניין נסתר כזה כן נ' טעם דברי התוס' הנ"ל לענ"ד וכזה נמצא ג"כ עוד לעניין טומאת נגעים דבעינן שתהי' שם ידיעה וודאית ומבוררת ע' בפי' הרא"ש נגעים פ"ה מ"ד דאם יש באדם אחד ב' נגעים האחת טהורה והשני' טמאה והכהן אינו יודע איזו הטהורה ואיזו הטמאה אינו מטמאו לפי שצריך שידע בבירור הנגע הטמא איזהו ואפי' אם יש בו רק נגע אחד ויש בה פשיון וודאי אלא שאין הכהן יודע אם הפשיון הוא משבוע ראשון או משבוע שני אזי ג"כ אין מחליטו שצריך שידע בבירור את הנגע הטמא ומאיזו שבוע הוא הפשיון ע"ש וזה סובב הולך ג"כ על יסוד וקוטב הנ"ל דטומאה עניינה רק בגלוי וטומאת נגעים נראה מדין הנ"ל שמציאותה רק בגילוי עצום וע"כ צריך שיהי' שם ידיעה ברורה ואם לאו אין שם מציאות הטומאה הזאת ונראה שזה ג"כ מה שאמרו בנגעים פ"ב מ"ג והובא בחולין (דף י' ע"ב) וסנהדרין (דף צ"ב ע"א) דבית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו והטעם כנ"ל מפאת דטומאת נגעים מציאותה רק בגילוי וע"כ יש שם טומאה רק כאשר הנגע גלוי' ונראית בעליל מבלתי שייצרך לעשות איזה פעולה לשיהי' נראה ומשא"כ בבית אפל שאין נגעי נראה אין זה גילוי וע"כ אין שם מציאות הטומאה כלל וע"כ אין פותחין בו חלונות לגרום טומאה ע"י הפתיחה [וע"ע שבועות (דף י"ח ע"ב) דס"ל לר"א לעניין ידיעה בתחלה ג"כ דבעי' ידיעת פרט מבוררת

היינו שידע אי בשרץ איטמי או בנבילה ולא הוי ידיעה מה שיודע שנטמא ואין יודע בפרטיות במהעש"ה וע"ע נזיר (דס"ג ע"א) בעי' רמי בר חמא ניטמא בתוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת מהו בתר ידיעה אזלינא וידיעה אחר מלאת היא ולא אלימא למיסתר או לא וי"ל ג"כ טעם הסברא דבתר ידיעה אזלי' מפאת דהידיעה יש לה שייכות ביותר ופועלת ביותר בטומאה דבסתר ובהעלם ידיעה הרי אין טומאה וכנ"ל ויש לדבר זה עוד דוכתין סגיאין דאין עניין טומאה בנעלם והארכתי כבר בזה גם במ"א]:

ויש עוד ראי' לסברא הנ"ל דיש חילוק בין איסור לטומאה לעניין דאיסור יש לו מציאות בכחניות ולא כן בטומאה וזה שהרי מבואר במנחות (דף כ"ד ע"א) דבטומאה אמרי' סברא דשבע לי' טומאה לעניין שדבר הנטמא בטומאה חמורה ואח"כ נטמא בטומאה קלה אזי אין הטומאה קלה חלה על החמורה ופריך התם ע"ז מהא דס"ל לר' יוסי דסדין שהי' טמא מדרס ונגע בו זב אחרי שנטמא טומאת מדרס ואח"כ עשאו וילון אזי טהור מן המדרס ע"י שעשאו וילון ונשאר בו טומאת מגע זב ואי איתא דאמרי' שבע לי' טומאה אמאי טמא מגע זב הא טומאת מגע זב אטומאת דרס ה"ל טומאה קלה על טומאה חמורה ונימא דשבע לי' טומאה כו' יעוי"ש והנה מבואר בזה דאי אמרי' סברא דשבע לי' טומאה אזי אין הטומאה המאוחרת חלה כלל וכלל ואפי' כשהטומאה הקדומה מסתלקת אח"כ כהאי דסדין שעשאו וילון ג"כ אין הטומאה המאוחרת ניעורה לחול והנה הך סברא דשבע לי' טומאה מובן בפשיטות דעניינה כהא דאמרי' באיסורין דאין אחע"א וא"כ איפוא הרי יוקשה ע"ז ממה שמבואר ביבמות (דף ל"ב ע"א) דאע"ג דאין אחע"א עכ"ז האיסור המאוחר מתלא תלי וקאי ואי פקע האיסור הקדום אזי חל אז האיסור המאוחר יעוי"ש וא"כ מדוע לא נימא הכי גם כן גבי טומאה וא"כ איפוא הרי הדברים מורין בעליל דיש חילוק בזה בין איסור לטומאה דאיסור יש לו מציאות גם בכח וע"כ נהי דאם יש איסור קדום א"א להאיסור המאוחר לחול עליו בפועל עכ"ז חל הוא בכח עכ"פ לעניין שכשיסתלק הראשון ויהי' מקום להשני לחול בפועל אזי יחול אז גם בפועל ומשא"כ טומאה אין לה מציאות של חלות כחניי רק חלות בפועל וע"כ כיון שא"א לה לחול בפועל בשעת מעשה מפאת הטומאה החמורה ההווה אז אזי אינה חלה כלל אפי' בכח וע"כ אין לה מציאות כלל בדבר ההוא ושפיר גם אחרי הסתלקות הטומאה החמורה הקדומה אין הקלה המאוחרת חוזרת וניעורה לחול וא"כ שפיר תתכן גם סברתינו דזהו החילוק שבין ח"ש דאיסורין לח"ש דטומאה דכיון דח"ש יש לו רק חשיבות כחניי דחשיבות של השיעור נמצאת בו בכח במה שבכחו ובאפשריותי להיות מכלל השיעור וחזי לאצטרופי אבל חשיבות בפועל הרי אין לו וע"כ איסור שעניינו גם

בכחניות וכנ"ל ע"כ שפיר הוא חל על ח"ש ומשא"כ טומאה שאין לה מציאות בכחניות ע"כ שפיר אין בח"ש טומאה של כלום:

והנה ממוצא דברינו אלה אתה למד כי מה שדמית לומר דיש עניין ח"ש בטומאת נבלת עוף טהור מפאת היות הטומאה מצטרפת בכא"פ אין הדבר כן דבין לפי טעמנו הא' ובין לפי טעמנו הב' הנ"ל אין שייכות עניין ח"ש בטומאה כלל ואף לא בטומאת נבלת עוף טהור וגוף הדבר מבואר בתוספתא זבים פרק ה' בלעה (לנבלת עוף טהור ע"ש) ואין בה כזית טהור מכלום ול' טהור מכלום משמע להדיא דאין בו טומאה כלל ואף לא טומאת ח"ש:

וגוף מה שהערות דהך דנזיר (דף כ"ט) איירי באוכל ח"ש ומש"ה אין בו משום טומאת נבלת עוף טהור. כבר קדמך בזה הרב הגאון מהר"י שמעלקיס שליט"א בהסכמתו לס' ארי' דבי עילאי הנ"ל [ומ"ש הארי' דבי עילאי ז"ל בספרו שם לתרץ דלא הי' כאן איסור מפאת טומאה כיון דעזרה רה"ר היא כמבואר בפסחים (דף י"ט ע"ב) וא"כ כיון דהוא חטאת העוף הבא עה"ס ה"ל ס"ט ברה"ר דספיקו טהור והרב הנ"ל בהסכמתו שם תמה ע"ז וז"ל ומה שצ"ע בדבריו מתוס' סוטה (דף כ"ח ע"ב) דהיכא דנולדה ספק טומאה במקום סתר לא הוי ס"ט ברה"ר ע"ש וה"ה הכא נולד הספק בבית הבליעה כו' עכ"ל והנה יש לתמוה עליו ז"ל ביותר מזה ממשנה טהרות פ"ד מ"ו דמבואר שם דהא דס"ט ברה"ר ספיקו טהור היינו רק כשדבר מונח ע"ג קרקע ברה"ר ויש ספק אם נגע בו האדם או וודאי נגע וס' אם הוא מטמא אבל אם דבר מונח על גופו של אדם ברה"ר ויש סי אם הוא מטמא חשיב ס"ט ברה"י וטמא משום דגופו של אדם ככל מקום שהוא חשיב רה"י לעניין טומאה ואפי' בהיותו ברה"ר וע"כ הדבר המונח על גופו הוי כמונח ברה"י וחשיב ס"ט ברה"י ע"ש וא"כ גם כאן בס' נבלת העוף שבבית הבליעה של האדם שפיר הוי ס"ט ברה"י אע"ג דהעזרה רה"ר וצ"ע] וגוף קושית הארי' דבי עילאי הנ"ל מצאתו עוד שהעיר כזה גם בח"ס חיו"ד סי' י"ב על הרמב"ם פ"א ממחוסרי כפרה ה"ז שכ' דחטאת העוף הבא עה"ס אינו נאכל מפאת ס' חב"ע ושאל השואל דעדיפא ה"ל למינקט לאו דנבילה וע"ז כ' הח"ס דעוד יותר מזה ה"ל למינקט כרת דמטמא עצמו במקדש בטומאת נע"ט ע"ש ומהתימא על הח"ס ז"ל שלא העיר כן על הש"ס נזיר הנ"ל דאש"ס נזיר הנ"ל לא שייך תירוצו שתי' שם על הרמב"ם עש"ה:

ומה שהקשית באות ג' מפסחים (דע"ה ע"ב) דמוכח דמהני פדיון לבליעה. לא ידעתי מה מכריחך לומר דמתני' איירי בצלי דלמא איירי בחי דלא בלע והא דלא קתני ידיחנו כמו בתרומה היינו משום דלמה ידיחנו הלא יצא לאיבוד כשידיחו וא"כ מוטב לו שיאכלוהו

הוא וחבורתו ואפי' כשלא יתני לו דמים משיאבדו לגמרי וגם הרי אסור לאבד מע"ש כיון שאינו אוסר את הפסח ורק בתרומה דאיירי בזר האסור בתרומה שפיר מוכרח להדיחו כדי שיוכל לאכול הפסח וגם לפי הבנתך דמתני' בצלי איירי ג"כ לק"מ דמי יימר דבצלי הסיכה נבלעת ואין נשאר ממנה בעין כלל הלא מבואר שם רק דבצלי נבלע ממנו עד כדי קליפה ג"כ אבל הלא יוכל להיות שנשאר שמן גם בעין וגם י"ל דיש כל הבעין ורק שנבלע ממנו טעם עד כדי קליפה מבשר הפסח וע' לקח טוב כלל ג' ועכ"פ הרי שפיר הוצרכה המשנה למינקט בירושלים משום השמן שבעין דיש לו פדיון מחוץ לירושלים וז"פ:

ומה שכתבת באות ד' דאם דם קרוש מותר אזי כל דם ראוי שיהי' מותר מפאת שסופו לקרוש כמו בגידין שסופן להקשות דאין נימנין עליהן בפסח. אין הדמיון עולה יפה דשם הטעם דכל שסופו להקשות לא מיקרי בשר וכעין זה בברכות (דף ל"ו ע"א) דכל שסופו להקשות לא מיקרי פרי לעניין בפה"א ע"ש ומשא"כ דם קרוש הלא הוא ג"כ דם אלא שהוא דם המותר וא"כ אנה מצינו זה שיהי' דבר מותר מפאת שסופו להיות מותר:

ויתר דבריך נכונים ואשר הזכרתני מה שאמרתי זה שנים בהך דביצה (דף י"ב ע"א) זכורני שאמרתי זה אז דרך העברה בדברי אתך ואולם מה שהקשיתי בהא דפריך בירושלמי דניתי עשה דמצה ולידחי ל"ת דחדש דהא לא הוי בעידנא כיון דח"ש אסור מה"ת ואילו לעניין עשה הח"ש אינו כלום. הנה כשתי שנים אמרתי באמת לפרש בזה תירוצו של הירושלמי שם דמשני דאין דוחה הואיל ואין כתוב בצדו דהדברים צריכים ביאור [ועמ"ש בזה בקונטרס ע' פנים לתורה אות ד'] ואולם לפימ"ש י"ל דלכאורה הרי הקושי' גופא לא קשיא דהא לא הוי בעידנא כיון דח"ש אסור מה"ת ואילו לעניין העשה אין הח"ש כלום וצ"ל דקושית הירושלמי הוא אליבא דר"ל דס"ל דח"ש מותר מה"ת או דהך מ"ד דירושלמי שם ס"ל כר"ל הנ"ל ושפיר פריך (דנהי דמדרבנן אסור עכ"ז לעניין איסור דרבנן שפיר י"ל דס"ל לירושלמי דלא העמידו דבריהם במקום עשה ובפרט בכה"ג דשייך עדל"ת אלא שאינו בעידנא ממש וגם י"ל דהגזיר' דרבנן לאסור ח"ש לא היתי' עדיין אז בימי יהושע וע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט ז"ל שער היסודות פל"ח דכ' דמשה ויהושע לא גזרו שום דבר וע"ש דמוכח דהגזירות הותחלו רק בימי שלמה עש"ה ויש לי במ"א אריכות רב בזה ואכ"מ] ואולם הרי עדיין קשה מירושלמי תרומות דמודה ר"ל היכא דדעתו להשלים דח"ש אסור מה"ת וא"כ ה"נ הרי דעתו להשלים אמנם י"ל דהדיעה להשלים כאן אינה יכולה לגרום איסור כיון דאדרבה אם ישלים נימא עדל"ת ויהי' היתר גמור וא"כ אין הדיעה להשלים דיעה של השלמת איסור כלל ואולם התינח אילו הא דעדל"ת הי' מטעם הותרה ומשא"כ כיון דקיי"ל דרק דחוי' היא וא"כ אכתי איסור הוא

וברש"י פסחים (דף פ"ד ע"ב) ד"ה האי דכיון דטומאה רק דחוי' בציבור אכתי פסח פסול מיקרי ע"ש וא"כ שפיר הוי המחשבה להשלים מחשבת השלמת האיסור רק שהעשה תדחה אותו אבל גוף האיסור הרי יהי' ושוב שפיר הח"ש אסור מה"ת ושוב שפיר אינו דוחה כלל כיון דאינו בעידנא ואולם הנה נודע דכל שהעשה כתובה בצד הלאו וסמוך לו אז הסמיכות מורה שהעשה תנאי בלאו ושבמקום העשה לא נאמר הלאו כלל והוי הותרה ממש ולכן זהו עצמו מה דתי' הירושלמי דאין דוחה הואיל ואין כתוב בצדו וכמובן:

עוד נלענ"ד כעת בהבנת דברי הירושלמי עד"ז וזה דבאמת בריב"א עה"ת פ' ראה הקשה מסברתו קושית הירושלמי הנ"ל דמדוע לא אכלו בנ"י בבואם לארץ מצה של חדש מטעם עדל"ת ותי' דחדש הוי ל"ת ועשה ל"ת דלחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' ועשה דדרשי' ששת ימים תאכל מצות מן החדש הא שבעה לא [ע' מנחות (דף ס"ו ע"א) כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו הכיצד מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש והיינו דקרא דששת וגו' הכוונה על מצה של חדש דא"א לאוכלה רק ששה דביום א' של פסח עדיין החדש אסור] ולאו הבא מכלל עשה עשה ואין עדל"ת ועשה עכ"ד ז"ל ע"ש וק' טובא דהא הירושלמי לא תי' כן רק תי' דאין כתוב בצדו ונ' דבאמת תי' הירושלמי ותי' הריב"א הנ"ל מתאימים יחדיו וכוונת הירושלמי עצמו גם לפי' הריב"א וזה דלכאורה באמת הא אין התחלה לקושי' דהא אין עדל"ת ועשה וכדברי הריב"א ואולם לדעת הסובר דתרי עשה דחו ל"ת ועשה א"כ הקושי' נכונה שפיר וזה די"ל דמצות. מצה הוי ב' עשין עשה דבערב תאכלו מצות המחייבת לאכול מצה מפאת מצות מצה בעצמותה וזה נוהג תמיד גם בזמן דליכא פסח. ב' עשה דעל מצות ומרורים יאכלוהו דהיא מצוה בפ"ע והיא מצות הפסח שתהי' המצה נאכלת עמו וע' מכילתא פ' בא צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו מגיד הכתוב שמצות הפסח מצה צלי ומרור ומניין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור שהן יוצאין ידי חובתן בפסח ת"ל יאכלוהו עכ"ל המכילתא ומבואר דקרא דומצות על מרורים יאכלוהו הוא מצות הפסח שתהי' מצה נאכלת עמו והיא מצוה בפסח שאין מעכבת בו וא"כ יש באכילת מצה בזמן הפסח קיום ב' מצוות מצות מצה בעצמה ומצות פסח שתהי' המצה נאכלת עמו ולכן שפיר יש לו לדחות ל"ת ועשה ואולם באמת ז"א דנהי דקרא דומצות על מרורים מחייב בפסח לאכול מצה עמו מ"מ אכתי אינה מצוה בפ"ע מכח זה דאכתי רק חיוב אחד הוא לאכול מצה תמיד בין כשיש פסח בין כשאין פסח וה"ל רק כמצוה שהוזכרה פעמיים דאין נחשבת ב' מצוות וכנודע ואולם להלל דס"ל דמצות פסח שתהי' מצה נאכלת עמו היינו דווקא בכריכה וא"כ הרי מצוה זו מוספת

בחיוב המצה דמפאת חיוב המצה בעצמו דבערב תאכלו מצות דנוהג גם בלי פסח הא מקיימין מצוה זאת באכילת מצה לבד ואילו קרא דומצות על מרורים יאכלוהו המחייב אכילת המצה עם הפסח הא מחייב לאכלו בכריכה דייקא ובלי כריכה אין מקיימין מצוה זו וא"כ הרי מצוה זו מוספת עניין הכריכה וא"כ כיון דיש תוספת במצוה זו תו שפיר ה"ל מצוה בפ"ע וכמבואר בראשונים במניין המצות דמצוה שהוזכרה פעמיים ויש תוספת באחת הוי שפיר ב' מצוות וא"כ תו שפיר כשאוכלין פסח מכורך עם מצה מקיימין בהמצה ב' מצוות וכנ"ל וע"כ אכתי שפיר יש לו לדחות גם ל"ת ועשה וא"כ י"ל דמקשן דירושלמי הנ"ל ס"ל כהלל הנ"ל [או דכוונת קושיתו הוא אליבא דהלל] ושפיר פריך ואולם לכאורה עדיין הא לא קשיא דהא כל עיקר הקושי' לפי"ז רק שהי' להם לאכול בכריכה עם הפסח וא"כ באמת בכה"ג הא א"א שבשעת לעיסה בפה לא יתערב משהו מן המצה בתוך הפסח ומרור ויובטל ע' זבחים (דף ע"ח ע"א) א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ונהי דמצות המצה אין בטילה להלל מטעמא דמצוות אין מבטלין זא"ז מ"מ איסור החדש אשר במצה הא ספיר יובטל וא"כ אכתי הא יש איסור בזה מפאת אין מבטלין איסור לכתחלה לדיעות הסוברים דמדאוריתא אין מבטל כו' וא"ל דהעשה תדחה גם איסור דאין מבטלין כו' דז"א דהעשה הא מתקיימת רק בהנאת גרון או מעיים ואילו הביטול הא נעשה בשעת לעיסה בפה וכנ"ל וא"כ הא אינו בעידנא ולא דחי ואולם גם ז"א דהא אין מתכוונים לבטל ושפיר שרי ואולם הא הו"ל פסיק רישא כיון דא"א שלא יתערב משהו עכ"פ כו' וכש"ס זבחים הנ"ל ואולם הרי הוא פ"ר דלא ניחא לי' דהא אין צריכים לביטול דאפי' לא יובטל איסור חדש נמי הא נימא עשה דוחה ותתקיים המצוה שפיר ואין צורך לביטול כלל ואולם באמת גם ז"א דכיון דלולי הביטול הוי איסור באמת אלא שנדחה ובדחיי' הרי ג"כ חשוב איסור רק שנדחה וכנ"ל וא"כ וודאי דניחא לי' שלא יודחה איסור כיון דאכתי איסור הוא והרי הוא עביר' רק שנדחית וא"כ וודאי דעדיף טפי אם אין שם עבירה כלל באכילה מאם יש עביר' אלא שנדחית וא"כ אותו המשהו אשר יובטל שפיר ניחא לי' בביטולו כדי שעכ"פ אכילת המשהו ההוא תהי' בהיתיר גמור לא בדחיית איסור וע' יומא (דף ו' ע"ב) דאי טומאה דחוי' כל כמה דאיכא למיהדר אטהרה צריך להדר וא"כ ה"נ בדחיית איסור כל כמה דאיכא למיהדר אהיתיר כו' וא"כ ממילא גם הביטול הא ניחא לי' שיהי' היתיר גמור ולא איסור שנדחה וכמובן [וגם אם יובטל המשהו גם כל הכזית יהי' היתיר לסברת הר"ש פ"ב דטבול יום דח"ש ע"י תערובת שרי מה"ת וא"כ ה"נ אחרי שנתבטל משהו מן הכזית והותר שוב הנשאר הרי הוא ח"ש ע"י תערובת והוא ג"כ היתיר וא"כ הא לא יהי' עוד איסור כלל וגם המצוה

עדיפא ומובחרת טפי אם מתקיימת בהיתיר מאם מתקיימת באיסור אף שנדחה וכמובן וא"כ הא שפיר ניחא לי' הביטול וכמובן בפשיטות] ואולם התינח באין כתוב בצדו דהוי רק דחיי' ומשא"כ אילו הי' כתוב בצדו דהי' הותרה תו בלאה"נ הוי היתיר גמור ואין כאן איסור ואין הביטול תו משביח כלום במה שמתיר ולא יהי' איסור נדחה כיון דבלאה"נ היא הותרה ולא דחוי' וא"כ תו הא הוא פ"ר דלא ניחא לי' ושפיר שרי וע"כ זה עצמו תי' הירושלמי דלא דחי מפאת דאין כתוב בצדו וכוונת תי' הירושלמי דממ"נ איך יאכלו אי שלא בכריכה הא הוי רק קיום מצות מצה לחוד ואין עדל"ת ועשה וכדברי הריב"א ואי בכריכה דהוי ב' מצוות להלל כו' תו כיון דא"א שלא יתערב משהו ויובטל כו' וכיון דאין כתוב בצדו והוי לולי הביטול רק דחיי' א"כ הא ניחא לי' בביטול וא"כ תו הא אסור מפאת אין מבטלין וככל הנ"ל וא"כ כוונת הירושלמי עצמו לתי' הריב"א ודבריהם מתאימים יחדיו ודו"ק כי נכון הוא בס"ד דרך חידוד:

וע' ירושלמי פסחים פ' אלו דברים ה"א על ג' דברים עלה הלל מבבל פי' דג' דרשות היו בידו לדרוש דנחשבו בירושלמי שם להלן ועבורם עלה מבבל לא"י לדרוש להם ג' דרשות הנ"ל ואחת מן הג' דרשות הנ"ל שם הוא דרשה הנ"ל כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו הכיצד ששה מן החדש ושבעה מן הישן וצריך להבין מדוע שייכי ג' דרשות אלו דייקא להלל דייק עש"ה בירושלמי ואולם דרשא הנ"ל שבעת ימים וגו' נ' ג"כ עד"ז דהיא שייכא להלל דייקא וזה דהא ק' מדוע לא אכלו בנ"י מצה של חדש בבואם לארץ מפני איסור חדש הא להלל דס"ל דכורך פסח מצה ומרור כו' וא"כ הא הי' אפשר להם. לאכול בכריכה דא"א שלא יתערב משהו כו' והנשאר הוא ח"ש ע"י תערובות דשרי וכנ"ל ועכ"ז המצוה שפיר יצאו דלעניין המצוה מצוות אין מבטלין זא"ז להלל וא"כ הא שפיר הי' אפשר להם לאכול [ומאיסור הביטול לדיעות דרק מדרבנן אין מבטלין הא ל"ק וכנ"ל] ואולם לפי דרשא הנ"ל ששת ימיה תאכל מצות הא שבעה לא וה"ל להבמכ"ע בפ"ע בחדש וכנ"ל וא"כ י"ל לפמ"ש הפמ"ג בכמה דוכתי בספריו דעשה דשאינה זבוחה הוי אפי' בכ"ש לסברת הרא"מ דסתם אכילה בכ"ש ורק דבאה הלמ"מ מאכילות דכתיבי בתורה באיסורין ומצות דהכוונה רק אכזית וע"כ וזבחת ואכלת דהאכילה רשות ולא באה הלכה על רשות א"כ אכילה זאת הוא אפי' בכ"ש וא"כ ממילא גם הנלמד מכללו הא שאינו זבוח לא תאכל הוי ג"כ גם בכ"ש והוי שפיר איסור עשה גם בכ"ש וכנודע דבריו ולפי"ז ה"נ בקרא דששת ימים תאכל מצות דהאכילה ששה הרי היא רשות והוי אפי בכ"ש א"כ גם הנלמד מכללו הא בראשון לא ואוסר אכילת חדש קודם לעומר הוי האיסור ג"כ אפי' בכ"ש וא"כ תו הא גם ע"י תערובת

שפיר יש איסור דרק באיסור ח"ש הוא דכ' הר"ש דשרי ע"י תערובת ומשא"כ זה שהוא איסור גמור בלהבמב"ע א"כ איסורים גמורים הא אינם ניתרים בתערובת ודו"ק היטיב וע"כ שפיר לא יכלו לאכול אם בכריכה וע"כ שפיר הלל לטעמי' דס"ל דכורכן כו' וק' עלי' דמדוע לא אכלו בנ"י בבואם לארץ בכריכה לכן הוא דייקא הוצרך לדרוש דרשה זאת דששת ימים תאכל מצות כו' דליהוי להבמכ"ע גם בכ"ש ולא לישתרי גם בכריכה וכנ"ל ודו"ק כי גם זה נכון בס"ד:

אחיך הדוש"ת יוסף ענגיל:

מה שדנתי לעיל דאיסור הכנסת חב"ע ע נלמד מיוצא דקדשים דכשם שאסור להוציא קדשים חוץ למחיצה כך אסור להכניס חולין לפנים ממחיצתן היינו לעזרה נתיישבתי דיש לפקפק בזה דהא ליכא קרא באמת בקדשים לאסור ההוצאה והאיסור רק מפאת עשה דשימור וכמ"ש לעיל וא"כ העשה דשימור הא אינה אוסרת באמת כלל את ההוצאה בפרט בתורת ההוצאה כי היכא דנילף הכנסת חולין מיני' ועשה הנ"ל רק אוסרת לפסול את הקדשים וממילא גם ההוצאה נאסרת כיון דגם ע"י ההוצאה נפסלין אבל גוף האיסור הרי הוא רק הפסול דעובר אעשה במה שפוסלן אבל לא במה שמוציאן ודו"ק היטיב וא"כ אחרי דבעצם ההוצאה אין איסור א"כ הא ליכא למילף מיני' איסור ההכנסה כלל ג"כ וכמובן דהא גם ההוצאה אינה אסורה רק הפסול הוא שאסור דאסור לפסול את הקדשים וזה אין ללמוד אחולין דיהי' איסור לאסור את החולין כשם שאסור לפסול את הקדשים דחולין מקדשים לא ילפי' ואך בעניין המחיצות הוא דילפי' מה שלי בשלך כו' וע"כ רק אילו היתי' ההוצאה אסורה בעצם מפאת הוצאה אז הי' אפשר ללמוד דמה שלי אסור להוציאו לשלך אף שלך אסור להכניס לשלי ומשא"כ אחרי דההוצאה בעצם אינה אסורה כלל ורק לפסול את הקדשים הוא דאסור וממילא גם להוציא אסור מפאת שפוסל אבל האיסור רק במה שפוסל וא"כ הא צריך להיות הלימוד דמה קדשים אסור לפוסלן כך חולין אסור לאוסרן וזה שפיר אין ללמוד דחולין מקדשים לא ילפי' וגם בלא"ה אסור לאסור את החולין מפאת בל תשחית ע' רש"י ותוס' ע"ז (דף י"א ע"א) [ולומר דזה באמת עניין איסור הכנסת חב"ע היינו דילפי' דחולין נאסרים ע"י הכניסה דכי היכי דקדשים נפסלין ע"י היציאה דהפסול הא הוא מפאת היציאה בעצם כך חולין נאסרים ע"י הכניסה וממילא אסור גם להכניס כיון דיאסרו ע"י ההכנסה והוי האיסור משום בל תשחית זה דחוק ורחוק מכמה טעמים] ואולם יש להעמיד דברינו עדיין ולומר דילפי' איסור ההכנסה מאיסור ההוצאה דפסח דשם נאסרה ההוצאה בעצם בלאו דלא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה וזהו ג"כ הוצאת חוץ למחיצה דכיון דנאכל רק בחבורה

ה"ל החבורה מחיצת הפסח וההוצאה חוץ לחבורה היא הוצאה חוץ למחיצה וילפי' שפיר דכי היכא דיש בקדשים איסור הוצאה חוץ למחיצה היינו בפסח כך חולין אסורים בהכנסה לפנים ממחיצתן היינו לעזרה דהחוץ מחיצתו של חולין כו' וכמ"ש בפנים וא"ל דמאי חזית דילפת חולין מפסח לאיסור אדרבה תיליף להו משאר קדשים דלא אסרה תורה ההוצאה חוץ למחיצה ז"א דזה הי' שייך רק אילו הית' ההוצאה בשאר קדשים מותרת באמת בפועל אבל אחרי שבפועל הא הוצאת כל קדשים אסורה באמת מפאת העשה דשימור מיהת כיון דיופסלו ע"י היציאה ואסור לפוסלן וא"כ כיון דכל קדשים ג"כ אסור באמת להוציא בפועל א"כ עכ"פ הא אין לימוד משאר קדשים להיפוך דהא יוכל להיות דעניין ההוצאה ממחיצה בעצם מתועב גם בכל קדשים ומה שלא נתפרש בם איסור ההוצאה היינו משום דלא הוצרך להתפרש כיון דנתפרש עכ"פ פסול יוצא וא"כ תו ממילא גם האיסור הא נשמע ממילא מעשה דשימור ולא בא הכתוב לכתוב אזהרה יתיר' וכדאמרי' בעלמא דכל היכא דאיכא למידרש דרשי' ולא מוקמינן בלאוי יתירי דאין דרך הכתוב לכתוב לאוי יתירי כיון דידענו כבר דד"ז אסור וא"כ עכ"פ אין לימוד משאר קדשים להיפוך ושפיר איפוא יש ללמוד איסור הכנסת חולין לפנים ממחיצתן היינו לעזרה מאיסור הוצאת פסח חוץ למחיצתו היינו חוץ לחבורה ולפי"ז אין איסור איפוא בהכנסת חב"ע רק אם נחו בעזרה כיון דהלימוד מפסח ובפסח נמי אינו חייב עד שינוח וא"כ הא נכונים דברינו באתוון דאוריתא גם עד"ז דכיון דרק הוליכו החולין דרך העזרה ללשכות ולא נחו בעזרה לכן שפיר אין כאן איסור וע' ירושלמי פסחים פ"ז הי"ג דס"ל לר' אבוה בשם ר' יוחנן דמוציא בשר פסח חוץ לחבורה אינו חייב עד שעה שיאכל פי'. שיאכלנו חוץ לחבורה אבל בשביל ההוצאה לבד אין מתחייב ולפי"ז יהי' מותר ג"כ להכניס חב"ע ורק להכניס ולאכול בפנים הוא דיותסר ויש לפלפל בזה ואין להאריך יותר ולעניין הוצאת פסח דדיברנו בפנים אם הפסול בא ג"כ רק בשעת ההנחה כמו החיוב ע' ירושלמי שם דאף דס"ל לר' אבוה כו' הנ"ל דהחיוב הוא רק בשעה שיאכלנו מ"מ לעניין הפסול ס"ל דנפסל ע"י ההוצאה לבד אפי' לא אכלו עדיין עש"ה]:

ומה שעמדנו בהך דפרורין שאין בהן כזית דמותר לאבדן ביד דאמאי ליתי בי' איסור ח"ש דבל תשחית. י"ל עוד בפשיטות עפ"י פי' הרא"ש תמיד (דכ"ח ע"א) ע"ש אהך דאיש הר הבית הי' מחזר על כל משמר כו' וכל משמר שאינו עומד כו' חובטו במקלו ורשות הי' לו לשרוף את כסותו ובפי' הרא"ש ורשות הי' לו לשרוף כסותו ואין כאן משום בל תשחית דהפקר ב"ד הפקר עכ"ל ומבואר דבדבר של הפקר ליכא איסור בל תשחית וע"כ ה"נ פרורין שאין בהן כזית דאין מקפידין עליהן והוו הפקר ע' פסחים (דף ו' ע"ב) לכן ג"כ

לית בהו משום בל תשחית ואולם גוף סברת פי' הרא"ש הנ"ל יש לדון בו טובא ואכ"מ להאריך עוד בזה:
הנ"ל

סימן ז

ב"ה אור ליום ב' נח תרנ"ד לפ"ק בענדין. אל כבוד הרב המאוה"ג החו"ב חרוץ ושנון זית רענן כש"ת מו"ה שואל משה נ"י אבדק"ק וויערשוב:
בזו העונה הגיעני מכתבו וכו' והנני להשיב מיד את אשר יעלה במצודתי בעזה"י:

א

מה שהקשה ארש"י סוכה (דף מ"ח ע"ב) דפי' דיין ומים מגולין פסולין לניסוך משום דחיישי' שמא שתה מהן נחש והארס מעורב בהן ונמצא שאינו מנסך מים כשיעור שהרי הארס משלים לשיעורן. והקשה כ"ת למה לא פי' משום דלא אמרה תורה רק להסיך יין או מים על המזבח ולא ארס עכ"ל אין כוונתו מובנת דאטו אסרה תורה לנסך ארס. ונהי דהוזכר רק יין ומים במצות ניסוך א"כ כל שאינו יין ומים אין בו מצוה ממילא ואין הקדש לנסכים חל עליו. א"כ מפאת זה הא הוא רק חולין ואין בו רק משום חב"ע אבל מאיסור אחר לא ידעתי ואיסור חב"ע הרי הוא פלוגתא אם הוא דאורייתא וא"כ שפיר עדיף לי' לרש"י פסולא דבציר לי' שיעורא דהוא פסול תורה ועוד דרש"י לטעמי' דס"ל בכריתות (דף ז'. ע"ב) ד"ה מביאה קרבן דבחטאת העוף הבא עה"ס לית לן בה משום חולין על המזבח דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חש בא אכילה יעוי"ש. א"כ ה"נ הארס דאינו אוכל לית בי' לרש"י משום חב"ע כלל וא"כ כי דברי רש"י שם תמוהים מש"ס נזיר (דף כ"ט ע"ב) דיש בחטאת העוף הבא עה"ס משום חב"ע מ"מ בירושלמי נזיר שם מבואר כרש"י כריתות הנ"ל וכבר העירו בזה. ואני תמהתי אגוף סברת רש"י דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה וע"כ כוונתו דבאכילת מזבח לא אמרי' שתי' בכלל אכילה והוא תמוה מש"ס זבחים (דף י"ג ע"ב) דפיגול נלמד מאם האכל יאכל בב' אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח וכ"ה בכ"ד ואעפי"כ מהני פיגול גם במחשב לזרוק הדם ולשפוך שירים חוץ לזמנו כמבואר בזבחים שם ובכמה דוכתי וא"כ ע"כ דגם שתי' דמזבח בכלל אכילה וכמובן [ויעוין זבחים (דף ס"א ע"ב) שיתין הוסיפו (בבית שני) מעיקרא סבור מזבח אדמה שהוא אטום באדמה (שלא יהא חלול) ולבסוף סבר שתי' כאכילה (מה אכילה מתעכלת במזבח אף שתי' תבלע במזבח) וי"ל דהיו מסופקין בהנ"ל דמעיקרא היו סבורים כרש"י כריתות הנ"ל דשתי' דמזבח אינה

בכלל אכילה ולבסוף סבור דהיא בכלל אכילה וע"כ צריך שתודמה לאכילה ודו"ק וע"ע זבחים (דף ק"ט ע"ב) דרבא ס"ל דילפי' ניסוך מהקטרה ור' אשי שם (דף ק"י ע"א) ס"ל דלא ילפי' ניסוך מהקטרה יעוי"ש וי"ל ג"כ דפליגי בהנ"ל דר' אשי ס"ל כרש"י כריתות הנ"ל דשתי' דמזבח אינה בכלל אכילה וע"כ ה"ל ניסוך והקטרה ב' דברים שונים ולכן לא ילפי' זה מזה ורבא ס"ל דגה שתי' דמזבח בכלל אכילה וא"כ שניהם אכילה וע"כ שפיר לפי' להו מהדדי]:

ויש להעיר בזה. עוד ממקומות רבות מאוד ואכ"מ ויעוין תוס' זבחים (דף ק"י ע"ב) ד"ה אשתמיטתי דתמהו למ"ד ניסוך המים לאו דאורייתא איך תיקנו חכמים כן הא הו"ל חב"ע מה"ת עש"ה וי"ל עפ"י רש"י כריתות הנ"ל דשתי' דמזבח דאינה בכלל אכילה לית לן בה משום חב"ע אלא דדברי רש"י צ"ע מש"ס נזיר (דכ"ט) כנ"ל ומש"ס זבחים (די"ג) וכמה דוכתי דמחשב אזריקה ואשפיכת שירים חוץ לזמנו פיגול וע"כ דשתיית מזבח בכלל אכילה אולם כ"ז נ' דהוא רק במידי דבאכילת אדם אמרי' בי' שתי' בכלל אכילה ע"כ גם במזבח הוא כן ומשא"כ במים לפי המבואר בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רפ"ב וסי' רפ"ד והביאוהו האחרונים דשתי' דמים אינה בכלל אכילה רק שתיית שאר משקין יעוי"ש א"כ גם בניסוך מים למזבח שפיר לית בי' משום חב"ע ודו"ק ונכון בס"ד ולפי"ז גם בהך דארס הנחש י"ל כן דמקור הלק"ט הנ"ל מעירובין (דכ"ו ע"ב) הנודר מן המזון מותר במים ובמלח דמים לא זייני וא"כ מאן לימא לן דארס הנחש גם מלבד שמזיק הוא מידי דזיין ומים הוא עכ"פ מז' משקין לגבי הכשר משא"כ ארס הנחש לא מצינו שיקרא משקה כלל לשום דבר וא"כ אפי' אמרי' גם במים וגם במזבח דשתי' בכלל אכילה עכ"ז בארס הנחש י"ל שפיר דאינו בכלל אכילה וא"כ ממילא אין בו משום חולין על המזבח לפירש"י כריתות הנ"ל ושפיר הוצרך רש"י דסוכה הנ"ל לטעמא דבצר לי' שיעורא דאפי' אי לא נימא כדבריו בכריתות הנ"ל עכ"ז בארס הנחש וודאי י"ל דאין בו משום חולין וכו' כנ"ל. וגוף סברת ההלכות קטנות הנ"ל דשתי' דמים אינו בכלל אכילה משום דמים לא זייני הנה יש עוד גריעות במים על כל משקין ע' ביצה (דף ל"ז ע"א) במשנה האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן ר' יהודה פוטר במים שאין בהן ממש ובפשיטות הכוונה משום דהמים בטילים בעיסה וכדאמר שם (דף ל"ט ע"א) עיי"ש אבל מים בפ"ע יש בהם ממש וכן מבואר גם בעירובין (דף צ"ז ע"ב) ע"ש ואולם בירושלמי עירובין פ"ח ה"ו על המשנה שם בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אא"כ עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים כו' א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן ובירושלמי שם מיחלף שיטת ר' יהודה תמך

א"ר יודן פוטר במים שאין בה ממש וכא אמר הכין פי' דשם מחיר במים להוליכן לכל מקום שירצה וסבר דאין להם שביתה מפני שאין בהן ממש וכאן אמר לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל כו' ובעי' מיהת כותל או מחיצה ואל"ה אסור משום דקנו המים שביתה ברשות חבירו והניח בקושי' ובשירי קרבן שם ד"ה תמן א"ר יודן פוטר כו' וז"ל וקשה הא דפטר ר"י התם משום דאין המים ניכרין בעיסה וי"ל דמפרש מפני שאין בהם ממש שהמים נקראים דבר שאין בהן ממש וכמו דסובר ר' טרפון בשותה מים לצמאו שאינו מברך שהכל נהי' בדברו לפי שאין בהם ממש ולא שייך בהו הוי' עכ"ל וע"כ י"ל דכיון דמים אין בם ממש ולא חשיבי הוי' כלל לר' טרפון לכן לא חשיב שתי' דידהו למיחשיב אכילה ועכ"פ לגבי חב"ע שפיר י"ל כן דלית לן בי' משום מאכיל חולין למזבח בניסוך מים כיון דאין בם ממש כו' ובאתי רק להעיר]:

ב

מ"ש כ"ת עוד דהי' נ"מ בטעמו דאמרה תורה רק יין ומים ולא ארס דאפי' למ"ד אין שיעור למים ג"כ אתי שפיר הפסול בזה. ולא הבנתי דהרי קושיתו הוא על רש"י ורש"י פי' בסוכה (דף מ"ט ע"ב) שם ד"ה אין שיעור למים דהיינו רק דאין לו שיעור למעלה דאפי' יותר מג' לוגין מקדש אבל ג' לוגין וודאי בעי' וכן פירש"י בזבחים (דף ק"י ע"ב) ד"ה ביש שיעור יעוי"ש ובמעילה (דף י"ג ע"ב) יעוי"ש וא"כ במקדש ג' לוגין שפיר יש פסול מפאת דבציר לי' שיעורא ואולי כוונת כ"ת דיש נ"מ להיכא דקידש הרבה יותר מג' לוגין והי' מגולה רק זמן מועט כדי שיצא הרחש וישתה לגימא אחת דידעי' בודאי דאפי' שתה ונכנס ארס תחתיו עכ"ז אכתי איכא ג' לוגין מים מלבד הארס] ואפי' לתוס' זבחים שם ד"ה ביש שיעור דלר"א אין לו שיעור כלל לא למעלה ולא למטה ע"ש עכ"ז הרי לר"א בלא"ה אידחי טעם כ"ת וכמ"ש בעצמו דלר"א דס"ל בפ' כל הזבחים דרואין כאילו הן עצים ה"נ אמרי' רואין ולא שייך טעמא דידי' רק לרבנן דר"א וכמ"ש במכתבו וא"כ ממ"נ אין קושי' אולם ר"א דכל הזבחים הוא ר' אליעזר ור"א דזבחים (דף ק"י ע"ב) שם נראה דהוא ר' אלעזר מדאמר שם בגמ' דבשיטת ר"ע רבו אמרה ור' עקיבא הי' תלמידו דר' אליעזר כמבואר בפסחים (דף ס"ו ע"א) ועל כרחך הגירסא ר' אלעזר דהי' תלמידו דר"ע כמבואר ביבמות (דף ס"ב ע"ב) אולם מזבחים (דף מ"ב ע"א) מוכח קצת דגם בהך דר"א אומר המנסך מי החג וכו' דזבחים (דף ק"י ע"ב) הגירסא ר' אליעזר ויעוי"ש בזבחים (דף מ"ב ע"א) בגליון הש"ס ויעוין זבחים (דף ק"י ע"ב) שם תוד"ה ומודה ר"א בדמים (ודקי"א ע"א) ד"ה בקרבו ואין להאריך:

והנה גוף דברי כ"ת שכ' דלר"א דס"ל בפ' כל הזבחים דרואין כאילו הן עצים אפשר דה"נ י"ל כן ויש לחלק מ"מ לרבנן בודאי קשה עכ"ל ולא כ' מה הי' כוונתו לחלק ואולם באמת מבואר בתוס' זבחים (דף ע"ז ע"ב) ד"ה בדם דהן לתירוצם שם שכתבו כיון דדם כשר מעורב בו ואין עיקר זריקתו לשם הפסול וכו' והן לפימש"ש דחולין גמורים שרי לכ"ע לשם עצים ולשם מים וכו' יעוש"ה א"כ ה"נ ודאי לכ"ע אמרי' רואין כיון דהארס מעורב במים ועיקר הזריקה לשם מים וכן הארס חולין גמורים וא"כ גם לרבנן לק"מ. ומ"ש התוס' דכיון דדם כשר מעורב בו ואין עיקר זריקתו לשם פסול וכו' יעוין דוגמתו תמורה (דף י"א ע"ב) היא שלמים וולדה חולין מהו וכו' א"ל מי קרינא ביי' כי ירחק וכו' והיינו דכיון דעיקר שחיטתו בפנים משום הברמה אע"ג דנשחט גם העובר דחולין לית לן בה ויש לי להאריך בזה ואכ"מ:

ג

מ"ש כ"ת עוד ליישב קושיתו משום דודאי הארס נתבטל במים והוי כמים דהיתירא נינהו עכ"ל וגם פה אין כוונתו מפורשת יען לא פי' איסור הארס מהו ואין מובן ג"כ עניין העשותו היתיר ולפמ"ש למעלה דאין איסור בארס רק משום חב"ע א"כ א"א שיעשה היתיר רק ע"י העשותו קודש כמו המים וזה ודאי א"א ע"י הביטול דקודש א"א בלתי שיהי' של גבוה וע"י ביטול א"א שיעשה של גבוה דממונא לא בטיל וא"א שיעשה ע"י ביטול שם בעלים ואע"ג דהארס הוא הפקר עכ"ז גם חפצי הפקר משמע דהוו בעניין זה כדבר שיש לו בעלים ע' ביצה (דף ל"ח ע"ב) וחפץ של הפקר שנתערב ברוב חפצים של אדם אין החפץ הפקר נעשה שלו מטעם ביטול ונהי דהקדש בטל מה"ת ולא אמרי' דממונא ל"ב היינו רק לאפוקי מידי הקדש אבל לא לעיולי יעוין שב שמעתתא שמעתתא ו' פ"ד ואולם בר"ש שביעית פ"ה מ"ג כ' וז"ל והדר מסיק בירושלמי עשה בארץ ג' שנים אחר שביעית נותן לעניים רובע שהרי שנה של שביעית לעניים ויש כאן ד' שנים א' דעניים ג' לבעה"ב כו' ואע"ג דאמרי' בסוף הנודר מן הירק גידולי היתיר מעלין את האיסור אפקועי ממונא שאני עכ"ל ומשמע מל' זה דהא דממונא ל"ב היינו רק כשיש אל הממון בעלים אחרים וצריך הביטול להפקיע הממון מבעליו ומשא"כ בממון הפקר אמרי' ביטול גם בממון ויש לדחות דקושטא דמילתא נקט דאיירי שם בהפקעת ממון אבל באמת גם ממון הפקר אין בטל ואולם יותר מזה נ' לכאורה מראב"ד בהשגות פ"ב מביכורים דאפי' ממון שיש לו בעלים שנתערב ברוב של אחר כל דלא איכפת לבעל המיעוט בהביטול הוא בטל להעשות של בעל הרוב ע"ש ברמב"ם ה"י הנוטע אילן בתוך שדהו והבריכו לתוך שדה חבירו כו' אינו מביא ביכורים כו' נתן לו חבירו רשות להבריך

בתוך שלו אפי' לשעה ה"ז מביא כו' ובהי"ג הקונה אילן בתוך שדה חבירו אינו מביא לפי שאין לו קרקע. שלשה יש לו קרקע ואעפ"י שאין לו אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה קרקע ובהשגות אהך דשלשה כו' אמר אברהם לא כי אלא מפני שבסתם קנה עמהם קרקע ואם פירש בלא קרקע אינו מביא ואינו דומה לשנים סתם לפי שהשנים ספק אם קנה קרקע כו' ואם דימה אותו למבריך ברשות לשעה טעה שהרי אף השנים יש לו להעמידם שם כל ימי היותם ואם לאו מפני הספק (שמא קנה קרקע) לא הי' מביא ולמבריך ברשות אינו דומה כלל שהמבריך עיקרו ברשות עצמו ויניקת ההברכה מעוטה היא וכיון שהיא ברשות אינה אוסרת עכ"ל ואינו מובן לכאורה דמה מועיל מה שהיא מעוטה ואי מטעם ביטול א"כ גם במבריך שלא ברשות נימא ביטול וא"ל דממונא לא בטל ומשא"כ במבריך ברשות הוי שלו דא"כ אפי' כל היניקה מקרקע חבירו ברשות ולאו דווקא ביניקת הברכה מעוטה יוחשב שלו ויביא וצ"ל דגם הברכה ברשות אין היניקה שלי דהרשות אינו הקנאה והוא רק כמאכיל לאורח על שלחנו דמרשהו לאכול את שלו ואינו מקנהו לאורח בזה כמבואר בר"ן נדרים (דף ל"ד ע"ב) ואך כאשר היניקה משל אחר רק מעוטה והיא ברשות שפיר נעשה שלו מטעם ביטול דממונא לא בטל לא שייך עוד בזה דאחרי שנתן לו חבירו רשות על היניקה תו הא לא איכפת לי' לחברי' אם תהי' היניקה גם שלו ולכן תו נעשה שלו מטעם ביטול ואף שחבירו לא הקנהו לו מ"מ הביטול עושאהו שלו ומשא"כ בכל היניקה משל חבירו ברשות דאין לו במה להתבטל והרשות עצמו הא אינו הקנאה לכן שפיר אינו שלו ולא מהני הרשות מידי ודו"ק [ולפי"ז יומצא חידוש דין דאף דמאכיל לאורח על שלחנו אינו של האורח דשל בעה"ב הוא אוכל ואם קידש האורח אשה בפרוסה הניתנה לו אינה מקודשת כמבואר בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' ק"נ ע"ש מ"מ אם נתערב להאורח פרוסה הניתנת לו מבעה"ב בב' פרוסות שלו שאינם ש"פ ואך שלשתם יחד שוין פרוטה וקידש אשה בשלשתן מקודשת דגם פרוסת הבעה"ב נעשית שלו מטעם ביטול אף שלא הקנהו לו דמ"מ הא לא איכפת לי' בהביטול דבלא"ה נתנה לו לאכלו וע"כ תו אמרי' שפיר ביטול להעשות שלו וכנ"ל]:

ואולם יש לי עוד דרך אחרת בראב"ד הנ"ל והוא נ' יותר ואכ"מ כ"כ דלעניינו נ' דאפי' יהי' דין ביטול בממון של הפקר להעשות שלו מ"מ לענייננו א"א שיעשה קודש ע"י הביטול לדיעות האומרים דהיתיר אינו בטל באיסור להעשות איסור וה"נ אין חולין בטילים בקדשים להעשות קודש ומה גם לפמ"ש בחידושי במ"א להסביר הא דהיתיר באיסור אין בטל ואיסור בהיתיר בטל דהוא משום דביטול יש לו כח רק לסלק שם אבל לא לתת שם דהיתיר לא חשיב שם נוסף על עצם הדבר דכל דבר בעצמותו היתיר כ"ז שלא

אסרתו תורה ומשא"כ איסור הוא שם נוסף שהדבר אסור מפאת שאסרתו תורה וע"כ שהתערב איסור בהיתיר צריך הביטול רק לסלק מן האיסור שם איסור שעליו שיוחשב כאילו לא אסרתו תורה ואז מאיליו הוא היתיר ממילא ומשא"כ היתיר המתערב באיסור דצריך הביטול לתת לו שם איסור לשיאסר ולזה אין לביטול כח לתת שם והארכתי בזה בראיות ואכ"מ וא"כ ה"נ א"א לביטול לתת אל החולין שם קודש ומה גם דאפי' יעשה קודש ע"י הביטול עכ"ז הרי הוא רק קדושה מאילי' ע"י הביטול אבל הרי אין הכלי מקדשהו והוי רק כשאר הקדש שלא נתקדש בכלי דכלי א"א שיקדש רק במעשה אדם ולקצת מ"ד בעי' גם דעתו ואין כלי שרת מקדשין שלא מדעת ולמ"ד דמקדשין שלח מדעת מעשה אדם מיהת בעי' וכמבואר במנחות (דף ז' ע"א) מכי מהדר לי' מנח לי' אדופנא דמנא ומניד לי' ונפל ממילא דנעשה כמי שהחזירו הקוף ואין הכלי מקדש לפי שנפל מאיליו יעוי"ש [וקצ"ע מזבחים (דף ס' ע"א) ודילמא משום דקסבר שפיכה מכח אדם בעי' ע"ש דמשמע דהש"ס מסופק בזה אי בעי' מעשה אדם בהעלאה על המזבח או על הרצפה לר' יהודה דכולה עזרה מקדשא והוי כמזבח ואכ"מ לדבר בזה] מיהו יש לדון בזה דאי נימא דמהני הביטול שיעשה הארס קודש כשאר המים ויקבל קדושת שאר המים י"ל ג"כ דכיון דשאר המים קדושים קדושת כלי ע"כ גם הארס מקבל ע"י הביטול ערך קדושה זאת ונהי דהוא לא נתקדש בכלי במעשה אדם עכ"ז ערך הקדושה של קדושת כלי י"ל דמקבל ע"י הביטול משאר המים ושפיר ראוי גם הוא לניסוך ודו"ק ואולם נ' פשוט דלא מהני ביטול בזה להעשות הארס קודש אלא דיש לדון דאפי' הוא חולין עכ"ז י"ל דהאיסור העלאה שבו היינו מה שאסור להעלות חולין על המזבח איסור זה בטל ברוב המים דאין בהם איסור העלאה דהו"ל ככל ביטול איסור בהיתיר ושפיר הוא חולין עדיין אלא דאיסור העלאת חולין אלו בטל ודו"ק מיהו יש לפקפק בזה דכיון דיש לחולין אלו ב' איכיות היינו איכות היתיר במה שהוא חולין ולא קדשים ואיכות איסור במה שאסור להעלותו על המזבח א"כ י"ל דאין ביטול לחצאין וכיון דאין ההיתיר שבו בטל להעשות קודש ה"ה איסור הכרוך בהיתיר זה היינו איסור העלאתו ע"ג המזבח מפאת היותו חולין ג"כ לא בטל וכבר האריכו האחרונים בזה בכ"ד בעניין אי שייך ביטול לחצאין ויעוין ר"ן ע"ז פ' השוכר על המשנה ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן ד"ה וגרסי' בגמ' יעייש"ה מה שחולק על הראב"ד בעניין ביטול לחצאין ויעיין בקונטרס ע' פנים לתורה שלי אות כ"ג שהארכתי שם ג"כ בזה ואולם בתוס' מנחות (דף פ' ע"ב) ד"ה וכי דכ' וז"ל והא דשרינן גבי ספק מצורע להביא אשמו ולוגו לכתחלה מטעם דחולין ממילא הויין התם בטל לי'

בהדי אידך שמן עכ"ל ומבואר דגם בחולין המעורבים ברוב קדשים בטל איסור הכנסת חב"ע מינייהו ואין להאריך יותר:

ומ"ש כ"ת עוד דבירושלמי מבואר הטעם דפסול יין ומים מגולין למזבח משום דלא הוי ממשקה ישראל והבאתי ירושלמי זה בספרי אתוון דאוריתא כלל כ"ז] והקשה כ"ת דהא שפיר מותר לישראל מטעם ביטול וכ' די"ל דהירושלמי ס"ל דדבר של סכנה אינו מתבטל כדעת הט"ז ביו"ד סי' קט"ז ומעתה יש להעיר מזה להפוסקים להיפוך עכ"ל ולא הבנתי דבגילוי ודאי לא שייך ביטול דכך טבע הארס דאפי' מתערב ברוב הכל סכנה ולמה הוצרך לירושלמי זה והיא משנה שלימה בתרומות פ"ח מ"ה פלוגתא דר' יוסי ורבנן יעוי"ש ואפי' לר' יוסי נמי אינו בטל ברוב כשאר ביטול רק יש לו שיעור אחר כל שאינו ניכר במים יעוי"ש במפרשים ויעוי"ש במ"ו אפי' הם ככר אחד גדול ואחד קטן ובגמ' ע"ז (דף ל' ע"ב) חבית שנתגלה וכו' יעוי"ש דהארס שוקע לפעמים עד סוף החבית יעוי"ש ומחלוקת הפוסקים אי מילי דסכנה בטילים בס' היינו רק בשאר מילי דסכנה אבל ארס הנחש וודאי דלא אמרי' בי' דין ביטול דכך טבעו והכל סכנה וז"פ:

ד

מה שהקשה כ"ת בסוכה (דף מ"א ע"ב) דמחייב ר' יוסי בהוציא לולב לרה"ר ואמאי הא הוי משאצל"ג לרשב"א שבת (דף ק"ה ע"ב) דלצורך מצוה חשוב מלאכה שאצל"ג ור' יוסי הא ס"ל בשבת (דף כ"ט ע"ב) אליבא דר' יוחנן דמלאכה שאצל"ג פטור עכ"ל. לא ידעתי מדוע לא הקשה מסוגי' דשבת (דף צ"ד ע"ב) במקומה דמודה ר"ש במוציא ס"ת לקרות בו דחייב ולא ידעתי מה בין מוציא ספר תורה לקרות בו למוציא לולב לצאת בו ובביצה (דף י"ב ע"א) במשנה נשנו שניהם יחד ס"ת לקרות בו ולולב לצאת בו ויעוין זבחים (דנ"ז ע"ב) סוף העמוד דאין דרך התנא לשנות דרבנן בהדי דאורייתא ואולם י"ל דב"ש ס"ל דמשאצל"ג חייב והוי כולם דאורייתא וזה מתאים קצת עם סוגי' דשבת (דף צ"ד ע"ב) דמחייב ר' אליעזר במשאצל"ג יעוי"ש תוד"ה אבל דר"א מתלמידי ב"ש וס"ל כוותייהו וכדמצינו בכ"ד יעוין תוס' ביצה (דף ל"ד ע"ב) ד"ה ואומר והא דדייקי ר' יצחק בר אבדימי ור' יוחנן בביצה (ד' י"ב) שם דב"ה ס"ל מתוך גם לעניין דאורייתא אע"ג דאיכא למימר דרק במשאצל"ג דרבנן מקילים וס"ל דמשאצל"ג פטור אין לומר כן כיון דתני ב"ה מתירין מוכת דמתירין בכל אפי' בס"ת לקרות וזה וודאי דאורייתא דהא מודה ר"ש בס"ת לקרות וכש"ס שבת הנ"ל אולם באמת לא ידעתי שום סברא לחלק בין ס"ת לקרות ללולב לצאת בו וע"כ צ"ל דבהוצאה חשוב גם צורך מצוה צורך יעוין תוס' שבת (דף צ"ד ע"א) ד"ה ר"ש דבהולאה לא בעי ר"ש דומיא דמשכן שיהי' הצורך לגופה רק בצורך המוציא נמי

חייב יעוי"ש. וצורך המוציא חשוב שפיר גם מצוה ומוציא מת לקוברו דפטר ר"ש אע"ג דקבורת מתים מצוה דדייק הרשב"א שם מזה דאין מצוה צורך צ"ל דרק בזה שאין נהנה דיותר הי' נוח לו שלא יומת ולא יהי' מצוה לקוברו הוא דלא חשוב צורך יעוין רשב"א שבת (דף צ"ד ע"א) אהא דפוטר הי' ר"ש אף במוציא מת לקוברו דדבריו מוכיחים כן ואיך שיהי' הטעם מ"מ זה ברור דכי היכא דמוציא ס"ת לקרות בו דחייב ה"ה במוציא לולב לצאת בו:

והנה גם לפי הבנתו י"ל דר' יוסי ס"ל כר"ש רק בגוף הדין דמשאצל"ג פטור משא"כ בהא דלא מיחשיב לי' לר"ש צורך מצוה צורך לא סבר כוותי' וברשב"א שבת (דף ק"ה ע"ב) שם דקבורת מת מצוה שריא לר"ש מה"ת בשבת כיון דקיום מצוה לא חשוב תיקון ואילו סתימת הש"ס בכל מקום דאסור וא"כ צ"ל פשוט דר' יוסי פליג בהא דאילו הי' גם ר' יוסי סובר כן הי' ראוי לפסוק כן דר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי כמבואר בעירובין (דף מ"ו ע"ב) ומה גם כאן דר"ש קאי בהדי' והו"ל ר' יהודה יחיד נגד רבים וע' בכורות (דף ל"ז ע"א) דה"א למיפסק כר' יוסי אפי' נגד רבים מטעמא דנימוקו עמו ויעוין עירובין (דף נ"א ע"א) דתני לה בדר' יוסי כי היכי דליקביל לה מיני' משום דר' יוסי נימוקו עמו ובב"ק (דף כ"ד ע"א) דר' יהודה ור' יוסי הלכה כוותייהו לגבי ר"מ ור"ש וכן ר"מ ור' יוסי הלכה כוותייהו לגבי ר' יהודה ור"ש מטעמא דר' יוסי נימוקו עמו ור' יוחנן גופי' דס"ל אליבא דר' יוסי דמשאצל"ג פטור ס"ל סנהדרין (דף ל"ה ע"ב) דקבורת מת מצוה אסורה מה"ת בשבת יעוי"ש [ובתוס' שבת (דף קל"ב ע"א) ד"ה מה צרעת וכו' הקשו דנימא קבורת מת מצוה תוכיח וי"ל באמת דשם בעל המאמר רבא ורבא ס"ל בשבת (דף קמ"א ע"ב) דמשאצל"ג פטור וא"כ קבורת מת מצוה מותרת בשבת ואולם בסנהדרין (דף ל"ה ע"ב) שם מוכת קצת דגם רבא ס"ל דקבורת מ"מ אסורה בשבת]:

ומה שהביא כ"ת עוד בשם הכפות תמרים דבמעביר לא בעי' מלאכת מחשבת ועפי"ז כ' כ"ת דה"ה דלא בעי במעביר מלאכה הצריכה לגופה דפטור דמשאצל"ג הרי הוא רק משום מלאכת מחשבת וכמ"ש התוס' בכמה דוכתי. יש ליישב בזה דברי המדרש הובא בתוס' ב"ב (דף קי"ט ע"ב) ד"ה אפי' דמקושש לש"ש נתכוון להורות לישראל דמחלל שבת במיתה יעוי"ש וק' דא"כ הו"ל משאצל"ג ומדוע נתחייב באמת ויעוי"ש בח"א במהרש"א ולהנ"ל י"ל דבעל המאמר דהמדרש הנ"ל ס"ל כשמואל בשבת (דף צ"ו ע"ב) דמקושש מעביר הי' ושפיר נתחייב וגם י"ל דשמואל בזה לטעמי' אזיל דס"ל בשבת (דף ג' ע"א) דמשאצל"ג פטור יעוי"ש בתוד"ה הצד [ובתוס' שבת (דף ק"ו ע"א) ד"ה מה דשמואל כר"ש ס"ל במקלקל בהבערה ולרש"י שם דר"ש לטעמי' אזיל במשאצל"ג דפטור

א"כ בהכרח ס"ל לשמואל נמי דמשאצל"ג הטור] וע"כ י"ל דהי' סובר ג"כ כמדרש הנ"ל דמקושש לש"ש נתכוין והוקשה לו דא"כ מדוע נתחייב הא הוי משאצל"ג ולכן הוצרך לומר דמעביר דייקא הי' דמיחייב גם באין צריך לגופה:

ואולם גוף דין זה דמעביר חייב גם באצל"ג קשה לומר אף שלא ידעתי לכאורה סתירה מפורשת לזה מ"מ ברור שאינו כן וזורק ד"א ברה"ר פשוט דחיובו ג"כ משום מעביר ד"א ברה"ר וא"כ למאי דאמר בשבת (דף צ"ז ע"ב) דנתכוון לזרוק ד' וזרק ח' פטור והטעם משום דלא הוי מלאכת מחשבת כמבואר בתוס' שבת (דף ע"ב ע"ב) ד"ה נתכוין וכ"ה להדיא גם בב"ק (דף כ"ו ע"ב) דנתכוון לזרוק ב' וזרק ד' פטור משום דמלאכת מחשבת בעי' ע"ש וא"כ מבואר דגם במשכיר בעי' מלאכת מחשבת ואולם יש להביא קצת ראי' דלא בעינן במעביר מלאכה הצריכה לגופה מעירובין (דף צ"ז ע"ב) דאמר לר"ש דאין מוליכין התפילין פחות פחות מד"א דילמא אתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר ומוכח דאי מייתי להו ד' אמות ברה"ר עביד איסור מה"ת יעוש"ה ואע"ג דמוליכן שם רק כדי שלא יתבזו וא"צ לגופם ומוציא מת לקוברו הוא משאצל"ג ושם נמי בסנהדרין (דף מ"ו ע"ב) הוא איבעי' דלא איפשיטא אי קבורה משום בזיונא ע"ש:

ה

מה שהקשה כ"ת עוד אהא דאמר בסוכה (דף מ"ב ע"א) שם אמשנה הנ"ל ר' יוסי אומר יו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרה"ר פטור מפני שהוציאו ברשות ובגמ' א"ר הונא אומר הי' ר' יוסי עולת העוף שנמצאת בין אגפיים וכסבור חטאת העוף היא ואכלה פטור מאי קמ"ל דטעה בדבר מצוה פטור היינו הך כו' והקשה כ"ת דהא בשבת (דף קל"ז ע"א) פוטר בטעה בד"מ רק מפאת הלימוד מע"ז וא"כ ליכא ראי' רק למיפטר מחטאת דומי' דע"ז אבל הא אין ראי' לפטור מאשם מעילות. הנה כזה יוקשה בפסחים (דף ע"ב ע"ב) דהי' אוכל בתרומה ונודע שהוא ב"ג וב"ח מיפטר משום טעה בדבר מצוה דמנ"ל למיפטר מקרן וחומש דתרומה ולרבא בשבת (דף ס"ט ע"ב) דמיתה דתרומה במקום כרת קאי וחומש במקום קרבן קאי היינו קרבן חטאת דבא אשגגת כרת ניחא וכמובן. ואולם בסוגי' דפסחים שם ומפירש"י שם במשנה (דף ע"א ע"ב) וכל הסוגיא מוכח דטעמא דטעה בדבר מצוה משום דמיחשיב טועה ואונס מפאת טירדא דמצוה ולא חשיב שוגג ויעוין פסחים (דף ע"א ע"ב) שם במשנה דמסיים מפני ששחט ברשות ופירש"י דאנוס הוא וא"כ ה"נ לישנא דר' יוסי מפני שהוציא ברשות הכוונה דאנוס הוא ואונס הא גם מאשם מעילות פטור ויעוין בר"ש תרומות פ"ח מ"א בשם הירושלמי דאמר גם אשוחט לשם פסח ונמצא שלמים דפטור משום דחשיב שוחט

ברשות ומוכח כנ"ל דפטור כל טעה בד"מ משום אונס ולישנא דמפני שהוא ברשות מצינו גם לעניין פטור ממון בב"ק (דף ל' ע"א) בנר חנוכה פטור מפני שהוא ברשות ושם (דף ל"ב ע"א) מפני שרץ ברשות ועוד בכמה דוכתי ומוכח דהוא סברא גם בהך דמפני שהוציא ברשות ולא מפאת הלימוד מעכו"ם וגם ברמב"ם ה' שגגות פ"ב ה"ח כ' ג"כ רק מפני שעשה ברשות ולא הביא הלימוד מעכו"ם ומוכח ג"כ כנ"ל דהוא סברא בעלמא מפני שעשה ברשות מצוה וחשיב אונם:

גם י"ל דפטור טעה בד"מ באשם נלמד מהיקישא דאשם לחטאת יעוין זבחים (דף י' ע"ב) אמר לו ר"א הרי הוא אומר כחטאת כאשם וכו' ועוד שם רא"א אף האשם שנאמר כחטאת כאשם והא דאמר שם (דף י"א ע"א) ורבנן למאי הילכתא איתקש אשם לחטאת וכו' ולא אמר לעניין פטור טעה בד"מ י"ל דבעי לתרץ לכ"ע ואפי' למ"ד טעה בד"מ חייב [ויעוין זבחים (דף. מ"ח ע"א) דכל אשמות איתקשו להדדי] ויעוין שם (דף מ"ט ע"ב) דהוזכר ג"כ היקיש זה דאשם לחטאת ומוכח לכאורה שם דרק למילי דעבודות כהונה איתקשו זל"ז היינו לעניין מה שיש לכהן לעשות בהקרבתם ומשא"כ לעניין דטעה בד"מ יופטר מאשם כמו מחטאת לא שייך ההיקיש ואולם בפי' הרא"ש נדרים (דף ד' ע"א) ד"ה דרוש וז"ל דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות דליתנהו בכלל כי תדור נדר ורבינהו קרא דאשכחן בחטאת דרישה ואת שעיר החטאת דרוש דרש ואשם כחטאת דכתיב כחטאת כאשם עכ"ל ומבואר דגם לעניין בל תאחר שייך היקיש זה דאשם לחטאת וע"ע ירושלמי הוריות פ"ב ה"ז דיליף חיוב משיח באשם מהיקישא דאשם לחטאת יעוי"ש.

עי"ל דמעילה בהקדש אקשה רחמנא לעכו"ם כמבואר בש"ס מעילה (דף י"ח ע"א וי"ט ע"א) יעוי"ש וא"כ י"ל דמהיקיש זה ילפי' נמי דכי היכא דבעכו"ם אין החיוב בטרוד מצוה ה"ה במעילה והא דלא אמר (ד' י"ט ע"א) שם דההיקיש לעכו"ם לעניין זה י"ל ג"כ כנ"ל דנקט מה שהוא אליבא דכ"ע משא"כ טעה בד"מ הוא פלוגתא ובאתי רק להעיר:

ומה שהקשה בשולי מכתבו לתוס' שבת (דף צ"ד) דמוציא כיס המקבל זיבה חשיב אצל"נ משום דסגי לי' אי יתיב בחד מקום א"כ ה"נ מוציא לולב לרה"ר אצל בקי אין זה חשיב צל"ג דלגו המצוה סגי אי יתיב בביתו עכ"ל. לא הבנתי דמיון זה דבמוציא כיס וכו' אין צריך אל הכיס ברה"ר רק שהוא צריך לצאת לרה"ר בשביל איזה צורך אחר וממילא צריך להוציא גם הכיס המקבל הזיבה משא"כ בלולב הרי צריך אל הלולב עצמו להוציאו ולהראותו לבקי כדי שהבקי ילמדנו ויראה לו מה לעשות עם הלולב ואפי' אם הי' יכול לקבל הלימוד מן הבקי בלתי שיהי' הלולב עמו מ"מ כיון דלפי מחשבתו כסבור שצריך שיהי' הלולב עמו שיראה לו הבקי מה לעשות בו חשיב צריכה לגופה יעוין תוס'

שבת (דף ק"ו ע"א) ד"ה בחובל דמבעיר באיסורי הנאה שסבור שיכול ליתן לכלבו חשיב צריכה לגופה ע"ש [ולשון דנקט כ"ת מה שהוציא הלולב לרה"ר אצל בקי אינו מדוקדק דבדברי ר' יוסי אין מוזכר בקי רק שהוציאו וי"ל דהוציאו לצאת בו ומשכחת בכמה גווני אחריני לצאת ממש ולישנא דגמ' בשמא יעבירנו דאיירי בבקי איירי בהעברה לא בהוצאה]:

ומה שהקשה עוד מפסחים (ד' ה') דס"ל לר"ע דהבערה למצות השבתה הוי מלאכה וק' לרשב"א דצורך מצוה חשיב אצל"ג ואי דס"ל לר"ע דמשאצל"ג חייב א"כ נימא שמע מיני' ד'. י"ל ע"ד החידוד דידעי' בלא"ה דר"ע מחייב במשאצל"ג מדאמר בשבת (דף צ"ו ע"ב) מקושש זה צלפחד וכו' וריב"ב השיב בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוצא לעז על אותו צדיק וצ"ל דר"ע ס"ל כמדרש המובא בתוס' בתרב המובא לעיל דמקושש לש"ש נתכוין וליכא הוצאת לעז אולם לפי"ז יוקשה דהא הוי משאצל"ג ומדוע נתחייב באמת וצ"ל דמשאצל"ג חייב וא"כ בלא"ה ידעינן מדוכתא אחריתא דמשאצל"ג חייב לר"ע. גם י"ל דס"ל להרשב"א כסברת התוס' בפסחים שם דמיסתבר דקרא איירי בכל גוונא בין בצריך לגחלתו ובין באינו צריך וא"כ בצריך לגחלתו הוי שפיר צריך לגופו ואיסור מלאכה איכא כסברת התוס' בתירוצם הב' שם כיון דמתחלת הבערה אינו יכול ליהנות ממנו ויש להאריך עוד וכבר נלאיתי מכתוב:

וידע כ"ת כי בקראי מכתבו בלילה לא נזכרתי מבטן מי יצאו הדברים ועכ"ז לקחתי עטי בידי להשיב מיד וכתבתי קצה תשובה זאת והיום בא איש לביתי וראה מכתבו מונח לפני על השלחן והזכירני מאת מי הוא לכן יסלח נא כת"ה על אשר לא כתבתי לו תואר ידידי כראוי לאיש מיודע והנני בזה ידידו הדו"ש כת"ה באהבה והי' ראוי להאריך יותר לכת"ה רק אני חלוש מאוד וכבר נלאיתי מכתוב:

יוסף ענגיל.

יל"ע עוד לרשב"א דצורך מצוה חשיב אצל"ג לר"ש דאמאי בניין בהמ"ק אסור בשבת הא הבניין רק לצורך מצוה לקיים מצות התורה שציותה לבנות מקדש ואף דטעם המצוה כדי שיהי' בית להקריב בו קרבנות כמבואר בירושלמי שקלים סוף פרק ב' כלום שלמה בנך יבנה ביהמ"ק אלא כדי להקריב בו קרבנות ור"ש דריש טעמא דקרא ואם כן יש לומר דחשיב צורך לגופה של בניין להקריב בו קרבנות מכל מקום זה אינו דגם הקרבנות רק מצוה ואכתי גם זה אין ראוי להחשב צריכה לגופה ויש לומר דלרבי שמעון דרשא דיבמות (דף ו' ע"א) דאין בניין ביהמ"ק בשבת לא יהי' מפאת איסור שבת רק דגזה"כ

בעלמא הוא דהבניין אין זמנו בשבת והוא כמו לילה דגזה"כ הוא דאין זמן הבניין בלילה כמבואר בשבועות (דף ט"ו ע"ב) וכעין זה שריפת קדשים דליתא ביו"ט מבואר בירושלמי שבת פרק ב' דאינו מפאת איסור מלאכת יום טוב רק דאין זמן מצוה זאת ביום טוב ואפילו הבעיר מעיו"ט ויגמר הביעור ביו"ט אסור יעוי"ש מיהו ל' הדרשא דיבמות (דף ו' ע"א) שם את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו וגו' דמוכח דכוונת הסמיכות דאע"ג דמקדשי תיראו מ"מ את שבתותי תשמורו לבל לחלל שבת ע"י הבניין א"כ משמע דהאיסור מפאת חילול שבת ע"י המלאכה ואולם ביבמות שם מסיק דהסמיכות אתא לדרשא אחרינא ומ"מ ק' לומר דלר"ש באמת בניין ביהמ"ק מותר מה"ת בשבת וסתימות הגמ' שבועות שם דאפי' יו"ט אינו דוחה ואולם נתיישבתי דקושי' זו טעות דהא פטור משאצל"ג רק מפאת דלא הוי מלאכת מחשבת וא"כ כל עשיות שלצורך המשכן ובניינו נמי הרי היו רק לצורך מצוה וכתיב בי' מלאכת מחשבת וא"כ הא אחשבי' קרא מלאכת מחשבת בצורך זה ומקדש נמי ילפי' ממשכן לעניין איסור הבניין בשבת מטעמא דמקדש איקרי משכן כמבואר בתוס' עירובין (דף ב' ע"א) ד"ה אשכחן וז"פ ונזכרתי דברי הס' גור ארי' עה"ת פ' ויקהל (ל"ה ב') על דברי רש"י הקדים אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת וז"ל וא"ת מהיכי תיתי לן שיהא מלאכת המשכן דוחה שבת הרי שבת עשה ול"ת ומלאכת המשכן עשה וקיי"ל דלא אתי עשה ודחי עשה ול"ת ובפ' קדושים ביאר הרא"מ כו' ולי נראה דה"א דלא אסרה תורה אלא מלאכה של אדם דכתי' ששת ימים תעשה מלאכתך וגו' ומשמע מלאכת שמים הוי שרי ולכך צריך קרא עכ"ל ז"ל. והנה לא נחית ז"ל לזה דה"מ דכיון דהוא רק לצורך מצוה ה"ל משאצל"ג [והטעם כנ"ל דאפי' אי צורך מצוה חשוב משאצל"ג מ"מ הא פטור משאצל"ג רק משום מלאכת מחשבת ומלאכת משכן הא אחשבי' קרא למלאכת מחשבת וגם הא אכתי יוקשה למאן דמחייב במשאצל"ג דל"ל קרא] אך חדית ז"ל דה"א דלישתרי משום דמלאכתך ממעט מלאכת שמים דוגמת הך דשבת (דף קי"ג ע"א) דחפציך ממעט חפצי שמים ובברכות (דף י"א ע"א) בשבתך בביתך וגו' בשבת ובלכת דידך הוא דמיחייבת הא דמצוה פטירת וכזה במקומות רבות מאוד וק' באמת גם לפי דבריו ז"ל דא"כ כל מלאכת מצוה תישתרי בשבת ממיעוטא הנ"ל דמלאכתך כו' ואולי השתא דגלי קרא בבניין ביהמ"ק ילפינן מיני' לעלמא דגם מלאכת מצוה אסור ואולם לפי"ז ה"נ ניליף מיני' אעלמא דגם צורך מצוה חשוב מלאכת מחשבת ובאתי רק להעיר ובגוף דברי הג"א ז"ל יש תימה מסוגי' דיבמות (דף ו' ע"א) שם כמובן וצ"ע:

הנ"ל.

סימן ח

ב"ה אור ליום ו' לך תרנ"ד לפ"ק בענדין. אל כבוד הרב הגדול בתורה חריף ובקי הצדיק המפורסם שלשלת הייחסין כש"ת מו"ה פנחס מנחם שליט"א המכונה יוסטמאן בק"ק גור. אחד"ש כת"ה.

מכתב יקרתו נשלח אלי ביום עש"ק העבר כו' ואשר העירני כת"ה על מ"ש בספרי לקח טוב כלל י"ב אות ה' לתלות ספק האחרונים אי ח"ש דמ"ע הוי קצת מצוה וכתבתי דתלוי בפלוגתא דיומא (דף ס"א ע"א) בנתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם אי יתחיל בתחלה או ממקום שפסק לפי פירש"י שם ע"ב דטעמא דר"מ דיתחיל בתחלה משום דעבודה שלא נגמרה הרי היא כמי שאינה כו' וככל דברי בספרי שם וכ' כת"ה דמניין לי דבגמרו ת' הזאות נגמר מ"ע הלא במניין המצוות כל עבודות יוה"כ מצוה אחת ואם מצאתי סמך שכל קרבן הוי מצוה בפ"ע מפני מה לא נימא שכל ההזאות שבפנים ושבהיכל ושבמזבח מצוה א' עכ"ל כת"ה והנה באמת לא עלה לא דעתי כלל שיהיו הזאות דפנים מצוה בפ"ע ושבהיכל ג"כ מצוה בפ"ע פו' ואם נמצא בספרי תיבת מצוה בזה הוא רק בשיתוף השם ועיקר כוונתי דספק האחרונים הוא אי רק במילי דאיסור וחטא שייך עניין ח"ש דגם הפחות מכשיעור יש בו קצת תיעוב והוא חלק החטא והעביר' ומשא"כ להיפוך במילי דקדושה ומ"ע לא שייך עניין ח"ש דכ"ז שלא קיים החיוב כלו בשיעורו כמצותו אין במעשהו כלום וכאילו לא עביד כלום דמי וע"ז הבאתי דה"נ פליגי שם תנאי בכמו זה בעניין עבודה שלא נגמרה אי חשובה קצת העשי' לעשי' קצתית עכ"פ א"ד היא כמי שאינה וא"כ ה"נ במצוות י"ל כן [ומעין זה הוא ג"כ פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בסנהדרין (דף קי"א ע"א) עה"כ לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פי' לבלי חוק דר"ל ס"ל למי שמשייר אפי' חוק אחד ור"י ס"ל דאפי' לא למד אלא חוק אחד כו' יעוי"ש דכה"ת ג"כ אחדות אחד וכל מצוה כלולה מכל התרי"ג כמבואר בספרי החכמה והוי הכל כמצוה אחת וא"כ ה"ז פלוגתא ג"כ דלר"י יש אל החלק חשיבות חלק עכ"פ ומגין עליו לבלתי ירחיב שאול כו' ור"ל ס"ל דבעי' קיום כללי ולא יהי' שיור אפי' חוק אחד ואזדו לטעמייהו לפי"ז מעין סברת פלוגתתם בעניין ח"ש באיסורין אי החלק חשוב חלק עכ"פ ודו"ק] ולשון מצוה דנקיטנא ימצא כזה בפיה"מ להרמב"ם מנחות ריש פרק ד' דכ' מצות ציצית כולל ב' מצוות א' לבן ב' תכלת יעוי"ש בלשונו ואעפ"י שהוא עצמו ז"ל כ' בשורש הי"א לס' המצוות דלבן ותכלת מצוה אחת יעוי"ש ובס' היד פ"א מה' ציצית ה"ג כ' ג"כ נמצאו במצוה זו ב' צוויים כו' וכזה ג"כ כוונתו בפי' המשניות דיש ב'

צוויי עשיות הטלת לבן והטלת תכלת וכזה ג"כ כוונתי בספרי בקראי לעבודה שנצטותה לעשות בפנים מצוה אבל וודאי לא עלה על דעתי דיוחשב מצוה בפ"ע למניין:

ומ"ש שאם מצאתי סמך דכל קרבן הוי מצוה בפ"ע כו' כבר כתבתי שלא עלה על דעתי כזאת ואולם עכ"ז אילו באתי לתרץ דברי בספרי שיתכנו ככתבם וכלשונם אין זה מן הנמנע כי הרמב"ן כ' בשורש הי"ב לס' המצוות ועל הדרך שאמרו מנחות (ד' י"ח) מניין לרבות ט"ו עבודות כו' ואלה העבודות נמנית מצוות כו' ויעוי"ש בס' לב שמח שכ' ונ' שמסתייע מלשון הגמ' שקרא עבודות לכל אלה כו' ומבואר דעת הרמב"ן דיש למנות כל עבודה מצוה בפ"ע וא"כ ה"נ מתנות דפנים דהן עבודה בפ"ע וכן מתנות דהיכל דהם ג"כ עבודה בפ"ע וכל' רש"י יומא הנ"ל דטעמא דר"מ דעבודה שלא נגמרה כמי שאינה כו' וא"כ מדגמר כל מתנות שבפנים ונשפך הדם אינו חוזר לפנים רק מתחיל בהיכל גם לר"מ כמבואר ביומא שם א"כ ע"כ דפנים והיכל כל אחד עבודה בפ"ע ומש"ה חשוב הפנים שפיר שנגמרה עבודה וא"כ כיון שכל אחד עבודה בפ"ע שפיר יש למנות כל אחד מצוה בפ"ע ואין זה דבר זר כ"כ:

ואולם ברש"י מנחות (דף ט"ז ע"ב) ד"ה והאי כיון דחשיב כו' כ' דכל הזאות דפנים ודהיכל כו' עבודה אחת ובזבחים (דף מ"ב ע"ב) ד"ה כי הדר מדי מסיים ג"כ זיל הכא חצי עבודה היא כו' יעוי"ש] ואולם מסוגי' דיומא (דף ס"א ע"ב) שם יש להוכיח קצת עוד יותר מזה דלא לבד דהפנים וההיכל כו' כ"א עבודה בפ"ע רק דגם בפנים גופי' כל הזאה והזאה בפ"ע היא עבודה בפ"ע וכן בהיכל כו' וזה מדאמר יומא (דף ס"ב ע"ב) שם אשם מצורע שנשפך דמו קודם מתן בהונות באנו למחלוקת ר"מ כו' [לפי גירסת התוס' שם ד"ה אשם] וא"כ באשם מצורע הרי ב' כהנים מקבלין דמו אחד בכלי למזבח ואחד ביד לבהונות כמבואר ביומא שם ובזבחים (דף מ"ז ע"ב) וה"ל כב' כלים דמוכח מתוס' זבחים (דף מ"ב ע"ב) שם ד"ה כי מדי דחשוב ב' עבודות יעוי"ש ואע"ג דכאן לא הוי ב' כלים ממש כ"א כלי ויד מ"מ אין סברא לחלק בזה וכמובן ועוד דבזבחים (דף צ"ב ע"ב) אמר לעניין חטאת העוף דצוארה ככלי שרת דמי כו' וברש"י שם שהרי לא הוזקקה בקבלת כלי וזהו כלייי כו' וא"כ ה"נ היד הוא הכלי שלו כיון שלא הוזקק לכלי וכן מוכח עוד במנחות (דכ"ו ע"ב) דהיכא דלא בעי כלי רק כשר ביד נחשב היד ככלי יעוי"ש ברש"י ד"ה מ"ט משום דבעי לקדושי בכלי כו' דלמד דכשר ביד חשיב היד ככלי וה"ל הנתינה מימין לשמאל כנשפך מן הכלי על הריצפה דאינו נפסל יעוי"ש [ואולם ביומא (דמ"ח ע"א) הוא איבעי' אי ידו כצואר בהמה או ככלי שרת כו' יעוי"ש וכן בירושלמי שם בעי' אי חפנים עשו אותן ככלי שרת לקדש כו' יעוי"ש] וא"כ כיון דבאשם מצורע חשוב ב'

עבודות א"כ ע"כ גם בהך דיוה"כ חשוב ב' עבודות דאל"כ מאי אמר באנו למחלוקת כו' דילמא רק ביוה"כ פליגי דהוי עבודה אחת ומש"ה ס"ל לר"מ דכיון דלא נגמרה העבודה חשיב כמי שאינה ומשא"כ בהך דאשם מצורע דהוי ב' עבודות שפיר י"ל דלכ"ע לא אמרי' דחשיב כמי שאינה:

ודרך אגב הנני להעיר דמ"ש התוס' זבחים (דף מ"ב ע"ב) הנ"ל דכיון דצריך ב' כלים חשיב כב' מינים יש לו שייכות לפלוגתא דכריתות (דף ט"ו ע"ב) אי תמחויין מחלקין יעוי"ש וביותר י"ל דתלוי בפלוגתא דמנחות (דף ק"ב ע"ב) דפליגי ר"ש ורבנן בנודר להביא ב' עשרונות בב' כלים והביאן בכלי אחד וכן להיפוך אי יצא אי אמרי' דקביעותא דמנא מילתא הוא או לאו כלום הוא יעוי"ש ודו"ק ויעוין עוד במנחות (דף י"ג ע"ב) ורבנן ס"ל כו' אבל היכא דאיקבעו בחד מנא כחד דמי יעוי"ש וכיון דהכלי מחבר ב' נפרדים והוי כחד ה"ה להיפוך ב' כלים מחלקין וכמובן ויל"ע עוד בזה מדין כלי מצרף מה שבתוכו לקודש דש"ס חגיגה (דף כ' ע"ב) וגמ' שם (דף כ"ג ע"ב) אם הוא דאוריתא או דרבנן ויל"ע עוד בזה בכמה דוכתי ואכ"מ להאריך בזה

ויעוין עוד מנחות (דף ז' ע"ב) תוד"ה ואם דכתבו דד' מתנות וז' הזאות דפרה כל אחת עבודה בפ"ע וז' הזאות דפרה ג"כ הא מעכבות זא"ז כמבואר במשנה מנחות (דף כ"ז ע"א) והם במקום אחד [כוונתי אתוס' זבחים (דף מ"ב ע"ב) שם דגם מפאת מקום אחד חשיבי חד יעוי"ש] ועכ"ז חשיבי כ"א עבודה בפ"ע וא"כ גם בהזאות דפנים וכן דהיכל כו' ניתן להאמר שפיר דכל הזאה והזאה עבודה בפ"ע אע"ג דמעכבות זא"ז והם במקום אחד ואולם גוף דברי התוס' מנחות הנ"ל צע"ק דמנא להו הא ומה שכתבו ד' מתנות י"ל דפשיטא להו כן מדקיי"ל דקיבל ד' מתנות בד' כלים ונתן מתנה מכל אחת יצא כמבואר בזבחים (דף ל"ד ע"ב) וע"כ הוי ד' עבודות מדאפשר לחלקן בד' כלים וכנ"ל דכלים מחלקין ומשא"כ בעניין ההזאות צ"ע:

והנה יש לדקדק גם מל' המשנה מנחות (דף כ"ז ע"א) הנ"ל ז' הזיות שעל בין הבדים שעל הפרוכת שעל מזבח הזהב מעכבות זא"ז ומשמע ג"כ דכל הזאה והזאה עניין בפ"ע דאל"כ לא שייך ל' מעכבות דוודאי דבר אחד צריך לעשותו כולו ולא חציו ולא שייך בזה ל' עיכוב לומר דחצי האחד מעכב על חצי הב' דוודאי צריך לעשות הדבר כולו ורק בב' דברים ועניינים שונים שייך עניין עיכוב שדבר האחד מעכב על הדבר האחר דאף שהוא דבר בפ"ע עכ"ז דבר זה מעכב בו וכמובן וזה מתאים עם שאר הדברים השנוים שם ב' שעירי יוה"כ מעכבין זא"ז כו' דכל שעיר הוא קרבן בפ"ע והאחד מעכב את חבירו וכן כל שאר הדברים השנוים במשנה שם מתפרשים עד"ז ואולם מה שכתוב שם במשנה

הקודמת הקומץ מיעוטו מעכב את רובו עשרון מיעוטו מעכב את רובו כו' לכאורה הוא סותר זה דכל העשרון הרי עניינו אחד רובו ומיעוטו והכוונה רק דאם חיסר כ"ש פסול כפירש"י שם וא"כ עכ"פ הרי אין כאן ב' דברים שונים שהם רק מעכבים זא"ז ורק כולו דבר אחד וכמובן:

ואולם י"ל לפמ"ש בספרי לקח טוב כלל י"ב אות ג' דהא דקיי"ל רובו ככולו היינו רק כשיש כל החפץ ומשא"כ אם המיעוט חסר לא אמרי' רובו ככולו יעוי"ש בארוכה במש"ש דכשיש כל הדבר אז גם הרוב לבד ממנו נרצה לעניין מצוה מפאת רובו ככולו יעוי"ש ולפי"ז י"ל דה"נ באמת רוב העשרון לחוד עושה פעולת ההרצאה מפאת רובו ככולו אלא דאעפ"כ צריך שיהי' כל העשרון כיון דאילו הי' המיעוט חסר אז הרי לא הייתי אומר רוב ככל ולא הי' הרוב נחשב כל ולא הי' מרצה ומשא"כ עתה שיש כל העשרון באמת שוב הרי גם הרוב ממנו חשוב כל ועושה הרוב בעצם פעולת ההרצאה וא"כ נמצא דהמיעוט הוא רק מעכב באמת היינו דהמיעוט נצרך רק מפאת דלולי המיעוט לא הי' הרוב נחשב כל ולא הי' יכול לרצות ונמצא מציאות המיעוט רק מעכב באמת בריצוי הרוב ומשא"כ עתה שיש המיעוט שפיר הרוב לבדו מרצה ושפיר הרוב והמיעוט ב' עניינים דהרוב מרצה בעצם והמיעוט מעכב בריצוי הרוב וא"כ שפיר שייך גם בזה ל' עיכוב ודו"ק ונכון מאוד בס"ד:

ומדי כתבי ועייני בש"ס מנחות שם עלה בדעתי ליישב קושית תוס' ריש לולב הגזול דל"ל לכם למעוטי גזול ת"ל דה"ל מהב"ע יעוי"ש וי"ל עפ"י גמ' מנחות (דף כ"ז ע"א) שם דד' מינים אין מעכבין זא"ז ביש לו ובתוס' שם בשם בה"ג דיכול ללוקחם אחד אחד בזא"ז רק שיהיו לו כל הד' יעוי"ש ולפי"ז י"ל דנ"מ להיכא דהי' לו ג' מינים שלו ומין הרביעי גזול ולקח הג' מינים ואחר כך קנה המין הרביעי ולקח גם המין הרביעי משלו דלולי קרא הרי הי' הפסול רק משום מהב"ע דאינו פסול בעצם הדבר דלא יחשב לולב שציותה תורה רק חשיב לולב שפיר רק דמעשהו אינה מתקבלת לרצון מפאת שבאתה בעביר' ואינו פסול עצמותי וכמ"ש בלקח טוב שם בשם המנחת חינוך בארוכה וא"כ בשעת לקיחתו הג' מינים דצריך שיתקבל לרצון לקיחת הג' מינים והמין הרביעי צריך רק שיהי' לו א"כ זה שפיר חשיב יש לו אעפ"י שהוא גזול כיון שאינו פסול והתקבלות לרצון הרי א"צ עדיין שיהי' כי היכא דנימא דהואיל ובא בעביר' אין מתקבל לרצון דצריך רק שיהי' לו לבד ויש לו הא שפיר חשיב כיון שאינו פסול ובשעה שלוקח גם הד' וצריך שתתקבל הלקיחה לרצון אז הרי כבר קנאו ומתקבל שפיר גם לרצון וא"כ שפיר הי' יוצא

ומשא"כ עתה דכתיב לכם א"כ ה"ל פסול כשאר פסולים וחשיב כעץ בעלמא לא לולב שציותה תורה וא"כ שפיר חשיב אין לו ושפיר אינו יוצא ודו"ק ונכון בס"ד:

והנני חוזר לענייננו ואומר דמדיוק ל' המשנה הנ"ל ז' הזיות שעל בין הבדים כו' עדיין אין לברר אם כל הזאה עניין בפ"ע או רק הפנים עניין בפ"ע וההיכל עניין בפ"ע כו' די"ל דכוונת המשנה אינה על כל הזאה והזאה דמעכבות זא"ז דזה פשיטא דז' הזאות דפנים כולם עניין ודבר אחד ולא שייך בי' עניין עיכוב כלל ורק הכוונה דז' הזאות דפנים מעכבות לז' הזאות דהיכל כו' וכן להיפוך כו' וא"כ אין לדקדק מזה רק דהפנים וההיכל כו' כ"א עניין בפ"ע לא דבפנים גופי' כל הזאה והזאה עניין בפ"ע כו' ובכיוצא בזה יש פלוגתא בתוס' ר"ה (דף ל"ג ע"ב) ד"ה שיעור בהא דאמרי' שם (דף ל"ד ע"ב) תקיעות וברכות של ר"ה כו' מעכבות זא"ז אם הכוונה דהתקיעות מעכבות כל אחת לחברתה וכן הברכות מעכבות כל אחת לחברתה או הכוונה דהתקיעות מעכבות את הברכות והברכות את התקיעות יעוי"ש וה"נ ממש יש לספק כן בל' המשנה דז' הזאות שעל בין הבדים ושעל הפרוכת כו' מעכבות זא"ז אם הכוונה דכל הזאות דבין הבדים מעכבות אחת לחברתה וכן הזאות דפרוכת מעכבות אחת לחברתה או הכוונה דהזאות דבדים מעכבות להזאות דפרוכת ודפרוכת מעכבות לדבדים כו' ודו"ק ואולם בתוספתא מנחות פרק ו' איתא כל הזאות של פנים כגון מ"ח של יוה"כ כו' מעכבין זא"ז כו' א"כ התוספתא לא נקטה ל' המשנה דחילקה להזכיר פנים והיכל כו' רק כללה כל המ"ח הזאות דפנים ודהיכל ודמזבח כו' כאחת במספר מ"ח ואמרה שמעכבין זא"ז וא"כ הכוונה דכל הזאה והזאה מעכבת לשאר ההזאות וא"כ מן התוספתא שפיר יש לדקדק לפי דרכנו דגם הזאות שבפנים גופייהו כאו"א עניין בפ"ע וכן דהיכל כו' [ויש צע"ג בתוס' ר"ה הנ"ל דלא הביאו תוספתא מנחות שם דמפורש שם ב' הדברים ברכות מעכבות זא"ז תקיעות מעכבות זא"ז וברכות ותקיעות מעכבות זא"ז יעוי"ש]:

והנה היות הפנים וההיכל כו' כ"א עניין ועבודה בפ"ע יש לדקדק עוד מגוף הדין דאם נשפך הדם לאחר שגמר מתנות פנים דמתחיל בהיכל לכ"ע ואינו חוזר ומתחיל בפנים וא"כ בכה"ג וודאי דהפנים וההיכל כו' כ"א עניין ועבודה בפ"ע כיון שהם ב' קרבנות והזאות כל אחד מקרבן בפ"ע [ויעוין זבחים (דף מ"ב ע"ב) שם משכחת לה בד' פרים כו' יעוי"ש בתוס'] וע"כ כיון דאילו נשפך הדם אז הי' הפנים דבר בפ"ע וכן ההיכל לכן גם בלא נשפך הדם שוב ג"כ לא חשיבי דבר אחד כיון דמשכחת היות הפנים דבר בפ"ע וכן ההיכל בנשפך הדם ודו"ק וכעין זה ממש בר"ן נדרים (דף פ"ג ע"ב) דכיון דמשכחת לאיסורי נזירות בלא איסור טומאה בנזירות שמשון לכן גם בסתם נזירות דגם הטומאה

אסורה עכ"ז תו לא חשיבי שאר האיסורים ואיסור הטומאה דבר אחד רק כל אחד דבר בפ"ע ולא שייך בי' אין נזירות לחצאין יעוי"ש דהוא דמיון קרוב מאוד לכאן ויעוין ספרי אתוון דאוריתא כלל ט"ז מש"ש עפ"י דברי הר"ן הנ"ל בש"ס חולין (דף ט' ע"א) יעוי"ש וכעת נלענ"ד עוד להבין עפ"י דברי הר"ן הנ"ל דברי הריטב"א יומא (דף ס"ט ע"א) שכ' וז"ל ויש תמהין מ"ש דלגבי כלאים פשוט לן דלא אישתרי בגדי כהונה אחר עבודה כו' ואילו לעניין מעילה מספקא לן אם ניתנו ליהנות בהן לאחר עבודה כו' וכ"ת דלגבי מעילה לב ב"ד מתנה עליהן שלא יהיו קדושין למעול בהן היאך אפשר לומר שיהיו קדושין לחצאין דהא על כרחו בגדי קודש הם וי"ל דאשכחן כמה קדשים שאין בהם מעילה כו' כגון שלמים כו' עכ"ל ודבריו צריכים הבנה ואולם עפ"י דברי הר"ן נדרים הנ"ל מובנים לנכון בס"ד דרק אם לא היינו מוצאים בשום מקום קדושה בלי מעילה אז שפיר הי' הקדושה והמעילה דבר אחד ולא הי' שייך תנאי דיהיו קדושים ועכ"ז לא ימעלו בהם דאין קדושה לחצאין וכקושית הריטב"א ומשא"כ עתה דמצינו פעם קדושה בלי מעילה בשלמים כו' ע"כ גם בקדשים הקרוים קדשי ד' וראוי להיות בם מעילה עכ"ז שוב הקדושה והמעילה ב' דברים שונים ולא חשיב חצאין ושפיר שייך תנאי ב"ד ודו"ק כי זה נכון מאוד בס"ד וביותר דיוק י"ל עפיד"ז בכוונת הריטב"א לפמ"ש תוס' כתובות (דף נ"ו ע"ב) דמתנה עמש"ב דתנאו בטל כגון מקדש ע"מ שאין לך עלי שאר כסות כו' היינו משום דאין קידושין לחצאין כו' יעוי"ש וא"כ מבואר בזה דאין מועיל תנאי לבטל חלק הדבר במידי דחשיב חצאין [ויעוין כתובות (דף י"ט ע"ב) תנאי מילתא אחריתא הוא ומה"ט מפלגינן בין חוץ לע"מ בגיטין ריש המגרש משום דתנאי מילתא אחריתא הוא ולא חשיב שיור בגט וכמ"ש המפרשים וע"כ כל שהתנאי לבטל חלק מגוף הדבר לא מהני וזה מתאים לכאורה קצת עם דין תנאי ומעשה בדבר אחד דלא מהני לפי' התוס' דבעי' תנאי סותר המעשה] וא"כ ה"נ זה כוונת קושית הריטב"א דהא לב ב"ד מתנה א"א שיהי' עדיף מתנאי גמור שהאדם מתנה בעצמו וא"כ כי היכי דתנאי לא מהני במידי דחשיב חצאין א"כ ה"נ ל"ש לב ב"ד מתנה שיהיו קדושים ולא ימעלו כיון דאין קדושה לחצאין וע"ז תי' שפיר דכיון דמצינו פעם לקדושה בלי מעילה שוב הם כ"א דבר בפ"ע ולא חשיב חצאין וכנ"ל [ואולם סיום דברי הריטב"א שם מוכיחים לכאורה על כוונה אחרת ואם גם אין זאת כוונת הריטב"א עכ"ז הדברים בעצמותם ניתנו להאמר בעזה"י ביישוב קושית הריטב"א] ויעוין עוד סוכה (דף נ"ג ע"ב) בפלוגתא דר' יהודה ורבנן דר' יהודה סבירא ליה דתקיעה תרועה תקיעה אחת היא ורבנן סברי דתקיעה לחוד ותרועה לחוד יעוי"ש דאמר ורבנן מאי טעמייהו דכתי' ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו

ואי ס"ד תקיעה ותרועה אחת היא אמר רחמנא פלגא דמצוה עביד כו' והכוונה ג"כ כנ"ל דכיון דמצינו פעם תקיעה בלא תרועה בהקהלת הקהל שוב גם במקום דבעי' תקיעה ותרועה עכ"ז הם ב' דברים שונים ולא אמרי' דתקיעה ותרועה אחת היא ויש להביא עוד דוגמות רבות לזה ואכ"מ לקבל אריך:

[**ומצאתי** עוד בר"ש נגעים פי"ד מ"י דהביא תוספתא המובאה גם ביומא (דף ס"א) שם בעניין לוג שמן דמצורע נתן מקצת המתנות בפנים ונשפך הלוג יביא לוג אחר ויתחיל בתחלה בפנים ר"א ור"ש אומרים יתחיל ממקום שפסק גמר את המתנות בפנים ונתן מקצת בהונות ונשפך הלוג יביא לוג אחר ויתחיל תחלה על הבהונות ר"א ור"ש אומרים ממקום שפסק כו' וכ' הר"ש ע"ז וז"ל יביא לוג אחר ויתחיל בתחלה בפנים קסברי רבנן דכל שבע הזאות מצוה אחת וכן כל מתן בהונות מצוה אחת ור"א ור"ש סברי כל הזאה והזאה מצוה בפ"ע וכן כל בהן ובהן מצוה בפ"ע וכי היכא דפליגי הכא פליגי ביומא (דף ס"א) גבי פרים הנשרפין והתם מייתי פלוגתא דהכא גבי שמן עכ"ל ודברי הר"ש הם בשינוי מדברי רש"י יומא הנ"ל שם בזה ועכ"פ גם הר"ש כ' ל' זה דלר"א ור"ש הם כל אחת מצוה בפ"ע אף דוודאי דלעניין מניין המצוות הכל מצוה אחת ול' מצוה דנקט הוא רק בשיתוף השם לומר דכ"א עניין ודבר בפ"ע וא"כ אין תפיסה עוד גם עלי דלקיטנא ל' זה אם גם בראשונים נמצא ל' זה באותו העניין עצמו]:

ובגוף הספק אי ח"ש דמ"ע חשיב קצת מצוה יש להעיר עוד מגמ' מנחות (דף כ"א ע"א) אלא טעמא דמיעטי' קרא לדם (ממלח) הא לא"ה ה"א דם ליבעי מלת תיפוק לי' כיון דמלחי' נפק לי' מתורת דם כו' מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא כו' הרי דאע"ג דשיעור המלח הוא כמו לקדירה כמבואר שם מ"מ ה"א דאף דא"א למלוח כשיעור מ"מ יהי' חיוב מליחה משהו למצוה בעלמא והיינו דגם הפחות מכשיעור הוא קצת מצוה [ואולם בפסחים (דף ע"ח ע"ב) מייתי בריתא נמנו עליו חבורה אחת (על הפסח) וחזרו ונמנו עליו חבורה אחרת ראשונים שיש להן כזית אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני אחרונים שאין להם כזית שלאחר מינוי הראשונים לא נשאר עוד כזית לכ"א מן האחרונים) אין אוכלין וחייבין לעשות פסח שני ר' נתן אומר אלו ואלו פטורין מלעשות פסח שני שכבר נזרק הדם (דס"ל לר' נתן דאכילת פסחים לא מעכבא) כו' וא"כ לפי סגנון הלשון הול"ל גם בהך דר' נתן ר' נתן אומר אלו ואלו אוכלין ופטורין מלעשות פסח שני וע"כ דכיון דאין לאחרונים כזית וא"א להם לקיים מצות האכילה בשיעורה בכזית אין חייבין לאכול כלל דח"ש דמ"ע אינו חיוב כלל ויש לדון עדיין בזה בהך דפסחים ובאתי רק להעיר. ויעוין בס' נצח ישראל למהר"ל מפראג ז"ל פרק ח' דכ' אהך דתענית (דף

כ"ט ע"א) ורבנן אתחלתא דפורענותא עדיפא וז"ל והתחלת הפורעניות הוא עיקר מפני שהתחלה הוא יציאה אל הפועל שביום ט' הי' התחלת היציאה לפועל ולא כן במדת הטובה שאין הולכין אחר התחלה רק במדת הפורעניות שהרי פורים עושים ביום שנחו ולא כשהתחילו לנצח אויביהם לפי שבהשלמה הי' טובה שלימה שעיקר הדבר כאשר נשלם אבל דבר שהוא פורעניות הולכין אחר התחלה כו' עכ"ל וזה סעד וטעם ג"כ לסברא דרק ח"ש דאיסורין אסור מה"ת משא"כ במ"ע אין ח"ש קיום של כלום כי בעניין הטוב אזלי' בתר השלמה ועיקר הדבר כאשר נשלם ומשא"כ להיפוך בפורעניות וברע גם התחלת הרע כבר הוא רע ולכן גם ח"ש דאיסור אסור ומשא"כ במ"ע כ"ז שאין נשלם אינו כלום ודו"ק] ויש להעיר עוד מכ"ד ואין בכחי להאריך עוד מפני חולשת כחי וגם ממהר אנכי להשיב מפני הכבוד ידידו הדוש"ת וצדקתו הרמה יוסף ענגיל:

סימן ט

ב"ה יום ה' וירא תרנ"ר לפ"ק בענדין. אל כבוד השו"ב המופלא חכים בטריפות כש"ת מו"ה מיכאל נ"י בק"ק ראדאמסק.

מכתבו אשר הגיעני זה זמן כביר והשיגני בזמן רב הטורד ולא נפניתי לעיין בו והנחתיו מידי ובנתיים כבר עיינתי בו והתחלתי לכתוב תשובתו ולא עזבוני פוגי הטרדות ר"ל כפעם בפעם והנה השגתי בשבוע זו מכתב מכבודו ותמה על איחור תשובתי לכן אמרתי לא עת לחשות עוד לבל יחשוב כבודו שחלילה איני חושש להשיבו ואם כי גם היום עצמו טרדותי מצורף לשיעורין כסדרן אשר לי ללימוד ולרשום המתחדש לי ולסידור כתבים שלי ואיני פנוי כלל וכלל ועכ"ז מוכרחני לחמוס עתי יען עבר כבר זה זמן מרובה וכ"ת מפציר ומבקש תשובתי וע"כ לא אוכל לבוא בארוכה כדרכי בעזה"י ואתו הסליחה:

נידון אשר נשאל כ"ת בשוחט ששחט שור ולא שחט כל הושט רק שנשאר מעט מן הושט ומחמת זינוק הדם מבית השחיטה לא יוכל לראות אם נשחט הרוב ובעוד הבהמה מפרכסת ועודה בהזינוק לקח הקצב סכין וחתך הושט מב' צדדי בית השחיטה מזה ומזה מלמעלה לצד הראש ומלמטה לצד הגוף לתת ליד השוחט את בית השחיטה שיוכל לראות אם נשחט הרוב או לא. ונשאל כ"ת בזה והשיב ושלח לי תשובתו לחוות דעתי עלי' והנני להביא חות דעתי בעזה"י על כל דבר מדבריו:

א

מ"ש שאין לסמוך על בדיקת הראיי' שרואין אם נשחט הרוב מחשש דכח ההתכווצות דהוא כח חיוני חלוש במקום החתך מבמיעוט הנשאר מחמת החתך ויוכל להיות

דמיעוט הנשאר נתכווץ אח"כ יותר מחלק הנחתך ומתחלה לא הי' בחלק הנחתך רוב. חשש זה לא סבירא לי כלל וכלל אחרי אשר כל הפוסקים סתמו בלשונם ל' רוב הנראה לעינים והוא לשון הגמ' חולין (דף כ"ט ע"א) ועד כאן לא נחלקו אלא בהבנת ל' זה דהרמב"ם ודעימי' מפרשים דאתי לאפוקי מחצה דאך חשוב כרוב ומצריך רוב בפועל ואילו המרדכי והמהרי"ו כו' והט"ז ופר"ח לפי דקדוקם מל' רש"י בש"ע סי' כ"א מצריכים רוב הנראה לעינים ממש ואתי לאפוקי רוב הנמדד דהוא בצמצום רק בעי' רוב הנראה לעינים שכאשר נראה לעין רוב ממילא אינו רוב מצומצם רק רוב גדול וכמבואר בט"ז ואחרונים שם וא"כ עכ"פ לכ"ע די שיהי' נראה לעין שהוא רוב וכסתימות ל' הש"ע והמפרשים סי' כ"ה ולא אישתמיט אדם לחוש לחשש ההתכווצות שחשש כ"ת וחשש אחר נמצא שם בט"ז ס"ק א' בשם מהרי"ל דבית השחיטה מלא דם וא"א לראות יפה אבל כשראייתו יפה לית מאן דחש לחקירת כ"ת. ומ"ש כ"ת במכתבו בזה"ל ובוודאי במקום שיש רוב בחלק הנשחט שבוודאי אין לחוש לסברתי זאת אבל במקום שלפעמים יש רוב מצומצם ולשפר שיש מעט יותר מחצי' בזה לדעתי אפשר יש לחוש שמה שנשחט מחמת ביעותא דסכין נחלש מעט כח הכווץ כו'. אין לדבריו הבנה שהרי אם נראה לעין שהוא רוב ממילא איננו רוב מצומצם רק רוב גדול וכדברי המרדכי והמהרי"ו כו' הנ"ל דזה כוונת ל' רוב הנראה לעינים דאתי לאפוקי רוב דמדידה דרוב דמדידה אפשר למדוד גם רוב מצומצם משא"כ כאשר הרוב נראה לעינים גם בלי מדידה אז ממילא הוא רוב גדול כי רוב מצומצם שהוא רק משהו לא יושג בראיי' וכך הי' לו לכ"ת לומר דכיון דקיי"ל דבעי' רוב גדול וכדיעה הב' הנ"ל יש לחוש שמא אין כאן רוב גדול באמת רק רוב מצומצם דהיינו שלולי ההתכווצות אשר הי' בחלק הנשחט פחות מבמיעוט הנשאר אשר ההתכווצות הזה יש לחוש עליו שהוא משהו מה לסברת כ"ת אזי לולי הי' התכווצות הזה אז לא הי' הרוב נראה לעינים רק הי' אז רוב דמדידה לחוד ולא הי' מועיל ואולם באמת אין לחוש כלל לזה אחרי שהוא נגד דברי הפוסקים וכנ"ל ומה גם אחרי דהא דמצרכינן רוב הנראה לעינים הוא רק מתנהג דנהגינן כדיעה הב' הנ"ל ובמקום שאין מנהג מכשרי' בהפסד מרובה ברוב מצומצם כמבואר בט"ז ותבואות שור סי' כ"א שם א"כ כיון דמפאת מנהג קאתית עלי' הרי לא נהגינן לחוש לחקירת כ"ת ומעיקר הדין הרי די ברוב מצומצם מדמכשרינן בהפ"מ ברוב מצומצם במקום שאין מנהג:

וגוף חקירת כ"ת בטבע כח ההתכווצות הוא סברת הכרס מבלי שום מקור ואדרבה מל' הגמ' חולין (דף מ"ג ע"ב) כל שחותכו וכויץ זהו ושט עצמו משמע דהחתך גורם התכווצות ומ"ש דכת ההתכווצות הוא כח חיוני ובהתחלש הכח החיוני נחלש גם הכח

הזה ולכן במקום החתך שמתחלש יותר הכח החיוני אזי גם כח ההתכווץ מתחלש יותר. הנה כח ההתכווצות אינו כח חיוני כלל כי גם בדוממים נמצא התכווצות וכנודע בטבע וגם לאויר יש התכווצות והתפשטות והתכווצות והתפשטות של האויר ושל כל דבר הוא לפי נקבי הריקות אשר בו וכנודע בטבע ואין ההתכווצות כח חיוני כלל ואם באנו לדון בזה מפאת כח החיוני נהפך הוא כי נודע בטבע היות כח הטבעי אשר לכל בע"ח מבקש להציל את עצמו ומזה בא מרוצת הדם בחולאים המחממים כקדחיות וכדומה שמפאת היות קלקול וסתימ' באחד האיברים הפנימיים באצטומכא וכדומה והטבע מבקשת להציל את עצמה לכן הכח החיוני מתגבר ביותר ולוחם עם הקלקול והסתימה ומזה בא מרוצת הדם ביותר וכנודע בטבע וע"כ גם כאן יוכל להיות כי בנגוע הסכין בושט אזי הוא בורח בטבע מפני החתך ומתכווץ מעצמו וא"כ נהפך הוא דבמקום החתך י"ל דמתכווץ יותר מבמקום שלא היה שם חתך וסוף דבר אין לנו לחקור חקירות כאלה בנידון זה כלל וכלל כי אין לנו בזה אלא דברי הפוסקים ולולי כ"ת היקר עלי לא הייתי משיב ע"ז כלל:

ב

מ"ש כ"ת על דברי השו"ב שאמר שמנהג השוחטים להכשיר בכה"ג שאין לסמוך על מנהג נגד ההלכה. וודאי במקום שההלכה מבוררת אין במנהג כלום ובר"ה (דף ט"ו ע"ב) ובמקום איסורא כי נהגו מי שבקינן להו וכן בב"מ (דף ע' ע"א) אטו במנהגא תליא מילתא כו' ע"ש ברש"י וכ"ה עוד בחולין (דף ס"ג ע"א) ע"ש ובתוס' בתרא (ד' ב' ע"א) ד"ה בגויל דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם אפי' במקום ששנינו הכל כמנהג המדינה והיינו כשהמנהג נגד הדין יעוי"ש ואולם במקום שההלכה מסופקת מצינו בש"ס עצמו שסמכו על המנהג וכמבואר בברכות (דף מ"ה ע"א) פוק חזי מאי עמא דבר וכ"ה בכמה דוכתי ובירושלמי יבמות (פ"ז ה"ב) כל מקום שההלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג ובמנחות (דף ל"ב ע"א) דרב אית לי' מנהגא וא"כ גם כאן אחרי שהדבר במחלוקת הפוסקים שנוי ודעת השבות יעקב ח"ב סי' נ"ד בכגון זה להתיר אלא שהנוב"י מהד"ת חיו"ד סי' ב' נחלק עליו וודאי דיש לנו לראות איך הוא המנהג ואם המנהג להקל סעד גדול הוא להתיר.

ג

מ"ש דיש להתיר שהי' במיעוט בתרא מס"ס כיון דהבעי' גופה ספק וא"כ אחרי שיש מחלוקת הפוסקים אם כוונת האיבעי' למיעוט בתרא ולדיעות החולקים במ"ב וודאי כשר א"כ ה"ל ס"ס כו'. אין לדבר מזה אחרי שהרמ"א סי' כ"ג סעי' ה' פסק להחמיר

בשהי' במ"ב א"כ הא לא ס"ל ס"ס זאת ובגוף הערתו תמהני שלא עיין בפמ"ג שם סי' כ"ג במשבצות ס"ק ד' דדן בס' אם שהה במ"ב להתיר מס"ס שמא לא שהה ושמא אין השהי' פוסלת וגם קאי שם לפי הסברא דכל פסול שהי' במ"ב רק דרבנן ואעפ"כ סיים דלהלכה ח"ו לומר כן ואילו כ"ת רצה לעשות מכל שהי' במ"ב ס"ס גם בוודאי שהה וגם לפי הסברא דהוא פסול דאוריתא:

ומ"ש דאע"ג דקיי"ל דלא אמרי' ס"ס במקום חזקה מ"מ יש לומר דחזקה דהכא דקלישא לפי שהתעסק לסלק החזקה וכסברת הרשב"א במשמרת הבית ולכן מהני ס"ס ויש בדברי כ"ת גמגום שכ' וז"ל אבל בכאן שהתעסק לסלק החזקה ע"י השחיטה ויש לנו ספק על החזקה עצמה לכן אפשר שדי בס"ס להקל עכ"ל ואיזה ספק יש כאן על החזקה עצמה הרי עד עתה וודאי היתה אסורה מטעם אמ"ה לרש"י או אינו זבוח לתוס' ואולי כוונתו דכיון דהתעסק לסלק החזקה הוי חזקה קלישא אלא דאם האחת ששהה ולא הוי שחיטה א"כ הרי לא התעסק בסילוק החזקה כלל וא"כ כיון שהשהי' ס' ה"ל ס' בעיקר החזקה ואולם ז"א דאפי' שהה עכ"ז כיון דנעשית השהי' רק באונס ובמקרה והתעסקותו הי' לשחוט שפיר חשיב מתעסק לסלק כו' ומה גם בשהי' במ"ב דאחרי ששחט כבר הוכשר וסר איסור אמ"ה ואינו זבוח אלא דע"י שגמר אחר השהי' לשחוט עוד נפסלה השחיטה למפרע א"כ עכ"פ מכי שחט רובא דכבר סר האיסור כו' וודאי הוא מעשה התעסקות גמור לסלק החזקה וז"פ:

והנה מה שנראה מדבריו שהבין בדברי הרשב"א דתלוי במה שהשוחט נתעסק לסלק החזקה טעה ולא עיין היטיב בדברי הרשב"א דאין מבואר שם כן כלל רק איירי לעניין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין דק' מדוע לא אמרי' סמוך מיעוט לחזקה כהך דיבמות (דף קי"ט ע"א) וע"ז תי' וז"ל אפי' תימא בעלמא אמרי' סמוך כו' לא אמרי' אלא ברובא וחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקים לסלקה ורוב המתעסקין מסלקין אותה וודאי ושנתעסק אחד ולא ידענא אם מן הרוב או מן המיעוט על כרחנו יש לנו לומר זיל בתר רובא ומיעוט כמאן דליתא והיינו טעמא דעיסה בבית שהרי רוב הנוגעין בה דוחין חזקת טהרתה כו' עכ"ל וכוונתו נ' דרק ביבמות שם דאיירי ברוב נשים מתעברות כו' דאין הרוב מסלק ודוחה חזקת חיוב יבום שהרי לא כל מעוברות יבמות והעיבור פוטרן מיבום והוא רק רוב דעלמא לכן אמרי' שפיר סמוך כו' ומשא"כ כאן דרוב המצויין כו' הרי מסלקים תמיד במעשיהם איסור אמ"ה כו', ואם כן הרוב כאן לעומת החזקה ממש ולכן החזקה כמאן דליתא והנה גם לכוונת הרשב"א הזאת עכ"ז הך דס"ס דמי לרוב מצויין כו' דגם בס"ס הא הרוב הוא ב' צדדי הספק האומרים להיתיר ששחט יפה

וא"כ הרי הרוב לעומת החזקה ממש ואולם אם נאמר כן א"כ לאו דווקא ס"ס בשחיטה רק כל ס"ס במקום חזקה תמיד הרוב דס"ס לעומת החזקה ודוחה את החזקה וכמובן וא"כ לפי מאי דקיי"ל דל"א ס"ס במקום חזקה א"כ גם בשחיטה שפיר אין לומר ס"ס במקום חזקה:

והנה נתיישבתי די"ל עוד כוונת הרשב"א באופן אחר דכיון דרוב מצויין כו' א"כ ה"ל חזקה העשוי' להשתנות כיון שעומדת לישחט ורוב המצויין כו' הרי מומחין הן וא"כ הרי וודאי דעומדת יותר לישחט מן הרוב ממן המיעוט וא"כ עומדת לישחט שחיטה כשירה וה"ל חזקה העשוי' להשתנות דקלישה וכנודע וה"נ בהך דעיסה כו' כיון דשרצים וצפרדעים מצויין שם והשרצים רוב א"כ הרי העיסה עומדת להיטמא וה"ל ג"כ חזקה העשוי' להשתנות ונהי דאמרינן בחולין (דף ח' ע"א) דבהמה בחיי' אין עומדת לישחט רק לגדל וולדות ולחרישה כו' מ"מ בביצה (דף ד' ע"א) וחולין (דף י"ד ע"ב) איתא דהוא ספק ואם נשחטה הוברר דלשחיטה עומדת וא"כ שפיר בנשחט וס' אם הוא מומחה ושחט יפה א"כ כיון שעסקו בשחיטתה עכ"פ הרי הוברר דלשחיטה עומדת והעמידה הרי לא הי' להשחט מאינו מומחה רק ממומחה וודאי וא"כ שפיר ה"ל חזקה העשוי' להשתנות ודו"ק [ויעוין עוד נזיר (דף ל"א ע"ב) איזה בהמה עומדת לשחיטה ואיזה לחרישה ע"ש דאמר אוכמא למשכי' כו' וע' ב"ב (דף צ"ב ע"ב) דרובא לרדיא זבני וע' ע"ז (דף ט"ו ע"א וע"ב) דתלינן גם בשחיטה וע"ש בריטב"א וע' נדרים (דף ס"ב ע"ב) רוב עצים להסקה ניתנו יעוי"ש בר"ן מוכח דרק ברוב להיתיר תלינן ואילו בהך דע"ז תלינן בשחיטה ומוכח להיפוך לגמרי דגם במיעוט תלינן וכריטב"א שם יעוי"ש והרבה יש להאריך בזה ואכ"מ] והנה לפי"ז יובן ג"כ מ"ש קצת אחרונים דרובא וחזקה רובא עדיף נלמד מלימוד דשחוט ואכול דס' דבמקום נקב קשחיט הוי נגד חזקת אמ"ה ואינו זבוח וקשה מזה ארשב"א הנ"ל דשחיטה שאני דמתעסקין כו' וא"כ אין מכאן ראי' אלעלמא ואולם להנ"ל ניחא דרק אליבא דאמת דאזלי' בתר רובא ומהני שחיטה לכן שפיר כיון שהבהמה עומדת להשחט ורוב המצויין מומחין ועומדת להשחט ממומחה דשחיטתו מועלת שפיר ה"ל חזקה העשוי' להשתנות משא"כ בהך דשחוט ואכול דדנין דשום שחיטה לא תועיל שוב אין החזקה עשוי' להשתנות כלל ושפיר יש ללמוד מכאן דרובא וחזקה רובא עדיף ודו"ק ולפי"ז גם בס"ס בשחיטה כיון דשחט עכ"פ והוברר דלשחיטה עומדת ה"ל חזקה העשוי' להשתנות ומהני שפיר הס"ס ומשא"כ בעלמא שפיר לא אמרינן ס"ס במקום חזקה ודו"ק:

ואולם בהך דמי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו דחולין (דף י"ב ע"א) לכאורה לא שייך סברא דנשחטה הוברר דהא נשחט שם שלא מדעת הבעלים ואצל הבעלים לא עמד לשחיטה

וי"ל דגם שם כיון דהוברר דמוצא הגדי הנאבד או הגונבו הי' בדעתו לשחטו וכיון שהי' בידו וברשותו לשוחטו עמד שפיר גם לפני השחיטה לשחיטה וה"ל שפיר חזקה העשוי' להשתנות ואולם בב"ק (דף ס"ו ע"ב) מוכח דמחשבת גנב וגזלן שחושב לעשות בדבר הגנוב לא מהני כ"ז שלא קנאו יעוי"ש וע' חולין (דף ק"ב ע"ב) חישב לאכלה אבר אבר כו' ע"ש לעניין בהמה בחיי' לאיברים עומדת אי אזלי' בתר דעת בעלים שהבהמה בידם לעשות בה כחפצם איך הוא עומד בדעתו לעשות או אזלי' בתר דעת העולם ע"ש וכ"ז לפלפולא בעלמא דעיקר נ' כהבנתי הראשונה בדברי הרשב"א:

ומ"ש כ"ת עוד דאפשר דאין סברא לומר דמשום דבהמה בחזקת איסור לכן הלכה כמאן. תמהני שלא ידע שזו דעת הכנה"ג ביו"ד בהגהות הטור דבס' פלוגתא ובעי' וכדומה ל"ש חזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין והביאוהו כל האחרונים וגם הפמ"ג במשבצות שם סי' כ"ג ס"ק ד' רמז לסברא זאת בקצרה ובסי' ק"י האריך בה ביותר והוא ג"כ סברת המל"מ פ"ב מהלכות טומאת צרעת ה"א יעוי"ש ואבוהון דכלהו בתוס' ב"ב (דף ל"ב ע"ב) ד"ה והלכתא דכיון דמספקא לן דינא כמאן לא שייך למימר אוקמא אחזקת מרא קמא ע"ש ויעוין בשושנת העמקים כלל י"א ד"ה ספק פלוגתא שהביא סברא זאת וכ' דלפי"ז יוצא דין חדש דבס"ס פלוגתא דרבוותא מהני במקום חזקה אף דבס"ס בגוף המעשה לא מהני במקום חזקה כבסי' ק"י בי"ד הטעם כו' משא"כ פלוגתא לא שייך אוקמי' אחזקה כו' עכ"ל וה"ז כדברי כ"ת שכ' לומר דמועלת הס"ס אף דהיא נגד החזקה כיון דהספיקות ספיקי בעי' ופלוגתא:

ואולם ד"ז דבספיקא דדינא ל"ש חזקה דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא העתיקה אי חזקה מטעם בירור וראי' בגוף הספק או באמת אין החזקה בירור רק דגזה"כ שנניח הדבר כפי מה שהי' עד עתה כדי שלא ישאר הדבר בספק וכמבואר בפיה"מ להרמב"ם נזיר פרק ט' על המשנה שחזקת טמא טמא שרגלים לדבר עש"ה דאי חזקה מטעם בירור אז שפיר שייך לומר דבספיקא דדינא א"א שהחזקה תברר הספק דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ומשא"כ אם הוא רק כדי שלא ישאר הדבר בספק א"כ בספיקא דדינא נמי הרי נשאר הדבר בספק והרי הוא גזה"כ שלא נניח הדברים באפשריות וספיקות ושבכל ספיקות ואפשריות נניח הדבר כמו שהי' עד עתה יעוי"ש בפיה"מ להרמב"ם וא"כ גם בספיקא דדינא כן וכמובן והנה מחלוקת הפוסקים אי אמרי' ס"ס במקום חזקה נ' דתלוי' ג"כ בב' טעמי חזקה הנ"ל דאם הטעם משום בירור י"ל דחזקה הוא בירור טוב יותר מס"ס ודוחה את הס"ס ומשא"כ אם אין חזקה בירור כלל ורק שכדי שלא ישאר הדבר בספק ואפשריות מניחין אותו כפי מה שהי' עד עכשיו א"כ

כשיש ס"ס נגד חזקה דאי לא ניזיל בתר חזקה שוב הרי נדון כפי הס"ס ולא ישאר הדבר בספק לכן שפיר אין החזקה מועלת ודו"ק ולפי"ז בס"ס דבעי' ופלוגתא לעומת חזקה שוב שפיר מועלת הס"ס ממ"נ דאי טעמא דחזקה משום בירור א"כ הא כאן א"א לו לברר דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ואם הטעם כדי שלא ישאר הדבר בספק א"כ כאן הא לא ישאר בספק כיון דיש ס"ס וכנ"ל:

עוד יש להעיר דכאן ליכא חזקת אינו זבוח דהא מכי שחט הרוב הוי זבוח אלא דאח"כ נעשית שהי' וכיון דהשהי' ספק שוב להיפוך יש לכאורה חזקת זבוח אולם ז"א דגם חזקת זבוח ליתא דכששוהה אח"כ אגמ"ל דלא הי' זבוח מעולם והוי ס' בעיקר החזקה ואולם עכ"פ חזקת היתיר אכילה יש כאן דאחרי שחיטת הרוב הי' מותר לאכלו ודומה לדמאי דרוב ע"ה מעשרין אלא דיש חזקת טבל וסמכו חכמים חזקה למיעוט ואסרו דמאי והוא כמו כאן דהוא ס"ס במקום חזקה דס"ס מטעם רוב לרשב"א ומבואר בירושלמי עירובין פרק א' הלכה י' דדמאי דהותר במלחמה אזי כשחזרו מן המלחמה ג"כ מותר הדמאי שבידם ע"ש והטעם מבואר אצלי במ"א והבאתיו ג"כ באתוון דאורייתא כלל א' דכיון דאיסור דמאי רק מטעם סמוך כו' כנ"ל ע"כ זה הדמאי שכבר הותר במלחמה הא נפק לי' מחזקת איסור ואדרבה הא קם לי' בחזקת היתיר ע"ש וא"כ ה"נ דכוותה כיון שכבר הותר הבשר באכילה משעת שחיטת הרוב כו'. ואולם גם ז"א דלא דמי להך דדמאי. דשם הי' באמת מותר במלחמה ולא נתבטל היתיר זה כשחזרו אלמפרע ומשא"כ כאן אילו אכל מן הבהמה אחר שחיטת הרוב ואח"כ גמר השחיטה בשהי' וודאי דאגמ"ל דאכל איסור כיון דאגמ"ל דלא היתה שחיטה מעולם ואמ"ה קאכל וא"כ כל שנולד ספק שהי' ה"ל היתיר האכילה ספק מעיקרו ואולם י"ל דמה שאנחנו החזקנו הדבר בעינינו להיתיר זהו בעצמו חזקה דיש לנו לומר מכח זה שלא שהה אח"כ ולא הית' החזקתנו בטעות וכדמצינו בכמה דוכתי דאמרי' חזקה בכה"ג ע' כתובות (דף כ"ד ע"ב) גדולה חזקה כו' יעוי"ש ה ועי' יו"ד סי' י"ח סעיף י"ג ובט"ז וש"ך שם וכבר האריכו ז"ל בזה ובעודי בטל ילדותי אמרתי בהך דיבמות (דף כ"ד ע"ב) רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר כו' ע"ש דס"ל לרש"י דתצא מן הבעל והתוס' הקשו עליו משם (דף צ"ב ע"א) דלקלא דבתר נשואין לא חיישי' ואמרתי די"ל שיטת רש"י דחזקה כזאת מה שאנחנו החזקנו הדבר בעינינו ואם נחוש לספק הנולד יומצא שהחזקתנו שהחזקנו הדבר עד עתה היתה בטעות אזי חזקה כזאת טובה עוד יותר מחזקה דעלמא שאין הס' מבטל את החזקה בזמן שהית' כבר רק מטיל חשש שנשתנתה אזמן העתיד וע"כ כיון דזמן העתיד עדיין לא הי' במציאות ולכן אין החזקה שמחזיקין שכמו שהי' עד עתה כן יהי' בעתיד אלים כ"כ כעצם החזקה

שהחזקנו הדבר עד עתה וע"כ דווקא בהך דקלא דבתר נשואין דיבמות (דף צ"ב) דאיירי בנישאת עפ"י ע"א ואח"כ יצא קול שבעלה חי דכבר הית' מוחזקת בעינינו דנישואין השניים טובים וכשמותרת לבעלה השני ואי נחוש לקול אגמ"ל דההחזקתנו זאת היתה טעות ושלא חלו נישואי שני מעולם והית' אסורה לו באיסור אשת איש וע"כ שפיר לקלא דבתר נישואין כזה לא חיישי' ומשא"כ בהך דרוכל כו' שאין נאסרת על ידו למפרע רק מכאן ולהבא לכן אין החזקה אלימא כ"כ כיון דזמן העתיד עדיין לא הי' במציאות ושפיר מהני הקול נגד החזקה וכזה נ' ג"כ דעת רש"י במכות (דף ט"ו ע"ב) דפי' דס' קיום העשה לא הוי ה"ס דקיום העשה עומד רק במקום המלקות וכשנלקה כבר תחלה שוב אין קיום העשה מועיל כלום והתוס' פירשו דאינו ה"ס משום דמחזקי' שלא יקיים כמו שלא קיים עד עתה והביאו ראי' מנזיר דלוקה אשתיית יין ולא הוי ה"ס שמא ישאל מפאת דמחזקי' שלא ישאל ע"ש וי"ל ג"כ דרש"י לטעמי' דס"ל בהך דיבמות דהיכא דיש ספק דתובטל החזקה שהחזקנו הדבר עד עתה אזי החזקה עדיפא טפי וכנ"ל א"כ אין ראי' מנזיר כיון דחכם עוקר מעיקרו ואם ישאל אגמ"ל שהחזקנו הדבר עד עתה באיסור בטעות וע"כ שפיר ס"ל לרש"י דנהי דבנזיר לא חשיב ה"ס משום החזקה מ"מ בהך דניתוק הי' לו להחשב ה"ס זולת מפאת דאחר המלקות אין הקיום מועיל עוד וכנ"ל והתוס' דמכות י"ל דאזלי בסברתם דיבמות (דף כ"ד) הנ"ל דמביאים ראי' מהך דקלא דבתר נשואין אהך דרוכל יוצא כו' וע"כ שפיר גם בהך דמכות מביאים ראי' מנזיר. כן אמרתי עוד בטל ילדותי. ועכ"פ חזקה דנזיר הנ"ל שכ' תוס' מכות הנ"ל וכ"כ עוד בגיטין (דף ל"ג) וכן חזקת אשת איש שכתבו שם לענין שלא ישלח גט ויבטל שלא בפני השליח כו' הרי הם ג"כ רק חזקות שהחזקנו הדבר כן בעינינו דבעצם הדבר הרי הוא ספק בעיקר החזקה דהא אי יתשל וכן אם ישלח גט כו' ונימא אפקעינהו אגמ"ל שלא הי' נזיר ולא היתה א"א מעולם ואולם י"ל דההחזקה שם הוא על מעשה השאלה והגירושין דמחזקי' דכמו שהי' שוא"ת עד עתה כן יהי' בעתיד וכבר דיברו ז"ל מזה והארכתי גם אני במ"א אריכות רב ואכ"מ:

והנה גם אם נאמר דזה חשיב חזקה עכ"ז בנידון דכ"ת הא ליכא חזקה זאת שהרי בדק השוחט רק אחרי התילדות השהי' אם שחט הרוב וא"כ לפני השהי' הרי גם אנחנו לא החזקנו הבהמה להיתיר וגם יל"ע בכל ס' שהי' דכה"ג אי שייך חזקה מה שכבר החזקנו הדבר להיתיר כיון דהתילדות השהי' במ"ב הרי הוא ס' פסול רק אם הבהמה חי' עדיין דבמתה וודאי דאין החתך שחותך אח"כ בסימנין מעשה שחיטה וכש"ס חולין (דף כ' ע"ב) וכי מתה עומד ומולק ויעוי"ש ברשב"א וא"כ כיון שהתילדות הספק בהכרח רק

בהיות הבהמה חי' עדיין א"כ הרי הי' בבהמה איסור אכילה מפאת אוכל קודם שתצא נפשה וכמבואר בחולין (דף ל"ג) וסנהדרין (דף ס"ג) וא"כ הרי עדיין לא הוחזק הדבר בעינינו למותר באכילה וא"ל דזה איסור אחר הוא ואינו מפאת אמ"ה והעדר זביחה דז"א דזה שייך רק אילו הי' כאן חזקת היתיר בעצם דאז הי' שייך לומר דלעניין אמ"ה ואינו זבוח הא יש חזקת היתיר בעצם כיון דכבר הותרו איסורים אלה ואיסור דקודם שתצא נפשה איסור אחר הוא ומשא"כ כאן שאין כאן חזקה בעצם באמת דבעצם הרי יש ספק בעיקר החזקה וכנ"ל כיון דאילו שהה הא אגמ"ל שלא היתה שחיטה מעולם ורק חזקה דהוחזק הדבר בעינינו שהוא מותר לאכלו ואילו הי' בא לב"ד הי' מורין לו לאכול הוא דיש כאן וא"כ כיון דבאמת הי' אסור לאכול מטעם אחר ולא הוחזק בעינינו למותר באכילה א"כ אזדא לה חזקה זאת ודו"ק היטיב מאוד. ואולם לדעת רש"י חולין (דף קכ"א ע"א) דאיסור אכילה קודם שתצא נפשה הוא רק מדרבנן י"ל דחשיב כבר הוחזק להיתיר כיון דמדאורייתא כבר הי' מותר באכילה בפועל ואילו הי' בא לישאל על הדאורייתא היינו מתירין לו ויל"ע גם בזה והספק דק מאוד מובן מאיליו לבעל שכל צח ואולם סוף סוף מדרבנן עכ"פ הרי לא הוחזק להיתיר וא"כ מדרבנן שוב שפיר יש כאן חזקת איסור כיון דאין חזקת היתיר נגדו ויתיישב בזה סברת רש"י לפי המבינים בדבריו דשהי' במ"ב הוא רק פסול דרבנן יעויין היטיב בתבואות שור ואחרונים ולהנ"ל י"ל הטעם דמעתה עכ"פ דנשאר באיבעי' דלא איפשטא שוב הפסול שפיר רק דרבנן דלעניין הסד"א הרי יש כאן חזקת היתיר לרש"י לטעמי' דאיסור אכילה קודם שתצא נפשה רק דרבנן ולפי"ז כיון דיש עוד ס' פלוגתא דרבוותא אי כוונת האיבעי' לשהי' במ"ב ולדיעות המפרשים בעניין אחר שהי' במ"ב בוודאי שרי א"כ כיון דגם לרש"י אין כאן רק איסור דרבנן שוב ה"ל סד"ר ולקולא וזהו גם לסברת התב"ש דעצם פסול שהי' במ"ב לרש"י הוא דאורייתא דעכ"ז מעתה דהוא איבעי' דלא איפשטא הוא רק דרבנן דמה"ת איכא חזקת היתיר וכנ"ל וא"כ כיון דפירש"י הוא ס' פלוגתא דרבוותא ה"ל סד"ר ולקולא וממ"נ לשיטת הרמב"ם פ"א משחיטה ופי"ח מהלכות סנהדרין דאכילה קודם שתצא נפשה הוא איסור דאורייתא הא הרמב"ם ז"ל אין מפרש איבעי' דשהה במיעוט סימנים כרש"י רק דהאיבעי' אם שהה כדי שחיטת מיעוט סימנים וא"כ אין לנו ראי' כלל לאסור שהי' במ"ב נגד התוספתא דמתרת בהדיא וכמ"ש התוס' ואילו לרש"י דמפרש האיבעי' אשהי' במ"ב א"כ לרש"י לטעמי' דאכילה קודם שתצא נפשה הוא רק דרבנן שוב מדאורייתא הא יש כאן חזקת היתיר ומדרבנן הוא דאסור וככל הנ"ל (דברינו אלה רק לפלפולא דלהלכה הלכתא פסיקתא דשהי' במ"ב אסור אפי' בדיעבד ואפי' בהפ"מ).

ועפ"י דרכנו זה יש להבין ג"כ הא דדייק השבות יעקב מל' רש"י חולין (דף ל"ב) שם דכ' ונ' דהשוחט רוב סימנין והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות ודייק מל' דמוטב כו' שכ' רש"י דהוא רק זהירות לכתחלה אבל בדיעבד אם שהה במ"ב שרי והנוב"י תניינא חיו"ד סי' ב' נחלק עליו יעוי"ש ועכ"פ להבנת השבות יעקב הנה צריך להבין באמת טעמא דרש"י דמדוע לכתחלה אסור ובדיעבד שרי ולשיטת הרשב"א דשהי' במ"ב לרש"י הוא רק פסול דרבנן י"ל דטעמא דמותר בדיעבד משום דה"ל סד"ר ולכתחלה אסור משום דאין עושין סד"ר לכתחלה וכנודע ואולם לפי דרכנו הנ"ל י"ל דבאמת אחרי ששחט רוב הרי כבר הותר ויש כאן חזקת היתיר וראוי שיהי' מותר לגמרי אפי' לכתחלה [ומ"ש למעלה דכיון דנולד אח"כ ס' שהי' ה"ל למפרע ס' בעיקר החזקה זה יש לדחות מסברא וכמובן בנקל די"ל להיפוך דכיון דעד עתה מותר הי' לכן אין הספק הנולד אח"כ ספק כלל כיון דהחזקה מבררת הס' ואין כאן ספק דזה טעם עניין חזקה אם הוא בתורת בירור דכ"ז שלא נתברר ונודע שנשתנה הדבר מחזקתו אין לנו לספק ולחוש שנשתנה] אלא דהא גם אחרי שחיטת רוב עדיין אסור הי' משום אכילה קודם שתצא נפשה ונהי דהוא איסור אחר עכ"ז לדיעות הסוברים דמחזיקין מאיסור לאיסור א"כ הא ס"ל דכל שלא הי' שעת היתיר ממש אל הדבר בנתיים רק נפל מאיסור לאיסור כחד חשיבי וחשיב חזקת איסור כאילו הי' איסור הראשון עדיין קיים ולא נשתנה דזה כל עיקר עניין חזקה שמחזיקין הדבר שלא נשתנה וא"כ על כרחך דמציאות איסור הב' נחשב כאילו הי' איסור הראשון עדיין כאן ולא נשתנה ובמ"א הבאתי לזה דמיונות רבות ואכ"מ וא"כ ה"נ שפיר יש לו להחשב מפאת איסור אכילה קודם שתצא נפשה שעומד בחזקת איסור עדיין לא בחזקת היתיר ודו"ק ואולם לדעת רש"י דאיסור אכילה קודם שתצא נפשה הוא רק דרבנן מבואר בתב"ש סי' כ"ז סק"א דבמקום פסידא דיש חשש יפסיד כל בהמתו לא גזור רבנן ומותר לאכול ממנה קודם שתצא נפשה ומש"ה מותר לשחוט ביו"ט מסוכנת אם יש שהות ביום לאכול ממנה כזית קודם שתצא נפשה דאם לא נתיר לו אכילת הכזית הרי יאסר לשחוט ביו"ט כיון דתהי' השחיטה אז לצורך חול דאסור ביו"ט ויוצרך להמתין עד מוצאי יו"ט וכיון דהבהמה מסוכנת אפשר שתמות בנתיים ויפסידנה ולכן מתירין איסור אכילה קודם שתצא נפשה כדי שיוכל לאכול ממנה ביו"ט ותהי' השחיטה לצורך יו"ט ויוכל לשחוט ביו"ט ולא יפסיד הבהמה יעויש"ה בתב"ש וע"כ שפיר רק בבא לישאל לכתחלה אם מותר לו לגמור השחיטה אחרי ששהה אחר שחיטת הרוב מורין לו שאסור רק ימתין עד שתמות הבהמה מאילי' כיון דשהי' במ"ב הוא ספק והרי אין כאן פסידא

כיון דאפשר להמתין וא"כ לעניין הדבר שאנו דנין עתה היינו למידי דלית בי' פסידא הרי לעניין זה הבהמה בחזקת איסור עומדת כיון דשלא במקום פסידא הוי האכילה קודם שתצא נפשה איסור ויש כאן חזקת איסור מכח זה וע"כ שפיר אסור לגמור השחיטה מפאת החזקת איסור ומשא"כ היכא דעבר וגמר השחיטה אחרי השהי' דאז דנין לעניין איסור כל הבהמה וא"כ שוב לעניין דין זה שאנו דנין הרי אין האכילה קודם שתצא נפשה איסור כלל ושוב איננה בחזקת איסור כלל לעניין הדבר שאנו דנין עליו רק אדרבה ישנה בחזקת היתיר ולכן שפיר בדיעבד שרי ולכתחלה אסור דלגבי הלכתחלה יש כאן חזקת איסור ומשא"כ לגבי הדיעבד ודו"ק היטיב מאוד כי ניתן להאמר ע"ד החידוד:

והנה ראיתי להפמ"ג בשפ"ד סי' כ"ה ס"ק ו' שדן בזה אי שייך לומר דפקע חזקת איסור מפאת שיצא הדבר בהיתיר ע"ש דדומה לנידון שהי' במ"ב דג"כ יצא כבר בהיתיר מכי שחט רובא [לעניין הדאוריתא דמותר לאכול קודם שתצא כו' לרש"י וכנ"ל] וע"ש שהעלה דאסור וע"ש בהגהות הגאון מלבוב ז"ל שהביא שו"ת מהרי"ט סי' ל"ז להיתיר ויש להאריך בזה עוד הרבה מאוד וע' סנהדרין (דף ע"ח ע"א) במשנה המכה את חבירו כו' ואמדוהו למיתה והיקל ממה שהי' ולאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמי' אומר פטור כו' ושם ע"ב בגמ' בשלמא לר' נחמי' היינו דכתיבי תרי אומדני חד אמדוהו למיתה וחי' וחד אמדוהו למיתה והיקל ממה שהי' אלא לרבנן תרי אומדני ל"ל חד אמדוהו למיתה וחי' וחד אמדוהו לחיים ומת ור' נחמי' אמדוהו לחיים ומת לא צריך קרא שהרי יצא מב"ד זכאי וי"ל ג"כ טעמא דהך שהרי יצא כו' דמה שהחזקנוהו לפטור אף שהי' האומד בטעות ע"ש בתוס' עכ"ז ההחזקה מיקרי חזקת פטור וע"כ אינו מתחייב כיון דא"א שיתחייב כ"א כשיש מיעוט מזכין דכולו חייב זכאי וא"כ באמת הרי הי' ראוי לומר סמוך מיעוטא לחזקת פטור אלא דא"כ לא משכחת חיוב מיתה לעולם והרי התורה גזרה להיפוך וא"א גם לחכמים לפטור וע"כ י"ל דזהו רק עכ"פ היכא דההחזקת פטור הוא רק מלפני המעשה דאז איתרע חזקה כיון דעכ"פ עשה מעשה שרוב סנהדרין מחייבין עלי' מיתה ומשא"כ אם כבר נפטר גם לאחר המעשה ע"י האימוד שפיר ה"ל חזקת פטור אלים טפי ואכה"ג הא ליכא גזה"כ וע"כ שפיר פטור מטעם סמוך כו' ואולם ברש"י ותוס' שם מוכח דהך כבר יצא מב"ד זכאי הוא מגזה"כ ע"ש וע"ש עוד ע"ז ב' נזדמנו לו סימנין כו' עש"ה:

והנה נזכרתי עוד דברי הה"מ פ"ט הי"א מה' גירושין דכ' דבנתגרשה בתנאי אם לא באתי כו' אין חוששין מה"ת שמא בא דמה"ת העמד דבר על חזקתו וכיון שנתגרשה אין חוששין לדבר אחר שאין אנו רואין אותו ואין ספק מוציא מידי וודאי אלא שחכמים

חששו בערוה החמורה כו' עכ"ל. הנה דאע"ג דאי בא אגמ"ל שלא הי' גט מעולם ואדרבה בחזקת א"א עומדת עכ"ז כיון דנתגרשה אמרי' דאין ספק בא דאח"כ מוציא מידי וודאי גירושין שהיו כבר וא"כ ה"נ בשהי' במ"ב דכבר היתה שחיטה בשחיטת הרוב לא אתי ס' שהי' דאח"כ ומוציא מידי שחיטה שהית' כבר בהכשר ומ"ש הה"מ דחכמים חששו בערוה החמורה לולי דבריו י"ל דהוא חומרא דרבנן בעלמא לא מפאת ערוה וזה יתכן ג"כ טעם שהי' במ"ב לדיעות דהוא רק פסול דרבנן דכיון דהוא איבעי' דלא איפשטא ע"כ מדאורייתא אין ס' מוציא כו' ולכן הוא רק פסול דרבנן. ונראה דטעמא דאין ס' מוציא מידי וודאי שייך גם בספיקא דדינא דסוף סוף הוא ספק ואין בכחו להוציא מידי וודאי דכבר ואולם צ"ע בזה מהו החילוק שבין אין ספק מוציא כו' לחזקה דמעיקרא והארכתי בזה במ"א ואכ"מ:

וע"ע בס' שו"ת הרי"ם בחידושיו למס' חולין סוגיא דתרתי אוני דסריכן דכ' דאפשר לומר דקרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום אינו וודאי טריפה רק ס' שמא סופו לסתור והא דאמרינן סתמא בכל דוכתי י"ל משום דמוקמי' אחזקה להיפוך דטריפה הוא כיון דקודם שנסתם טריפה והספק אם נתכשרה אח"כ ומוקי אחזקה דהקרום סופו לסתור ועדיין טריפה ע"ש ואולם לסברת הה"מ הנ"ל גם שם ליכא חזקת טריפה דאדרבה מכי עלה קרום הסותם נפק לי' מחזקת טריפות והוא בחזקת כשרות ואין ס' סתירת הקרום דאח"כ מוציא מידי וודאי הכשר הסתימ' דלפנינו ודו"ק:

והנה גם במ"א בחידושי דנתי בזה בעניין חזקה אי שייך חזקה לומר דנתחדש ונעשה מעשה כדי שישאר הדבר בחזקתו וכתבתי דהוא מחלוקת רש"י ותוס' דרש"י פי' הא דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת דהוא איסור אמ"ה והתוס' הקשו דאיסור אמ"ה וודאי אזל לי' ובס' נחלת יעקב ועוד אחרונים ביארו כוונת רש"י דבני מעיים יש להם חזקת אמ"ה ממש כיון דאילו היתי' השחיטה פסולה אכתי אסורים מפאת אמ"ה דכמנחי בדיקולא דמיין וע"כ חזקת הבני מעיים מהני לכל הבהמה כהך דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה ועוד דמיונו רבות לזה וכתבתי במ"א דמה שמיאנו התוס' בזה הוא מפאת דבאמת הרי המיתה מתרת גם איסור אמ"ה דמעיים אלא דמפאת החזקה אתה רוצה להחזיק ולומר דנעשה מעשה להחזיקם בחזקתם היינו דנחתכו מן הבהמה בחיי' ע"י שחיטה בפסול כי היכי דלא תתירם המיתה זה לא אמרי' דנעשה מעשה להחזיק החזקה ודנתי שם בזה וי"ל דזה ג"כ טעמא דהה"מ הנ"ל דאין לומר מפאת חזקת א"א דנעשה מעשה ובא אחרי הגירושין כדי להחזיק החזקה ודו"ק. ואולם לסברא זאת יש לדמות רק ס' שהה במ"ב היינו כשמסופק אם גמר השחיטה אחרי השהי' במ"ב דאז אין להחזיק

שעשה מעשה ושחט אחרי שחיטת הרוב והשהי' כדי להחזיק החזקה ומשא"כ היכא דוודאי נגמר אלא דאתה מסופק עלי' אם היא מעשה הפוסלת בזה יש לחלק בין הך דלעיל וכמובן:

והנה מה שדיברתי למעלה לעניין החזקה דכאן דהוא איבעי' דלא איפשטא די"ל דבשביל החזקה לא ישתנה הדין והנוב"י שם השיג על השבו"י דמתיר בדיעבד וכ' דא"ל דסד"ר לקולא כיון דאיתחזיק איסורא ולא נחית לזה דכאן הוא ס' בעי' כו' והנה נזכרתי בזה עוד ש"ס סוטה (דף ט"ו ע"ב) במשנה הי' מביא פיילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים כו' ובגמ' תנא פיילי של חרס חדשה כו' אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו אבל נתאכמו פניו פסולין כו' בעי רבא נתאכמו והחזירן לתוך כבשן האש ונתלבנו מהו מי אמרי' כיון דאידחו אידחו א"ד כיון דהדור הדור כו' וברמב"ם ה' סוטה פ"ג ה"ט כ' ואם החזירו לכבשן עד שנתחדש כשר ובמל"מ ואם החזירו כו' בעיא דלא איפשיטא בגמ' וכ' מרן ז"ל ואיני יודע למה פסק בה רבינו לקולא ולי נראה דרבינו ס"ל כסברת התוס' שכתבו שם דנתאכמו אין פיסולו כ"א מדרבנן כו' וכיון שכן אזלי' לקולא ככל סד"ר עכ"ל ז"ל והנה דכאן איתחזיק פסול דהא קודם ההחזרה לכבשן פסול הי' ואעפ"כ פסק הרמב"ם ז"ל לקולא וצ"ל הטעם ג"כ כיון דהוא ס' בעי' וס"ל להרמב"ם כסברא הנ"ל דל"ש חזקה בכה"ג וכנ"ל והוא ממש דומה לס' שהי' במ"ב דהוא ג"כ ס' בעי' כו בדרבנן אי דנימא דשהי' במ"ב הוא רק פסול דרבנן ואיתחזיק איסורא ואולם י"ל דהרמב"ם ס"ל דכל סד"ר באיתחזיק איסורא שרי ופליג אהרשב"א בתשובה מובא בש"ך סי' ק"י בכללי ס"ס סי' כ' דס"ל דסד"ר לחומרא באיתחזיק וי"ל ג"כ דלטעמייהו אזלי דטעמא דחזקה כבר הבאתי פיה"מ להרמב"ם נזיר דהוא כדי שלא ישאר הדבר בספק וכנ"ל וזה שייך רק בסד"א דהוא לחומר' רק מטעם ספק ומשא"כ בסד"ר לקולא לרמב"ם דכל דרבנן הוא מה"ת מלא תסור והקשו עליו דא"כ מדוע סד"א לחומרא ודרבנן לקולא ותי' המגלת אסתר דהכי אתנו שיהי' ספק דדבריהם להקל וא"כ כיון דהכי אתנו בפירוש והתירו בפירוש סד"ר ה"ל היתיר וודאי ואין הדבר נשאר בספק דו"ק היטיב ומשא"כ הרשב"א לטעמי' דפליג אהרמב"ם וס"ל דאין דרבנן ד"ת מלא תסור א"כ י"ל דהא דסד"ר לקולא היינו בפשיטות דכיון דדרבנן קיל אין חוששין לספיקו ואם כן אכתי ספק הוא אלא שמקילין בס' זה ואינו היתיר וודאי כמו להרמב"ם דהכי אתנו להתיר הס' בפירוש וע"כ גם בדרבנן שייך חזקה כדי שלא ישאר הדבר בס' ודו"ק ואולם י"ל עוד בנידון הרמב"ם הנ"ל דלא שייך שם חזקה כלל כיון דהפסול רק מפאת דהואיל ואידחי אידחי וא"כ פסול הראשון העצמיי דנתאכמו וודאי הלך לו כיון דעתה נתלבן ואינו אוכם עוד ורק דרוצין לומר דנתחדש

פסול חדש היינו פסול דיחוי וא"כ ה"ל חזקה מפסול לפסול וזה י"ל דלי"ל להרמב"ם ז"ל דהוא מחלוקת הראשונים ז"ל אי מחזיקין מאיסור לאיסור וכנודע אולם ד"ז ספק עצום אי פסול דיחוי נחשב פסול חדש היינו דעניין דיחוי הוא דגילה הכתוב דאחר סילוק פסול העצמיי בקדשים מתחדש בו פסול דיחוי מפאת שנדחה כבר א"ד עניין דיחוי אינו פסול בפ"ע רק שגוף הפסול עדיין במק"ע והגזה"כ הוא דבקדשי' אף שחלף הלך לו הדבר הפוסל עכ"ז עניין ואיכות הפסול אינו מסתלק וכגון במום לולי דגילה קרא דמום עובר כשר הייתי אומר דאף בהסתלק המום עכ"ז עניין הפסול שבקודש אינו מסתלק ודו"ק היטיב ואם נאמר כאופן הב' הנ"ל אין כאן חזקה מפסול לפסול רק החזקה באותו הפסול בעצמו וכמובן ודו"ק:

וזה זמן אמרתי להסביר גוף עניין דיחוי דמצינו בקדשים דהעניין מפאת דהפסול מסלק הקדושה וכמבואר במהרש"א בהאיש מקדש דפיגול ונותר כו' פקע קדושה מינייהו וע' רש"י תמורה (דף ל"ד ע"א) ד"ה ה"ג לא הוי איניש דלמעול דכ' דקלישא קדושתייהו הואיל ואיפסלו כו' וכן הוא בכמה דוכתי דהפסול מסלק הקדושה וע' קונטרס ע' פנים לתורה אות ו' ואכ"מ ואמרתי דזהו טעמא דדיחוי דכיון דבשעת הפסול כבר פקעה קדושה ע"כ נהי דהפסול מסתלק עכ"ז אין הקדושה חוזרת וכל' הגמרא מנחות (דף ק"ב ע"א) דבתר דפקעה לה קדושתי' במאי הדרא רכבא לה כו' עש"ה ולפי"ז שוב שפיר ג"כ החזקה בגוף הדבר ככל חזקה דעלמא דמחזקי' דכמו שפקעה הקדושה כן עדיין לא חזרה ודו"ק היטיב ואולם בפסול דרבנן לדיעות האומרים דאיסורים דרבנן רק א"ג נינהו ואינם בעצם החפץ א"כ אין פסול דרבנן מפקיע הקדושה מעצם החפץ ועכ"ז נוהג בו דין דיחוי כיון דבפסול דאוריתא כה"ג הייתי אומר דיחוי וע"כ כל דת"ר כעין דאוריתא תקון וא"כ בס' דרבנן כה"ג עכ"פ שוב אין כאן חזקה כיון דעד עתה ג"כ לא סרה הקדושה אלא דתרצה לומר דכיון דאילו הי' הס' בדאוריתא כה"ג הי' בו חזקה והי' דין הס' להחמיר כן ראוי שיהי' בדרבנן ז"א דלגבי ספיקות הא לאו תיקנו דבריהם כעין דאוריתא דהא סד"א לחומרא וסד"ר לקולא ודו"ק היטיב מאוד:

והנני שב לענייננו ואומר עוד דלא דק כבודו במ"ש דיש כאן ס"ס כיון דהוא איבעי' דלא איפשיטא ויש ג"כ מחלוקת אם כוונת האיבעי' לשהי' במ"ב. ולא הי' לו להזכיר לשון ס"ס דאין כאן ס"ס דהוא שם אחד ממש דשמא לא נסתפקו חכמים מעולם לפסול שהי' במ"ב ופשיטא דכשר ואת"ל דכוונת האיבעי' לשהי' במ"ב מ"מ הא רק ספק הוא ואכתי יש לספק שמא שהי' במ"ב כשר וא"כ הכל שם אחד הוא דמספקי' שמא שהי' במ"ב

כשר ואין זה ס"ס כמבואר בש"ך סי' ק"י בכללי ס"ס אות י"א ואולם נהי דס"ס לא הוי מ"מ ספק שקול לא הוי דהספק עכ"פ נוטה יותר להיתיר מלאיסור והארכתי בזה במ"א: **וע'** ט"ז ריש טריפות ואולם יש תנא הסובר דגם ס"ס דשם אחד חשוב ס"ס והוא ר' אליעזר לפי' הרשב"ם בב"ב (דף נ"ה ע"ב) ד"ה ספק ביאה יעוי"ש ואמנם לר"א בלא"ה וודאי פשיטא דשהי' במ"ב כשר דר"א הוא האומר בזבחים (דף כ"ט ע"א) וכי מאחר שהוכשר יחזור ויופסל ור"ע פליג עלי' התם וס"ל דאפשר שיהי' כן יעוי"ש וא"כ איבעי' דשהי' במ"ב ע"כ לר"ע הוא דלר"א א"א שתפסול השהי' כיון דכבר הוכשר בשחיטת הרוב וכמובן [וכבר הערותי מזה בלקח טוב כלל ה' וכעת ראיתי שכבר נדבר מזה בתב"ש] ואולם התוס' בב"ב שם גורסים ר' אלעזר ולא ר' אליעזר ואין להאריך בזה:

ד

מ"ש עוד להקשות על פיר"ת דהאיבעי' קאי אמיעוט קמא דא"כ שהי' דפסלה היכא משכחת לה דבמיעוט בתרא הא לא פסלה לר"ת ובמיעוט קמא נמי הא איבעי' לן שלא תפסול ואי בחצי הסימן ג"כ ממ"נ אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד רובא ותו לא מיפסל ואי מע"מ אינו כרוב א"כ ה"ל מיעוט קמא עכ"ד ואין לדבריו פתר כלל דמ"ש ממ"נ אי מע"מ כרוב כו' מה לו לממ"נ הזה הא מסקי' בחולין (דף כ"ט ע"א) דמע"מ אינו כרוב לעניין שחיטה וא"כ אין בזה ספק רק וודאי אינו כרוב ומאי דקשיא לי' דאם אינו כרוב א"כ ה"ל מיעוט קמא לא ידעתי מניין לו דאם אינו כרוב חשיב מיעוט ואמת דבפסחים (דף ע"ט ע"א) פליגי בזה תרי לישני דר' כהנא דלל"ק כיון דמע"מ אינו כרוב נידונין הטמאין כמיעוט ועושין את השני ולאיכא דאמרי לא חשיבי לא רובא ולא מיעוטא ואין עושין לא את הא' ולא את הב' יעוי"ש אבל אין זה עניין לכאן דשם סברת הל"ק דהגזה"כ דאיש נדחה ואין ציבור נדחין שייך רק ברוב דרובו ככולו וחשוב ציבור ומשא"כ במע"מ כיון דאינו כרוב א"כ לא הוי ציבור וכל אחד מן הטמאים נידון ממילא מכח זה כאיש יחידי דנדחה לפסח ב' וז"ש רש"י שם דנידונין כמיעוט יעוי"ש אבל לא דחשובי מיעוט ממש וז"פ וא"כ כאן שפיר מע"מ רק רוב אינו אבל גם מיעוט אינו ושפיר בשחט חצי ושהה ואח"כ שחט חצי הב' שפיר חשוב שהי' כיון דכל מעשה מאלו הב' א"א שתכשיר בעצמה כיון דמע"מ אינו כרוב ולא מהני מחצה להכשיר בשחיטה וא"א שיוחשב שחיטה רק אם תצרף ב' המעשים יחד דבצירוף הם שחיטה וא"כ כיון שהיתה שהי' באמצעיתם א"כ הרי הי' שהי' בתוך השחיטה ושפיר פוסלת וז"פ ולא ניתן ליכתב מגודל הפשיטות רק דזה אפשר להקשות למ"ד דא"א לצמצם א"כ הא א"א לצמצם שישחוט חצי ממש וא"כ ממ"נ בין אם הוא משהו פחות מחצי ובין אם הוא

משהו יותר הא כשר הוא וגם לפי' הר"ש בתוס' חולין (דף כ"ח ע"ב) ד"ה רב דיש ג' צדדים כו' יעוי"ש נמי הא יש כאן ב' צדדים להיתיר ואכתי תישתרי מטעם רוב דסמוך מיעוט לחזקת אינו זבוח הוא רק דרבנן וא"כ אכתי מה"ת איך משכחת שהי'. אולם בלא"ה קושי' מעיקרא ליתא דבבהמה שפיר הוי שהי' דאפי' הוא משהו יותר מחצי מ"מ הא אכתי לא איתכשר דבעי' ב' סימנים ואך במיעוט בתרא דסימן ב' הוא דלא פסול לר"ת כיון דכבר איתכשר וא"כ בין סימן לסימן וכל השחיטה מחצי סי' קמא ואיליך עד מיעוט בתרא דסי' ב' שפיר פסול שהי' לר"ת וז"פ והוא מפורש בתוס' חולין (דף ל' ע"ב) ד"ה החליד יעוי"ש שכתבו וכן שהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש ר"ת במיעוט קמא כו' והשתא לפירושו את"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלא שהי' בעוף מה"ת כיון דהכשירו בסימן אחד עכ"ל ומפורש כנ"ל וצע"ק מחולין (דף ד' ע"א) דמוכח קצת דלמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת גם ה' שחיטה שהי' כו' נאמרו בהלמ"מ אעוף אלא דלא כתיבן מפורש יעוי"ש:

ה

ומ"ש כ"ת עוד בהבנת דעת הר"ת דהאיבעי' אמיעוט קמא דאע"ג דתחב קוץ או מחט במיעוט קמא שלא בתורת שחיטה טריפה מ"מ בשוחט בתורת שחיטה אף אי שוהה אח"כ לית בי' משום נקובת הוושט דנהי דשחיטה א"צ כוונה מ"מ הכוונה מועלת בה וכמו שהאריך בדבריו. יש להעיר בזה לפמ"ש במ"א בהא דשוחט בשבת דשחיטתו כשירה דל"א כ"מ דא"ר כו' דהוא משום דשחיטה אין צריכה כוונה ולא שייך כ"מ דא"ר כו' רק במידי דבעי כוונה דאז הכוונה והדיעה היא שפועלת ועושה המהני וע"כ כל שעובר עבירה ודעתו נגד התורה אין כח בדעתו לפעול ואפי' בשוגג נמי חשוב קצת חוטא בדעתו במה שלא נזהר וכנודע דזה החטא הוא ג"כ בדעת שהדעת יש לו ליזהר ולהשגיח ע"ע שלא יבוא לידי מכשול שוגג ומשא"כ בדבר שא"צ כוונה ודעת כלל ובעי' רק כח גברא ומעשה הגוף בעצמה היא שפועלת ועושה את המהני בזה אין החטא שהוא חוטא בדעתו מעכב את המהני דהחטא אין מתייחס אל הגוף בעצמו שאין לו דעת להיזהר ורק אל הדעת מתייחס החטא וכמובן ועוד טעם דדבר שא"צ כוונה אין מתייחס אל האדם כלל וכמ"ש באתוון דאוריתא כלל כ"ד דמה שהאדם עושה בלי כוונה אין מתייחס למעשהו כלל ורק כנעשה מאיליו נחשב יעוי"ש בארוכה וע"כ לא שייך בזה לומר דלא יועיל מפאת שהאדם עבר אמימרא דרחמנא כיון שאין המעשה מתייחס לו כלל והא דצריך מעשה אדם נחשב גם האדם בזה כקוף בעלמא כיון שא"צ דעתו וגזה"כ הוא דבעי מעשה אדם ולא מהני זביחת קוף אבל עכ"ז כיון שא"צ דעתו אין כאן התייחסות אל

האדם כלל ואין החטא של האדם מעכב את המהני והארכתי בזה במ"א וא"כ יומצא לפי"ז דשוחט בשבת באופן זה היינו בשהי' במיעוט קמא שוב נימא דלא מהני כיון דכאן שוב צריך כוונה דאילו לא כיוון במ"ק לשחיטה הוא טריפה משום נקובת הוושט ואילו מסתימות ל' המשנה חולין השוחט בשבת שחיטתו כשיר' מוכח דבכל גווני דשוחט בחול כשר גם בשבת כשר. ואולם ז"א דכאן נמי הרי אין השחיטה בעצם צריכה כוונה דהכוונה נצרכת רק דאל"כ הי' כאן דבר המטריף וצריכה הכוונה רק לסלק המעשה טריפות ושלא יהי' שם מעשה טריפות אבל לא מפאת עצמיות השחיטה ואכתי שייך שפיר סברא דכ"מ כו' וז"פ:

וגוף דברי כ"ת שכ' דבכוונה תליא מלתא ודעת התוס' דהיכא דשחט לשם שחיטה תו לא מיפסל משום נקב בוושט כי בכל שחיטה כיון שמתחיל לשחוט מנקב תחלה את הוושט אלא משגומר השחיטה מתכשר כו' וככל דברי כ"ת בזה. הנה בחידושי במ"א כתבתי בכוונת הרמב"ם פ"ד משחיטה הי"ג התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט סימנין וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר העכו"ם פסולה ישנה לשחיטתו מתחלה ועד סוף כו' והדברים מחוסרים הבנה ויעוי"ש בנושאי כלים ואמרתי הכוונה דרק למ"ד ישנה לשחיטה מוע"ס א"כ גם ההתחלה שחיטה לא מעשה טריפות וע"כ כאן בשחט עכו"ם מיעוט וגמר ישראל דמעשה העכו"ם איננה שחיטה שוב הוא טריפות ולא הדרא מיתכשרא על ידי שחיטת ישראל אף שיש במעשה הישראל עצמו ג"כ מעשה שחיטה דאין פסול חוזר להכשירו ומשא"כ אם אינה לשחיטה אלא לבסוף א"כ כל שחיטה נמי ההתחלה הוא מעשה טריפות אלא דלכי גמר לשחוט מתכשרת למפרע אע"ג דכבר נעשה בה מעשה טריפות וא"כ ה"ה בשחט עכו"ם מיעוט סימנין וגמר ישראל אלא דמ"מ בעי' רק מיעוט סימנין דאילו שחט יותר א"כ הרי אין במעשה הישראל שלאחריו מעשה שחיטה ואין כאן שחיטה כלל ורק בשחט מיעוט דשחט ישראל בתרי' רובא ויש כאן מעשה שחיטה ע"י ישראל ע"כ מתכשר גם המיעוט הראשון דהי' מעשה טריפות מידי דהוי אכל שחיטה דעלמא וכנ"ל וא"כ לפי"ז גם שהי' במיעוט קמא ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דישנה לשחיטה מוע"ס דלמ"ד ישנה כו' א"כ אין ראי' משאר שחיטה דשאר שחיטה שפיר גם ההתחלה שחיטה ומשא"כ כאן אי חשבת ההתחלה לשחיטה א"כ הרי הי' שהי' בתוך השחיטה ומיפסלא שחיטה וע"כ דלאו לשחיטה חשבת לה וא"כ תו ה"ל מעשה טריפות ומשא"כ אי אינה לשחיטה אלא בסוף א"כ כל שחיטה נמי ההתחלה טריפות אלא דלכי גמר שחיטה מתכשר וא"כ ה"נ שפיר מתכשר על ידי שחיטת הרוב שאחרי השהי' ואולם דוחק לומר דכוונת הגמ' שהה במיעוט סימנים מהו כוונת הספק אי ישנה

לשחיטה מוע"ס כו' דה"ל לתלותו בהדיא בפלוגתא זאת והנה מ"ש כבודו דאם נתחב לה קוץ או מחט וניקב בוושט וגמר לשחוט לא מהני ואם כיוון לשחוט בתחלה כשר וע"כ דהכוונה מכשרת לפמ"ש בדעת הרמב"ם הנ"ל דלמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף אפי' שחט עכו"ם וגמר ישראל כשר יל"ע באמת מה בין שחט עכו"ם לבין ניקב הוושט ואולם הרמב"ם לטעמי' דס"ל דשחיטת עכו"ם מיקריא שחיטה ואסורה רק מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו וגו' וכמבואר שם פרק הנ"ל הי"א ויעוין רמב"ם ה' אבות הטומאות פ"ב ה"י ובכ"מ שם דמוכח דאפי' שח שחיטת קוף שחיטה מיקריא אלא דשחיטה פסולה היא ויעוין חולין (ד' קכ"א ע"ב) דישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה יש לו שם שחיטה עכ"פ לעניין שיטמא טומאת אוכלין ויעיין אתוון דאוריתא כלל א' וא"כ עכ"פ לא דמי לניקב הוושט:

ומה שהביא כ"ת שו"ת ר"ח כהן ראפאפורט דהשואל רצה להתיר מפאת שהחתך במיעוט בתרא לא הי' בכוונת שחיטה והוא ז"ל דחה אותו דכיון דשחיטה א"צ כוונה ע"כ הכוונה לא מעלה ולא מוריד. זה דומה לש"ס פסחים (דף כ"ה ע"ב) דלר' יהודה דדשא"מ אסור ואין האיסור צריך לכוונה אזי להיפוך ג"כ בלא אפשר וקמכוון אין הכוונה עושה איסור ושרי ואולם רבא שם (ד' כ"ו ע"א) פליג ע"ז וס"ל דכל אחד בפ"ע עושה האיסור המעשה גופא גם בלי הכוונה באפשר וכן הכוונה גופא עושה האיסור אפי' בלא אפשר וא"כ ה"נ י"ל דהוי שחיטה הן מפאת המעשה בלי כוונה והן מפאת הכוונה היכא דהמעשה גופא לא הי' ראוי להחשב שחיטה כגון מיעוט בתרא דכבר נעשתה השחיטה ואין המעשה מעצמה עוד שחיטה עכ"ז הכוונה עושאתה שחיטה:

עוד אני חוכך לומר די"ל דשחיטה צריך כוונה בעצם והא דכשר גם בלי כוונה היינו משום דסתמא לשמן קאי והוי כמו מצוות למ"ד דמצוות אצ"כ דכתבו ז"ל הטעם משום דסתמא לשמן קאי וכש"ס זבחים (דף ב' ע"ב) לעניין קדשים דשחיטה נמי מצוה היא לכמה דיעות [ואולם היא רק מצוה של רשות לא של חובה כיון דאי בעי לא אכיל ולא שחיט וא"כ י"ל דלא שייך בזה סתמא לשמן קאי כיון דאינו מחויב לעשות] ויעוין אתוון דאוריתא כלל כ"ג דכתבתי דכוונה היפיכית דפוסלת במצוות היינו ג"כ דבעצם בעי כוונה אלא דסתמא לשמן קאי וע"כ אם כיוון בפירוש להיפוך הרי תו לאו לשמן קאי וחסר תו הכוונה לשמה ומשא"כ היכא דאין הכוונה בעצם נצרכת כלל אז גם כוונה היפיכית אין פוסלת יעוי"ש ולפי"ז לדעת המהרש"ל דכוונת נחיר' פוסלת בשחיטה א"כ גם בשחיטה ע"כ דבעצם צריך כוונה רק דסתמא לשמן קאי וכנ"ל ונזכרתי דגם התב"ש סי' ג' ס"ק ט' כ' בטעם דשחיטה א"צ כוונה משום דסתמא לשמן קאי יעוי"ש

וא"כ לפי"ז עכ"פ שוב לא שייך לומר דכיון דא"צ כוונה ע"כ הכוונה לא מעלה ולא מוריד דז"א דהא צריך כוונה בעצם שפיר אלא דמפאת דסתמא לשמן קאי נחשב ככיוון ומה"ט בכיוון להיפוך לנחירה פסול דכיון דמעתה לאו לשחיטה קאי שוב הרי חסר כוונת זביחה ופסול מפאת חסרון הכוונה וכנ"ל וא"כ כיון דבעצם צריך כוונה שפיר יש א הכוונה מבוא בשחיטה ושפיר יש כח בכוונה לשווי' שחיטה למ"ב ובפשיטות יש לחלק בזה במ"ב בין כוונת שחיטה לשלא בכוונת שחיטה כיון דבאמת שחיטה צריכה כוונה אלא דסתמא לשמן קאי וא"כ המ"ב דלאו לשחיטה קאי תו כיון דכבר נשחטה ואדרבה נפסלת ע"י השחיטה דמ"ב משום שהי' וא"כ שוב המעשה עצמה איננה שחיטה כיון דחסר כוונה כיון דלא שייך בי' סתמא לשמן קאי ומשא"כ בכיוון לשחיטה שפיר הוי שחיטה ומיפסל משום שהיי' וז"פ:

והנה התוס' זבחים (דף ב' ע"ב) ד"ה זבחים הקשו מדוע קטן פסול לשחיטת קדשים מפאת דאין לו מחשבה הא גם סתמא כשר יעוי"ש. וי"ל דהא דסתמא כשר היינו רק בראוי לכוונה משא"כ קטן דוגמת ש"ס עירובין (דף ל"ח ע"ב) ע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר' יוחנן בן נורי אלא בישן דאי בעי למימר לא מצי אמר אבל ניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי יעוי"ש ואם יכון תי' זה א"כ מדקטן כשר לשחיטת חולין באחרים רואין ששחט יפה על כרחך דחולין בעצם אין צריך כוונה כלל דאם לא כן הי' ראוי להצריך גדול ראוי לכוונה וכנזכר לעיל. ונזכרתי דדבר זה דאף דסתמא כשר בקדשים מכל מקום בעי' ראויות לכוונה הוא מבואר בחידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל בעירובין (דף ל"ז ע"א) אהך דדייק התם דר' יוסי אית לי' ברירה מהא דתנן ר' יוסי אומר שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב כו' איזה שירצה כהן יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת ובתוס' שם ד"ה לאיזה שירצה וז"ל פי' הקונטרס אלמא אית לי' ברירה דאי לית לי' ברירה איכא למימר חטאת שהקריב לא שלה הי' אלא לחברתה וקרבן הקרב בשינוי בעלים פסול ואין נראה להשר דהא מוכח בריש זבחים דסתמא לשמה קאי א"כ בלא ברירה אפשר לו להקריב בסתם כו' עכ"ל ובגור ארי' שם הביא קושית השר הנ"ל וכ' ע"ז וז"ל ולא הקשה כלום דאע"ג דסתמא כשר ה"מ היכא דאפשר להקריב לשמה אמרי' דסתמא לשמה הוי אבל כשא"א להקריב דהא לא ידע איזה של כל אחת ואחת אם הקריב סתמא ג"כ פסול כו' עכ"ל וי"ש לחלק בין הך דעירובין לשחיטת קטן ואין להאריך:

וגוף דברי התב"ש הנ"ל צריכים עיון ג"כ מסברא לענ"ד דמש"ש דכיון דהא דחולין א"צ כוונה היינו רק מדגלי רחמנא בקדשים דבעי כוונה מכלל דחולין לא בעי כוונה אם כן

מהא ליכא למילף כ"א דחולין סתמא כשר משום דסתמייהו לשחיטה עומד מה שאין כן קדשים סתמייהו לאו לשחיטת קדשים עומד עכ"ל ז"ל והסברא נותנת להיפוך לענ"ד דקדשים דמצוה לשוחטן א"כ משעה שהוקדשו סתמייהו לשחיטת קדשים עומדין כיון דמצוה לשוחטן ולשם קדשים ומשא"כ חולין סתמייהו לאו לשחיטה עומדין כש"ס חולין (דף ח' ע"א) וכאן אין לומר כדברינו מעלה אות ג' דכיון דנשחטה הוברה דלשחיטה עומדת א"כ נמי סתמא לשמן קאי אם נשחטו דז"א דהתינח בשחט בכוונה אז הובר דהי' דעתו לשוחטו ושלשחיטה עמד גם מקודם השחיטה ומשא"כ בשוחט שלא בכוונה כגון זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה אז לא שייך לומר דהובר דלשחיטה עומדת ושפיר לא עמד לשחיטה קודם השחיטה וא"כ לא שייך סתמא לשמן קאי ועוד צ"ע לענ"ד דכיון דגזה"כ דחולין א"צ כוונה א"כ מנ"ל למידרש טעמא דקרא דהוא משום דסתמייהו לשחיטה עומדין ומדוע לא נימא קרא כדכתי' דבעצם אין צריכים כוונה וסוגיא דעלמא הוא דנקטי' דלא כר"ש דדריש טעמא דקרא והכי מיסתבר כיון דר' יהודה פליג עלי' בסנהדרין (דף כ"א ע"א) ור"ש ור' יהודה הלכה כר"י כמבואר בעירובין (דף מ"ו ע"ב) [ודעת הלח"מ פ"ג מה' מלוה ה"א דדרשי' טעמא דקרא והארכתי בזה במ"א]:

ומ"ש כבודו דלא שייך לומר דכיון דא"צ כוונה ע"כ הכוונה לא מעלה ולא מוריד דנהי דא"צ כוונה מ"מ דעת מיהא בעי שידע שלא שהה ולא דרס. אינו כלום דהידיעה שלא שהה או דרס היינו רק ידיעה ששחט דאילו דרס הא לא הוי שחיטה ובוודאי צריך שידע ששחט כיון דבהמה בחיי' בחזקת איסור וצריך לדעת שנשחטה והותרה ומה עניין ידיעה שנשחטה לכוונת שחיטה ותמהני שהעלה כזאת על הכתב:

ואמנם י"ל דלא שייך לומר דהכוונה לא מעלה ולא מוריד כיון דבעי' עכ"פ כוונת מעשה להרא"ש בהשוחט והאריך בתב"ש סי' ג' ס"ק ז' יעוי"ש וא"כ שפיר יש אל הכוונה מבוא בשחיטה אולם לפי"ז בגומר החתך במיעוט בתרא לאיזה כוונה שתהי' כל שהוא רק כוונת מעשה שפיר ראוי שיפסול וכמובן:

והנה לדעת מהרש"ל הנ"ל דכוונה לנחיר' פוסלת השחיטה י"ל סברא מהופכת דגומר החתך בשהי' במ"ב לשם שחיטה יוכשר יותר מגומר סתם דגומר סתם הוי שחיטה כיון דשחיטה א"צ כוונה והוי שפיר שהי' בשחיטה ומשא"כ במכוון לשחיטה א"כ כיון דהחתך שחיטה ממילא יש כאן שהי' בהכרת ואינו שחיטה באמת רק כנחיר' בעלמא א"כ כוונת השחיטה אדרבה כוונת נחיר' היא ושוב אין החתך שחיטה כיון דבכוונת נחיר' לא הוי שחיטה למהרש"ל ושוב אין השהי' פוסלת [ואולם הסברות מתהפכות בזה ויש צ"ע בכל כיוצא בזה איך נדון ותוס' ב"מ (דף ל' ע"א) ידוע והארכתי במ"א

ואכ"מ] ואולם גוף הדבר בורכא דנהי דע"י כוונת השחיטה אדרבה תופסל השחיטה מ"מ לא מיחשיב כוונת נחיר' דהא גברא סוף סוף לשחיטה קמכוון ולא היתה כוונתו לפסול השחיטה ואך יש לדון היכא דכוונתו באמת לפסול השחיטה מאיזה טעם אשר לו או בבהמת אחר ורוצה להפסידה אז י"ל דאדרבה אינה נפסלת דכיון דכוונתו לפסול השחיטה ע"י כך א"כ אדרבה ה"ל כוונת נחיר' ולא הוי שחיטה למהרש"ל ושוב אין כאן שרי' בשחיטה כלל וכשיר' ודו"ק. אולם יש חילוק בין זה לנידון המהרש"ל דהמהרש"ל קאי אהיכא דעצם הכוונה הוא כוונת נחיר' שאין מתכוון לשחוט רק לנחור ומשא"כ כאן עצם כוונתו באמת לשחוט רק תכלית כוונתו ומבוקשו הוא הפסול ויעוין גיטין (דף ל"ד ע"א) ואמר אביי מנא אמינא לה (דגילוי דעתא בגיטא מילתא הוא) דההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתא יומין ליהוי גיטא אתא ופסקי' מברא אמר להו חזו דאתאי כו' ואמר שמואל לא שמי' מתיא ורבא אטו התם לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי' קבעי והא לא איקיים תנאי' ומבואר סברת רבא דאע"ג דתכלית כוונתו בקיום התנאי הוא כדי שיתבטל הגט עכ"ז אזלי' בתר עצם הכוונה לא בתר תכליתה ועצם הכוונה הרי הוא קיום התנאי והרי לא נתקיים ואביי דפליג ארבא ומייתי ראי' משמואל צ"ל דס"ל דבתר תכלית הכוונה אזלי' לא בתר עצמותה וכיון דתכלית כוונתו הוא ביטול הגט והגירושין שפיר חשיב גילוי דעת של ביטול הגט ואם כן לפי מאי דקיימא לן בגילוי דעתא בגיטא כאביי א"כ גם כאן אזלי' בתר תכלית הכוונה וחשיב שפיר כוונת נחירה [וע"ע יבמות (דף מ"ה ע"ב) מי לא טבלה לנדותה ואע"ג דלא נתכוונה בטבילה לשם גירות רק משום נדה מ"מ כיון דתכלית כוונתה ומבוקשה בהטבילת נדה הוא לשמור דת ישראלי ושתהי' ישראלית כשירה לכן נחשב ממילא כמו כוונת גירות דמבוקשה ג"כ להיותה ישראל ודו"ק] וג"כ י"ל דחשוב כוונת נחיר' כיון דבהכרח השחיטה פסולה וה"ל נבילה לפי כוונת שחיטתו וא"כ כי היכי דפ"ר חשיב בעלמא כמתכוון אעפ"י שאינו מתכוון ה"נ י"ל כיון דבהכרח היא נבילה ממילא הוא כוונה לנחור ולנבל [וע' ס"פ כיצד הרגל נפל מראש הגג כו' והזיק ובייש חייב בד' דברים ופטור על הבושת ואם נתהפך חייב אף על הבושת ובנימוק"י יוסף שם דאם נתהפך לאחר שהתחיל ליפול ונתכוון ליפול על האדם להנאתו חייב אף על הבושת ואעפ"י שלא נתכוון לשם בושת וחיוב בושת בעי כוונה מ"מ כיון שידוע שהי' ניזוק חבירו בזה כמי שנתכוון להזיק דמי כההוא דשבת דמודה ר"ש בפ"ר ולא ימות עכ"ל וע' מכשירין פ"ד מ"א השוחה לשתות מים העולים בפיו ובשפמו בכי יותן כו' ובפי' הרא"ש שם השוחה לשתות כו' בפיו ובשפמו כיון דא"א לו לשתות אם לא שיגעו המים בשפמו מוי הוי כאילו אחשבינהו מידי דהוי אסיפא הממלא בחבית דמים

שאחורי החבית ובחבל שהוא כרוך סביב הצואר כו' כל אלו אעפ"י שא"צ למים כיון דא"א בלא אלו המים בשעת עשיית מלאכתו הוי כאילו אחשבינהו מידי דהוי אמלאכת שבת דכל פסיק רישי' הוי כמתכוון עכ"ל ויל"ע בזה ואין להאריך:

והנה מה שהביא כבודו דברי התוס' יומא (דף ל"ג ע"א) [דאדתנן שם הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו כו' ובגמ' קרצו בכמה אמר עולא ברוב שנים כו' ואף ר"ל סבר ברוב שנים דאר"ל וכי מאחר ששנינו רובו של אחד כמוהו למה שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה לפי ששנינו הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו כו' יכול לא מירק יהא פסול א"כ הוי עבודה באחר ותני' כל עבודות יוה"כ אין כשירות אלא בו הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה וכי מאחר דאפי' פסולא מדרבנן ליכא ל"ל למרק מצוה למרק ובתוד"ה ל"ל למרק תימא והלא אפי' בחולין מוכח בהשוחט שיש לשחוט לכתחלה כל הסימנין ולא סגי ברובא דילמא לא אתי למיעבד רובא וי"ל ה"מ בחד גברא אבל בתרי גברי דכבר שחט כ"ג ונסתלק אי אתא אחרינא וממרק נראה כשהי' ונראה כאילו נשחט הזבח בשנים הוי לן למיסר למרק ומשני מצוה למרק כדי לקבל כל הדם עכ"ל התוס']:

וכתב כבודו ואם לעניין שהי' מה עדיף תרי גברי מחד ומשנה ערוכה היא בחולין בבא חבירו וגמר השחיטה אם שהה כשיעור פסולה עכ"ל ואין לדבריו פתר דאם בא לדקדק מתוס' דיש חילוק בשרי' בין חד גברא לתרי אדרבה יש לדקדק דבתרי גברי גרע מחד דבחד לא מיחזי כשהי' ואפי' שוחט רוב ופוסק ואח"כ גומר ולא היתה השהי' כשיעור לא מיחזי כשהי' משא"כ בתרי גברי מיחזי כשהי' והטעם פשוט דבתרי גברי נראה ההפסק יותר לעיני הרואים ומיחזי כשהי' וגם אדם אחד יכול לצמצם שהייתו לשוב לשחוט מיד קודם שישהה כשיעור משא"כ כשפוסק ובא אחר לשחוט צריך שישגיחו זע"ז שתהי' מעשה של זה סמוך למעשה הראשון וזה קשה יותר ואולם באמת אין לדקדק כלל מתוס' דיותר נראה כשהי' בתרי גברי מחד די"ל דכוונתם דגם בחד ראוי שישחוט לכתחלה כל הסימן יחד לא שיפסוק אחרי שחיטת רוב וישהה ואח"כ יגמור דאף באינו שוהה כשיעור מ"מ ההפסק נראה כשהי' ומאי דנקטו תרי גברי היינו משום אידך חששא דנראה כנשחט הזבח בשנים אבל משום חשש שהי' שפיר י"ל דכוונתם גם בחד גברא כן דאם שחט רוב ופסק יותר נכון שלא יגמור משום דנראה כשהי' משיגמור ואע"ג דבעי' כל הסימן לכתחלה מדרבנן דיותר חיישי' להך דנראה כשהי' מהצרכת כל הסימן ואולי כוונת כ"ת להקשות ממשנה חולין דגם בתרי גברי בעי שיעור שהיי' ומוכח דאם אחר גומר השחיטה ולא הי' שיעור שהיי' בנתיים לית לן בה משום נראה כשהיי' גם בתרי

גברי ואילו מתוס' נ' דבתרי גברי נראה כשהי' ומ"ש כבודו מה עדיף תרי גברי כוונתו על עדיפות הפסול היינו דגרע תרי גברי מחד ואולם גם זה אין קושי' דהמשנה קאי רק אפסול דיעבד אבל אין לדקדק מן המשנה כלל דאם שחט אחד הרוב יש לו לאחר לגמור השחיטה לכתחילה וכ"ש שיהי' מצוה לגמור משום הצרכת כל הסימן דלגבי זה שפיר י"ל דאדרבה יותר עדיף וראוי שלא יגמור משום דנראה כשהיי':

שוב כ' כבודו דק' דקושית התוס' הוא על הלכתחלה דאיך התירו לו לשחוט לכתחלה רק רוב ותירוצם הוא אדיעבד דכבר שחט כ"ג ונסתלק. אין לדבריו הבנה כלל וכלל דקושית התוס' הרי היא על הש"ס דאמר ל"ל למרק וזה הא קאי אהא דתנן קרצו ומירק אחר כו' דע"ז פריך מה עניין המירוק הזה שהאחר ממרק ולמה ממרק ואין קושית הגמ' דימרק כ"ג בעצמו רק הקושי' אגוף המירוק ששנינו שהאחר ממרק מה עניינו וע"ז שפיר הקשו התוס' דעניין המירוק פשוט מפאת שצריך שחיטת כל הסימן לכתחלה וע"ז תירצו דזה בהכרח אין כאן טעם המירוק של אחר כיון דכבר שחט כ"ג ונסתלק ע"כ חשש דמיחזי כשהי' כו' גרע מעניין הצרכת שחיטת כל הסימן מדרבנן לכתחילה ועל כרחך דיש טעם אחר במירוק זה שהאחר ממרק ושפיר שואל הש"ס עליו מה עניינו וא"כ מה הוקשה לכבודו על התוס' ואי דקשיא לי' אגוף הדין דמדוע קרצו ומירק אחר כו' ימרק הכ"ג בעצמו ויקוים שחיטת כל הסימן דצריך לכתחילה וגם לא יהי' מיחזי כשהי' זה אינו קושי' דמה שאין הכ"ג ממרק מבואר טעמו ברש"י במשנה שם (דל"א ע"ב) דא"א שימרק הכ"ג משום הקבלה וכיון דא"א כדיעבד דמי וכמבואר בכמה דוכתי וז"פ:

והנה מ"ש כבודו בפי' התוס' יומא הנ"ל אין דבריו מובנים רק זאת לקחתי מדבריו היות הבנתו דהך דקרצו ומירק אחר כו' היינו שהי' שיעור שהיי' בנתיים ואעפ"כ אין כאן פסול שהי' ואפי' לרש"י דשהי' פוסלת במיעוט בתרא והיינו משום דשהי' פוסלת רק בגומר בתורת שחיטה ומשא"כ בהך דיומא דמירק רק משום דמצוה לקבל כל הדם וא"כ אין המירוק בתורת שחיטה רק עבור קבלת הדם וע"כ אין כאן פסול שהי' וזהו שכתבו התוס' דנראה כשהי' אבל שהי' ממש לא הוי והיינו משום דאין המירוק בתורת שחיטה וכנ"ל אלו דברי כ"ת. והנה מ"ש דנהי דאין המירוק בתורת שחיטה מ"מ מיהת נראה כשהי' זה וודאי ניתן להאמר הרי אין הרואה יודע מה שבלב הממרק ואולי יסבור הרואה שמכוון לשחיטה ויש כאן משום מראית עין ודוגמא לזה בסוכה (דף נ' ע"א) גזירה שמא יאמרו לדעת נתקדשו מפאת שאין הרואה יודע מה הי' בלבו ודעתו אם לקדשן או לא ואולם גוף הבנתו זאת דהך דקרצו ומירק אחר כו' איירי דשיעור שהי' בנתיים לא ידעתי מנא לי' ואי מלשון התוס' דכתבו דנ' כשהי' מניין לו לדקדק מזה דהי'

שיעור שהי' דילמא לא הי' באמת שיעור שהי' ואדרבה משום זה הוא דכתבו התוס' דנ' כשהי' דמ"מ כיון שזה פוסק מלשחוט ואחר בא וגומר יודמה ההפסק לעיני הרואה כשהי' וכנ"ל וגם פעמים יודמה לרואה שיש כאן שיעור שהי' ויש כאן משום מ"ע אבל שהי' ממש לא הוי משום דלא שהה באמת כשיעור ומסברא נמי נ' וודאי דלא הית' שם שהי' כשיעור דלמה הי' להם לשהות כיון דקיימינן השתא בסברא דהשהי' פוסלת או דלכתחילה אסורה עכ"פ מדסוברין דלא הי' מהראוי לגמור גם מפאת מיחזי כשהי' וא"כ ודאי דנזדרזו ולא הית' שם שיעור שהיי' בנתיים וז"פ והנה גם להבנת כבודו שהי' שם שיעור שהיי' בנתיים מה שלא נלענ"ד כלל וכלל עכ"ז גם לפי הבנתו יש לפרש עוד מה שכתבו התוס' דנ' כשהי' דהיינו משום דס"ל באמת כפיר"ת דשהי' במ"ב אינו פוסל דלא קאי האיבעי' אשהי' במ"ב ונקטינן כתוספתא דתני בה דשחיטתו כשירה בשהי' במ"ב ואולם עכ"ז ס"ל לתוס' דהיינו דוקא מדינא ובדיעבד אבל לכתחילה אין לו לגמור השחיטה אחרי ששחט רוב ושהה דמ"מ מיחזי מיהת כשהי' וז"ש התוס' דנ' כשהי' כיון דהוי במ"ב וע"כ אין כאן תו פסול שהי' ממש רק נ' כשהי' ואיך שיהי' עכ"פ הבנת כבודו בדברי התוס' דמה שכתבו נ' כשהי' היינו משום דלא הי' הגמר בתורת שחיטה הנה הוא טעות נגלה במושכל ראשון דהא התוס' אקושית הגמ' קאי דל"ל למרק דאכתי לא ידע משינויא דמצוה למרק עבור קבלת הדם רק שואל באמת מה עניין המירוק הזה וע"ז הקשו התוס' דהל"ל דעניין המירוק פשוט עבור שמצוה לשחוט כל הסימן לכתחילה והי' המירוק עבור גמר שחיטת הסימן וע"ז תירצו התוס' דא"א לומר שהי' עבור זה משום דנראה כשהי' וא"כ הרי קאי התוס' להדיא אמירוק בתורת שחיטה ואעפ"כ כתבו רק דנראה כשהי':

והנה בהיותי בזה אומר דלכאורה יש סיוע קצת באמת מסוגי' דיומא הנ"ל לפירש"י אאיבעי' דשהה במיעוט סימנים דהכוונה אמ"ב מדפריך בסוגי' דיומא הנ"ל ל"ל למרק וקשה קושית התוס' וצריך לתרץ דסברת המקשן דאין ראוי למרק מפאת דנראה כשהי' וכתי' התוס' א"כ יש הוכחה מזה דגם במ"ב השהי' פוסלת ונהי דהוא איבעי' דלא איפשיטא עכ"ז ס"ל לגמ' דלכתחילה מיהת וודאי אין לו לעשות שהי' במ"ב ואף לא מאי דמיחזי כשהי' וא"כ כי היכי דיש סברא בזה אלכתחלה שפיר יש לפרש האיבעי' גם אדיעבד דאותו טעם אשר לגמ' לאסור לכתחלה והוא משום גזיר' אטו תוך הסימן או משום מראית העין ויהי' איך שיהי' מאותו טעם אשר לגמ' לאסור לכתחלה שפיר יש לפרש האיבעי' דמאותו טעם איבעי' לי' לאסור גם דיעבד ואולם יש לדחות דאין כוונת הגמ' מפאת נראה כשהי' רק מפאת חשש הב' דכתבו תוס' דנראה כב' שוחטין ואולם

י"ל דיותר מיסתבר לי' לרש"י לפרש חשש הגמ' אנראה כשהי' דבאמת הא מצינו מ"ד בזבחים (דף ע"ט ע"ב) דאין גוזרין גזירות במקדש וא"כ גם כאן מנ"ל להמקשן להקשות דאין ראוי למרק מפאת נראה כבי שוחטין ואתי להתיר ב' שוחטין וע"כ מיסתבר לי' לרש"י יותר דהחשש מפאת נראה כשהי' דאיסור זה יש לו מציאות גם בחולין דאם שחט רוב לא יגמור אחר מפאת נראה כשהי' וע"כ י"ל דכיון דאסור בחולין ע"כ אסור גם בקדשים ולא דמי להך דזבחים דאין גוזרין גזירות במקדש דשם אייריי בגזיר' דהוא בייחוד אמילי דקדשים לחוד יעויש"ה וי"ל דבקדשים בייחוד לא גזרי' ומשא"כ כשכבר גזרו בחולין נוהג האיסור גם בקדשים [ונהי דיו"ט של ר"ה שחל בשבת במקדש תוקעין ולא במדינה וכן כמה שבותים הנוהגים בחולין ולא במקדש אין לדמות גזירות זו לזו וכנודע וע' מהרש"א שבת (דף מ"ב ע"א) על התוס' ד"ה אפי' דכ' דנהי דאין שבות במקדש מ"מ בשאר איסורין מלבד בשבותי שבת ליכא לאיפלוגי בין מקדש ובין גבולין עיין שם היטיב וצ"ע שלא הביא הך דיש מ"ד דאין גוזרין גזירות במקדש וצ"ל כנ"ל דשאני התם דאיירי בגזיר' במילי דקדשים לחוד לא גזרי' יעויש"ה ומשא"כ גזירה דחולין נוהג גם בקדשים ולא מפלגי' בין חולין לקדשים ויש להביא ראי' לזה דהא הא דאין שבות במקדש היינו משום דכהנים זריזין וא"כ אי נימא דבעלמא נמי גזיר' הנוהגת בחולין איכא לאיפלוגי שלא תנהוג במקדש מטעמא דכהנים זריזין א"כ תיקשי מש"ס ב"ב (דף צ' ע"א) שלישית ההין כו' לא ליעביד כיון דהוי במקדש לא גזור בהו רבנן במקדש נמי ליגזור כהנים זריזין הן והשתא מאי משני כיון דהוי במקדש לא גזור גם בחולין ובמדינה הא מפלגינן בין חולין למקדש וגזרינן בחולין אע"ג דלא גזרי' במקדש משום דכהנים זריזין וא"כ ה"נ נהי דלא גזרי' במקדש משום דכהנים זריזין עכ"ז בחולין שפיר נגזור ועל כרחך דלא מפלגינן בשאר גזירות בין חולין לקדשים רק או דגזרי' בתרוייהו או בתרוייהו לא וא"כ שפיר כתיבנא דיותר מיסתבר לומר דחייש המקשן לגזירת נראה כשהיי' דהוא חשש שמציאותו בחולין ונוהג ממילא גם בקדשים ומשא"כ חשש דנראה כבי שוחטין דלא שייך בחולין כיון דבחולין ב' שוחטין לכתחלה ואין לו מציאות רק בקדשים לחוד דגזה"כ שלא יהיו ב' שוחטין זבח אחד וא"כ שפיר תיקשי דמדוע פשיטא לי' למקשן דחיישי' לזה הא יש מ"ד דאין גוזרין גזירות במקדש ודו"ק:

ונזכרתי דרש"י זבחים (דף ע"ט ע"ב) שם פי' בהך דאין גוזרין גזירות במקדש דהכוונה דלא מפסדינן קדשים בשביל סייג דקדשים אחרים יעוי"ש וא"כ זה שייך רק היכא דהגזיר' דרבנן הוא לפסול את הקודש ולהפסידו ומשא"כ כאן הא אין הגזיר' לפסול רק לאסור לכתחלה שלא יגמור אחר את השחיטה ואולם ברש"י מעילה (דף י"א ע"א)

על המשנה דם בתחלתו אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וברש"י יצא לנחל קדרון מועלין בו מדרבנן אבל במקדש אין מועלין בו אפי' מדרבנן לפי שאין גוזרין גזירות במקדש כו' ושם הוא גזיר' בעלמא לא מידי דהפסד קודש ואעפ"כ כ' רש"י סברא דאין גוזרין גזירות במקדש ואולם שם תו הא חזינן דבאותה גזירה עצמה דשייכא במקדש ובחוץ וחילקו בה בין מקדש ובין חוץ וכ"ז שהדם בפנים לא גזרו למעול בו וכשיצא לחוץ גזרו למעול בו ונזכרתי עוד דברי הרא"ש שלהי ע"ז דכ' וז"ל ומשום הכי היו שוברין כל הכלים במקדש אפי' אותם שבישלו בהן אתמול כי לכתחלה לא היו מבשלין בהן גזירה אטו בת יומא כי ברוב הבישול שהי' בעזרה אתי למיחלף עכ"ל ובפלפולא חריפתא שם כ' כי ברוב הבישול כו' הוצרך לטעם לפי שאין כל שבות שגזרו במדינה גזרו במקדש כדאיתא בסוף עירובין עכ"ל וא"כ הרי גם כאן גזיר' דעלמא השייכא בחולין וקדשים והיתה הסברא דהגזיר' דחולין סתמא אין לה להיות גם בקדשים מטעמא דאין שבות במקדש והוצרך הרא"ש לומר דגזרו בקדשים בפ"ע מפאת כי ברוב הבישול כו' וע"ע תוס' חולין (דף קי"ב ע"א) מש"ש ועל כרחך התם הוי טעמא משום דמין במינו מדאוריתא בטל ברוב ובכלי מקדש אוקמוהו אדאוריתא עכ"ל ויש לדון בזה עוד ממקומות רבות ועכ"ז בהך דיומא ל"ל למרק שפיר י"ל כנ"ל דעכ"פ לא הי' לו להמקשן להקשות קושי' וטפי ניחא לומר דכוונת המקשן אגזיר' דשייכא גם בחולין והיתה סברתו דאין לחלק בכמו זה בין חולין לקדשים משנאמר דהית' כוונתו שנגזור גזירה דשייכא רק בקדשים לחוד וכנ"ל]:

ועוד יש חילוק בין חשש נראה כשהי' לנראה כב' שוחטין דב' שוחטין לתוס' חולין (דף. כ"ט ע"ב) ד"ה תרי אינו פסול דיעבד ואילו שהי' הוא פסול דיעבד ומצינו בעלמא בכמה דוכתי דלא גזור שם רבנן אטו דבר שאינו מעכב ע' תענית (דף י"ז ע"ב) שתויי יין דמחלי עבודה גזרו בהו רבנן פרועי ראש דלא מחלי עבודה לא גזרו כו' וכזה מצינו בכמה דוכתי והם מקובצים אצלי בחידושי ואם דבכמה מקומות מצינו גזירות גם אטו דבר שאינו מעכב והארכתי בזה בחידושי כבר כתבתי שאין לדמות גזירות חכמים זו לזו ואין לעשות כלל בזה ואך עכ"פ תיקשי אמקשן דיומא הנ"ל דמנ"ל להקשות דילמא לא גזרו כאן אטו דבר שאינו מעכב וע"כ יותר מיסתבר לי' לרש"י דכוונת המקשן אנראה כשהי' כיון דשהי' הוא דבר המעכב ובאתי רק להעיר:

ומדי דברי צל"ע בתוס' יומא (דף ל"ג ע"א) הנ"ל דמאי הקשו אהא דפריך דל"ל למרק הא צריך המירוק מפאת הצרכת שחיטת כל הסימן לכתחלה מטעמא דדילמא לא אתי למיעבד רובא הא טעם זה א"א שיהי' שם ביומא בהא דמירק אחר כו' דממ"נ אם לא

שחט הכ"ג הרוב א"כ אדרבה נפסלת ע"י מירוק האחר דה"ל עבודה באחר ורק אם שחט רוב וגומר האחר המיעוט שאינו מעכב הוא דלא הוי עבודה באחר משא"כ להצריך המירוק עבור חשש דשמא לא שחט הכ"ג רוב זה א"א דאם לא שחט רוב א"כ תופסל ע"י מירוק האחר מפאת עבודה באחר ודוחק לומר דקושית התוס' מפאת דנרויח לעשות מפסול דאוריתא פסול דרבנן דאם לא נשחט כלל רק מחצה ה"ל פסול דאוריתא ואילו מחמת עבודה באחר הוי בשחיטה רק פסול דרבנן וכמ"ש תוס' שם (דל"ב ע"ב) ד"ה א"כ דזה אינו דהא מדאוריתא אין חוששין לדילמא לא שחט רובא ומדרבנן הא שוב שחיטת הב' פוסל מיהו זה שייך לדין ממ"נ בדרבנן שהארכתי בו בלקח טוב כלל י"ג והבאתי מקומות רבות דיש לחוש כן ולאידך שינויי דתוס' שם (דף ל"ב ע"ב) דמריקה צורך קבלה כו' או דהמירוק אינו מעכב בחולין כו' יעוי"ש א"כ אי חיישי' לדילמא לא שחט כ"ג רובא וגומר הב' מפאת שחיטה עצמה שוב אינו פוסל כלל אפי' מדרבנן דאם האמת שלא שחט כ"ג רוב הרי צריך שחיטת חצי הב' מפאת שחיטה לא מפאת קבלה וגם נוהג בחולין וא"כ אינו פוסל כלל אולם יש בלא"ה פסול אם האמת שלא שחט כ"ג רוב מפאת שנים שוחטין זבח אחד דס"ל לתוס' הנ"ל ד"ה א"כ דפסול גם בדיעבד יעוי"ש ובאתי רק להעיר:

1

ומ"ש כ"ת דנראה לו דאחרי דברי תוס' יומא (דף ל"ג ע"א) הנ"ל דכתבו ל' נראה כשהי' נמשכו השחיטות מהרי"ו ושאר שחיטות דכתבו אם שחט הרוב ושיהה כו' אל יחתוך אותו מיעוט בסכין משום שנראה כשתי שחיטות ובס' גבול בנימין דיני שהי' סעיף א' כ' להדיא שהוא משום מראית העין ולמד כן מלשון מהרי"ו הנ"ל דכ' דנראה כשתי שחיטות עכ"ד כ"ת. הנה לפי הפירוש שכתבתי למעלה בתוס' יומא הנ"ל דע"כ נקטו בלשונם ל' נ' כשהי' משום דאזלי לטעמייהו דשהי' במ"ב כשירה וע"כ הוא רק נ' כשהי' משום דהוא מ"ב דמדינא כשר הנה לפי פירוש זה יש לדקדק כן מתוס' הנ"ל דיש עניין נ' כשהי' מיהת במ"ב וע"כ יש לפרש איבעי' דחולין לרש"י דהאיבעי' אמ"ב דסברת האיבעי' לפסול הוא ג"כ מטעם הנ"ל וכמו דסברת הש"ס יומא לאסור לכתחלה מיהת מטעם הנ"ל וכמ"ש כבר כן למעלה ואולם לפי הפי' האחר שכתבתי למעלה דמשום דלא הי' שיעור שהי' בהך דיומא נקטו התוס' ל' נראה כשהי' וא"כ יוכל להיות דרק מפאת זה הוא דנראה כשהי' משא"כ בשיעור שהי' במ"ב חשיב שהי' ממש ואין הפסול מפאת נראה ונהי דגם בשיעור שהי' הרי הוא רק איבעי' דלא איפשיטא עכ"ז י"ל דלכתחלה פשיטא דאסור ולא מפאת נראה לעיני הרואים רק משום גזיר' דילמא אתי לשהוויי מקמי דעביד רובא ובלאו

שיעור שהי' ג"כ אסור לכתחלה בב' בני אדם משום דלעיני הרואים מיהת נ' כשהי' ונהי דהוי גזיר' לגזיר' עכ"ז מצינו בכמה דוכתי גם גזיר' לגזיר' מטעמא דכולה חדא גזירה היא ואין הדברים האלה מסורין לנו ואין לדמות גזירות חכמים זו לזו ע' תוס' חולין (דף ק"ד ע"א) ד"ה ומנא ובנקה"כ סי' צ' ס"ק י"ב וגב י"ל דקושית הש"ס יומא ל"ל למרק הוא באת"ל דפשיטות האיבעי' שהה במיעוט סימנים הוא להחמיר א"כ השהי' פוסלת וע"כ גם בלא שיעור שהי' לכתחלה מיהת אין לגמור השחיטה בתרי גברי משום נראה כשהי' אולם זה דוחק דא"כ הל"ל תיפשוט הא דבעי ר' הונא ברי' דר' נתן כו' וכדרך הש"ס בכל מקום ועכ"פ לפי' זה דמ"ש התוס' נ' כשהי' הוא מפאת דלא הוי שיעור שהי' א"כ אין ראי' על היות הפסול בשיעור מפאת נראה וכמובן:

עוי"ל בהא דבחולין הוא איבעי' שהה כו' ואילו בש"ס יומא הנ"ל פשיטא לי' להקשות למה לי' למרק והוא דאפילו נימא דשהי' במ"ב אין פוסל ואפי' אי לכתחלה שרי עכ"ז חשש מה מיהא איכא ואין ראוי להצריכו למצוה שיעשו תטר כן בכל תמיד דיוה"כ ומצינו כזה בדאוריתא בביטול איסור לכתחלה בר"ן ורשב"א חולין פ' גיה"נ סוגי' דזרוע בשילה דאפי' אי מותר לבטל איסור לכתחלה מה"ת עכ"ז גנאי הדבר וחשיב חידוש מה שציותה תורה לבטלו ויעיין ספרי לקח טוב כלל ח' אות י"ב מה שהארכתי בזה והבאתי דמיונות לזה יעוי"ש וכבר רמזתי ע"ז למעלה דכוונת הש"ס יומא הוא דלעניין זה יש לחוש עכ"פ דלא הי' לנו לצוות ולחייב לעשות כן:

ואולם מה דנקטו השחיטות ל' נראה כשוחט ב' שחיטות א"צ לומר דדייקו לי' מתוס' יומא הנ"ל דבהדיא מפורש ברשב"א חולין (דף ל' ע"ב) ד"ה החליד דפסול שהי' כו' במיעוט בתרא לרש"י הוא משום שלא יראה כשוחט בפסול שחיטה עכ"ל וגם דברי הראב"ד בהשגות פ"ג ה"ד דפי' ג"כ כרש"י וכ' מאן מוכח כו' יש לפרשם כן דמה מוכיח דכבר שחט הרוב ואין הרואה מבחין ויודע זה וכשרואה ששהה ואח"כ חוזר ושוחט יחשבהו לשהי' בשחיטה ויש כאן משום מראית עין הרואה ואולם המל"מ שם הבין בכוונת הראב"ד דהוא משום גזיר' דילמא אתי לשהוויי קודם רוב ואולם מגוף ל' רש"י דכ' בחולין (דף ל' ע"ב) שם או דילמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא מוכח דאין טעמו משום מראית העין:

ומ"ש כ"ת דמל' רש"י משמע ג"כ פסול רק בגומר בתורת שחיטה ולא ידעתי מדוע כ' משמע הלא מפורש כן ברש"י דכ' ונראה דהשוחט רוב כו' והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה אלא דכ' אח"כ דמוטב שיכה על הצואר בסכין כו' וק' דלפי תחלת דבריו דאסור רק לחתוך בתורת שחיטה א"כ לחתוך שלא בתורת

שחיטה שרי א"כ ל"ל עצה דיכנה על הצואר והו"ל למימר דיחתוך בכוונה להדיא שנא בתורת שחיטה וידובר בזה להלן אי"ה:

ואולם לדברי הרשב"א ושחיטות מהרי"ו דהפסול משום מראית עין הרואה [וע' ט"ז סי' כ"ב סק"א וסי' ע"ו סק"ח] לכאורה אין סברא לחלק בין מכוון בתורת שחיטה לשלא בתורת כו' שהרי הרואה אין יודע כוונתו ויש כאן משום מ"ע בכל גוונא וכמו שכתבתי כבר למעלה ואולם י"ל דבגומר שלא בתורת שחיטה אז ממ"נ כשר דאם הפסול מדינא מפאת דאם גומר לשחוט אזי גם המ"ב מן השחיטה והוי שהי' בשחיטה וכל' רש"י דכולה חדא שחיטה הוא א"כ לפי סברא זאת כשר שלא בתורת שחיטה דכיון דמכוון שלא בתורת שחיטה אינו שחיטה רק מעשה חתיכה בעלמא וליכא שהי' בשחיטה דמה"ט כ' רש"י בתורת שחיטה משום דלטעמי' אזיל דפוסל מפאת דכולה חדא שחיטה הוא וס"ל דזה שייך רק במכוון לשחיטה וכנ"ל ואם הפסול הוא משום מראית עין הרואה א"כ הרי הוא רק דרבנן וא"כ כיין דהוא איבעי' דלא איפשיטא א"כ הו"ל סד"ר ולקולא וכשר בלא"ה וא"ל דאיתחזיק איסורא וכמו שהשיב הנוב"י על השבות יעקב דז"א דנלענ"ד דאם האיסור רק משום מ"ע הרואה אין כאן חזקת איסור אינו זבוח כלל דגם מדרבנן הרי הוא זבוח לגמרי אלא דעכ"ז אסרוהו חכמים איסור גרידא לאכלו כדי שלא יחשוב הרואה שאכלו איסור ולא מיבעיא אם האיסור משום חשד וכרוב איסורי מראית העין עיין רש"י ע"ז (דף י"ב ע"א) ד"ה כל מקום שאסרו חכמים כו' דהוא רק איסור דעלמא ואיסור מבחוץ לגמרי שאסור להביא עצמו לידי חשד ונלמד מקרא דוהייתם נקיים מד' ומישראל עי' שקלים פ"ג מ"ב וש"ס פסחים (דף י"ג ע"א) והארכתי במ"א וכאן הוסיפו לאסור גם בדיעבד מכח איסור זה אבל הרי אין איסור זה איסור ופסול זביחה והרי הוא זבוח שפיר לגמרי ואעפ"כ אסור משום חשד וא"כ אין כאן חזקת אינו זבוח [זולת למ"ד דמחזיקין מאיסור לאיסור י"ל דיש גם בזה חזקת איסור והך דמחזיקין כו' הרי הוא ג"כ פלוגתא וא"כ אכתי הוא סד"ר ומאי גם דגוף סד"ר באיתחזק איסורא דאסור הוא ג"כ מחלוקת הפוסקים ואע"ג דנקטי' לאסור מ"מ היכא דליכא חזקה רק מאיסור לאיסור י"ל דאין לאסור וצריך אני עדיין לעיין בזה] אולם גם אם האיסור מראית העין כאן הוא כדי שלא יבוא הרואה להתיר שהי' ויבואו לאכול מבהמה שנפסלה בשהי' גם באמצע שחיטה דמצינו גם איסור מראית עין כזה ע' רש"י כריתות (דף כ"א ע"ב) ד"ה שכנסו בכלי והארכתי במ"א עכ"ז י"ל דכיון דמדינא הוא זבוח ואסור רק מפני הרואה שיחשוב שאינו זבוח ע"כ הוא רק איסור גרידא דרבנן שחכמים אוסרים אותו מלאכול אבל לא פסלו השחיטה בעצם ולא נתנו לו תורת אינו זבוח ולא הוי בחזקת אינו זבוח וכעין זה

בש"ך סי' ל"ט ס"ק מ"ב דנהי דמחמירין מדרבנן בנאבדה הריאה עכ"ז אין הבהמה עומדת בחזקת איסור מכח זה כיון דהחומרא רק מטעם אחר מפאת דלא עביד כתיקון חכמים כו' אבל איננו מכח חשש טריפות בעצם וע"כ לא שייך חזקת איסור מכח זה ויעוין שם היטיב וא"כ ה"נ כיון דהאיסור רק מפאת הרואה אבל לא מפאת שחכמים חושבים אותו לפסול שחיטה בעצם שפיר הוא זבוח גם מדרבנן אלא דאעפ"כ אסרוהו מלאכול משום מראית העין אבל אין כאן חזקת אינו זבוח וא"כ שוב שפיר יש לפסוק האיבעי' לקולא וע' ר"ש כלאים פ"ב משנה א' בשם הירושלמי תמן את מרבה לבטל איסור תורה ברם הכא את מרבה לבטל מפני מראית העין כו' ומדלא אמר ברם הכא את מרבה לבטל מפני איסור דרבנן מוכח קצת דאין הכוונה להתיר ביטול איסור דרבנן רק במראית עין דוקא דכיון דהאיסור רק מפני מראית עין הרואה לכן אם מבטלו ולא יהי' שוב מראית עין הרואה א"כ הרי סר האיסור והוי כמסיר ומסלק האיסור לא כמבטלו דו"ק היטיב ואולם אילו הי' מראית העין נחשב איסור עצמיי אכתי הי' ראוי שיהי' אסור לבטלו דסוף סוף עתה כ"ז שלא נתבטל הוא איסור עצמיי אף שטעמו משום מראית העין והרי הוא מבטל איסור וע' סוכה (דף נ"ג ע"ב) סימנא הוא ורחמנא שווי' מצוה וא"כ משמע דאין מראית העין איסור עצמיי וע' ש"ך יו"ד סי' ס"ו ס"ק י"א דמוכח דגם איסור מראית העין אסור לבטל לכתחלה ודיברתי מזה במ"א ואכ"מ כ"כ]:

ואולם נ' דמצינו לכאורה גם בעניין מראית עין דאינו זבוח דעשאו את המראית עין לדבר עצמיי ואחשבוהו לאינו זבוח בעצם לא שיהי' האיסור בעניין המראית עין לבד והוא בר"ן פ' בהמה המקשה ע"ש בעניין בן פקועה שהפריס ע"ג קרקע דטעון שחיטה משום מראית עין ואין הטריפות פוסלות בו ובר"ן שם דבטריפות ליכא משום מראית עין שאין הכל בקיאין בהלכות טריפות וכ' הרשב"א ז"ל דבשחיטה נמי אפשר שאפי' החליד או דרס מותר שאין הרואה יודע שהחליד או שדרס כו' ואחרים אומרים דכיון דאצרכוהו שחיטה כל הלכות שחיטה פוסלות בו כו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש שם סי' ו' דכל פסולי שחיטה פוסלין בו דכיון דאצרכוהו שחיטה בעי שחיטה מעליותא [וע"ש סי' ה'] וע' ט"ז וש"ך סי' י"ג ומבואר דאף דהאיסור רק משום מראית העין מ"מ גם בשוחט בפסול שאינו ניכר דליכא עוד מראית עין ג"כ פסול והרי דמשום מראית עין דאינו זבוח דיש בבן פקועה שהפריס כו' דאין הכל יודעין דהוא בן פקועה ויחשבוהו בהמה שלא נזבחה הצריכו מפאת המראית עין זביחה בעצם לא לעשות לבד שלא יהי' שם מראית עין דהא בפסול שאינו ניכר כה"ג ליכא עוד מראית עין ואעפ"כ אסור ועל כרחך דהצריכו זביחה בעצם וא"כ ממילא על כרחך ג"כ דעשאוהו מפאת המראית עין שבו לאינו זבוח בעצם

מדחייבו בו זביחה בעצם דאילו במה שהוא כבר נזבח הא לא שייך עוד זביחה ומדחייבו בעצם זביחה לא סילוק המראית עין לבד רק זביחה בעצם על כרחך דהוא ג"כ אינו זבוח בעצם מדרבנן ולכן שייך בי' זביחה בעצם דו"ק היטיב מאוד (ואין קושיא מהא דשאר טריפות אין פוסלות בו דטריפות הוא סוג אחר ולגבי טריפות לא אמרו דבריהם כלל ורק לגבי זביחה הוא דאמרו דלעניין זביחה עשאוהו בעצם אינו זבוח והצריכו בו בעצם זביחה שנית ומצינו כזה בכ"ד במילי דרבנן והמה מקובצים אצלי בחידושי במ"א ואכ"מ כ"כ כי כאן הדבר פשוט כנ"ל דמשום המ"ע חשיב אינו זבוח בעצם מדצריך זביחה בעצם וכנ"ל] וא"כ כי היכא דמצינו במ"ע דאינו זבוח דב"פ שהפריס כו' דעשאוהו אינו זבוח בעצם משום המ"ע כך הא יכול להיות שפיר דגם מ"ע דאינו זבוח מפאת שהי' במ"ב ג"כ עשאוהו בעצם אינו זבוח ושייך בי' איפוא שפיר גם חזקת אינו זבוח כיון דהוא אינו זבוח בעצם ודו"ק היטיב [ואפי' תאמר בהך דב"פ שהפריס כו' דאין העניין דהצריכו בעצם זביחה רק דהצריכו לעשות מעשה הזביחה כמו שצריכה להעשות בשאר בהמה אם דאין זה נראה כלל לענ"ד דממ"נ או דיש רק עניין המראית עין כמו שהוא דאין יודעין בו דהוא ב"פ ונראה לבהמה בלתי זביחה וצריך רק לסלק את המראית עין שיש בו וא"כ צריך רק לעשות שיהי' נראה לרואה לזבוח וראוי דתיסגי גם מעשה שחיטה פסולה כל שאין הפסול ניכר או שעשאוהו דבר עצמיי ואחשבוהו בעצם אינו זבוח והצריכו בו זביחה בעצם אבל שיצריכו לעשות המעשה בכשרות עצמיי לא זביחה בעצם רק המעשה זה אין לו שום טעם דאם אין כאן עצמיות הא די בסילוק המראית עין לבד ואם יש עצמיות תו ראוי שיוצרך בעצם זביחה לא עשיית המעשה לבד ואך גם אם יתעקש המתעקש לומר כן דהכוונה שם רק על עשיית המעשה בשלימות לא שיהי' בעצם זבוח כי היכא דנידוק דאחשבוהו בעצם לאינו זבוח מפני המ"ע דאל"כ הא לא שייך שיוזבח מה שכבר הוא זבוח וכנ"ל מ"מ עכ"פ גם מן המעשה יש ג"כ ראי' עכ"פ דכיון דלא נסתפקו בסילוק המראית עין לבד והצריכו מעשה כשיר' לגמרי ואפי' פסול שאינו ניכר ג"כ פוסל א"כ הא חזינן עכ"פ דשייך גם במראית עין שיהי' לו מבוא יותר והלאה מעניין המראית עין שבו כיון דהצריכו מעשה כשיר' בעצמותה עכ"פ וא"כ עכ"פ שפיר אפשר ג"כ בהך מ"ע דשהי' במ"ב כו' דיש בו עוד עצמיות יותר דעשאוהו בעצם אינו זבוח ואין פשיטות היות בו עניין המראית עין לבד דאין לו שייכות לזביחה כי היכא דלא לישייך בי' חזקת אינו זבוח רק יוכל להיות שפיר דאיסור מ"ע דאינו זבוח זה הוא דבר עצמיי ועשאוהו מפני המ"ע אינו זבוח בעצם והוא פסול זביחה ושפיר יש גם בו חזקת אינו זבוח ודו"ק היטיב,

ועוד יש להביא ראי' דגם פסול זביחה מפני מראית עין חשיב אינו זבוח בעצם ושייך בי' חזקת אינו זבוח והוא מפלוגתא דרב ור' כהנא בחולין (דף כ"ח ע"ב) אי מחצה כרוב בשחיטה ופריך שם ארב דס"ל דמחצה כרוב מדתנן חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה ומשני מדרבנן דילמא לא אתי למיעבד פלגא ומסיק שם דלכ"ע אין מחצה כרוב בשחיטה ולעניין פסח הוא דפליגי עיין שם ואולם בירושלמי עירובין פרק א' הלכה א' ס"ל לרב דמחצה כרוב באמת בשחיטה והא דבעי' רובא הוא רק משום מראית העין ע"ש דאמר ואפי' כרב אתיא דרב אמר שחיטה מחצה למחצה כשיר' ולמה אמר פסולה משום מראית העין כו' והנה בחולין (דף ט' ע"א) בהך דטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה אמר לא בדק מאי ר"א כו' אמר טריפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבילה ומטמא במשא במאי קמיפלגי בדר' הונא דאמר בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת כו' מ"ס בחזקת איסור אמרי' והא מתה היא ומ"ס בחזקת איסור אמרי' בחזקת טומאה לא אמרי' עכ"ל הגמ' והנה פשוט דהך לא בדק דמתניתא הנ"ל דנבילה כו' היינו שלא בדק אם נשחט הרוב כיון דהדין דצריך לשחוט הרוב ובפחות מזה פסול יהי' מאיזה טעם שיהי' מ"מ כיון דהדין כן א"כ לא בדק זה הכוונה בפשיטות דלא בדק אם נשחט כן כמו שהיא השחיטה ואפי' ביודע איפוא שנשחט מחצה ולא בדק אם נשחט הרוב נמי הדין כן דנבילה ומטמא במשא [וא"ל דבמתניתא הי' מפורש לא בדק אם נשחט מחצה והש"ס לא הביא זה כיון דמסקי' בחולין (דף כ"ט ע"א) שם דמחצה אינו כרוב ולכן הביא הש"ס רק גוף דין הבריתא דבלא בדיקה היא נבילה כו' וממילא לדידן גם בלא בדיקה אם נשחט הרוב הוא כן דז"א דאילו הי' מפורש בבריתא לא בדק אם נשחט מחצה כו' א"כ ה"ל לאתויי בריתא הנ"ל בחולין שם סוגי' דמחצה כרוב לראי' דמחצה כרוב וכמובן ומדלא מייתי לה ע"כ דהבריתא עצמה ג"כ רק כך שנוי' סתם דהטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה ואם לא בדק נבילה ומטמא במשא וכך משמע שטחיות סוגי' דחולין (ד' ט') הנ"ל וכמובן וא"כ כוונת הבריתא בפשיטות אאם לא בדק אם נשחט הרוב כו' כיון דכך הוא דין השחיטה דצריך לשחוט הרוב וכנ"ל וז"פ] וא"כ הא תיקשי מהאי בריתא ארב דירושלמי הנ"ל דס"ל דצריך רובא רק מפני מראית עין וא"כ מדוע בלא בדק אם נשחט הרוב ואפי' יודע ששחט מחצה היא נבילה כו' וטעמא משום דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת וכנ"ל ואמאי הא היותר ממחצה נצרך רק מפני מראית עין והוא איסור אחר ואין לו שייכות לזביחה וליכא חזקת אינו זבוח ועל כרחך לומר דגם פסול דמראית עין שבזביחה היא ג"כ פסול זביחה באמת וחשיב ג"כ אינו זבוח ויש שפיר גם בו חזקת אינו זבוח [ול' הבריתא אכה"ג נבילה ומטמא במשא

הוא רק מדרבנן מפסול מראית עין וכמובן והא דלא פירשה הבריתא נבילה מדרבנן אינו קושי' דלא פסיקא לי' דבאינו יודע אם נשחט מחצה הא היא נבילה מה"ת ולכן תני סתמא נבילה כו' כיון דבכל גווני הוא כן עכ"פ או מה"ת או מדרבנן ודו"ק ואין לומר דאין לדקדק בזה כיון דבלא"ה איתותבא הך סברא דמחצה כרוב בשחיטה בחולין (דף כ"ט ע"א) מבריתא דהי' חצי קנה פגום כו' דז"א דכה"ג אמרי' בכמה דוכתי ולאו מי איתותב חדא זימנא נימא מהא נמי תיהוי תיובתא ומהדרינן לתרוצי מאי דאפשר ואף דאיתותב בלא"ה ממקום אחר ועוד דמהך דחצי קנה פגום אפשר שיתרץ רב דירושלמי הנ"ל שאני לעניין טריפה כו' וכדשני רבא בחולין (דף כ"ט ע"א) שם ומשא"כ מהך בריתא דלא בדק כו' דאירי בשחיטה גופה הא שפיר תיקשי וכנ"ל וע"כ לומר כנ"ל דגם פסול מ"ע הוא פסול זביחה ושפיר יש גם בו חזקת אינו זבוח] ובאתי רק להעיר.

ואולם בנידון שאילת כ"ת נ' דאפי' האיסור מפני מ"ע דראוי לאסור אפי' בשוחט שלא בתורת שחיטה דהא אין יודעין מה שבלבו ותמיד יש מ"ע וכנ"ל מ"מ בנידון שאילתו וודאי לא שייך זה דזה שייך רק אם הממונה לשחוט גומר החתך ובסכין כשר דאז יטעה הרואה לחשוב דמתכוון לשחיטה ומשא"כ אם הקצב גומר לחתוך בסכין פגום שלו וודאי לא ידמה הרואה דעביד בתורת שחיטה ובש"ע יו"ד סי' א' דעתה כל המצויין אצל שחיטה נטלו קבלה כו' ופשוט דלא יטעה הרואה לחשוב על הקצב דכיוון לשחיטה דאילו הי' רוצה שיהי' נשחט הי' אומר לשוחט שישחטנו וכמובן:

ואולם לדיעה הסוברת דגם כוונת מיתה אוסרת שייך מראית עין גם בחתוכת הקצב וכמובן ואולם בנ"ד שהקצב לקח והראה לשוחט לראות אם נשחט הרוב וניכר לרואה מתוך מעשיו שרק לזה נתכוון ולא לשחיטה ולא למיתה א"כ לית בה משום מראית העין כלל ואע"ג דכ"מ שאסרו חכמים מפני מ"ע אפי' בחדרי חדרים אסור היינו רק בגוונא דאילו הי' עושה כן בפני בני אדם הי' בו משום מראית עין משא"כ בגוונא דהכא שמעשהו מוכיח שאין כוונתו לשחיטה ולמיתה לית בי' משום מ"ע ע' תוס' שבת (דף ס"ב ע"א) ד"ה והתניא ועי' תוס' חולין (דף מ"א ע"א) ד"ה ובשוק וע' ביצה (דף ט' ע"א) שובכו מוכיח עליו ואולם כ"ז אם החשש משום מ"ע משא"כ אם נאמר דהחשש דילמא אתי לאכשורי נמי היכא דאיתרמי הכי מקמי דעבד רובא וכמל"מ הנ"ל ושאר אחרונים א"כ פשוט דבכל גווני יש לאסור ואפי' שלא בתורת שחיטה ומיתה כיון דאילו אירע כזה לפני שחיטת הרוב שהי' שוהה וגומר חצי הב' שלא בתורת שחיטה ומיתה הרי היתי' שחיטתו פסולה דרק במ"ב דכבר איתכשר בשחיטת הרוב ואתה רוצה לומר דחוזר ונפסל ע"י שחיטת המ"ב דכיון דשחטו גם הוא מן השחיטה ונמצאת שהי' באמצעיתה בזה שייך

לומר דכיון דלא כיוון לשחיטה ומיתה הוי חתוכה בעלמא לא שחיטה והבהמה הרי כבר נתכשרה בשחיטת הרוב ומשא"כ בשוהה בתוך הסימן דאי לא חשבת הנשחט אחריו לשחיטה א"כ הרי אין כאן שחיטה ובלא"ה היא נבילה ואי חשבת לי' לשחיטה א"כ שוב הרי יש שהי' באמצע השחיטה והיא נבילה וא"כ וודאי דפסולה וז"פ דבשהי' באמצע השחיטה אין חילוק באיזה כוונה גומר וא"כ שוב גם במ"ב כיון דהאיסור רק מפאת גזיר' אטו קודם רוב א"כ גם במ"ב בכל גווני יש לפסול:

ומ"ש כ"ת להביא ראי' דהפסול דווקא בגומר בתורת שחיטה מדברי הש"ך סי' כ"ו ס"ק א' וכ' וז"ל והמעיין בש"ך סי' כ"ו ס"ק א' דכ' אם שחט רוב הוושט ואח"כ ניקב הוושט כשר דכיון שנשחט הרוב הוי כנשחט כולו וכ' דאף שאנן מחמירין בשהה במיעוט בתרא שאני מה שעושה בתורת שחיטה למה שנעשה בתורת נקב עיי"ש עכ"ד כ"ת הנה לא העתיק דברי הש"ך כמתכונתם כי הש"ך לא כ' בתורת שחיטה רק כ' וז"ל דשאני הכא דלא אירע הפסול דרך שחיטה כלל עכ"ל והוא עניין אחר וקאי רק אניקב דנקיבה הרי איננו שחיטה משא"כ חתך הרי הוא דרך שחיטה ואדרבה מוכיח לכאורה איפכא דאפי' בכל כוונה שתהי' מ"מ הא דרך שחיטה הוא כיון דאילו הי' שוחט באופן זה הי' פשר כיון דלא בעינן כוונה לשחיטה ואולם גם ראי' ההיפיכיית הזאת מדברי הש"ך יש לדחותה בכמה גווני ואין להאריך ואולם זאת עכ"פ יש לדקדק מדברי הש"ך לסתור מ"ש למעלה דלדעת האומר דפסול שהי' במ"ב משום גזיר' דילמא אתי למיעבד שהי' קודם שחיטת הרוב אזי גם בגומר שלא בתורת שחיטה ולא בתורת מיתה ג"כ יש לאסור דסוף סוף שייכא גזיר' זאת כיון דאילו איתרמי הכי מקמי שחיטת הרוב יאסר והנה מדין הש"ך הנ"ל מוכח איפכא דאל"כ גם בניקב הי' לנו לאסור דילמא אתי לאכשורי נמי היכא דיתרמי שיהי' ניקב מקמי שחיטת הרוב דלעניין גזירה זאת אין סברא לחלק בין ניקב לשהי' וכמובן וע"כ דלא חיישי' חשש זה להלכה וכמובן:

והנה לעניין גוף הספק שנסתפקו האחרונים אי גומר בתורת מיתה הוי כגומר בתורת שחיטה י"ל דזה תלוי בספק המבואר אצלי כבר בחידושי במ"א בגוף עניין שחיטה דמתיר מה עניינו אם הוא מטעם סילוק החיות דחתוכת הסימנים מסלק חיות הבע"ח וגזרה תורה דסילוק חיותו ע"י חתוכת הסימנים מתירו א"ד גזה"כ הוא ואין ההיתיר מפאת סילוק החיות כלל וע' תוס' חולין (דף ב' ע"ב) ד"ה ובמוקדשין דנסתפקו בזה אי נחשבת הבהמה חי' בשעת פרכוסה אחר שחיטה עש"ה וע"ע בזה בתוס' חולין (דף פ"ד ע"א) ד"ה בעינן ובתוס' בכורות (דף ל"ב ע"א) ד"ה הא ותוס' ב"ק (דף ע"ו ע"א) ד"ה שחיטה ובחידושי במ"א הארכתי בזה במקומות שונים מדוכתי טובי וטורח עלי לחפש

ולהעתיק ואך הנני לכתוב פה את אשר נתעוררתי כעת בזה מדברי הכ"מ ה' שחיטה פ"א ה"ב דעמ"ש הרמב"ם דהלכות שחיטה בכולן היינו בבהמה וחי' ועוף אחת היא הוקשה להכ"מ דהא בהמה וחי' בעי ב' סימנין ובעוף די בחד ותי' בתי' הב' וז"ל ועוד שגם בזה שוין הן דבכלהו בעי' דניפוק חיותי' וכך יוצא בעוף בסימן אחד כמו בבהמה בב' סימנים עכ"ל ומוכח דשחיטה מטעם סילוק החיות וע"כ שפיר שניהם שוין דבשניהם רק סילוק החיות הוא שמתיר ונמצא שיש להם מתיר אחד ומשא"כ אי אין שחיטה מטעם סילוק החיות כלל ורק גזה"כ בעלמא הוא דמעשה זאת של חתוכת הסימנים מתיר א"כ הא אין שוין דבבהמה הוא מעשה חתוכה של ב' סימנים ובעוף רק מעשה חתוכת סימן אחד וז"פ וע"ע רש"י זבחים (דף ס"ה ע"ב) ד"ה ת"ק סבר שהיי' בסי' שני בעולת העוף לא פסלא. דלא דמי לשחיטת בהמה דטעמא דבהמה בעי ב' סימנים משום דלא נפקא חיותא בסימן אחד הילכך שם שחיטה על שניהם אבל עוף בסימן אחד פסקא חיותא ועולת העוף מצות הבדלה בעלמא הוא דאיכא עלה אבל שם מליקה אינו חל אלא על הראשון ולא מהני שהיי' לפסול בשני כו' עכ"ל ולפי"ז למ"ד בזבחים שם דשהיי' בסי' שני פסלא בעולת העוף ע"ש כולה סוגי' א"כ משמע דס"ל דמליקה לאו מטעם סילוק החיות רק המעשה היא עניין המליקה לא סילוק החיות שע"י המעשה וא"כ נ' דה"ה בשחיטה נמי רק המעשה היא הפועלת ההיתיר לא סילוק החיות כו' והנה מה שדנתי באתוון דאוריתא כלל (מ"ד) בעניין היתיר בן פקועה אם הוא בתורת שחיטה דשחיטת האם הוי גם שחיטה לעובר ונחשב שנשחט גם העובר א"ד היתיר גרידא הוא מגזה"כ מכל בבהמה תאכלו דכשהבהמה מותרת גם העובר שבה מותר ובהעובר היתיר גרידא הוא ולא בתורת שחיטה כלל עיין שם בארוכה ונראה לכאורה דספק זה תלוי גם כן בהנ"ל דאי מעשה השחיטה היא שמתרת שייך לומר דגם העובר נשחט דעובר ירך אמו והוי כאחד מאיברי' ומעשה חתוכת הסימנים שבבהמה מתירתה כולה בכל איברי' ומתרת גם לאבר זה וה"ל שפיר היתיר שחיטה ומשא"כ אם אין המעשה המתרת רק סילוק חיות הבהמה שע"י המעשה הוא שמכיר ועניין השחיטה הוא סילוק החיות שע"י המעשה לא גוף המעשה א"כ העובר דיש לו חיות לעצמו ואין חיותו מסתלק ע"י שחיטת הבהמה איך יוכל להחשב נשחט וה"ז כהך דתוס' ב"ק (דף מ"ז ע"א) דאע"ג דבעלמא עובר ירך אמו מ"מ לעניין טריפות לא מהני מה שהוא ירך האם לומר שנטרף עמה כיון דטריפות בחיות תליא מילתא והרי יש לו חיות בפני עצמו וע"כ לא שייך למימר שנטרף עם אמו ע"ש וע"כ ה"נ הרי אין נשחט עם אמו וכמובן וא"כ לפי כל הנך דוכתי דמייתינא באתוון דאוריתא שם דמוכחי דהיתיר ב"פ הוא מתורת שחיטה דנחשב העובר נשחט

וע' תבואות שור סי' י"ג ס"ק י"ז א"כ מקומות הנ"ל הם ראי' ג"כ דהיתיר שחיטה המעשה היא שמתרת לא סילוק החיות כו' ונתעוררתי עוד בזה מדברי הס' גור ארי' עה"ת פ' שמיני (י"א ב') ע"ש שהביא ש"ס מנחות (דף כ"ט ע"א) תנא דבי ר' ישמעאל ג' דברים היו קשין לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואלו הן מנורה ור"ח ושרצים כו' ויש אומרים אף הלכות שחיטה וכ' שם ע"ז וז"ל דע לך כי זה הוא דבר פלא מאוד לחכמים בעניין זה והוא דבר עמוק כי אלו דברים הם רחוקים מן הנבואה מפני שהם יוצאים מכלל מציאות העולם וזה כי המנורה מפני מדריגתה כו' כמו שידוע בסוד המנורה שהיא למעלה מכל המציאות כו' ומפני זה לא הי' יכול להשיג בהשגת הנבואה עד שהי' צריך להראות לו באצבע וכן השרצים מפני שהן רחוקים מן המציאות כו' ולכן הי' קשה ההשגה במראות הנבואה כי משה ראה במראות הנבואה מציאות העולם וצורתו והקשרו אבל דברים שהם יוצאים מן מציאות העולם הוא רחוק והי' קשה אמנם חילוק גדול יש בין המנורה ובין השרצים מנורה מפני גודל מדריגתה ואילו השרצים השגתם קשה מפני ריחוק שלהם מן מציאות העולם וההתחדשות חודש הוא רחוק מן מציאות כי חידוש הדבר אחר ההעדר מפני שמתחדש ונולד אינו מתחבר אל משך המציאות וזה ידוע כי חידוש נקרא כל חידוש אחר שלא הי' ומפני זה נוטה מן המציאות כיון שאין כאן מציאות נמשך רק ההתחדשות אחר שלא הי' נמצא וי"א השחיטה כי השחיטה היא המעדיר את הנמצא וגם זה פשוט כמו שההוי' הוא אחר שלא נמצא ומפני זה אינו מן המציאות וכן השחיטה שהיא המצוה להעדיר הנמצא אין זה מן המציאות רק נוטה להעדר והוצרך להראות לו בנבואה כו' עש"ה בארוכה כל לשונו ז"ל בזה והנה הטעם הזה על מה שנתקשה משה בשחיטה הוא כסברא דעניין השחיטה הוא סילוק והעדרת החיות ע"י מעשה השחיטה לא גוף המעשה דאי גוף המעשה הרי אין כאן העדר כלל ואף דסופה למות עי"כ מ"מ מה בכך הרי אין פעולת ועניין השחיטה מפאת זה רק המעשה בעצם היא הפועלת ומעשה חתוכת הסימנים בהבהמה הרי הוא שפיר דבר של הוי' והוא מעשה בנמצא אשר הוא נמצא ככל שאר מעשה בעלמא ומדוע ליתי' בהשגה ועל כרחך דעניין השחיטה רק סילוק החיות והעדרו מה שהחיות מתאפס ונעדר ע"י השחיטה והוא העדר שפיר ולכן אינו בהשגת מראה הנבואה כי השגת ראיית הנבואה הוא רק במציאות וכדבריו ז"ל בזה ולפי"ז ת"ק דמנחות הנ"ל דחשיב רק ג' דברים ולא חשיב שחיטה י"ל דהיינו טעמי' באמת דס"ל דשחיטה גוף המעשה היא שמתרת לא סילוק החיות כו' ושפיר איתי' בהשגה ובזה הוא שנחלקו ת"ק וי"א דברייתא דמנחות הנ"ל או בשחיטה המעשה היא שמתרת או סילוק החיות כו' ובאתי רק להעיר]:

והנה ספק זה אי גומר השחיטה בתורת מיתה הוי כגומר בתורת שחיטה י"ל ג"כ דתלוי בהנ"ל דאי שחיטה מטעם סילוק החיות אזי גם כוונת מיתה בת בוקתא דכוונת שחיטה היא כיון דשחיטה עצמה עניינה רק סילוק החיות ומשא"כ אם השחיטה היא מעשה גרידא המתרת אז בעי' שיתכוון למעשה שחיטה דייקא משא"כ בחותך כדי שימות הבע"ח אין לו שייכות לשחיטה ודו"ק כי הוא מילתא דמיסתבר ולפי מה שדנתי בחידושי במ"א דרבא ואביי בחולין (דף כ"ט ע"א) פליגי בזה אי שחיטה מטעם סילוק החיות כו' יעוי"ש דבפלוגתא דמע"מ כרוב אמר ת"ש הרי שהי' חצי קנה פגום והוסיף עליו כ"ש וגמרו שחיטתו כשיר' ואי אמרת מע"מ כרוב טריפה הויא אמר רבא שאני לעניין טריפה דבעי' רוב הנראה לעינים א"ל אביי ולא כל דכן הוא ומה טריפה דבמשהו מיטרפא (יש טריפיות שמטריפים במשהו) היכי דבעי' רובא בעי' רוב הנראה לעינים שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא לכ"ש דבעי' רוב הנראה לעינים כו' ונ' סברת פלוגתת רבא ואביי בזה דסברת רבא דאמר שאני לעניין טריפה כו' הכוונה דרק למידי דדינא גזרה תורה דמעשה הנעשה במחצה כנעשה ברוב ופועלת פעולה תוריית כמו מעשה הרוב ומשא"כ לעניין טריפה דתלוי בחיות והיא פעולה טבעיית לא אמרינן דמחצה מטריף ומקליש החיות ואין לזה עניין כלל למחצה על מחצה כרוב דשחיטה דצריך רק לעשות פעולה תוריית להתיר האיסור ובזה הוא דין של הלכה ג"כ דמחצה כרוב ודו"ק ואולם זה שייך רק אי מעשה השחיטה היא הפועלת ומשא"כ אם הוא ג"כ מטעם סילוק החיות א"כ שפיר יש לנו לומר להיפוך כק"ו דאביי דמה טריפה דיש טריפיות דבמשהו מיטרפא ונקלש החיות ע"י משהו ועכ"ז היכא דבעי' רובא להקליש החיות צריך רוב הנראה לעינים ואין החיות נקלש רק ע"י רוב הנראה לעינים שחיטה דהיא ג"כ מטעם סילוק החיות ותמיד בעינן רובא א"כ לכ"ש דרק רוב הנראה לעינים הוא המסלק החיות ולא הוי שחיטה בבציר וע"כ נ' דזה עצמו פלוגתת אביי ורבא דרבא ס"ל דשחיטה המעשה היא שמתרת ואביי ס"ל דהוא מטעם סילוק החיות וכמובן וא"כ לפי מאי דקיי"ל בעלמא כרבא לגבי אביי א"כ שחיטה לאו מטעם סילוק החיות כו' וא"כ אין ראוי שתוחשב כוונת מיתה ככוונת שחיטה ואולם דברי רק לפלפולא כי אין לדון מזה להלכה יען אין הדברים מוכרחים וגם הארכתי בחידושי במ"א עוד ממקומות אחרים דיומצא מהם איפכא דראוי לפסוק דהשחיטה מטעם סילוק החיות וכן מורין רוב המקומות וסתימות ל' הגמ' בכמה דוכתי וע' חולין (דף י"ט ע"א) כי נפקא חיותא ששחיטה קנפקא חי' וע' רש"י חולין (דף כ"ז ע"ג) ד"ה מן היבשה:

ודע דאם התבן סברתי זאת דכוונת מיתה תלוי בספק אי שחיטה מטעם סילוק החיות י"ל עוד יותר דבעי' באמת רק גומר שתורת שחיטה דייקא משא"כ גומר בכוונת מיתה בוודאי כשר וזה דהנה גוף האיבעי' דגמ' דשהי' במ"ב י"ל באמת דהוא ג"כ ספק הנ"ל אי שחיטה מטעם סילוק החיות כו' וזה דאי שחיטה מטעם סילוק החיות א"כ כיון דשחיטת הרוב מתיר ע"כ דמכי שחט רובא חשובה כבר מסולקת החיות וא"כ א"א עוד שיהי' אל המיעוט תורת שחיטה דהוא סילוק החיות כיון כבר החיות מסולק ממנה ע"י שחיטת הרוב ואין המיעוט פועל כלום (וכבר כתבתי לעיל לעיל אות ג' וכך הם גם דברי רש"י זבחים הנ"ל וי"ל דזה ג"כ טעם המשנה יומא הנ"ל קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו ובגמ' שם דקרצו לישנא דקטלא הוא ע"ש וק' דמדוע לא תני שחטו רק נקט לישנא דקטלא ולהנ"ל י"ל דה"ק דכיון דהשחיטה מטעם סילוק החיות כל' קרצו דהוא קטלא היינו שנחשבת הבהמה כבר כמתה לכן מירק אחר כו' ואין בו משום שהי' אם הי' שם שהי' כשיעור או משום נראה כשהי' דהוזכר בתוס' הנ"ל שם (ד' ל"ג ע"א) ודו"ק ואולם כוונה זאת במשנה תתכן רק לדיעות החולקים על רש"י ומכשירים שהי' במ"ב דאילו לרש"י א"א לומר כן דתיקשי דה"ל לפשוט האיבעי' ממשנה זאת וכמובן] ומשא"כ אם שחיטה המעשה מתרת מגזה"כ בעלמא ואין חשובה מתה כלל ע"י השחיטה שפיר י"ל דנהי דרובו ככולו והוי שחיטת הרוב כאילו שחט הכל עכ"ז אם גומר לחתוך גם המיעוט אזי גם חתיכה זאת מכלל מעשה השחיטה ושפיר ה"ל שהי' בשחיטה ודו"ק כי זה נכון מאוד בעזה"י בהבנת האיבעי' ולפי"ז שוב שפיר בגומר בכוונת מיתה ממ"נ כשר דאי שחיטה מטעם סילוק החיות א"כ הא כל שהי' שמ"ב כשר ואם המעשה מתרת כו' א"כ הא שיב כוונת מיתה לא הוי ככוונת שחיטה וא"כ ממ"נ שרי ודו"ק:

והנה ראיתי בתב"ש סי' כ"ג ס"ק ט' כתב דמה דשחיטת המ"ב נחשבת שחיטה לעניין שהי' במ"ב היינו משום דע"י שחיטת המיעוט מקרב וממהר המיתה ומקרי שחיטה מש"ה עש"ה ולפי"ז י"ל דאפי' אי שחיטה מטעם סילוק החיות ג"כ חשיב המ"ב שחיטה מפאת קירוב המיתה וכמובן ואולם יוקשה קצת ע"ז מש"ס חולין (דף כ' ע"ב) וכי מתה עומד ומולק ומאי קושי' דנימא ג"כ דחשיב מליקה מפאת שמקרב המיתה וכן פריך שם אסימן שני דעולת העוף וכי מתה וכו' וסימן שני דעוף הא הוא ג"כ בכלל האיבעי' דשהה במיעוט סימנין ופסלא בי' שהי' להלכה וא"כ ע"כ דחשיב שפיר שחיטה מפאת קירוב המיתה וא"כ ה"נ הא אפשר שיוחשב מליקה ומאי קושי' וכי מתה עומד ומולק וגם לעניין מיעוט סימנין מוכח משם דאין לומר כן דאל"כ מאי פריך שם והא מיעוט סימנין לרבנן כו' ומאי קושי' דילמא אין מליקת המיעוט סימנין בתורת הבדלה רק בתורת

מליקה שפיר דלא שייך בהו וכי מתה כו' כיון דמקרב המיתה וכמו דפסלה שהי' מהאי טעמא במיעוט סימנים וא"כ משמע מכל הנ"ל לכאורה דלא כתב"ש הנ"ל וצ"ע:

וגוף דבריו דמפאת קירוב המיתה חשיב שחיטה לכאורה ראוי' שיהי' תלוי בפלוגתי' דריב"ב ורבנן בסנהדרין (דף ע"ח ע"א) אי קירוב מיתה מיקרי רציחה וחייבין עלי' יעוי"ש ולפי מאי דקיי"ל התם כרבנן א"כ קירוב מיתה לא חשיב מיתה ועוד דנראה דכאן גם ריב"ב מודה דהא אמר התם דטעמא דריב"ב משום דלא מיחתכי סימני חיותא עדיין קודם שהמית האחרון עש"ה וא"כ כאן דכבר הי' חתוכת סימנין של חיות ממש א"כ גם ריב"ב מודה ודו"ק כי זו הערה לכאורה אולם ע"כ יש חילוק בין שם לכאן דהא התם בהורג את הטריפה לכ"ע פטור ואילו בשחיטה גם שוחט את הטריפה מיקרי שחיטה ואפי' למאי דדנתי בספרי אתוון דאוריתא כלל י"ד דשחיטת טריפה לא הוי שחיטה כלל לענין אכילה יעוי"ש מ"מ לעניין טומאה מיהת הא מיקריא שחיטה וא"כ הרי יש לה שם שחיטה מה ואילו לעניין מ"ב הרי צריך שלא יהי' לו שם שחיטה כלל דאל"כ אכתי הא יש כאן שהי' תוך השחיטה ודו"ק. ואולם אם תוחשב מעשה חתיכת המ"ב רק ערך שחיטת טריפה המטהרת מטומאה לא ערך שחיטה המחרת לגמרי שוב ראוי שלא תפסול כלל דאך כשהשחיטה כולה היא שחיטה דרק מטהרת ולא מתרת שפיר יש לה שם שחיטה לטהרה עכ"פ ומשא"כ כאן דרוב הסימן הי' ערך שחיטה גמורה לטהר ולהתיר ואילו מיעוט בתרא ערכו רק ערך שחיטת טריפה דרק מטהר ולא מתיר א"כ לפי איבעי' דחולין (דף ל"ב ע"ב) ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן כו' יעוי"ש דבעי היכא דסי' ראשון בא לב' דברים לטהר ולהתיר וסי' ב' רק לטהר לא מצטרפי יעוי"ש וא"כ ה"נ י"ל דמ"ב דחשיב שחיטה הוא רק משום דאע"ג דמ"ב א"צ שחיטה עכ"ז אי שחיט לי' מיצטרף לקמא ועדיין גם הוא מן השחיטה וכל' רש"י דכולה חדא שחיטה היא וא"כ כאן דערך שחיטת הרוב הוא שחיטה שגם מתרת ואילו שחיטת המ"ב הוא ערך שחיטה דרק מטהרת לכן אין לה צירוף אל הרוב ואינה שחיטה כלל ממילא ולא פסלא השהי' ולפי"ז י"ל דעניין האיבעי' שהה במיעוט סימנים מהו הוא באמת אותו האיבעי' בעצמה דחולין (דף ל"ב ע"ב) הנ"ל ניקבו בני מעיים כו' הוציא העובר את ידו כו' דהאיבעי' הוא שם אי אמרי' צירוף כה"ג או לא וה"נ איבעי' דשהה במיעוט סימנים הוא איבעי' זאת אי אמרי' צירוף כה"ג והוי גם המ"ב מן השחיטה או לא אמרי' צירוף כה"ג ואין המ"ב מן השחיטה ולא פסלה השהי' ודו"ק היטיב מאוד:

ואולם לפי מאי דאמר ר' יוחנן בש"ס סנהדרין שם דהתם בקראי פליגי יעוי"ש א"כ לכאורה אין לדון כלל משם לכאן אולם הא דאמר רבא שם הכל מודים כו' לא נחלקו

אלא בגוסס ביד"א דמר מדמי כו' מוכח לכאורה דס"ל דבסברא פליגי ויש להשוות דברי רבא עם דברי ר' יוחנן ואכ"מ להאריך בזה:

והנה לסברת התב"ש דשהי' במ"ב פוסל וחשיב שחיטה מפאת דמקרב המיתה י"ל ג"כ דזהו כוונת האיבעי' אי קירוב המיתה חשיב להיות לו שם שחיטה או לא ולפי"ז לכאורה יש להכשיר ג"כ שהי' במ"ב דמצינו בעלמא פלוגתא בזה אי קירוב מעשה מיקרי מעשה ע' שבועות (דף י"ז ע"ב) א"ר הונא זר שהיפך בצנורא חייב מיתה ה"ד אי דלא הפיך בה לא מיעכל פשיטא ואי דלא היפך נמי מיעכלי מאי קעביד לא צריכא דאי לא הפיך בהו מיעכלי בחרתי שעי והשתא מיעכל בחד שעתא והא קמשמע לן דכל קרובי עבודה עבודה היא עכ"ל הגמ' והנה בנידון כזה ממש מצינו לשמואל דס"ל איפכא בע"ז (דף ל"ח ע"א) ע"ש דאמר א"ר יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא עכו"ם והיפך בו מותר ה"ד אילימא דלא היפך בה הוי בשיל פשיטא אלא דאי לא היפך לא הוי בשיל אמאי מותר בישולי עכו"ם נינהו לא צריכא דאי לא היפך הוי בשיל בתרתי שעי והשתא קא בשיל בחדא שעתא מהו דתימא קרובי בישולי מילתא הוא קמ"ל עכ"ל הגמ' ומבואר דפליגי בזה שמואל ור' הונא דלשמואל קירוב מעשה לא מיקרי מעשה ולר' הונא מיקרי מעשה וא"כ שמואל ור' הונא הא הלכה כשמואל דר' הונא תלמידי' דשמואל כמבואר בהקדמת הרמב"ם לס' היד ואין הלכה כתלמיד במקום הרב והא דלא פשיט לאיבעי' דשהה במיעוט סימנים מכאן י"ל דלא בעי למיפשט רק ממשנה או מבריתא לא ממימרא דאמוראים וכמ"ש התוס' כזה בכתובות (דף מ"ד ע"א) ד"ה והלכתא ובקידושין (דף כ"ג ע"ב) ד"ה דאמר ועוד במקומות רבות ודו"ק היטיב כי זו לכאורה הערה גדולה לענ"ד לדברי התב"ש הנ"ל וכ"כ עוד התב"ש בסי' הנ"ל ס"ק י"א דזהו החילוק שבין מיעוט קמא דקנה למ"ב דמ"ק וודאי כשר ואילו מ"כ הוא איבעי' והטעם דמ"ק לא תליא בי' חיותא כלל ולאו מידי קעביד בחתיכתו משא"כ מ"ב מיהת מקרב המיתה ושפיר חשיב שחיטה מש"ה עש"ה וא"כ כיון דמצינו כבר פלוגתא דאמוראי בזה אי קירוב מעשה מיקרי מעשה וא"כ שפיר ניתן וקרוב להאמר דזהו עצמו טעם האיבעי' דשהה במיעוט סימנים והא דלא פשיט לי' משם הוא משום דלא בעי למיפשט רק ממשנה כו' כנ"ל או דהאיבעי' הוא רק למ"ד דקירוב מעשה מיקרי מעשה ומשא"כ לשמואל דס"ל דקירוב מעשה לא מיקרי מעשה והלכתא כוותי' א"כ לפי ההלכה שפיר אין לשהי' במ"ב לפסול כלל עכ"פ למ"ד דבמ"ק לא פסול שהי' [ע' תב"ש שם ס"ק ט' דדעת הפוסקים רובם ככולם כן מלבד הבה"ג דדייק התב"ש שם ממשמעות דבריו היפוך זה עש"ה] כיון דהחילוק שבין מ"ב למ"ק הוא רק מפאת דבמ"ב הוא קירוב המיתה והרי קיי"ל כשמואל דקרובי בישולא לא

חשיב בישול ואולם יל"ע בזה בפסקי הרמב"ם דבפרק ד' מביאת מקדש ה"ג פסק כהך דר' הונא דקרובי עבודה חשיב עבודה ואילו בה' מאכלות אסורות פי"ז הט"ז פסק ג"כ כהך דשמואל דקרובי בישולי לא חשיב בישול והרי הפסקים סותרים אהדדי והנה יש לחלק בין הך דהפוכי בצנורא דר' הונא דשבועות הנ"ל להך דקרובי בישולי דשמואל הנ"ל וזה דהך דהפוכי בצנורא הרי הוא מצוה וכמבואר בש"ס מעילה (דף י' ע"א) דאיכא מצוה להפוכי בצנורא ע"ש דכך הוא שם שטחיות דברי הגמ' (ומ"ש התוס' שם ד"ה הכל דהפוכי בצנורא סגי בלא"ה שאם הי' רוצה הי' מניח ומתאכלין מאיליהם בלא היפוך בצינורא כלל ומשמע מדבריהם דאינו מצוה צ"ע דשטחיות הגמ' שם דהוא מצוה וע' רש"י סוכה (דף נ"ו ע"ב) ד"ה האי תנא דכ' ואם תאמר מאחר שהמשמר היוצא עושה המוספין האיך יחלקו בהם משמר הנכנס אינהו נמי מהפכי בהו בצינורא על המזבח כל היום כו' ומשמע ג"כ דהפוכי בצנורא מצוה דאל"כ לימא לי' משמר היוצא למשמר הנכנס לא ההפכו ולא תחלקו עמנו וגם מדדוחה שבת וכן יוה"כ ע' יומא (דף י"ב ע"א) משמע ג"כ דהוי מצוה וע' תוס' מנחות (דף ע"ב ע"א) ד"ה אמאי וע"ע רש"י זבחים (דף ק"ט ע"א) דאהא דאמר שם אין לי אלא קדשים כשרים (שחייב על העלאתם בחוץ) מניין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא כו' ת"ל לא יביאנו לעשות כל המתקבל בפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ וברש"י ת"ל לעשות משמע הראויין לעשות כו' והני נמי כיון דאם עלו לא ירדו וכהן נזקק להפך בהם בצינורא או להעלותן מראש המזבח למערכה ראויין לעשות קרינא בי' עכ"ל ומבואר ג"כ דכהן זקוק ומצווה להפך בצינורא ואפי' בפסולין כל שעלו] וע"כ הקירוב עבודה הזה חשוב כיון דמצוה לעשות הקירוב הזה ושפיר חשיב עבודה דהמצוה אחשבתי' לעבודה [דוגמת רש"י ביצה (דף כ"ז ע"ב) דהמצוה אחשבתי' למלאכה] ונהי דאיירי בשבועות שם בהיפך זר ובזר הא ליכא מצוה וא"כ הא ממילא שוב בעצם אינו עבודה כלל וראוי שיופטר ודו"ק היטיב עכ"ז לאו דקדוק הוא ושפיר י"ל דכיון אילו הי' כהן עושה כן הי' חשיב עבודה שפיר הזר מתחייב ומשא"כ בהך דע"ז דאיירי בגמר עכו"ם כו' דהוא קירוב מעשה בעלמא ואין מצוה לעשות כן שפיר לא חשיב מעשה ולפי"ז במיעוט בתרא נמי כיון דלכתחלה צריך שחיטת כל הסימן א"כ דומה לכאורה להך דהפוכי בצנורא דחשיב עבודה מפאת דמצוה לעשות כן וע"כ ה"נ חשיב שחיטה ונהי דאם פוסל כגון עוקר ומחליד לא עביד מצות שחיטה וא"כ שוב בעצם אינו מעשה שחיטה כלל אין ראוי שיפסול עכ"ז ז"א דכיון דמחויב לגמור שחיטת המיעוט כדין ואילו הי' גומרו כדין הי' שחיטה כמצותה ע"כ גם בגומרו בפסול כגון עוקר ומחליד שפיר הוא ממילא פסול בשחיטה ושפיר פוסל וכהך דשבועות ממש דנהי דזר המהפך

כו' לא עביד מצוה עכ"ז כיון דאילו הי' כהן עושה כדינו הי' נחשב עבודה לכן גם הזר שפיר מתחייב ודו"ק היטיב מאוד כי קצרתי ואולם כ"ז יונח רק בעיקור וחלדה במ"ב ומשא"כ באיבעי' דשהי' במ"ב א"כ כיון ששהה כבר אחרי שחיטת הרוב שיעור שהי' א"כ הרי אין המיעוט עוד עומד לישחט כלל אפי' לכתחלה ואדרבה אסור לשוחטו וא"כ שוב שפיר לא חשיב שחיטה כלל דכל כי האי גוונא דאינו אפי' מצוה לכתחלה הא שוב קרובי מעשה לא הוי מעשה ולפי"ז יומצא דבר מחודש דאיבעי' דשהה במיעוט סימנים אין תלוי' באיבעי' דהחליד במיעוט סימנים דלפי דרכנו יש לפשוט מדוכתא אחרינא איבעי' דהחליד להחמיר ואיבעי' דשהה להקל ומהא דהש"ס גופא לא פשיט לי' משם אין ראי' וכנ"ל [וכ"ת לא פירש אם הסכין שהקצב חתך בו הי' פגום דאז הי' ג"כ עיקור במיעוט בתרא דהוא חמור טפי לפי דברינו ואולם זה טעות דכאן גם מחמת עיקור אין חומרא יותר כיון דכבר שהה תחלה וא"צ לשחוט עוד המיעוט ואין השחיטה מעשה מצוה א"כ ממילא גם העיקור אין פוסל ורק בעיקור במ"ב היכא דלא שהה לפני המיעוט אז הוא דחמור טפי משהה לפני המיעוט וגמר שחיטת המיעוט ודו"ק היטיב מאוד בכ"ז ומובן מאיליו לפי דרכנו זה די"ל ג"כ דעניין האיבעי' דהחליד במיעוט סימנים תלוי' במחלוקת הראשונים ז"ל אי שחיטה חשובה מצוה או רק מעשה מתיר בעלמא ודו"ק ויש להאריך גם בזה]:

והנה נזכרתי עוד תוס' סוטה (דף י"ט ע"ב) ד"ה ר' יהודה דמוכח מדבריהם שם דקירוב מיתה לא מיקרי מיתה יעוי"ש דאהא דאמר שם ר' יהודה אומר כולבוס של ברזל מטילין לתוך פי' שאם נמחקה מגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה ובתוס' שם ד"ה ר' יהודה אומר כולבוס כו' וז"ל בפ' ד' מיתות (דף נ"ב) פליגי ר' יהודה ורבנן במצות הנשרפין דתנן נותנין סודר קשה לחוך הרכה וכורך על צוארו זה מושך אילך וזה מושך אילך עד שפותח את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר' יהודה אומר אם מת בידם לא היו מקיימין בו מצות שר פה אלא פותח פיו בצבת כו' ותימא לר"י מאי שנא הכא דלר' יהודה בכולבוס והתם בצבת ופי' ר"י דהכא נמי היו פותחין פי' בצבת אלא לאחר שפותחין פי' בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפוץ פי' ורבנן מודו נמי הכא דאין פותחין פי' על ידי סודרין דהתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנק והיו מקרבין מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתה עכ"ל התוס' ומוכח לכאורה להדיא דקירוב מיתה לא מיחשיב מיתה דאל"כ מדוע שרי באמת לקרב מיתת המחויב שריפה ע"י חנק הא אי קירוב מיתה מיחשיב מיתה ונחשב גם הוא מן המיתה (כי היכי דחשיב מיעוט

בתרא מן השחיטה מהאי טעמא לתב"ש הנ"ל] א"כ הרי אין כאן מיתת שריפה כיון דמקצתה הי' חנק ולא שריפה וע"כ דהקירוב לא חשיב מיתה ולכן שפיר יכול הקירוב להיות ע"י חנק כיון דגוף המיתה הוא בשריפה ודו"ק היטיב מאוד ודוחק לחלק בין שם דמעשה הקירוב נעשה תחלה לבין שחיטת מ"ב דנעשה המעשה לבסוף דאין סברא לחלק בזה אחרי העיון דו"ק ותשכח וע"ע ביצה (דף כ"ב ע"א) תוד"ה והמסתפק דכתבו אהך דמסתפק משמן שבנר דחייב משום מכבה וז"ל אינו ר"ל מפני שממהר כיבוי דלא הוי אלא גרם כיבוי כו' עכ"ל ומשמע לכאורה דקירוב מעשה מיקרי מעשה כל שהוא ע"י מעשה ממש ולא ע"י גרם וע"ש ברא"ש וע"ע ברא"ש שבת פ"ג סי' י"א ובשאר ראשונים לעניין מגיס אי קירוב בישול חשיב בישול וע"ע ש"ס ב"ק (דף י' ע"ב) לא צריכא דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי כו' ע"ש דגם משם יש לדון אי קירוב מעשה מיקרי מעשה ויל"ע עוד מכ"ד ולעניין קירוב מיתה גופא נזכרתי דיל"ע עוד בגיטין (דף ע' ע"ב) א"נ הוא קירב את מיתתו כו' וע"ש בתוס' וע' שבת (דף ק"נ ע"ב) והמעצים עם יציאת הנפש ה"ז שופך דמים וברש"י שבטורח מועט מקרב מיתתו וע' ס' יריאים סי' רמ"ח ויל"ע עוד ממקומות רבות וצריך בירור גדול בפ"ע:

והנה הי' לי להאריך עוד בכמה דברים ואך כבר נלאיתי מכתוב וגם כ"ת משתוקק כ"כ להשיג תשובתי לכן אשים קנצי למילין ואכתוב בקצרה כי מ"ש כ"ת עוד אל השו"ב ששאל ממנו בזה"ל ומ"ש מעלתו עוד טעם להקל משום שנעשה ע"י אחר רמזתי לעיל דמשנה ערוכה היא שאין חילוק בין הוא ובין אחר עכ"ל והנה השואל יפה העיר דכן דעת הפרישה דשהי' במ"ב פוסל רק אם מי ששחט הרוב הוא הגומר ויעוין בתב"ש סי' כ"ג ס"ק י"א מה שדן בזה והביא עוד דעות הסוברים כן ועכ"פ יפה העיר השואל דיש סניף להתיר עכ"פ מכח זה והרמז שכ' כ"ת לא ידעתי כוונתו דמשנה חולין (ד ל"ב ע"א) לא איירי במ"ב וגוף הדבר בגומר אחר נ' דאי נימא דשהי' במ"ב בעי כוונת שחיטה אז בגומר השוחט אפי' סתם אמרי' כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה כמבואר בזבחים (דף ב' ע"ב) ועוד שם (דף מ"א ע"ב) והוי ממילא גם המ"ב מן השחיטה ומשא"כ בגומר אחר לא שייך לומר דעל דעת הראשון הוא עושה כמבואר במנחות (דף ט"ז ע"א) תרגמה ר' חנינא בב' דיעות יעוש"ה ולפי"ז היכא דהשוחט יאמר לאחר לגמור השחיטה במ"ב יל"ע לפמ"ש תוספת ישינים יומא (דף מ"ט ע"א) ד"ה חפן ושם (ע"ב) ד"ה שחט דרק במת הכ"ג ונכנס אחר חשיב בדמו של פר משא"כ בנטמא חשיב בפר עצמו משום דהב' שליח הא' יעויש"ה וק' ממנחות (דף ט"ז ע"א) שם דפריך הניחא למ"ד בפר כו' יעויש"ה וק' דאמאי לא מוקי לי' בנטמא וצ"ל דכיון דנחשב שליח הא' שוב אמרי' ג"כ דעושה

על דעתו ושפיר פריך הש"ס ודו"ק וא"כ ה"נ גומר לדעת השוחט אם השוחט מצווהו ועושה בשליחותו ומה גם היכא דהשוחט יצוה לאיש העומד בבית השחיטה ומתלמד לשחוט אצלו יעוין תוס' שבת (דף ע"ח ע"א) ד"ה אטו דאפי' תלמיד של אומנות בעלמא כגון שוליא דנגרי אמרי' דעושה הכל לדעת רבו והתם איירי בעושה מעשה בציווי הרב יעוי"ש ה בגמ' בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה כו' וא"כ ה"נ בשוחט שאומר למתלמד אצלו לשחוט וכמובן ואולם גוף הראי' הנ"ל ממנחות יש לדחות די"ל שפיר דבעלמא אפי' בב' דיעות לגמרי עושה על דעת הראשון ורק במנחות שם שאני דאסור לפגל ע"כ לא אמרי' דעושה ע"ד הראשון רק בראשון עצמו דכבר הוחזק בעובר באיסור מחשבת פיגול ויש לדון גם בזה ואין להאריך:

ומ"ש כ"ת בשולי מכתבו דמשנה יומא קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו ולא קתני וגמר אחר שחיטה כו' ורצה כ"ת לחדש חילוק בין ל' גמר למירוק דמירוק משמע שלא בכוונת שחיטה משא"כ גומר היינו באותה הכוונה שעשה את הקדום גומר גם המיעוט וע"כ נקט ל' מירוק דאילו הי' בכוונת שחיטה הי' פוסל משום שהי' ורק משום דהכוונה לקבל כל הדם כרש"י ותוס' שם ואין הכוונה לשחיטה לכן מיתכשר וכ' כ"ת דיש כדמות ראי' לזה ממס' עוקצים פרק ב' משנה ה' המחתך לבשל אעפ"י שלא מירק כו' דהיינו חותך בלי צורך דבלא"ה הבישול ירככהו ויפרידהו וה"נ א"צ לשחיטה עוד עכ"ד ואין הנידון דומה דשם א"צ כלל לחתיכת המיעוט משא"כ כאן צריך עכ"פ מפאת קבלת הדם וגוף ל' המשנה עוקצים שהראה אם כי יפה הראה כי התוס' בחולין (דף כ"ט ע"א) ד"ה ומירק אחר וכן ביומא שם כתבו אהך דמירק אחר דהוא ל' גמר כדאמרי' במדרש מי שהתחיל במצוה אומרין לו מרוק עכ"ל התוס' וצ"ע שהביאו מן המדרש ולא הביאו משנה עוקצין הנ"ל ואולם אם כזה יש לתמוה דה"ל לתוס' לאתויי עוד לשון מירוק מן הש"ס עוד מקמי מס' עוקצין ואשר על זכרוני כעת ביבמות (דף נ"ה ע"ב) שכבת זרע אינו חייב אלא על ביאת המירוק היינו גמר ביאה יעוי"ש ובזבחים (דף מ"ב ע"ב) לא אם אמרת בדמים הפנימיים שאין מזבח הפנימיי ממרקן וברש"י שאין שם גמר מתן דמים כו' ובמשנה תמיד פרק ד' מירק את ההפשט כו' היינו שגמר ההפשט יעוי"ש ובמקואות פ"י מ"א כל ידות הכלים כו' שהכניסן כדרכן ולא מירקן כו' ובר"ש שלא גמר הכנסתן מל' ומירק אחר שחיטה על ידו ובשבועות (דף ח' ע"ב) מיתה ממרקת יעויש"ה בפירש"י דמוכח דמפרש דגומר הכפרה ומפרש נמי הך דיומא (דף פ"ו ע"א) יסורין ממרקין כו' מיתה ממרקת כו' היינו שגומרין הכפרה יעויש"ה [וכהך דשבועות (דף ח' ע"ב) נמצא גם בכריתות (דף כ"ו ע"ב) יעוי"ש ואולם הך דיסורין ממרקין כל עונותיו של אדם דש"ס ברכות (דף ה'

ע"א) לכאורה אין פירושו גמר רק זיכוך דומי' דהך דיסורין ממרקין כל גופו של אדם דאמר שם וכמובן] ועכ"פ הבנת כ"ת בל' מירוק ושינוי מירוק מגמר לא יתכן בכל הנך דוכתי דמייתינא:

והנה בגוף הדבר אשר שאל כ"ת להלכה הנה המעשה כבר חלפה ועברה ואין כאן הוראת הלכה למעשה רק שאלתו על מי שהורה כבר להתיר אם יפה הורה אין שאלתו צריכה לפנים דוודאי יפה הורה כיון דהשבות יעקב מתיר בדיעבד בכל גווני וכ"ש כאן דהי' עוד קולא דלא הי' בתורת שחיטה ולא בכוונת מיתה ומעשיו מוכיחין דלא היו לו כוונות הנ"ל ודעת כמה פוסקים להתיר בזה וכמ"ש כ"ת ובדברי רש"י מפורש דבעי' בתורת שחיטה וגם הי' עוד קולא מצד שהגומר הי' אחר לא השוחט וכדעת הדרישה ושאר פוסקים המקילין בזה וכנ"ל [ואם הי' סכינו של הקצב פגום יש עוד סניף מפאת דעת הר"ן בשחיטות המובא בש"ך סי' כ"ג ס"ק י"ג דמתיר לגמור השחיטה גם לכתחלה בסכין פגום יעוי"ש] וגם הי' צורך שבת והפסד מרובה כמ"ש כ"ת במכתבו והאם יעלה על הדעת בכל זה לאסור ולא הי' צריך לשאול בזה כלל ומה גם כי בגוף מחלוקת הנוב"י והשבות יעקב אם שאיני כדאי לחוות דעתי עכ"ז בעניי נוח לי פירוש השבות יעקב בדברי רש"י יותר דמ"ש הנוב"י דמ"ש רש"י דמוטב שיכה על הצואר היינו דזה מוטב יותר מלגמור ע"י עכו"ם לולא דבריו ז"ל הוא דחוק לענ"ד בכוונת רש"י דע"י עכו"ם מאן דכר שמי' ולא הוזכר זה ברש"י כלל וכוונת רש"י שכ' "ונ' דהשוחט רוב סימנים והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות" שטחיות הכוונה בפשיטות דלהכות כו' מוטב יותר מלחזור ולחתוך דהא עלי' קאי ולא שכוונתו דמוטב יותר מלגמור ע"י עכו"ם דלא הוזכר בדברי רש"י כלל ועיקר חסר מן הספר ודיוקו של השבות יעקב דמדכ' רש"י מוטב שיכה כו' מוכח דרק לכתחלה מוטב לעשות כך משא"כ בדיעבד ליכא איסורא נלענ"ד דמיון לזה מש"ס נדה (דף י"ג ע"א) גופא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם אמרו לו לר"א והלא ניצוצות ניתזין על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן מחזירין אמר להם מוטב שיוציא לעז כו' ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום תניא אידך אמר להן ר"א לחכמים אפשר יעמוד במקום גבוה וישתין או בעפר תיחוח וישתין ואל יעשה עצמו רשע כו' הי אמר להו ברישא אילימא קמייתא אמר להו ברישא בתר דאמר להו איסורא הדר אמר להו תקנתא אלא הא אמר להו ברישא ואמרו לי' אין לו מקום גבוה ועפר תיחוח מאי אמר להן מוטב שיוציא לעז כו' יעו"ש בפירש"י דפי' דלישנא דתקנתא דאמר ר"א אפשר יעמוד במקום גבוה

וישתין כו' מורה דליכא איסורא דמדנתן תקנה ועצה לעשות כך מוכח דמעיקר הדין ליכא איסורא ורק שלכתחלה היכא דאפשר יעשה כך משא"כ בא"א שרי וזהו דמתמה הש"ס בתר דאמר להו איסורא דאסור מעיקר הדין ואפי' בא"א הדר אמר להו תקנתא דלישנא דתקנתא מוכח דליכא איסורא רק תקנתא ובא"א שרי וא"כ גם כאן דכ' רש"י לישנא דתקנתא מוטב שיכה כו' א"כ ג"כ ליכא איסורא ואם א"א מבלתי שיגמור לחתוך או היכא דכבר עשה כן כל שלא עשה בזדון איסור דג"כ ליכא תקנתא מעתה וכנודע דא"א דלכתחלה היתירו רק היתיר של דיעבד דמפאת האי אפשר חשיב גם הלכתחלה כדיעבד וכנודע וא"כ שפיר בא"א וכן בדיעבד שרי ול' רש"י וודאי יש לנו לדמות לל' חכמים ודוק כי זה דמיון יפה לענ"ד ואולם אכתי תיקשי דהא רש"י איסורא נמי קאמר וכמ"ש אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה וזו תימה עצומה באמת דבתחלה כ' רש"י איסור אסור לחזור ולחתוך המיעוט כו' ואח"כ כ' תקנה דמוטב שיכה כו' והוא תימה רבה דבתר דכ' איסורא הדר כ' תקנתא וכדמתמה הש"ס נדה הנ"ל כמו זה ממש וצע"ג ועכ"פ נלענ"ד דמיסתבר לומר בכוונת רש"י דה"ק דאסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה ואי תימא יחתוך ויכוון שלא בתורת שחיטה גם מעשות כן מוטב יותר שיכה בצואר כו' ודו"ק ונוח לן יותר לפרש כן דהאי מוטב הכוונה דמוטב יותר מלגמור שלא בתורת שחיטה כיון דעניין תורת שחיטה והחילוק שבינו לבין שלא בתורת הוזכר בדברי רש"י שהרי כ' אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמכללו אתה שומע דשלא בתורת ליכא איסורא וע"ז כ' דמזה נמי מוטב שיכה כו' ומשא"כ לפרש דמוטב שיכה מלגמור ע"י עכו"ם מאן דכר שמי' ולא הוזכר בדברי רש"י כלל וכנ"ל וא"כ נמצא לפי דברינו אלה בכוונת רש"י דבתורת שחיטה גם בדיעבד אסור משא"כ שלא בתורת הוי רק תקנתא ובדיעבד שרי ודו"ק אלא שאני אומר דברי רק לפלפולא בעלמא לא להלכה כלל ועכ"פ כאן דפי' בד עבד ולא בתורת שחיטה וגם לא בכוונת מיתה וגם הי' עוד צדדים להתיר וגם הי' הפסד מרובה וצורך שבת וודאי שפיר הורה המורה להתיר:

והנה הי' לי להאריך עוד בעניין מכתבו בכמה פרטיים וגם בענינים אשר דיברתי פה הי' לי עוד כמה וכמה רעיונות אשר יש לדבר בהם ולהרחיב בהם וגם במה שדיברתי לא ביררתי כל הצורך יען ראיתי כי הדברים מתארכים וכ"ת מפציר להשיג תשובתי במוקדם כאשר שינה במכתבים ע"כ מהרתי וקצרתי באמרים למען מלאות מבוקשו וגמרתי התשובה באיזה ימים וביד המעתיק נשתהה:

דברי הדוש"ת יוסף ענגיל:

סימן י

ב"ה יום ה' בראשית תרנ"ה לפ"ק בענדין. כבוד הבחור החריף ובקי חרוץ ושנון כמר דוב שי' לאוי"ט [כעת אב"ד דק"ק אמסטוב].

מכתבו הגיעני בעשרת ימי תשובה ולא נפניתי להשיבו עד עבור הימים הקדושים. עתה הנני להשיבו על סדר קונטרסו

א

מ"ש בשם הפנ"י שבת (ד' צ"ג) להסתפק דב' שעשאוהו מיפטר רק בשבת מטעמא דלא הוי מלאכת מחשבת והעיר ע"ז מריטב"א קידושין דהקשה דל"ל קרא לפטור ב' ששחטו בחוץ ת"ל דהוי ב' שעשאוהו ומיפטר מקרא דבעשותה ותי' דקושית הריטב"א דנילף משבת אשחוטי חוץ. הנה לפי הבאתו דברי הפנ"י דהחילוק בין שבת לשאר דברים מפאת מלאכת מחשבת א"כ הא גם אשחוטי חוץ אין ללמוד וגם וודאי אין כוונת הריטב"א דנלמד משבת אשחוטי חוץ דהא בעשותה לאו בשבת כתיב רק בכלהו שגגות דחייבי כריתות וקאי הקרא אשגגת שחוטי חוץ כמו אשגגת שבת וז"פ וגוף דבריו בשם הפנ"י דשבת שאני דמלאכת מחשבת כו' אין כתוב כן בפנ"י כלל רק הפנ"י העיר דרך הערה בעלמא דדין ב' שעשאוהו בעלמא מצינו בו סתירות וצריך עיון ובירור בסוגית הש"ס אכל ב' שעשאוהו מעתה מהיכן נלמדנו ולהיכן נדמנו אבל לא כ' כלל טעם וסברא לחלק בין שבת לשאר איסורין ובפשיטות וודאי אין לחלק כלל כיון דרק גזה"כ הוא וקראי הא כתיבי בשגגת כל כריתות וכנ"ל:

ואולי כוונתו עמ"ש הפנ"י שם דהא דממעטי' מבעשותה זה עוקר וזה מניח קאי אשבת ואולם זה רק אי ממעטי' משאר קראי זה יכול וזה יכול וזה אינו יכול וזה אינו יכול אז נשאר בעשותה למעט זה עוקר וזה מניח [ע' היטיב בסוגית הש"ס שבת שם] וזה שייך רק בשבת וע"כ אמרי' דקאי אשבת וזהו דכתיב בעשותה אחת ממצות ד' וכמ"ש הפנ"י שם ומפרשי' הסתימות אשבת משום דבשארי שגגות ליכא דין זה עוקר כו' אבל מיעוטא דז"י וז"י כו' דדרשי' מבעשותה וודאי אין שום טעם לומר דקאי רק אשבת ואי משום מלאכת מחשבת ממ"נ אי חשיב מלאכת מחשבת ע"י ב' א"כ הא לא מהני מידי לפטור ואי לא חשיב מלאכת מחשבת א"כ קרא דבעשותה ל"ל ואם כי גם בזכרוני מאחרונים דכתבו לחלק בב' שעשאוהו בין שבת לשאר איסורין מ"מ הדברים מחוסרים טעם באמת]:

והנה מה שהביא תי' הריטב"א דתי' קושיתו הנ"ל דאי לאו קרא ה"א לחייב ב' שוחטין מפאת הלימוד מהעלאה בחוץ דיש גזה"כ לחייב ב' שהעלו וכ' בכוונת הריטב"א דה"א ללמוד שחיטה בחוץ מהעלאה ולא משבת משום דלקולא ולחומרא לחומרא מקשי'.

הנה אם נאמר דלחומרא מקשי' הוא מטעם ספק ע' אתוון דאוריתא כלל (י"ח) א"כ הא ליכא חיוב חטאת ולאו בלא"ה איכא בב' שעשאו וכדברי המקור חיים סי' רס"ו דלא פטר קרא רק מחטאת ואמנם גוף דבריו לפי הבנתו דבעשותה וגו' קאי אשבת אבל באמת קאי אכל חייבי כריתות וכנ"ל וגם אין נ' כוונת הריטב"א מפאת לקולא ולחומרא כו' רק כוונתו כהך דיומא (דף ע"ב ע"א) דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא דה"נ יש לדון שחיטת הקרבן בחוץ מהעלאת איבריו בחוץ ולא מקרא דבעשותה דקאי אכל חייבי כריתות בכלל ועוד נ' יותר כוונתו דה"א לפטור שחיטה הואיל ואיתקש להעלאה בג"ש כמבואר בזבחים (דף ק"ו ע"ב וק"ז ע"א) אתי' שם שם וכן הוא בכריתות (דף ג' ע"ב) דהוא ג"ש או היקיש ע"ש וע"כ ה"א דכמו דיצאה העלאה מכלל כל חייבי חטאות לחייב בה בב' שעשאוהו ה"נ יצאה שחיטה דאיתקשה לה ועיינתי בגוף הריטב"א בקידושין ריש האיש מקדש שם וראיתי כי כבודו הביא דבריו שלא כמתכונתם וכך הוא לשונו ז"ל שם. חד למעוטי שנים שאוחזין בסכין ושוחטין וכ"ת והא ל"ל קרא תיפוק לי' מדכתיב בעשותה אחת מכל מצות ד' ודרשי' התם אחד שעשאה חייב שנים שעשאוהו פטורין ואיכא למימר דאיצטריך דגבי שחוטי חוץ כתיב איש איש ומרבינן מינה לחייב שנים שהעלו את האבר בחוץ סד"א לרבות נמי שנים ששחטו בחוץ קמ"ל ההוא ולא שנים ששחטו והכי איתא להדיא בכריתות [תיבת בכריתות ט"ס כי אין גמ' זאת בכריתות לפי זכרוני רק צ"ל בזבחים כי כן הוא בזבחים (דף ק"ח ע"א)] וא"כ לפמ"ש בריטב"א דה"א דריבויא דאיש איש קאי אשחיטה גופה הרי אין כאן התחלת קושי' כלל וכבודו הביא דבריו דה"א ללמוד שחיטה מהעלאה וזה אין כתוב בו כלל:

גם מה שהביא מיראים סי' ש"צ [וז"ל ותנן חומר בעלי' מבשחיטה שנים שאוחזין בסכין ושוחטין פטורין אחזו באבר והעלו חייבין מנלן דבשחיטה פטורין דכתי' ונכרת האיש ההוא אחד ולא שנים ומניין שבהעלאה חייבין ולא גמרי' משחיטה כדתניא איש איש לרבות שנים שאחזו באבר והעלו שחייבים עכ"ל]. אין משם ראי' לחייב בעלמא ב' שעשאוהו די"ל דפטורין מפאת הלימוד משחוטי חוץ וכמו שכ' היראים דהי' לנו ללמוד העלאה משחיטה לולי דגלי קרא ואולם י"ל דכיון דבהעלאה חייבין א"כ לקולא ולחומרא כו' אמנם יהי' רק ספק ולא חיוב אי נימא דלחומרא מקשי' הוא מטעם ספק:

וגם י"ל אם יש ללמוד משחוטי חוץ לפטור ב' שעשאוהו בלאוי דעלמא לא דקדשים די"ל דחולין מקדשים לא ילפי' אמנם ה"נ ילפי' דין אשלד"ע משחוטי חוץ וי"ל דכיון דהשחיטה בחוץ אין לו דין קדשים ויעיין פיה"מ להרמב"ם פרה פ"ד מ"א דסברת ר"א דמכשיר פרת חטאת שלא לשמה דכיון דנשחטה בחוץ יצאת ממשפט הקדשים ויעיין

מנחות (דף פ"ח ע"א) אי מצורע חוץ הוא כו' ע"ש אולם שם כך מצוותה בחוץ משא"כ כאן דמצות שחיטתה והקרבתה בפנים אלא דהוא עוות לשוחטה בחוץ שפיר גוף הבהמה לה מעלת קדשים ואין דנין חולין מקדשים וכן בחולין (דף פ"ה ע"א) אמר אשחוטי חוץ דאין דנין חולין מקדשים יעוי"ש ויש לדחות ובאתי רק להעיר:

ב

מה שהקשה דבשבת (דף ק"ד ע"ב) פטרי' מסרט על בשרו דלא חשיב כתיבה ואילו בגיטין (דף כ' ע"ב) מכשרי' גט הנכתב בכתובת קעקע. הנה מקרא מלא דכתובת קעקע חשיב כתב דכתיב וכתובת קעקע לא תתנו בכם הרי שקראתו תורה כתיבה ואולם י"ל דכתובת קעקע מיקרי כתיבה סתמא לא מיקרי כהך דברכות (דף ל"ה ע"א) כרם זית איקרי כרם סתמא לא איקרי וכזה במקומות רבות מאוד אולם בלא"ה אין כאן קושי' דהך דשבת הא לא איירי בכתובת קעקע ומאי עניין כתובת קעקע למסרט על בשרו ובכותב על בשרו הא גם בשבת מחויב כמבואר בשבת (דף ק"ד ע"ב) שם וכתובת קעקע הוא ג"כ כותב על בשרו רק שאחרי הכתיבה עושה פעולה שיכנס הכתב בין עור לבשר ויתקיים יעיין רש"י מכות (דף כ"א ע"א) במשנה ויבן ומה זה עניין למסרט על בשרו.

ג

מה שהקשה לרש"י כריתות (דף י"ט) דר"א לית לי' מלאכת מחשבת א"כ יחייב ר"א ג"כ בכלאחר יד דפטורא דכלאחר יד כתבו האחרונים דהוא משום מלאכת מחשבת וא"כ אמאי חתיכת יבולת ביד לר"א רק שבות בעירובין (ד' ק"ג) והטעם משום דכלאחר יד קעביד דדרכו בכלי יעוי"ש וכן הקשה עוד מכמה סוגיות. הנה רש"י כריתות (דף י"ט ע"א) ד"ה מיבעי' כ' רק בזה"ל ואי קשיא כו' האי בה דדריש ר"א פרט למתעסק לא צריך דממלאכת מחשבת דמייתי ר"נ מצי למילף נראה לי דר"א לית לי' דר"נ דדריש מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא משמע לי' ההיא דרשא עכ"ל וכוונתו דההיא דרשא דדריש ר"נ בסוגי' שם מלאכת מחשבת למעט מתעסק לית לי' לר"א להיא דרשא דלא משמע לי' לר"א למעוטי מתעסק אבל כל שאר דרשות דילפי' ממלאכת מחשבת כגון פטור משאצל"ג ומקלקל בחגיגה (דף י' ע"ב) והעמדת ערמה בביצה (דף י"ג ע"ב) וכלאחר יד וזורה ורוח מסייעתו דב"ק (דף ס' ע"א) שפיר דריש ואין לנו לדון הדרשות זו מזו וכמובן: **ומה** שהקשה עוד בכריתות (דף י"ט ע"ב) דפריך אשכח ומל שלאחר שבת בשבת דמחייב ר"א הא הוי מתעסק והקשה כבודו הא מתעסק בחלבים כו' חייב שכן נהנה וא"כ לדיעות הפוסקים דמל תוך ח' קיים המצוה ור"א הא ס"ל בעירובין (דף ל' ע"א) דמל"נ וא"כ הא הוי קיום המצוה הנאה ושפיר חייב גם במתעסק מטעמא דשכן נהנה.

הנה קושית הש"ס שם בכריתות הוא על ר' יהושע יעיין ויראה [ואפי' לר"א נמי אין לו הכרח מהך דעירובין (דף ל' ע"א) דסבר מל"נ דדילמא סבר מערבין לדבר הרשות יע"ש. וגם הרי תיקשי לאידך תנא דס"ל אליבא דר"א בעירובין שם דמערבין כו' וא"כ הא ס"ל דמלל"נ] וגם הסברא דמל תוך ח' קיים המצוה הרי תמוה באמת מסוגי' דכריתות שם דאמר דחשיב טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה. ועכ"פ סוגי' דכריתות הנ"ל הא סוברת להדי' דמל תוך ח' לא קיים המצוה וא"כ איך הקשה על זאת הסוגי' עצמה מן הסברא דמל תוך ח' קיים המצוה. וגם יש ספק אי הא דמתעסק בחלבים כו' חייב שכן נהנה הוא רק בהנאת אכילה וביאה או גם בשארי הנאות ויעיין בקונטרס ע' פנים לתורה אות א' ורשום אצלי בכתבים שלי הרבה בזה עוד. ומלבד כל אלה גם גוף הקושי' טעות דרק במתעסק בחלבים ועריות שייך להתחייב מפאת שכן נהנה הואיל וההנאה שם האיסור יעיין אתוון דאוריתא כלל (כ"ד) ומשא"כ במל בשבת ונהנה במה שמקיים המצוה רק החבורה היא איסור אבל ההנאה שיש לו ממה שקיים מצוה הרי היא הנאת היתיר והרי מותר לו ליהנות הנאה זאת וא"כ דבר שהוא היתיר מה יתן ומה יוסיף לפעול חיוב ומה עניין שיתחייב על החבורה מפאת שנהנה ממנה הנאה שהי' מותר לו ליהנות וגם אין שם הנאה מאיסור דהאיסור הוא החבורה דהיא המלאכה והמצוה היא התיקון שיש במלאכה וא"כ הרי אין התיקון האיסור רק המלאכה היא האיסור ומן המלאכה הרי אין נהנה רק מקיום המצוה שבה דהיא התיקון והתיקון אינו איסור כלל רק גוף המלאכה היא האיסור ודו"ק:

ויש מקום עיון בזה בחידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת (דף ע"ה ע"א) דאמאי דמוכח בסוגי' שם דפטר ר"ש גם בחבורה באין צריך לגופה ובתוס' שם הקשו דהא פטור משאצל"ג משום דבעי' מלאכת מחשבת א"כ בחבורה לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה ולא בעי בה מלאכת מחשבת א"כ במשאצל"ג נמי יתחייב וכ' הגור ארי' שם ע"ז וז"ל ולפי הנראה לא קשה וכי בשביל דגלי רחמנא גבי מילה דמקלקל בחבורה חייב לא בעי מלאכת מחשבת וחייב משאצל"ג נמי חייב דזה לא קשה דהכי קאמר כיון דכל מתעסק [נ' צ"ל מקלקל] פטור ומקלקל בחבורה חייב דנחשב למקלקל כאילו תיקן ה"נ דאחשבי' כאילו נהנה דסתם תיקון הוא נהנה ומתעסק גבי נהנה חייב אבל שיהי' בשביל זה חייב משאצל"ג זהו מילתא אחריתא ואין לומר כך ולק"מ עכ"ל ז"ל והנה כוונתו ז"ל דהא דאמרי' בכריתות (ד' י"ט) דהואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב הכוונה דכיון דמקלקל חייב ונראה מזה דאחשבי' רחמנא בחבורה להקלקול כאילו הי' תיקון א"כ כיון דנחשב תיקון הרי נחשב ג"כ הנאה דכל תיקון הוא הנאה וכיון דהוא הנאה לכן

מתעסק נמי חייב דבנהנה הא גם מתעסק חייב כמתעסק בחלבים כו' דחייב מטעמא דשכן נהנה. והנה גם דבריו ז"ל צ"ע כנ"ל דמתעסק בחלבים כו' דחייב מטעמא דשכן נהנה היינו לפי שההנאה שם האיסור ומשא"כ כאן אין התיקון וההנאה האיסור רק המלאכה אלא דמלאכה בלי תיקון לא הוי מלאכת מחשבת ולא חייבה תורה על מלאכה כזאת אבל כשיש תיקון הרי אין התיקון האיסור רק המלאכה וגם צע"ג בדבריו דמה בכך דאחשבי' רחמנא לקלקול דחבורה תיקון הא לא עדיף מכל שאר מלאכות דבעי' תיקון באמת ויש בם תיקון בפועל ואפ"ה מתעסק פטור בהו ואולי סברתו דכיון דאין איסור מלאכה רק בתיקון לכן גם התיקון עצמו מן האיסור ורק בשאר מלאכות דגם בקלקולו יתר על תיקונו חייב אף דלא חשיב הנאה לגבי איסורי הנאה כתוס' חולין (ד' ח') א"כ גם אם יש שם תיקון גרידא בלי קלקול כלל והוי גם הנאה מכל מקום אין לומר דיתחייב במתעסק מטעמא דשכן נהנה דהא אין ההנאה האיסור דהא גם אילו הי' קלקולו יתר על תיקונו דלא הי' נחשב הנאה גם כן הי' חייב וא"כ תו מה שיש תיקון גרידא והוי גם הנאה אין להנאה הזאת שייכות להאיסור דהאיסור הוי בלא"ה גם במעט תיקון והקלקול מרובה עליו שאין אז הנאה וא"כ תו גם ביש הנאה מ"מ ההנאה דבר בפ"ע שכך הי' הדבר גם בהנאה אבל אין אל ההנאה שייכות אל האיסור ואין ההנאה חלק האיסור ולא מהני ההנאה כלל לחייב דו"ק מאוד והתינח בכל שאר מלאכות ומשא"כ בחבורה דהוא קלקול באמת ואחשבי' רחמנא לתיקון א"כ כל הקלקול כמו שהוא הא אחשבי' רחמנא לתיקון וה"ל תיקון גרידא בלא קלקול והוי גם הנאה ולא משכחת בחבורה כלל שלא יהי' הנאה דאפי' הוא בקלקולו יתר על תיקונו מ"מ הקלקול שבחבורה הא אחשבי' רחמנא לתיקון דאפי' הוא קלקול לבד ג"כ הא נחשב תיקון וא"כ הרי תמיד מלאכת חבורה הוא בתיקון גרידא בלי קלקול מפאת האחשבי' דו"ק מאוד וא"כ כיון דהמלאכה תמיד רק בכך תו יש לנו לומר דרק בהכי חייב רחמנא במלאכת חבורה היינו רק בהנאה כיון דלא מצינו בה חיוב בלי הנאה דו"ק היטיב מאוד ושוב ההנאה עצמה שפיר מן האיסור ושוב דמי שפיר למתעסק בחלבים כו' דחייב מטעמא דשכן נהנה דגם כאן ההנאה עצמה מן האיסור דו"ק מאוד כי עמוק בס"ד [ואם די"ל גם בהאחשבי' דחבורה דאחשבי' רחמנא רק לחלק מיעוט מן הקלקול לתיקון ונשאר באמת קלקולו יתר על תיקונו וחייב מש"ה ואכתי אין הנאה גם בחבורה ואולם הסברא אין מחייבת זה דאי אחשבי' רחמנא את הקלקול לתיקון מה טעם לשיוחשב חלק ממנו תיקון יותר משאריתו ואם נחשב הקלקול תיקון הנה כולו וודאי דנחשב תיקון וכמובן]. ואשוב לדברי כבודו ואומר דיש עוד סברא דכשאין מקיים המצוה באופן החיוב דלכתחלה לכ"ע לל"נ כיון דיותר הוי ניחא לי' שלא

תתקיים ויקיימנה בזמנה כחיוב לכתחלה המוטל עליו ואולם יש סברא גם להיפוך בזה דתוך ח' לכ"ע ליהנות ניתן אם מל וקיים המצוה כיון דאין מחויב אז למול ולא שייך לעול על צואריהם ניתנו ואין להאריך יותר:

ד

מה שהעיר משבירת עצם ע"י שנים. כבר אמרתי עוד בילדותי לעניין השינוי דמצינו בקרא (שמות י"ב פסוק מ"ו) לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם לא תשברו בו וק' דמדוע נקט בהוצאה ל' יחיד ותיכף שינה לכתוב ל' רבים בשבירת עצם ואמרתי דלסברת קצת אחרונים דב' שעשאוהו חייבין בעלמא מלבד בשבת וא"כ ב' שעשאוהו בשבירת עצם חייבין ומשא"כ בהוצאה פטורין כי היכא דב' שהוציאו בשבת דפטורין דהוצאה דפסח הא בעי' דומי' דשבת וכדאמרינן בפסחים (דף פ"ה ע"ב) המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שינים הוצאה כתיב בי' כשבת מה שבת עד דעבד עקירה והנחה כו' וע"כ שפיר כ' בהוצאה ל' יחיד ובשביר' ל' רבים כיון דבהוצאה אין חייב רק יחיד המוציא ואילו בשבירה אפי' ב' ששיברו חייבין ודו"ק ושמעתי בשם ספר אחד שכ' טעם הפסוק הנ"ל עפ"י ירושלמי פסחים דיש שובר אחר שובר ואין מוציא אחר מוציא דכיון שהוציאו פסלו ואינו מדוקדק דשם אין הריבוי באנסים רק בשבירות דמתחייב בשבירה אחר שביר' כיון דעדיין לא נפסל הפסח ואפי' אותו האדם בעצמו אם יחזור וישבור חייב ומשא"כ אהוצאה אחר הוצאה אין עליו חיוב דכיון דיצא ראשונה כבר נפסל ואין חיוב אהוצאת דבר פסול וא"כ אין מדוקדק בזה מאי דשני קרא מל' יחיד לרבים על אנשים העושים המעשה ואך לפי דברינו הנ"ל מדוקדק שפיר וכזה י"ל ג"כ בויקרא א' פסוק ב' ושחט את בן הבקר לפני ד' והקריבו בני אהרן הכהנים וי"ל ג"כ בטעם השינוי מיחיד לרבים לר' אליעזר בר' שמעון בחולין (דף כ"ט ע"ב) דאין שנים שוחטין זבח אחד אפי' בזאח"ז ואילו והקריבו דקאי גם על ההולכה כמבואר בפירש"י בחומש והוא מש"ס זבחים (דף ד' ע"א) וההולכה הרי נעשית ע"י רבים בזאח"ז כמבואר בפסחים (דף ס"ד ע"א) קיבל הכהן ונתנו לחבירו וחבירי לחבירו וכו' וע"כ שפיר כתי' ושחט בל' יחיד והקריבו בל' רבים וכמובן [ודבר זה דהיכא דכתיב ל' רבים בעושים הכוונה אשנים העושים מבואר בחולין (דף פ"ב ע"ב) דאי כ' רחמנא לא תשחוט ה"א חד אין תרי לא כ' רחמנא לא תשחטו ואפי' תרי ע"ש וכ"ש כאן דשני קרא במילתי' מיחיד לרבים וודאי דראוי לומר דהכוונה ע"ז וע"ע כזה יומא (דף מ"ג ע"א) כ' רחמנא ולקחו ונתן דאפי' שקלי תרי ויהיב חד]:

והנה מה שהקשה כבודו דמנ"ל דאזלי' ב"ר הא אפשר לשבור ע"י שנים ולבדוק דבשלמא ועצם לא תשברו בו לומר דאין עשה דאכילת מוח דוחה לאו דש"ע שפיר בעי' להיכא דאין עמו אחר לשבור [הי' לו להביא דוגמא ש"ס שבת (דף קל"ג ע"א) דליכא אחר] ומשא"כ הא דאזלי' ב"ר אכתי מנ"ל הא אפשר ע"י ב' עכ"ד ולכאורה מדכתי' ועצם לא תשברו בו לגלות דאין לאו דש"ע נדחה מעשה דאכילת מוח א"כ ע"כ דאזלי' ב"ר דאל"כ ממ"נ במאי איירי קרא אי באין עמו אחר הא שוב אין עשה כלל דדילמא טריפה הוא ואי ביש עמו אחר הא שוב אפשר לקיים שניהם וע"כ דגם באין עמו אחר איכא עשה דפסח וא"כ ע"כ דאזלי' ב"ר אולם י"ל דצריך קרא להיכא דהי' עמו אחר בשבירת עצמות שנקיבת המוח שלהם מטריף ובהגיעו לשאר עצמות שאין נקיבת המוח מטריף הלך לו האחר דעתה הרי כבר יודע שאינו טריפה ואיכא עשה ועכ"ז עתה א"א לקיים שניהם אולם אולי נחשב זה לגוונא רחיקא ולא מוקמינן קרא בכה"ג דלא מצינו מאן דיסבור שבקי' לקרא דאיהו דחוק ומוקים אנפשי' רק ר"ע בפסחים (דף נ"ט ע"ב) וקידושין (דף ס"ח ע"א) וע' תוס' נדה (דף ל"ג ע"א) ד"ה ואיהו וע' זבים פ"ב מ"ב רע"א אפי' אכל כל מאכל כו' ושתה כל משקין אמרו לו אין כאן זבין מעתה אמר להם אין אחריות זבין עליכם עיי"ש בפיה"מ להרמב"ם דר"ע גם שם מפרש עניין זיבה הנאמר בתורה בגוונא דלא שכיח ולטעמי' אזיל דמוקים לקרא בכה"ג ולכן רבנן לטעמייהו פליגי עלי' גם שם וזה כוונת תוס' חולין (דף י"א ע"ב) דר"ע חשיב לי' אפשר דאפשר לאוקמי קרא כשהי' קרום מוח מגולה כו' ורשב"ג דפליג כו' חשיב לי' לא אפשר דדוחק הוא להעמיד הפסוק בכך עכ"ל והיינו ג"כ כנ"ל דר"ע לטעמי' דמוקים לקרא בכה"ג וא"כ עכ"פ סוגי' דהתם דיליף מרוצח דאזלי ב"ר ולא מוקי לקרא כשהי' קרום מוחו מגולה כו' א"כ היינו משום דלא בעי לאוקמי' קרא באופן רחוק וא"כ גם הלימוד מפסח נכון אם נאמר דגוונא הנ"ל דהי' אחר והלך לו כו' נחשב לגמ' לאופן רחוק לאוקמי בי' קרא:

גם אין ראי' מכאן אזה יכול וז"י לרש"י שבת (דף צ"ג) שם דהפטורא דז"י וז"י הוא מפאת דלאו אורחי' בהכי לעשות עם אחר כשיכול לעשותו בעצמו וא"כ י"ל דמה"ט גם בכה"ת לא נחשב עשי' כיון דאין דרך העשי' בכך ובכל עשיות דכתיבי בתורה בעי' שיעשה הדבר כדרך עשייתו ואם עשאו באופן שאין הדרך לעשותו כן אזי אין לו שם עשי' ההוא שהצריכה תורה ע' שבועות (דף י"ז ע"ב) הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו פטור כו' דרך ביאה אסרה תורה וכשבא שלא כדרך לבוא לא מיקרי ביאה ובביצה (דף ט"ו ע"א) דכשאין דרך חימום בכך לא חשיב לבישה ובמנחות (דף ט"ז ע"ב) הקטיר שמשום שמשים כו' אין דרך הקטרה בכך ולא קרי' בי' והקטיר ובזבחים (דף פ"ח ע"א)

דרך הזאה בכך דרך מיצוי בכך בתמי' יע"ש ושם (ד' כ"ד ע"א וכ"ו ע"א) דכשאין דרך שירות בכך לא חשיב שירות ובב"ק (ד' נ' ע"ב) ונפל עד שיפול דרך נפילה ואולם עכ"ז לעניין ש"ע אי נימא דלא אזלי' ב"ר ומצות פסח דנתנה תורה היינו שיבדקו תמיד ע"י ב' א"כ כיון דכך מצותה לשבור בב' שוב הרי דרכו בכך ושפיר אסור:

ה

מה שהקשה מב' ששחטו לעכו"ם אינו קושי' דשחיטה לעכו"ם תלוי בכעין פנים כמבואר בע"ז (דף נ' ע"ב ונ"א ע"א) ובחולין (דף ל"ט ע"א) דבשוחט לזרוק לעכו"ם חייב מפאת דמחשבין מעבודה לעבודה וילפי' חוץ מפנים וכ"ה בכ"ד וא"כ כיון דבפנים ב' ששחטו בקדשים כשר לכ"ע כמבואר בחולין (דף כ"ט ע"ב) תוד"ה תרי ומיקרי שחיטה וא"כ שפיר גם לעכו"ם חשיב שחיטה בכה"ג וז"פ:

ועוד יש לעיין אם אין לחלק בב' שעשאוהו בין מידי דתלוי במחשבה לתלוי במעשה כי היכא דמחלקי' בזה בעניין אא"א דשא"ש [ע' תוס' יבמות (דף פ"ג ע"ב) ד"ה אין] דמידי דתלוי במחשבה יוכל להיות וכך נראה דעיקר האיסור בו הוא רק הרצון והמחשבה הרעה והא דבעי' מעשה הוא רק לעניין חיוב לפי שהמחשבה אין בה מעשה ואין אדם מתחייב רק על עשי' אבל כשיש שם עשי' עם המחשבה אז עיקר החטא הוא רק המחשבה הרעה יעיין ס' נתיבות עולם למהר"ל מפראג ז"ל נתיב (הפרישות) פרק (ב') יעייש"ה שכ' כן דהצרכת המעשה הוא רק מפאת שאין עונש רק על מעשה יעייש"ה וא"כ כיון שעיקר החטא המחשבה והמחשבה הרי חשב כל אחד בפ"ע ולא שייך בה ב' שעשאוהו לכן שפיר שניהם חייבין וה"ז כהך דמכות (דף כ' ע"ב) תני תנא קמי' דר' חסדא אחד המקיף ואחד הניקף לוקה אמר לי' מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי דאמר לך מני ר' יהודה היא דאמר לשאב"מ לוקין עליו כו' ר' אשי אמר במסייע ודברי הכל וכ' הריטב"א שם דלא שייך לומר בזה מסייע אין בו ממש כיון דעצם הלאו יש בניקף גם בלי מעשה ולא בעי מעשה רק לעניין המלקות לשלא יוחשב לשאב"מ ומשא"כ כשיש מעשה אז שפיר מתחייב על גוף הלאו ואין החיוב על המעשה וע"כ לא בעי' רק מעשה כל דהו ודי במסייע לשלא יוחשב לשאב"מ עש"ה בריטב"א בד"ה במסייע ודברי הכל וע"כ ה"נ כל שהמחשבה הוא העבירה והמחשבה הרי הי' לכל אחד בפ"ע ובעי' מעשה רק עבור שאין עונש על מחשבה בלי מעשה וע"כ גם מעשה דב' שעשאוהו חשיב מעשה לעניין זה ק"ו ממסייע וכמובן וביותר י"ל בע"ז כן דעיקר האיסור הוא המחשבה והדיעה הרעה דנותן חשיבות ומייחס כח מה לע"ז [והרי אפי' במקבלו עליו באלו"ק מתחייב כמבואר בסנהדרין (דף ס' ע"ב) במשנה ותמיד בעי' מקבלו עליו בלב דאל"כ לא חשיב

ע"ז כמבואר שם (דף ס"ב ע"א) ושבת (דף ע"ב ע"ב) אי דלא קבלי' עלי' באלו"ק לאו כלום הוא] ובעי' מעשה רק משום דאין עונש רק על מעשה וא"כ שפיר מתחייב גם בב' שעשאוהו וכנ"ל וגם י"ל דבע"ז המחשבה עיקר האיסור מפאת קרא דלמען תפוש את בנ"י בלבם דמה"ט נמי המחשבה בע"ז מצטרפת למעשה יותר מבכה"ת כמבואר בקידושין (דף ל"ט ע"ב) ואולם בסנהדרין (דף ס"ה ע"א) מוכח לכאורה דעכו"ם לא חשיב ישנו בלב וע"ש בתוד"ה הואיל:

ומ"ש דעל כשרות שחיטה בב' לדידן אין קושי' כיון דלא בעי' עשי' רק כח גברא. אין זה נכון לרא"ש חולין פרק השוחט סי' ח' דגם בשחיטה בעי' ועשית דוזבחת הוי לכל הפחות כמו ועשית:

1

מה שהעיר דעוקר בחול ומניח בשבת יתחייב כמו התחיל בפנים וגמר בחוץ גבי שחוטי חוץ וחקר אי שייך גבי עקירה והנחה ישנה למלאכה מתחלה וע"ס או אינה אלא בסוף כמו דאמרי' כן גבי שחיטה. הנה וודאי דבעקיר' והנחה לא שייך זה והחילוק דבשחיטה היא מעשה אחת וכל משהו ממנה שם שחיטה עלי' אבל עקירה והנחה הם ב' מעשים שקיבוצם הוא המלאכה וע"כ העקיר' לבד וכן ההנחה לבד אינה כלום ורק בעקירה עצמה וכן בהנחה עצמה יש לדון תורת ישנה מתחלה וע"ס לומר דגם מקצת עקיר' שמה עקיר' וכן בהנחה וע"כ רק אילו יצויר מקצת עקיר' והנחה בחול ומקצת שניהם בשבת הי' מקום לחקירתו משא"כ עקיר' בחול והנחה בשבת אזי ההנחה אינה כלום וביותר ביאור נ' דעניין מלאכת הוצאה הוא ההוצאה והשינוי מרשות לרשות ועקיר' הוא היציאה מרשות וההנחה היא הכנסתו לרשות האחרת דכ"ז דלא נח בו אין נחשב כניסה לרשות ההוא לעניין שבת וע"כ עקיר' בלי הנחה הוי יציאה מרשות לבד אבל לא כניסה לרשות אחרת ויציאה מרשות לבד אין בה אפי' קצתיות של מלאכה דרק שינוי הדבר והוצאתו מרשות לרשות אחרת הוא הוא עניין המלאכה דו"ק מאוד וכן הנחה בלי עקיר' הוי רק כניסת הדבר לרשות אבל לא שינוי ויציאה מרשות לרשות והכניסה לרשות בלבד אין בה אפי' קצתיות של מלאכה:

ואולם לר"א דס"ל בשבת (דק"ה ע"א) דאחת על הארוג חייב דמצטרף עם השאר שעשה בחול ואף דבתחלה בעי' ג' חוטין מ"מ זה שהוא משלים אל העשוי בחול די בחוט אחד וכ"ה דעתו בכ"ד דהמשלים עיקר לעניין זוז"ג בפסחים (דכ"ז ע"א) אחר אחרון אני בא וכן בזבחים (דף ק"ט ע"ב) אף דבעי הקטרת כל הקומץ בחוץ כו' לעניין חיוב הקטרת חוץ מ"מ היכא דהקטיר בפנים ושייר כזית והקריבו בחוץ מודה דחייב מפאת דבזה

נגמרה הקטרתו ע"ש וא"כ יש לדון ג"כ בעוקר בחול ומניח בשבת דנשלמה המלאכה ע"י ההנחה דיתחייב על ההנחה וע' כריתות (דף י"ט ע"ב) ולר' יוסי גמר מלאכה לר"א פטור הא שמענא לי' דמיחייב כו' עש"ה בגמ' וברש"י דמשמע דהאמת כן אליבא דר"א דמתחייב בעוקר בחול ומניח שבת לפי סברת תנא דמתני' אליבי' עש"ה [והערותי בהך דר"ה (דף כ"ז ע"א) למימרא דכי שמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא וממילא תחלה בלא סוף נמי יצא ומאי ראי' דילמא הסוף עדיף דהוא המשלים וכסברת ר"א הנ"ל וכן ביומא (דף כ"ב ע"א) והא (עבודת תרומת הדשן) מעיקרא מ"ט לא תקינו לה רבנן פייסא מעיקרא סבר כיון דעבודת לילה לא חשיבא להו ולא אתו כו' והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא סוף עבודה דיממא היא האי נמי תחלת עבודה דיממא היא כו' ומאי קושי' דילמא הסוף והמשלים עדיף מהתחלה וע"ע יומא (דף מ"ב ע"א) דמצריך ב' קראי לפסול היסח הדעת בפרה בשחיטה ובשריפה וקאמר עלה וצריכא דאי כ' רחמנא שחיטה משום דתחלת עבודה היא אבל שריפה אימא לא ואי כ' רחמנא שריפה משום דהשתא הוא דמיתכשרא פרה אבל שחיטה אימא לא צריכא ומבואר דאמר הש"ס ג"כ ב' סברות הנ"ל די"ל דהתחלה עדיפא וי"ל דהשלמה עדיפא ומצריך מש"ה תרי קראי בזה וע"ע סוטה (דף י"ג ע"ב) דמבואר שם דמצוה הנעשה ע"י ב' ע"י אחד ההתחלה וע"י שני הגמר אזי הכל מתייחס אל הגומר וע' נזיר (דף ס"ה ע"ב) דנ' דזהו הפלוגתא שם אי מברך עדיף או עונה אמן דהוא גמר הברכה עדיף ע"ש בתוד"ה גולייריו דכ' דשם נצחון המלחמה על הפרשים הגומרין וא"כ עדיפות אמן הוא מפאת היותו גמר וא"כ למ"ד דמברך עדיף ס"ל דההתחלה עדיפא וזהו פלוגתתם אי ההתחלה עדיפא או ההשלמה והן הן ג"כ ב' הסברות דיומא (דף מ"ב ע"א) הנ"ל ויש להאריך עוד בזה מכ"ד ואכ"מ]:

ומה שהביא כבודו מירושלמי חגיגה פ"ב ה"א אף בשעת עקתא כו' אין שום ראי' מן הירושלמי להיות ב' שעשאוהו מותר מה"ת דאפי' להקל מאיסור סקילה ללאו ג"כ הרי הי' להם לעשות כן כדין מאכילין הקל הקל וז"פ:

ז

מה שהביא מת"כ אחרי לאסור ח"ש מלאכת יוה"כ מתיבת כל. בזכרוני שכבר נדבר מזה באחרונים וגם אצלי רשום ת"כ הנ"ל ומ"ש דממילא ה"ה לעניין שבת וכרבא שבת (דף קי"א ע"א) ליכא מידי דביוה"כ אסור ושבת שרי הנה סברא דרבא הנ"ל איתאמר רק לעניין דרבנן דמיחזי כחוכא אם יחמירו ביוה"כ מבשבת אף שהטעם שייך ביוה"כ ולא בשבת ואין ראי' משם לעניין דאוריתא ותדע דהא אמר התם מפאת זה ג"כ הואיל מקודם

טיבול לאחר טיבול והיינו ג"כ משום דאין לחכמים לאסור בחצי שבת דהוא דבר תימה בעיני ההמון ומשא"כ בדאוריתא לא שייך זה יעיין פסחים (דף ב' ע"ב) היכן מצינו יום שמקצתו מותר בעשיית מלאכה ומקצתו אסור כו' א"ל הוא עצמו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמץ כו' הכי קאמר לי' ר"א אמינא לך אנא מלאכה דרבנן ואח אמרת לי חמץ דאוריתא והיינו דחכמים אין להם לחלק היום משא"כ בדאוריתא דגזה"כ הוא עש"ה ברש"י הרי דהאי הואיל דקודם טיבול כו' דהוא ג"כ משום דאין לחלק היום הוא סברא רק בדרבנן ולא שייך בדאוריתא וה"ה להאי דהואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי דהוא ג"כ רק סברא בדרבנן ואמנם האי הואיל ובשבת שרי כו' לכאורה אין לפרשו מפאת שיהי' תימה בעיני ההמון דבתוס' חולין (דף ק"א ע"ב) ד"ה הזיד כ' דחמור לאינשי יוה"כ משבת ע"ש וע"כ כוונת רבא דכיון דבעצם יוה"כ קיל משבת ע"כ אין להחמיר ביוה"כ יותר מבשבת אולם איך שיהי' הנה הך סברא דרבא נ' דהוא רק בדרבנן ויעיין היטיב בשבת שם וביצה (דף י"ח ע"ב) ויראה דמוכח כן ומה"ת אין לדון ככה רק תורת ק"ו צריך לדון בדאוריתא ולומר דמה יוה"כ הקל דבכרת ח"ש אסור שבת חמור דבסקילה לכ"ש [ומי איכא מידי דבישראל שרי ולעכו"ם אסור דאמרי' בדאוריתא היינו משום דכשיצאו ישראל מכלל ב"נ להתקדש יצאו ולא להקל כמבואר ברש"י סנהדרין (דף נ"ט ע"א) ד"ה לזה] אולם בחידושי כתבתי דר"ע ס"ל דיש עדיפות ג"כ ליוה"כ על שבת מדס"ל בשבת (דף קי"ד ע"א) דאין חלבי שבת קריבין ביוה"כ ור' ישמעאל פליג עלי' שם ע"ש וכזה מצינו לר"ע עדיפות ליוה"כ על שבת בעניין הקרואים במגילה (דף כ"ג ע"א) דס"ל לר"ע דביוה"כ קורין ז' ובשבת ו' ור' ישמעאל פליג עלי' גם שם עש"ה וכתבתי ליישב בזה קושית תוס' חולין (דף ק"א ע"ב) הנ"ל שם ד"ה הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור דכ' וא"ת והא לר"ע נמי פטור דהא אינו שב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דחמור דבסקילה עכ"ל ולהנ"ל ניחא דהא ר"ע ס"ל דבעצם יש עדיפות מה גם ליוה"כ על שבת ושפיר הוי שב מידיעתו וע' בילקוט תהלים רמז תתפ"ח עה"כ ימים יצרו ולו אחד בהם ר' לוי אמר זה יוה"כ כו' ר' יצחק אמר זה השבת כו' והוא מן הפסיקתא ואיני זוכר כעת מקומה ונ' דפליגי ג"כ בהנ"ל אי יוה"כ היום הנבחר וקאי עלי' ולו אחד בהם או שבת היום הנבחר ובחידושי במ"א הארכתי מאוד וא"כ עכ"פ לסברא הנותנת גם איזה עדיפות ליוה"כ על שבת אולי לא שייך ק"ו הנ"ל וע' שבת (דף קל"א ע"ב) פירכא מה לשופר שכן מכנסת זכרונות של ישראל לאביהם שבשמים וא"כ ה"ה דאיכא למיפרך כזה מה ליוה"כ דהוא מכפר וכן בקדשים קרבן המכפר חשוב טפי ע' יומא (דף ל"ג ע"ב) מכפר עדיף וזבחים (דף פ"ט ע"א וע"ב) כולה סוגי' ושם קדימות מכפר על אינו מכפר ועושין פירכא מזה

מה לפלוני שכן מכפר ע' פסחים (דף ע"ז ע"א) וזבחים (דף ה' ע"א ויו"ד ע"ב) וכמעט בכל דף ודף בסדר קדשים מעלת מכפר הן לפירכא והן לק"ו ואם כן גם בימים מקודשים אולי איכא למיפרך מה ליוה"כ שכן מכפר ויש לומר דתלוי בפלוגתא דכריתות (דף ז' ע"א) אי עיצומו של יום מכפר אפי' לא נתענה כו' דלמ"ד דבנתענה כו' וקיים מצות יוה"כ דייקא מכפר א"כ בכה"ג גם שבת יש לו כח כפרה דכל השומר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כדור אנוש מוחלין לו וע' ט"ז או"ח ריש סי' רמ"ב ואולם עכ"ז אינו מכפר ככפרת יוה"כ דחייבי אשמות תלויין שעבר עליהם יוה"כ פטורין כמבואר בכריתות (דף כ"ה ע"א) במשנה והיינו משום דיוה"כ מכפר כפרתן כמבואר שם ע"ב בגמ' ואילו שבת אין מכפר כפרת אשם תלוי:

והנה אפי' נימא פירכא הנ"ל דמה ליוה"כ שכן מכפר מ"מ לילה דיוה"כ הא אינו מכפר כמבואר בכריתות (דף ז' ע"א) שם דילמא דעבד עבידתא כולי' לילה ובהדי עמוד השחר מית דלא הוי יממא דליכפר לי' ע"ש וא"כ עכ"פ יש ללמוד ליל שבת מליל יוה"כ לאסור ח"ש במלאכת ליל שבת וא"כ גם לדיעות הסוברים דח"ש דמלאכת שבת מותר מה"ת עכ"ז ח"ש דמלאכת ליל שבת ראוי שיהי' אסור מה"ת וי"ל דזה טעם המשנה שבת (דף ק"ה ע"א) הכותב ב' אותיות בב' העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים ר"ג מחייב וחכמים פוטרין ויש לדקדק דמדוע נקט שחרית ובין הערבים ולא אחת בלילה ואחת ביום ובמ"א הארכתי בזה ולהנ"ל י"ל דבגמ' שם אמר דטעם הפלוגת' דר"ג סבר אין ידיעה לח"ש ורבנן סברי יש ידיעה לח"ש וא"כ י"ל להנ"ל דאילו הי' נקט אחת בלילה ואחת ביום הי' אפשר לטעות דרק מלילה ליום הוא דסברי רבנן דיש ידיעה לח"ש כיון דידע ידיעת איסור עכ"פ כיון דח"ש דלילה אסור מה"ת ומשא"כ באחת שחרית ואחת בין הערבים דאין הידיעה אפי' ידיעת איסור גם לרבנן לאו שמה ידיעה לחלק קמ"ל כחא דרבנן דאפי' ידיעת יום ג"כ חשובה לחלק ולפטור וא"ל דא"כ ליפלגו באחת בלילה ואחת ביום להודיעך כחו דר"ג דאפי' ידיעת לילה דהוא ידיעת איסור לאו שמה ידיעה לחלק ולפטור דז"א דכחא דהיתירא דרבנן דפטרי עדיף לי' וכדאמרי' בכלהו דוכתי.

ואמנם זה רק לחדודי דלקושטא אחרי דילפי' ליל שבת מליל יוה"כ שוב הא יש ללמוד יום שבת מלילו לאסור מ"ש גם ביום וגם בלא"ה אין סברא לחלק ליל שבת מיומו וע' רש"י סוכה (דף מ"ח ע"א) ד"ה לרבות דכיון דאיתרבי ליל יו"ט אחרון לשמחה שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר שחייב בשמחה ע"ש מיהו שם י"ל דרק לעניין שמחה דביו"ט א' אין חיוב שמחה בלילה רק ביום ע"כ לעניין זה חשיב היום עיקר טפי מלילה ומשא"כ בליל שבת ויומו לעניין מלאכה הוי בלילה חיוב עיקריי כביום אמנם גם זולת זה הרי

יש ללמוד יום שבת עצמו מליל יוה"כ דמה ליל דיוה"כ דבכרת ח"ש אסור בו יום שבת דבסקילה לכ"ש ונזכרתי גמ' מועד קטן (דף ט' ע"א) מאי דרוש אמרו ק"ו ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה מקדש דקדושתו קדושת עולם וקרבן ציבור ויוה"כ דענוש כרת לש"ש ולא פריך פירכא הנ"ל מה לשבת שכן אינו מכפר תאמר ביו"כ דיש לו מעלת מכפר אמנם י"ל דשם צירוף כל הג' מעלות שזכר עדיפי ממעלת מכפר משא"כ מפאת ק"ו מכרת אסקילה לחודי' שפיר חשיב מעלת מכפר פירכא:

אולם יש עוד עדיפות לשבת איוה"כ מפאת תדיר כיון דנוהג בכל שבת משא"כ יוה"כ נוהג רק פעם אחת בשנה ואע"ג דגם דבר הנוהג פעם אחת בשנה חשיב תדיר כמבואר בתוס' יבמות (דף ה' ע"ב) ד"ה ובכולהו ע"ש מ"מ חשיב שבת מצוי טפי עכ"פ מפאת היותו בכל שבת ומצוי חשיב ג"כ פירכא ונקראת פירכת תדיר ע' זבחים (דף צ"א ע"א) מילה לגבי פסח כתדיר דמיא משום דפסח רק פעם אחת בשנה ואילו מילה שכיחא בכל יום וחשיב זה שם פירכא לעניין דלא ניליף מילה מפסח לפטור מחטאת יעוי"ש וא"כ ה"נ שבת דנוהג בכל שבת הא הוי נמי מצוי לגבי יוה"כ דנוהג רק פעם אחת בשנה וע' מנחות (דף ס' ע"ב) ר"ש פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן מצויין ור' יהודה אדרבה הא מצוי' טפי הנך זימנין דלא משכחת לה כלל עש"ה וא"כ לר' יהודה עדיפות מצוי דשבת איוה"כ עדיף עוד מעדיפות מצוי דמילה אפסח דמילה אינו הכרח כפסח ואילו שבת מוכרח כיוה"כ ומצוי טפי ממנו ועוד יש עדיפות לשבת למ"ד אין עירוב והוצאה ליוה"כ ולפי מה שנסתפקו האחרונים דגם מחמר ושביתת בהמתו אין נוהגים ביוה"כ וכן גר תושב ים לדון אי אסור במלאכת יוה"כ וכן שבת היא מצוה דלפני הדיבור דשבת ודינין במרה נצטוו משא"כ יוה"כ וצ"ע בזה ביבמות (דף ה' ע"ב) שכן ישנן לפני הדיבור דמה בכך הרי גם שבת הנדחה היא מצוה דלפני הדיבור וכבר העירו בזה והנה מלבד היות שבת מצוה דלפני הדיבור הנה מלבד זה גוף הקדימה דקדמה מצות שבת להתקיים ממצות יוה"כ נחשב מעלה לשבת על יוה"כ ע' קידושין (דף מ' ע"ב) גדול לימוד שקדם לחלה ארבעים שנה כז' וגם יש מעלה לשבת איוה"כ מפאת עשה דביום השביעי תשבות דביוה"כ ליכא עשה דנהי דיש עשה דשבתון ביוה"כ כמבואר ברמב"ם מ"מ למאן דאמר דשבתון דיו"ט לאו עשה פשוט דה"ה שבתון דיוה"כ אינו עשה משא"כ וביום השביעי תשבות דשבת הוא עשה לכ"ע וגם יש מעלה לשבת איוה"כ מפאת דשבת קביעא וקיימא משא"כ יוה"כ בי דינא הוא דמקדשי לי' כדמוכח מעלה זאת בחולין (ד' ק"א ע"ב) שם וגם יש בשבת עשה דקידוש היום שאינה ביוה"כ דאפי' לדיעות דקידוש על היין דאוריתא

וא"כ לא שייך זה ביוה"כ כיון דהשתי' אסורה מ"מ גם מידי דל"ש חשיב מעלה כמבו' בב"ק (דפ"ח ע"א) מה לאשה שכן אינה במילה וכ"כ התוס' ב"ק (ד"ה ע"ב) ד"ה כי שדית וביבמות (דנ"ז ע"ב) ד"ה רב ובזבחים (ד"ח ע"ב) ד"ה הנך ובמ"א הארכתי וכ"ש לדיעות דקידוש על היין דרבנן ומה"ת הוא רק גוף הקידוש א"כ גוף הקידוש הרי הי' אפשר להיות גם ביוה"כ ולא ציותתו תורה ביוה"כ א"כ וודאי הוא מעלה לשבת על יוה"כ ומקרא קודש דכתיב ביוה"כ אינו חיוב קידוש רק הכוונה קדשהו בעשיית מלאכה כמבואר בר"ה (דף ל"ב ע"א) [אולם לפי"ז לכאורה יש גם ביוה"כ עשה בשביתתו היינו עשה דמקרא קודש וצ"ע בזה שאין בזכרוני מי שיביא עשה זאת ביוה"כ ודעת רש"י כריתות (דף ז' ע"א) דמקרא קודש דיוה"כ היינו חיוב תפלה וא"כ לפי"ז יש ליוה"כ בזה מעלה אשבת וכמובן] וכן דעת כמה פוסקים דמחלל יוה"כ לא חשיב מומר לכה"ת כמחלל שבת לרש"י חולין (דף ה' ע"א) דמחלל שבת מומר לכה"ת מפאת דכופר בחידוש העולם וזה לא שייך ביוה"כ וא"כ צירוף כל הני מעלות שוב י"ל דחשיבי ג"כ כצירוף ג' מעלות דש"ס מ"ק הנ"ל ולא פרכינן עלייהו פירכא דמכפר אמנם יש עוד ביוה"כ מעלה אשבת חיוב העינוי דנהי דלעומתו חיוב עונג בשבת לדיעות דעונג שבת דאוריתא מ"מ אין כרת בביטול עונג שבת כבביטול עינוי דיוה"כ וגם יש עוד עדיפות במלאכה עצמה ביוה"כ אשבת לדיעות דתוספת יוה"כ דאוריתא ותוספת שבת דרבנן וגם יש מעלה ליוה"כ לש"ס יומא (דף ב' ע"ב) דיום שיש קדושה לפניו עדיף מיום שאין קדושה לפניו וע' חגיגה (דף י"ח ע"א) וא"כ יוה"כ דיש מצות אכילה עיוה"כ ויש לספק אם הוא מפאת עניין קדושה דיום ההוא וא"כ הרי יש קדושה לפניו משא"כ בשבת ואם גם נימא דאינו מפאת קדושת היום מ"מ הרי הוא חיוב הכנה ליוה"כ כדי שיוכל להתענות ביוה"כ וכמבואר ברש"י ואילו בשבת ליכא הכנה למ"ד הכנה לאו דאוריתא וגם עונג שבת לאו דאוריתא וא"כ א"צ להכין כלל וקרא דוהכינו את אשר יביאו רשות דאם ירצו לאכול בשבת יביאו מקודם באפי' ובישול וכדומה וא"ל דא"כ הא ליכא בשבת רק חיוב שביתה ובזה הא לא שייך הכנה וא"כ אין זה מעלה דז"א דגם מידי דלא שייך חשיב מעלה וכנ"ל אמנם ה"ל גם לש"ס מ"ק לפרוך פירכות הנ"ל ובאתי רק להעיר:

והנה עוד אני מוצא פירכא אלימוד שבת מיוה"כ והוא דאם באנו ללמוד איסור ח"ש דמלאכת שבת מיוה"כ איכא למיפרך במלאכות הנדחות בשבת במקדש כגון קצירה וטחינה והרקדה כו' דהיו בעומר בשבת כמבואר במנחות (דף ס"ב ע"ב) וליתנהו ביוה"כ במקדש וא"כ לדמיון כי גמרת ח"ש דקצירה בשבת מח"ש דקצירה ביוה"כ איכא למיפרך מה לקציר' דיוה"כ שכן לא הותרה מכללה במקדש תאמר בקציר' דשבת דהותרה

מכללה במקדש דכה"ג פרכי' ביומא (דף פ"א ע"א) מה לעינוי שלא הותר מכללו במקדש תאמר במלאכה כו' ואף דלא משכחת קצירה ביוה"כ במקדש מ"מ גם מידי דלא שייך הא הוי פירכא כנ"ל ויש להבין עפיד"ז גמ' שבת (דף ע"ד ע"א) אלא א"ר חסדא בורר ואוכל פחות מכשיעור בורר ומניח פחות מכשיעור כו' מתקיף לה ר' יוסף וכי מותר לאפות פחות מכשיעור וק' טובא דהא אבורר קאי וא"כ הול"ל וכי מותר לברור פחות מכשיעור וחם סובר ר' חסדא דמותר לברור באמת פחות מכשיעור הלא ככה יוכל לסבור ג"כ דמותר לאפות פחות מכשיעור ומה הקושי' והוא דבר תמוה מאוד ולהנ"ל י"ל דבבריר' הית' יכולה להיות סברת ר' חסדא שפיר דמותר באמת ח"ש בשבת ואי דנילף מבריר' דיוה"כ איכא למפרך מה לבריר' דיוה"כ שכן לא הותרה מכללה במקדש תאמר בבריר' דשבת דהותרה מכללה במקדש בעומר דהי' בו גם בריר' כמבואר ברש"י מנחות (דף ס"ג ע"ב) ד"ה ואל ירבה וע"ז השיב לו ר' יוסף מאפי' דהותרה גם ביוה"כ במקדש בחביתין דקרבו גם ביום הכיפורים כמבואר ביומא (דף ל"א ע"ב) והית' בם אפי' כמבואר במנחות (דף צ"ו ע"א) ועל כן שפיר מצינן למילף אפי' דשבת מאפי' דיוה"כ לאסור חצי שיעור דאפי' בשבת ושוב נילף בריר' דשבת מאפי' דשבת דהותרו שניהם במקדש ואין לאפי' מעלה על בריר' ואדרבה בריר' חמורה מינה דבבירה לא הותרה רק בשבת ואילו אפי' הותרה גם ביוה"כ [וה"ה דה"מ ר' יוסף למינקט לישה דהית' בחביתין ואולי עוד מלאכות שהיו גם ביוה"כ במקדש ואיני פנוי לעיין בזה דאין נפקותא בזה לכאן דחדא מינייהו נקט ועיקר הקושי' רק מדוע לא אתקיף על בריר' גופה דאיירי בה וכי מותר לברור פחות מכשיעור ואם סברת ר' חסדא דח"ש דבריר' מותר א"כ הא גם ח"ש דמלאכה אחרת מותר ומה טעם לחלק בין בריר' למלאכה אחרת להקשות ממלאכה אחרת על בריר' וע"ז שפיר נכון תירוצינו הנ"ל וכמובן]:

עוד יש לי לומר עד"ז בהבנת הך דשבק ר' יוסף בריר' דאיירי בה ונקט אפי' ומה בין בריר' לאפי' בזה ונ' עפ"י המבואר ביריאים סי' קי"ז וז"ל הזהיר הקב"ה בפ' אמור שלא לעשות מלאכה ביום הזכרון כו' ומניין שהתורה התיר' בו אוכל נפש דאמרי' בפ"ק דשבועות (דכ"ו) אלה תעשו לד' במועדיכם הוקשו כל המועדות כולן זה לזה (פי' דילפי' ר"ה מפסח דכתי' בי' היתיר אוכל נפש) כו' מיהו עיקר הדבר ואמיתו נ' היתיר אוכל נפש ביום הזכרון מג"ש דמקרא קודש כו' ואם באת לומר יוה"כ נמי איקרי מועד ונאמר בו מקרא קודש ונתיר בו אוכל נפש שתי תשובות יש בדבר חדא שאין אוכל נפש ביוה"כ שהרי אסור באכילה ושתי' ומאחר שאסרת בו אוכל נפש אין לנו ללמוד גם לעניין הנאת הגוף ומלאכת מצוה שהוא הנאות שהתרנו ביום טוב שלא לחצאין דברה תורה ללמד

ועוד אין לנו ללמוד מפסח אלא הדומין לו כי הם בלאו כמותו כו' עכ"ל והנה דהוקשה להיריאים דראוי שתהי' מלאכת א"נ מותרת ביוה"כ מהיקישא דבמועדיכם וג"ש דמקרא קודש ותי' בתי' הראשון דאין אוכל נפש ביוה"כ שהרי אסור באכיל' כו' ואי דישתרי מלאכה לצורך הנאה כו' מטעם מתוך לא לחצאין דברה תורה כו' ונ' כוונתו דכיון דאין א"נ ביוה"כ ע"כ אמרי' דלא בא ההיקיש והג"ש כלל לעניין היתיר א"נ ואי דנימא דבא ההיקיש כו' עכ"פ לעניין היתיר מתוך ע"ז תי' דלא לחצאין דברה תורה ללמד והנה דברי היריאים הנ"ל הוצרך לזה רק לפי ההלכה דקיי"ל דאמרי' מתוך ומשא"כ לב"ש ור"ע דלית להו מתוך א"כ הא א"צ לזה כלל ואין צורך לומר דכיון דאין א"נ ביוה"כ לכן לא בא כלל ההיקיש והג"ש לעניין זה רק ניחא בפשיטות דאה"נ דמלאכת א"נ מותר ביוה"כ ממילא מהיקישא וג"ש הנ"ל דכיון דאיתקוש ממילא כפי דין המלאכה בפסח כך דינה ביוה"כ אלא דעכ"ז אין היתיר זה נמצא בפועל מפאת שאין א"נ ביוה"כ והוי ביוה"כ כמו ביו"ט אילו לא הי' אוכל לאדם שהי' אסור בכל מלאכה מפאת שאין לו א"נ שיעשה המלאכה עבורו וכך הוא ביוה"כ תמיד שאין בו הא"נ אבל עצם ההיתיר שפיר ישנו גם ביוה"כ [וא"ל דא"כ קטנים וחולים מסוכנים דמותרים באכילה ביוה"כ יהי' מותר לעשות מלאכה עבור אכילתם אף שאין גוף המלאכה נצרכת מפני הסכנה ולדמיון אם גם אוכל חי הי' די אל החולה מ"מ יהי' מותר לבשל עבורו כיון דהאכילה מותרת וא"כ הרי הבישול לצורך א"נ דז"א דזה הא לא הוקשה לבעל היריאים כלל רק מהיתיר דמתוך הוא דהוקשה לו וא"כ עדיפא מיני' ה"ל להקשות קושי' הנ"ל מקטנים וחולים דהוא אליבא דכ"ע ואפי' למאן דלית לי' מתוך ואך דקושי' הנ"ל מקטנים וחולים בפשיטות לק"מ דכיון דעצם היום אוסר האכילה ואך הקטן לאו בר מצוות הוא וכן החולה מותר רק עבור הצלת נפשו שדוחה לאיסור שמפאת עניין היום אבל עכ"פ כיון שעניין היום אוסר האכילה אם כן הא אין מלאכה זו לצורך אוכל נפש של היום דעניין היום אדרבה הא אוסר האכילה והוי לי' כאופה ביום טוב לצורך חול דאסור דגם מלאכה זו לצורך החולה אי אפשר לה שתוחשב צורך היום כיון דהאכילה אדרבה היא נגד מדריגת היום והיא רק לצורך דבר אחר הדוחה לאיסור של מדריגת היום וא"כ ה"ל המלאכה לצורך דבר אחר לא לצורך היום ודו"ק היטיב מאוד וע' ט"ז או"ח סי' תרי"ח סק"י מש"ש דחולה האוכל ביוה"כ אין לו להזכיר של יוה"כ בבהמ"ז כיון דהאכילה אין לה עניין ליוה"כ דאדרבה יוה"כ אוסר האכילה ואוכל רק מפאת היתיר הפ"נ הדוחה לאיסור יוה"כ עש"ה ואך מהיתיר דמתוך המתיר מלאכה לצורך הנאה שפיר הוקשה ליריאים דזה שפיר ישנו ביוה"כ דהא אין יוה"כ אוסר ההנאה ומשא"כ אכילה דמדריגת היום אוסרת האכילה

שפיר אין א"נ ביוה"כ בשום זמן ועוד בביאור יותר דגם בקטנים וחולים דיש אכילה אצלם הוא רק עבור שאין אל הקטן מצות יוה"כ ואין יוה"כ אצלו וכן החולה דנדחה היוה"כ אצלו הוי ג"כ היוה"כ כחול לגבי' ע' היטיב ברא"ש יומא סוגי' דמאכילין הקל הקל וא"כ הא הוי אכילתם אכילת חול ממילא והוי המלאכה לצורך אכילתם מלאכה לצורך חול ממש והוא ממש כאופה מיו"ט לחול דאסור ודו"ק היטיב מאוד וא"כ למ"ד דלית לי' מתוך שפיר א"צ למ"ש היריאים דאין ההיקיש להיתיר א"נ רק דשפיר גם היתיר א"נ ישנו ממילא בכלל ההיקיש ורק שאין מציאות הא"נ ביוה"כ והוי כמו ביו"ט אילו לא הי' להאדם אוכל וכנ"ל):

וע' ש"ס מגילה (דף כ"ב ע"ב) נקוט האי כללא בידך כל דטפי לי' מילתא מחברי' טפי לי' גברא יתירא הילכך בר"ח ומועד דאיכא קרבן מוסף קורין ארבעה ביו"ט דאסור בעשיית מלאכה חמשה ביוה"כ דענוש כרת ששה שבת דאיכא איסור סקילה שבעה עכ"ל הגמ' וק' טובא דלדיעות הסוברים דמלאכת חוה"מ אסור מה"ת א"כ מה זה דאמר ביו"ט דאסור בעשיית מלאכה הא גם בחוה"מ יש איסור מלאכה ואי דיש ביו"ט תוספת איסור במלאכה על חוה"מ דגם מלאכת דבר האבד אסורה א"כ אי כוונת הגמ' בהך דביו"ט דאסור כו' רק על התוספת איסור אשר ביו"ט על חוה"מ א"כ הא גם ביוה"כ יש תוספת על יו"ט דביו"ט מותר מלאכת א"נ וביוה"כ גם מלאכת א"נ אסור וא"כ אמאי שבק הש"ס סדר החומר דנקט מעיקרא מחוה"מ ליו"ט מפאת דביו"ט איכא איסור מלאכה ונקט ביוה"כ חומר אחר אשר רק בעונש דיוה"כ ענוש כרת וגם ביוה"כ הו"מ למינקט עדיין סדר חומר זה שבגוף איסור המלאכה ולומר ביוה"כ דאסור בעשיית מלאכת א"נ ששה ולמ"ד דמלאכת חוה"מ דרבנן ומה"ת המלאכה מותרת לגמרי בחוה"מ ניחא די"ל דרק יו"ט דיש בו איסור מלאכה ואילו בחוה"מ אינו כלל הוא דחשוב מעלה ליו"ט על חוה"מ לעניין טפיית גברי ומשא"כ ביוה"כ על יו"ט דגם ביו"ט מלאכה אסורה רק שיש ביוה"כ תוספת איסור מלאכת א"נ התוספת לבד לא חשוב למיטפי גברי ושפיר הוצרך הש"ס למעלת ענוש כרת ומשא"כ למ"ד דמלאכת חוה"מ ג"כ דאוריתא א"כ מעלת יו"ט על חוה"מ מפאת דאסור בעשיית מלאכה דאמר הש"ס ע"כ הכוונה רק על התוספת דאסור גם מלאכת דבר האבד א"כ אי גם התוספת חשוב למיטפי כו' א"כ הא גם ביוה"כ יש תוספת ומדוע שבק הש"ס ביוה"כ סדר חומר זה ובחר לו חומר אחר דענוש כרת והוא דקדוק עצום:

ואולם לדרכנו הנ"ל ניחא שפיר בעזה"י דלא הוי ניחא לי' לגמ' לומר יוה"כ דאסור בעשיית מלאכת א"נ ששה דהא אין טעם זה מספיק אליבא דכ"ע דמאן דלית לי' מתוך

לדידי' הא י"ל שפיר דגם ביוה"כ מותר מלאכת א"נ מהיקישא וג"ש כנ"ל ורק דאין שם הא"נ ביוה"כ אבל גוף ההיתיר הרי ישנו גם ביוה"כ וא"כ אין זה מעלה ביוה"כ כלל והרי זה כאילו לא הי' להאדם אוכל ביו"ט שלא הי' היו"ט שלו מקודש טפי מלאדם אחר מפאת שלא הי' לזה א"נ ולא הי' לו עבור מה לעשות המלאכה וכך גם ביוה"כ הרי גוף מלאכת א"נ מותר רק שאין הא"נ וא"כ הא אין כאן מעלה ודו"ק היטיב מאוד וע"כ שפיר שבק הש"ס לטעם זה ונקט טפי טעמא דענוש כרת דהוא טעם מספיק אליבא דכ"ע ואפי' למאן דלית לי' מתוך ודו"ק כי זה נכון מאוד בעזה"י:

ומעתה הנה לעניין מלאכת ח"ש דשבת הנה אם באנו ללמוד איסור מלאכת ח"ש דשבת מיוה"כ בק"ו הנה למאן דלית לי' מתוך וס"ל דביוה"כ מותרת באמת מלאכת א"נ רק שאין הא"נ א"כ תו בשבת דיש בו א"נ א"כ הא ראוי להיות הדין דח"ש דמלאכת א"נ יהי' מותר בשבת דהא כל איסורו רק מק"ו מיוה"כ והרי גם ביוה"כ עצמו הוא מותר לצורך א"נ רק שאין בו א"נ וא"כ בשבת דיש א"נ ראוי שפיר שיהי' הח"ש מותר לצורך א"נ דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וע' יומא (דף פ"א ע"א) דהוזכר שם ג"ש דשבתון שבתון מיוה"כ לשבת וכן היקיש דיוה"כ גופי' שבת איקרי דכתיב תשבתו שבתכם והוקש לשבת וא"כ אין היקיש למחצה ויש ללמוד גם שבת מיוה"כ בג"ש והיקישא הנ"ל לומר דמה יוה"כ ח"ש דמלאכה אסור כו' ויש לדון בזה ואך אפי' נאמר כן מ"מ ג"כ נכונים דברינו הנ"ל דראוי להיות מותר מלאכת ח"ש בשבת לצורך א"נ כיון דמותר גם ביוה"כ ואך י"ל דראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דדון מינה כו' דלמ"ד אוקי באתרא יש לנו לומר דון מלאכת ח"ש דשבת מיוה"כ לאוסרו גם בשבת ואוקי באתרא כמלאכה כשיעור בשבת דמה מלאכה בשיעור דשבת לא חלקת בו בין א"נ לשאין א"נ והכל אסור בשוה כך הח"ש לא תחלוק בו אבל עכ"פ למ"ד דון מינה ומינה הא שפיר ראוי להיות הלימוד ג"כ דון שבת מיוה"כ לאסור ח"ש דמלאכה ומינה מה יוה"כ ח"ש דמלאכה מותר בו לצורך א"נ (רק שאין הא"נ) כך בשבת יהי' מותר וכמובן] ולפי"ז יומצא דיש חילוק בזה בשבת בין בריר' לאפי' לסברת התוס' ביצה (דף ג' ע"א) בשם הירושלמי דביו"ט גופי' מותר מלאכת א"נ רק מלישה ואיליך דא"כ בריר' דאסורה גם ביו"ט לצורך א"נ היא פשיטא טפי לאסור בשבת בח"ש מבאפי' דבריר' הא יש ללמוד בפשיטות מיוה"כ לאסור הח"ש ומשא"כ אפי' דמותר ביו"ט משום א"נ וא"כ מותר גם ביוה"כ למאן דלית לי' מתוך רק שאין הא"נ וכנ"ל וא"כ בשבת דיש א"נ שפיר ראוי שיהי' מותר ואין ללמוד בו כלל איסור מיוה"כ דהא ביוה"כ גופי' שרי וע"כ י"ל דר' יוסף דשבת הנ"ל דנקט אפי' ושבק בריר' דאיירי בה רבותא קמ"ל דזה הי' דבר פשוט וידוע אצל ר' יוסף דח"ש דמלאכה אסור בשבת

וכדמשמע לשונו וכי מותר לאפות פחות מכשיעור וכך הוא כוונתו דלא מיבעי' ברירה דאסור דהא על בריר' יש לימוד מיוה"כ רק גם אפי' דהי' מקום לטעות למאן דלית לי' מתוך ומותר ביוה"כ מלאכת א"נ כו' דא"כ אפי' דהיא לצורך א"נ ומותרת ביו"ט וה"ה ביוה"כ רק שאין הא"נ א"כ בשבת דיש א"נ הא אין לימוד לאוסרו והי' אפשר לטעות דשרי מ"מ גם הא פשיטא לי' דגם פחות מכשיעור דאפי' אסורה וה"ה דהוי מצי ר' יוסף למינקט לישה הקודמת לאפי' [ע' בסדר המלאכות במשנה בכלל גדול שם דאחרי לש הוא אופה מיד] ואך דגם בזה נקט דרך רבותא כיון דכל כוונת הרבותא דגם לצורך א"נ אסור וע"כ נקט אפי' כלומר דגם אפי' דהיא מלאכה עבור אכילה מיד דאחרי האפי' הפת ראוי לאכילה מיד ואין מחוסר מלאכה עוד מ"מ אסורה ודו"ק כי גם זה נכון בס"ד:

וגוף דברי היריאים הנ"ל יש לדון בם הרבה דמ"ש דאין א"נ ביוה"כ עדיין ק' לר"ל דח"ש מותר מה"ת וא"כ כזית דהיא אכילה הרי מותר לגמרי ביוה"כ מה"ת וא"כ הרי יש אוכל נפש גם ביוה"כ ומה שהקשה היריאים דראוי שיהי' מותר מלאכת הנאה עכ"פ מטעם מתוך וסברתו דמה שאין הא"נ ה"ז רק כמי שאין לו אוכל ביו"ט או בחולה ואין יכול לאכול כזית במעל"ע דעכ"פ מותרת לו מלאכת הנאה ביו"ט ואולם גם בזה מבואר בשו"ת מהר"י ברונא סי' פ"ב בשם מהר"י ווייל דמי שמתענה ביו"ט אסור לעשות מלאכה דהא אוכל נפש לדידי' ליתא א"כ ממילא איתסר כל מלאכה כו' עכ"ל עש"ה וא"כ לסברא זאת גם ממתוך לא ק' ביוה"כ דכיון דאין א"נ במציאות בטל גם המתוך וע"ע ירושלמי פסחים פ"ד ה"ד ר' בא בעא קומי ר' אימי מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלן (ביוה"כ לצורך מוצאי יוה"כ כהך דקניבת ירק דשבת קי"ד) א"ל שרי כו' ר' זעירה בעא כו' מהו מימר לחליטה עבד לי חליטה (מהו שיאמר לעכו"ם העושה חליטות והוא מין אופה שיעשה לו חליטה ביוה"כ כדי שיהא מוכן לו בערב) א"ל שרי עבד לי תופין (חלות שנאפין הרבה פעמים כדי שתהי' נאה לו והוא מל' המקרא תפיני ואמרו בת"כ תאפה נאה רבי אומר תיאפה הרבה. קרבן עדה. ות"כ הנ"ל הוא גם במנחות (דף נ' ע"ב)) שרי עבד לי פתילה א"ל לא מה בין זה לזה זה אוכל נפש וזה אין אוכל נפש (עשיית חליטה ותופין הוא אוכל נפש אבל עשיית פתילה אינו אוכל נפש ואסור. ק"ע) ובשירי קרבן שם ד"ה תופין וז"ל פי' בגליון כירה דתנור וכירים מתרגמינן תנורים ותופין ע"כ ותימא פירושו א"כ מאי קאמר בסמוך זה אוכל נפש כו' הא אף הכירה אינו א"נ ודוחק לומר דהכירה צריך לאוכל נפש לאפות בו דא"כ גם הפתילה צורך אוכל נפש היא ולכן פי' שבקונטרס עיקר והיינו דפשיט לי' דחליטה מותרת שאל לי' על תופין דסד"א כיון דאינו אלא לתענוג כדי שתהא נאה אסור ופשיט לי' דשרי דכל שהיא מלאכת אוכל

נפש שרי עכ"ל ז"ל ועדיין אינו מובן דהא גופא קשיא דמדוע באוכל נפש התירו השבות אפי' לתענוג בעלמא ואילו עשיית פתילה דנצרכת ג"כ אל האכילה שיהי' לו נר ולא יאכל בחשך ועכ"ז אסרו השבות ואולם לדרכנו הנ"ל דיש חילוק גם ביוה"כ גופי' בין א"נ לשאין א"נ דמלאכת א"נ מותרת בעצם רק שאין א"נ ושאין א"נ אסור בעצם א"כ י"ל דכשהקילו להתיר השבות מן המנחה ולמעלה לצורך אכילת מוצאי יוה"כ מ"מ לא התירוהו רק בא"נ דיש בו צד היתיר בעצם גם ביוה"כ גופי' רק שאין א"נ ומשא"כ בשאין א"נ לא רצו להקל וזה טעם החומר שאין א"נ על א"נ כיון דגם ביוה"כ גופי' שאין א"נ חמור דאסור בעצם משא"כ מלאכת א"נ מותר בעצם רק שאין א"נ [וע' ביצה (דף ל"ב ע"ב) דעשיית פתילה אסורה גם ביו"ט] ובאתי רק להעיר ועכ"פ לדרכנו הנ"ל דמותר ביוה"כ בעצם מלאכת א"נ עכ"פ למאן דלית לי' מתוך רק שאין א"נ א"כ ניתוסף עוד לסברא זו חומרא בשבת על יוה"כ מלבד כל הני שכתבנו למעלה במה שביוה"כ מותר בעצם מלאכת א"נ ואילו בשבת הוא אסור בעצם ונזכרתי דיש עוד חומרא לר' אליעזר ברבי שמעון דס"ל בסנהדרין (ד' ע"ד ע"א) דמחלל שבת ניתן להצילו בנפשו ע"ש וכן יש עוד חומרא מצות מורא לדברי היריאים סימן צ"ח דיש בשבת מצות מורא מסמיכות את שבתותי תשמורו לומקדשי תיראו ע"ש ויש להאריך עוד וגם בספק הנ"ל אם מלאכת א"נ אסורה בעצם ביוה"כ או מותרת בעצם רק שאין א"נ יש לדון עוד הרבה מאוד מכמה דוכתי ואכ"מ כ"כ [ובביאור הש"ס מגילה הנ"ל שכתבנו למעלה נ' עוד דנכון הדבר גם לתי' הב' דיריאים הנ"ל וזה דהש"ס לא הוי מצי למימר ביוה"כ חומרא דתוספת איסור מלאכת א"נ דהא יוקשה ע"ז דמנלן דמלאכת א"נ אסור ביוה"כ דילמא מותר באמת מהיקישא כו' וכיריאים הנ"ל רק שאין א"נ וכתירוצו הא' וכנ"ל ואי די"ל גם כתי' הב' דא"א ללמוד יוה"כ מהיקישא כו' דלא נאמר ההיקיש רק על שהם בלאו כפסח לא על יוה"כ דהוא בכרת א"כ תו הא בלא"ה הוכרח הש"ס להזכיר חומר כרת דיוה"כ דאל"כ הא גם א"נ יש לנו לומר דמותר מהיקישא כו' וע"כ כיון דבלא"ה הוכרח להזכיר עניין הכרת וחומר הכרת לבדו הרי מספיק לטפויי גברי כו' כדאמר לי' הש"ס באמת לחודי' לכן שפיר הזכיר הש"ס רק חומר הכרת לבד כיון דבלא"ה הוכרח להזכירו והוא לבדו הרי מספיק וא"צ עוד לטעמא דתוספת איסור מלאכת א"נ ודו"ק:

ודע דגוף הת"כ אחרי הנ"ל דביוה"כ ח"ש דמלאכה אסור מה"ת הנה כן מוכח ג"כ סברת הש"ס יומא (דף פ"א ע"א) הנ"ל מדלא פריך נמי מה לעינוי שכן ח"ש אסור בו מה"ת כמבואר ריש יוה"כ תאמר במלאכה כו' ומוכח דס"ל דגם ח"ש דמלאכה אסור מה"ת:

ומ"ש כבודו ארש"י שבת (ד' ג' ע"א) דכ' גזיר' דילמא גמיר כו' והא הוי איסור דאוריתא מפאת ח"ש. פשוט דעקירה בלא הנחה אפי' ח"ש לא הוי כיון דהמלאכה רק ע"י שניהם העקירה וההנחה ורק אילו הי' שייך שיעשה מקצת מן העקיר' ומקצת מן ההנחה הי' נחשב ח"ש וכמ"ש באות הקדום. ומ"ש לתרץ דברי רש"י דכאן ל"ש חזי' לאצטרופי כיון שלא היתה העקיר' על דעת הנחה א"כ מה כ' רש"י גזירה דילמא גמיר הא אפי' יגמור לא יתחייב:

ח

מה שהביא בשם המק"ח סי' רס"ו דב' שעשאוהו פטורין רק בל"ת דכרת ומשא"כ בלאו גרידא. טעה בהבנת דבריו דכוונת המק"ח דקרא דבעשותה דכתי' גבי חטאת מהני רק לפטור מחטאת בשוגג וכרת דמזיד אבל לפטור מן הלאו שבדבר לא מהני כיון דלא כתיב אצל הלאו רק אצל החטאת דבא רק לכפרת הכרת וע"כ גם בחייבי כריתות שיש להם לאו אם יעשו שנים הדבר במזיד יעברו על הלאו שבו אע"ג דאם יעשו בשוגג יופטרו מחטאת שבו וזהו שכ' המק"ח שם דאין דנין לאו מקרבן היינו דאין דנין לאו שבדבר ההוא מחיוב קרבן שבו לומר דמדפטרה תורה מחטאת שבו יופטרו גם מלאו שבו ולשונו זה דאין דנין לאו מקרבן נ' דכוונתו לש"ס כריתות (דף ג' ע"א) לאו מכרת לא ילפי' יעוי"ש לעניין דאין דנין לאו דחלב מכרת שבו לומר דכי היכי דהכרת לא קאי אחלב חי' ה"ה הלאו עש"ה וה"ה דאין דנין לאו מקרבן דעניינם אחד דקרבן השוגג תחת כרת דמזיד בא וז"פ ולפי"ז יומצא דבר מחודש דב' שעשאוהו לעניין הלאו יהי' תלוי בפלוגתא דר' ישמעאל ורבנן בכריתות שם דרק ר' ישמעאל הוא דס"ל שם דלאו מכרת לא ילפי' משא"כ רבנן דר' ישמעאל ס"ל שם דילפי' לאו מכרת וא"כ לדידהו ב' שעשאוהו יופטרו גם מלאו ואם גם אין זה כוונת המק"ח עכ"ז הדברים עצמן ניתנו להאמר לענ"ד ויש לפלפל בזה ואין להאריך:

ומה שדן כבודו לעניין ב' שעשאוהו במצוה אי נחשב קיום מצוה. הנה אפי' נימא דילפי' לאוין מקרבן ואפי' לאוין דעלמא לפטור ב' שעשאוהו עכ"ז מצוות מאיסורין לא ילפי' וכמו שהארכתי בזה בחידושי במ"א וי"ל לפי"ז בהך דש"מ דאין ביעור חמץ אלא שריפה דא"ל מפרר כו' וקיום המצוה אחשבתה למלאכה כרש"י ביצה דא"כ קשה דילמא קאי תשביתו איו"ט ומטעם עדל"ת ואי דאפשר לקיים שניהם ע"י עשיית ב' דהוי קיום מצוה ואינו איסור ז"א דכיון דקיום המצוה הוא המלאכה א"כ כיון שכל אחד מקיים מצוה שלימה שוב ממילא הרי הוא ג"כ מלאכה שלימה לכל אחד וע"כ דלית לי' לר"ע דקיום המצוה יוחשב מלאכה וא"כ ע"כ דאין ביעור חמץ אלא שריפה:

ומה שהביא בדבריו ריטב"א עירובין (ד' י"ז) דאמרי' אחשבי' למחיצות אינו בריטב"א. ורש"י ביצה הנ"ל דרחמנא אחשבי' להבערתן שהביא לראי' דאמרי' מגו אין עניין אחשבי' למגו ואילו רצה להביא סברת מגו הש"ס מלא מהם בברכות (דמ"ג ע"א) מגו דמהני הסבה לפת מהני נמי ליין ובעירובין (דף כ"ד ע"ב) מגו דמהני לשביל של כרמים מהני נמי לרחבה ובחולין (דף ס"ט ע"א) מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוי נמי לגבי' דהאי וביבמות (דף ל' ע"א) מגו דחזי' לנשוי נכרית חזיא נמי להאי ובחגיגה (דף כ"ב ע"א) מגו דסלקא טבילה למנא סלקא נמי לכלים דאית בי' ועוד שם (ד' כ"ה ע"ב) מגו דמהימן אקודש מהימן נמי אקנקנים ובב"מ (דף ט' ע"ב) מגו דזכי לנפשי' כו' והם למאות בש"ס ותוס':

ט

מה שהביא קושי' בשם הטורי אבן דאיך שייך חינוך בקטן למ"ד מצצ"כ וקטן אין לו מחשבה. אין הט"א לפני והקושי' וודאי לש"ס חגיגה (דף ו' ע"א) דקטן שיכול להתפשט מקמי גדלותו פטור דכל דגדול פטור כו' ע"ש ויש לחלק בין שם לכאן אך גוף הקושיא אינה מובנת לי דקטן רק מחשבה אין לו אבל כוונה יש לו דהא כשר להזאת מי חטאת כמבואר במשנה פרה פי"ב משנה יו"ד אף דההזאה בעי כוונה כמבואר שם משנה ב' בר"ש ד"ה הזאתו פסולה ובחידושי לי לזה חבילות של ראיות דקטן יש לו כוונה אף דאין לו מחשבה:

י

מה שהעיר בפסחים (דף ט') חבר שמת כו' דלגבי היורשים הוי לקוח. יש לספק אי תבואת זרעך ממעט יורשין ובעירובין (דף ע' ע"ב) יורש כרעא דאבוה הוא ואין נחשב רשות חדש רק אותו הרשות עצמו שמתחלה דהי' יכול לערב מערב שבת ע"ש ובב"ק (דף קי"א ע"ב) פלוגתא אי רשות יורש כרשות לוקח ובקידושין (דף ס' ע"ב) פלוגתא אי יורשין מיקרי לי בלשון ב"א וע' שם (דף ט"ו ע"א) לו ולא ליורשיו ואולם שם מיתורא דריש] וע' חמורה (דף ט"ו ע"ב) דבעי לומר דאין חטאת ציבור שמתו בעלי' מתה משום דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך והוי כאילו עדיין הבעלים חיים ודחי אי הכי אפי' ביחיד נמי וע' ב"ב (דף קנ"ט ע"א) וע"ע ר"ה (דף ו' ע"ב) איבעי' אי יורש איתי' בבל תאחר ופשיט שם דאין נחשב דאיהו נדר וכן בערכין (דף ל"א ע"ב) מת המוכר יגאל בנו פשיטא מהו דתימא איש כי ימכור וגו' אמר רחמנא והאי לאו מכר ועוד שם מהו דתימא לקונה אותו אמר רחמנא והאי לא קנה ובנדרים (דף מ"ו ע"א) במשנה קונם ביתך כו' לא חשיב ביתך אצל היורש וע' תוס' קידושין (דף ה' ע"א) ד"ה ע"מ דבית אבי' קרוים כל יוצאי

חלציו ולעניין מעשר בהמה יורשין שקנו מתפיסת הבית חייבין ע' בכורות (דף נ"ו ע"ב) מיהו שם איתרבי מיהי' ויל"ע בזה עוד ממקומות רבות ואין בכחי להאריך:

ומ"ש בהך דאין מביאין נסכים מן הטבל דיוחשב ממשקה ישראל הואיל ומותר לאחר לתוס' זבחים (דף פ"ח) דלא בעי' מותר לכל ישראל. הנה גם לרש"י שם דבעי' מותר לכל ישראל] הרי הוא מותר לכל ישראל דעתה שהוא של גבוה הכי אין שום אדם בעלים עליו ואולם י"ל דעתם הרי אסור לישראל מכח הקדש ואילו לא הי' הקדש הרי שוב הי' אסור לבעליו משום טבל אולם מתוס' מנחות (דף פ"ד ע"א) ד"ה שומרי דכתבו דקצירך אמר רחמנא ולא של הקדש מוכח דאין אומרים כן אך דנין רק אם יש עליו איסור האחר בהיותו הקדש דהא גם שם אסור מכח הקדש ואילו לא הי' הקדש הרי היתי' הקצירה אוסרתו ויש לחלק ובחידושי הארכתי בזה מכמה דוכתי.

ועוד נראה דגם לרש"י לגבי הגבוה עצמו הרי הוא לקוח כש"ס ב"ק (דף ע"ו ע"א וע"ט ע"א) מה לי מכרו להדיוט כו' וע"כ ראוי שיוכשר דקפידא דממשקה ישראל היינו שגם הגבוה אין רוצה לאכול איסור והעמסתי זה בכוונת ש"ס חולין (דף צ' ע"ב) מי כתיב לא יאכל המזבח וקאמר משום ממשקה ישראל והכוונה דמפאת ממשקה ישראל הוי כאילו הי' כתוב האיסור על המזבח בעצם דגם המזבח אין רוצה באכילת איסור ואין זה מוכרח בכוונת הגמ' רק הכרחתי זה בחידושי מדברי הרא"ם שמות פרשה כ"ט פסוק ל"ז ד"ה כגון הלן והיוצא כו' שכ' דפסול יוצא כו' דכתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו דהיינו בשר קודש שיצא חוץ למחיצתו דהוי טריפה לא תאכלו בין לאכילת אדם בין לאכילת מזבח כו' עכ"ל. ותמוה דמי כתיב לא יאכל המזבח וע"כ כוונתו כנ"ל דכיון דהוא איסור גם הגבוה אין רוצה אכילתו והארכתי בזה עוד בחידושי וא"כ כאן דלגבי הגבוה עצמו הוא לקוח ומותר שוב שפיר ראוי שיוכשר:

עוד יש סברא מהופכת בזה דטבל חשיב אינו ממשקה ישראל גם לתוס' זבחים הנ"ל וזה דלבעלים הא אסור ולאחרים הרי הוא גזל ואי שיקחוהו או יקבלוהו במתנה אז הרי יפקע ממנו שם טבל דהרי יותר אז לכ"ע ואפי' לבעליו אחרי שיעשה לקוח וע"כ לא איכפת לן כלל בזה כיון דכ"ז שהוא טבל הרי אסור לכל ושפיר איסור הטבל כולל לכל דכשיותר הרי לא יהי' טבל ורק תרומה דבהיותה תרומה היא מותרת לכהן הוא דחשיב ממשקה ישראל לתוס' ודו"ק אמנם יש מציאות היתיר בטבל לאחר גם בהיותו של בעליו והיינו במאכילו לאורח דאינו תבואת זרעך אצל האורח וגם אינה נתינה ועדיין הוא של בעליו ואסור לבעלים ע' ר"ן נדרים (דף ל"ד ע"ב) סוף העמוד ועיין אתוון דאוריתא כלל כ"ז דדנתי טעמא דרש"י דזבחים (דף פ"ח) הנ"ל מפאת דכהנים לאו בכלל עמך ישראל

נינהו וא"כ כשמותר לישראלים ורק לבעלים לבד אסור ראוי שיוחשב ממשקה ישראל גם לרש"י וביותר דאחד לא חשיב חסרון וחשיב מותר לכל עיין אתוון דאוריתא כלל (כ"ב):

יא

מ"ש קושיא בשם אביו הרב נ"י דל"ל קרא דאין יוצאין במצת טבל ת"ל לגמ' ע"ז (דף מ"ו ע"ב) דמכשירי קרבן פסול בהו נעבד כקרבן גופא ומבואר בפסחים דמצה ומרור מכשירי קרבן נינהו [במכתבו נשמט הדף וכוונתו וודאי לגמ' פסחים (דף צ' ע"א) דשם נאמר כן] וא"כ בעי במצה ממשקה ישראל כמו בקרבן וא"כ טבל פסול בלא"ה כי היכא דפסול לנסכים ומה גם לגמרא פסחים (דף ק"כ ע"ב) דמצה איתקיש לפסח עכ"ד. הנה הך דפסחים (דף צ' ע"א) איתאמר רק לעניין אכילה דמצה ומרור הם מכשירי אכילת הפסח וש"ס דעבודה זרה איירי במכשירי הקרבה ותדע דמצה מבושלת פליגי בי' בפסחים (דף מ"א ע"א) אי כשירה ומאן דפוסל נמי רק משום דבעי' טעם מצה וכן ירקות מבושלין היו כשירין למרור לולי דבעי' טעם מרור כש"ס ברכות (דל"ח ע"ב) ואילו מבושל פסול לנסכים כמשנה מנחות (דפ"ו ע"ב) והוא מהיקישא דזבח ונסכים מה וכח שלא נשתנה כו' בכורות (דף י"ז ע"א) וכמבואר ברא"ש בבא בתרא פרק המוכר פירות וכן קמח שהתליע יהי' פסול למצה כי היכי דפסול לגבוה במנחות (דף פ"ה ע"א) ושם (ע"ב) איבעי' דמיחשיב מום כמום בבהמה וא"כ כי היכא דמקיש בקושיותו מצה לפסח לעניין ממשקה ישראל יקיש נמי לעניין מום דפוסל בפסח דיפסול גם בקמח דמצה היינו בקמח שהתליע וכן נעבד כמחובר יופסל לדידי' למצה ומרור וגם ל"ל היקיש דמצה לחלה דבעי' מצתכם ת"ל דבקרבנות כתי' אדם כי יקריב מכם ולדבריו הא בפסחים (דף צ' ע"א) שם מוכח דעצים לצלייתו חשיבי יותר גופי' דפסח ממצה ומרור וא"כ גם עצים לצליית הפסח יוצרך שלא יהיו מתולעים כי היכי דעצים מתולעים פסולים למזבח וחשיבי כמום בבהמה כמבואר במנחות (דף פ"ה ע"ב) שם איבעי' בזה והיקיש דפסחים (דף ק"כ ע"ב) הוא ג"כ רק לעניין אכילה לאכול המצה עד חצות דכתי' על מצות ומרורים יאכלוהו ואיתקשו האכילות אבל לא דינהוג במצה מאי דנוהג בפסח מפאת היותו קרבן וקדוה"ג ויעיין תוס' פסחים (דף כ"ח ע"ב) ד"ה כל דכתבו וז"ל תימא גבי בן נכר שהוא מומר מאי איצטריך קרא (דאוכל במצה) פשיטא כו' ואי קמ"ל דמצי אכיל מצה אע"ג דאסור בפסח הא נמי פשיטא דאטו מצה קדושה אית בה עכ"ל התוס':

ומה שהעיר מהא דטבל חשיב ברי' אע"ג דבעי' אסור מתחלת ברייתו ואמאי הא הי' מותר קודם מירוח. יעיין מזה באתוון דאוריתא כלל כ"ה (דף מ"ג ע"א) ומ"ש בחלב דחשיב

שעת הכושר קודם כלות החדשים יעיין תוס' חולין (דף ק"כ ע"א) ד"ה חמץ וימצא שם דבריו וסתירתם:

ומה שהקשה עמ"ש בלקח טוב כלל ו' אות ד' בעניין שחיטת טריפה לגבוה מגמ' חולין (דף פ' ע"ב) ושור ושה שרוע וקלוט וגו' לימד על הפסולין שבשור ושה שהוא בלא ירצה. הנה בלקח טוב נדבר שם מזה רק דרך אגב וכוונתו הי' בפשיטות לדברי הכ"מ פ"ג ה"ז מאיסורי המזבח דכ' דלא ירצה לא הוי לאו כלל לפי ההלכה רק הודעה שאין מתקבל לרצון יעי"ש ואיך שיהי' בטעם הרמב"ם שם הנה עכ"פ הרמב"ם ז"ל לא הביא כלל בהלכה לאו הנ"ל דלימד על הפסולין כו' וזה ידוע ולא הוצרכתי לפרשו. וגוף סתירת הסוגיות דחולין (דף פ' ע"ב) דמוכח דמלאו דלא ירצה אסור גם שחיטת פסולין ואילו בחולין (דף י"א ע"א) אמר דילמא דפלי כו' ומוכח דשחיטת טריפה מותרת לגבוה י"ל דלאו דלא ירצה באמת ראוי שיאסור רק עשות דבר המכפר דריצוי הוא כפרה ע' יומא (דף ה' ע"א) וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת כו' וכהנה רבות וע"כ י"ל דכיון דאיבעי' הוא בזבחים (דף ז' ע"א) אי עולה מכפרת אעשה דאחר שחיטה יעוי"ש וכוונת הספק אם השחיטה ג"כ מצטרפת בכפרה וע"כ א"א שיכפר אעשה דאחר שחיטה דהרי יחסר לעבירה זאת כפרת השחיטה א"ד הזריקה לבדה מכפרת בלי צירוף השחיטה וע"כ גם אעשה דאחר שחיטה מכפר וכמובן וע"כ הש"ס חולין (דף פ' ע"ב) שם מקשה שפיר כי היכא דלא תיפשוט בעיא דזבחים הנ"ל וכדמצינו כזה בכמה דוכתי ומשא"כ סוגי' דחולין (ד' י"ב) שפיר דחי דדילמא אין השחיטה בכלל הכפרה וא"כ השחיטה שריא ואחרי השחיטה אפשר לבדוק ואכתי מנ"ל דאזלי' בתר רובא ודו"ק ויש ליישב עוד בכמה גווני ואין בכחו להאריך:

ומ"ש בשם אביו הרב נ"י דכיון דלא ירצה במום כתי' אין ללמוד רק פסולין דדמי למום דאינם נוהגים בעופות משא"כ טריפה דנוהג גם בעוף. אינו נוח לי דאדרבה מאי דפוסל גם בעוף הפסול גדול יותר ונלמד בק"ו [וביומא (דף ב' ע"ב) ואימא שמיני כו' דנין דבר שאין קדושה לפניו כו' ואין דנין דבר שיש קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו ולאו קל וחומר הוא כו' הרי דכזה הי' סברת הה"א דכיון דעדיף ג"כ לא חשיב דומה והש"ס הקשה ע"ז דשינוי בעדיפות אינו שינוי ואדרבה נלמד בק"ו ושינויא דשם הזה כתי' כזה לא שייך כאן] ואולי י"ל דטריפה הואיל ונוהג גם בחולין אינו בכלל פסולין דשור ושה וקצת דוגמא לו בפסחים (דף פ"ב ע"ב) וגם זה אינו שוה [ונזכרתי דברי התוס' מנחות (דף כ"ה ע"א) אדאמר שם ת"ר ונשא אהרן את עון הקדשים וכי איזהו עון הוא נושא כו' הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור כו' ואימא עון בע"מ שהותר

מכללו בעופות כו' עליך אמר קרא לא ירצה ובתוד"ה ואימא כו' וא"ת אמאי לא פריך מעון טריפה דהותר במליקה כו' ובטריפה לא כתי' לא ירצה כו' וי"ל דאמרי' עון קדשים ולא עון חולין לאפוקי טריפות דשייך בחולין כו' וא"ת ואימא עון דמחוסר זמן כגון תוך ח' שהותר מכללו בעופות כו' וי"ל דכתי' בי' לא ירצה דהא מיום השמיני והלאה ירצה כתי' הא קודם לא ירצה ומיהו ק' מעון או"ב דהותר מכללו בעופות ולפי מה שפירשתי עון קדשים ולא עון חולין ניחא ועוד אמרי' בפ' או"ב דכל הפסולין שבשור ושה הרי הם בלא ירצה עכ"ל התוס' ומשמע מדבריהם דלא קאי הך דכל הפסולין כו' הרי הם בלא ירצה אטריפה וליכא בטריפה קרא דלא ירצה דרחוק לומר דמה שכתבו ועוד אמרי' בפ' או"ב כו' קאי גם אקושייתם הראשונה מטריפה ועש"ה בגוף התוס' וגם מה שכתבו דטריפה הואיל ונוהג גם בחולין לא חשיב עון קדשים יש ממנו כדמות ראי' לסברתנו הנ"ל דכיון דנוהג בחולין אינו בכלל פסולין דשור ושה ואין להאריך]:

ומה שהקשה מתמורה (ד' י"ח) דאמר דמקריב ולד חטאת כו' בעשה והאיכא לאו דלא ירצה הנ"ל לימד על כל הפסולין כו'. י"ל דמכל הפסולין ילפי' רק דומי' דמום דפוסל בכל זבחי בהמה משא"כ פסול ולד דנוהג רק בחטאת לבד וכזה פירכא בזבחים (דף י' ע"א) מה לחוץ למקומו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמו שאינו נוהג אנא בפסח וחטאת ובפסחים (דף ס' ע"ב) לא אם אמרת בשלא לשמו שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בלשמו שכן אינו נוהג בכל הזבחים אלא בפסח בלבד וכזה עוד בכמה דוכתי:

ומ"ש עוד במכתבו הב' ראי' דשחיטת טריפה אסורה לגבוה מקידושין (דף נ"ז ע"א) ג"כ לא פירש כוונתו ולא ידעתי משם רמז ראי':

ומה שהקשה עוד על מה שהבאתי בלקח טוב ראי' מזבחים (דק"ג) דטריפה טעון שריפה דגם דבר הנוהג בחולין שם פסול קודש עליו בהיותו בקדשים מדטעון שריפה והקשה דהא בלא נודע הטריפות עד לאחר זריקה הורצה. לא פירש מה הוקשה לו בזה ומה בכך דהורצה עכ"ז הרי הבשר אסור מפאת איסור טריפה וטעון שריפה כשאר פסולי קודש כבשר שנטמא ולן ויצא דטעון שריפה אף דהקרבן כבר הורצה משעת זריקה יעי"ש בזבחים דרש"י (דף ק"ד ע"א) ד"ה מרצה דכ' דהבשר ישרף נשאר פסולי קדשים ושפיר יש לדון דמדפסול טריפה נחשב פסול קודש להצריך שריפה אף דהאיסור אכילה מפאת טריפה הרי נוהג גם בחולין א"כ הרי דגם דבר הנוהג בחולין בהיותו בקודש שם פסול קודש עליו:

ומה שהקשה לר' יהודה דס"ל בזבחים (דף ס"ט ע"ב) דאין שחיטה מטהרת טריפות וטריפה מטמאה כנבילה א"כ ל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטריפה הרי היא נבילה

ומכניס טומאה למקדש. יעיין שנית במשנה וגמ' זבחים שם דאיירי שם רק בעוף וכאן מן הבקר כתי' ויעיין בפיה"מ להרמב"ם מס' טהרות פ"א מ"א מש"ש בהסברת טעם החילוק לר"י בין בהמה לעוף ויש לדבר בדבריו ואכ"מ:

ובגוף עניין ב' שעשאוהו בעלמא אי מתייחסת המעשה לכל אחד בעצמו או רק לשניהם יחד מי ילפי' מבעשותה אכל עשיות דאין מתייחסים בב' העושים לכל אחד בפ"ע א"ד גזה"כ הוא שם לבד. הנה יסד ע"ז קונטרסו ולא הביא דהוא מחלוקת רש"י ותוס' במקומו בשבת (דף צ"ג ע"א) יעיי"ש בתוד"ה ור"ש מטהר דהוא מחלוקת מפורשת בין רש"י לתוס' שם דרש"י ס"ל דילפי' משם אכל ב' עושין בעלמא בכל עשיות והתוס' ס"ל דרק שם לבד גזה"כ הוא ולענ"ד י"ל עוד דהוא ספק בגמ' ב"ק ו (דף נ"ג ע"א) בשור שדחף את חבירו לבור ומת יעוש"ה בגמ' ב' לישני אי האי כולי' היזיקא עביד והאי כולי' היזיקא עביד או האי פלגא היזיקא עביד והאי פלגא היזיקא עביד עש"ה וה"נ תלוי בזה בכל מקום בדבר הנעשה מכח שנים אם נחשב שעשה זה כל המעשה וזה כולה או נחשב רק שנעשה מחציתה מזה ומחציתה מזה ויש לי להעיר עוד בזה ממקומות רבות ואין בכחי להאריך:

הק' יוסף ענגיל:

נזכרתי דבתבואות שור סי' ב' ס"ק נ"ב יש אריכות בעניין ב' שעשאוהו והביא ג"כ גמ' ב"ק הנ"ל וגם משמע מדבריו ג"כ דיש לחלק בזה בין שבת לשאר איסורים ולא פירש כוונתו בזה:

הנ"ל.

סימן יא

ב"ה אור ליום ד' וירא תר"ם לפ"ק בענדין. כבוד הבחור החשוב והנעלה מופלג בתורה חריף ושנון זית רענן בנש"ק מו"ה חיים נחום שי' האלבערשטאם בק"ק קשאנוב.

מכתבו הגיעני כו' והנה כל פלפולו נוסד על הירושלמי תרומות פ"ו ה"א ועל פלפולו של המהרי"ט אלגזי ז"ל בירושלמי ההוא והנה מהראוי לבאר גוף דברי הירושלמי פירוש קרוב לשטחיותן של דברים וממילא לא נצרך לפלפולים וזה החלי בעזה"י בביאור דברי הירושלמי:

והנה ציון הירושלמי הוא על המשנה תרומות שם אם רצה הכהן למחול אינו מוחל [היינו דאוכל תרומה שוגג מתחייב קרן וחומש ולא מהני מחילת הכהן] וע"ז אמר הירושלמי בשלא הפריש. הפריש ואח"כ מחל תפלוגתא דרבי וראב"ש דתני ונתן לכהן את הקודש

מתנתו מקדשתו ואין הפרשתו מקדשתו לחייב עליו חומש דברי רבי ראב"ש אומר אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו חומש זו היא גירסת השנות אליהו בירושלמי זה ופשוט שכן צריך להיות ומ"ש הפני משה בירושלמי שם דפלוגתא דרבי וראב"ש הוא באוכל תרומה מופרשת ועדיין לא ניתנה לכהן אם חייבין עלי' חומש לא ראה פירוש הראב"ד על הסיפרא אמור פרק ו' בריתא ז' דהביא פי' זה וכ' עליו דהמפרש כן טועה (וגם גוף דברי הסיפרא במחכ"ת לא ראה דמבריתא ט' שם דאמר יכול יהיו חייבים על תרומה שבטבל כו' מוכח להדיא דיש חיוב חומש על תרומה מופרשת ולא תלי לה הת"כ בפלוגתא כלל וכמ"ש הראב"ד שם ראי' זאת) ואך הפי' הפשוט ואהפרשת תשלומי תרומה פליגי דהתשלומין נעשים תרומה וחייבים גם עליהם חומש ובהא פליגי אם ההפרשה מקדשת התשלומין או הנתינה וכן הוא הבנת הר"ש בתרומות פ"ו ח"א בפלוגתא זאת והוא פשוט ואולם בביאור ובדרי הירושלמי לא דיבר בשנות אליהו מאומה ונראה הפי' פשוט דאמר דהא דתנן במשנה דלא מהני מחילה היינו דוקא בשלא הפריש אז אין המחילה מועלת לשלא יוצרך להפריש אבל אם הפריש ואח"כ מחל אז תלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש דלרבי דמתנתו מקדשתו ולא ההפרשה אזי גם אחר ההפרשה אין מועיל מחילה משא"כ לראב"ש דהפרשתו מקדשתו מועיל מחילה אחר ההפרשה והטעם דבתשלומי אכילת תרומה בשוגג יש ב' עניינים א' דין הממון דצריך לשלם השיווי ככל גזל ב' תשלומי הקדושה דצריך להשלים הקדושה אשר נתחללה באכילת זר ולכן אמרה תורה שישלם חולין מתוקנים הראוים להעשות קודש וגזרה שיחול על התשלומין קדושת תרומה ובתתו אותם לכהן הרי הושלמו ב' הדברים תשלום הממון ותשלום הקדושה שהרי חזר עתה אל הקדושה מה שנתחלל ונפסד תחלה וע"כ אם הפריש ואח"כ מחל אזי לרבי דאין ההפרשה מקדשת הרי אין עדיין אל הקדושה שום תשלומין ונמצא דצריך עדיין לתת לכהן כדי שיחול עליו קדושת תרומה כיון דרק הנתינה היא המקדשת ומשא"כ לראב"ש דההפרשה מקדשת נמצא דע"י ההפרשה שנתקדש המופרש הרי כבר יש תשלומין אל הקדושה שהרי כבר יש אותה קדושת תרומה במציאות שנתחללה ונפסדה תחלה ולא נשאר איפוא רק הדין ממון לבד וע"כ על הדין ממון שיש לכהן עליו שפיר מועיל מחילה כבשאר גזל וכמובן ויהי' הדין לראב"ש בהפריש ואח"כ מחל דהמופרש הוא שלו אלא דאין יכול לאכלו אחרי שהוא זר והמופרש הרי הוא תרומה אבל יכול למוכרו לכהן בדמים וכמובן ומשא"כ לרבי מחויב לתתו לכהן בחנם ואין לומר דלרבי נמי כיון דמחל ואין כאן דין ממון עוד רק צריך לתתו כדי שתחול עליו קדושה ויהי' תשלומין אל הקדושה א"כ עכ"פ ראוי שיהי' רשאי לקחת ממון מכהן ויתננה לו בדמים דיחול עלי'

קדושה שפיר על ידי הנתינה ועכ"ז גוף הממון לא יהי' נפסד דכיון דאין כאן דין ממון עוד א"כ הרי אין מחויב יותר דז"א דכיון דלרבי רק הנתינה מקדשת וכדדרשינן מונתן לכהן את הקודש דהנתינה מקדשתו אם כן אין מקדשת רק נתינה בחנם אבל אם לוקח בעדה דמים אין זה נתינה רק מקח וממכר ואין מקדש כלל וכזה בש"ם ב"מ (דף י"א ע"ב) מתנות כהונה נתינה כתיבא בהו חליפין דרך מקח וממכר הוא הרי דדרך מקח לא חשיב נתינה ועוד דכיון דהנתינה מקדשת א"כ הרי אין הנתינה תשלומין גרידא של דין ממון דתשלום חוב וגזל גרידא של דין ממון הרי אין בכחו להשים קדושה על חפץ התשלומין ועל כרחך רק דהוא ממתנות כהונה והרי הוא כעניין דבר הקרב לגבוה דמתקדש ע"י הקריבה לגבוה וכמובן ואם כן כיון דהוא ממתנות כהונה הרי אסור לכהן לתת דמים בעדו דה"ל מסייע בבית הגרנות וגם אסור לו לקבל הדמים מכהן וכמבואר בש"ס תמורה (דף ח' ע"ב) דגם על המקבל הסיוע מן הכהן יש איסור עש"ה בסוגי' וברש"י ובתוד"ה לשון רש"י יעויש"ה [ואיסור המקבל לכאורה נראה דהוא משום לפני עור דמכשיל את הכהן באיסור סיוע ואם איסור סיוע הוא רק דרבנן יהי' ראי' מכאן דשייך לפני עור בדרבנן עיין תוס' ע"ז (דף כ"ב ע"א) ד"ה תיפוק לי' שדנו בזה ואולם אין ברור אם איסור סיוע רק דרבנן ומש"ס בכורות (דף כ"ו ע"ב) אין להכריע דאף דמייתי שם קרא דתורה ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו עכ"ז זו בהכרח רק אסמכתא דאל"כ הי' ראוי להיות במיתה ממש ע"ש תוד"ה וכי תימא וא"כ שפיר יש לומר דהוא רק איסור דרבנן והוא דרבנן חמור כעין איסור מיתה של תורה וכעין תוס' בכורות (דף נ"ד ע"א) ד"ה ושני שכתבו אהך דהאוכלה במיתה דפרה פי"ח דלאו דוקא אלא חומר דרבנן כעין איסור מיתה ע"ש ואולם בקדשים הבזיון איסור מה"ת ע' תוס' בכורות (דף ל"א ע"א) ד"ה חוץ דמכירה באיטליז דבכור כו' הוא איסור מה"ת והאיסור שם משום בזיון קדשים ואולם בתוס' זבחים (דף ע"ה ע"ב) ד"ה התפיס נסתפקו בזה ע"ש וי"ל דהספק רק אם זה חשיב בזיון מן התורה אבל גוף בזיון קדשים י"ל דגם לתוס' זבחים הוא מה"ת וי"ל דנלמד מקרא דומקדשי תיראו דילפי' מיני' כל קדשים דקדישי טפי ממקדש דהוי רק קדושת בד"ה וע' יראים סי' שכ"ד דנ' דסובר דגם מורא בהכ"נ הוא מה"ת מקרא דומקדשי תיראו ואולם שם הטעם משום דנקרא מקדש מעט עש"ה אולם בל' חכמים גם קדשים קרוים מקדש כהך דאין עדל"ת שבמקדש הנאמר על פסח דאכילתו בכולי' ירושלים ועל כרחך הכוונה ל"ת שבקדשים וקרי לי' מקדש ואין עניין לכאן דעת הרמב"ם בפיה"מ לר"ה ריש פרק ד' דכולי' ירושלים קרוי מקדש ואין להאריך בזה דזה נ' מכמה דוכתי דבזיון קדשים הוא איסור תורה ואם כן י"ל דילפי' תרומה מקדשים דוגמת שריפת תרומה טמאה דילפי' לי'

מקדשים ולחד שינויא דתוס' שבת (דף כ"ה ע"א) ד"ה כך הוא מה"ת ר מדאיקרי קודש וא"כ גם כאן הוא מה"ת וא"כ הסיוע בבית הגרנות דהוא בזיון לתרומה עי' בכורות (דף כ"ו ע"ב) שם ואם עושין כן חיללו אם כן יש לומר דהוא איסור תורה ועיין עירובין (דף ק"ג ע"א) דקרי גם לספר תורה מקדש עיין שם דקרי לי' שבות דמקדש במדינה וקדושת תרומה יש לה דמיון לקדושת ס"ת ע' שבת (דף י"ד ע"א) שבתחילה היו מצניעין את אוכלין דתרומה אצל ס"ת ואמרו האי קודש והא קודש כו' וע' שבת (דף קט"ז ע"ב) דיליף עניין איסור בזיון קדשים דשם מקרא דכל פעל ד' למענהו וע"ש דדוחין שבת עבורו ואולי ממקרא זה יש ללמוד כל בזיון קדשים וגם לתרומה ושאר דברים המקודשין וגם לא נפקא נתינת תרומה מכלל ביזוי מצוה דהוא מה"ת מקרא דושפך כו' ע' שבת (דף כ"ב ע"א). והנה מ"ש דאיסור מקבל הסיוע הוא משום הכשלת הכהן נתיישבתי די"ל דלא משום הכשלת כהן לבד הוא דאית בי' רק הוא איסור עצמיי ג"כ לפמ"ש דהסיוע הוא בזיון קדשים וא"כ י"ל דגם המקבל הסיוע עובר ג"כ איסור עצמיי של בזיון קדשים דאף דהמבזה הוא רק הכהן שנותן שכר והנאה עבור המתנה מ"מ המקבל הרי גם הוא גורם אל הבזיון וע"כ גם הגרם נ' דהוא איסור עצמיי וכעניין הבאת קדשים לבית הפסול דהוי ג"כ רק גרם ואסיר ובבזיון גרע טפי דהגרם עצמו הוא ג"כ בזיון אל הקודש וכמובן וגם יש לדמותו להטלת מום בקדשים דאסרה בו תורה גם גרם כמבואר במנחות (דף נ"ו ע"ב) ואולם בבכורות (דף כ"ו ע"ב) שם חשיב גם סיוע לוים ועניים במעשר ראשון ומעשר עני וכן חשיב שם סיוע בבית המטבחיים לקבל זרוע ולחיים כו' וכל הני הרי אינם קודש רק כשאר חולין וא"כ מוכח דאין הטעם משום בזיון קדשים רק משום ביזוי קדושת כהונה ולוי' [ואולם במעשר עני עדיין אינו מובן כלל עניין איסור הבזיון] והנה קרא דולא תחללו את קדשי בני ישראל דמייתי התם מוכח לכאורה איפכא דהאיסור משום בזיון הקדשים לא בזיון הכהונה כו' ונזכרת דבירושלמי נדרים פי"א ה"ג מסופק בזה אם איסור נתינת דמים לישראל שיתן התרומה לבן בנו הוא רק מפני מראית העין או האיסור משום חילול קדשים עש"ה וגם נזכרתי דבשו"ת מהר"מ בר ברוך סי' ע"ח כ' דהמקבל הסיוע מכהן כו' הוי המקבל עצמו מחלל ברית הלוי עש"ה ואכ"מ להאריך בזה]:

ועוד נראה פשוט דלראב"ש יכול להחזיק את המופרש בידו עד שימצא כהן שירצה לקנותו ולתת לו דמים בעדו ומשא"כ לרבי אפי' אי נימא דרשאי לקחת דמים מ"מ אם לא ירצה הכהן לתת לו דמים הרי מחויב לתת לו בחנם עבור תשלום קדושת התרומה והיכא דקיימי כהנים עובר לאלתר בבל תאחר דומי' דצדקה עי' ר"ה (דף ו' ע"א) ואי לאו עובר עכ"פ בג' רגלים וע' תוס' שם (ד' ד' ע"א) ד"ה ומעשרות:

והנה יש לעיין בזה בהא דאמר בירושלמי דהפריש ואח"כ מחל תלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש דלרבי צריך לתתו לכהן בחנם ולראב"ש יכול למוכרו בדמים אם זה רק לעניין הקרן אבל החומש לכ"ע צריך לתת בחנם ונ' פשוט דהחומש וודאי צריך לתתו בחנם דעל החומש הא לא מהני מחילת הכהן כלל כיון דהחומש נותן לכל כהן שירצה כמבואר בתרומות שם פ"ו מ"ב א"כ הא אין לו בעלים מיוחדים שיוכלו למחול ואין לומר דכיון דאי בעי יהיב לי' לאותו כהן ע"כ מהני מחילתו ג"כ ונחשב כאילו נתן לו והחזירו דז"א ע' פאה פ"ה מ"ב אר"א וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו ואפי' רבנן דפליגי עלי' דר"א שם היינו משום דסברי לה כר' יוסי דס"ל בבכורות דכל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות דעשו את שאינו זוכה כזוכה ע"ש בר"ש והיינו רק כשיש חליפין ביד כהן דאז החשיבו נתינת החילוף כאילו נתן את הבכור בעצמו וחזר ולקחו ממנו וכן בגיטין (דף ל' ע"א) עשו כו' היינו גם כן רק משום דיש ביד כהן מעות הלואה חילוף התרומה והחשיבו נתינת המעות כאילו נתן את התרומה עצמה ואולם בב"מ (דף י"ב ע"ב) דאמר ג"כ עשו כו' לא שייך זה וע"ש בגיטין ברש"י ד"ה עשו דכ' דכלהו מפני תקנה כו' ע"ש ועכ"פ כאן דליכא שום תקנת דבר בזה בוודאי דלא מהני מחילת כהן כ"ז שלא בא לידו (ורק במכירי כהונה י"ל דיכול למחול דבמכירי כו' מיד שהופרש כמאן דאתי לידי' דמי כמבואר בגיטין שם וכן בחולין (דף קל"ג ע"א) ואע"ג דלא אתי לידי' במכירי כו' ועי' ב"מ (דף מ"ט ע"א) ישראל שאמר כו' ע"ש בראשונים ואולי במכירי נמי רק היכא דאיכא מצות נתינה לחוד חשיב כמטי לידם משא"כ החומש דהוא משום כפרה אולי אינו מתכפר כ"ז שאינו נותנו בפועל אולם כיון דבעצם הנתינה כבר נחשב כמאן דאתי לידי המכירי רק דאמרת דעדיין לא נתכפר א"כ לעניין הכפרה הרי שוב מהני מחילת הכהן וכמבואר בר"ש בתרומות פ"ו מ"א שם אהך דאם רצה הכהן למחול אינו מוחל דאין הטעם משום דהוי מידי דכפרה דגם בזה מהני מחילה ע"ש שהביא ראי' מחומש דגזל דיכול למחול ויש לדון בראי' זו ואין להאריך בזה יען אין הדבר נוגע לביאור הירושלמי דהא הירושלמי לא איירי במכירי ולא דיבר מזה רק איירי סתם ממחילת הכהן שהיתה התרומה שלו וא"כ בזה וודאי דאין כוונת הירושלמי על החומש כיון דרשאי ליתן החומש לכל כהן שירצה וא"כ מאי שייטי' דכהן שהיתה התרומה שלו לכאן ולא הכהן ההוא ולא שום אחד משאר הכהנים יכולין למחול וכהך דהיאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו וז"פ]:

והנה אמר בירושלמי אחר זה וז"ל מחל ואח"כ אכל תפלוגתא דר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאיתפלגון גזל תרומה משל אבי אמו כהן ר' יוחנן אמר משלם לשבט וריש לקיש אמר

משלם לעצמו א"ר יונה כך הי' משיב ר"ש בן לקיש לר' יוחנן על דעתך דתימר משלם לשבט והא תנינן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן וישלם ג' ר' יסא בשם ר' יוחנן התורה אמרה יצא ידי גזילו א"ל ר' זעירא לר' איסי תרתין מילין אתון אמרין בשם ר' יוחנן ולית אתון אמרין מהן א"ר יוחנן יצא ידי גזילו ולית אתון אמרין מהו כדון ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו אתון אמרין בשם ר' יוחנן במקום שחיטתה שם תהא שריפתה ולית אתון אמרין מינהון מהו כדון ר' לעזר בשם ר' הושעיא על פרשה ישרוף מה את שמע מינה ר' ירמי' בשם ר' אימי מקום פרישתה מחיים שם תהא שריפתה ר' יוחנן כרבי ר"ש בן לקיש כר"א ב"ר שמעון א"ר בון בר חייא ואין יסבור ר"ש בן לקיש כרבי ובלבד בדבר שהוא זקוק ליתנו לכהן אבל בדבר שאינו זקוק ליתנו לכהן אוף רבי מודה דהיא מתני' הפריש פדיון פטר חמור ומת רא"א חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א אין חייבין באחריותו אלא כפדיון מע"ש מודי רבי לעזר בפטרי חמורות שנפלו לו מבית אבי אמו כהן מכיון שהפרישו קדשו עכ"ל הירושלמי אשר הוא לפנינו:

והנה מחלוקת ר' יוחנן ור"ל בגזל תרומה כו' הנה היא מבוארת דפלוגתתם הוא בגזל תרומה משל אבי אמו כהן ואכלה ואח"כ מת אבי האם דמעתה אין עוד דין ממון על האוכל דהרי דין הממון היינו חוב הממון שהי' לאבי אמו עליו הרי הוא עתה יורשו ויש לו החוב אצל עצמו וא"צ לשלם לשום אדם רק לעצמו ורק דהרי יש כאן החיוב השני מצד תשלום קדושת התרומה וע"כ ס"ל לר' יוחנן דמפאת חיוב זה לבד חייב להפריש חולין מתוקנים ולתתם לאחד מן הכהנים בחנם וזהו שאמר ישלם לשבט ור"ל ס"ל דדי שיפריש ויחול עליהם קדושת תרומה וישלם לעצמו כיון שהוא היורש של החוב והדין ממון וע"כ הם שלו וימכרם לכהן בדמים וזהו כל פלוגתתם דר"י ס"ל דאף שאין כאן דין ממון, מ"מ יש חיוב נתינה מפאת תשלום הקדושה לבד ור"ל ס"ל דכיון שאין כאן דין ממון אזי מפאת תשלום הקדושה די שיפריש לעצמו וע"ז השיב ר"ל לר' יוחנן ממתני' דתרומות שם פ"ו מ"ב גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן שאין בהקדש תשלומי כפל וע"ז פריך ר"ל וישלם ג' והנה כל הפירושים אשר נאמרו בזה במפרשים במחכת"ה מבוארים הביטול ואינם לא לבד מוקשים רק שלא יכולתי להלום דבריהם כלל וכלל והדבר מבואר דיש כאן ט"ס וצ"ל "וישלם ב'" והכוונה דבגונב תרומת הקדש ואכלה נמי הרי יש חיוב תשלום קדושת התרומה דאף שאין כאן דין ממון לשבט שהרי אין התרומה של השבט רק של הקדש מ"מ כיון דיש בה קדושת התרומה הרי יש חיוב תשלום הקדושה וא"כ לר' יוחנן הרי מפאת חיוב זה עצמו יש חיוב נתינה לכהן בחנם

וכנ"ל וא"כ הרי יש כאן חיוב ב' קרנים קרן אחד לכהן וקרן אחד להקדש ובשלמא לר"ל די שיפריש קרן אחד ויתננו להקדש והוא נעשה תרומה ככל תשלומי תרומה ויוצא בזה כמו בגזל תרומה משל אבי אמו כהן ואכלה ואח"כ ירשו דמעתה הדין ממון הוא אצל עצמו דס"ל לר"ל דדי כשמפריש ומחזיקו לעצמו אף שהוא זר כן גם כאן דהדין ממון אצל הקדש די שיפריש ויתננו להקדש ומשא"כ לר' יוחנן דיש חיוב נתינה לכהן מפאת תשלום הקדושה אף שאין שם דין ממון א"כ גם בהקדש הרי אינו יוצא בתשלום להקדש לבד שהרי מפאת חלות קדושת תרומה צריך נתינה לכהן ולא להקדש כמו דלא יצא אדם ידי מצות נתינת תרומה אם יתננה להקדש וכמובן בפשיטות וע"ז אמר ר' יסא בשם ר' יוחנן התורה אמרה יצא ידי גזילו והכוונה דלר' יוחנן הא דתנן במתני' רק חיוב תשלום קרן אחד הכוונה באמת שישלם רק לכהן לבד עם תוספת חומש ועוד יתן לגבוה חומש של מעילה וזהו שני חומשים וקרן היינו קרן לשבט וב' חומשים אחד לשבט ואחד לגבוה ואי דא"כ איך יצא ידי תשלום גזל ההקדש כיון שלא שילם להקדש את הקרן שגזל וע"ז א"ר יוחנן דגזה"כ הוא כאן דבשלמו את הקרן לכהן יצא ידי תשלום גזל ההקדש וזהו שאמר התורה אמרה יצא ידי גזילו ולא פירש ר' יוחנן את דבריו היכן אמרה תורה כן וזהו שאמר ר' זעירא כו' תרתין מילין אתון אמרין בשם ר' יוחנן שהם גזירות הכתוב ולית אתון אמרין מהן כלומר מהיכן הם נלמדים [והוא כהך דכתובות (דף ל"ה ע"א) ר"ל אמר פטור בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה תורה אמר אביי אתי' רשע רשע ושם (דף ל"ב ע"ב) בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה כו'] א"ר יוחנן יצא ידי גזילו ולית אתון אמרין מהו כדון כלומר מהיכן נלמד זה וע"ז השיב ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו כלומר דדריש לקרא דאם אכל תרומת הקדש אז בנתינתו לכהן יצא גם ידי תשלום ההקדש וזהו ונתן לכהן את הקודש כלומר מה שצריך ליתן להקדש יתנו לכהן ויוצא בזה וזהו שאמר הירושלמי מכיון שנתנו לו ר"ל לכהן יצא ידי גזילו ר"ל גזל ההקדש. אתון אמרין בשם ר' יוחנן במקום שחיטתה של פרה אדומה שם תהא שריפתה ולית אתון אמרין כו' והשיב ר"א דנלמד מעל פרשה ישרוף וכדדריש מקום פרישתה כו' ואח"ז אמר הירושלמי "רבי יוחנן כרבי ר"ש בן לקיש כראב"ש כלומר דר"י ור"ל בפלוגתא דרבי וראב"ש קמיפלגי דר"י ס"ל כרבי דמתנתו מקדשתו וע"כ אין די בהפרשה שיפריש לעצמו שהרי אין ההפרשה פועלת כלום וצריך לתת לכהן עבור חלות קדושת התרומה שיהי' תשלומין אל הקדושה ור"ל ס"ל כראב"ש דהפרשתו מקדשתו ולכן די בהפרשה וכמובן וע"ז השיב ר' בון כו' דגם ר"ל יוכל לסבור כרבי רק דסבור דהא דס"ל לרבי דמתנתו מקדשתו ואין הפרשתו

מקדשתו היינו רק, בדבר שיש בו חיוב נתינה מפאת הדין ממון אז גם הקדושה אין באה ע"י הפרשה רק ע"י הנתינה דכיון דיש חיוב נתינה בעצם שוב אין מקדש רק הנתינה ומשא"כ כאן דמפאת דין ממון אין חיוב נתינה לכהן שהרי הוא יורש את הדין ממון ע"כ כיון דאין כאן חיוב נתינה בעצם גם רבי מודה דהפרשה מקדשת ומייתי ראי' לחילוק זה מפדיון פטר חמור וכמובן מאיליו:

והנה הא דאמר הירושלמי ר"י כרבי ור"ל כראב"ש יש לומר דלטעמייהו אזלי על פי המבואר בפי' הראב"ד על הסיפרא אמור שם פרק ו' ברייתא ז' דהיינו טעמא דראב"ש דס"ל דהפרשתו מקדשתו דהיינו משום דדריש ונתן לכהן את הקודש הקודש שהי' כבר עוד לפני הנתינה ועל כרחך דהפרשתו מקדשתו וקדוש עוד משעת ההפרשה ורבי לית לי' לפרש שהי' כבר רק ס"ל דונתן לכהן את הקודש היינו דעם הנתינה נעשה קודש ע"ש והוא מעין הפלוגתא דש"ס גיטין (דף מ"ב ע"א) אי מפרשי' עבדי שהי' כבר ופלוגתא כזאת עוד בכמה דוכתי והארכתי במ"א [ואם דבגיטין שם המהות הקדום של הדבר אינו עוד עתה ומשא"כ כאן דרק הותחל כבר והיא עודנה גם עתה מ"מ אין חילוק בזה דמאן דס"ל בהך דהתם ודכוותי' לפרש שהי' כבר גם כאן ראוי לומר הכוונה שהי' כבר וכאן הוא עוד מיתפרש שפיר טפי כיון דמהות הקדום לא נסתלק עדיין רק ישנו גם עתה ורבי נ' דלא ס"ל כלל לפרש שהי' כבר רק סובר דהכוונה תמיד על ההווה וגם כאן הכוונה דבהווה נעשה קודש] ולפי"ז י"ל דר"י ור"ל בזה לטעמייהו אזלי על פי המבואר בש"ס זבחים (דף קי"ג ע"א) דר' יוחנן ס"ל דלא ירד מבול לא"י ור"ל ס"ל דירד וקאמר עלה שם (ע"ב) איתיבי' ר"י לר"ל מכל אשר בחרבה מתו בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י היינו דהוי חרבה אלא לדידך מאי חרבה ומשני חרבה שהיתה מעיקרא (טרם ירד המבול) עכ"ל הגמרא. ומבואר דר"י ור"ל פליגי בזה אי מפרשי' שהי' כבר או לא דר"י ס"ל דלא מפרשי' שהי' כבר ור"ל ס"ל דמפרשינן וע"כ ר"י לטעמי' שפיר ס"ל דהנתינה מקדשת דלא סבירא לי' לפרש קרא על העבר כלל רק הכוונה דבשעת הנתינה נעשה קודש וכרבי ור"ל לטעמי' דמפרשי' שהי' כבר ה"נ מפרשי' הקודש שהי' כבר וע"כ דההפרשה מקדשת וכראב"ש:

ויש להבין עפיד"ז התייחסות ב' המאמרים בירושלמי הנ"ל תרתין מילין אתון אמרין בשם ר' יוחנן כו' חד הך דיצא ידי גזילו וחד הך דבמקום שחיטתה שם תהא שריפתה דכמו זר נחשב לכאורה מה שנחשבו יחד ב' דברים רחוקים זה מזה כאלה ואם די"ל בפשיטות דלא שמע ר' זעירא בשם ר' יוחנן דבר בלתי הודעת המקור מלבד ב' דברים הנ"ל עכ"ז אם מקום אתנו לקשר ב' הדברים אלה יחד ולומר שמתייחסים זה לזה בדקדוק

הרשות בידינו והנה לפי מה שהקדמנו הנה הדברים תלוים זה בזה בדרך קרוב מאוד וזה דהנה בש"ס זבחים (דף קי"ב ע"א) במשנה איתא פרת חטאת ששרפה חוץ מגתה כו' פטור (משום העלאת חוץ) שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל שאין ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו ובגמ' שם (דף קי"ג ע"א) מאי חוץ מגתה אר"ל חוץ ממקום הבדוק לה (שאינו בדוק מקבר התהום) אמר לו ר' יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא אלא אמר ר' יוחנן כגון ששחטה לפנים מן חומת ירושלים ולוקמה כגון ששחטה חוץ לחומה ושלא כנגד הפתח דא"ר אדא בר אהבה שחט שלא כנגד הפתח פסולה שנאמר ושחט והזה מה הזאתה כנגד הפתח אף שחיטתה כנגד הפתח וכי תימא דלא מקיש והאיתמר שרפה שלא כנגד הפתח ר' יוחנן אמר פסולה ושרף והזה (מה הזאתה כנגד הפתח אף שריפתה כו' וכי היכא דמקיש שריפה להזאה אית לן לאקושי נמי שחיטה להזאה וע"ש ברש"י ותוס') ור' אושעיא אמר כשירה על פרשה ישרוף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה (מקום שנפשה יוצאת בגמר פירכוסה וליציאת נפשה הרי לא קבע הכתוב מקום ה"ה דשריפתה לא קבע לו מקום נגד הפתח. רש"י) אמרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעי' חוץ לחומה דרחוקי רחקה אלא אפי' לפנים מן החומה דקרובי קרבה ואימא תתכשר קמ"ל אמר מר א"ל ר"י והלא כל א"י בדוקה היא במאי קמיפלגי מר סבר (ר"ל) ירד מבול לא"י ומ"ס (ר"י) לא ירד מבול לא"י (הלכך כולה בדוקה כל חשש קבר התהום הוא רק מפני מתי מבול שנשתקעו בקרקע) כו' עכ"ל הגמ' והנה הך דרשא דזבחים אליבא דר' אושעיא מקום שפורשת כו' הנה היא בירושלמי הנ"ל אליבא דר' יוחנן ובמובן היפכיי דבבבלי כוונת הדרש לומר דאין קביעות מקום לשריפה ואילו בירושלמי הכוונה דכשם דפרישתה למיתה היינו השחיטה קבע לה מקום נגד הפתח ה"ה השריפה קבע לה מקום והנה לירושלמי הנ"ל נמי ע"כ דלית לי' אליבא דר' יוחנן דרשא דבבלי הנ"ל דושרף והזה מה הזאה כנגד הפתח כו' דאי איתא תרי קראי ל"ל וא"כ לירושלמי כל הלימוד דבעי' שריפה נגד הפתח הוא רק מקרא דעל פרשה ישרוף ומעתה י"ל דהא במתניתין דזבחים תנן שרפה חוץ מגתה וק' דמאי חוץ מגתה ויש בזה ג' פנים בבבלי זבחים הנ"ל. א' חוץ ממקום הבדוק לה. ב' דהכוונה לפנים מן החומה. ג' דהכוונה שלא כנגד הפתח והנה יש לומר דהירושלמי לא מיסתבר לי' פירושא דלפנים מן החומה וי"ל טעם הירושלמי בזה דלפנים מן החומה אע"ג דפסול לשריפת פרה שהרי קבע הכתוב מקום לפרה חוץ לחומה מ"מ ס"ל דאין ה"א שיהי' בו חיוב משום העלאת חוץ ולא צריך לזה קרא דואל פתח אהל מועד כו' דלפנים מן החומה הרי אינו חוץ ואדרבה מיקרב קר כסברת ה"א דבבלי הנ"ל דתיתכשר לגמרי משום זה וא"כ נהי דהאמת דפסול

משום דקבע הכתוב מקום לפרה חוץ לחומה מ"מ ס"ל לירושלמי עכ"פ דאין ה"א שיהי' חיוב משום העלאת חוץ לפנים מן החומה דאף דהוא מקום פסול לפרה מ"מ חוץ לא הוי דהא לפנים מן החומה קדושתו ומעלתו גדולה ופנימית יותר וע"כ אין לו להחשב חוץ דאדרבה הרי הוא פנימי ועליון יותר וכל שהוא פנימי ועליון יותר הרי נכלל בו מהות וערך הנמוך ממנו ואך הנמוך הוא שאין לו מהות וערך הגבוה ממנו אבל הגבוה הנה נכלל בו גם מהות וערך הנמוך ממנו וא"כ אינו חוץ לגבי הנמוך] ואך גזה"כ הוא כך בפרה שיהי' מעשי' ברי׳חוק ובנמיכת המקום יותר יפסל הכתוב את הפנים והגבוה יותר וא"כ עכ"פ ה"ל הפנים רק מקום הפסול לה אבל אינו חוץ והוי זה כזורק דמים החיצונים על המזבח הפנימיי דאף דפסול מ"מ אין בו משום זריקת חוץ וע' זבחים (דף כ"ו ע"ב) כולי' סוגי' וכן בשוחט ק"ק בדרום המזבח בעזרה אף דקבע להם הכתוב מקום בצפון מ"מ בשחט בדרום נמי לא מיחייב משום שוחט בחוץ והיינו משום דגם הדרום אינו חוץ רק בפנים בעזרה אלא דפסלו הכתוב לשחיטת ק"ק וה"ל רק שוחט במקום הפסול לו אבל לא שוחט בחוץ וה"נ דכוותי' ה"ל רק שחיטה ושריפה במקום הפסול להם מגזה"כ אבל לא שחיטה ושריפה בחוץ [ונהי דבזבחים (דק"ז ע"ב) מצריך קרא לפטור שוחט עולה בדרום משום שחיטה בחוץ ע"ש מ"מ הדרום נמי הא קדושתי' מיהת נמוך מן הצפון וע"כ ה"א דיהי' בו חיוב משום חוץ ומשא"כ לפנים מן החומה לגבי חוץ לחומה וגם השתא דאיכא קרא אשוחט ק"ק בדרום א"כ הא יש ללמוד משם גם לשוחט ושורף פרה לפנים מן החומה מק"ו דמה דרום דקדושתו פחותה מצפון מ"מ כיון דהוא בעזרה ג"כ נחשב רק מקום פסול לזה אבל לא חוץ וא"כ כ"ש בשוחט ושורף פרה לפנים מן החומה דמדריגת המקום נעלה יותר מחוץ לחומה לכ"ש דהוא רק מקום הפסול אבל אין בו חיוב מתורת חוץ ועכ"פ הנה זה ניתן להאמר דהירושלמי פליג בזה אבבלי ולא מיסתבר לי' לפרש כוונת חוץ מגתה אלפנים מן החומה אחרי דבבבלי עצמו נמצאת סברא זאת בה"א דתיתכשר לגמרי משום דקרובי קרבה וע"כ שפיר ניתן להאמר דהירושלמי ס"ל סברא זאת גם לפי האמת עכ"פ לעניין זה דאין ה"א לחייב עכ"פ בלפנים מן החומה משום חוץ כי היכא דניבעי ע"ז קרא דואל פתח אהל מועד כו'] ונהי דבבבלי מוקי ר' יוחנן גופי' להך דחוץ לגתה בלפנים מן החומה מ"מ שפיר י"ל דהירושלמי פליג בזה אבבבלי אליבא דר' יוחנן דמצינו כזה בדוכתי טובי וכ"ש כאן דבלא"ה יש כאן פלוגתא מפורשת בין הירושלמי והבבלי אליבא דר' יוחנן וכנ"ל וא"כ אין נשאר בפירוש המשנה רק ב' פנים היינו או דהכוונה חוץ ממקום הבדוק לה או שלא כנגד הפתח וע"כ ר"י לטעמי' דס"ל כרבי דמתנתו מקדשתו דלא מפרש הקודש שהי' כבר והיינו משום דלא ס"ל לפרש

שהי' כבר גם במהות אשר ישנו גם עתה וכ"ש דלית לן לפרש הכוונה על העבר במה שאינו עתה כלל וא"כ ממילא קרא דמכל אשר בחרבה מתו ע"כ הכוונה אחרבה דהשתא בשעת מיתה והיינו על כרחך משום דלא ירד מבול לא"י ומתו שם בחרבה וא"כ כולה א"י בדוקה היא וא"א לפרש כוונת המשנה חוץ ממקום הבדוק לה וע"כ הכוונה שלא כנגד הפתח וא"כ ע"כ דשריפה שלא כנגד הפתח פסולה וא"כ הנך תרתי מימרי הך דיצא ידי גזילו דהוכרח לזה משום דס"ל כרבי הנ"ל והך דבמקום שחיטתה שם תהא שריפתה והיינו דבעי' שריפה נגד הפתח תרוייהו מחדא טעמא הוא דאמרינהו משום דלית לי' לפרש שהי' כבר ושפיר חשב רק אלו הב' מימרות יחד:

והנה גוף פלוגתא דרבי וראב"ש הנ"ל דראב"ש מפר שהי' כבר י"ל דראב"ש בשיטתי' דאבוה קאי דממימרא דר"ש הוא דדיקדק רפרם בגיטין (דף מ"ב ע"א) שם דס"ל עבדי שהי' כבר עש"ה וא"כ ראב"ש בשיטתי' דאבוה קאי וכדאמרי הכי בכמה דוכתי וע' בפי' הר"ש משאנ"ץ שם על הסיפרא דגרס בסיפרא גופי' ר"ש תחת ראב"ש ע"ש וא"כ ר"ש לטעמי' אזיל וכנ"ל ואולם הך דגיטין הוא בל' בני אדם ואין לדקדק כ"כ ל' תורה על' בני אדם אמנם בחידושי הסברתי ג"כ הך דברכות (דף מ"ח ע"ב) ר' יצחק אומר א"צ הרי הוא אומר וברך את לחמך ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו (ולמד מזה חיוב ברכת הנהנין לפניו ע"ש) והערותי בזה בחידושי מן הסיפרי עקב עה"כ מראשית השנה ועד אחרית השנה וז"ל וכי יש פירות בשדה מתחלת השנה עד סוף השנה אלא ברשותי הוא ליתן בהם ברכה בבית כשם שאני נותן בשדה כו' ומניין אף באכילה ת"ל ואכלת ושבעת וגו' ומניין אף כשיהי' בתוך מיעיו ת"ל והסרותי מחלה מקרבך עכ"ל וכוונת הלימוד בהכרח דדריש וברך את לחמך ואת מימיך והסרותי מחלה מקרבך דהלחם והמים יתברכו במעיים ויהי' עכולם נאות ונקל אל הגוף באופן שלא יסבבו שום מחלה וא"כ זהו היפוך דר' יצחק הנ"ל דאמר ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו והיינו משום דאחרי שירד למעיים לא מיקרי תו לחם וכתבתי בחידושי דפליגי בזה אי מפרשי' שהי' כבר או לא דבאמת הרי י"ל דקאי אאחרי האכילה והכוונה לחם שהי' כבר לפני האכילה אותו יברך בתוך המעיים וע"כ בזה הוא דפליגי דר' יצחק לית לי' לפרש שהי' כבר ועל כרחך דקאי אלפני האכילה ושפיר דריש לי' אברכה לפני' והסיפרא אית לי' לפרש שהי' כבר ולכן שפיר מיתפרש לי' קרא אאחרי ירדו למעיים וה"ק דלחם שהי' כבר לחם לפני האכילה אברכנו בתוך המעיים ודו"ק וא"כ לפי המבואר בסנהדרין (דף פ"ו ע"א) דסתם סיפרי ר"ש א"כ הרי מצינו לר"ש גם בלישנא דקרא לפרש שהי' כבר וא"כ שפיר ר"ש לטעמי' אזיל וכנ"ל:

והנה נזכרתי עוד הך דתמורה (ד' כ"ב ע"ב) במשנה המפריש חטאת והרי היא בעלת מום מוכרו ומביא בדמי' אחרת ר' אליעזר ברבי שמעון אומר אם קרבה שני' עד שלא נשחט תמות שכבר כיפרו הבעלים וברש"י אם קרבה שני' עד שלא נשחטה הראשונה בבית לוקח לאכילת חולין תמות אעפ"י שהיא חולין דחטאת שכיפרו הבעלים הוא עכ"ל ומתבאר בזה דלרבנן אין זו בכלל לשון הלמ"מ דחטאת שנתכפרו בעלי' באחרת מתה דזו הרי היא חולין בשעת הכפרה באחרת וראב"ש פליג וס"ל דגם זו בכלל וי"ל ג"כ דבסברא הנ"ל הוא דפליגי אי מפרשי' שהי' כבר דראב"ש ס"ל לפרש כן ולכן ה"נ כוונת ההלמ"מ חטאת שהיתה כבר ואעפ"י שעתה בשעת הכפרה באחרת אינה חטאת עוד שכבר נפל בה מום ונפדית מ"מ מתה ורבנן לית להו לפרש שהי' כבר ולכן בעי' שתהי' חטאת בשעת הכפרה באחרת ולפי"ז גם לפי הגירסא שלפנינו בסיפרא ראב"ש הנה ראב"ש ג"כ לטעמי' דגופי' הוא דאזיל וכנ"ל:

עוד יש לומר בהסברת פלוגתא דר"י ור"ל דירושלמי הנ"ל במאי דס"ל לר"י דנתינה מקדשת ולר"ל דהפרשה מקדשת וזה עפ"י המבואר בתרומות פ"ו מ"ה אין משלמין (תשלומי אכילת תרומה בשוגג) מן הלקט כו' ולא ממע"ש והקדש שנפדו שאין הקדש פודה הקדש דברי ר"מ וחכמים מתירין באלו (במע"ש והקדש שנפדו) עכ"ל המשנה ואין מובן כלל הך דאין הקדש פודה את ההקדש והכוונה דא"א שיחול קדושת תרומה על הקדש שנפדה הניתן לתשלומי תרומה (דנחשבת פדיון קדושת התרומה הקדומה הנאכלת) הואיל והי' פעם הקדש קודם שנפדה והוא פליאה דמה בכך שהי' פעם הקדש אטו עבור זה לא יוכל לחול עלי' עתה דכבר נפדה קדושת תרומה והרי הפודה הקדש לפני מירוח יש חיוב תרומה כשמתמרח אח"כ כמבואר במשנה פאה (פ"ד מ"ה) וחלה (פ"ג מ"ד) והרי דגם קדושת תרומה גופא היא חלה גם על דבר שהי' פעם הקדש ומדוע לא תחול עלי' קדושת תשלומי תרומה והנה הדברים עצמם מכריחים לומר מדקרי לי' ר"מ הקדש וכדאמר שאין הקדש פודה את הקדש דהכוונה דאף שנפדה עכ"ז אין הקדושה מסתלקת לגמרי והוא כהך דיבמות (דף ס"ט ע"א) דאמרי' דכל דלא הויא זרה מעיקרא לא מיקריא זרה והטעם דכל שהי' לה פעם מעלת כהונה אינה מסתלקת לגמרי וע"כ אין לה שם זרה גם עתה אחרי שנפסלה וע"כ נראה דנהי דחלה קדושת תרומה גם על הקדש שנפדה מ"מ הקדושה קלישא טפי מקדושת תרומה ההווה על דבר שלא הי' הקדש מעולם דכיון דאין קדושה חלה על קדושה כמבואר בבכורות (דף נ"ג ע"ב) ע"כ ג"כ דבר שיש בו שיור קדושה אחרת במה הנה אין הקדושה החדשה יכולה לחול בכל ערכה רק במהות חולין שבדבר שאין בו קדושה אבל במהות הקדושה אשר בו

א"א לקדושה החדשה לחול וא"כ יומצא דהקדש שנפדה המופרש לתשלומי תרומה הנה קדושת תרומה אשר תחול עליו לא תהי' הקדושה באותו הערך אשר היתי' קדושת תרומה הנאכלת רק חותה ומועטת ממנה במה וכמובן וע"כ אין זה תשלומין כלל כיין דכתיב ונתן לכהן את הקודש ודרשי' קודש שאכל ע"ש בתרומות פרק הנ"ל משנה ו' הרי דצריך שיודמה הקודש של התשלומין לקודש הנאכל עש"ה בתרומות וע"כ צריך שיהי' לתשלומין אותה הקדושה עצמה אשר לנאכל ולא תהי' פחותה ממנה אף בצד מה ודו"ק היטיב כי הדברים מכריחין לומר כן בסברת ר"מ:

ולפיד"ז הנה יש לנו הכרח איפוא לומר דהנתינה מקדשת בתשלומין ולא ההפרשה וזה דהרי ידוע דקדושה שיכולה להיות נפקעת ע"י שאלה היא קדושה קלישא וקילא טפי מקדושה שאין לה הפקעה ע"י שאלה וכדמוכח ביבמות (דף ה' ע"א) ובפסחים (דף מ"ד ע"ב) ע"ש בתוס' ד"ה והה"ד ובזבחים (דף פ' ע"א) ועוד בכמה דוכתי דפרכי' פירכא דישנו בשאלה וע' שו"ת הרדב"ז ח"ה סי' אלף תס"א דבדבר שיש לו היתיר בשאלה יש כח ביד חכמים לעקור גם בקו"ע ע"ש] וא"כ ה"נ כיון דתרומה המופרשת הרי יועיל בה שאלה וכנראה לכאורה בפשיטות דגם על תשלומי תרומה מהני שאלה דכל דבר הקדוש ע"י פיו מהני בי' שאלה כמבואר ברשב"ם ב"ב (דף ק"כ ע"ב) ד"ה שיש שאלה בהקדש ואילו על התרומה שאכל כבר דכבר באתה ליד כהן הא לא הי' מועיל בה שאלה וא"כ יומצא דקדושת התרומה המופרשת תהי' קדושה קלה מקדושת התרומה שאכל וא"כ שוב הא אין הקדושה חלה כלל ע"י ההפרשה כיון דגזה"כ הוא דבעי' שתודמה קדושת התשלומין לקדושת התרומה שאכל ולא תהי' קלה ממנה וכנ"ל וא"כ שוב א"א להפרשה לקדש כלל ורק בנתינה שפיר מתקדשת דכיון דניתנה גם היא הא גם בה לא מהני תו שאלה ודומה שפיר לתרומה שאכל ואולם הא דלא מהני שאלה בתרומה שבאה ליד כהן ומקורו מש"ס נדרים (דף נ"ט ע"א) הנה הרא"ש פי' שם בשם היריאים דרק הכהן לא מצי לאיתשולי על תרומה שבאה לידו אבל הבעלים שפיר יכולין לישאל וא"כ בטלה סברתנו הנ"ל ואולם יתר הראשונים פירשו שם דלגמרי לא מהני שאלה בתרומה שבאתה ליד כהן והנה נודע מה שהקשו ז"ל דא"כ איך מועיל שאלה בהקדש הא הוי תמיד כתרומה שבאתה ליד כהן כיון דהקדש כל היכא דאיתי' בי גזא דרחמנא איתי' ע' ש"ך חו"מ סי' (רנ"ה) והנה בחולין (דף קל"ט ע"א) פליגי ר' יוחנן ור"ל באומר הרי עלי מנה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו דר' יוחנן אמר חייב באחריותן ור"ל אמר כל היכא דאיתי' בבי גזא דרחמנא איתי' וא"כ מבואר דלר' יוחנן כל זמן שלא נתן ההקדש אל הגיזבר בפועל לא חשיב איתי' ביד גבוה מדחייב לשלם בנגנב או נאבד וא"כ אין קושי'

מתרומה שבאתה ממש ליד כהן וכמובן ומשא"כ ר"ל דס"ל דחשיב ממש איתי' ביד גבוה ודמי שפיר לתרומה שבאתה ליד כהן וא"כ תיקשי דמדוע מועיל שאלה בהקדש וע"כ דס"ל לר"ל דגם בתרומה שבאתה ליד כהן מועיל שאלה [וכמו שהוא דעת היריאים כן גם לפי האמת] וא"כ ר"ל לטעמי' בטלה סברא הנ"ל דא"א להפרשה שתקדש משום דתהי' קדושת התשלומין פחותה מקדושת התרומה הנאכלת דעל הנאכלת לא הי' מועיל שאלה דהא גם הנאכלת הי' מועיל בה שאלה אע"ג דבאתה כבר ליד כהן וע"כ שפיר הפרשה מקדשת ומשא"כ ר' יוחנן לטעמי' שפיר סבר דנתינה מקדשת ולא הפרשה:

והנה בסיפרא אמור שם הגירסא שם ר' מאיר תחת רבי ע"ש ולפי דרכנו הנה ר' מאיר לטעמי' אזיל דס"ל בתרומות דהקדש שנפדה אין ראוי לתשלומי תרומה וכנ"ל והסברנו הטעם דקדושת התשלומין תהי' קלישה מקדושת הנאכלת משום דהתשלומין הי' פעם הקדש ועדיין בם שיור קדושה מה המונעת חלות קדושה החדשה בכל ערכה וכנ"ל ולכן א"א שיהיו תשלומין כלל וע"כ ה"נ ס"ל דא"א להפרשה לקדש כיון דתהי' הקדושה קלה מקדושת הנאכלת מפאת אפשריות השאלה וכנ"ל וראב"ש יסבור כרבנן דר"מ דתרומות הנ"ל דמתירין לשלם מהקדש שנפדה וא"כ אינם מצריכים שתודמה ממש מדריגת קדושת התשלומין למדריגת הנאכלת ורק כל שחלה קדושת תרומה על התשלומין שפיר חשיבא תשלומין וא"כ ה"נ שפיר ההפרשה מקדשת ואע"ג דקילא קדושתה משל נאכלת מפאת אפשריות השאלה:

ולפמ"ש הש"ך שם בטעם החילוק בין הקדש שבא ליד גיזבר בא ליד גיזבר דבלא בא אע"ג דאיתי' בי גזא דרחמנא מ"מ כיון דהוא רק קדושת פה אתי דיבור דשאלה ומבטל דיבור ומשא"כ בבא ליד גיזבר דהי' מעשה לא אתי דיבור ומבטל מעשה ע"ש א"כ י"ל ג"כ דר"י ור"ל הנ"ל לטעמייהו דר"ל לטעמי' דס"ל בקידושין (דף נ"ט ע"א) דלא אתי דיבור ומבטל דיבור הרי דס"ל דכל שחל הדיבור לעניין מה כמו התם דחל הדיבור לשתהי' מקודשת על ידו אחר שלשים או לעניין קבלת כח שליחות לקדשה שחל הדיבור לעניין זה במה שקיבל השליח הכח לקבל קידושין חשיב הדיבור כמעשה וע"כ אין בכח דיבור אחר לבטלו וא"כ ה"נ כאן דחל ההקדש ע"י דיבור פיו הנה אין בכח דיבור דשאלה לבטלו כמו שאין לו כח לבטל מעשה וא"כ שוב נסתלק חילוק הנ"ל וא"כ ע"כ לומר דגם בבא ליד כהן וגיזבר מהני שאלה דאל"כ לא הי' ראוי שיועיל שאלה בהקדש גם בלא בא ליד גיזבר וכמובן ומשא"כ ר"י לטעמי' דס"ל בקידושין שם דאתי דיבור ומבטל דיבור ולא אתי דיבור ומבטל מעשה א"כ יתכן שפיר החילוק הנ"ל ושפיר לא מהני שאלה בבא ליד כהן וא"כ לטעמייהו אזלי ככל הנ"ל:

והנה עפד"ז יש לי לומר בהסברת פלוגתא דרבי וראב"ש דרבי ס"ל דמתנתו מקדשתו כו' וי"ל לפמ"ש דטעמא דמתנתו מקדשתו דהפרשה א"א שתקדש משום דעל ההפרשה יועיל שאלה ותהי' קדושת המופרשת קלה מקדושת הנאכלת דכבר באה ליד כהן וליתא בשאלה, וע"כ לא מהני כלל והנה הא דתרומה הבאה ליד כהן לא מהני שאלה כבר נתחבטו בטעמו ולענ"ד הטעם פשוט למאי דקיי"ל דהואיל ואי בעי מיתשיל ממוני' הוא א"כ אי נימא דיועיל שאלה גם אחרי נתינת התרומה א"כ גם אחרי הנתינה אכתי תוחשב ממון הנותן מפאת הואיל אי בעי מיתשיל וא"כ נמצא דלא הי' שם נתינה כלל כיון דיש לנותן עדיין זכות בה וה"ל כשותף ולא הוי נתינה שלימה וע"כ מדחייבה תורה נתינה דנין מזה דאין מועיל שאלה אחרי הנתינה דאל"כ אין זה נתינה כלל דגם הנותן עדיין בעלים של התרומה והא דאמרי' בב"מ (דף ז' ע"א) דיכול לנתקה ולהביאה אצלו חשיב נתינה שפיר ורק כריתות הוא דלא הוי ע"ש אין לו עניין לכאן דשם כיון דלא הוי בעלים מפאת היכולת לנתקו כו' לכן שפיר אין מגרע שם נתינה ומשא"כ כאן דקיי"ל דהואיל ואי בעי מיתשיל חשיב ממוני' א"כ ממילא אין כאן נתינה כיון שהוא עדיין גם של הנותן [ומובן מאיליו דכוונתי בזה שלא כדברי האחרונים דהואיל ואי בעי מיתשיל חשיב ממון רק לעניין חמץ] ולפי"ז נראה לפי המבואר בפסחים (דף מ"ח ע"א) תני' רבי אומר הלכה כר"א כו' ומבואר ברי"ף שם דטעמא דר"א לפי האמת משום הואיל אי בעי מיתשיל והכי חיי"ל ע"ש א"כ רבי לטעמי' שפיר סבר דנתינה מקדשת ומשא"כ ראב"ש י"ל דס"ל כר' יהושע דפסחים שם דלא אמרי הואיל אי בעי מיתשיל ממוני' הוא וא"כ מהני שאלה גם אתרומה שבאה ליד כהן וא"כ שוב שפיר גם ההפרשה מקדשת:

ודע דעפ"י דרכנו זה יש לי לומר עוד בטעמא דר"מ דס"ל דהקדש שנפדה אין ראוי לתשלומי תרומה וזה עפ"י הירושלמי (מע"ש פ"ה ה"ד) דאמר זאת אומרת שטבל קרוי קודש מדקרינן בי' ביערתי הקודש מן הבית וביארתי עניין קדושת הטבל באיזהו מקומן בחידושי דקדושת תרומה מתפשטת בטבל בכולו וכשמפריש תרומה אז הקדושה נעתקת מכל הטבל וחלה על התרומה המופרשת וע"כ כ"ז שלא הפריש חשיב כולו קודש והבאתי ראיות לזה המוכיחים כן ואכ"מ להאריך בזה כי יצטרך דיבור ארוך בפ"ע ולפי"ז הנה לפי הקדמתנו הנ"ל דא"א למעלה שתסתלק לגמרי מדבר וכהך דזרה מעיקרא דש"ס יבמות הנ"ל דכיון שהי' בה פעם עניין כהונה א"א שיסתלק לגמרי אפי' אחרי שנפסלה ולכן גם עתה אינה קרוי' זרה וא"כ לפי"ז כל חולין מתוקנים יש בהם עדיין עניין קדושת תרומה במה כיון דהי' בם קדושה זאת בעודם בטבלם וע"כ גם אחרי שהופרשה התרומה מהם עכ"ז לא פקע לגמרי וא"כ מה שגילתה תורה דפירות חולין מתוקנים

הניתנים לתשלומי תרומה חלה עליהם קדושת תרומה הרי י"ל דהעניין רק דכיון דיש בפירות עניין תרומה במה לכן עניין התרומה ההוא מתגדל ונעשה תרומה גמורה ויהי' הטעם מה שיהי' מ"מ כיון דיש בפירות של תשלומין עניין תרומה במה א"כ הרי לא מצינו רק דפירות שיש בם עניין תרומה במה ויש להם שייכות ומבוא בעניין התרומה הם נעשים תרומה גמורה וא"כ הרי אין לדון מזה דיהי' אפשר לחול על פירות קדושת תרומה מחדש לגמרי ואף אם אין בם עניין תרומה כלל וכלל וא"כ אם יומצא לפי"ז פירות שאין בם עניין תרומה כלל וכלל שוב שפיר לא יהיו ראוים לתשלומי תרומה דמניין לנו לומר דיחול גם על פירות כאלו קדושת תרומה ע"י תתו אותם לתשלומין דמן הקרא שגילה חלות קדושת תרומה על פירות התשלומין הרי אין ראי' רק שחלה קדושה זאת על דבר שיש בו עניין תרומה במה וא"כ הרי אין לנו לדון מזה שקדושה זאת תחול גם מחדש לגמרי אף על דבר שאין בו עניין תרומה כלל וכלל וכמובן בפשיטות מסברא ולפי"ז נ' דחולין מתוקנים שהקדישם ופדאם שפיר אין ראוים לתשלומי תרומה וזה עפ"י המבואר בירושלמי מע"ש (פ"ג ה"ב) דשלמים שקנה בכסף מעשר פקע מינייהו קדושת מעשר והטעם נ' דמשום דקדושת שלמים אלימא מקדושת מעשר לכן ע"י חלות קדושה הגדולה טפי פקע קדושת מעשר הקטנה וא"כ כ"ש במקדיש חולין מתוקנים שיש בם רק רושם ושיור קדושת תרומה במה א"כ וודאי דע"י ההקדש פקע מינייהו קדושה ההיא לגמרי וא"כ הרי אין בם עוד עניין תרומה כלל וכלל וע"כ שפיר אין ראוים לתשלומי תרומה ודו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים ונכונים מאוד בס"ד:

וזה נ' ג"כ הטעם במשנה תרומות שם דאין משלמין מן הלקט ושכחה ופאה והפקר ובר"ש שם כ' בירושלמי מפרש משום דאין בהם זיקת תרומה ומעשר ושמא מחמת כך אינו בכלל דבר הראוי להיות קודש עכ"ל ובפי' הרא"ש שם ולא דמי לחולין מתוקנים דהני היו ראוים להיות קודש קודם שניתקנו אבל לקט שכחה ופאה מעולם לא נראו להיות קודש כו' עכ"ל ועדיין אינו מובן כלל לכאורה דמה בכך דהיו פעם ראוים סוף סוף עתה הרי כבר נתקנו וגזה"כ גרידא הוא דבתתו פירות לתשלומין נעשים תרומה וא"כ מדוע לא תחול קדושה ההיא גם על פירות מלקט כו' וכנראה שהוקשה הדבר על הר"ש ז"ל וכדכ' ושמא מחמת כך כו' הרי שלא היתה הסברא מובנת לו בביאור ואולם לפי דרכנו הדברים מובנים לנכון בס"ד דרק חולין מתוקנים שהיו פעם טבל והי' בהם אז עניין תרומה ע"כ עדיין יש בהם עניין זה במה דא"א אל מעלה שתסתלק לגמרי וכנ"ל וע"כ שפיר ראוים לחלות קדושת תרומה כיון דבם עדיין עניין תרומה במה וכנ"ל ומשא"כ פירות של לקט כו' שלא הוטבלו מעולם וא"כ הרי לא הי' ואין בם עניין תרומה כלל

וכלל ע"כ שפיר אין ראוים להעשות תרומה [והנה לא אכחד דיש סתירה לכאורה על כלל דברינו אלה מש"ס כריתות (דף ה' ע"ב) דס"ל לר"מ שם דגם מי שאינו זר מעיקרא חשיב זר לעניין סיכת שמן המשחה במלכים וכהנים ולעניין בת כהן שנישאת לאחד מן הפסולין אי מיתתה בחנק יעוי"ש ואולם בלא"ה ההכרח לחלק בדברים דוודאי לא פליג ר"מ אהך דיבמות (דף ס"ט ע"א) דלא אישתמיט שום אדם לומר דאשה נפסלת לכהונה ע"י ביאת מחזיר גרושתו וע"כ דגוף הסברא אית לי' גם לר"מ וא"כ שפיר יתכן לומר גם כאן דיש בהקדש שנפדה קדושת קדש במה וכן טבל שנתקן יש בו עניין תרומה במה וככל הנ"ל]:

עוד מלים בפי בעזה"י בהסברת פלוגתא דר"י ור"ל לטעמייהו וזה לפמ"ש דיש הכרח דהנתינה מקדשת ולא הפרשה כיון דעל הפרשה מהני שאלה ותוקלש הקדושה מן התרומה הנאכלת מפאת אפשריות השאלה ולכן א"א להפרשה לקדש כלל דקדושת התשלומין צריך שתודמה לגמרי לקדושת הנאכלת וכנ"ל ואולם לכאורה יש ראי' נגד זה דא"צ שתודמה קדושת התשלומין לגמרי לקדושת הנאכלת וזה עפ"י דעת המהר"י ווייל המובאה בט"ז יו"ד (סי' שכ"ד ס"ק ט"ו) דהמפריש חלה מעיסה שנתבשלה יש לו להפריש אחד ממאה ואחד דע"י הפרשה אגמ"ל דהיתה חלה גם בטבלה וע"כ בשיעור זה הרי לא אסרה את העיסה בשעת הבישול דתרומה בטילה באחד ומאה ומשא"כ אם יפריש יותר עיין שם היטיב ומבואר דעת המהרי"ו ז"ל דחלה המופרשת אגמ"ל דהיתה חלה גם בעודה בטבלה ואני הבאתי ראי' לסברא זאת מן המשנה חלה פ"ד מ"ג דמבואר שם דב' קבים וקב דבר שניטלה חלתו באמצע מצרפן לחלה אע"ג דאין הקב ההוא טבול לחלה מ"מ כיון דהי' כבר טבול לחלה קודם שניתקן מצרף ומבואר שם בר"ש בשם הירושלמי דאם הי' קב חלה עצמה באמצע אינו מצרף ואינו מובן כלל דהרי הקב חלה עצמו ג"כ הי' פעם טבול לחלה טרם שהופרש לחלה וע"כ לומר דחלה עצמה אחרי שהופרשה אגמ"ל דלא היתה טבל מעולם רק היתה חלה מעולם גם בעודה בטבלה וע"כ שפיר אינו מצרף ב' הקבין לעשותם טבל לחלה ורק דבר שניטלה חלתו הוא דמצרפן להטבל משום דהי' גם הוא פעם טבל קודם שניתקן והסברא בזה דחלה וכן תרומה המופרשין אגמ"ל דהיו חלה ותרומה מעולם הוא פשוט עפ"י המבואר בכמה דוכתי דגם טבל התרומה מעורבת בו ודעת רש"י ביבמות (דף פ"ו ע"א) דזהו כל איסורו של טבל דתרומה המעורבת בו אוסרתו וכן מבואר בנדה (דף ז' ע"א) ובסנהדרין (דף פ"ג ע"א) דטבל פתיכא בי' תרומה ועיין אתוון דאורייתא (כלל ב') דהבאתי עוד מקומות דמבואר כן ולכן ההפרשה איננה איפוא התחדשות התרומה והוא רק בירור דזה המופרש הוא

הוא שהי' התרומה מעולם והשאר נתברר לחולין ולפי"ז הנה כל קדושת תשלומי תרומה שנותן או מפריש חולין מתוקנים והם נעשים תרומה הרי אינה קדושה גדולה כל כך כקדושת התרומה הנאכלת וזה דהרי התרומה הנאכלת היתה תרומה מעולם ולא הי' לה שעת הכושר ומה שאין כן חולין של התשלומין הרי לפני הנתינה או ההפרשה הוא חולין וא"כ כי היכא דמבואר בכולי' תלמודא דאיסור שהי' לו שעת הכושר קיל טפי מאיסור שלא הי' לו שעת הכושר א"כ מובן מאיליו דה"נ קדושה שהיתה חולין תחלה היא קדושה קלישא וקילא טפי מקדושה מעודה וא"כ הרי תמיד קדושת התשלומין קלישא משל נאכלת [ואין לומר דגם הנאכלת הי' לה שעת הכושר לפני המירוח דז"א דאחרי שנתמרח פנים חדשות באו לכאן וכאילו אז הוא שנתחדש מציאותה דמפאת זה הוא דחשיב טבל ברי' אע"ג דבעי' איסור מתחלת ברייתו ובספרי אתוון דאורייתא (כלל כ"ה) כתבתי בזה עוד טעם דכיון דגם קודם מירוח אם קרא עלי' שם תרומה הוי תרומה לכן גם אז יש לו שם טבל עיי"ש וא"כ ה"ה לעניין תרומה ישנה לתרומה גם אז ובמחובר דלא מהני קריאת שם אפי' בדיעבד מ"מ מחובר שנעשה תלוש וודאי דחשיב פנים חדשות דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ובוודאי דנחשב פנים חדשות מה שנעשה מקרקע מטלטלין וכמ"ש שם באתוון דאורייתא עש"ה ואיך שיהי' עכ"פ כמו דטבל חשיב איסור מתחלת ברייתו ה"נ לפי דרכנו אגמ"ל דהתרומה היתה תרומה מתחלת ברייתה וא"כ שפיר הרי לא הי' לה שעת הכושר]:

והנה גוף הסברא הנ"ל דתרומה המופרשת אגמ"ל דהיתה תרומה מעולם מובן מאיליו דשייך רק לסברא דיש ברירה דאז יתכן לומר דכיון דהיתה מעורבת תרומה גם בטבל אלא שלא נתבררה לכן כיון שהוא מפריש ומברר עתה א"כ יש ברירה ואגמ"ל דהיא היתה התרומה מעולם ומשא"כ למ"ד אין ברירה א"כ הרי אין הפרשתו עתה מהני אלמפרע כלל ואכתי לשעבר הוא רק טבל כשאר הטבל וע' בט"ז יו"ד סי' שכ"ד שם שכ' כן להדיא בשם המהרי"ו הנ"ל דסברא זאת תלוי' בברירה עש"ה וא"כ למ"ד אין ברירה גם תרומה הנאכלת הי' שעת הכושר אל קדושתה בעודה בטבלה דלא היתה אז תרומה עדיין:

ולפי"ז ר"י לטעמי' דס"ל דאחין שחלקו לקוחות הן ואין ברירי' א"כ תרומה הנאכלת ג"כ הי' לה שעת הכושר וא"כ שוב שפיר יכול לסבור דבעי' שתודמה קדושת התשלומין אל הנאכלת מקרא דונתן לכהן את הקודש קודש שאכל וכמ"ש כבר ולכן שפיר אין הפרשה מקדשת כיון דתהי' הקדושה קלישא מפאת אפשריות השאלה ומשא"כ ר"ל לטעמי' דס"ל דק"פ לאו כקה"ג דמי' וא"כ ע"כ דיש ברירי' דאל"כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד כו' וא"כ שוב תרומה הנאכלת לא הי' לה שעת הכושר ושוב כל

קדושת תשלומין בהכרח אינה דומה לגמרי לקדושת הנאכלת רק קלה ממנה וא"כ א"א לנו לפרש ונתן לכהן את הקודש קודש שאכל דהכוונה שתודמה הקדושה לגמרי ולכן שוב אם ניתוסף עוד קולא מפאת אפשריות השאלה ג"כ לית לן בה ולכן שפיר אפשר להפרשה שתקדש:

והנה עפיד"ז יש לי לומר ג"כ בהסברת פלוגתא דרבי וראב"ש דרבי ס"ל דנתינה מקדשת וראב"ש ס"ל דהפרשה מקדשת וזהו אחרי אשר אציע דיש לי לומר סברא היפיכיית בזה דיש הכרח לומר דהפרשה מקדשת ולא נתינה משום דאם תקדש הנתינה תהי' הקדושה קלישא טפי מקדושת הנאכלת וע"כ א"א לה שתקדש דבעי' שתודמה כו' וכנ"ל והסברא בזה הוא עפ"י דעת היריאים דגם בתרומה שבאה ליד כהן מהני שאלה וכבר כתבתי דלפי"ז יש בכל תרומה גם לישראלים הנותנים עדיין זכות ממון ובעלים למאי דקיי"ל דהואיל ואי בעי מיתשיל עלי' ממוני' הוא ואולם זה הרי אין מגרע בקדושת התרומה דבר דכל תרומה הרי קדושתה ע"י ההפרשה ונעשית אז קודש גמור וא"כ נהי דיש לבעלים זכות ממון בה גם אחרי הנתינה מ"מ גם חלק זה שלו הרי הוא קודש בקדושת תרומה ואין הקדושה נגרעת דבר עי"ז ואולם בתשלומי תרומה אי נימא דרק הנתינה היא המקדשת לא ההפרשה א"כ זה הזכות ממון אשר לבעלים עדיין מפאת הואיל כו' א"כ זה הזכות הרי לא ניתן כלל כיון דעדיין הוא שלו וכמ"ש כבר וא"כ כיון דרק הנתינה היא המקדשת א"כ הרי זה החלק שלו אשר לא ניתן הרי לא נתקדש כלל והרי הוא חולין וא"כ נמצא מהות חולין מעורב בכל קדושת תרומה דתשלומין וא"כ פשוט דקלישא קדושתה מקדושת הנאכלת דהית' קדושה גמורה משא"כ זו דמעורב בה חולין ודבר זה מצינו בכמה דוכתי דעירוב מקליש הדבר ע' פסחים (דף מ"ג ע"ב) ומנחות (דף נ"ח ע"א) עירובו מניין וע' ברכות (דף ל"ו ע"ב) וצריכא דאי אשמעי' כל שהוא ה"א משום דאיתי' בעיני' אבל ע"י תערובות לא וע' ר"ן פ"ק דסוכה על המשנה דעושה סוכתו תחת האילן דכ' וז"ל נ"ל דהיינו טעמא משום דכל דבר שעומד בעצמו ואינו מעורב חשוב יותר כו' עכ"ל ז"ל עש"ה וכ"כ הר"ן בע"ז דטעמא דזוז"ג דשרי הוא מטעם ביטול ואע"ג דהוא חד בחד מ"מ העירוב עצמו מקליש הדבר ומבטלו וכמו שהסביר בשו"ת האבני מלואים ז"ל וכן במום בקרבנות מצינו דאין האיסור ע"י תערובות ע' יומא (דף ס"ד ע"א) וכזה מצינו במקומות רבים מאוד תלאה העט מהזכירם ולענייננו היא סברא פשוטה וודאי דקודש המעורב בו חולין בכולו הוא קדושה קלישא טפי מקדושה שאין בה תערובת חולין ולפי"ז הנה יש הכרח לומר דגם בתשלומין אין הנתינה מקדשת כלל רק ההפרשה

וע"כ אף שיש אל הבעלים חלק עדיין מפאת הואיל כו' מ"מ גם זה החלק קודש דאף דלא ניתן מ"מ הרי הופרש וכמו בתרומה עצמה וכנ"ל:

ואולם הרי כבר כתבנו דיש ראי' דא"צ שתודמה קדושת התשלומין לקדושת הנאכלת לגמרי כיון דקדושת הנאכלת בלא"ה גדולה טפי דלא הי' לה שעת הכושר ומשא"כ קדושת התשלומין וכמו שמצינו בכולי' תלמודא דאיסור שהי' לו שעת הכושר קיל טפי מאיסור שלא הי' לו שעת הכושר וא"כ ה"נ להיפוך בקדושה וכמובן:

ואולם דבר זה דיש חילוק בין הי' לו שעת הכושר ללא הי' אף דמפורסם הוא בכולי' תלמודא אומר אני שאין דבר זה מוסכם ובמחלוקת הוא שנוי וזה שבש"ס זבחים (דף פ"ג ע"א) איתא במשנה המזבח מקדש את הראוי לו ר' יהושע אוי כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה על מוקדה מה עולה שהיא ראוי' לאישים אם עלתה לא תרד אף כל כו' ע"ש בגמ' וברש"י דדיוקא דידי' מתיבת מוקדה דבעי שיהי' ראוי ליקידת אש המזבח] ר' גמליאל אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראוי' למזבח כו' אין בין דברי ר"ג לדברי ר' יהושע אלא הדם והנסכים שר"ג אומר לא ירדו ור' יהושע אומר ירדו (דדם ונסכים אין נשרפין ואין ראוין למוקדה רק למזבח ופלוגתייהו דר' יהושע ור"ג הוא דר"י דייק תיבת מוקדה ור"ג דייק תיבת מזבח עש"ה בגמ' ובפירש"י) והנה בגמ' שם ר"ג אומר כל הראוי למזבח כו' ור' יהושע נמי הכתיב מזבח ההיא מיבעי' לי' מ"ט קאמר רחמנא כל הראוי למוקדה מקדש מזבח (פי' דמזבח דקרא ללמדך הטעם הוא שבא דמה שלא ירד משום קדושת מזבח הוא. רש"י) ואידך מזבח אחרינא כתי' ואידך חד להיכא דהית' לה שעת הכושר וחד להיכא דלא היתה לה שעת הכושר (פי' דצריכי תרי קראי חד דמזבח מקדש פסולין שהי' להם שעת הכושר כגון לן ויוצא כו' וחד דמקדש פסולין שלא הי' להן שעת הכושר כגון נשחט במחשבת חוץ לזמנו כו'. רש"י) ואידך כיון דפסולין נינהו ורבינהו רחמנא לא שנא היתה לו שעת הכושר ולא שנא לא היתה לו שעת הכושר עכ"ל הגמ' ומבואר דר"ג לית לי' כלל לחלק בין הי' לו שעת הכושר ללא הי' ופסול שהי' לו כו' פסולו עצום כל כך לדידי' כפסול שלא הי' לו כו' דאל"כ הי' ראוי שיוצרך מקרא בפ"ע לפסול שלא הי' לו כו' וכמובן והנה ר"ש ס"ל שם במשנה וגמ' ג"כ כר' גמליאל בנסכים הבאים בפ"ע דלא ירדו ורק בנסכים הבאים עם הזבח הוא דפליג משום דלא דמיין לעולה שהיא באה בגלל עצמה עיין שם היטיב ואם כן הא גם על ר"ש תיקשי דמנא לי' לרבויי נסכים כלל ואפי' הבאים בפני עצמם הא אינם בכלל מוקדה ועל כרחך ג"כ דמתיבת מזבח הוא דרבינהו וכר"ג וא"כ גם הוא בהכרח סובר כר"ג דאין חילוק בין פסול שהי' לו שעת הכושר לשלא

הי' לו כו' דאל"כ הא איצטריך קרא לרבויי פסולין שלא הי' להם כו' וכנ"ל ולפי"ז הנה לר"ש דאין חילוק בין פסול שהי' לו כו' ואין פסולו קלוש ע"י שהי' לו כו' רק פסולו עצום בערך כפסול שלא הי' לו כו' וא"כ ה"נ קדושה שהית' לה שעת הכושר שפיר ג"כ עצומה כל כך כמו קדושה שלא הית' לה כו' וא"כ י"ל דראב"ש בשיטתי' דאבוה קאי בזה וא"כ שוב שפיר יש לנו לומר דאין הנתינה מקדשת רק הפרשה כיון דאם תקדש הנתינה יהי' קדושתה קלישה משל נאכלת מפאת תערובת חלק החולין וכנ"ל וכתי' ונתן לכהן את הקודש קודש שאכל דבעי' שיודמה קדושת התשלומין לשל נאכלת ואי דא"א לנו לפרש כן כיון דבלא"ה קדושת התשלומין בהכרח קלישה טפי מפאת שהי' לה שעת הכושר ז"א דהא לדידי' אין חילוק בזה והויית שעת הכושר אין מקליש את הקדושה דבר ומשא"כ רבי ס"ל כהלכה דקיי"ל שם כר' יהושע וכמבואר שם ברמב"ם בהלכותיו ע"ש וע"כ שפיר ס"ל דנתינה מקדשת ודו"ק כי זה כפתור ופרח דרך הפלפול בעזה"י [ודברינו אלה הוא דלא כדברינו להלן בתשובה דגם ראב"ש מודה דנתינה מקדשת רק דס"ל דהפרשה ג"כ מקדשת דהדיוק שלנו להלן בזה אינו מוכרח די"ל דהא דאמר ראב"ש אף הפרשתו מקדשתו פירושו פשוט דלא לבד משעת הנתינה מתקדשת רק גם אם הפריש תחלה הוא עוד קודש משעת הפרשה וכ"ש דמתקדשת עם הנתינה דהיא תמיד גם הפרשה שהרי הוא מופרש מאיליו בתתו אותו לכהן ומאי דדחקתי עצמי בזה להלן הוא לפי הגירסא בירושלמי מחל ואח"כ אכל אבל לפי מאי דמסיקנא להלן דנוסחא זאת מוטעית וצ"ל אכל ואח"כ מחל א"כ הרי אין צורך עוד לדיוק זה וכמובן מדברינו בזה להלן]:

ודע דעפ"י דרכנו זה יש לי להבין דברי הירושלמי תרומות שם פ"ו ה"א דמייתי בריתא דתשלומי תרומה אין טבול יום פוסל בה וקאמר עלה ואוף ר"ש ור' יוסי מודי בה פי' דאע"ג דבמס' טבול יום פ"ג מ"ד איתא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום ר' יוסי ור"ש פוסלין עכ"ל המשנה וע"ז אמר הירושלמי דאפי' ר"ש ור' יוסי דמחמרי התם מ"מ בתשלומי תרומה מודים דאין טבול יום פוסל בה והנה הדברים האלה תמוהים בתרתי חדא דמה טעם גוף הדבר דאין טבול יום פוסל תשלומי תרומה הרי הם נעשים תרומה מה"ת והרי טבול יום פוסל את התרומה מה"ת כמבואר בשבת (דף י"ד ע"ב) ובכולי' תלמודא וא"כ מדוע לא יפסול גם תשלומי תרומה ועוד ק' דמה זה שאמר הירושלמי דאף ר"ש ור' יוסי דמחמרי בדימוע מ"מ מודים כאן ומה עניין דימוע לתשלומי תרומה והם נושאים שונים לגמרי ואפשר לפסול בחדא ולהכשיר באידך וע"ש בר"ש ב במשנה ובפי' הפני משה מ"ש בזה ואולם לפי דרכנו מעלה י"ל דבאמת הרי חזינן דטבול יום טומאתו מעוטה משאר שני לטומאה דכל שני טומאתו

גמורה אלא דהוא טומאת שני ומשא"כ בטבול יום אמר בכמה דוכתי דקלישה טומאתי' עי' פסחים (דף צ' ע"ב) וזבחים (דף י"ז ע"א) וכן הוא במקומות רבות מאוד [וע' חגיגה (דף י"ח ע"ב) דאדם שהוא שני אסור באכילת מעשר לרבנן דר"מ ואילו טבול יום מותר באכילת מעשר לכ"ע וכן כל שני מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום וכן לעניין קודש אף דשני מטמא את הקודש ועושאו שלישי לעשות רביעי מ"מ טביל יום רק פוסל את הקודש ולא מטמא דכיון דטבל קליש טומאה פסול משוי טמא לא משוי ע' מעילה (דף ח' ע"ב) וע' תוס' נדה (דף ז' ע"א) ד"ה והאי דאף דשני פוסל חולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמו מ"מ טבול יום לא פסיל להו ע"ש וכן מתבאר עוד מדוכתי טובי מאוד דטומאת טבול יום קלישא מטומאת שני] וע"כ י"ל דבאמת לא הי' ראוי לטבול יום לפסול תרומה דלא מצינו בלמטה משני שיפסול תרומה אלא דמה שהחמירה בו תורה שיפסול תרומה הוא רק מפאת דכיון דקודם שטבל הי' טמא גמור או אב או ראשון [דשני לא משכחת באדם וכלים מה"ת דאין מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה] ולכן גם עתה אחרי הטבילה אף דקלישא עתה טומאתי' גם משני מ"מ הרי טומאתו באה מטומאה ראשונה ואילו שאר שני לפני העשותו שני הי' טהור ולכן זה טעם חומרתה של טומאת טבול יום לעניין תרומה ומפאת זה הוא שהחמירה בו תורה לגבי תרומה להיותו שב במדריגת שני לפסול את התרומה ודו"ק היטיב מאוד ולפי"ז נראה לפי המבואר בזבחים (דף מ"ד ע"א) דאילו נאמר טומאת שרץ ונאמר מעשר ותרומה (היינו דאדם הטמא שרץ האוכל מע"ש הוא בלאו וכשאוכל תרומה הוא במיתה) הייתי אומר מדקלות על החמורות במיתה חמורות נמי על הקלות במיתה לכך נאמרו חמורות ע"ש בפירש"י דפי' דהייתי אומר דכי היכא דטמא שרץ על אכילת תרומה הוא במיתה ה"ה דטמא מת דחמורה טומאתו משרץ על אכילת מעשר הוא ג"כ במיתה דמה לי טומאה קלה וקדושה חמורה מה לי טומאה חמורה וקדושה קלה עכ"פ בשניהם הערך שוה דמה שנגרע בקדושה הרי ניתוסף בטומאה וע"כ הוצרך לכתוב גם חמורות היינו טומאת מת להודיענו דגם טמא מת אינו במעשר רק בלאו עש"ה ולפי"ז י"ל גם לענייננו דכיון דכל עיקר חומרת טבול יום הוא במה שבא מטומאה ולולי זה לא הי' ראוי לפסול תרומה א"כ השתא נמי דפוסל תרומה הרי התרומה קדושתה היא מעודה דאחרי ההפרשה אגמ"ל דהית' תרומה מעולם וכנ"ל בארוכה ומשא"כ בתשלומי תרומה נהי דנעשים תרומה מ"מ הרי לפני זה היו חולין וא"כ הרי הקדושה באה מחולין וא"כ החומרא אשר בטומאת טבול יום במה שבאה מטומאה הרי לעומתו יש גרעון זה עצמו בקדושה במה שבאה מחולין וא"כ שוב נסתלקה חומרא זאת ושוב שב שפיר להיות פחות משני ושפיר אינו

פוסל תשלומי תרומה ודו"ק היטיב מאוד ולפי"ז הנה לכאורה אין לו לטבול יום לפסול דימוע ג"כ וזה דהרי תרומה שנדמעה באמת הי' ראוי לה להבטל ועניין הדבר שאינה בטילה למדנו ממאי דאסמכו לה רבנן אקרא דאת מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו כמבואר בסיפרי ומובא בתוס' וראשונים במקומות רבות ולכן כיון שהתרומה הנדמעת יש לה כח זה שהיא מקדשת החולין לכן זהו עצמו הטעם שאינה בטילה בהם להפקע קדושתה שהרי אדרבה גם הם מתקדשים ונעשים תרומה ודו"ק היטיב בזה דאין דימוע דתרומה כשאר דברים שאינם בטילים שאינם אוסרים בעצם את ההיתיר רק שאנו אומרים שלא נתבטל האיסור דבדימוע לא כן הוא דאילו לא הי' מקדש בעצם את ההיתיר הי' ראוי לו להתבטל באמת בו ורק ענין המנע הביטול הוא רק מה שחידשו חכמים ואסמכוהו אקרא שהתרומה מקדשת גם את ההיתיר בעצמותו וכהוראת דרש דאסמכתא הנ"ל מה שאתה מרים ממנו מקדשו ומפאת זה הוא דלא בטל ועי' תוס' נדה (דף מ"ז ע"א) ד"ה אתי דכתבו להדיא דבדימוע גם החולין נעשים תרומה ומש"ה פטורים מחלה עש"ה ובחידושי הארכתי בזה מאוד בראיות רבות דזה כל עיקר עניין דימוע מה שמקדש את החולין ומפאת זה הוא דאינו מתבטל ולולא זה הי' לו להתבטל באמת ולפי"ז הנה שפיר אין ראוי לטבול יום לפסול דימוע מאותו טעם עצמו שאינו פוסל תשלומי תרומה וזה דבאמת הרי הי' ראוי לתרומה המעורבת שתתבטל אלא דכיון דמקדשת החולין לכן ממילא אינה מתבטלת וא"כ כיון דקדושת החולין של התערובת הרי היא קדושה הבאה מחולין דלפני התערב בם התרומה הרי הי' חולין וא"כ שוב הרי אין טבול יום פוסל קדושה כזאת דמש"ה אין פוסל ג"כ תשלומי תרומה וכנ"ל וא"כ נהי דהתרומה המעורבת היא קדושה מעודה מ"מ כיון דהחולין א"א להם להפסל בטבול יום מפאת שאינם קדושה מעודה א"כ נהי דהתרומה נפסלת א"כ הרי הפסול שלו ג"כ יובטל בהם דלכל שאין הם נעשים בעצם כתרומה שוב הרי התרומה בטילה בהם וכנ"ל וא"כ שפיר קאמר הירושלמי ואף ר"ש ור' יוסי מודים בה דשפיר ה"א דכיון דחזינן לר"ש ור' יוסי דפוסלים בדימוע אף שאין קדושת החולין קדושה מעודה ושוב גם התרומה בטילה וכנ"ל וא"כ לדידהו בהכרח דסבירא להו דטבול יום פוסל גם קדושת תרומה שאינה קדושה מעודה וא"כ שוב שפיר ראוי שיפסול בתשלומי תרומה ג"כ וא"כ שפיר השמיענו הירושלמי רבותא דאף ר"ש ור"י מודים בה ודו"ק היטיב כי הוא כפתור ופרח בס"ד והטעם שמודים באמת י"ל בפשיטות דאחמור רבנן בזה גבי דימוע יותר מבתשלומי תרומה כיון דבדימוע עכ"פ הרי יש שם בתערובת קדושה מעודה ומשא"כ בתשלומי תרומה דאין שם קדושה מעודה כלל וכלל ולכן לא אחמירו רבנן וז"פ:

והנה לפמ"ש למעלה דכל תשלומי תרומה לפי דעת רבי דנתינה מקדשת [והכי קיי"ל דהלכה כרבי מחבירו] יש בהקדושה תערובת חולין מפאת חלק הבעלים דהואיל ואי בעי מיתשיל עלי' ממוני' הוא וא"כ זה החלק שהוא שלו עדיין הרי לא ניתן ולא נתקדש וא"כ מעורב עניין חולין בכל קדושת התרומה א"כ י"ל בפשיטות דזהו הטעם דאין טבול יום פוסל תשלומי תרומה דאין ללמדה מתרומה דשאני תרומה דקדושתה גמורה משא"כ זו דמעורב בה עניין חולין וכנ"ל ויש להטעים עוד יותר דבר די"ל דבאמת הי' ראוי לטבול יום להחשב ראשון דכיון דלתרומה בעי' הערב שמש ולפני זה אינו טהור עי' יבמות (דף ע"ד ע"ב) א"כ הי' ראוי שתהי' טומאתו הראשונה עדיין בו וע"כ הא דטבול יום נחשב רק שני י"ל דקלות טומאתו הוא מפאת שנתערב בה טהרה דכיון דמתחלה הי' טמא לגמרי ואחרי הטבילה נטהר למעשר א"כ הרי נתערב עניין טהרה בהטומאה ולכן התערובות הזה מקליש את הטומאה גם לעניין תרומה ולכן אינה עוד ראשון רק בערך שני לתרומה וא"כ כיון דחזינן לפי"ז דהעירוב מקליש ומוריד את הטומאה מערכה א"כ בתשלומי תרומה דניתוסף עוד עירוב עניין חולין בהקדושה א"כ ה"ל כאילו הי' עוד תוספת של תערובת טהרה בטומאה דב' אלו הדברים שקולין יחד וכש"ס זבחים (דף מ"ד ע"א) הנ"ל דהתמעטות הקדושה דינה כהתמעטות הטומאה ולכן שפיר אין פוסל תשלומי תרומה דכיון דחזינן דהעירוב מקליש ומוריד את הטומאה א"כ כאן דניתוסף עוד עירוב שני א"כ הרי ירד עי"ז גם ממדריגת טבול יום בעלמא והוא כאן עוד פחות ממנו וא"כ על פחות ממדריגתו בעלמא הרי ליכא קרא שיפסול ולכן שפיר אינו פוסל ודו"ק היטיב] ולפי"ז הנה גם בדימוע שפיר לא הי' ראוי שיפסול מאותו הטעם עצמו שאין פוסל בתשלומי תרומה דגם שם הא יש עירוב חולין כיון שנתערבה התרומה בחולין וא"כ מדפסלי ר"ש ורבי יוסי בדימוע שפיר ה"א דפסלי גם בתשלומי תרומה ולכן שפיר השמיענו הירושלמי שאינו כן וטעם החילוק פשוט ג"כ דשם עכ"פ התרומה היתי' מבוררת לפני התערובת וגם אין שם רק עירוב שכנגי מפאת שאין התרומה ניכרת ומשא"כ כאן דהתרומה לא היתי' מבוררת בשום פעם ועניין החולין מעורב בגוף הקדושה בכולה וכמובן ודו"ק היטיב כי גם זה נכון מאוד בס"ד:

והנה כבר נמשכתי מעט חוץ מכוונת גוף ביאור הירושלמי אשר הוא מטרת כוונתנו והנני שב עתה לזה ואומר דמ"ש למעלה בהך דירושלמי ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו דכוונת הירושלמי לדרוש קרא באוכל תרומת הקדש דיתן לכהן את אשר הי' ראוי לו להיות נותן להקדש הנה פי' זה עדיין אין נוח לי דמנ"ל לירושלמי זה דאי משום דאפקי' קרא בלשון קודש הרי אין זה שינוי מן הלשון הראוי כלל כיון דגם

תרומה גופה קרוי' קודש וכדכתיב וכל זר לא יאכל קודש ועי' כתובות (דף כ"ה ע"א) לא במידי דאיקרי קודש כו' וע"כ נלפע"ד עוד פי' אחר בזה והוא העיקר וזה דהנה מדס"ל לר' יוחנן דיש חיוב נתינה לכהן גם כשאין דין ממון כלל דהיינו באוכל תרומת אבי אמו כהן ויורשו דאין דין ממון כאן כלל שהרי הוא עצמו יורש את הדין ממון וא"כ ע"כ דס"ל לר' יוחנן דקרא דונתן לכהן את הקודש אין הכוונה בתורת תשלומין רק מתנת כהונה גרידא הוא ככל מתנות כהונה וזיכה רחמנא את הכהנים במתנה זאת דאם ישראל אוכל תרומה שוגג צריך לתת לכהן חולין מתוקנים כמוה שיעשו תרומה וע"כ גם כשאין דין ממון כלל יש חיוב זה דאין לו שום עניין עם הדין ממון כלל [ואולי טעמי' דר' יוחנן מדכתי' ונתן ולא כתיב ושילם לכהן את הקודש אלמא דלאו בתורת תשלומין הוא רק חיוב נתינה גרידא ככל מתנות כהונה] וא"כ ממילא בישראל האוכל תרומת כהן בשוגג דיש כאן תוספת חיוב תשלומין ג"כ שחייב לשלם מה שגזל לכהן ככל דין ממון א"כ איפוא איך יוצא ידי חיוב הגזל בנתנו לאותו כהן חולין מתוקנים והם נעשים תרומה הרי נתינה זאת מתנה גרידא היא מחיוב התורה שחייבה לתת מתנה זאת ותדע שהרי הוא מחויב לתת וניתנית גם כשאין דין ממון כלל וא"כ כאן שיש גם חיוב ודין ממון מפאת הגזל איך נפטר ודי חיוב זה ואטו אם יגזול אדם לחבירו מנה וילך ויתן לו מנה במתנה האם יופטר ע"י המתנה הזאת מלשלם לו עוד מנה שגזל אתמהה וגם כאן הרי הוא דומה בדומה ממש שהרי התורה חייבה כאן רק לתת לכהן מתנה חולין המתוקנים מדישנו לחיוב זה גם כשאין דין ממון כלל ואז על כרחך מתנה גרידא היא וא"ל דהם ב' חיובים דכשאין דין ממון הוא חיוב בפ"ע בתורת מתנה וכשיש דין ממון הוא חיוב בתורת תשלום הגזל ג"כ דז"א דהרי אין לנו שני מקראות בחיוב זה רק מקרא אחד ונתן לכהן את הקודש וא"כ על כרחך דחיוב מקרא זה זה ענייננו שיתן לכהן מתנה חולין מתוקנים ולכן נוהג גם כשאין דין ממון כלל וא"כ שוב אם יש גם גזל איך נפטר מידי חיוב הגזל וזהו עצמו דברי הירושלמי דכשהקשה לו דליתני ב' היינו דבגוזל תרומת הקדש יתתייב ב' קרנים א' קרן לכהן חולין מתוקנים שיעשו תרומה ב' קרן להקדש משום גזילה ההקדש השיב ע"ז התורה אמרה יצא ידי גזילו היינו דגזה"כ הוא דבנתינת החולין מתוקנים לכהן נפטר גם מידי גזל ההקדש וע"ז פריך היכן אמרה תורה והשיב ע"ז דמגוף המקרא הכתוב בתשלומי תרומה בעצמו יש ללמוד זה שהרי נאמר ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו והכוונה דהא רק נתינה אחת אמרה תורה ולא ב' נתינות וכהך דיומא (דף מ"ז ע"א) נעייל והדר נעייל הבאה אחת אמרה תורה ולא שתי הבאות ובמנחות (דף צ"ד ע"א) ליניף וליהדר וליניף תנופה אמר רחמנא ולא תנופות

וכהנה רבות וא"כ גם כאן כיון דכתיב רק ונתן וא"צ ליתן ב' פעמים א"כ בזה עצמו הרי גילתה תורה דמתנה זאת שנותן לכהן חולין המתוקנים פוטרתו מידי הגזל ג"כ דאל"כ איך יצא ידי גזילו באוכל תרומת כהן בשוגג ע"י נתינה זאת והרי נתינה זאת מתנה היא ולא תשלום הגזל וכנ"ל ועל כרחך דגזה"כ הוא בקרא דונתן לכהן את הקודש דמכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו דאל"כ הי' לו לתת עוד קרן משום גזל ונתינה אחת אמרה תורה ולא ב' נתינות וא"כ כיון שיש כאן גזה"כ דמתנת חולין המתוקנים שנותן לכהן פוטרת גם מידי גזל הנעשה באכילת התרומה בשוגג וא"כ מה לי גזל הדיוט ומה לי גזל גבוה וכי היכא דפוטרת מגזל הדיוט אם גזל באכילתה את ההדיוט ה"נ אם היתה התרומה של גבוה וגזל באכילתה את הגבוה נפטר ג"כ ידי הגזל ע"י מתנה זאת שנותן חולין מתוקנים לכהן ושפיר אין כאן רק קרן אחד לכהן ולא ב' קרנות ודו"ק היטיב כי זה הפי' ברור בעזה"י בדברי הירושלמי דאמר ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו וכל מפרשי הירושלמי במחכת"ה החטיאו את המטרה בזה ללכת נתיבות רחוקות הלאה כי הפי' ברור ופשוט כדברינו:

והנה הא דאמר הירושלמי מחל ואח"כ אכל תפלוגתא דר"י ורשב"ל הוא ג"כ דבר מתמי' דמה שייך מחילה לפני האכילה והפני משה שם פי' הכוונה שמחל לו הכהן מקודם מה שיאכל ע"ש והוא מאורע מתמי' שיאמר כהן לישראל אם תשכח ותאכל תרומתי אני מוחל לך מעתה הדמים ועוד קשה דזו מחלוקת הראשונים ז"ל אי מהני מחילה בדשלב"ל ולא אישתמיט שום אחד מהם להביא ירושלמי הנ"ל דמפורש בו לפי פי' זה דמהני מחילה בדשלב"ל ועוד ק' ביותר דל"ל לירושלמי למינקט גוונא רחיקא הנ"ל ומדוע לא אמר בפשיטות דאם אכל ואח"כ מחל הוי תפלוגתא דר"י ורשב"ל דלר"י לא מהני המחילה וצריך לתת ולרשב"ל צריך רק להפריש לעצמו ונידון זה דומה בדומה ממש למחלוקת ר"י ור"ל בגזל תרומה משל אבי אמו ומת דשם ג"כ חל החיוב בשעת אכילה שאכל עוד לפני המיתה ונפקע הדין ממון אח"כ ע"י המיתה שיורש הדין ממון ע"י כך וה"נ בשעת אכילה תל החיוב ונפקע אח"כ ע"י המחילה וא"ל דגם פלוגתא דגזל תרומה מאבי אמו ומת אייריי כשאכל התרומה אחר מיתה דזה וודאי אינו דא"כ הרי ירש כבר את התרומה עצמה ונעשית שלו ומה לי במה שגזלה מקודם הרי עתה תרומת עצמו הוא שאכל ואי בהא פליגי א"כ ל"ל למינקט כהאי גוונא דגזל ומדוע לא פליגי סתם בישראל שאכל תרומת עצמו דמשכחת בכמה גווני כגון שלקח תרומה מכהן או נתנה לו במתנה וכן בע"ח ישראל שגבה תרומה מכהן בחובו ואשה ישראלית שגבתה תרומה מכהן בכתובתה וכן ישראל שירש תרומה מאבי אמו כהן בלא עבירת גזל ואם כן וודאי

דלא ה"ל למינקט גזל תרומה משל אבי אמו כהן רק הל"ל סתמא ישראל שאכל תרומת עצמו ועכ"פ לא ה"ל למינקט גזל כיון דהגזל כאן לא מעלה ולא מוריד אתרי שאכלה אתר מיתה שכבר ירשה וא"כ מה לו למינקט גזל דיש כאן גזל וירושה והרי הי' די דינקוט ירושה לבד שאם ירש תרומה משל אבי אמו כהן ואכלה יחלקו אי משלם לשבט או לעצמו וא"כ פשוט וודאי דבכל כה"ג על כרחך דלא פליגי כלל והטעם צ"ל דכל שבשעת אכילה כבר היתה שלו גם ר"י מודה דמשלם לעצמו הואיל ואין שם התחלת דין ממון כלל וכלל ורק בגזל משל אבי אמו ואכל דנתחייב כבר בנתינה בשעת אכילה ואח"כ מת אבי אמו דירש אח"כ את הדין ממון בזה הוא דפליגי אם נפקע חיוב הנתינה ע"י הירושה או לא [וכ"נ להדיא מדברי הרמב"ם פ"י מהל' תרומות הכ"ב דהך גזל תרומה משל אבי אמו כהן איירי באכלה ואח"כ מת ע"ש] וא"כ דוגמת זה נמי הא ה"ל למינקט אכל ואח"כ מחל וכנ"ל ועוד תיקשי מיד בהתחלת דברי הירושלמי דאמר כשלא הפריש הפריש ואח"כ מחל תפלוגתא דרבי וראב"ש ומבואר דאם מחל קודם הפרשה אין כאן פלוגתא בין רבי לראב"ש ואמאי הרי גם במחל קודם יש פלוגתא זאת דלרבי דנתינתו מקדשתו צריך לתת ולראב"ש כיון דמהני המחילה לעניין הדין ממון א"כ מפאת הקדושה הרי א"צ רק הפרשה לבד כיון דהפרשה מקדשת:

ולחומר הנושא הי' אפשר לומר דלהכי לא נקט פלוגתייהו במחל קודם הפרשה דיש לומר דבאמת הרי אסור לכהן למחול דכיון דהנתינה איננה תשלום חוב בעלמא כבשאר חוב רק היא מתנת כהונה א"כ כשמוחל ה"ל מוחל מתנות כהונה וזה אסור משום מסייע בבית הגרנות וכמו בבכור דאם ישראל נותנו לכהן אסור לכהן לומר הרי הוא לך וכש"ס תמורה (דף ח' ע"ב) הנ"ל והטעם דזה נראה כמוחל לו מתנת כהונה זאת של הבכור הזה עתה כדי שיתן לו שאר מתנות כהונה עש"ה וא"כ ה"נ דכוותה ואך בהפריש ואח"כ מתל א"כ לראב"ש דהפרשה מקדשת והנתינה עתה רק בתורת דין ממון ותשלום חוב בעלמא א"כ שפיר רשאי למחול דוודאי מותר לכהן למחול חוב אשר לו אצל ישראל ורק מתנת כהונה הוא דאסור לו למחול דבמתנת כהונה נראה ככהן המסייע בבית הגרנות וכמובן ואמנם זה רק אחר ההפרשה ומשא"כ קודם ההפרשה י"ל דגם לראב"ש אסור למחול וזה דמדלא תני בבריתא ראב"ש אומר הפרשתו מקדשתו רק אמר ראב"ש אומר אף הפרשתו מקדשתו ומשמע דגם ראב"ש מודה דנתינה מקדשת רק דס"ל דגם הפרשה מקדשת [וא"ל דסוף סוף ל"ל למימר תיבת אף ומאי נ"מ בזה הרי כיון דהפרשה מקדשת א"כ כל נתינה הרי יש בה הפרשה ג"כ שהרי בשעה שהוא נותן את תולין המתוקנים לכהן הרי ממילא הם מופרשין דז"א די"ל דנ"מ לאם שילם לכהן בחולין מתוקנים ולא כיוון

כלל שיתקדשו בקדושת תרומה דמה שההפרשה מקדשת פשוט דהוא רק מצד כוונתו שמכוון שמפריש פירות אלו לשיתקדשו בקדושת תרומה לתשלום תרומה שאכל ככל הפרשות תרומות ומעשרות דצריכי כוונת חלות קדושת התרומה ומעשרות ומשא"כ עניין נתינה מקדשת נ' להיפוך דא"צ כוונתו כלל רק דכך גזרה תורה דאם יתן לכהן לתשלומין חולין מתוקנים אזי זאת הנתינה מקדשתם ונעשים תרומה ולא דמי להפרשה דההפרשה כל קדושתה הוא רק מפאת המפריש שמפריש ומכוון לקדשם ככל הפרשות וכנ"ל ומשא"כ הנתינה אין הקדושה ממה שהוא מקדשם רק דמצוה זאת המתקיימת בנתינת החולין מתוקנים יש לה כת קידוש לקדש אותם בקדושת תרומה וא"כ נ"מ גם לראב"ש במה שהנתינה מקדשת לעניין שאם נתן החולין בלי כוונת התקדשותם עכ"ז מתקדשים מפאת הנתינה] ואם כן כיון דגם לראב"ש הנתינה מקדשת א"כ ע"כ גם לדידי' הנתינה היא מפאת מתנות כהונה ולא בתורת תשלום תוב בעלמא דמאין יהי' לתשלום חוב כח קדושה לקדש את חפץ התשלומין וע"כ דמתנות כהונה הוא ולכן שפיר יש לו כת קידוש דהוא מצוה ומעין קריבה לגבוה וכנ"ל ואם כן קודם ההפרשה גם לראב"ש אסור למחול דכיון דכ"ז שלא הפריש הנתינה מצוה בתורת מתנות כהונה אם כן שוב הרי אסור לו למחול וא"כ י"ל דלא בעי הירושלמי לנקוטי גוונא דאיסור וע"כ לא נקט מחילה קודם הפרשה למיתליי' בפלוגתא דרבי וראב"ש כיון דאסור למחול אז לכ"ע בין לרבי ובין לראב"ש ולכן נקט רק הפריש ואח"כ מחל דכיון דלראב"ש ההפרשה מקדשת וכבר גבתה הקדושה את שלה א"כ מעתה הנתינה רק בתורת תשלומין בעלמא ואינה ממתנות כהונה עוד וע"כ שפיר מותר לו למחול וע"כ דברי הירושלמי דאמר הפריש ואח"כ מתל תפלוגתא דרבי וראב"ש הם כאילו אמר הפריש לראב"ש מותר לו למחול ומהני ולרבי לא מהני דרק הנתינה מקדשת וממילא דהוא איסור ג"כ ורק עכ"פ כיון דלראב"ש הוא היתיר שפיר נקט לי' ומשא"כ המחילה קודם ההפרשה לא מני למינקט דהיא הרי היא איסור לכ"ע בין לרבי ובין לראב"ש דלראב"ש נמי כ"ז שלא הפריש נהי דיש לו ב' קדושות ע"י הפרשה וע"י הנתינה מ"מ כיון דהנתינה נמי מקדשת א"כ חיוב הנתינה כ"ז שלא הפריש הרי אינה תשלומין רק מצוה עצמותית ומתנת כהונה ואסור למחול עלי' וע"כ שפיר לא נקט האי גוונא כיון דהוא איסור אליבא דכ"ע ודו"ק היטיב:

ולפי"ז יתיישב ג"כ הא דנקט מחל ואח"כ אכל ולא נקט אכל ואח"כ מחל דלפי הנ"ל ניחא דלאחר אכילה הרי אסור למחול דנראה כמסייע בבית הגרנות דמוחל מתנת כהונה זאת המגיעה לו אצל הישראל בשביל שיתן לו שארי מתנות כהונה ורק קודם האכילה שאומר לישראל אם תשכח ותאכל תרומה שלי בשוגג אני מוחל לך התשלומין זה איננו

זכות לישראל כלל שיתן דבר עבור זה דלא שכיח לגמרי שישכח ויאכל תרומתו בשוגג ולא יתן אדם עבור זה כלום ורק אם יארע מהני מחילתו אבל וודאי דלא יתן עבור זה כלום וע"כ ממילא לית בה משום מסייע כו' ולכן הוכרח למינקט מחל ואח"כ אכל ולא מצי למינקט אכל ואח"כ מחל דלא בעי למינקט גוונא דאיסור וכנ"ל. ועי"ל יותר דלא לבד דלא רצה הירושלמי לנקוטי גוונא דאיסור [וכהך דיבמות (דף י' ע"א) ומנחות (דף נ"ב ע"ב) דאי לא קתני ועי' ביצה (דף י"ז ע"ב) ויבמות (דף קי"א ע"א) דלא בעי תנא לנקוטי תקנתא דאיסורא ע"ש וע' רש"י חולין (דף קמ"א ע"ב) ד"ה ומשני בקטן דכ' וה"ה דהוי מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם כו' אלא ניחא לי' לשנויי בדרך היתיר ולא בדרך איסור ע"ש וכהנה רבות מאוד] רק דלא הי' יכול הירושלמי לנקוט כלל גוונא הנ"ל דהרי הירושלמי בא להורות אל הישראל שאם מחל לו הכהן מה עליו לעשות אם הוא מחויב לתת עדיין או לא וא"כ אל הישראל הרי א"א לנו להורות לו שיעשה איסור וא"כ הרי גם בעבר הכהן ומחל באיסור שלא הי' מותר לו למחול מ"מ הרי מבואר בש"ס תמורה הנ"ל דאם הישראל נותן בכור לכהן ואומר לו הכהן הילך בכור זה אסור לישראל לקבלו דגם לישראל אסור לקבל הסיוע בבית הגרנות וכנ"ל וא"כ גם כאן הרי אסור לו לישראל לקבל מחילת הכהן וא"כ הרי אכתי לגבי הישראל הדין כאלו לא מחל לו הכהן עדיין שהרי אסור לו לקבל המחילה וא"כ לא הי' אפשר לירושלמי לנקוטי כלל גוונא הנ"ל ואולם לכאורה הא בורכא דרק בהך דבכור דממ"נ אם עדיין לא בא ליד כהן הרי אין מחילתו מועלת דאין כהן יכול למחול מתנות כהונה שלא באו לידו עדיין דמי יימר דיותנו לו ואיננו בעליו עדיין לשיועיל מחילתו וכנ"ל מהך דפאה (פ"ה) וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו ועוד דאם לא תוחשב המחילה כאלו בא לידו א"כ הרי עדיין לא נתקיים מצות נתינה ובמה נפטר הישראל הרי הבכור מאליו קודש ועליו רק מצות נתינה וזה הרי עדיין לא קיים וא"כ ע"כ דאיירי רק בשקיבלו ומחזירו או לכל היותר דתוחשב המחילה כאלו קיבלו והחזירו כי היכי דליהוי קיום מצות נתינה וא"כ אחרי שכבר קיבלו הכהן הרי ההחזרה מתנה חדשה היא וא"כ הרי ביד הישראל שלא לקבל המתנה דבמתנה לכ"ע נתינה בע"כ לאו שמה נתינה וביד המקבל שלא לקבלה כמבואר בש"ס ב"מ (דף י"א ע"ב) ומה גט דאיתי' בע"כ כו' מתנה דמדעתי' לא כ"ש ע"ש דמבואר דלא שייכא מתנה על כרחו של המקבל וכן כתבו התוס' בגיטין (דף ע"ה ע"א) ד"ה מכלל ע"ש שכתבו וא"ת גבי גט פשיטא דלא הוי נתינה ומה צריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה, על כרחו עכ"ל והוא פשוט וא"כ כיון דביד המקבל שלא לקבל לכן שפיר ביכולתינו לאסור לו הקבלה ולומר לו שלא יקבל ומשא"כ כאן דהוא

מחילת חוב ובמחילת חוב לכאורה דאם המלוה ימחול החוב אף שלא ירצה הלוה לקבל המחילה מ"מ סוף סוף נפטר כיון דאין כאן נתינה חדשה שצריך לקבלה רק שהי' למלוה חיוב עליו ואם מוחל החיוב הרי ממילא נפקע החיוב ונסתלק ונפטר וא"כ הרי א"א כאן לישראל שלא לקבל המחילה כלל דאם גם ישלם לכהן גם אחר המחילה מתנה בעלמא הוא דיהיב לי' אחרי דנפטר עפ"י דין וכמו במשיב לאחר יאוש היכא דמהני דחשיב מתנה בעלמא לא השבה כמבואר בב"מ (דף כ"ו ע"ב) וא"כ שפיר יש לנו להורות לישראל מה יש לו לעשות אם עבר הכהן ומחל קודם ההפרשה אחרי דמהני מחילתו בהכרח מצד הדין ממון וכאמור וא"כ לרבי צריך לתת עדיין כיון דרק הנתינה מקדשת וצריך לתת מצד הקדושה דבזה לא שייך מחילה ולראב"ש א"צ רק להפריש ויש ליישב גם זה ולומר דכיון דלראב"ש נמי הנתינה מקדשת אלא דלדידי' גם ההפרשה מקדשת ולעניין הקדושה הרי לא מהני המחילה א"כ כיון דביד הישראל עדיין לקדש חולין מתוקנים ע"י נתינה ואז הרי לא יהנה מן המחילה רק יתן ואפשר לו ג"כ לקדשם ע"י הפרשה ע"כ אכתי מחויב שפיר גם לראב"ש שיקדשם ע"י נתינה כדי שלא יהנה מן המחילה כיון דיש לו עצה שלא ליהנות ממנה ולכן שוב אם נהנה ממנה ה"ל מקבל סיוע בבית הגרנות ועי"ל דגם במחילה יש ביד המחויב שלא לקבל ולרצות המחילה ואם אין רוצה במחילה אז אינו נפטר כלל וזה דהרי לחייב את חבירו נתינה בע"כ ל"ש נתינה עש"ה בתוס' גיטין (דף ע"ה ע"א) ובראשונים וא"כ ה"נ כיון דמצינו דאין ראוי לקבל מחנה מפאת ושונא מתנות יחי' ע' מגילה (דף כ"ח ע"א) לא ניחא לכו דאחי' ושונא מתנות יחי' ולעניין זה פשוט דגם חוב הנמחל ג"כ בכלל זה שהרי נהנה מממון חבירו הנשאר אצלו וחשיב מקבל משל חבירו וא"כ כיון דאם תועיל המחילה ויופטר הרי זה חיוב ורעה לו וכדכתי' ושונא מתנות יחי' דאפי' ילך ויתן למלוה את אשר הוא מחויב עכ"ז כיון דאחרי שנפטר מתנה בעלמא הוא דיהב לי' וכנ"ל א"כ הרי שוב יהי' ביד המלוה שלא לקבל דלא שייך מתנה על כרחו וכנ"ל ואם גם יקבל מתנה חדשה היא אבל עתה ע"י המחילה הרי נשאר ונחלט אצלו ממון חבירו בהכרח וע"כ זה שפיר חיוב ורעה לו ולכן בידו שפיר שלא לרצותה ואינו נפטר כלל ושוב בידו לפורעם למלוה על כרחו של מלוה דגבי פרעון חוב נתינה בע"כ לכ"ע שמה נתינה וכמבואר בתוס' גיטין (דף ע"ה ע"א) שם (ומה שמבואר בס' בניין אריאל עה"ת פרשת לך עה"כ למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך דרק בנותן מתנה לת"ח מפאת חשיבות תורתו הוא דנאמר ושונא מתנות יחי' אבל לא במתנה דעלמא כ' כן שמה בדרוש ואין משיבין על הדרוש כי לא הביא שם שום ראי' לזה ונ' להיפוך מכמה דוכתי ואכ"מ וע' עוד ס' שו"ת משפטים ישרים סי' קכ"ז

שכ' וז"ל שאלה ראובן הלוה משמעון וכשהגיע סוף שנת השמיטה אמר מעצמו לפני עדים הנני קובע זמן ללוה שלא אתבענו עד סוף חודש מי מהני או לא. תשובה. נ' דלא מהני כיון דהלוה אינו מרוצה בזמן שקבע לו דאל"ה לא הי' צריך תיקון פרוסבול כלל ע"כ דבריו וקיימתים מסברא דנפשאי וא"כ אי לא מהני הרחבת זמן הפרעון על כרחו של לוה כ"ש דלא מהני מחילת המלוה לגמרי על כרחו ונזכרתי דבמחנה אפרים ה' זכי' מהפקר סי' י"א כ' דמחילה בע"כ אי מהני תלוי אי מחילה חשיב סילוק או הקנאה ע"ש ולענד"נ כמ"ש דאפי' אי מחילה הוא סילוק מ"מ אינו יכול לכופו ע"ז להחליט אצלו מעותיו על כרחו דשונא מתנות יחי' וכנ"ל ומש"ש עוד דאפי' מחילה היא הקנאה ג"כ י"ל דכיון דהוא הקנאה דממילא מהני גם על כרחו כהך דקידושין (דף כ"ג ע"א) כסף קבלת רבו גרמה לו ע"ש וצ"ע דבקידושין שם הטעם כיון דקבלת רבו גרמה והרב הרי ברשותו לחוב לו דהרב הא רשאי לשחררו על כרחו ומשא"כ כאן הרי אין ברשותו לחוב לחבירו ולענ"ד פשוט כנ"ל דלא מהני מחילה על כרחו והי' לי עוד להביא ראיות לזה אלא שאכ"מ להאריך בזה] וא"כ שוב כיון דביד הישראל שלא לרצות במחילת הכהן ולא יופטר אז א"כ שוב אסור לו לרצות דהוי מקבל סיוע בבית הגרנות וא"כ שפיר לא הי' אפשר כלל לירושלמי לנקוטי האי גוונא שהרי אנו באין להורות לישראל מה יעשה אחרי מחילת הכהן קודם ההפרשה והרי לכ"ע אסור לו לקבל מחילת הכהן ועדיין צריך לעשות את אשר הוא מחויב לעשות כאילו לא מחל וא"ל דאכתי ה"ל לירושלמי לנקוטי גוונא דמחל ועבר גם הישראל ונתרצה במחילת כהן וקיבלה דאינו יכול לחזור בו עוד אחר כד"ד מקבלת המחילה כמובן ואם יחזור מתנה בעלמא הוא שיתן והדין ממון כבר מחול הוא וה"ל לירושלמי לומר בכה"ג דתלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש דלרבי יש לו לתת ולראב"ש די בהפרשה לבד דז"א די"ל בפשיטות דלא רצה הירושלמי להאריך וניחא לי' טפי למינקט מילתא פסיקתא דהפריש ואח"כ מחל דתלוי בפלוגתא כו' מדנינקט מחל קודם הפרשה דאז הי' צריך להאריך ולפרש ד אם כבר נתרצה במחילת הכהן הוא דתלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש ומשא"כ אם בא לשאול מתחלה כיצד יעשה אז לכ"ע מורין לו שלא יקבל מחילת הכהן רק יתן וכנ"ל]:

והנה עדיין יש לעיין לפמ"ש דהיכא דבשעת האכילה לא חל חיוב כלל לא פליגי ר"י ור"ל דאל"כ ליפלגו בישראל האוכל תרומת עצמו וכנ"ל וא"כ אכתי מאי קאמר הירושלמי מחל ואח"כ אכל תפלוגתא דר"י ורשב"ל הרי אם מחל לפני האכילה א"כ הא לא חל חיוב כלל בשעת האכילה ובזה הרי לא פליגי כלל וצ"ל דרק באוכל תרומת עצמו הוא דלא פליגי דשם לא חל חיוב נתינה כלל ומשא"כ במחל תחלה מה שיתחייב ע"י האכילה

אז כשאוכל חל החיוב ואח"כ הוא דחלה המחילה וא"כ כיון שכבר חל החיוב שפיר דמי לגוזל תרומת אבי אמו ואכלה ואח"כ מת דנפקע חיוב התשלומין אחרי חלותו ע"י הירושה ולפי"ז יהי' כדמות ראי' מירושלמי הנ"ל לדיעות הסוברים דספק פרעון קודם הלואה חשיב איני יודע אם פרעתיך לא איני יודע אם נתחייבתי ויש לחלק בין פרעון למחילה וק"ל:

והנה נדחקתי בכ"ז לפי הנוסחא אשר לפנינו בירושלמי מחל ואח"כ אכל אולם באמת אין דעתי נוחה בזה כלל דאין לנו למיעל פילא בקופא דמחטא דכל התמיהות הנ"ל עצומות הן מלבד דגוף גוונא הנ"ל דמחל הכהן מה שיאכל אח"כ רחוק ומוזר מאוד וברור בעיני בלי ספק דטעות נפל בזה וצריך להפוך הדברים ולהיות אכל ואח"כ מחל' תחת "מחל ואח"כ אכל" ועתה הדברים נוחים בפשיטות דהוא דומה בדומה ממש לפלוגתא דר"י ורשב"ל דגזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה ומת דנפקע הדין ממון אחרי האכילה ע"י הירושה הבאה אחרי' וגם כאן נפקע החיוב ע"י המחילה הבאה אחרי' ומעתה דברי הירושלמי הם כסדרן דמתחלה אמר הפריש ואח"כ מחל תפלוגתא דרבי וראב"ש ואח"כ אמר אכל ואח"כ מחל תפלוגתא דר"י ורשב"ל והיינו דמחילה אחרי הפרשה הוא מחלוקת רבי וראב"ש ומחילה אחר האכילה הוא מחלוקת ר"י ורשב"ל ומה שעמדנו דמדוע לא אמר תחלה דגם מחל קודם הפרשה דהיינו אכל ואח"כ מחל הוא תפלוגתא דרבי וראב"ש זה מתיישב בפשיטות דלא הוי מצי לומר כן כיון דלר"ל בכה"ג לא הוי פלוגתא כלל בין רבי לראב"ש דלר"ל הא לרבי נמי בכה"ג מפריש לעצמו וכדאמר בגוזל תרומה מאבי אמו כו' דמשלם לעצמו וכדמסיק הירושלמי דזהו גם לרבי דכיון דפקע הדין ממון קודם ההפרשה ס"ל לר"ל דגם לרבי הפרשה מקדשת ולכן אמר הירושלמי תחלה דאם הפריש ואח"כ מחל תפלוגתא דרבי וראב"ש דבהפריש ואח"כ מחל הרי בין לר"י ובין לר"ל יש פלוגתא בזה בין רבי לראב"ש דלר"י אליבא דרבי צריך לתת ולראב"ש די בהפרשה שהפריש ולר"ל אליבא דרבי צריך להפריש שנית כיון דבשעה שהפריש עדיין לא היתה מחילה וא"כ הי' אז דין ממון וכ"ז שיש דין ממון הרי לרבי אין הפרשה מקדשת וא"כ לא קידשה ההפרשה כלל וכאילו אינה וא"כ עתה אחרי שמחל ונסתלק הדין ממון והפרשה מקדשת ומעתה גם לרבי א"כ עכ"פ הרי צריך להפריש שנית ולראב"ש א"צ להפריש שנית ולכן שפיר קאמר הירושלמי דהפריש ואח"כ מחל הוא הפלוגתא דרבי וראב"ש בין לר"י ובין לר"ל ואח"ז אמר דאכל ואח"כ מחל לא תליא בפשיטות בפלוגתא דרבי וראב"ש רק הוא תפלוגתא דר"י ורשב"ל אי תלוי בזה או לא דלר"י גם בזה לרבי

אין הפרשה מקדשת וצריך לתת דווקא ולראב"ש מקדשת וא"צ לתת רק להפריש ולר"ל בזה לכ"ע הפרשה מקדשת ובין לרבי ובין לראב"ש א"צ רק להפריש:

זהו אשר מצאה ידי יד כהה לבאר בדברי הירושלמי הנ"ל אשר התבוננתי בם לפי עניות דעתי ועלו בידי דברים אלה בס"ד ובשומי עיני אל המפרשים לראות מה אתם הנה ראיתי כי כולם במכת"ה הרחיקו ללכת ארחות רחוקות מאוד וגם בדרך רחוקה אין גופי פירושיהם מובנים כלל וכלל לא שהם מוקשים רק שאין להם התחלת הבנה משום צד כאשר יראה המעיין ומכל דרכנו ודברינו המתאימים בעזה"י עם שטחיותן של דברים לא נזכר בהם לא דבר ולא חצי דבר וזולת אך לאחד מהם מצאתי שהעיר בדבר אחד והוא בעל המחבר נועם ירושלמי שמצאתי לו בירושלמי ספ"ו דתרומות שהביא גם דברי הירושלמי הנ"ל תוך דבריו והנני להעתיק לשונו בזה וז"ל וזה יתבאר עפ"י מאי דאמרי' בירושלמי תרומות פ"ו מחל ואח"כ אכל תפלוגתא דר"י ור"ל דאיתפלגון גזל תרומה משל אבי אמו כהן ר"א משלם לשבט ור"ל אמר משלם לעצמו א"ר יונה כך הי' משיב ר"ל לר"י על דעתך דתימר משלם לשבט והתנן גנב תרומת הקדש משלם שני חומשים וקרן וישלם ג' ונ"ל שהוא ט"ס וצ"ל וישלם ב' פי' שמקשה ר"ל לר"י שאמר דאם גזל תרומה מאבי אמו כהן דמשלם לשבט דאע"פ שמצד ממון אינו מחויב לשלם דהא הוא יורש אעפ"כ מצד כפרה צריך לשלם לשבט אעפ"י דאין בו חובת ממון כלל וא"כ אמאי תנן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם ב' חומשים וקרן ואמאי אינו משלם ב' קרנים ג"כ קרן אחד להקדש והקרן השני לתרומה מחמת כפרה ועיין ברמב"ם פ"י מהל' תרומות ובכ"מ שם ופי' לפי הגירסא וישלם ג' והקושי' הוא שישלם חומש ג' מחמת שגזל כו' וכן פי' המהרא"פ והוא דוחק דמניין מוכח דמיירי שנשבע על הגזל שיצטרך לשלם חומש ועוד דבריו דחוקים דמדמה הא דגזל משל אבי אמו כהן דצריך לשלם לשבט לחומש דגזל ואעפ"כ חילק שם בין חומש דתרומה לחומש דגזל ודבריו דחוקים למאוד ובמ"א יתבאר אלא דהגירסא הוא וישלם ב' פי' ב' קרנים וע"ז משני ר' יסא בשם ר' יוחנן התורה אמרה שיצא מידי גזילו פי' שהתורה אמרה שא"צ לשלם הקרן ב' פעמים דכיון שהקדיש הכהן התרומה והוא משלם הקרן להקדש ע"כ א"צ לשלם לשבט ואעפ"י שאם גזל תרומה מאבי אמו כהן או שמחל ואח"כ אכל אעפ"י שאין בו חיבת ממון אעפ"כ צריך לשלם אעפ"כ א"צ לשלם הקרן ב' פעמים אלא מכיון ששילם הקרן להקדש א"צ לשלם עוד קרן לתרומה ולא דמי לגזל תרומה מאבי אמו כהן דהתם אם ישלם לעצמו אינו משלם כלל עכ"ל ז"ל בזה והנה שבדבר הט"ס בירושלמי דצ"ל וישלם ב' העיר גם הוא ז"ל ופירשו כדברינו אך ביתר הדברים אשר כתבנו גם הוא ז"ל לא חלי ולא מרגיש ומ"ש הוא ז"ל בביאור

תי' הירושלמי התורה אמרה יצא ידי גזילו במכת"ה דבריו אינם נראים כלל וכלל ועדיין שאלת הירושלמי במקומה עומדת היכן אמרה תורה דקרא דמייתי הירושלמי ונתן לכהן את הקודש הרי אין מורה כלל וכלל הכוונה הזאת היות די בנתינת הקרן להקדש רק אדרבה אמר קרא שיתן לכהן וגם ל' הירושלמי יצא ידי גזילו דהכוונה לפי דבריו שיוצא בנתינה להקדש ידי הכהן הוא דבר מתמיה דקרי הירושלמי אל החיוב אשר לכהן בשם גזילו והרי בתרומת הקדש רק ההקדש הוא הנגזל והקרן להקדש הנה רק הוא תשלום הגזל אבל הנתינה לכהן הרי הוא רק לכפרה על קדושת התרומה שחילל באכילתו דצריך להשיב הקדושה וזה א"א כ"א ע"י נתינה לכהן כיון דרק נתינה מקדשת וכסברת ר' יוחנן ולא שייך כלל למיקריי' לזה גזילו וכמובן וגם בהך דירושלמי דאמר מחל ואח"כ אכל הנה גם הוא ז"ל העתיק כן והוא ט"ס דצ"ל אכל ואח"כ מחל וכמו שבירנו:

והנה מדברי הראב"ד בהשגות על הירושלמי הנ"ל נראה בעליל כי היתה גם גירסתו ז"ל וישלם ב' והי' מפרש כנ"ל כי לשונו בהשגות בה' תרומות פ"י הכ"ו וז"ל ודומה שלא ראה הסוגיא דר"ל הקשה על ר' יוחנן שאמר בגזל תרומה משל אבי אמו כהן משלם לשבט והקשה עליו מהמשנה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן אחד על דעתך דתימר משלם לשבט וישלם ג' א"ר יוסי א"ר יוחנן התורה אמרה יצא ידי גזילו פי' בקרן אחד יצא אעפ"י שיש עליו חיוב לשבט וחיוב גזבר עכ"ל והנה נראה בעליל כי כטעות אשר נפל בירושלמי להיות ג' תחת ב' כן גם בהשגות הנ"ל נפל טעות זה וצ"ל ג"כ וישלם ב' היינו דהקושי' דישלם ב' קרנים להקדש ולשבט וזה מבואר נגלה מן התי' אשר נזכר בדברי הראב"ד דבקרן אחר יצא אעפ"י שיש עליו חיוב לשבט וחיוב לגזבר הרי מבוארת הכוונה דיצא בקרן אחד ידי ב' החיובים וא"צ ב' קרנים לכל חיוב קרן בפ"ע וא"כ מבואר דהקושי' היתי' דישלם ב' קרנים:

ואולם להבין מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכותיו מה הי' הוא ז"ל מפרש בירושלמי הנ"ל אם כי זה קשה עלינו מאוד יען לא ידענו את הנוסחא בירושלמי אשר היתה לפניו מ"מ אם באנו לפרש את הירושלמי אשר לפנינו עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל גם זה לא יבצר מאתנו בעזה"י לפרשו בדרך קרוב בס"ד וזה כי הנה הרמב"ם ז"ל בהלכה הנ"ל כ' וז"ל הגוזל תרומה ואכלה משלם קרן וחומש אחד שהחומש שחייב בו משום תרומה יצא בו ידי גזילו שנאמר ונתן לכהן את הקודש אינו חייב אלא בחומש של קודש בלבד עכ"ל והנה מ"ש הגוזל תרומה ואכלה משלם כו' הכוונה בפשיטות אחרי כפירה ושבועה והודאה דבלא זה הרי אין חיוב חומש בגזל ולא הזכירו הרמב"ם בהדיא דהוא דבר מובן מאיליו וא"צ להתפרש והנה ממ"ש הרמב"ם ז"ל שהחומש שחייב בו משום תרומה יצא ידי

גזילו שנאמר ונתן לכהן את הקודש אינו חייב אלא בחומש של קודש בלבד נ' דהי' ז"ל מפרש כך הך דירושלמי דאמר התורה אמרה דיצא ידי גזילו דהכוונה דבחומש של תשלומי תרומה יוצא ידי חומש דגזל ולפי"ז קשה להבין מה הוא קושית הירושלמי אשר עלי' בא התירוץ הזה וכל המפורשים היתה דרכם דבמשנה הנ"ל עצמה דגונב תרומת הקדש הי' ראוי להיות ב' חומשין דגזל ודתרומה וזה דבר מתמי' דאין כאן זכר לכפירה ושבועה והודאה אשר בלתם אין חומש דגזל ומנ"ל להמקשן לאוקמי מתני' בכפר ונשבע והודה כדי להקשות קושיא ולכן כל דבריהם בזה אינם אלא מן המתמיהין מלבד מאי דק' דבהקדש ליכא חומש דגזל וכדאימעיט בסיפרא מתיבת רעהו וגם אין שום התייחסות אל הקושיא לפי כל פירושיהם אל הפלוגתא דר"י ור"ל דכל מה שדחקו עצמם בזה לעשות קושי' קשה גם לר"י כמו לר"ל וכל דבריהם בזה דחוקים מאוד כאשר יראה המעיין וע"כ נלענ"ד דלהרמב"ם ז"ל יש ג"כ להגיהה הגה"ה קטנה בירושלמי הנ"ל וצ"ל ד' תחת ג' וכך הוא פירוש הירושלמי. דבמשנה תרומות שם (פ"ו מ"ד) איתא. הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל דמי תרומה אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן שאין בהקדש תשלומי כפל עכ"ל המשנה והנה שהמשנה כאן תופשת להמציא מציאות תשלומין מרובים על אכילה אחת דתרומה ולא הי' אפשר לה למצוא יותר מחיוב ג' תשלומין דבגונב תרומה ולא אכלה יש ב' תשלומין דב' קרנים ואין שם חומש אחרי שלא היתה אכילה ואם היתה גם אכילה יש שם עוד תשלום שלישי של חומש דתרומה הרי כאן ג' תשלומין וכזה המציאה ג"כ ג' תשלומין באם היתה התרומה של הקדש דניתוסף שם חומש דהקדש ואולם לעומת זה נתמעט קרן אחד לפי שאין בהקדש תשלומי כפל ולכן לא יכלה המשנה להמציא יותר מג' תשלומין וע"ז באה קושית הירושלמי וישלם ד' היינו לר' יוחנן דסובר דבגונב תרומה מאבי אמו ואכלה ומת משלם לשבט קרן וחומש אעפ"י שיורש את הדין ממון א"כ הא הוי מצי התנא לאשכוחי ד' תשלומין על תרומה אחת ולא כמו שהמציאה לכל היותר או ב' קרנים וחומש אחד או ב' חומשין וקרן אחד רק ה"ל לאשכוחי ד' תשלומין היינו ב' קרנים וב' חומשין והיינו בישראל שאכל תרומת כהן בשוגג ותבעו וכפר ונשבע ואח"כ מת הכהן והניח יורשים זרים כגון בן בת שנישאת לישראל דמשלם לר' יוחנן קרן וחומש דגזל ליורש הזר ועוד קרן וחומש לשבט מפאת תרומה דכי היכא דכשהוא עצמו היורש אין נפטר בשלמו לעצמו מנתינת קרן וחומש לכהן כיון שהוא זר ה"נ אין נפטר מזה בשלמו ליורש אחר שהוא זר וכמובן וה"נ משכחת האי גוונא באופן הנ"ל עצמו שנחלקו בו ר"י ור"ל היינו בגוזל תרומה מאבי אמו כהן

ואכלה בשוגג ותבעו וכפר ונשבע ואח"כ מת ויש עוד יורשים זרים מבלעדו כגון שיש לו עוד אחים מאותה האם דמשלם לשבט קרן וחומש לר' יוחנן וגם משלם לשאר היורשים קרן וחומש דגזילה כמבואר במשנה ב"ק (דף ק"ח ע"ב) דבגוזל את אביו ונשבע לו ומת משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו דכיון דהוא לכפרה בעי למיעבד השבה ואין יכול לעכב אפילו חלקו ע"ש ובשלמא לר"ל דס"ל דבגוזל תרומה מאבי אמו כו' משלם לעצמו אעפ"י שהוא זר דכיון דיורש את הדין ממון א"צ לשלם לשבט א"כ ה"נ כיון דהיורשים הזרים יורשים את הדין ממון א"כ יוצא ג"כ במה שמשלם להם וא"צ לשלם לשבט ומה שאין כן לר' יוחנן קשיא דליתני ד' וע"ז בא התי' דחומש דתרומה יוצא בו גם ידי חומש דגזל מגזה"כ ואכתי ליכא אלא ג' ב' קרנים וחומש אחד:

והנה עדיין יל"ע בהא דמייתי הירושלמי רק סיפא דמתני' גנב תרומת הקדש ואכלה ולא מייתי גם בבא הקדומה דגונב תרומת כהן ואכלה דמשלם ב' קרנים וחומש דלפי דרכנו הרי הקושיא גם ממנה כמו מסיפא דבתרוייהו יש ג' תשלומין היינו בבבא הקדומה ב' קרנים וחומש ובבבא דסיפא ב' חומשין וקרן וע"ז הקו' דמשכחת ד' ב' קרנים וב' חומשין וכנ"ל וא"כ הרי הקו' גם מבבא הקדומה כמו מסיפא ואולם זה בפשיטות לק"מ דכיון דלר"ל בגוונא דמשכחינא יש חיוב תשלום קרן וב' חומשין היינו קרן וחומש דגזל ליורשין וחומש לשבט דבחומש דתרומה לא פליגי ר"י ור"ל ולתרוייהו משלם לשבט דבחומש ליכא דין ירושה כיון דחומש נותן לכל כהן שירצה ולא זכה בו הכהן שהית' התרומה שלו מעולם ואין בו דין ירושה כלל וכמו שכתבנו מזה בתחילת דברינו וא"כ הרי גם לר"ל יש חיוב קרן וב' חומשין היינו קרן וחומש ליורשים הזרים וחומש לשבט וזה דומה ממש לסיפא דמתני' דיש ב' חומשין וקרן וזהו שהזכיר ר"ל סיפא דמתני' ואמר לו לר' יוחנן על דעתך ישלם ד' היינו דה"ל לתנא למיתני ד' תשלומין בגוונא הנ"ל דבשלמא לדידי אין גם בזה רק ב' חומשין וקרן ואופן כזה הרי כבר נזכר במשנה בבבא שהזכרתי ומשא"כ לדידך קשיא ודו"ק ועי"ל דלכן הזכיר בבא דסיפא דהיא המוכחת דהתנא מהדר אחרי ריבוי תשלומין ולכן שנה גם בבא דסיפא לאשכוחי ב' חומשין מה שלא שנה כזה עדיין ואך דעבור זה נתמעט לו חיוב קרן מפאת שאין בהקדש תשלומי כפל וא"כ כיון דחזינן דהתנא בבבא זאת אריבוי על של הקדום מהדר ומצא ריבוי זה בחומשין אלא שנתמעט לו בקרן א"כ עדיפא ממנה ה"ל לאשכוחי בגוונא הנ"ל ריבוי החומשין ואין שם מיעוט בקרן דבגוונא הנ"ל יש ב' חומשין וב' קרנים:

הנה כ"ז נראה לפרש לפי דברי הרמב"ם ז"ל והוא ג"כ פירוש קרוב לשטחיותן של דברים אך לולי דברי הרמב"ם ז"ל הנה הפי' הפשוט מאוד הוא כאשר כתבנו תחלה אשר נראה מבואר היותו גם פי' הראב"ד ז"ל וכמ"ש:

והנה עדיין פש גבן לבאר לפמ"ש דבאוכל תרומת עצמו גם ר"י מודה דמפריש לעצמו כיון שלא הותחל דין ממון בשעת אכילה וזה דבר מוכרח דאל"כ אדמיפלגי בגזל מאבי אמו כו' ליפלגי באוכל תרומת עצמו או בירש מאבי אמו בלא גזל וכנ"ל בארוכה וא"כ לכאורה אכתי תיקשי דמאי פריך ר"ל לר"י מגנב תרומת הקדש ואכלה והרי שם כיון דבשעת אכילה היתי' תרומת הקדש א"כ בכי הא הרי גם ר"י מודה דדי בקרן שמשלם להקדש כיון דבשעת אכילה מיד הי' הדין ממון של הקדש ולא הותחל דין ממון אל השבט וכמו באוכל תרומת עצמו דמודה מפאת דבשעת אכילה מיד הי' הדין ממון של עצמו ולא הותחל אל השבט ועוד יוקשה מירושלמי פסחים פ"ב ה"ג דאמר שם ר' בון בר חיי' בעי האוכל תרומת חמץ בפסח למי הוא משלם תפלוגתא דר' יוחנן ודרשב"ל דאיתפלגון הגוזל תרומה מאבי אמו כהן ר' יוחנן אמר משלם לשבט רשב"ל אמר משלם לעצמו עכ"ל הירושלמי [ומש"ש אח"כ מסתברא יודה רשב"ל לר"י בחומש צ"ל בחמץ וכמ"ש הק"ע] והנה פי' הירושלמי הנ"ל גם כן פשוט דאמר דאוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג דאין לכהן דין ממון בה הואיל ואסורה מפאת החימוץ ורק הרי יש בה קדושת תרומה וצריך להשלים את הקדושה שחילל וע"כ תליא בפלוגתא דר"י ורשב"ל דלר"י דס"ל בגזל מאבי אמו ואכל ומת דאע"ג דאין כאן עתה דין ממון מ"מ צריך לתת לשבט מצד תשלום הקדושה כיון דרק הנתינה מקדשת א"כ ה"נ צריך לתת קרן לשבט ולר"ל דאמר התם משלם לעצמו כיון שאין שם דין ממון א"כ ה"נ מפריש לעצמו והנה גם בזה יוקשה לפי מה שכתבנו דבאוכל תרומת עצמו גם ר"י מודה כיון דמיד בשעת אכילה לא הי' דין ממון ורק באכל תרומת אבי אמו דבשעת אכילה הי' דין ממון ואח"כ הוא דנפקע ע"י הירושה הוא דפליג א"כ גם בהך דפסחים דאיירי באוכל תרומת חמץ בפסח ולא הותחל דין ממון בשעת אכילה א"כ הרי גם ר"י מודה ואמאי תלי לי' בפלוגתא דר"י ור"ל:

ונראה בזה דהא דמודה גם ר"י בישראל האוכל תרומת עצמו דמשלם לעצמו היינו משום דכל תרומת עצמו של ישראל הא לא משכחת לה רק בבאה לידו מיד כהן כגון בישראל שלקח תרומה מכהן בדמים או שנתנה לו הכהן במתנה או שירשה ממנו [או שירש ממנו הטבלים למ"ד דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין דמפריש תרומה והיא לעצמו דבזה הוי ג"כ כירש התרומה כיון דכמי שהורמו דמיין] ולכן כל כי האי גוונא אמרי' מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכל כח וזכות בעלים שהי' לכהן בה

הנה בקבל הישראל התרומה מכהן הנה הישראל נכנס תחתיו ונעשה ככהן לעניין זה וע"כ גם זה הזכות שהי' לכהן בתרומה שאם יאכלנה זר בשוגג יתחייב לשלם לו חולין מתוקנים והם נעשין תרומה ע"י הנתינה [דזכות זה הרי הוא מפאת בעלים כמבואר במשנה דקרן נותן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה] מעתה זה הזכות אל הישראל שקנה התרומה ממנו ולכן מעתה אם יאכלנה ישראל אחר בשוגג נותן לזה הישראל בעליו חולין מתוקנים והם נעשים תרומה בנתינה זאת ויוצא בזה שפיר כמו שהי' יוצא בזה אילו אכל התרומה בהיותה של כהן והי' נותן לכהן דלכל עניין בעלים שבה נכנס הישראל במקומו וממילא דאם הישראל עצמו אשר התרומה שלו אכלה בשוגג א"צ לשלם ג"כ רק לעצמו כמו אילו אכלה אחר שהי' משלם לו וכמובן [ובע"ח שגבה בחובו ואשה בכתובתה נמי דמיין לישראל שקנה תרומה מכהן בדמים כיון דהב"ד מקנים אותה להם בחובם ונכנסים בה שפיר במקום הכהן בכל כחו וזכותו ע"י הגבי' שהב"ד מגבין אותה להם מן הכהן וכמובן] וכ"ז שייך רק בישראל שבאה לו תרומה מיד כהן ואכלה ומשא"כ באוכל תרומת כהן חמץ בפסח דשם הרי לא זכה בה הישראל מן הכהן כי היכי דיוחשב ככהן ותיסגי בנתינה לעצמו רק דממילא אין לכהן בה דמים כיון דאסורה אבל הרי גם הישראל אין נחשב בה ככהן דליסגי בנתינה לעצמו וא"כ עכ"פ כיון דקדושת תרומה יש בה והיא צריכה להשתלם ע"י חלות קדושה על התשלומין דהיא רק בנתינת התשלומין וא"כ ממילא צריך לתת התשלומין לכהן דבנתינה לעצמו לא סגי כיון דאין לו בה שום זכות מכהן כי היכי דיוחשב כהן ויתקדשו התשלומין ע"י הנתינה לעצמו וז"פ ולפי"ז גם מהך דגנב תרומת הקדש שפיר קשיא לר"י וזה עפ"י המבואר בירושלמי תרומות פ"א ה"א והתני ר' הושעיא אחד המקדיש טבלו ואחד המקדיש תרומתו עש"ה דמייתי בריתא דר' הושעיא דמפרשת להך מתני' דגנב תרומת הקדש וכו' דהך תרומת הקדש אייריי בתרי גווני או במקדיש טבלו לאחר מירוח ותרם הגיזבר ונמצאת התרומה תרומת הקדש או בכהן שהקדיש תרומתו עש"ה וא"כ במקדיש טבלו נמי והגיזבר תרם הרי לא באה התרומה ליד הקדש מן הכהן כי היכא דיוחשב גזא דהקדש ככהן לעניין זה שאם יתן התשלומין לגזא דהקדש יתקדשו בקדושת תרומה ורק דכיון דהטבל הי' כבר הקדש לפני ההרמה לכן גם אחר ההרמה אף שנעשה המורם תרומה מ"מ ה"ל תרומה קדושה בקדושת הקדש ואין לשבט דין ממון בה מפאת זה וא"כ הוי לי' ממש כאוכל תרומת חמץ דג"כ לא באה לידו מיד הכהן רק שאין לכהן דין ממון בה ומה שאין לכהן דין ממון בה זה הא לא מהני מידי כיון דסוף סוף קדושת תרומה יש בה יצריך להשלים הקדושה וזה א"א כ"א ע"י נתינת התשלומין לכהן וכנ"ל וא"כ קשיא שפיר על ר"י מתוספתא דר'

הושעיא הנ"ל דאמרה אחד המקדיש טבלו כו' והרי א"א לאוקמא למתני' במקדיש טבלו דא"כ ישלם ב' קרנים לר' יוחנן וכנ"ל:

ודע דגם מאוקימתא דמקדיש תרומתו י"ל דקשיא ג"כ שפיר לר' יוחנן וזה עפ"י מאי דמוכח בירושלמי תרומות פ"ו ה"א שם דהקדש אין בו עניין בעלים כלל רק הוא כהפקר האסור לכל וכל שאדם מקדיש דבר אין עניינו שההקדש זוכה בו זכות הבעלים ממנו רק שעניין בעלים שלו נפקע ונעדר המציאות לגמרי וחלה עליו קדושה גרידא ומפאת הקדושה הוא שמתייחס לגבוה וע' באתוון דאורייתא (כלל ג') ד"ה והנה עוד בילדותי שהארכתי בזה שם מירושלמי הנ"ל וא"כ לפי"ז גם בהקדיש תרומתו לא דמי למוכר תרומתו להדיוט דנכנס ההדיוט בה תחתיו בזכותו וכחו ונחשב ככהן ואם אוכלה זר אח"כ די בנותנו התשלומין לאותו ההדיוט ומתקדשים ע"י כך דבמקדיש תרומתו לא שייך זה כיון שאין זכות הבעלים של הכהן בא ממנו להקדש רק שעניין הבעלים מסתלק ונעדר המציאות לגמרי והיא מעתה רק תרומה שאין לה בעלים, וע"כ שוב האוכלה דומה שפיר לאוכל תרומת חמץ וכמובן ושפיר קשיא גם מהך דהקדיש תרומתו [ואין להקשות לפמ"ש דכשזוכה הישראל בתרומה מן הכהן נכנס בה תחתיו ככהן ודי בנתינה אליו דא"כ שוב גם בישראל שגזל מאבי אמו כהן ואכלה ואח"כ מת הכהן דיורש אח"כ את הדין ממון מכהן יכנס בה ג"כ תחתיו ותיסגי בנתינה לעצמו דז"א דסברא דנכנס תחתיו ונחשב ככהן שייך רק באם זכה בתרומה עצמה מן הכהן כגון שלקח התרומה ממנו או שנתנה לו או שירש התרומה עצמה ממנו וכנ"ל ומשא"כ כאן דאכל את התרומה בעוד הית' של כהן ונתחייב כבר בנתינה כהן ממש א"כ א"א שיקדש מעתה רק הנתינה לכהן ממש ועוד דמה שיורש כאן אח"כ הרי רק את חיוב התשלומין הוא יורש ושפיר אין נעשה כהן מכח זה כי היכא דיותקדשו החולין בנתינה לעצמו ורק ביורש את התרומה עצמה או קנאה הוא דשייך לומר כן דנעשה כהן בה לעניין שאם תתאכל מעתה יהי' די בנתינה לו דכמו שהיתה של כהן לעניין זה כן גם הוא קנה בה זכות זה ודו"ק היטיב]:

והנה עפ"י דברינו אלה יתיישב ג"כ מה דיוקשה לכאורה לפי הפי' שכתבנו אליבא דהרמב"ם ז"ל דקושית ר"ל דליחשב ד' תשלומין ב' קרנים וב' חומשין בגוזל תרומת כהן ואכלה ותבעו וכפר ונשבע ומת והניח יורשים זרים וכנ"ל דל"ל לאקשויי מהאי גוונא ומדוע לא הקשה באמת מגוף המשנה דגנב תרומת הקדש כו' דהא גם בה יש ד' תשלומין לסברת ר' יוחנן היינו קרן וחומש לשבט וקרן וחומש להקדש וכמו שהקשה זה באמת לפי פירושנו בירושלמי דהוא פי' הראב"ד ז"ל הנ"ל וא"כ להרמב"ם ז"ל דלא פי' כן הרי יוקשה מדוע לא הקשה כן ר"ל אחרי שהביא המשנה הזאת והרי ממנה גופה

קשי' על ר' יוחנן דיתחייב עוד קרן לשבט לפי סברתו דיש חיוב תשלום קרן לשבט אף כשאין דין ממון לשבט ואולם לפי דברינו ניחא דהרמב"ם לא יסבור חילוק הנ"ל ודעתו דבמקדיש תרומתו דינו כמוכר תרומתו ובא כל זכותו להקדש ודי בנתינה להקדש וכמ"ש הרמב"ם שם דביש בה ש"פ משלם הקרן להקדש לבד דמה שכתבנו דהקדש אין נעשה בעלים כהדיוט איננו מוכרח ושפיר י"ל דלא סבירא לי' להרמב"ם ז"ל סברא זאת וע"כ שפיר לא הקשה ר"ל מגוף המשנה דר' יוחנן מצי לשנויי דמתני' איירי במקדיש תרומתו לחוד ולית לי' דר' אושעיא דמוקים לה נמי במקדיש טבלו וא"כ הרי לק"מ וגם י"ל דכיון דממתני' ליכא לאקשויי דאפשר לאוקמי במקדיש תרומתו ע"כ מבריתא דר' אושעיא דתני אחד המקדיש טבלו כו' לא בעי לאקשויי דניחא לי' טפי לפרוכי ממתני' ולא מבריתא וכדמצינו כזה בכמה דוכתי ועי"ל דלסברת הרמב"ם ז"ל גם ממקדיש טבלו לא קשיא דלא דמי לתרומת חמץ דשם הרי אין הדין ממון לאחר רק דגם לכהן אין לו בה דין ממון מפאת האיסור וע"כ מפאת הקדושה לבד שפיר צריך לתת לכהן לר' יוחנן וכנ"ל ומשא"כ בטבל הקדש שהרים ממנו הגיזבר תרומה דהתרומה ההיא של הקדש כיון שאין זכות ההקדש נפקע ע"י ההרמה א"כ כיון שיש בה דין ממון לאחר היינו להקדש בשעת אכילה ע"כ שפיר חיוב הנתינה גם לר"י הוא למי שהי' הדין ממון שלו בשעת אכילה דלא חל חיוב נתינה אחרת רק זה ושפיר זאת הנתינה מקדשת ולא דמי לגזל מאבי אמו ואכל ומת דנתחייב כבר בשעת אכילה בנתינה לכהן ולכן גם אחרי שמת אין התשלומין מתקדשים רק בנתינה לכהן ורק תרומת חמץ הוא דמדמינן לגזל מאבי אמו כו' כיון דבתרומת חמץ אין דין ממון לאחר כי היכי דיחול חיוב נתינה לאחר ויתקדש ע"י נתינה ההיא ולכן ממילא חיוב הנתינה הוא לכהן אבל תרומת הקדש גם בהקדיש טבלו מ"מ כיון דהתרומה היא של הקדש ויש אל ההקדש דין ממון שלו בשעת אכילה לכן שפיר חל חיוב הנתינה להקדש בשעת אכילה ושפיר זאת הנתינה מקדשת גם לר"י וא"צ נתינה אחרת עוד לשבט כן י"ל לפי' הרמב"ם ז"ל ונתבררו בעזה"י דברי הירושלמי בין לפירושינו ובין לפי' הרמב"ם ז"ל אשר כתבנו:

ודע דבתוספתא תרומות פ"ו איתא ישראל שנתנו לו תרומה מבית אבי אמו ואכלה וכן בע"ח שגבה בחובו ואשה בכתובתה משלם קרן וחומש לכהן חבר וחבר נותן להם דמים עכ"ל ודברי התוספתא אלה דמבואר בם דישראל האוכל בשוגג תרומת עצמו שבאה לידו מכהן צריך לשלם חולין מתוקנים קרן וחומש לכהן [ומ"ש חבר היינו משום דהתשלומין נעשין תרומה ואסור למסור תרומה לכהן עם הארץ כמבואר בתוספתא שם למעלה מזה כשם שאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר כך אין משלמין קרן וחומש אלא לכהן חבר

כו' ע"ש] ואותו הכהן צריך לשלם לו דמים כפי שיווי התרומה הנה תוספתא זאת לא נתבררה כ"כ דלפי הנראה מפלוגתא דר"י ור"ל דירושלמי הנ"ל בגוזל תרומה מאבי אמו כהן כו' דס"ל לר"ל דמשלם לעצמו ור"י נמי לא פליג עלי' רק שם כיון דכבר נתחייב בשעת אכילה אבל ביורש תרומה מאבי אמו ואכלה אחר מיתה גם ר"י מודה דמשלם לעצמו וכמו שהארכנו וא"כ זהו דלא כתוספתא הנ"ל וע' תוס' כתובות (דף ל' ע"ב) ד"ה זר דכתבו ג"כ בפשיטות דישראל האוכל תרומת עצמו נותן קרן לעצמו וחומש לכהן ולא הביאו כלל תוספתא הנ"ל דמבואר בה איפכא דנותן גם הקרן לכהן וע' רמב"ם ה' תרומות שם פ"י הכ"ב דהביא תוספתא הנ"ל ונ' שם מדבריו דאין סתיר' בין תוספתא הנ"ל לדר' יוחנן דירושלמי הנ"ל עש"ה וזה צריך ביאור ויש לי אריכות דברים בזה בגוף התוספתא הנ"ל ואכ"מ יען אינו נצרך לגוף פירוש הירושלמי אשר הוא מטרת כוונתנו ואולם לשלא יהי' סתיר' בין התוספתא והירושלמי שמתי אל לבי להתבונן עוד בזה ועלה בדעתי דמה שדנתי דמדוע לא פליגי ר"י ור"ל באוכל תרומת עצמו או בירש תרומה מאבי אמו ואכלה בלא גזל דהוי ג"כ תרומת עצמו. י"ל עוד בזה דרק בגזל תרומה מאבי אמו דכבר נתחייב בתשלום הגזל מעת הגזילה כעל כל גזל וחיוב זה הרי וודאי הוא יורשו דלעניין גזל אין חילוק בין גזילת תרומה לגזילת חולין וע"כ נהי דאחרי אכלו התרומה אחרי שגזלה נתחדש חיוב נתינת חולין מתוקנים מ"מ לא מיסתבר לי' לר"ל דיהי' חיוב נתינת החולין מתוקנים שנתחייב עתה חיוב בפ"ע ויהיו ב' חיובים חיוב תשלומי הדמים בתורת דמים וזה הרי יורשו וחיוב נתינת חולין מתוקנים וזה יצטרך לתת לכהן דזה לא מיסתבר לי' רק כיון דכבר נתחייב משעת הגזל בחיוב השבה ותשלומין לכן חיוב החולין מתוקנים שנתחדש אח"כ ע"י האכילה אינו מחייבו בזה בחיוב בפ"ע רק החיוב הקדום הוא שנתחלף מתשלומין לפירות החולין מתוקנים וביותר דגוף חיוב הקדום הוא שנפרט לפירות חולין מתוקנים דמה שהי' מחויב עד עתה בתשלום כללי של כל דבר דש"כ נמי הוי תשלומין נפרט זה החיוב הכללי עתה שיהי' התשלומין משל פירות מתוקנים בפרט וע"כ כיון שגוף החיוב הזה הרי יורשו והוא לעצמו מעתה לכן גם החיוב של חולין מתוקנים הוא ממילא לעצמו ולכן די כשמשלם חולין מתוקנים לעצמו ור"י לא ס"ל לחלק בכך רק דחיוב חולין המתוקנים שנתחדש ע"י האכילה הוא שפיר חיוב בפ"ע בנתינה לכהן ואינו נפקע ע"י הירושה ומשא"כ בישראל האוכל תרומת עצמו בשוגג דכל החיוב חל רק עם האכילה לכן שפיר נתחייב מיד בנתינת חולין מתוקנים לכהן דחיוב אחד הוא ולכן בזה גם לר"ל צריך לתת לכהן וכתוספתא הנ"ל אלא שהכהן מחזיר לו דמי התרומה שאכל שהית' שלו וזהו לגמרי ההיפוך ממ"ש תחלה דבכה"ג ר"י

מודה לר"ל דמשלם לעצמו רק נהפוך הוא דבכה"ג גם לר"ל משלם לכהן חולין מתוקנים וכתוספתא הנ"ל ואין סתירה איפוא בין תוספתא הנ"ל לפלוגתת ר"י ור"ל הנ"ל ודו"ק היטיב ויתיישב בזה מאי דק' לכאורה בפלוגתייהו דר"י ור"ל גזל תרומה משל אבי אמו כהן ר"א משלם לשבט כו' וק' דל"ל למינקט גזל ולא הול"ל רק אכל תרומת אבי אמו כהן דנהי דכל אכילת תרומה בשוגג הוא גזל ג"כ מ"מ לא מתיישב שפיר ל' גזל דהאכילה סתמא איננה נקראת בשם גזל בשום מקום רק נאמר עלי' בכ"מ ל' אכילה ולא גזל ואולם להנ"ל ניחא דרק בגזל תרומה ואח"כ אכל הוא דפליגי ומשא"כ בלא גזל תחלה רק אכל תרומת אבי אמו בשוגג דחל חיוב אחד מיד בנתינת חולין מתוקנים בזה הא לא פליג ר"ל וגם הוא מודה דמשלם לשבט רק די"ל דמ"מ הכהן מחזיר לו דמי תרומה שאכל כיון שיורש אחת הדין ממון וא"כ עכ"פ כיון שבא ר"ל להורות חידוש דמשלם לעצמו וא"צ לשלם לשבט כלל א"כ לזה הא שפיר הוכרח לנקוט גזל תחלה דבלא גזל תחלה הא גם לר"ל אין הדין כן] וגם לפי"ז הנה תתכן הקושיא מהך דגנב תרומת הקדש ואכלה דגם שם כיון דגנב תחלה ואח"כ אכל א"כ לר"ל שפיר אין מתחדש חיוב נתינת חולין מתוקנים לשבט על ידי האכילה רק הואיל וגוף הגניבה חייבתו תחלה בתשלומין להקדש לכן גם חיוב החולין מתוקנים המתחדש הוא של הקדש ודי בקרן חולין מתוקנים שנותן להקדש וא"צ לתת לשבט כלל ומשא"כ לר"י קשיא וגם הך דתרומת חמץ דתלי לי' בפלוגתא דר"י ור"ל גם כן ניחא דכמו דלר"ל כשחל חיוב הדין ממון תחלה והוא נפקע על ידי הירושה אזי אין שם חיוב נתינת חולין מתוקנים ה"נ יש להיות כן גם במקום שאין שם חלות אל דין ממון כלל כגון בחמץ שאין בו דין ממון כלל אזי ה"נ אין אל חיוב החולין מתוקנים בפ"ע לחול כלל ודו"ק היטיב והנה עוד הרבה הרהורי דברים היו לי בעניין זה מדי עייני בירושלמי הנ"ל ורשמתי לי לעצמי בקצרה מאוד ויען כי כבודו דוחק עלי במכתביו להשיבו לכן הנני ממהר לשלוח לו הדברים אשר כתבתי הנה יען כבר נתברר בהם גוף ביאור הירושלמי לנכון בעזה"י ואך אזכיר גם הערה אחת אשר הערותי בתוס' יבמות (דף צ"ט ע"ב) אהך דתנן התם הגדילו התערובות ושיחררו זא"ז כו' אינם אוכלין בתרומה ואם אכלו אינן משלמין קרן וחומש ובתוס' נהי דאין משלמין מ"מ צריכין להפריש משום כפרה עכ"ל וק' דכיון דאין יכולין לאכול את המופרש דהוא ספק תרומה והם הרי כ"א מהם ספק זר א"כ מוכרחין למוכרו לכהן בדמים א"כ ה"ל לתנא לתנויי הכי כי היכא דתני שם אח"ז ואינן חולקין על הגורן ומוכרין את התרומה והדמים שלהם וא"כ ה"נ דכוותי' ה"ל למיתני ואם אכלו אינן משלמין קרן וחומש ומפרישין ומוכרין אותן והדמים שלהם וכי היכא דאורי דין זה בתרומתם ה"נ ה"ל לאורויי זה כאן בקרן

וחומש דתשלומין והערותי דכיון דדין ממון אין כאן וחיוב ההפרשה רק משום כפרה א"כ לפי המבואר בכריתות (דף כ"ה ע"א וע"ב) דיוה"כ מכפר על כל ספק חטא וא"כ ספק חטא דאכילת תרומה ג"כ שפיר ראוי ליוה"כ שיכפר דרק אילו הי' כאן דין ממון מבואר בכריתות (דף י"ח ע"ב) דעל ממונא לא מכפר יוה"כ עש"ה ומשא"כ כאן דאין כאן חיוב נתינה רק הפרשה לבד משום כפרה א"כ שפיר ראוי ליום הכפורים שיכפר וע"ש בכריתות (דף כ"ו ע"א) דפריך דליכפר יוה"כ אספק יולדת ומצורע ונזיר ומשני דלכל חטאתם כתיב ולא לכל טומאותם וכן פריך שם מסוטה ועגלה ערופה דהם ג"כ ספיקי חטא ומשני דבועל ואשה וכן הורג מכירין בו ועוד שם שינויים עש"ה דכל השינויים דמשני לא שייכי כאן וא"כ שפיר קם לי' כאן בכללי' דיוה"כ מכפר וע"כ י"ל בפשיטות דלא איירי תנא רק במה שהוא חיוב תמידיי כהך דמוכרין את התרומה והדמים שלהם דדין זה נוהג תמיד ואפי' שהתה התרומה אצלם כמה שנים ומשא"כ כשאכלו תרומה דאם עבר יוה"כ אין צריכין להפריש כלל לכן לא שנאו תנא כיון דלא פסיקא לי' וע' דוגמתו יבמות (דף כ"א ע"א) הא פסיקא לי' הא לא פסיקא לי' עש"ה ברש"י דהוא דומה בדומה ממש וכזה עוד בכמה דוכתי ובאתי בזה רק להעיר כי לא ראיתי מי שהעיר בזה עדיין דיוה"כ יכפר על ספק אכילת תרומה ולעניין החומש נ' פשוט לכאורה דמכפר דכמו דמכפר על חייבי אשמות תלוין הבאים על ספק חיוב חטאת ה"נ יש לו לכפר על ספק חיוב החומש לפי המבואר בשבת (דף ס"ט ע"ב) דמיתה דתרומה במקום כרת קאי וחומש במקום חטאת קאי ע"ש וכיון דמכפר אחומש ממילא דמכפר גם אקרן לעניין שלא יצטרך להפריש חולין מתוקנים דהפרשת חולין המתוקנים וחיוב החומש שניהם כפרה אחת הם וכמובן וע' תרומות פ"ז מ"ד זה הכלל כל המשלם קרן וחומש התשלומין תרומה כו' וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין כו' ובאתי רק להעיר ובזה הנני דוש"ת וראיתי את כל פלפוליו במכתביו והם דברי שכל ולא תרשני העת להשיב עליהם כלל והנני מברכו בברכת מז"ט מן קשרי התנאים שלו ד' יעלהו מעלה מעלה ולאילן רב יתעביד:

יוסף ענגיל.

הנה בדבר הפי' שכתבתי בירושלמי ונתן לכהן את הקודש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו דהכוונה דגזה"כ הוא דנתינת החולין מתוקנים לכהן בתורת מתנות כהונה פוטרת את הגזל הנעשה באכילת התרומה ומש"ה גם בתרומת הקדש נפטר גם מידי גזל ההקדש ע"י נתינת חולין מתוקנים לכהן לא ביארתי כל הצורך עדיין דלכאורה אכתי יוקשה ע"ז דא"כ מדוע צריך לתת את הקרן בכל אכילת תרומה רק לכהן שהית' התרומה שלו

הרי לפי הנ"ל הי' ראוי שיהא רשאי לתת גם הקרן לכל כהן שירצה ויופטר בזה מידי הגזל שגזל באכילה את הכהן שהיתה התרומה שלו ולולי הך דהקדש הנה הא גופא לא קשיא די"ל דגזה"כ הוא דצריך לתת מתנת כהונה זאת לאותו הכהן שהית' התרומה שלו וכדמשמע קרא דואיש כי יאכל קודש בשגגה וגו' ונתן לכהן את הקודש שיתננו לאותו הכהן שאכל תרומתו וע"כ שפיר אינו נפטר בתתו לכהן אחר ומשא"כ לפי מאי דאמרי' דגם בתרומת הקדש נפטר ידי הגזל בנתינת חולין מתוקנים לאיזה כהן שירצה א"כ שוב הי' ראוי שיהי' הדין כן גם באוכל תרומת כהן דמה לי גזל כהן ומה לי גזל ההקדש וכי היכא דנפטר ידי גזל ההקדש ע"י נתינת החולין לאחר היינו לכהן אף שאין ההקדש משתלם בזה ה"נ ראוי שיופטר ידי גזל כהן אף בנתינה לכהן אחר ואף שאין הכהן הנגזל משתלם בזה ואם די"ל דרק בהקדש דא"א לתתו לגזא דהקדש כיון שאין הגזא דהקדש כהן ולא יתקדשו החולין בקדושת תרומה בנתינה להקדש ולכן די בתתו לכהן ונפטר מידי גזל ההקדש ומשא"כ באכל תרומת כהן דאפשר לתת החולין לאותו כהן ויתקדשו ג"כ ולא יהי' הכהן נפסד גזילתו לכן חייבתו תורה לתת לאותו כהן עצמו מ"מ לא מיסתבר לומר כן דסוף סוף כיון דחייבה תורה לתת לאותו כהן למען לא יהי' נפסד גזילתו א"כ מנ"ל לומר דבגזל הקדש מפאת דאי אפשר יצא ידי הגזל בנתינה לכהן אף שיהי' ההקדש נפסד וע"כ נ' דהירושלמי ג"כ אתוספתא דתרומות המובאה בפנים התשובה הוא דסמיך דמבואר בתוספתא דאוכל תרומת עצמו נותן לכהן קרן וחומש חולין מתוקנים והכהן נותן לו את הדמים פי' דמי התרומה הנאכלת וכמבואר ברמב"ם ז"ל ונ' דכמו דבאוכל תרומת עצמו ונותן לכהן חולין מתוקנים קרן וחומש צריך הכהן לתת לו את הדמים ה"נ באוכל תרומת הקדש לפי מאי דאמרינן דנותן לכהן קרן וחומש צריך הכהן המקבל הקרן וחומש ג"כ לתת להקדש דמי התרומה הנאכלת וא"כ הרי לא יהי' ההקדש נפסד באמת והקו' רק דסוף סוף הרי אין זה קיום מצות תשלום גזל דכיון שגזל לגבוה הרי מצווה הוא עצמו לשלם לגבוה לא שיתן הוא מתנה לכהן חולין מתוקנים והכהן יתן משלו להקדש דמי התרומה הנאכלת וע"ז שוב מתרצינן שפיר דגזה"כ הוא כאן בקרא דונתן לכהן את הקודש דהוא ג"כ רק בתורת מתנת כהונה מדישנו לחיוב זה גם כשאין דין ממון כלל וכגון באוכל תרומת אבי אמו דיורש את הדין ממון וכמו שהארכתי בפנים ובגזל דעלמא הנותן מתנה בעלמא לנגזל הרי אין נפטר בזה ודי תשלום הגזל וע"כ דגזה"כ הוא כאן דאין כאן חיוב תשלום הגזל רק חיוב נתינת מתנת כהונה זאת הוא דאיכא ויוצא בה ידי חיוב תשלום הגזל ג"כ אלא דכיון דאמרה תורה לתת החולין מתוקנים לאותו כהן שהיתה התרומה שלו א"כ נהי דבתורת מתנת כהונה הוא דנותן סוף סוף הרי לא יהי'

הכהן נפסד ממון גזילתו שהרי יש לו מתנה אחרת תחתי' והפסד עכ"פ הרי ליכא וא"כ הרי אין לימוד דנתינת מתנת החולין מתוקנים כו' פוטרת מידי הגזל רק אהיכא דלא יהי' הנגזל נפסד עכ"פ וע"ז הרי אין קושי' עוד מהקדש דבתרומת הקדש נמי הרי לא יהי' ההקדש נפסד שהרי הכהן המקבל הקרן וחומש יתן להההקדש דמי התרומה הנאכלת וא"כ כיון שלא יהי' ההקדש נפסד שוב לעניין עצם מצות השבת גזילה שוב שפיר הרי יש ילפותא מקרא דונתן לכהן וגו' דבנתינת מתנה זאת לכהן נפטר ידי מצוה זאת ודו"ק היטיב ואולם לפמ"ש תחלה בפנים בתשובה דהירושלמי פליג אתוספתא הנ"ל לכאורה אין לומר דהירושלמי אתוספתא הנ"ל הוא דסמיך ואמנם דין זה דהכהן המקבל קרן וחומש צריך לתת דמי התרומה הנאכלת הוא דין בפ"ע ויוכל גם הירושלמי לסבור כן ולא שייך לגוף דין התוספתא דבאוכל תרומת עצמו יש חיוב נתינת קרן וחומש לכהן דעל זה הוא דהכרחתי בפנים דהירושלמי פליג ע"ז דו"ק ותשכח:

ודע דגוף ביאורינו בירושלמי מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו דהכוונה אכל תשלומי תרומה דכיון שנותן מתנת כהונה זאת יצא בה ידי הגזל ג"כ מלבד דהדברים עצמם מעידים על הכוונה הזאת הנה יש עוד ראי' גדולה לפי' זה מירושלמי תרומות פ"ז ה"ב דאמר דראובן שגזל תרומה משמעון כהן והאכילה ללוי ישראל דראוי שיהי' ראובן חייב לשלם הגזילה לכהן ואמר שם דכיון דלוי צריך לשלם חולין מתוקנים לכהן ככל אוכל תרומה ע"כ נפטר בזה גם ראובן ידי גזילתו ודברי הירושלמי שם הם ג"כ בזה"ל "מכיון שנתנה לוי (כצ"ל ומש"ש ללוי הוא טעות דמוכח) יצא בה ידי גזילה" עכ"ל והוא ממש כלשון דכאן "מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילו" והכוונה אחת היא בשניהם דנתינת החולין מתוקנים פוטרת גם מידי הגזל הנעשה בהתרומה ובלבד שלא יהי' הכהן נפסד וכנ"ל וה"נ שם הרי אין הכהן נפסד כיון שהוא מקבל הקרן מלוי וע"כ שוב לעניין מצות השבת גזילה שפיר נפטר ראובן בזה ידי מצות השבת גזילה שעליו וכמו בכל אוכל תרומת כהן דהאוכל עצמו נפטר ממצות השבת הגזילה ע"י נתינת החולין מתוקנים לכהן וככל הנ"ל ודו"ק כי זו ראי' ברורה לפירושינו הנ"ל בס"ד:

והנה נזכרתי עוד כדמות ראי' לגוף כוונתנו זאת בירושלמי הנ"ל דחיוב נתינת חולין מתוקנים לתשלומי תרומה אינו בתורת תשלומין רק בתורת מתנת כהונה ככל שאר מתנות כהונה אלא דגזרה תורה דבנתינת מתנת כהונה זאת יוצא ידי תשלום הגזל ג"כ וכנ"ל] והוא מש"ס חולין (דף ק"ל ע"ב) א"ר חסדא המזיק מתנות כהונה כו' פטור מלשלם איבעית אימא דכתי' זה ואב"א משום דהוי ממון שאין לו תובעין ושם (ד' קל"א ע"א) ת"ש תשעה נכסי כהן תרומה ותרומת מעשר וחלה ראשית הגז ומתנות והדמאי

והביכורים והקרן והחומש למאי לאו להוציאן בדיינים לא לכדתנן למה אמרו נכסי כהן שקונה בהן עבדים וקרקעות כו' ובחידושי הרשב"א שם וז"ל ה"ג שבעה נכסי כהן ואלו הן תרומה ותרומת מעשר והחלה והדמאי והביכורים והקרן והחומש. ואעפ"י שיש אחרים שהן ממון כהן כגון המתנות וראשית הגז ופדיון הבן ופדיון פטר חמור וכיוצא בהן הכא לא חשיב אלא אותן שיש בהן קדושה אבל בהנך פשיטא דחולין גמורין נינהו אבל בהני אשמעי' דאע"ג דיש בהן קדושה ממונו הן וקרן וחומש של אוכלי תרומה בשוגג קאמר ולא בגזל הגר כמו שפי' רש"י ז"ל עכ"ל הרשב"א ז"ל וע"ש בתוס' ומשמע מכאן דקרן דתשלומי תרומה בשוגג הוא בתורת מתנות כהונה ולא בתורת תשלום חוב דאילו הי' בתורת תשלום חוב א"כ לפי הה"א דכוונת הבריתא להוציאן בדיינין א"כ ל"ל למיחשב גם קרן דתשלומי תרומה והרי הוא ככל שאר תשלום חוב שיוצא בדיינין ומאי ה"א דלא יהא יוצא בדיינין וא"ל דבתורת תשלום חוב דעלמא הי' יכול להיות נפרע בכל דבר ולא הי' אפשר לכופו לתת פירות חולין מתוקנים דייקא שיהיו ראוין להעשות תרומה ואשמעי' הבריתא דמוציאין ממנו חולין המתוקנים כו' בדיינין דז"א דכיון דגם נתינת החולין המתוקנים חייבתו תורה לתת רק בתורת תשלום החוב א"כ כיון דגוף תשלום חוב יוצא בדיינין א"כ גם כאן דכך גזרה תורה שישלם החוב מחולין המתוקנים דייקא שפיר ראוי בפשיטות לכופו גם ע"ז שהרי חייב לשלם חובו והרי גזה"כ הוא שהתשלומין יהיו בזה דייקא ודו"ק היטיב ועוד דעכ"פ לא דמי לאידך דחשיב בבריתא דהם מתנות כהונה והחידוש בהם דמוציאין מתנות כהונה ואילו בהך דקרן דתשלומי תרומה החידוש דנפרעין חוב בדיינין באותו דבר שציותה תורה לפרוע וא"כ הוא עניין אחר לגמרי ולא ה"ל למיחשבי' בהדי הנך ודו"ק היטיב וע"כ נ' דאין כוונת נתינת חולין מתוקנים בתורת תשלום חוב רק בתורת מתנת כהונה אלא דנפטר בו ממילא גם ידי חובו ונהי דכ"ז שאין נותן מתנה זאת הרי החוב עליו מ"מ לעניין החוב תו הרי אין להוציא חולין מתוקנים דייקא רק נפרעין בכל דבר וכנ"ל וע"כ שפיר לא הי' ראוי להוציא ממנו חולין כו' בדיינין אילו ל"ה מתנות כהונה יוצאות בדיינין ושפיר חשבתו הבריתא בהדי שאר מתנות כהונה דאשמעי' בהו דמתנות כהונה יוצאות בדיינין ודו"ק:

ועוד נ' יותר בזה דהא הא דה"א דלא יהא יוצא בדיינין היינו משום דהוי ממון שאין לו תובעין לאיב"א וא"כ נתינת חולין מתוקנים דקרן דתשלומי תרומה בשוגג דצריך לתתם לכהן שהית' התרומה שלו א"כ תו הא יש להם תובעין ולא הי' צריך להשמיענו כלל דיוצאות בדיינין וע"כ נ' מזה לכאורה דבאמת נתינת החולין מתוקנים לשיעשו תרומה היא מתנת כהונה גרידא ככל שאר מתנות כהונה ויכול לתתם באמת לכל כהן שירצה

ככל שאר המתנות אלא דאם הי' נותנם לכהן אחר תו הי' מחויב מלבד זה לשלם לכהן שאכל תרומתו שיווי התרומה ובזה גזרה תורה דאם נותן מתנת כהונה זאת לאותו כהן עצמו נפטר בה גם ידי תשלום הגזל ואם רוצה לתת באמת חולין המתוקנים לכהן אחר ולשלם מלבד זה לאותו כהן דמי התרומה שאכל שפיר רשאי אלא דמי פתי יעשה זה אחרי שביכולתו להפטר בנתינת החולין כו' ג"כ ידי תשלום התרומה שאכל ע"י נתינתו אותם לכהן שאכל תרומתו וא"כ למה לו לתת כפליים וע"כ מפאת זה הוא דהוזכר בכל מקום תשלום הקרן לאותו כהן דבוודאי יעשה כן לתת החולין כו' לאותו כהן דאל"כ הרי יצטרך לשלם מלבד נתינת החולין כו' לאותו כהן את דמיו והרי שום אדם לא יעשה כן להפסיד מעותיו חנם אבל באמת אם רצה לעשות כן ולהפסיד הוא רשאי באמת וע"כ שפיר ה"א דאין להוציא החולין מתוקנים בדיינין דהא שפיר גם אינהו ממין שאין לו תובעין נינהו כיון דיכול לתתם לכל כהן שירצה ואי דצריך לשלם לכהן שהית' התרומה שלו את דמיו זה הרי יכול לפרוע בכל דבר ולא בחולין מתוקנים דייקא וא"כ הי' אפשר להיות נפרע ממנו רק מכל דבר כבכל שאר תשלום גזל אבל לא הי' אפשר לכופו לתת חולין מתוקנים כו' דייקא דחיוב נתינה זאת שפיר הא אין לה תובעין ככל מתנות כהונה ושפיר הוצרך להשמיענו איפוא דיוצאות בדיינין [ולפי"ז הי' לדון הרבה עדיין בדברינו מעלה בזה על הירושלמי ואך דאין לדון בזה מן הבבלי על הירושלמי דאין הירושלמי נזקק בזה לסברת הבבלי וכמובן]:

ואולם לפי מסקנא דחולין הנ"ל דאמר דכוונת הבריתא להשמיענו דהן נכסי כהן לקנות בהן עבדים כו' א"כ לכאורה אין עוד ראי' בזה מגוף הבריתא הנ"ל דשפיר ה"ל למיחשב גם קרן דתשלומי תרומה אפי' אם עניינו רק בתורת תשלום חוב כיון דסוף סוף חולין המתוקנים המשתלמים נעשים תרומה וע"כ שפיר ה"א דכיון דיש בהם קדושה אינם נכסי כהן לקנות בהם עבדים כו' וכדה"א הכי בתרומה ותרומת מעשר וחלה כו' ושפיר הוצרך למיחשיב גם קרן דתשלומי תרומה ואולם מ"מ מגוף סגנון הבריתא דחשיב לקרן דתשלומי תרומה בהדי מתנות כהונה ממש כתרומת ותרומת מעשר וכל שאר הנך דחשיב דהם כולם מתנות כהונה ממש משמע ג"כ קצת דגם קרן כו' הוא ג"כ מתנת כהונה ככל השאר ואין עניינו לתשלום חוב רק הוא מתנת כהונה אלא דגזה"כ דנפטר בת ידי הגזילה ג"כ וכנ"ל ואולם י"ל דס"ל לבריתא דלפי מדה משלם וא"כ היכא דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' זוזי הרי ג"כ צריך לתת חולין מתוקנים השוים ד' זוז ואילו בתורת תשלום הגזל בעלמא הרי הי' חייב רק זוז ע' פסחים (דף ל"ב ע"א) וא"כ י"ל דמפאת זה הוא דחשבי' בהדי מתנות כהונה כיון דיש בו מתנה וזכות בפ"ע לכהן שאיננו שילום

חובו לבד ודו"ק ואולם באמת מגוף סברא דלפי מדה משלם נמי נ' דכל עניין הנתינה בתורת מתנת כהונה דאילו הי' בתורת תשלום חוב לא הי' ראוי להתחייב באמת רק לפי דמים דדוחק לומר דיש ב' עניינים יחד בהנתינה דהיא לתשלום חוב וגם יש בה עניין מתנה ג"כ ולפי"ז ספק הנ"ל אם חיוב הנתינה מפאת תשלום חוב או הוא בתורת מתנות כהונה יהי' תלוי בפלוגתא אי לפי דמים משלם או לפי מדה משלם [ויל"ע בזה ג"כ בש"ס פסחים (דף ל"ב ע"א) שם דאמר איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ד' זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דוודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה כו' ולפי דברינו בירושלמי תרומות הנ"ל בהך דהתורה אמרה יצא ידי גזילו דהכוונה דהנתינה בתורת מתנת כהונה וגזה"כ דיוצא בה ידי הגזל ג"כ ולכן גם בגזל הקדש יוצא בנתינה הזאת לכהן ידי גזל ההקדש אשר הפי' הזה הוא הפי' הברור וודאי בירושלמי וא"כ מה הפשיטות בש"ס דידן כאן דכל היכא דמעיקרא שויא ד' כו' לא תיבעי לך כו' דלא גרע מגזלן כו' ומה הפשיטות הרי כיון דמצד חיוב המתנה הוא יוצא במה שנותן עכשיו באותה המדה שאכל א"כ אחרי שיש כאן נתינת המתנת כהונה הרי גזה"כ דנתינת המתנה פוטרת ממילא מידי הגזל ג"כ ודו"ק היטיב ולפמ"ש למעלה דמה דפוטרת כו' הוא רק כשלא יהי' הכהן נפסד ניחא וכמובן]:

וע"ע פסחים (דף ל"ב ע"ב) שם ת"ר האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו ש"פ מ"ט דת"ק אמר קרא ואיש כי יאכל קודש בשגגה ואכילה בכזית ואבא שאול מ"ט א"ק ונתן ואין נתינה פחות מש"פ כו' ות"ק הא כתיב ונתן ההוא מיבעי לי' לדבר הראוי להיות קודש ובתוס' שם ד"ה ואין נתינה פחות מש"פ וז"ל וא"ת והא קיי"ל דחטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב בה נתינה דכתיב תתן לו כו' וי"ל דהכא וודאי בעי' ש"פ דנתינה קיימא אתשלומין והוי כמו השבת גזילה שאין בפחות מש"פ ולהכי משום דכתיב ונתן משמע שפיר נתינה חשובה אבל שאר מילי אע"ג דכתיב בהן נתינה לא בעי' ש"פ עכ"ל ונ' לכאורה לומר לפי דברי התוס' הנ"ל דזהו פלוגתת אבא שאול ורבנן דאבא שאול ס"ל נתינת החולין כו' שחייבה תורה הוא בתורת תשלום הגזל אלא דגזה"כ הוא דצריך שיהי' התשלום בחולין מתוקנים כו' אבל עכ"פ הוא בתורת תשלום וע"כ שפיר משמע לי' ונתן ש"פ דנתינה שעניינה תשלום משמעותה ש"פ ורבנן ס"ל דהיא מתנת כהונה גרידא ככל מתנות כהונה אלא דגזה"כ דנפטר במתנה זאת ידי הגזל ג"כ אבל עכ"פ כיון דגוף הנתינה רק מתנת כהונה א"כ ונתן דכתי' כאן הרי אין

עניינו שונה באמת כלל מנתינה דכתיבא בתרומה תתן לו דנתינה שעניינה מתנת כהונה אין עניינה ש"פ וע"כ שפיר אין גם כאן הוראת ש"פ מתיבת ונתן:

וע"ע חלה פ"ג מ"ו גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור ומשנתגייר חייב ואם ספק חייב ואין חייבין עלי' חומש ר' עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור. וברע"ב ואין חייבין עלי' חומש. זר האוכלה אינו משלם את החומש אבל הקרן משלם דתשלומי תרומה כפרה נינהו הילכך מפריש תשלומין ומכפרים מספק ומוכרן לכהן עכ"ל ובתוס' ר' עקיבא שם וז"ל בהרע"ב ד"ה ואין חייבין דתשלומי תרומה כפרה נינהו כו' אמנם צל"ע טובא דהיכן מצינו דהקרן הוי כפרה והחומש לא הוי כפרה דממה שהוכיחו תוס' כתובות (דף ל' ע"ב) מהא דהכהן אינו יכול למחול ע"כ הטעם משום דכפרה הוא מהך גופא מוכח דגם חומש הוי כפרה דהא ברפ"ז דתרומות מוכח דגם החומש א"י למחול אלא וודאי דבאמת הכא גם החומש צריך להפריש אלא דאינו נותנו לכהן והא דקתני דאין חייבין עלי' חומש ולא נקט קרן כו' ע"ש והיא קושיא עצומה דמ"ש חומש מקרן ומדוע נקטה המשנה חומש דווקא וביותר תיקשי דהא גם ביבמות (דף צ"ט ע"ב) יש כמשנה זאת לעניין ספק כהן ספק זר בכהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כו' ואמר שם ואינן אוכלין בתרומה ואם אכלו אינן משלמין קרן וחומש וכמו שהבאתי כבר משנה זאת למעלה בפנים התשובה וא"כ מדוע שם בספק הזכיר הפטור מקרן וחומש וכאן הזכירו בחומש לבד ונלענ"ד בפשיטות דאי נימא דחיוב תשלום הקרן הוא בתורת תשלום הגזל אלא דתשלום זה יש בו איזה דברים פרטיים שאינם בתשלום גזל דעלמא היינו שצריך שיהי' התשלום מחולין מתוקנים דייקא ושאין הכהן יכול למחול כו' אבל עכ"פ כיון דעצם החיוב בתורת תשלום אם כן הא לא שייך למיתני בספק שאין חייב קרן דהא וודאי חייב הקרן בתורת תשלום כבכל תשלום גזל דהך דאין חייבין עלי' חומש הא איירי גם אחרי שמכר הגר חלה המסופקת הזאת לכהן בדמים כדינה והיא של כהן דאמרי' דאם אכלה זר בשוגג אין חייב עלי' חומש וא"כ הא לא שייך למיתני כלל דאין חייב קרן דהא חיוב הקרן וודאי שחייב לשלם לכהן שהיא שלו ולא שייך כלל שניית דין כזה דאין חייבין עלי' קרן אחרי דכל חיוב קרן הוא רק תשלום התרומה לבעלי' והרי גם חלה מסופקת זו כל מי שיאכלנה חייב לשלם דמי' לבעלי' דלו יהא שהיא חולין הרי ג"כ חייב לשלם דמי' והרי כל חיוב קרן דתרומה הוא רק תשלום והרי גם בחלה זו יש חיוב תשלום [ואף דמפאת תשלום יכול לשלם בכל דבר מ"מ לא שייך למיתני פטור מחיוב קרן כיון דהחיוב רק מתורת תשלום וגוף חיוב תשלום ישנו גם כאן אלא דיכול לשלם בכל דבר וכמובן ועוד דאף דיכול לשלם בכל דבר מ"מ וודאי הא לא יעשה כן לשלם

לכהן שהיתה החלה שלו דמים ויפריש עוד חולין מתוקנים לכפרה וימכרם לכהן אחר דטורח זה למה לו לתת לכהן זה דמים ולהפריש עוד חולין מתוקנים לטרוח במכירתם לכהן אחר והרי בידו להפריש חולין מתוקנים ולתתם לאותו כהן עצמו לתשלומין וא"כ וודאי הא יעשה כן ונמצא שיהי' גם זה משלם קרן חולין מתוקנים לבעלים באמת וא"כ לא שייך כלל למיתני פטור מחיוב קרן כיון דגם זה יש עליו החיוב וישלם אותו בחולין מתוקנים באמת כמו בכל מקום] וז"פ ואך דא"כ גם בהך דיבמות ג"כ לא הי' ראוי לשנות הך דאין משלמין קרן דאם אכלו תרומת כהן וודאי דצריכין לשלם את הקרן דגם כהן האוכל תרומת כהן אחר הא צריך לשלם לו דמי' ורק חומש דאינו משום תשלומין בזה הוא דשייך למיתני דאין חייב לתת חומש לכהן בחנם [וצריך רק להפריש ומוכרו לכהן בדמים] אבל קרן וודאי הא צריך לשלם ואולם דברינו אלה הרי יתכנו רק אם חיוב הקרן בעלמא בתורת תשלום ומשא"כ אם החיוב בתורת מתנת כהונה אלא דגזה"כ דיוצא במתנה זאת ידי תשלום הגזל ג"כ] א"כ הא שפיר יש לתנא לשנות דאין כאן חיוב מתנת כהונה זאת לכהן ואף דבלא"ה צריך לשלם לו זה הרי חיוב אחר הוא לגמרי מפאת תשלום גזל לבעליו אבל אותו החיוב אשר בכל מקום מפאת נתינת מתנת כהונה לכהן דגזרה תורה דהאוכל תרומה בשוגג צריך לתת מתנת כהונה לכהן חולין מתוקנים במתנה כו' אותו החיוב הא אינו כאן כלל לתת רק להפריש והוא דומה ממש לחיוב החומש וכמו ששנה הפטור מחומש ה"נ הרי יש לו לשנות שפיר הפטור מחיוב מתנת הקרן וכמובן דרק אם החיוב בכל מקום רק מתורת תשלום הגזל אם כן חיוב תשלום הגזל הא ישנו גם כאן ומשא"כ אם בכל מקום הוא מתנה גרידא א"כ הרי שפיר יש לו לשנות דכאן אין חייב לתת מתנה זאת דמה שנותן כאן הרי הוא דבר אחר לגמרי תשלומין ולא מתנת כהונה הניתנת בכל מקום בחלה ותרומה וודאית וזר וודאי ודו"ק היטיב מאוד וא"כ לפמ"ש למעלה דספק זה אם חיוב הנתינה בעלמא מתורת מתנה כו' תלוי בפלוגתא דלפי מדה משלם כו' דלמ"ד לפי מדה הוא בתורת מתנה ולמ"ד לפי דמים הוא. בתורת תשלום הגזל ולכן הוא לפי שיווי דמי התרומה שאכל כבכל תשלומי גזל וא"כ י"ל דמתני' דיבמות הנ"ל אתיא אליבא דמ"ד לפי מדה משלם דהוא פלוגתא דתנאי בפסחים (דף ל"ב ע"א שם וא"כ התשלומין בכ"מ בתורת מתנה כו' ולכן שפיר ה"ל למיתני בהנך ספיקות דפטורין ממתנת כהונה זאת וכנ"ל ומשא"כ מתני' דחלה הנ"ל דאיירי ר' עקיבא בסיפא ועניין דבריו דהוא מודה לכל דברי הת"ק רק שאותו הדין אשר לת"ק בגלגול העיסה דאם הספק מתי הי' הגלגול אם קודם שנתגייר כו' חייב ואין חייבין עלי' חומש לדידי' תלו בקרימה בתנור דאם הספק מתי הי' הקרימה אם קודם שנתגייר כו' אז יש הדין הקדום

דחייב בחלה ואין חייבין עלי' חומש וא"כ כיון שנשתנה כאן דין זה גם לר"ע ור"ע הא ס"ל בפסחים (דף ל"ב ע"א) שם דלפי דמים משלם ע"ש וא"כ התשלומין בכל מקום רק בתורת תשלום הגזל וא"כ תו שפיר לא הי' אפשר לו למיתני כאן דאין חייב קרן כיון דשנה אחר זה רע"א הכל הולך אחר הקרימה בתנור היינו דאם הספק בקרימה מתי הי' אם קודם שנתגייר כו' אז נוהג דינא דרישא הקדום והרי לר"ע אין דין זה דפטור מקרן נוהג כאן כלל כיון דהחיוב רק בתורת תשלום וחיוב תשלום הרי יש גם כאן ולכן שפיר לא הי' יכול לשנות כאן הפטור מקרן רק מחומש לבד ודו"ק ונכון בס"ד:

וגוף הדין הנ"ל דאין הכהן יכול למחול תשלומי תרומה מלבד מה שכתבו התוס' והר"ש בטעמו משים דהוא לכפרה או משום דצריך לתת דבר הראוי להיות קודש דייקא וזה ליתא במחילה הנה לפמ"ש למעלה דחיוב נתינת החולין מתוקנים בעצם איננה כלל לאותו כהן שאכל תרומתו רק ניתנים לכל כהן שירצה ככל שאר מתנות כהונה ואך דא"כ הי' צריך לשלם לאותו כהן דמי תרומתו שאכל ובזה הוא הגזה"כ שאם נותן החולין מתוקנים לאותו כהן נפטר בזה גם ידי תשלום תרומתו וכנ"ל א"כ לפי"ז הנה יש עוד טעם פשוט ג"כ דלא מהני מחילת הכהן כיון דאין ניתן בעצם כלל לאותו כהן רק שייך לשבט וניתן לכל כהן שירצה וא"כ הרי אין הכהן הזה בעלים שלו כלל לשיוכל למחול ולא כהן זה ולא שום שאר כהן יכולין למחול כיון דשייך לשבט וניתן לכל כהן וכמו שהבאתי כבר משנה פאה (פ"ה מ"ב) וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו וכהן זה יכול למחול רק על חיוב הגזל שצריך הישראל לשלם לו דמי תרומתו שאכל ויוכל הישראל אח"כ לתת החולין מתוקנים לכהן אחר ולכהן זה לא יצטרך עוד לשלם דמים דע"ז אהני מחילתו אבל לשלא יצטרך הישראל ליתן החולין מתוקנים לזה הא לא אהני מחילת כהן כלל כיון דניתנים לכל כהן וזהו שאמרו במשנה דאם רצה הכהן למחול אינו מוחל היינו דאין יכול למחול על חיוב הנתינת חולין מתוקנים וכנ"ל כיון דאינו בעלים בזה אבל על חיוב תשלום הגזל וודאי דיכול למחול ובזה תמוהים באמת גם דברי הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל הנ"ל דדייק דגם החומש הוא לכפרה מדאין הכהן יכול למחול גם על, החומש ובמחכת"ה דבריו תמוהים מאוד דעד כאן הוצרכו התוס' והר"ש לתת טעם למה שאין הכהן יכול למחול משום דהוא לכפרה רק על הקרן דל' המשנה דהקרן ניתן לבעלים וע"כ הוצרכו לתת טעם מדוע לא מהני מחילתו וכתבו הטעם משום דהנתינה לכפרה ובמידי דכפרה לא מהני מחילה ומשא"כ החומש דמבואר במשנה דניתן לכל כהן שירצה א"כ הא בפשיטות לא מהני בי' מחילת כהן כי היכא דלא שייך בתרומה ושאר מתנות כהונה מחילת כהן כ"ז שלא בא לידו ועדיין על הבעלים מצות

נתינה וכמשנה פאה הנ"ל וז"פ ואולם ל' המשנה תרומות (פ"ו מ"ב) דנותן קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה הנה לדברינו גם מה שאמר קרן לבעלים רק עצה טובה קמ"ל [כהך דגיטין (דף כ"ב ע"ב) וכתובות (דף פ"א ע"ב) ובכ"ד] כי היכא דלא יפסיד דאם יתן לאחר קרן החולין מתוקנים הרי יצטרך מלבד זה לשלם לזה דמי תרומתו ומש"ה אמר דנותן קרן לבעלים וגם רבותא קמ"ל דבנתינת מתנת כהונה זאת לבעלים היינו לאותו כהן נפטר גם מידי תשלום הגזל אבל החומש הרי אין לו שום הכרח לתת לאותו כהן דמכי יהב לי' הקרן כבר נפטר מידי תשלום הגזל ושוב שפיר יכול ליתן החומש לכל כהן שירצה ומש"ה אמר דנותן קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה אבל מעיקר חיוב הנתינה גם הקרן יכול ליתן לכל כהן אלא דהי' צריך אז לשלם לכהן זה דמי תרומתו] וחוץ מענייננו זה עלה ברעיוני עם כתיבתי זאת במשנה חלה פ"ג הנ"ל דאמר ואין חייבין עלי' חומש ואילו במשנה יבמות הנ"ל אמר אינן משלמין קרן וחומש והזכיר גם הקרן וגם יש עוד שינוי דביבמות אמר אינן משלמין ואילו בחלה כאן אמר אין חייבין ולא אמר אין משלמין וזה ג"כ דקדוק עצום ונ' דבהך דחלה באמת הרי מבואר בחולין (דף קל"ד ע"א) וברש"י שם דעיסה בחזקת פטורה קיימא ורק משום חומר טבל דבמיתה הוא דחייבוהו חכמים בחלה עש"ה ברש"י וא"כ הרי רק לעניין אכילת העיסה בטבלה הוא דצריך הגר להפריש החלה דא"א לו לאכול בלי הפרשה מפני איסור מיתה שבטבל וע"כ שפיר תני במשנה דחייב בחלה היינו דחייב להפריש חלה וגם אחרי ההפרשה מוכרח למוכרה לכהן ג"כ וא"א לו בעצמו לאוכלה דגם חלה לזר הוא במיתה ולא סמכינן אחזקה לומר דאינה חלה ומשא"כ לעניין זר שעבר ואכל חלה זאת בשוגג הרי מאי דעביד עביד וכבר נעשתה עבירת האכילה אלא דאם היא חלה יש עליו מעתה חיוב נתינת קרן וחומש וא"כ זה הרי רק חיוב גרידא הוא ואין בו עונש מיתה עוד (וגם אינו עוד מידי דאיסורא כלל רק חיוב עשה] ושפיר ראוי למיזל בי' בתר חזקה וראוי שיהי' פטור איפוא מפאת חזקת פטור העיסה האומרת שאינה טבל ואין החלה חלה כלל וכמובן וא"כ הי' ראוי שלא יהי' מחויב אפי' להפריש הקרן והחומש ואולם אחרי דקרן וחומש דתשלומי תרומה הם לכפרה על עבירת האכילה שאכל ומבואר בתוס' זבחים (דף ק"ח ע"ב) ד"ה שוגג דהמחויב חטאת על שגגת כרת הי' ראוי שיהי' בכרת כ"ז שלא הביא החטאת וצריך שם קרא לזה לפוטרו מכרת עש"ה וא"כ בקרן וחומש דתשלומי תרומה דהם ג"כ לכפרה על שגגת אכילת תרומה דבמיתה וכאן ליכא קרא א"כ נ' ג"כ לומר דכ"ז שאינו מתכפר בקרן וחומש הוא במיתה עדיין וא"כ תו גם חיוב הקרן והחומש הרי יש בו חומר מיתה ושפיר חייב ואולם נ' בזה דנהי דקרן וחומש גם שניהם לכפרה מ"מ אם נתן את הקרן ולא

נתן את החומש כבר הוא מכופר דאין החומש מעכב בכפרה רק דגם הוא יש לו עניין כפרה ועניינו כסמיכה ותנופה בקדשים דכתי' בהו ל' ריצוי וכפרה ועכ"ז אינם מעכבים בכפרה העיקריית רק יש גם להם עניין כפרה ואם ביטלן מעלה עליו כאילו לא כיפר וכיפר כמבואר בזבחים (דף ו' ע"א) ויומא (דף ה' ע"א) ורק בנתן את החומש ולא נתן את הקרן אינו מכופר כלל דכפרה העיקריית הוא בקרן דקרן וחומש דתרומה דהם לכפרה יש לדמותם מסברא לקרן וחומש דגזל דהם ג"כ לכפרה ומבואר בב"ק (דף ק"ג ע"א) במשנה דאם נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש א"צ ליליך אחריו והיינו משום דהחומש אין מעכב בכפרה ומשא"כ אם נתן את החומש ולא נתן את הקרן צריך ליליך אחריו והיינו דהקרן מעכב בכפרה ולא החומש וע"ש עוד (דף ק"י ע"א) במשנה וע"ש (דף קי"א ע"א) בגמ' דיליף לי' מקרן וחומש דמעילה דאין החומש מעכב ע"ש דאמר ילמד הדיוט מהקדש כו' וא"כ קרן וחומש דתרומה יש לנו לדונו ג"כ מקרן וחומש דגזל הדיוט מהדיוט ואי נימא דבתרומה כיון דהקרן והחומש נעשים תרומה והם השלמה לקדושת התרומה שחילל באכילתו דינו כדין הקדש מ"מ ג"כ הרי ראוי לדון הקדש מהקדש היינו מחומש דמעילה דאין מעכב בכפרה עש"ה בב"ק (דף קי"א ע"א)] וא"כ כיון דאחרי נתנו הקרן בתרומה כבר מכופר הוא ואין עליו עוד עונש מיתה תו לעניין החומש הא שפיר אית לן למיזל בתר חזקה ושפיר יש לו ליפטר לגמרי מחומש ואפי' מהפרשה ומשא"כ להיפוך אם יתן את החומש ולא הקרן דאין מכופר עדיין כלל שפיר מחויב עדיין בקרן וע"כ שפיר תני במשנה חלה הנ"ל ואין חייבין עלי' חומש והכוונה דלגמרי אין חייבין אפי' בהפרשה ומשא"כ בקרן הרי חייבין בהפרשה לכפרה כיון דכ"ז שאין מכופר יש עליו עונש מיתה וצריך להפריש הקרן לכפרה ומוכרו לכהן בדמים וכדברי הרע"ב וע"כ שפיר הזכיר רק חומש במשנה דחלה הנ"ל דכוונת המשנה על ההפרשה דגם בהפרשה אין חייב וזה הרי הוא רק בחומש אבל בקרן הא חייב בהפרשה [וא"ל דאמאי לא מיחייב באמת גם בהפרשת החומש נהי דאין עוד עונש מיתה מ"מ הרי הוא דשיל"מ דהא אפשר לו להפריש ולמ"ד דלא מהני רובא להקל בדשיל"מ כ"ש דלא מהני חזקה דז"א דאם יפריש החומש ויצטרך למוכרו לכהן הרי יומעט שויו וכמבואר בכתובות (דף נ"ח ע"א) ובכמה דוכתי דתרומה שאין נמכרת אלא לכהנים דמי' מועטין טובא מחולין וא"כ כיון דיש הפסד בדבר הא לא אמרי' דשיל"מ] והתינח בהך משנה דחלה דאיכא חזקת פטור העיסה ואינו ספק השקול ומשא"כ במשנה דיבמות הנ"ל דהם כל אחד ספק שקול [דאף דקודם ששיחררו זא"ז הי' שניהם מותרים בתרומה מ"מ כיון דההיתיר מפאת היותו עבד כהן הא וודאי סר ונסתלק דהא שיחררו זא"ז אין מחזיקין בכמו זה מהיתיר להיתיר לומר

דכמו דהי' מותר עד עתה מפאת קניין כהן נחזיק מכח זה אעכשיו לומר שהוא הוא הכהן וכמו שהארכתי בזה במ"א] וע"כ אף דלעניין החומש ליכא עונש מיתה מ"מ הרי הספק גרידא ג"כ להחמיר ושפיר חייבין להפריש בין את הקרן ובין את החומש ורק דלתת לכהן בחנם אינם מחויבים לא זה ולא זה דהנתינה לכהן הוא דין ממון ולעניין ממון המע"ה אבל להפריש חייבין להפריש שניהם משום כפרה ומוכרין לכהן בדמים וכמ"ש התוס' ביבמות שם והבאתי דבריהם לעיל בפנים התשובה וע"כ שפיר אין חילוק בהך דיבמות בין קרן לחומש דלהפריש חייבין בשניהם ולתת פטורין בשניהם וע"כ שפיר תני במשנה דיבמות הנ"ל גם שניהם דאינן משלמין קרן וחומש והכוונה אנתינה דפטורין מנתינת שניהם ולפי"ז נכון ג"כ הא דתני ל' משלמין ולא ל' חייבין דל' משלמין מורה הנתינה לכהן לא ההפרשה דההפרשה אינה קרוי' תשלומין ורק הכוונה דאין צריכין לשלם לשבט קרן וחומש היינו דאין צריכין לתתם לכהן בחנם אבל בהפרשתם חייבין שפיר ומוכרין אותן לכהן בדמים ובהפרשה החיוב בשניהם ורק בנתינה פטורין בשניהם והתנא על הנתינה קאי ולכן אמר אינן משלמין קרן וחומש ומשא"כ משנה דחלה הנ"ל הכוונה על ההפרשה ומש"ה אמר אין חייבין עלי' חומש והיינו דאין שם חיוב כלל של חומש אף לא להפריש לא לבד שא"צ לשלם היינו לתת לכהן רק שאין שם חיוב החומש כלל אף לא להפריש ולכן תני אין חייבין ודו"ק היטיב וע"כ שפיר הזכיר ג"כ רק חומש לחוד כיון דהכוונה על ההפרשה ואילו בקרן הא יש שפיר חיוב הפרשה גם בהך דחלה וכדכתיבנא ודו"ק כי נכון הוא בס"ד [ולפי"ז צ"ל בהך דיבמות ואינן משלמין קרן כו' דהכוונה אאם אכלו תרומת עצמן שלא באה ליד כהן דבתרומת כהן בלא"ה הרי חייבין בתשלום הגזל עכ"פ וי"ל דאיירי גם בתרומת כהן ורק דמתשלום הגזל לא איירי תנא דהא פשיטא דחייבין לשלם דמי פירותיו של אחר שאכלו ורק מה שיש בו חיוב תשלום בתורת תרומה היינו נתינת חולין מתוקנים הראוים להעשות תרומה ולפי מדה משלם בזה אשמעי' דאין חייבין בנתינה לכהן רק מפרישין לעצמן ומוכרין לכהן בדמים וז"פ וכך הם שטחיות דברי התוס' שם וכמובן]:

ואולם מ"ש דחומש דתשלומי תרומה יש לדמותו לחומש דגזל [או דמעילה] דאין מעכב בכפרה לכאורה זה יתכן רק לאביי בשבת (דף ס"ט ע"ב) דמיתה דתרומה לאו במקום כרת וחומש לאו במקום קרבן ומשא"כ לרבא שם דמיתה דתרומה במקום כרת קאי וחומש במקום קרבן קאי נ' לכאורה דיש לדמות קרן וחומש דתרומה לקרן ואשם דגזל הגר או לקרן ואשם דמעילה כיון דהחומש הוא כקרבן ודו"ק ואולם גם לסברא זאת מ"מ לפי המבואר בב"ק (דף ק"י ע"ב) דכסף מכפר מחצה בגזל הגר ומשא"כ האשם בלי

הקדמת הכסף אין מכפר כלל כמבואר שם (דף ק"י ע"א) במשנה ושם (דף קי"א ע"א) בגמ' וכן בקרן ואשם דמעילה הוא כן כמבואר שם (דף קי"א ע"א) בגמ' ואם דנלמד שם זה מקראי מ"מ השתא דכתי' קרא יש ללמוד משם גם לקרן וחומש דתשלומי תרומה כיון דהחומש במקום קרבן קאי וגם אף דנלמד שם מקראי מ"מ נ' לדרוש בזה טעמא דקרא דכ"ז שאין שם השבת הגזילה לא שייך קרבן לכפרת החטא דהוי כטובל ושרץ בידו אם בא להתכפר בקרבן על החטא והגזילה עדיין בידו וכמו יוה"כ דאין מכפר אגזל כ"ז שלא השיב הגזל וכן תשובה אין מכפרת בממון עד שישיב הממון כמבואר בברכות (דף י"ט ע"א) ובכ"ד וע"כ בגזל הגר כיון דאין הגר והצריכה התורה ההשבה לכהנים ואף דמקבלי מתנות הוו ולא יורשי הגר כמבואר בב"ק (דף ק"י ע"ב) שם מ"מ סוף סוף הא קרי לי' קרא השבה וכמ"ש האשם המושב לד' לכהן [והאשם דקרא הנ"ל היינו הכסף כמבואר בב"ק שם והעניין שנחשב השבה מובן לפי המבואר בב"ק (דף ק"ט ע"ב) שם דקנאו השם ונתנו לכהן וא"כ גוף נתינת הכסף הוא לשם וע"כ מפאת היות הוא ית' כלל הכל לכן נחשב זה השבה לגר הנגזל והבן זה מאוד] וע"כ נתינת הכסף לכהנים דהיא השבת הגזל צריך שיוקדם אל הקרבן דבא לכפר על האיסור והחטא אשר הי' בהגזל ובלעדי ההשבה ל"ש כפרה כלל וכן בקרן ואשם דמעילה דהקרן הוא גוף השבת הגזילה שגזל להקדש והאשם הוא קרבן לכפר על החטא והאיסור שהי' בדבר לכן ג"כ צריך שתוקדם ההשבה ובלעדה א"א לקרבן לכפר כלל ומשא"כ השבת הגזילה שפיר הוא גופי' מכפר מחצה גם בלעדי הקרבן ולכן גם כאן בקרן וחומש דתשלומי תרומה דהחומש במקום קרבן הרי הקרן ג"כ גוף השבת הקדושה מה שחיסר לקדושת התרומה בחיללו אותה ע"י אכילתו וע"י שנותן חולין מתוקנים כמוהם וחלה עליהם קדושת תרומה והושלמה קדושת תרומה שנחסרה על ידו הרי זה כמו השבת גזילה והחומש דהוא כמו קרבן לכפר על החטא והאיסור שהי' באכילה לכן ג"כ הקרן גרידא מכפר מחצה עכ"פ ומשא"כ החומש בלי הקרן אין מכפר כלל דכ"ז שלא השיב לקדושה מה שחיסר לא שייך כפרה כלל על החטא וע' תוספתא וירושלמי שלהי יומא לעניין חילול השם דתשובה ויוה"כ ויסורין ומיתה יחד מכפרין ומבואר שם דתשובה ויוה"כ מכפרין שליש ויסורין מכפרין שליש ומיתה ממרקת היינו שגומרת לכפר שליש הג' ומבואר דכל שיש כמה ענייני כפרה לדבר כל אחד מכפר חלק שוה ומה שאין התשובה מכפרת רבע ויוה"כ רבע כו' היינו משום דהתשובה שם רק מסלקת החטא וכפרת העונש היא רק ע"י יוה"כ ויסורין ומיתה ולכן במה שהם מכפרין כ"א מכפר חלק שוה שליש והארכתי בזה במ"א ואכ"מ] וע"כ גם כאן בקרן וחומש דתרומה דהם לכפרה לכן ג"כ הקרן לבד מכפר מחצה ואם גם

לא תאמר מחצה מ"מ נ' וודאי דמכפר בחלק עכ"פ ואך החומש לבד א"א שיכפר כלל כיון דכ"ז שלא השיב לקדושה מה שחיסר וגזל לה אם בא להתכפר ה"ז כטובל ושרץ בידו וכשב בתשובה על עבירת גזל ועדיין לא השיב הגזל לבעליו דוודאי אין התשובה פועלת כלל אפי' בחלק וכנ"ל [זולת היכא דאנוס בהשבה] וא"כ כיון דהקרן לבדו מכפר חלק כפרה עכ"פ ואילו החומש לבדו אין מכפר כלל א"כ בנתנו החומש ולא נתן הקרן הרי עדיין עונש המיתה עליו ומשא"כ אם נתן הקרן אף שלא נתן החומש כיון דהקרן מכפר בחלק עכ"פ א"כ הרי כבר הוקל העונש בהכרח ממה שהוא על ידי כפרת החלק ואין שם עוד עונש מיתה וכיון דאין עוד עונש מיתה תו הא שפיר אית לן למיזל בתר חזקה כיון דרק בחומר מיתה הוא דמצינו זה דלא סמכינן אחזקה משום חומר מיתה כמבואר ברש"י חולין (דף קל"ד ע"א) שם וע"כ שפיר קמו דברינו גם לרבא דבהך דספק חלה יש לו רק להפריש הקרן משום כפרה אבל לגבי החומש שפיר סמכי' אחזקה ואין חייב אף להפריש וכנ"ל ובאתי רק להעיר:

עי"ל בטעם השינוי בין הך דיבמות להך דחלה דביבמות נאמר הפטור מקרן וחומש ואילו בהך דחלה נאמר הפטור מחומש לבד וזה אם נאמר דהך דיבמות וחלה הכוונה בשניהם בשוה על הנתינה דא"צ לתת לכהן בחנם רק להפריש ימוכרו לכהן בדמים וא"כ לעניין הקרן הרי בלא"ה יש חיוב תשלום דמי החלה והתרומה שאכל אם אכל את של כהן וכמ"ש כבר ואך דלעניין תשלום הרי יכול לשלם בדמים וא"צ לתת חולין מתוקנים דייקא וא"כ הרי חיוב התשלומין וודאי ורק הספק מה צריך לתת אם דמים או חולין מתוקנים דייקא הראוים להעשות קודש וא"כ לפי המבואר בתוס' ב"ק (דף ט' ע"א) ד"ה ר' אסי וד"ה הילכך דאם יש ספק אם מגיע לחבירו אצלו קרקע או מעות לא שייך חזקת ממון לעניין זה כיון דיש חיוב וודאי והספק רק בדבר המגיע אם קרקע או מעות וע"כ הוי כספק שאין בו חזקת ממון ושניהם שקולין וחולקין וע"כ נותן מחצה קרקע ומחצה מעות עש"ה שמתבאר שם מדבריהם כן ואם דסברתם שם אינה ברורה ומוכרחת מגוף הגמ' [דלפי' האחר ברש"י שם צ"ל דס"ל לר' אסי כסומכוס דכל ממון המוטל בספק חולקין ע"ש ואין ראי' לדין התוס' הנ"ל וע' עוד תוס' בכורות (דף מ"ח ע"א) ד"ה דאמר ובמ"א הארכתי] מ"מ עכ"פ אם נחזיק בגוף סברת התוס' הנ"ל דכל כה"ג לית בי' חזקת ממון למוחזק כיון דמחויב לתת בוודאי והספק רק מה מחויב לתת ואך דעכ"ז י"ל דאין מוציאין מידו גם בכה"ג ועדיין הבחירה בידו מה לתת דאף דלא שייך בזה חזקת ממון לעניין שתברר הספק כמו בעלמא כיון דיש עליו חיוב וודאי והספק רק במה וחשיב כספק שקול שאין בו חזקה מ"מ סוף סוף כיון שחבירו תובע והוא הנתבע וצריך להוציא

מידו כל כי האי נמי מאן דכאיב לי' כאיבא אזל לבי אסיא וא"א לחבירו לכופו לתת בלי ראי' וכ"ז שאין מביא ראי' הבחיר' ביד הנתבע ואולם התינח בעלמא ומשא"כ לענייננו דמחויב לכהן וודאי ורק הספק אם מה שאכל הי' חולין ומחויב דמים בתשלומיו או הי' חלה ומחויב חולין מתוקנים בתשלומיו א"כ כיון דגוף ספק זה הוא ספק שקול בלי חזקת ממון המכריע כיון דגוף חיוב הנתינה וודאי והספק רק במה ואין בכמו זה חזקת ממון וכנ"ל וא"כ כיון דגוף הספק שקול תו הרי יש הכרעה לצד הכהן מטעמא דעני ורש הצדיקו כמבואר בחולין (דף קל"ד ע"א) שם וע"כ תו חייב לתת חולין מתוקנים דייקא מכח זה וא"א להפטר בשאר דמים ודו"ק היטיב מאוד וא"כ נמצא דמחויב לתת לכהן חולין מתוקנים בקרן כמו אילו הית' חלה וודאית והתינח בקרן דבו יש וודאי חיוב והספק רק במה אם בדמים כו' ומשא"כ לעניין החומש דאם מה שאכל חולין א"כ הא אין שם חיוב חומש כלל וא"כ לעניין זה הא יש חזקת ממון ממש ואמרי' גם נגד כהן הממע"ה וע"כ שפיר אין חייב בנתינת חומש וצריך רק להפריש לעצמו משום כפרה אבל לא לתת בחנם ורק מפריש ומוכרו לכהן בדמים וכנ"ל וע"כ שפיר תני הפטור רק בחומש כיון דרק מחומש הוא דפטור מנתינה לכהן ומשא"כ בקרן הא חייב לתת חולין מתוקנים בתשלומיו לכהן שהית' החלה שלו כמו אילו אכל חלה ודאית שלו וא"כ הא אין כאן פטור כלל בקרן וע"כ שפיר שנה הפטור רק בחומש ולא בקרן והתינח בהך דחלה דהאוכל זר והספק בחלה הנאכלת אם היא חלה או לא ומשא"כ בהך דיבמות דשם הספק באוכל אם הוא זר או כהן וא"כ בספק זה הא לא שייך סברא דעני ורש הצדיקו כיון דבצד שהוא כהן הרי אין עליו כלל חיוב דעני ורש הצדיקו ואדרבה גם הוא העני הצריך להיות נצדק ואין עליו חיוב ההצדקה וע"כ שוב גם מן הקרן שפיר פטור וחייב רק בתשלום דמים כבכל גזל ומזה לא איירי תנא רק מחיוב הפרטיי אשר מפאת תרומה לתת חולין מתוקנים וזה שפיר אין עליו ויכול לתת לכהן הדמים ולהפריש חולין מתוקנים לכפרה ולמוכרם ולכן שפיר שנה הפטור בין בקרן ובין בחומש ודו"ק ונכון מאוד בס"ד:

והנה מ"ש בפנים התשובה דנהי דגם כשאין דין ממון לשבט כגון בגזל תרומה מאבי אמו ואכלה ומת דיורש את הדין ממון וכן בתרומת חמץ ס"ל לר' יוחנן דמשלם לשבט מ"מ בישראל שקנה תרומה מכהן וכדומה כיון דבא מכח כהן לכן נכנס תחת הכהן ויש לו אותו הזכות. אשר הי' לכהן דכמו שהי' לכהן בה זכות שאם יאכלנה ישראל יתחייב לשלם לו חולין מתוקנים והם נעשים תרומה כך מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו ויש לישראל עתה בה זכות זה ולכן אם אוכלה זר עתה משלם לאותו הישראל

שהתרומה עתה שלו חולין מתוקנים והם נעשים תרומה ואם הוא עצמו אכלה משלם לעצמו כמו אילו אכלה אחר דמשלם לו והנה יש לדון בזה ג"כ אם שייך בזה הך דמה. מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו כיון דהזכות הזה של הכהן שבהנתן לו החולין מתוקנים הם נעשים תרומה הרי הוא מפאת מהות הכהונה שבו דאפי' נימא דצריך לתת החולין כו' מעיקר הדין רק לאותו הכהן שאכל תרומתו ואז הוא דמתקדשים מ"מ נ' דאין עניין הבעלים הוא הגורם דמה עניין בעלים לקדש את הניתן לו וע"כ רק דהוא מפאת מהות כהונה שלו ועוד דהא בגזל תרומה מאבי אמו כו' הרי צריך לתת לכהן כדי שיתקדשו ולא יתקדשו ע"י הנתנם לזר וא"כ הרי רואין אנו דמהות כהונה המקבלתם הוא אשר יש לו עניין זה לקדשם ואם כן גם בתרומת כהן דהדין דזר האוכלה בשוגג נותן לו החולין כו' והם מתקדשים ע"כ ג"כ דרק מהות כהונה שלו הוא הפועל זה אלא דגזה"כ דאם יש לתרומה כהן בעלים צריך לתת לאותו הכהן שהוא הבעלים אבל עכ"פ מהות כהונה שלו הוא הפועל דאין סברא לומר דב' דברים הם הפועלים דבר זה כ"א לבדו היינו מהות כהונה לבדו מדניתן לכל כהן בגזל מאבי אמו כו' ומהות בעלים לבדו מדניתן לבעלים באוכל תרומת כהן דוודאי רק דבר אחד הוא הפועל זה בשוה בכל תשלומי תרומה ואם כן מדניתן לכל כהן בגוזל מאבי אמו כו' ואז הא רק מהות כהונה הוא הפועל ע"כ דמהות כהונה הוא הפועל זה תמיד וגם בתרומת כהן רק מהות הכהונה שלו הוא הפועל שיתקדשו החולין הניתנים לו בקדושת תרומה וא"כ יש לדון אי שייך בזה הך דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו אם מוכר התרומה לזר כיון דלא הי' זכות זה שלו בתורת בעלים שיוכל למכור דבר שהוא שלו לכל והוא רק מפאת מהות פרטיי שלו שהוא כהן וא"כ אם מוכר למי שאינו כהן ממילא מתבטל הזכות הזה וליתי' במכירה למי שאינו כהן כיון דהזכות רק מפאת מהותו הפרטיי שהוא כהן וע' ב"ק (דף צ"ו ע"א) אמר רבא גזל והשביח ומכר כו' מה שהשביח מכר כו' (דהשבח של גזלן מפני תקנת השבים ויכול למוכרו לאחר ג"כ) בעי רבא השביח לוקח מהו בתר דבעיא הדר פשטה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו בעי רבא השביח עכו"ם מהו (פי' גזל עכו"ם והשביח מהו) א"ל ר' אחא מדיפתי לרבינא תקנתא לעכו"ם ניקו וניעביד א"ל לא צריכא כגון דזבני' לישראל סוף סוף הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם לא צריכא כגון דגזל ישראל וזבני' ניהלי' (לעכו"ם) והשביחה עכו"ם והדר עכו"ם וזבנה לישראל מאי מי אמרי' כיון דמעיקרא ישראל והדר ישראל עבדי רבנן תקנתא או דילמא כיון דאיכא עכו"ם באמצע לא עבדי לי' רבנן תקנתא תיקו עכ"ל הגמ'. ומבואר דאף דהי' להגזלן זכות זה שאם ישביח יהי' שלו מ"מ אם מוכר הגזילה לעכו"ם אין העכו"ם קונה זכות

זה ממנו ורק בהדר וזבנה לישראל הוא דאיבעי' משום דמעיקרא ישראל והדר ישראל אבל כ"ז שהוא ביד העכו"ם אם משביח העכו"ם אין השבח שלו ואמאי לא נימא גם בזה מה מכר ראשון לשני כו' כמו אילו מכרה לישראל והשביח לוקח דאמרי' מה מכר כו' והיינו דכיון דהי' לגזלן זה הזכות שאם ישביח יהי' שלו קנה גם הלוקח זה הזכות ואף דבלוקח לא שייך תקנתא דמפני תקנת השבים דהא אינו גזלן ולא שייך בי' תקנה זאת ועכ"ז כיון דהמוכר גזלן ואצלו יש התקנה לכן ממילא מה מכר כו' וקנה גם הלוקח ממנו זה הזכות וא"כ מדוע לא יקנה גם עכו"ם הלוקח ממנו זה הזכות והרי גם עכו"ם איתי' בקניי' ויכול לזכות במה שמוכרין לו וא"כ כמו דבלוקח ישראל אף שאין הטעם אצלו מ"מ זוכה בזכות זה מפאת היותו אצל מוכר והוא קונאו ממנו א"כ מדוע לא יקנהו גם העכו"ם ממנו וע"כ צ"ל דכיון דעניין תקנת חכמים שייך רק במהות הישראלי ומשא"כ לעכו"ם הא לא יעשו חכמים תקנה וע"כ כיון שזכות זה הוא למוכר מתקנת חכמים ואיננו עניין בעלים סתמיי רק הוא מתקנה ועניין תקנה שייך רק בישראלי נמצא שהוא שלו רק מפאת מהות ישראליות שלו וע"כ כיון שהוא רק מפאת מהות הישראליות לכן אם מוכרו לאינו ישראלי מתבטל הזכות ממילא ולא אמרי' בזה מה מכר כו' דא"א לו למכור לאינו ישראלי זכות אשר לו רק מפאת ישראלי ואיננו מפאת עניין בעלים גרידא ודו"ק וא"כ ה"נ דכוותה גם זכות אשר לכהן מפאת מהות הכהונה א"א לו למכור זה הזכות למי שאינו כהן ולא אמרי' בי' נמי מה מכר כו' כי היכא דלא אמרי' זה בזכות אשר מפאת מהות ישראלי אם המכירה למי שאינו ישראלי ודו"ק היטיב ואולם באמת עדיין לא הונח בזה בהך דב"ק דסוף סוף הא גם במוכר לישראל הוא כן כיון דאיננו אצל המוכר עניין בעלים סתמיי רק מפאת מהות גזלן אשר לו דלגזלן הוצרכו לעשות תקנה כדי שישיב וא"כ כיון דהוא ג"כ רק מפני מהות פרטיי היותו גזלן ואין זה המהות ללוקח א"כ מדוע אמרי' מה מכר כו' ומה לי אם הוא מפאת מהות ישראלי ומוכר לאינו ישראלי או הוא מפאת מהות גזלן ומוכר לאינו גזלן ודוחק לחלק מפאת דבלוקח ישראל אילו הי' הוא עצמו גוזל ומשביח היו החכמים עושין התקנה גם לו לכן יכול ג"כ ליקח זה הזכות ומשא"כ עכו"ם דאילו הי' גוזל ומשביח לא היו חכמים עושים לו תקנה דאין טעם לחלק בזה אחרי דסוף סוף גם בלוקח ישראל אין כאן עניין הדבר אצל הלוקח ואין התקנה אצל הלוקח עצמו ורק שזוכה בו מן המוכר דלפי שהי' למוכר הזכות יכול למוכרו לאחר ג"כ אף דאין הטעם באחר וא"כ מדוע לא יוכל למכור גם לעכו"ם וצ"ל טעם הדבר בהך דב"ק דבעכו"ם אם נאמר דכשקונה גזילה מישראל ומשביחה השבח שלו מפאת מה מכר כו' כיון דהי' לישראל זה הזכות שאילו הי' משביח הי' שלו מתקנת חכמים נמצא

דהי' תקנת חכמים סבה לקלקול שיהי' עכו"ם זוכה בממון ישראל שלא מעיקר הדין רק מסבת תקנת חכמים וזה דבר בלתי ראוי ולכן אם מוכר לעכו"ם לא עשו החכמים התקנה כלל אף לו כדי שלא יזכה העכו"ם בזה וע"כ לא שייך מה מכר כו' דאם מוכר לעכו"ם אגמ"ל דלא עשו החכמים התקנה כלל גם לו ולא הי' הזכות גם שלו כלל ולא הי' לו מה למכור והוי דבר זה כעניין תנאי בתקנת חכמים דחכמים התקינו שיהי' השבח שלו בתנאי שלא ימכור הגזילה לעכו"ם ואם מוכר אגמ"ל דלא היתה שם תקנה כלל גם לו ולא הי' לעכו"ם מה לזכות ממנו דלא הי' גם לו הזכות וזהו רק במוכר לעכו"ם דהי' זה קלקול אם הי' עכו"ם זוכה בממון שהוא של ישראל מעיקר הדין ומשא"כ במוכר לישראל אף דלא שייך התקנה והטעם בעצם בלוקח מ"מ אין זה קלקול ובלתי ראוי כיון דהוא מישראל לישראל חבירו ואך דהוא דבר שאינו של הלוקח רק של הנגזל וע"ז שפיר אמרי' דאין זוכה בדבר שאינו שלו רק דבדין קא זכי כיון דלגבי המוכר הוצרכו החכמים לעשות תקנה ולכן נעשה זה דבר עצמיי והוא ממילא של המוכר ויכול ג"כ למוכרו לאחר ורק לגבי עכו"ם דהי' זה קלקול אם הי' אפשר שיצמח טובה לעכו"ם בממון ישראל שיזכה עכו"ם בממון ישראל ע"י תקנת חכמים לכן הוצרכו להתנות שאם ימכור לעכו"ם אין עושין התקנה גם לו ונהי דלא מצינו בהדיא כאן תנאי זה מ"מ הסתמיות הוא כן ולב ב"ד מתנה דאטו תקנתא לעכו"ם ניקו וניעביד וע"כ בסתמא וודאי אין התקנה כלל אף לו אם הוא מוכר לעכו"ם כדי שלא יוכל העכו"ם לזכות ודו"ק היטיב מאוד [וע' ב"ק (דף ח' ע"ב) ובב"מ (דף ט"ו ע"ב) ובערכין (דף ל"א ע"ב) דיש גם במקומות הנ"ל סברא הנ"ל דמה מכר ראשון לשני כו' ובכולם אינו כעניין הך דב"ק שיהי' הזכות של המוכר מפאת מהות פרטיי שלו ולא עניין בעלים סתמיי] ולפי"ז הנה אדרבה יש ראי' מהך דב"ק דשייך הך דמה מכר כו' גם בזכות אשר למוכר מפאת מהות פרטיי שלו ואך במוכר לעכו"ם שאני דהי' זה קלקול כו' כנ"ל ולכן לא עשו התקנה כלל גם לגזלן אם מוכר לעכו"ם וכנ"ל ואולם בכהן המוכר תרומתו לישראל עדיין צ"ע מסברא שיזכה הישראל בדבר זה שאם יאכל מי התרומה בשוגג יתקדשו התשלומין ע"י הנתינה לו כיון דמידי דקדושה היא וקדושת המקבל היא הגורמת ואם אין לישראל זאת הקדושה אין סברא לכאורה שיתקדשו התשלומין ע"י הנתינה לו ואין להאריך בזה עוד יען בגוף הירושלמי עכ"פ הפי' ברור וודאי כמו שכתבנו:

והנה מה שעמדנו בפנים התשובה בהך דתרומות פ"ו מ"ה אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה כו' ובר"ש בשם הירושלמי משום דאין בהם זיקת תרומה כו' וקשה טובא דחולין מתוקנים נמי מעתה אחרי שנתקנו הרי אין בהם זיקת תרומה ומה החילוק

בין לקט כו' דלא הזקיקתו תורה לתרומה לבין זה שהוזקק ינתקן מ"מ עתה הרי שניהם שוין ונ' עוד בפשיטות בזה דמצינו דומה לזה ממש דעת הרמב"ם פ"ב ממאכלות אסורות הי"ז דס"ל בהך דחולין (דף ס"ז ע"ב) תולעים דרני דבישרא (תולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר) אסירן דכוורי שריין ואמר שם הטעם דבהמה בשחיטה הוא דקמישתריא והני (תולעים) כיון דלא מהני להו שחיטה (דהא יש להם חיות לעצמו) באיסוריהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלי בהיתירא קא גבלי ודעת הרמב"ם שם דגם תולעים המתהוים בבשר של בהמה שחוטה ג"כ אסורים ואין מובן ג"כ דבהמה שחוטה מעתה אחרי שנשחטה הרי היא היתיר כדגים ומה בין בשרה לבשר הדגים דהתולעים המתהוים כו' שריין משום דבהיתירא גבלן וה"נ בשר שחוטה הרי הוא היתיר וג"כ התולעים המתהוים בהיתירא גבלן וע"ש בהה"מ שכ' בזה וז"ל ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אפי' לאחר מיתה (פי' לאחר שחיטה) אסיר כיון שא"א לו בשחיטה אבל הדגים אינם צריכים שחיטה וכל דבר הגדל ממנו בהיתיר הוא גדל כו' עכ"ל ועכ"פ מבואר סברת הרמב"ם ז"ל דבהמה שהזקיקתה תורה בשחיטה אף שנשחטה אין עניינה דמעתה היא היתיר כדגים וכל שאר דבר שא"צ שחיטה רק יש חילוק דבהמה דיש בה זיקוק השחיטה הנה יש בה דבר זה תמיד גם אחר השחיטה אלא דמה שהיא שחוטה מתירה ויש בה תמיד ב' הדברים הזיקוק לשחיטה האוסר ועניין השחיטה שנעשה בה המתיר וכאילו היתה נשחטת מחדש בכל רגע ורגע דהשחיטה מתירתה כך עניין השחיטה שבה מה שנשחטה הוא מתירה תמיד בכל רגע ורגע וע"כ התולעים המתהוים בו דעניין השחיטה שבבשר לא מהני לאלו התולעים דנעשים בעלי חיים לעצמם לכן שפיר אסורים ולא דמי לדגים דדגים אין בם עניין איסור ודבר המתיר שלא יועיל הדבר ההוא לתולעים רק דאינם איסור כלל דלא הזקיקתם תורה לשחיטה ולכן גם התולעים מותרים הואיל ומהיתירא גבלן ודו"ק היטיב מאוד וא"כ גם בהך דתרומות דכוותה יש ממש החילוק הזה בין דבר שיש בו זיקת תרומה אלא שנתקן לבין לקט כו' שלא הזקיקתו תורה לתרומה כלל דדבר שיש בו זיקת תרומה אף שנתקן מ"מ גם אח"כ אין ענייננו שהוא היתיר גרידא כלקט כו' רק יש בו ג"כ עניין הזיקה לתרומה תמיד אלא דמה שהוא נתקן מתירו ולא שנחשב בלתי זקוק רק זקוק וגורם [וכמו בשר שחוטה דאין נחשב שאין זקוק לשחיטה רק שהוא זקוק ושחוט וע"כ התולעים דאין בם עניין השחיטה חשובים גדילים בדבר הזקוק והיתיר אין בם ולכן אסורים] וכך כאן דבר שיש בו זיקת תרומה גם אחר שנתקן אין ענייננו דנסתלק עניין הזיקה לגמרי והרי הוא מעתה כשאר דבר שאין זקוק לתרומה

רק דזה גם עתה זקוק ומה שכבר הופרש עלי' זה מתירו בכל רגע ורגע וכאילו בכל רגע ורגע היתי' מופרשת עלי' תרומה וע"כ שפיר כיון דיש בו גם עניין הזיקוק לתרומה לכן שפיר ראוי הוא לחלות קדושת תרומה דתשלומי תרומה מפאת עניין הזיקוק לתרומה שיש בו דיש בו גם עתה עדיין שייכות לתרומה כיון דיש גם עתה עדיין הזיקוק לתרומה ומשא"כ לקט כו' דהוא דבר שלא הוזקק כלל לתרומה ואין בו שייכות כלל לעניין תרומה כיון דאין בו הזיקוק לתרומה כלל ולכן שפיר א"א לחול עליו קדושת תרומה כלל ואין ראוי לחלות קדושת תרומה דתשלומי תרומה ודו"ק היטיב כי העניין דומה בדומה ממש לכאורה להך דרמב"ם הנ"ל:

ואולם התבוננתי די"ל עוד ברמב"ם הנ"ל הבנה אחרת וזה דהא חזינן דעניין נבילות אינו לבד דע"י שהבהמה עתה שלא ע"י זביחה שמה בה המיתה עניין הנבילות רק גם אחר המיתה שייך ג"כ חלות והתיילדות עניין הנבילות ע' חולין (דף ע"ז ע"ב) בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות ולא בגידין כו' ואמר רבב"ח לא נצרכא אלא שעשאן ציקי קדירה ע"ש והיינו דעור כו' בלא קרא נמי הייתי יודע דלאו בשר נינהו ואין בם טומאת נבילות ולא איצטריך קרא אלא אם עשאן ציקי קדירה פי' שבישלן הרבה עם תבלין ע"ש בפירש"י דה"א שהבישול מרככן ועושאם בשר וקמ"ל דלא ואי איתא מאי ה"א לומר כך הרי אפי' יעשם הבישול בשר מ"מ כיין דבשעת המיתה הי' עור כו' ולא חל אז עניין הנבילות א"כ מה בכך שנעשה עתה בשר מ"מ הרי זה הבשר לא נתנבל רק שנתהווה עתה בשר ומדוע יהי' בו עניין הנבילות דו"ק היטיב מאוד ועל כרחך דגם מה שמתהווה מן הבהמה בשר גם אח"כ יש בו עניין הנבילות אף דהמיתה לא שמה בו חלות זה דמ"מ חל בו הדבר עתה דהואיל והוא עתה בשר ואינו זבות לכן תל בו מעתה עניין הנבילות [ופשוט דכי היכא דחל אח"כ עניין הנבילות לטמא תל ג"כ לאיסור וא"ל דהא גופא אשמעי' קרא דא"א שיחול אח"כ עניין הנבילות דאין הל' משמע כן דהא ל' הבריתא בנבלתה ולא בעור כו' והיינו משום דלאו בשר נינהו דבפשיטות עור ועצמות כו' הא לאו בשר נינהו והוי המיעוט בפשיטות משום דהם עור ועצמות כו' ואינם בשר וע"ז אמר רבב"ח דלא נצרכא אלא שעשאן כו' לומר דעדיין הם כך דחשיבי עדיין עור ועצמות כו' ויש גם אחר הבישול זה המיעוט בנבלתה ולא בעור כו' וא"כ גם אחר הבישול איפוא המיעוט רק מפאת דהם עור ועצמות כו' עדיין ומשא"כ אילו היו נעשים בשר באמת לא הי' המיעוט והי' חל בם באמת אחר הבישול עניין הנבילות וז"פ וכן מבואר להדיא ברש"י חילין (דף קכ"א ע"ב) גבי אלל שכינסו ע"ש ד"ה והוא שכינסו שכ' דהואיל ובטל תחלה ונעשה עור תו לא הדר הוי בשר דלטומאת אוכלין הוא דמהני מחשבה לשווי' אוכלא דאפי' עור ששלקו

מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך אבל לשווי' בשר לא עכ"ל ומשמע דאילו הי' נעשה בשר עתה ע"י המחשבה אזי הי' תל בו מעתה שפיר עניין הנבילות ומה שאינו נעשה נבילה עתה הוא רק משום דלאו בשר הוא דלא מהני בי' מחשבה לשווי' בשר אבל אילו הי' מהני הי' נעשה שפיר גם עתה נבילה לטמא וכן מוכח עוד בכ"ד] וע"כ כיון דשייך חלות נבילות גם אח"כ לכן ממילא הרי אין עניין היתיר השחיטה דבשעת שחיטה כבר נגמר ההיתיר דזה הי' שייך לומר רק אילו היתי' המיתה שלא ע"י זביחה רק היא האוסרת וע"כ זה שלא מת ע"י זביחה רק ע"י זביחה הרי הוא היתיר ממילא שהרי לא הי' שם דבר האוסרו והרי הוא אתר הזביחה איפוא כבשר דגים דהוא מותר הואיל ולא הזקיקתו תורה לזביחה ואין שם דבר האוסר וכך זה הרי לא מת שלא ע"י זביחה ולא נתנבל ולא הי' בו דבר האוסר ולכן הוא ג"כ היתיר גרידא כדגים כו' ומשא"כ אחרי דגם אחר המיתה שייך חלות נבילות אם נעשה גם אח"כ בשר אף דזה הבשר לא מת ולא נתנבל וא"כ ממילא גם בהיתיר השחיטה הרי ההכרח שיהי' היתיר השחיטה קבוע תמיד בבשר הבהמה ויתירו תמיד דאל"כ הרי גם אח"כ ראוי הוא עתה להאסר מפאת עתה הואיל ויש עתה בשר בהמה ואינו זבות ועל כרחך למה שהוא זבות דדבר זה יתירו תמיד בכל רגע ורגע ולא יתן לחול עלי' איסור נבילה דו"ק היטיב מאוד כי הדברים עמוקים וע"כ כיון דעניין היתיר השחיטה גם אח"כ דמה שהוא שחוט מתירו ולכן התולעים המתהוים דלא מהני להו עניין השחיטה שבבשר שפיר נאסרים ולא דמי לדגים דהם היתיר גרידא ואין שם דבר המתירם שלא יהי' עניין הדבר ההוא בהתולעים רק הם היתיר גרידא לא מפאת מתיר שבם רק שאין שם דבר האוסרם שלא הזקיקתם תורה לשחיטה ולכן כיון דהם היתיר גרידא שפיר גם התולעים מותרים הואיל ומהיתירא גבלן וכתולעים המתהוים בפירות וכל שאר אוכלין תלושין דמותרים כ"ז שלא פירשו וכנ"ל ולפי"ז הנה סברת הרמב"ם ז"ל הנ"ל בשחיטה אין לה שייכות כלל לטבל שנתקן כיון דבטבל לא שייך חלות עניין הטבל אח"כ רק בשעת מירוח וכל שלא חל בשעת מירוח אינו חל עוד גם אח"כ כמבואר בפאה פ"ד מ"ה הקדישן עד שלא נגמרו וגמרן הגיזבר ואח"כ פדאן פטורין שבשעת חובתן היו פטורין ע"ש וא"כ בטבל שנתקן אין לנו לומר דיש בו גם עתה זיקת תרומה ומה שהוא נתקן מתירו בכל שעה דז"א דחלות זיקת התרומה שחל בשעת מירוח זה הרי כבר נסתלק ע"י שנתקן ומפאת עתה הרי אינו חל עוד וא"כ הרי הוא עתה שפיר ג"כ היתיר גרידא כלקט כו' שאין בו זיקת תרומה דזה ג"כ הא אין בו זיקת תרומה דכפי ענייננו עתה הא אין עוד זיקת תרומה ומה שחל בו זיקת תרומה בשעת הגמר זה הא כבר נסתלק ע"י שנתקן וע"כ אין בו עתה עוד זיקת תרומה

כלל ולא דמי לשחיטה דאפשר גם אחרי המיתה לחול איסור נבילה וע"כ צריך תמיד להיתיר השחיטה שמה שהוא שחוט יתירו ולא יתנהו לחול בו עניין הנבילות וכנ"ל ודו"ק היטיב מאוד ובאתי רק להעיר:

[**ובעניין** אי מהני מחילת כהן במתנות כהונה כ"ז שלא בא לידו ראיתי כי האחרונים נשאו ונתנו בזה ע' מחנה אפרים ה' זכי' ומתנה סי' ט' ועוד אחרונים וע' פנ"י ב"ק (דף ק"י ע"ב) על התוס' ד"ה כסף מכפר מחצה עש"ה וגם אני דנתי עוד בזה במ"א ואכ"מ]: הנ"ל.